T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

TÜRK BASININDA DÜZENSİZ GÖÇÜN GÖRSEL TEMSİLİ: TALİBAN YÖNETİMİ SONRASI AFGAN GÖÇÜ

DOKTORA TEZİ

Zindan ÇAKICI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emine Nazlı AYTUNA

OCAK, 2024

T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

TÜRK BASININDA DÜZENSİZ GÖÇÜN GÖRSEL TEMSİLİ: TALİBAN YÖNETİMİ SONRASI AFGAN GÖÇÜ

DOKTORA TEZİ

Zindan ÇAKICI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emine Nazlı AYTUNA

OCAK, 2024

ÖNSÖZ

Bu tez, zahmetli ve yoğun bir sürecin ürünüdür. Kelimeler, sayfalar ve deneyimler arasında yaptığım uzun soluklu yolculukta, beni cesaretlendiren ve yönlendiren birçok gizli kahraman vardı. Galatasaray Üniversitesi'nde öğrenim görmeye başladığım ilk günden itibaren, beni her zaman cesaretlendiren ve engin bilgisiyle bana rehberlik eden değerli danışmanım Doç. Dr. E. Nazlı Aytuna'ya minnettarım. Bu akademik yolculukta, değerli bilgilerini ve deneyimlerini benimle paylaşan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Nazife Güngör'e ve Prof. Dr. Banu Müjde Karsak'a teşekkürlerimi sunuyorum. Tez Savunma Jürisi'ne dahil olmayı kabul ederek değerli katkılarını sunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Halime Yücel Bourse'a ve Prof. Dr. Banu Baybars'a teşekkürlerimi sunuyorum. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu da (TÜBİTAK) çalışmayı gerçekleştirmemde önemli katkıda bulundu. 2211-E Yurt İçi Doğrudan Doktora Burs Programı kapsamında sağladığı destekten ötürü TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı birimine teşekkür ederim.

En değerli hazinem olan ailem... Fedakâr ve emekçi annem Remziye Çakıcı'ya, beni gökyüzünden izlediğine hep inandığım sevgili babam Ahmet Çakıcı'ya, abilerim Bülent Çakıcı ve Medeni Çakıcı'ya, ablalarım Leyla Doğan, Gülay Elçiçek, Suzan Eray, Berhudan Taş'a ve yengem Şerife Çakıcı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu uzun ve meşakkatli yolculukta beni destekleyen Emre Meriç'e, Rahmi Uysal'a, Sadettin Demirel'e, Neslihan Bulur'a ve M. Emir Fidan'a teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, hayatıma renk ve neşe katan yeğenlerim Viyan, Rosida, Nudem, Zerya Arin, Muhammed Bedirhan, Ahmet Umut ve Ahmet Mirkan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu tezi, dünya üzerinde yersiz yurtsuz kalmış ve tüm zorluklara rağmen hayata sımsıkı tutunmaya çalışan tüm insanlara adıyorum.

Hiçbir insan yasadışı değildir...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **ii**

İÇİNDEKİLER ..... **iii**

KISALTMALAR ..... **vi**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **vii**

TABLO LİSTESİ ..... **xi**

RESUME ..... **xii**

ABSTRACT ..... **xvi**

ÖZET ..... **xx**

GİRİŞ **1**

1. MEDYADA GÖÇÜN GÖRSEL TEMSİLİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE **7**

1.1. Küresel Hareketlilik Çağında Göç 7
1.1.1. Göç Çeşitleri ve Sınıflandırmaları 14
1.1.2. Göç Politikaları ve Kavramlar: Mülteci, Sığınmacı, Göçmen ve Düzensiz Göçmen 23
1.1.3. Göç Kuramları 36
1.1.4. Sınırötesi Hareketlilik: 21. Yüzyılda Dünya Göç Haritası 47

1.2. Görsel Temsil ve Haber Fotoğrafı 61
1.2.1. Fotoğrafın Tarihsel ve Eleştirel Çözümlemeleri 62
1.2.2. Fotoğrafta Çekim Türleri: Haber Fotoğrafı 72

1.3. Medyada Göçün Görsel Temsili 83
1.3.1. Medya ve İletişim Çalışmalarında Temsil Kavramı: Tarihsel Gelişim ve Eleştirel Yaklaşımlar 83
1.3.2. Ulusal ve Uluslararası Medyada Göçün Görsel Temsili 96

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AFGAN GÖÇÜ: MEDYANIN BAKIŞI VE TEMSİL BİÇİMLERİ **111**

2.1. Afganistan'ın Siyasi Tarihi ve Göç Hareketlerinin Analizi 112
2.1.1. SSCB'nin Afganistan İşgali ve Göç Hareketleri 116
2.1.2. Afganistan'da Birinci Taliban Dönemi ve Göç Hareketleri 122
2.1.3. 11 Eylül Sonrası ABD ve NATO'nun Afganistan Müdahalesi ve Göç Hareketleri 129
2.1.4. Afganistan'da İkinci Taliban Dönemi ve Göç Hareketleri 140

2.2. Düzensiz Göç Hareketliliği: Dünya'da ve Türkiye'de Afganlar 154
2.3. Ulusal ve Uluslararası Medyada Afgan Göçünün Temsili 165

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 173
3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı 173
3.2. Araştırmanın Hipotezleri 174
3.3. Araştırmanın Yöntemi 175
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 177
3.5. Veri Toplama Teknikleri 180
3.6. Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik 191
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları 192

4. ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI 194
4.1. Haber Sayısı 195
4.2. Haber Kaynakları 196
4.3. Haberlerin Kapsamı ve Lokasyon Analizi 198
4.4. Haber Temaları 202
4.5. Haberlerdeki Ana Aktörler ve Afganların Sesleri 217
4.6. Demografik ve Sosyal Özellikler 220
4.7. Afganların Haber İçerisindeki Yansımaları 226
4.8. Hukuki Statüler ve Sıfatlar 228
4.9. Fotoğraf Sayısı 234
4.10. Fotoğrafın Kaynağı, Öznesi ve Kalitesi 237
4.11. Haber Fotoğraflarının Temaları ve Haber Metniyle İlişkisi 242
4.12. Lokasyon ve Mekan Analizi 261
4.13. Çekim Mesafesi, Grup Büyüklüğü ve Hareket Durumu 271
4.14. Yüz Görünürlüğü 280
4.15. Demografik Faktörler 283
4.16. Kimlik ve Meslek 289
4.17. Temsil Biçimi 293
4.18. Nesneler ve Dini Semboller 299

SONUÇ 308

KAYNAKÇA 314

EKLER 352

ÖZGEÇMİŞ 403

TEZ ONAY SAYFASI..... 404

KISALTMALAR

CENTO	**:** Central Treaty Organization (Merkezi Antlaşma Teşkilatı)
CISFTA	**:** Commonwealth of Independent States Free Trade Area (Bağımsız Devletler Topluluğu Serbest Ticaret Bölgesi)
EU	**:** European Union (Avrupa Birliği)
GCC	**:** Gulf Cooperation Council (Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi)
HPC	**:** Afghanistan High Peace Council (Afganistan Yüksek Barış Konseyi)
IDMC	**:** Internal Displacement Monitoring Centre (Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi)
ILO	**:** International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMF	**:** International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
IOM	**:** International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
ISKP	**:** Islamic State Khorasan Province (İslam Devleti Horasan Eyaleti)
NATO	**:** North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
NRFA	**:** National Resistance Front of Afghanistan (Ulusal Direniş Cephesi)
OCHA	**:** United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi)
SEATO	**:** Southeast Asia Treaty Organization (Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı)
UN DESA	**:** United Nations Department of Economic and Social Affairs (Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü)
UN	**:** United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNHCR	**:** United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNRWA	**:** United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı)
UNSC	**:** United Nations Security Council (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi)
WFP	**:** World Food Programme (Dünya Gıda Programı)
WHO	**:** World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1.1 Robert Capa, Düşen Asker (1936) 68
Şekil 1.1.2 Dorothea Lange, Göçmen Anne (1936) 70
Şekil 1.1.3 Eddie Adams, Saygon İnfazı (1968) 80
Şekil 1.1.4 Associated Press (AP), Saddam Hüseyin heykelinin yıkımı (2003) 82
Şekil 2.1 UNHCR, Afganistan'dan 1979-1989 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023) 120
Şekil 2.2 UNHCR, Afganistan'dan 1989-2001 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023) 127
Şekil 2.3 Kelly Guenther, Patrick Andrade ve Suzanne Plunkett, İkiz Kuleler (2001) 132
Şekil 2.4 UNHCR, Afganistan'dan 2001-2021 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023) 138
Şekil 2.5 Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı, Tahliye Operasyonu (2021) 141
Şekil 2.6 UNHCR, Afganistan'dan 2021-2022 Yılları Arasında Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'a Göç (2023) 149
Şekil 2.7 UNHCR, Afganistan'dan 2021-2022 Yılları Arasında Avrupa Ülkelerine Göç (2023) 151
Şekil 2.8 UNHCR, Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Statüsündeki Afganların Sayısı (2023) 157
Şekil 2.9 UNHCR, Afganistan'dan 2001-2021 Yılları Arasında Türkiye'ye Göç (2023) 159
Şekil 2.10 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yıllara Göre Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Afgan Göçmenlerin Sayısı (2023) 161
Şekil 4.1 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Yayımlanan Haberlerin Sayısı 195
Şekil 4.2 Ulusal ve Uluslararası Kapsamda Yayımlanan Haberlerin Kaynakları 196
Şekil 4.3 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Yayımlanan Haberlerin Kaynakları 196
Şekil 4.4 BirGün Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler 198
Şekil 4.5 Hürriyet Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler 199
Şekil 4.6 Sözcü Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler 200
Şekil 4.7 Yeni Şafak Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler 200
Şekil 4.8 Cumhuriyet Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler 201
Şekil 4.9 BirGün Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları 202
Şekil 4.10 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları 203
Şekil 4.11 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları 204

Şekil 4.12 Hürriyet Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları 205
Şekil 4.13 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları 206
Şekil 4.14 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları 207
Şekil 4.15 Sözcü Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları 208
Şekil 4.16 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları 209
Şekil 4.17 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları 210
Şekil 4.18 Yeni Şafak Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları 210
Şekil 4.19 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları 211
Şekil 4.20 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları 212
Şekil 4.21 Cumhuriyet Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları 213
Şekil 4.22 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları 214
Şekil 4.23 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları 215
Şekil 4.24 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Ana Aktörleri 217
Şekil 4.25 Afganların İfadelerine Yer Veren Haber Sayıları 219
Şekil 4.26 Haber Metinlerinde Cinsiyet Dağılımı 220
Şekil 4.27 Haber Metinlerinde Etnik Kökenlerin Dağılımı 222
Şekil 4.28 Haber Metinlerinde Dini Kimliklerin Dağılımı 223
Şekil 4.29 Haber Metinlerinde Afganların Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı 224
Şekil 4.30 Haber Metinlerinde Afganların Temsil Edilme Biçimi 226
Şekil 4.31 Haber Metinlerinde Bireysel ve Kitlesel Temsil 227
Şekil 4.32 Haber Metinlerinde Yer Alan Hukuki Statüler 228
Şekil 4.33 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar 230
Şekil 4.34 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar 231
Şekil 4.35 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar 231
Şekil 4.36 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar 232
Şekil 4.37 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar 233
Şekil 4.38 Gazetelerde Yayımlanan Fotoğraf Sayısı 234
Şekil 4.39 Öznesi Olan Fotoğrafların Sayısı 234
Şekil 4.40 Öznesi Olmayan Fotoğrafların Sayısı 235
Şekil 4.41 Gazetelerde Yer Alan Öznesiz Fotoğraflar 236
Şekil 4.42 Öznesi Olan Haber Fotoğraflarının Kaynağı 237
Şekil 4.43 Haber Fotoğraflarının Ana Aktörleri 238
Şekil 4.44 Haber Fotoğraflarının Kalitesi 239
Şekil 4.45 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Kalitesi 240
Şekil 4.46 Diğer Aktörlere Dair Haber Fotoğraflarının Kalitesi 241
Şekil 4.47 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları 242
Şekil 4.48 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları 243
Şekil 4.49 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları 243

Şekil 4.50 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları 244
Şekil 4.51 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları 245
Şekil 4.52 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları 246
Şekil 4.53 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları 246
Şekil 4.54 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları 247
Şekil 4.55 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları 248
Şekil 4.56 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları 249
Şekil 4.57 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları .. 249
Şekil 4.58 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları 250
Şekil 4.59 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları .. 251
Şekil 4.60 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları 252
Şekil 4.61 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları 252
Şekil 4.62 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları 253
Şekil 4.63 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları . 254
Şekil 4.64 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları 255
Şekil 4.65 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları 255
Şekil 4.66 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları 256
Şekil 4.67 Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi 258
Şekil 4.68 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi 259
Şekil 4.69 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi 260
Şekil 4.70 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler 261
Şekil 4.71 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler 262
Şekil 4.72 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler 263
Şekil 4.73 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler 263
Şekil 4.74 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler 264
Şekil 4.75 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar 265
Şekil 4.76 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar 266
Şekil 4.77 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar 267

Şekil 4.78 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar 268
Şekil 4.79 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar 269
Şekil 4.80 Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi 271
Şekil 4.81 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi . 272
Şekil 4.82 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi 273
Şekil 4.83 Haber Fotoğraflarında Yer Alan Kişi Sayısı..... 274
Şekil 4.84 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarındaki Kişi Sayısı 275
Şekil 4.85 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Kişi Sayısı 276
Şekil 4.86 Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu..... 277
Şekil 4.87 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu 278
Şekil 4.88 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu 279
Şekil 4.89 Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü..... 280
Şekil 4.90 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü 281
Şekil 4.91 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü 281
Şekil 4.92 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü 282
Şekil 4.93 Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı 283
Şekil 4.94 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı 284
Şekil 4.95 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı 285
Şekil 4.96 Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı 286
Şekil 4.97 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı 287
Şekil 4.98 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı..... 288
Şekil 4.99 Haber Fotoğraflarında Afganların Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı ... 290
Şekil 4.100 Haber Fotoğraflarında Diğer Aktörlerin Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı..... 291
Şekil 4.101 Haber Fotoğraflarında Aktörlerin Temsil Biçimi 293
Şekil 4.102 Haber Fotoğraflarında Afganların Temsil Biçimi..... 294
Şekil 4.103 Haber Fotoğraflarında Diğer Aktörlerin Temsil Biçimi 295
Şekil 4.104 Haber Fotoğraflarında Afganların Olumsuz Temsili..... 296
Şekil 4.105 Haber Fotoğraflarında Afganların Olumlu Temsili 297
Şekil 4.106 Haber Fotoğraflarında Afganların Nötr Temsili..... 298
Şekil 4.107 Haber Fotoğraflarında Nesnelerin Dağılımı 299
Şekil 4.108 Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı 304
Şekil 4.109 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı..... 305
Şekil 4.110 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı..... 306

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Haber Metinlerinin Kategorileri 184
Tablo 3.2 Haber Fotoğraflarının Kategorileri 187
Tablo 3.3 Haber Metinlerine Dair Kodlayıcılar Arasındaki Uyum Oranı 192
Tablo 3.4 Haber Fotoğraflarına Dair Kodlayıcılar Arasındaki Uyum Oranı 192
Tablo 4.1 Haber Fotoğraflarında Kimlik ve Mesleklerin Dağılımı 289

RESUME

Dans l'ère contemporaine, un total de 281 millions d'individus ont abandonné leurs domiciles en raison de divers facteurs, entreprenant une migration vers des lieux jugés plus habitables à court, moyen ou long terme. Ceux contraints d'abandonner leurs territoires d'origine, entamant un périple périlleux à la recherche de conditions de vie améliorées, se retrouvent simultanément aux prises avec une myriade de défis sociaux, culturels, économiques et politiques au sein des nations d'accueil. Parallèlement, les organes médiatiques de ces nations d'accueil ont tendance à catégoriser ces individus comme "l'autre", les soumettant à une représentation négative. Les constructions négatives résultantes propagées par les médias ne donnent pas seulement lieu à une exacerbation du discours de haine, des préjugés, de la polarisation, des tendances islamophobes, des mouvements anti-migrants, de la méfiance sociale et des politiques discriminatoires, mais entravent également les processus d'intégration des groupes de migrants et favorisent un environnement propice à de graves violations des droits de l'homme. Pour atténuer ces problèmes potentiels, un examen approfondi de la représentation de la migration dans les médias est impératif. Par la suite, sur la base des résultats de telles analyses, il est crucial de concevoir des stratégies de solution durables visant à améliorer la représentation problématique de la migration dans les médias.

Un État moderne est investi de responsabilités diverses, englobant l'assurance de la sécurité des citoyens, l'établissement d'un système juridique équitable, la fourniture de services fondamentaux, l'augmentation du bien-être économique et la promotion de l'harmonie sociale. Les États qui ne parviennent pas à remplir ou sont incapables de répondre à ces obligations sont désignés comme des "États fragiles". Dans de tels contextes, l'élite dirigeante tend à privilégier ses propres intérêts matériels au détriment de ceux de la population, entraînant l'exclusion de la majorité de la gouvernance. Les segments économiquement désavantagés rencontrent des obstacles pour accéder aux ressources permettant d'améliorer leur situation, l'allégeance sociale se aligne souvent sur des affiliations religieuses ou communautaires, des conflits internes et des violations flagrantes des droits de l'homme deviennent fréquents, les catastrophes naturelles induisent des crises économiques profondes, l'aide internationale ne parvient pas aux nécessiteux, les organisations terroristes gagnent en puissance, des investissements modestes sont alloués à l'hygiène publique et aux systèmes de soins de santé, des politiques faibles entravent les efforts de contrôle des frontières, et la gestion des mouvements migratoires devient intenable. L'Afghanistan illustre une structure étatique caractérisée par la fragilité, une condition qui a précipité d'importantes tendances migratoires. Actuellement, des nations du monde entier accueillent plus de sept millions d'individus afghans enregistrés, tandis que des données précises concernant les migrants afghans irréguliers à l'échelle mondiale demeurent insaisissables.

Les Afghans, constituant l'une des populations migrantes les plus importantes à l'échelle mondiale, ont systématiquement abandonné leur terre natale depuis plus de

quatre décennies en raison d'un ensemble complexe de facteurs, comprenant des difficultés économiques, des conflits internes, une instabilité politique, de graves violations des droits de l'homme, des opportunités éducatives limitées, des catastrophes naturelles, la pauvreté, l'insécurité alimentaire, la discrimination ethnique et religieuse. Leur migration collective, motivée par la quête de stabilité, les a systématiquement dirigés vers la Turquie en tant que destination. La crise humanitaire en Afghanistan a pris de l'ampleur après la reprise du contrôle par les talibans le 15 août 2021, déclenchant une nouvelle vague de migration irrégulière vers la Turquie. Actuellement, la Turquie accueille environ 150 000 migrants afghans enregistrés et plus de 300 000 non enregistrés. Malgré leur statut de deuxième groupe de migrants le plus important en Turquie après les Syriens, l'attention prédominante dans la littérature nationale sur les médias et la migration est principalement axée sur les Syriens admis sous protection temporaire. La représentation des Afghans dans la presse turque est peu explorée dans la littérature nationale, et les études dédiées à la représentation visuelle des Afghans sont remarquablement rares dans les discours nationaux et internationaux. De manière significative, aucune recherche identifiée n'aborde spécifiquement la manière dont le phénomène de la migration irrégulière des Afghans en Turquie, suite à la résurgence des talibans, est représenté dans les textes et les photographies d'actualité au sein des médias turcs.

Cette recherche doctorale visait à entreprendre une exploration complète de la représentation de la migration irrégulière des Afghans en Turquie dans la presse turque à la suite de la résurgence des talibans au pouvoir. L'objectif global était de développer des stratégies de solution durables pour améliorer les défis nuancés liés à la représentation médiatique de la migration, en s'appuyant sur les résultats empiriques de l'enquête. Bien que l'accent principal ait été mis sur la représentation visuelle des migrants afghans à travers l'analyse des photographies d'actualité, l'étude a dépassé une dimension singulière. Elle a inclus une analyse parallèle des textes d'actualité pour fournir une perspective holistique sur la manière dont les éléments visuels et textuels contribuent collectivement à façonner la narration globale de l'actualité. Suite à une revue critique de la littérature existante sur le sujet dans des contextes nationaux et internationaux, il est devenu évident que les études existantes confinaient fréquemment leurs analyses des représentations médiatiques des mouvements migratoires à des cadres temporels spécifiques, en utilisant des modèles de codage limités. Par conséquent, ces recherches antérieures n'ont pas fourni d'aperçu complet de la nature multifacette de la représentation de la migration dans les médias. En divergeant de ces précédents, la présente étude doctorale visait à transcender de telles contraintes. Plus précisément, elle visait à examiner la représentation de la migration irrégulière des Afghans en Turquie dans la presse turque après le deuxième mandat des talibans, en utilisant une approche holistique basée sur tous les cadres de codage disponibles dans la littérature nationale et internationale. De plus, l'étude visait à fournir un cadre méthodologique pour guider les futures recherches dans ce domaine académique.

Cette thèse doctorale englobe une revue de littérature complète composée de deux segments, visant principalement à renforcer les bases théoriques de la recherche et à articuler les hypothèses et la méthodologie. La première section offre un cadre conceptuel et théorique concernant la représentation visuelle de la migration dans les médias. Ensuite, la deuxième section explore le cas distinctif de la migration afghane, fournissant une revue de littérature qui couvre son contexte historique, les facteurs

causaux, les ramifications et la représentation médiatique. Tirant parti de cette littérature, quatre hypothèses ont été formulées dans l'étude. La première hypothèse (H1) postule que "la représentation des migrants afghans irréguliers dans la presse turque présente des variations en fonction des orientations idéologiques des journaux". La deuxième hypothèse (H2) affirme que "les migrants afghans irréguliers ne se détachent pas de manière prépondérante en tant que figures centrales dans les textes et les photographies d'actualité de la presse turque". La troisième hypothèse (H3) postule que "dans les textes et les photographies d'actualité de la presse turque, les hommes afghans sont présentés de manière plus prépondérante que les femmes afghanes". Enfin, la quatrième hypothèse (H4) affirme que "dans les photographies d'actualité de la presse turque, les migrants afghans irréguliers font l'objet d'une objectification".

Dans la troisième section de l'enquête, des éclaircissements sont fournis concernant la méthodologie de recherche formulée dans le but d'examiner les hypothèses. Dans ce domaine, les constituants fondamentaux de la méthodologie de recherche choisie sont d'abord exposés. Ensuite, la délimitation s'étend à l'explication de l'univers, de l'échantillon et des techniques de collecte de données, toutes orchestrées en alignement avec les objectifs et les hypothèses de l'étude. Les étapes procédurales instituées pour garantir la véracité et la fiabilité de l'étude sont détaillées. Les éléments exclus de la recherche sont clairement exposés, accompagnés de leurs justifications respectives. Dans le cadre de l'enquête, les représentations textuelles et visuelles de la migration irrégulière afghane ont été méticuleusement recueillies à partir des portails web de périodiques caractérisés par des perspectives idéologiques diverses, des circulations substantielles et des médias d'information numériques, notamment BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak et Cumhuriyet. En utilisant des termes clés tels que "Afghanistan", "Afghan", "Taliban", "migrant afghan", "réfugié afghan", "demandeur d'asile afghan" et "migrant afghan irrégulier", le registre officiel de la migration irrégulière a été documenté chronologiquement. La période temporelle de la collecte de données s'étend du 15 août 2021, date de l'enregistrement officiel de la migration irrégulière afghane, au 15 août 2023, marquant le début du segment de recherche au sein de la thèse doctorale. Les articles de presse et les photographies, collectés manuellement sans recours à des robots d'exploration web ou à des scripts automatisés, ont été systématiquement répertoriés dans une feuille de calcul Excel. Dans la phase inaugurale de la recherche, les matériaux textuels ont fait l'objet d'une analyse de contenu, englobant toutes les catégories articulées dans le corpus de la littérature savante nationale et internationale. La phase suivante a impliqué une analyse de contenu comparable des matériaux visuels, notamment les photographies d'actualité, intégrées dans le cadre de ces catégories prédéfinies. Les données résultantes ont fait l'objet d'une visualisation et d'un examen analytique grâce à l'utilisation d'outils graphiques.

L'examen a révélé que les journaux ont publié un total de 1 156 articles sur la migration irrégulière des Afghans. Dans les textes d'actualité, les Afghans ont été principalement représentés comme des acteurs principaux; cependant, ils étaient souvent positionnés au centre d'événements négatifs, réduits à des données statistiques, restreints dans l'expression de leurs propres expériences et récits, fournis avec un minimum d'informations sur leurs identités, et stéréotypés comme "illégaux, violeurs, voleurs, agresseurs, criminels, non qualifiés, terroristes, réactionnaires, coupables, dangereux, envahisseurs, menaçants, ou patriarcaux". De plus, il a été observé que les hommes afghans étaient fréquemment mis en avant dans les actualités, et les statuts

légaux des Afghans étaient utilisés de manière arbitraire. L'analyse a également identifié 1 890 photographies dans les actualités. Dans les photographies d'actualité, les Afghans étaient principalement représentés comme des acteurs principaux; cependant, ils étaient souvent placés au centre d'événements négatifs, généralisés, anonymisés, leurs problèmes minimisés, des informations minimales fournies sur leurs identités, réduits à des mouvements physiques et des objets, et représentés comme des figures illégales. De plus, il a été déterminé que les hommes afghans sont fréquemment mis en avant dans les photographies, et la représentation de la migration afghane est construite à travers les hommes tant dans les textes d'actualité que dans les photographies d'actualité.

Les études tant dans la littérature nationale qu'internationale qui examinent la représentation de la migration dans les médias analysent généralement la manière dont les mouvements migratoires sont dépeints dans un cadre de codage restreint, souvent pendant des périodes temporelles spécifiques. Ces études révèlent que la représentation médiatique de la migration est sujette à des fluctuations en fonction des inclinations idéologiques des journaux. Dans cette thèse de doctorat, une examination complète de tous les cadres de codage dans la littérature nationale et internationale a été réalisée pour examiner la représentation de la migration afghane dans la presse nationale. Les résultats suggèrent que les médias nationaux, avec des perspectives idéologiques divergentes, désignent collectivement les Afghans comme un ennemi commun, les présentant comme des entités devant être exclues de l'espace public. Ces résultats contredisent substantiellement la première hypothèse de l'étude. Les résultats soulignent que les Afghans sont fréquemment mis en avant en tant qu'acteurs principaux dans une partie significative des textes d'actualité et des photographies. Cependant, dans certaines situations, les Afghans sont représentés en tant qu'individus ou groupes dépendant d'un représentant par le biais duquel leur existence est médiatisée. Ces résultats confirment partiellement la deuxième hypothèse de l'étude. De plus, l'étude révèle une prédominance distincte des hommes afghans dans les textes d'actualité et les photographies, indiquant une association spécifique au genre des phénomènes migratoires dans les médias. Cela confirme dans une large mesure la troisième hypothèse de l'étude. Les résultats de l'étude indiquent que dans les photographies où les Afghans jouent le rôle d'acteurs principaux ou dans des images où il n'y a pas de sujet discernable, ils sont réduits à des objets, et leurs dimensions humaines sont négligées. Par conséquent, la quatrième hypothèse de l'étude est confirmée. En conclusion, l'étude a trouvé que les deuxième, troisième et quatrième hypothèses ont été partiellement ou substantiellement validées, et les résultats obtenus étaient largement cohérents avec la littérature existante. La section de conclusion de la thèse de doctorat propose un guide, en tenant compte de tous les résultats, pour que les médias représentent les groupes de migrants de manière équilibrée et conforme aux droits de l'homme.

ABSTRACT

In the contemporary era, a total of 281 million individuals have relinquished their domiciles due to diverse factors, undertaking migration towards locales deemed more habitable on a short, medium, or long-term basis. Those compelled to forsake their native territories, embarking on a perilous journey in pursuit of enhanced living conditions, find themselves concurrently grappling with a myriad of social, cultural, economic, and political challenges within the host nations. Simultaneously, the media organs of these host nations tend to categorize these individuals as the "other," subjecting them to a negative portrayal. The resultant negative constructs propagated by the media not only give rise to an exacerbation of hate speech, biases, polarization, Islamophobic proclivities, anti-migrant movements, societal distrust, and discriminatory policies but also hinder the integration processes of migrant groups and foster an environment conducive to severe human rights transgressions. To mitigate these prospective issues, an exhaustive examination of the representation of migration in the media is imperative. Subsequently, based on the findings of such analyses, it is crucial to devise sustainable solution strategies aimed at ameliorating the problematic depiction of migration in the media.

A modern state is endowed with diverse responsibilities encompassing the assurance of citizen security, the establishment of an equitable legal system, the provision of fundamental services, the augmentation of economic well-being, and the encouragement of societal harmony. States falling short in fulfilling or incapable of meeting these obligations are denoted as "fragile states." Within such contexts, the ruling elite tends to prioritize their own material interests over those of the populace, leading to the exclusion of the majority from governance. The economically disadvantaged segments face impediments in accessing resources for ameliorating their circumstances, societal allegiance often aligns with religious or communal affiliations, internal strife and egregious human rights transgressions become prevalent, natural calamities induce profound economic crises, international aid fails to reach the necessitous, terrorist organizations experience empowerment, meager investments are allocated to public hygiene and healthcare systems, weak policies hamper border control efforts, and the management of migration movements becomes untenable. Afghanistan exemplifies a state structure characterized by fragility, a condition that has precipitated substantial migration trends. Presently, global nations host in excess of seven million registered Afghan individuals, while precise data pertaining to irregular Afghan migrants on a global scale remains elusive.

Afghans, constituting one of the most extensive migrant populations globally, have been systematically abandoning their native land for over four decades due to a complex array of factors, including economic hardships, internal conflicts, political instability, severe human rights violations, limited educational opportunities, natural disasters, poverty, food insecurity, ethnic and religious discrimination. Their collective migration, motivated by a quest for stability, has consistently led them to choose Turkey as their destination. The humanitarian crisis in Afghanistan escalated following

the Taliban's reassertion of control on August 15, 2021, sparking a renewed surge of irregular migration towards Turkey. At present, Turkey hosts around 150,000 registered and over 300,000 unregistered Afghan migrants. Despite ranking as the second-largest migrant group in Turkey after Syrians, the prevailing focus in the national literature on media and migration pertains predominantly to Syrians admitted under temporary protection. The representation of Afghans in the Turkish press is underexplored in the national literature, and studies dedicated to the visual representation of Afghans are conspicuously scarce in both national and international discourse. Significantly, no identified research specifically addresses how the phenomenon of irregular Afghan migration to Turkey, following the Taliban's resurgence, is portrayed in news texts and photographs within the Turkish media.

This doctoral research aimed to undertake a comprehensive exploration of the representation of irregular Afghan migration to Turkey in the Turkish press following the resurgence of the Taliban in governance. The overarching objective was to develop sustainable solution strategies for ameliorating the nuanced challenges associated with the media portrayal of migration, grounded in the empirical findings of the investigation. While the primary focus was on the visual representation of Afghan migrants through the analysis of news photographs, the study went beyond a singular dimension. It encompassed a parallel analysis of news texts to provide a holistic perspective on how both visual and textual elements collectively contributed to shaping the overall narrative of the news. Upon a critical review of extant literature on the subject within national and international contexts, it became evident that existing studies frequently confined their analyses of media representations of migration movements to specific temporal frameworks, employing limited coding templates. Consequently, these prior investigations fell short of offering comprehensive insights into the multifaceted nature of migration representation in the media. Diverging from these precedents, the present doctoral study sought to transcend such constraints. Specifically, it aimed to scrutinize the representation of irregular Afghan migration to Turkey in the Turkish press post the second Taliban administration, employing a holistic approach derived from all available coding frameworks in both national and international literature. Additionally, the study aimed to furnish a methodological framework to guide future research endeavors in this scholarly domain.

This doctoral dissertation encompasses a comprehensive literature review consisting of two segments, primarily aimed at fortifying the research's theoretical underpinnings and articulating the hypotheses and methodology. The initial section provides a conceptual and theoretical framework pertaining to the visual representation of migration in media. Subsequently, the second section delves into the distinctive case of Afghan migration, offering a literature review that spans its historical context, causative factors, ramifications, and media portrayal. Drawing from this literature, four hypotheses have been formulated within the study. The first hypothesis (H1) posits that "the portrayal of irregular Afghan migrants in the Turkish press exhibits variation contingent upon the ideological orientations of newspapers." The second hypothesis (H2) asserts that "irregular Afghan migrants do not emerge prominently as central figures in news texts and photographs within the Turkish press." The third hypothesis (H3) posits that "in news texts and photographs within the Turkish press, Afghan males are featured more prominently than Afghan females." Lastly, the fourth hypothesis (H4) contends that "in news photographs within the Turkish press, irregular Afghan migrants are subjected to objectification."

In the third section of the inquiry, elucidation is provided regarding the research methodology formulated for the purpose of scrutinizing the hypotheses. In this domain, the foundational constituents of the elected research methodology are initially expounded. Subsequently, the delineation extends to the explication of the universe, sample, and data collection techniques, all orchestrated in alignment with the objectives and hypotheses of the study. The procedural steps instituted to ascertain the veracity and reliability of the study are delineated. Elements excluded from the research are cogently expounded upon, accompanied by their respective rationales. Within the purview of the investigation, textual and visual representations pertaining to irregular Afghan migration were meticulously amassed from the web portals of periodicals characterized by diverse ideological perspectives, substantial circulations, and digital news outlets, notably, BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak, and Cumhuriyet. Employing key terminologies such as "Afghanistan," "Afghan," "Taliban," "Afghan migrant," "Afghan refugee," "Afghan asylum seeker," and "irregular Afghan migrant," the official record of irregular migration was chronologically documented. The temporal span of data collection spans from August 15, 2021, the date of the official recording of irregular Afghan migration, to August 15, 2023, marking the commencement of the research segment within the doctoral thesis. News articles and photographs, collected through manual means devoid of web crawling bots or automated scripts, were systematically cataloged within an Excel spreadsheet. In the inaugural phase of the research, textual materials underwent content analysis, encompassing all categories articulated within the corpus of national and international scholarly literature. The ensuing phase entailed a comparable content analysis of visual materials, specifically news photographs, nested within the framework of these predefined categories. The resultant data underwent visualization and analytical scrutiny through the employment of graphical tools.

The examination revealed that newspapers published a total of 1,156 news articles on irregular Afghan migration. In the news texts, Afghans were predominantly portrayed as main actors; however, they were often positioned at the center of negative events, reduced to statistical data, restricted in expressing their own experiences and stories, provided with minimal information about their identities, and stereotyped as "illegal, rapist, thief, aggressor, criminal, unskilled, terrorist, reactionary, guilty, dangerous, invader, ominous, or patriarchal." Additionally, it was observed that Afghan men were frequently highlighted in the news, and the legal statuses of Afghans were arbitrarily used. The analysis also identified 1,890 photographs in the news. In the news photographs, Afghans were mainly portrayed as main actors; however, they were often placed at the center of negative events, generalized, anonymized, their problems minimized, minimal information provided about their identities, reduced to physical movements and objects, and represented as illegal figures. Moreover, it has been determined that Afghan men are frequently highlighted in the photographs, and the representation of Afghan migration is constructed through men in both news texts and news photographs.

Studies within both national and international literature that examine the representation of migration in the media typically analyze the portrayal of migration movements within a constrained coding template, often occurring during specific temporal periods. These studies reveal that the media's representation of migration is subject to fluctuations contingent upon the ideological inclinations of newspapers. In

this doctoral dissertation, a comprehensive examination of all coding templates in national and international literature was conducted to scrutinize the representation of Afghan migration in the national press. The findings suggest that national media outlets, with divergent ideological perspectives, collectively designate Afghans as a common adversary, framing them as entities that should be excluded from the public sphere. These findings substantially refute the first hypothesis of the study. The results underscore that Afghans prominently feature as primary actors in a significant portion of news texts and photographs. However, in certain instances, Afghans are portrayed as individuals or groups dependent on a representative through whom their existence is mediated. These findings partially confirm the second hypothesis of the study. Furthermore, the study reveals a distinct prominence of Afghan males in news texts and photographs, indicating a gender-specific association of migration phenomena in the media. This substantiates the third hypothesis of the study to a large extent. The study's findings indicate that in photographs where Afghans take on the role of the main actors or in images where there is no discernible subject, they are reduced to objects, and their human dimensions are disregarded. Consequently, the fourth hypothesis of the study is confirmed. In conclusion, the study found that the second, third, and fourth hypotheses were partially or substantially validated, and the obtained findings were largely consistent with the existing literature. The concluding section of the doctoral dissertation provides a guide, considering all the findings, for the media to represent migrant groups in a balanced and human rights-compliant manner.

ÖZET

Günümüzde, 281 milyon insan çeşitli nedenlerden dolayı kısa, orta veya uzun vadeli olarak yaşadığı toprakları terk etmiş ve daha yaşanılabilir yerlere doğru göç etmiştir. Yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kalan ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için riskli bir yolculuğa çıkan insanların bir yandan sığındıkları ülkelerde sosyal, kültürel, ekonomik ve politik sorunlarla mücadele ettiği öte yandan sığındıkları ülkelerin medya organları tarafından "öteki" olarak tanımlandığı ve olumsuz bir şekilde temsil edildiği görülmüştür. Medya tarafından inşa edilen bu olumsuz temsiller hem toplumda nefret söyleminin, önyargıların, kutuplaşmanın, İslamofobik eğilimlerin, göç karşıtı hareketlerin, toplumsal güvensizlik duygusunun ve ayrımcı politikaların artmasına hem de göç gruplarının entegrasyon süreçlerinin zorlaşmasına ve ağır insan hakları ihlallerine zemin hazırlayabilmektedir. Bu muhtemel sorunların aşılabilmesi için göçün medyadaki temsilinin kapsamlı bir biçimde incelenmesi ve bu analizin sonuçlarına dayalı olarak göçün medyadaki sorunlu temsilinin iyileştirilmesine yönelik sürdürülebilir çözüm stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Modern bir devletin, vatandaşlarının güvenliğini sağlamak, adil bir hukuk sistemi oluşturmak, temel hizmetleri sunmak, ekonomik refahı artırmak ve toplumsal uyumu teşvik etmek gibi çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklarını yerine getirmeyen veya getiremeyen devletler, "kırılgan devlet" olarak adlandırılmaktadır. Kırılgan devletlerde; yönetici sınıf kendi maddi çıkarlarını halkın çıkarlarından üstün tutmakta, halkın çoğunluğu yönetimden dışlanmakta, fakir kesim durumlarını iyileştirecek kaynaklara erişememekte, halk cemaatlere bağlılık göstermekte, iç savaşlar ve ağır insan hakları ihlalleri yaşanmakta, doğal felaketler büyük ekonomik krizlere neden olmakta, uluslararası yardımlar ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamakta, terör örgütleri güçlenmekte, kamusal hijyene ve sağlık sistemine çok az yatırım yapılmakta, zayıf politikalar nedeni ile sınırlar kontrol edilememekte ve göç hareketlerine engel olunamamaktadır. Afganistan, kırılgan bir devlet yapısına sahiptir. Afganistan'ın bu devlet yapısı ise büyük göç hareketlerine neden olmuştur. Günümüzde, dünya ülkeleri 7 milyondan fazla kayıtlı Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Dünya genelinde düzensiz Afgan göçmenlere dair kesin veriler ise bulunmamaktadır.

Dünyanın en büyük göç gruplarından birini oluşturan Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir ülkelerindeki ekonomik zorluklar, iç savaş, siyasi istikrarsızlık, ağır insan hakları ihlalleri, eğitim fırsatlarının eksikliği, doğal afetler, yoksulluk, gıda güvensizliği, etnik ve dini ayrımcılık başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini kitleler halinde terk etmekte ve istikrarlı bir biçimde Türkiye'ye göç etmektedir. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'da insani kriz derinleşmiş ve Türkiye'ye yönelik yeni bir düzensiz göç hareketliliği yaşanmıştır. Türkiye'de şu anda 150 bine yakın kayıtlı, 300 binden fazla kayıtsız Afgan yaşamaktadır. Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluştursa da medya ve göç ilişkisine dair ulusal literatürde yer alan

çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı görülmektedir. Ulusal literatürde, Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde; Afganların görsel temsiline odaklanan çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır.

Bu doktora çalışması, Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, Türk basınında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde araştırmayı ve araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak göçün medyadaki sorunlu temsilinin iyileştirilmesine yönelik sürdürülebilir çözüm stratejileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu doktora çalışması temel olarak Türkiye'ye göç eden Afganların haber fotoğrafları üzerinden nasıl temsil edildiğine odaklansa da bu çalışma sadece haber fotoğraflarını değil, aynı zamanda haber metinlerini de analiz ederek, bu iki unsurun haberin toplam anlamını nasıl şekillendirdiğine dair kapsamlı bir bakış ortaya koymayı hedeflemiştir. Göçün medyadaki temsilini ele alan ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmaların, genellikle belirli dönemlerde meydana gelen göç hareketlerinin medyadaki temsilini sınırlı bir kodlama şablonu çerçevesinde incelediği görülmüştür. Bundan dolayı, mevcut çalışmaların göçün medyadaki temsiline dair kapsamlı bulgular ortaya koyamadığı saptanmıştır. Bu doktora çalışması ise göçün medyadaki temsilini sınırlı kategoriler çerçevesinde inceleyen önceki çalışmalardan ayrışarak, ikinci Taliban yönetimi sonrası Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilini ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle bütünsel bir bakış açısıyla incelemeyi ve gelecekteki çalışmalara yöntembilimsel bir çerçeve sunmayı amaçlamıştır.

Bu doktora çalışmasında öncelikle hem araştırmanın kuramsal temellerini güçlendirmek hem de araştırmanın hipotezlerini ve yöntemini belirlemek amacı ile iki bölümden oluşan bir literatür yazılmıştır. Birinci bölümde, göçün medyadaki görsel temsiline dair kavramsal ve kuramsal bir çerçeve sunulmuştur. İkinci bölümde ise çalışmanın özgün vakası olan Afgan göçünün hem tarihî arka planına, nedenlerine ve sonuçlarına hem de medyadaki temsiline dair bir literatüre yer verilmiştir. Çalışmada, literatürden hareketle 4 hipotez oluşturulmuştur. İlk hipotez (H1), "düzensiz Afgan göçmenlerin Türk basınındaki temsili, gazetelerin ideolojik eğilimlerine bağlı olarak değişmektedir"; ikinci hipotez (H2), "Türk basınında, düzensiz Afgan göçmenler haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında ana aktör olarak yer almamaktadır"; üçüncü hipotez (H3), "Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve fotoğraflarında Afgan erkekler Afgan kadınlara kıyasla daha fazla öne çıkmaktadır" ve dördüncü hipotez (H4), "Türk basınında yer alan haber fotoğraflarında düzensiz Afgan göçmenler nesneleştirilmektedir" şeklindedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, hipotezlerin sınanması amacıyla tasarlanan araştırma yöntemi açıklanmıştır. Bu kapsamda öncelikle tercih edilen araştırma yönteminin temel unsurları ortaya konulmuştur. Daha sonra ise çalışmanın amacına ve hipotezlerine uygun bir şekilde belirlenen evren ve örneklem ile veri toplama teknikleri açıklanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik sağlamak amacıyla izlenen adımlar ortaya konulmuştur. Araştırmaya dahil edilmeyen unsurlar, nedenleri ile belirtilmiştir.

Araştırma kapsamında, amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gibi farklı ideolojik görüşlere, yüksek tirajlara ve dijital haber kaynaklarına sahip gazetelerin web sitelerinde "Afganistan", "Afgan", "Taliban", “Afgan göçmen”, “Afgan mülteci”, “Afgan sığınmacı” ve "düzensiz Afgan göçmen" gibi anahtar kavramlar kullanılarak düzensiz göçünün resmi olarak kayda alındığı 15 Ağustos 2021 ile doktora çalışmasının araştırma bölümüne başlandığı 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan tüm haber metinleri ve fotoğrafları toplanmıştır. Web tarama botları veya otomasyon yazılımları kullanılmaksızın manuel olarak toplanan haber metinleri ve fotoğrafları, Excel veri tablosuna kaydedilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında haber metinleri; ikinci aşamasında ise haber fotoğrafları ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan tüm kategoriler çerçevesinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler, görsel araçlar kullanılarak görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir.

Gazetelerin, düzensiz Afgan göçüne dair 1156 haber yayımladığı tespit edilmiştir. Haber metinlerinde, Afganların çoğunlukla ana aktör olarak yer aldığı ancak olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği, sayısal verilere indirgendiği, kendi deneyimlerini ve hikayelerini ifade etme fırsatının kısıtlandığı, kimliklerine dair çok az bilgi sunulduğu, kitleleştirildiği ve “kaçak, tecavüzcü, hırsız, saldırgan, cani, vasıfsız, terörist, gerici, suçlu, tehlikeli, istilacı, uğursuz veya ataerkil" şeklinde nitelendirildiği görülmüştür. Ayrıca, haber metinlerinde Afgan erkeklerin sıklıkla öne çıkarıldığı ve Afganlara dair hukuki statülerin gelişigüzel kullanıldığı saptanmıştır. Haberlerde, 1890 fotoğrafın yer aldığı tespit edilmiştir. Haber fotoğraflarında, Afganların çoğunlukla ana aktör olarak yer aldığı ancak olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği, kitleleştirildiği, anonimleştirildiği, sorunlarının küçümsendiği, kimliklerine dair çok az bilgi sunulduğu, fiziksel bir hareketliliğe ve nesnelere indirgendiği ve yasadışı figürler olarak temsil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, fotoğraflarda da Afgan erkeklerin sıklıkla öne çıkarıldığı ve Afgan göçünün hem haber metinlerinde hem de haber fotoğraflarında erkekler üzerinden temsil edildiği saptanmıştır.

Göçün medyadaki temsilini ele alan ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmaların, genellikle belirli dönemlerde meydana gelen göç hareketlerinin medyadaki temsilini sınırlı bir kodlama şablonu çerçevesinde incelediği ve bu temsillerin gazetelerin ideolojik eğilimlerine bağlı olarak değiştiğini ortaya koyduğu görülmüştür. Bu doktora çalışması ise ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle Afgan göçünün ulusal basındaki temsilini incelemiş ve elde ettiği bulgularla farklı ideolojik görüşlere sahip ulusal basının Afganları ortak bir düşman olarak ilan ettiğini ve onları kamusal alanın dışında tutulması gereken varlıklar olarak sunduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın birinci hipotezini büyük oranda çürütmüştür. Çalışmanın bulguları, Afganların haber metinlerinin ve fotoğraflarının büyük bir kısmında ana aktör olarak yer aldığını ortaya koymuştur. Ancak, Afganların, haber metinlerinin ve fotoğraflarının bir kısmında başkaları aracılığıyla var olabilen ve bir temsilciye muhtaç bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, çalışmanın ikinci hipotezini kısmen doğrulamıştır. Çalışmanın bulguları, Afgan erkeklerin haber metinlerinin ve fotoğraflarının büyük bir kısmında belirgin bir şekilde öne çıktığını ve göç olgusunun medyada genellikle belirli bir cinsiyetle ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın üçüncü hipotezini büyük oranda doğrulamıştır. Çalışmanın bulguları, Afganların ana aktör olarak yer aldığı veya öznesi olmayan fotoğraflarda

nesnelere indirgendiğini ve insani boyutlarının göz ardı edildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın dördüncü hipotezini doğrulamıştır. Netice itibariyle, doktora çalışmasının ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezlerinin kısmen veya büyük oranda doğrulandığı ve elde edilen bulguların büyük bir kısmının literatürle tutarlı olduğu görülmüştür. Doktora çalışmasının sonuç kısmında, elde edilen tüm bulgular ışığında medyanın göç gruplarını dengeli ve insan haklarına uygun bir biçimde temsil edebilmesi için bir rehber sunulmuştur.

GİRİŞ

İnsanoğlu tarih boyunca karşı karşıya kaldığı sosyo-ekonomik değişimler, insan hakları ihlalleri, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalıklar, ülkelerarası çatışmalar ve iç savaşlar gibi birçok nedenden dolayı yaşadığı toprakları terk ederek, daha yaşanılabilir ve güvenli yerlere doğru göç etmiştir (Çağlar, 2018, s.30; Akkaya, 2019, s.4; Tamer, 2020, s.2811-2812). Paleolitik çağdan beri var olan bu nüfus hareketi günümüzde neredeyse dünyanın bütün bölgelerinde artmaya devam etmektedir. Dünyada, 2020 yılı itibari ile 281 milyon insan, çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı toprakları terk edip farklı ülkelere veya bölgelere göç etmiştir. Bu sayı, dünya nüfusunun %3,6'sına tekabül etmektedir (UN DESA, 2020, s.45). Ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için riskli bir yolculuğa çıkan insanların çoğu zaman insan tacirlerinin eline düştüğü, göç yolunda hayatlarını kaybettiği, hedef veya transit ülkeye vardıktan sonra altyapısı zayıf ve donanım açısından yetersiz kamplarda kalmaya zorlandığı, temel insan haklarına erişemediği, bir yerli ile aynı işyeri koşullarında aynı işi yapsa bile daha düşük maaşla çalıştırıldığı, terörist gruplarla ilişkilendirildiği, siyasi partiler tarafından seçimde zafer kazanmak için kullanıldığı veya yakalandıkları takdirde sınır dışı edilme durumuyla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür (Kılınç, 2018, s.96-99; Nas, 2019, s.2130-2131; Mavi, 2022, s.44-49). Enformasyon kontrolü ve manipülasyonu yoluyla kişilerin inanç, tutum ve davranışlarını değiştirebilme potansiyeli olan medyanın (Van Dijk, 1991, s.238; Schiller, 2005, s.284) ise hem bu insanları bir "öteki" olarak tanımlandığı hem de onları ustaca kurgulanmış olumsuz olay örgüleriyle birlikte sunduğu görülmüştür (Yolçu, 2019, s.847).

Günümüzde Suriye, Afganistan, Venezuela, Güney Sudan, Myanmar ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti, dünyada en fazla göç veren ülkeler olarak öne çıkmaktadır. Türkiye, Lübnan, Pakistan, İran, Uganda, Almanya, Sudan, Bangladeş, Kolombiya ve Etiyopya'nın ise bu ülkelerden gelen bireylere en fazla sığınma sağlayan ülkeler olduğu görülmektedir. Afganistan, 1979'dan beri dünyada en fazla

göç veren ülkelerden biri olmaya devam etmektedir. Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir ülkelerini kitleler halinde terk etmekte ve günümüzde dünyanın en kalabalık göç gruplarından birini oluşturmaktadır (IOM, 2022, s.38). Geçmişten günümüze kuraklık, sel veya deprem gibi çeşitli doğal nedenlerin yanı sıra SSCB'nin Afganistan'ı 1979'da işgal etmesi; mücahit grupların SSCB'nin 1989'da Afganistan'dan çekilmesinin ardından iktidarı ele geçirmek için ülkeyi büyük bir iç savaşa sürüklemesi; 1996'da ülke yönetimini ele geçiren Taliban'ın ülkede İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi; ABD'nin 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik yaklaşık 20 yıl süren Sonsuz Özgürlük Operasyonu'nu başlatması ve son olarak 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçiren Taliban'ın ülkede yeniden İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Barlas, 2022, s.7; Thomas, 2023, s.1-2). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre, 2023 yılı itibariyle Pakistan, İran, Almanya ve Türkiye başta olmak üzere dünya ülkeleri 7 milyondan fazla kayıtlı Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Bu kayıtlı nüfusun yaklaşık %49'unu kadınlar, %51'ini ise erkekler oluşturmaktadır (UNHCR, 2023, s.6-8). 40 yıldan uzun bir süredir ülkelerini terk etmek zorunda kalan milyonlarca Afgan, sığındıkları ülkelerde hem sosyal, kültürel, ekonomik ve politik sorunlarla mücadele etmiş hem de bu ülkelerin medya organlarının olumsuz temsillerine ve ötekileştirme pratiklerine maruz kalmıştır (Rasheed, 2017; Yuka, 2020; Jehangir, 2023).

Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir istikrarlı bir biçimde Türkiye'ye göç etmektedir (Augustová ve Karimi, 2021, s.10). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre, 2022 yılı itibari ile Türkiye'de 143.829 Afgan bulunmaktadır. Yakın dönemde, Türkiye'deki farklı ideolojik görüşlere sahip siyasi figürler ile göç uzmanları, ülkede 300 bin ile 1.5 milyon arasında değişen sayılarda belgesiz Afgan'ın yaşadığı yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır (Yeğen, 2022, s.3). Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluştursa da (Wakili, 2021, s.129), medya ve göç ilişkisine dair ulusal literatürde yer alan çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı görülmektedir (Kara ve Yılmaz, 2015; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Livberber, 2021). Ulusal literatürde, Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde;

Afganların görsel temsiline odaklanan çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır.

Medya ve göç ilişkisine dair akademik çalışmalar hem kamuoyunu göç gruplarının yaşadığı zorluklar konusunda bilgilendirebilme ve bilinçlendirebilme, medyanın göç gruplarını nasıl sunması gerektiği konusunda bir çerçeve ortaya koyabilme, daha iyi göç politikalarının oluşturulması veya mevcut politikaların revize edilmesi için temel sağlayabilme hem de sosyal bilimler alanındaki akademik bilgi birikimini artırarak gelecekteki çalışmalara temel sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Bu doktora çalışması, bu motivasyondan hareketle Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, Türk basınında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde araştırmayı amaçlamaktadır. Bu doktora çalışması temel olarak Türkiye'ye göç eden Afganların haber fotoğrafları üzerinden nasıl temsil edildiğine odaklansa da bu çalışma sadece haber fotoğraflarını değil, aynı zamanda haber metinlerini de analiz ederek, bu iki unsurun haberin toplam anlamını nasıl şekillendirdiğine dair kapsamlı bir bakış sunmayı hedeflemektedir. Medyada göçün temsilini ele alan ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmaların, genellikle belirli dönemlerde meydana gelen göç hareketlerini sınırlı bir kodlama şablonu çerçevesinde incelediği görülmüştür. Bu doktora çalışması ise göçün medyadaki temsilini sınırlı kategoriler çerçevesinde inceleyen önceki çalışmalardan ayrışarak, ikinci Taliban yönetimi sonrası Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilini ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle bütünsel bir bakış açısıyla inceleyerek gelecekteki çalışmalara yöntembilimsel açıdan rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

Bu doktora çalışmasında hem araştırmanın kuramsal temellerini güçlendirmek hem de araştırmanın hipotezlerini ve yöntemini belirlemek amacı ile iki bölümden oluşan kapsamlı bir literatür yazılmıştır. Çalışma temel olarak Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki görsel temsiline odaklanmaktadır. Bundan

dolayı, birinci bölümde medyada göçün görsel temsiline dair bir literatüre yer verilmektedir. Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta göç olgusu tanımlanmakta ve göçün tarihsel gelişimi analiz edilmektedir. Göç hareketlerinin karmaşıklığını kavramak için zorunlu ve gönüllü göç, geçici ve kalıcı göç, kitlesel ve bireysel göç, iç ve dış göç gibi göç türlerinin yanı sıra küreselleşme ile ortaya çıkan yeni göç türleri incelenmektedir. Medyada ve kamuoyunda sıklıkla eşanlamlı olarak kullanılan fakat uluslararası hukukta farklı tanımlamalara ve anlamlara sahip olan mülteci, sığınmacı, göçmen ve düzensiz göçmen gibi statüler açıklamakta ve bu statüler arasındaki farklar ortaya konulmaktadır. Göçün nedenlerinin, etkilerinin ve süreçlerinin daha iyi anlaşılması için itme-çekme kuramı, neo-klasik göç kuramı, neo-klasik beşeri sermaye kuramı, merkez-çevre kuramı, göç-çatışma ve güvenlik kuramı, hareketlilik geçiş kuramı, göç sistemleri kuramı, ilişkiler ağı kuramı, kümülatif nedensellik kuramı ve kurumsal kuram gibi göç kuramları açıklanmakta ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Birinci alt başlığın son kısmında ise göç olgusuna dair literatürün somut bir şekilde anlaşılması ve Afgan göçünün küresel göç hareketliliği içerisindeki konumunun ortaya konulması için yakın dönem küresel göç hareketleri incelenmektedir.

Birinci bölümün ikinci alt başlığında fotoğrafın tarihsel gelişimi açıklanmaktadır. Walter Benjamin, John Berger, Marshall McLuhan, Roland Barthes ve Susan Sontag gibi entelektüellerin fikirlerinden hareketle fotoğrafın gerçeği yansıtma ve kaydetme yeteneği, hızlı ve etkili iletişim aracı olması gibi avantajlarının yanı sıra, manipülasyona açık olması, gerçeği çarpıtabilmesi gibi dezavantajları ortaya konulmaktadır. Ardından, haber fotoğrafının tarihsel gelişimi açıklanmaktadır. "Saygon İnfazı (1968)" gibi çeşitli ikonik fotoğraflardan hareketle haber fotoğraflarının duygusal etki yaratma veya gerçeği çarpıtma gibi olumlu ve olumsuz potansiyelleri tartışılmaktadır. Birinci bölümün üçüncü alt başlığında ise ilk bölümlerden hareketle göçün medyadaki görsel temsili ele alınmaktadır. Bu alt başlıkta; Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Emile Durkheim, Serge Moscovici, Jean Baudrillard, Stuart Hall ve Edward Said gibi entelektüellerin düşüncelerinden hareketle temsil olgusu analiz edilmektedir. Ardından, temsil olgusunun medya ve iletişim çalışmalarında nasıl tanımlandığı ve hangi bağlamlarda kullanıldığı açıklanmaktadır. Bu kapsamda, medya ve temsil ilişkisine dair ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ortaya konulmaktadır. Son olarak ise

göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların veya düzensiz göçmenlerin geleneksel ve dijital medyada yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiklerini ortaya koyan ulusal ve uluslararası çalışmalar analiz edilmektedir. Bu çalışmalar üzerinden medyanın göç eden bireyler veya gruplar hakkında ne tür söylemlere ve görsellere yer verdiği, hangi stereotipleri yaygın olarak kullandığı ve hangi mesajları iletişim araçları vasıtasıyla aktardığı ortaya konulmaktadır.

İkinci bölümde, çalışmanın özgün vakası olan Afgan göçünün hem tarihî arka planına, nedenlerine ve sonuçlarına hem de medyadaki temsiline dair kapsamlı bir literatüre yer verilmektedir. Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki görsel temsilinin bütüncül bir şekilde anlaşılması için Afganistan'ın siyasi ve göç tarihine dair kapsamlı bir literatüre yer verilmesi gerekmektedir. Birinci alt başlıkta öncelikle Afganistan'ın sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısına dair bir analiz yapılmaktadır. Ardından, SSCB'nin Afganistan'ı 1979'da işgal etmesi; mücahit grupların SSCB'nin 1989'da Afganistan'dan çekilmesinin ardından iktidarı ele geçirmek için ülkeyi büyük bir iç savaşa sürüklemesi; 1996'da ülke yönetimini ele geçiren Taliban'ın ülkede İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi; ABD'nin 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik yaklaşık 20 yıl süren Sonsuz Özgürlük Operasyonunu başlatması ve son olarak 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçiren Taliban'ın ülkede yeniden İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi ile yaşanan kitlesel göç hareketlerinin tarihî arka planı, nedenleri ve sonuçları ele alınmaktadır. İkinci alt başlıkta, 1979'dan itibaren ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve Türkiye dahil olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç eden Afganların sayısı, hukuki statüleri, sosyal ve ekonomik entegrasyon süreçleri ve sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri gibi konular ele alınmaktadır. Son alt başlıkta ise Afgan göçünün ulusal ve uluslararası medyada nasıl temsil edildiği, geçmişten günümüze uzanan bir analiz süreci altında incelenmektedir.

Bu doktora çalışmasında, literatürden hareketle 4 hipotez oluşturulmuştur. İlk hipotez (H1), "düzensiz Afgan göçmenlerin Türk basınındaki temsili, gazetelerin ideolojik eğilimlerine bağlı olarak değişmektedir"; ikinci hipotez (H2), "Türk

basınında, düzensiz Afgan göçmenler haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında ana aktör olarak yer almamaktadır"; üçüncü hipotez (H3), "Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında Afgan erkekler Afgan kadınlara kıyasla daha fazla öne çıkmaktadır" ve dördüncü hipotez (H4), "Türk basınında yer alan haber fotoğraflarında düzensiz Afgan göçmenler nesneleştirilmektedir" şeklindedir. Doktora çalışmasının üçüncü bölümünde, bu hipotezlerin sınanması amacıyla tasarlanan araştırma yöntemi detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle tercih edilen araştırma yönteminin temel unsurları ortaya konulmaktadır. Daha sonra ise çalışmanın amacına ve hipotezlerine uygun bir şekilde belirlenen evren ve örneklem ile veri toplama teknikleri detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik sağlamak amacıyla izlenen adımlar ortaya konulmaktadır. Son olarak ise araştırmaya dahil edilmeyen unsurlar, nedenleri ile belirtilmektedir.

Araştırma kapsamında, amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gibi yüksek tirajlara, farklı ideolojik görüşlere ve dijital haber kaynaklarına sahip gazetelerin web sitelerinde "Afganistan", "Afgan", "Taliban", “Afgan göçmen”, “Afgan mülteci”, “Afgan sığınmacı” ve "düzensiz Afgan göçmen" gibi anahtar kavramlar kullanılarak 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında yayımlanan tüm haber metinleri ve haber fotoğrafları toplanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında toplanan 1156 haber metni; ikinci aşamasında ise toplanan 1890 haber fotoğrafı ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan tüm kodlama şablonlarından hareketle içerik analizine tabi tutulmuştur. Doktora çalışmasının dördüncü bölümünde, haber metinlerinden ve haber fotoğraflarından elde edilen veriler ve verilerin analizi sunulmaktadır. Doktora çalışmasının sonuç bölümünde ise araştırmanın temel bulguları özetlenmekte ve bu bulguların literatüre olan katkısı vurgulanmaktadır. Ayrıca, elde edilen bulgulardan hareketle göçün medyadaki sorunlu temsilinin iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileri ve gelecekteki araştırmalar için yöntembilimsel öneriler sunulmaktadır.

1. MEDYADA GÖÇÜN GÖRSEL TEMSİLİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Doktora çalışmasının birinci bölümünde, göçün medyadaki görsel temsiline dair kavramsal ve kuramsal bir çerçeve sunulmaktadır. Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci alt başlıkta, göç olgusu, göç çeşitleri, göç kavramları, göç kuramları ve yakın dönem küresel göç hareketleri ele alınmaktadır. İkinci alt başlıkta, fotoğrafın tarihsel gelişimi açıklanmakta ve Walter Benjamin, John Berger, Marshall McLuhan, Roland Barthes ve Susan Sontag gibi entelektüellerin fikirlerinden hareketle fotoğrafın hızlı ve etkili bir araç olma veya gerçeği çarpıtabilme gibi çeşitli olumlu ve olumsuz özellikleri ortaya konulmaktadır. Haber fotoğrafının tarihsel gelişimi de bu başlık altında incelenerek, çeşitli ikonik fotoğraflar aracılığıyla haber fotoğraflarının olumlu ve olumsuz potansiyelleri tartışılmaktadır. Üçüncü alt başlıkta ise ilk bölümlerden hareketle göçün medyadaki görsel temsili ele alınmaktadır. Bu alt başlıkta; Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Emile Durkheim, Serge Moscovici, Jean Baudrillard, Stuart Hall ve Edward Said gibi entelektüellerin düşüncelerinden hareketle temsil olgusu analiz edilmektedir. Ardından, temsil olgusunun medya ve iletişim çalışmalarında nasıl tanımlandığı ve hangi bağlamlarda kullanıldığı açıklanmaktadır. Bu kapsamda, medya ve temsil ilişkisine dair ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ortaya konulmaktadır. Son olarak ise göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların veya düzensiz göçmenlerin geleneksel ve dijital medyada yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiklerini ortaya koyan ulusal ve uluslararası çalışmalar analiz edilmektedir.

1.1. Küresel Hareketlilik Çağında Göç

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Tarih boyunca hareket kabiliyeti yüksek olan, merak duygusu ile hareket eden ve ihtiyaçları günden güne değişen insanoğlu; karşı karşıya kaldığı sosyo-ekonomik değişimler, insan hakları ihlalleri, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalıklar, ülkelerarası çatışmalar ve iç savaşlar gibi birçok

nedenden dolayı yaşadığı toprakları kendi rızası veya başkalarının baskı ve tehditleri sonucu terk ederek, kısa, orta veya uzun vadeli olarak yaşamını sürdürebileceği daha yaşanılabilir ve güvenli yerlere doğru göç etmiştir (Çağlar, 2018, s.30; Akkaya, 2019, s.4). Süreklilik sergileyen ve gerekçesi çeşitlilik gösteren bu nüfus hareketi, günümüzde neredeyse dünyanın bütün bölgelerinde artmaya devam etmektedir. Bundan dolayı göç olgusunun detaylı bir şekilde incelenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Göç olgusunun kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve analiz edebilmesi için ise öncelikle bu olgunun tanımlanması gerekmektedir. Antropoloji, sosyoloji, ekonomi, hukuk, tarih, coğrafya, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler başta olmak üzere birçok bilim dalı göç olgusunun farklı boyutlarına odaklanmış ve her bilim dalı göç olgusunu kendi bakış açısına göre tanımlamıştır (Uslu-Ak, 2021, s.1750). Göç; sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve diğer birçok yönüyle ele alınabilen çok boyutlu bir olgu olsa da göçe dair üç önemli unsur ön plana çıkmaktadır. Bunlar zaman, mekan ve nedendir (Özyakışır, 2012, s.4-6). Bu üç unsurdan hareketle genel bir göç tanımı yapmak mümkündür. Kültürlerin aktarımında ve taşınmasında önemli roller üstlenen, yeni toplumlar üreten, yerleşik düzenleri zorlayan ve devletlerin sosyoekonomik kalkınmasını etkileyen göç olgusu temel olarak insanların bireysel olarak veya kitleler halinde sosyal, ekonomik, dinsel, siyasal, askeri, hukuksal, eğitimsel, kültürel, bireysel veya başka etkenlerden dolayı kısa, orta veya uzun vadeli olarak yaşadıkları ülkeleri, şehirleri, kasabaları veya köyleri terk ederek başka bir mekâna ve sosyo–kültürel alana yerleşmek amacıyla yapmış oldukları bir yer değiştirme hareketi şeklinde tanımlanabilir (Sowell, 1996, s.1; Gürkan, 2006, s.5; Canatan, 2013, s.318; Günay, Atılgan ve Serin, 2017, s.38; Kılınç, 2018, s.76).

İnsanların, bireysel olarak veya kitleler halinde yaşadıkları toprakları terk ederek başka bir mekâna ve sosyo-kültürel alana göç etmelerin birçok nedeni bulunmaktadır (Özkan, 2019, s.129-130). İnsanların çoğunlukla ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel, ailevi ve doğal nedenlerden dolayı göç ettikleri görülmektedir (Tamer, 2020, s.2811-2812). Çalışmaları ile göç kuramlarına ve modellerine öncülük eden Ernst Georg Ravenstein, göçü yaratan veya artıran nedenler olarak kötü veya baskıcı kanunlara, olumsuz iklim şartlarına ve ağır vergilere işaret etse de bireylerin temel olarak ekonomik nedenlerden dolayı yaşadıkları toprakları terk ederek başka bir mekâna ve sosyo-kültürel alana yerleştiklerini belirtmiştir. Bireyler, yaşadıkları bölgelerdeki sınırlı iş imkanları ve düşük ücretler nedeni ile geçimlerini sağlayamamakta veya

birikim yapamamaktadır. Bireylerin yaşadıkları bölgelerdeki ekonomik sorunlar, onların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir (Çağlayan, 2006, s.69; Genç, Ustabaşı-Gündüz ve Çöpoğlu, 2019, s.482). Bundan dolayı bireyler; ekonomik krizin ve işsizliğin yoğun olduğu bölgeden ekonomik yönden iyi, yüksek milli gelire sahip ve kaliteli bir yaşam standardı olan bölgeye doğru göç etme kararı almaktadır. Ekonomik nedenlerle gerçekleşen göç hareketleri; göç veren ve göç alan ülkelerin ekonomisini doğrudan etkileyebilmektedir (Telsaç ve Telsaç, 2022, s.429). Göç veren ülkelerde ekonomik büyüme yavaşlayabilmekte, üretkenlik azalabilmekte, iç pazarda talep düşebilmekte, hayalet köyler ve kasabalar ortaya çıkabilmektedir. Göç alan ülkelerde ise kamu harcamaları artabilmekte, işsizlik oranları yükselebilmekte veya göç eden bireylerin genellikle düşük gelirli işlerde çalışması ile toplumdaki ekonomik adaletsizlik derinleşebilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde insanların ekonomik sorunların yanı sıra savaşlar ve insan hakları ihlalleri gibi siyasi olaylar nedeni ile de ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye göç ettikleri görülmüştür. Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmeye başlaması ile 1800'lerden itibaren Balkan ve Kafkas coğrafyalarında yaşayan milyonlarca Müslüman, yaşadıkları toprakları terk ederek Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Birinci Dünya Savaşı sürecinde yüz binlerce Ermeni, güvenlik kaygısı sebebi ile yaşadıkları Anadolu topraklarından Suriye ve Lübnan topraklarına göç ettirilmiştir. Belçika'nın, 1916'da Ruanda'yı ele geçirmesinin ardından uygulamaya başladığı etnik kimlik tanımlama politikaları sonucunda Hutular ve Tutsiler arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Belçika'nın desteğini alan Hutular 20. yüzyılın sonlarına doğru, Tutsiler'e karşı etnik temizlik kampanyası başlatmış ve yüz binden fazla Tutsi hayatını kaybetmiştir. Yaklaşık iki yüz bin Tutsi ise komşu ülkeler olan Tanzanya ve Uganda'ya göç etmek zorunda kalmıştır (Güzelipek, 2015, s.191-192). Siyasi olayların hem uluslararası göç hareketlerine hem de iç göç hareketlerine neden olduğu görülmüştür. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 1980'li yıllarda artan terör ve şiddet olaylarının ardından bazı yerleşim yerleri güvenlik sebebi ile boşaltılmış ve birçok insan yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bu iç göç hareketi sonucunda Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan binlerce insan İstanbul, İzmir, Adana, Mersin ve Bursa gibi şehirlere göç etmiştir (Güneş, 2013, s.279). Bireylerin ekonomik ve siyasi nedenlerin yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıklar, kan davaları ve dinsel baskılar başta olmak üzere çeşitli sosyo-kültürel nedenlerden, aile birleşimi gibi çeşitli ailevi nedenlerden veya depremler, volkanik püskürmeler, iklim değişiklikleri, küresel

ısınma ve kuraklık gibi çeşitli doğal nedenlerden dolayı da ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları görülmüştür (Günay, Atılgan ve Serin, 2017, s.41; Çağlar, 2018, s.45-46; Genç, Ustabaşı-Gündüz ve Çöpoğlu, 2019, s.485).

Göç belirtildiği üzere çok çeşitli sebeplere dayanan, insanlık tarihi boyunca var olan ve hâlâ devam eden bir olgudur. Geçimin avcılık-toplayıcılıkla sağlandığı Paleolitik çağda, besin üretmeyi bilmeyen insanoğlu özellikle iklim ve çevre koşullarının değişkenliği nedeniyle sürekli farklı coğrafyalara göç etmiştir (Bulak, 2015, s.2). Medeniyet tarihinin kırılma noktalarından birisi olan Neolitik çağda, besin ekonomisinde büyük değişiklikler yaşanmıştır. İnsanoğlu bu çağda bazı büyükbaş ve küçükbaş hayvanları evcilleştirmeye, tahıl üretmeye ve yerleşik hayata geçmeye başlamıştır (Berk, 2020, s.125). Bu dönemde hayvancılıkla uğraşan topluluklar; göçebe veya yarı-göçebe bir yaşam sürdürmeye devam etmiştir. Antik çağda, devletler arasında yaşanan savaşlar nedeni ile büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Bu dönemde Persler, Romalılar ve Hunlar başta olmak üzere birçok devlet mevcut sınırlarını genişletmek veya stratejik bir avantaj elde etmek amacı ile fethettiği bölgelerdeki yerli halkı yerinden etmiş ve kendi etnik veya kültürel gruplarından olan kişileri bu yeni topraklara yerleştirmiştir. Bu göçler, antik çağda toplumların demografik, siyasi ve kültürel yapısını derinden etkilemiştir. Orta Asya'daki Türk topluluklarının siyasi baskıların yanı sıra ekonomik sıkıntılar, kuraklık ve otlakların yetersizliği gibi çeşitli nedenlerden dolayı kendilerine daha uygun yurtlar bulmak amacıyla başka coğrafyalara göç etmesi ile yaşanan ve tarihte bilinen en eski kitlesel yer değiştirme hareketlerinden biri olan Kavimler Göçü neticesinde de her göçen kavim gittiği yerdeki toplumu rahatsız ederek oradaki yerel halkı başka yerlere göçe mecbur bırakarak yeni göç dalgalarına neden olmuştur (Kınık, 2010, s.37; Çapan ve Güvenç, 2017, s.633). 4. yüzyılın ortalarında başlayan Kavimler Göçü etkisini birçok coğrafyada farklı seviyelerde hissettirmiş ve Avrupa'nın etnik çehresini değiştirmiştir (Kemal, 2019, s.10). Kıtalararası gerçekleşen göç hareketleri, Avrupalılar tarafından keşfedilen "Yeni Dünya" ile denizaşırı bir boyut kazanmıştır (Akkaya, 2019, s.18-23). Portekiz, İspanya ve Hollanda gibi devletler, İpek ve Baharat Yolu gibi önemli güzergâhların Osmanlı Devleti'nin eline geçmesinin ardından ticaret yaptıkları coğrafyalara ulaşabilmek amacı ile coğrafi keşiflere başlamıştır. 15.yüzyılda başlayan bu keşif macerası Kristof Kolomb'un Amerika Kıtası'nı keşfetmesiyle sonuçlanmıştır (Arslan ve Yıldız, 2023, s.243). Kolomb, Amerika'da bol miktarda bulunan altın ve

gümüş gibi değerli madenleri Avrupa'ya getirmiş ve Amerika'nın kolonizasyonunun yolunu açmıştır. Avrupalılar, 16.yüzyıldan itibaren yerleşmek amacı ile bu kıtaya gelmeye başlamıştır (Kurtuluş, 2005, s.880). Bu dönemde, Amerika'daki yerli halkın dayanılmaz çalışma koşullarına maruz bırakılması ve Avrupa'dan gelen çiçek, kızamık, suçiçeği gibi hastalıklara bağışıklıklarının olmaması, kitlesel ölümlere neden olmuştur. Yaşanan kitlesel ölümler sonucunda Amerika topraklarında nüfus düşmeye başlamış ve işgücü ihtiyacı doğmuştur (Potts, 1992, s.33). Bu süreçte, Amerika kıtasındaki işgücü ihtiyacının karşılanması için Afrika'dan milyonlarca insan zorla Yeni Dünya'ya getirilmiştir (Stalker, 1994, s.110; Ferrie ve Hatton, 2015, s.2). Afrika'dan getirtilen insanların büyük bir çoğunluğu, çetin yolculuk şartları yüzünden hayatlarını kaybetmiştir. Sağ kalan insanlar ise Brezilya'ya, Karayip'lere ve Kuzey Amerika'ya getirilerek buralardaki şeker ve tütün tarlalarında köle olarak çalıştırılmıştır (Mutluer ve Südaş, 2010, s.11; Yücel, 2010, s.19).

Toprağa dayalı güç ve mülkiyet anlayışının reddedilmeye ve devletlerin ekonomik gücünün biriktirdikleri değerli madenler ile ölçülmeye başlandığı bu dönemde, Amerika kıtasından Avrupa kıtasına yüksek miktarda değerli madenlerin getirilmesi insanlık tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır (Peker, 2015, s.7). 18. yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan fabrika toplumuna geçilmeye başlanmıştır. Doğanın, ekonomi üstündeki arz-talep dengesini belirleyen temel unsur olmaktan çıktığı bu dönemde, Avrupa kıtasındaki köylüler mülksüzleşmiş ve zanaatkarların büyük bir kısmı iflas etmiştir. Bu durum ise büyük bir göç hareketine neden olmuştur (Kotil, 1982, s.202). Çoğunluğu Britanya'dan olmak üzere milyonlarca insan Avrupa kıtasından Amerika kıtasına göç etmiştir (Ferrie ve Hatton, 2015, s.4). Bu dönemde İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve Hollandalılar Kuzey Amerika'ya; Portekizliler ve İspanyollar ise Güney Amerika'ya göç etmiştir (Toksöz, 2006, s.10-15). Meydana gelen bu büyük transatlantik göç dalgaları, dünyanın demografik, etnik, kültürel yapısının değişmesi üzerinde rol oynamıştır (Skeldon, 2008, s.67). 20.yüzyılda Osmanlı ve Habsburg İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından yeni ulus-devletler kurulmuştur. Bu durum ise Yunan, Macar, Bulgar, Sırp ve Türklerden meydana gelen yeni bir göç nüfusu ortaya çıkarmıştır (Yılmaz, 2014, s.1687-1688). Bu nüfus, kendilerine yeni bir yurt bulma arayışına girmiş ve 1920'li yıllarda büyük kitlesel göç hareketleri yaşanmıştır. 1917 yılında Rusya'da yaşanan ve

Çarlık yönetiminin yıkılıp yerine Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla sonuçlanan devrimin ardından Beyaz Ruslar da bu kitlesel göç hareketlerine dahil olmuştur. Dünya ülkeleri; milyonlarca insanın ölmesine neden olan, imparatorlukları deviren ve bir kıtayı harap eden I. Dünya Savaşı'nın ardından yerli işçinin korunması için göçü kısıtlayan yasalar çıkarmaya başlamıştır (Yücel, 2010, s.19-27). İnsanlık tarihinin en büyük felaketlerinden biri kabul edilen II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan çatışmalar, etnik saldırılar ve soykırım korkusu ise tüm dünyada yeni kitlesel göç hareketlerine neden olmuş ve bunun sonucu olarak göç meselesi yakın tarihimizde önemli bir gündem maddesi haline gelmeye başlamıştır (Güçlüten ve Cereci, 2021, s.23).

1960 ve 1970'li yıllar, gelişmiş batı Avrupa ülkelerinin iş gücü ihtiyacı nedeni ile emek göçlerine sahne olmuştur. Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda, İsviçre ve Danimarka gibi gelişmiş Batı Avrupa ülkeleri II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik kalkınmalarını sürdürmek ve hızlandırmak için yabancı işçilerin istihdam edilmesi ile ilgili siyasi kararlar almış ve ikili anlaşmalar imzalayarak misafir işçi programlarını başlatmıştır (Delgado Wise, 2013, s.3). Yugoslavya, Türkiye, Meksika, Libya ve Irak gibi ülkelerden insanlar çalışmak amacı ile Batı Avrupa ülkeleri göç etmiştir. Ayrıca, gelişmiş Batı Avrupa ülkeleri savaş sebebiyle yerinden olan ve özellikle Sovyet rejiminden kaçan insanlara da kapılarını açmıştır. Bu dönemde, II. Dünya Savaşı'nın sonlarından 1961 yılında Berlin Duvarı'nın inşa edilmesine kadarki süreçte sadece 2.6 milyon insanın Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya göç ettiği görülmüştür (Yamanlar, 2021, s.562). Bu gelişmeler, işgücü ihtiyacı olan Avrupa ülkelerine yarar sağlamıştır (Marfleet, 2006, s.76). Batı Avrupa ülkeleri, 1970'lerin başında yaşanan petrol krizi sonrasında ise göç politikalarını sıkılaştırmış ve misafir işçilerin ülkelerine dönmelerini teşvik etmiştir (Aykaç ve Yertüm, 2017, s.3). Sınırlandırılmış göç dönemi olarak tanımlanan 1973-1990 yılları arasında Batı Avrupa ülkelerine doğru gerçekleşen işgücü hareketleri yavaşlamaya başlamıştır. 1980'lerin ortalarından itibaren göç hareketleri Batı Avrupa ülkelerine işçi temin eden Güney Avrupa ülkelerine doğru gerçekleşmiştir (Türkkan, 2019, s.37-39). Aynı dönemde nüfusu yaşlanmaya başlayan Japonya; Asya ve Güney Amerika'nın yoksul ülkelerinden, ABD ve Avusturalya ise Orta Doğu ülkelerinden işçi temin etmiştir (Massey, Arango, Hugo, Kouaoucı, Pellegrino ve Taylor, 1993, s.431; Baldwin-Edwards, 2005, s.10). 1980 yılının ortalarından itibaren komünist rejimlerin zayıflaması ve serbest pazarın

artması sonrasında Doğu Avrupa'dan batıdaki ülkelere doğru yeni bir göç dalgası yaşanmıştır (Paydak, 2012, s.16-18). 1990'lı yıllarda ise Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Hırvatistan, Slovenya ve Bosna-Hersek gibi ülkeler bağımsızlığını ilan etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda yaklaşık 1.3 milyon insan, yaşadığı yeri terk ederek kıtadaki diğer ülkelere sığınmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde, ulus-ötesi göçler artmaya devam etmiştir. Göç hareketlerinin yoğunlaşması sonucunda devletler açık sınır politikasını terk etmiş ancak göç hareketlerini engelleyememiştir. Tunuslu bir genç olan Muhammed Bouazizi'nin 18 Aralık 2010'da yolsuzluğa ve kötü muameleye tepki olarak kendini yakması ile başlayan ve daha sonra 2011'de Suriye'de patlak veren "Arap Baharı" sonrasında büyük kitlesel göç hareketleri yaşanmıştır (Coşkun, 2019, s.22-23; Çakıcı, 2020, s.45; Salmaşur ve Şahin, 2020, s.86; Dinçer ve Eşsiz, 2021, s.76). Ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için riskli bir yolculuğa çıkan bu kişilerin çoğu zaman insan tacirlerinin eline düştüğü, göç yolunda hayatlarını kaybettiği, hedef veya transit ülkeye vardıktan sonra altyapısı zayıf ve donanım açısından yetersiz kamplarda kalmaya zorlandığı, temel insan haklarına erişemediği, bir yerli ile aynı işyeri koşullarında aynı işi yapsa bile daha düşük maaşla çalıştırıldığı, terörist gruplarla ilişkilendirildiği, siyasi partiler ve medya tarafından seçimde zafer kazanmak için kullanıldığı veya yakalandıkları takdirde sınır dışı edilme durumuyla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür (Kılınç, 2018, s.96-99; Nas, 2019, s.2130-2131; Mavi, 2022, s.44-49).

2020 yılı itibari ile 281 milyon insan çeşitli nedenlerden dolayı farklı ülkelere veya bölgelere göç etmiştir. Bu sayı dünya nüfusunun yüzde 3,6'sına tekabül etmektedir (UN DESA, 2020, s.45). Günümüzde küreselleşme, ekonomik fırsatlar, iklim değişikliği, siyasi ve sosyal istikrarsızlık gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle ülkelerini terk eden insanların sayısı hızla artmaya devam etmektedir. Bireylerin ve toplumların yanı sıra işgücü, kamu hizmetleri, ekonomi, kültür, insan hakları ve demografi başta olmak üzere çeşitli olgular üzerinde derin etkilere sahip olmaya devam eden ve son yıllarda uluslararası bir boyut kazanmış olan göç olgusunun derinlemesine incelenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Birinci alt başlıkta, göç olgusu, göç çeşitleri, göç kavramları, göç kuramları ve yakın dönem küresel göç hareketleri incelenerek bu karmaşık ve çok boyutlu olgunun daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır.

1.1.1. Göç Çeşitleri ve Sınıflandırmaları

Göç; sosyoloji, siyaset bilimi ve iktisat gibi birçok alanın temel araştırma konularından birisi olmuştur. Bu disiplinlerin her biri çeşitli unsurlara önem vererek göçleri sınıflandırmıştır. Bundan dolayı, göç literatüründe göç türlerine dair birçok sınıflandırmanın mevcut olduğu görülmektedir (Sarı, 2020, s.66). Özkalp, göç eden bireylerin ve grupların özelliklerini ön plana çıkararak göçleri grup göçü ve bireysel veya aile göçü şeklinde sınıflandırmıştır (1995, s.209). İktisadî yapının göç hareketleri üzerindeki rolünü inceleyen Petersen, bireysel ve sınıfsal farklılıkları gözeterek göçleri ilkel, zoraki, yönlendirilen, serbest ve kitlesel göçler şeklinde sınıflandırmıştır (1958, s.259-264). Kosinski ve Prothero göçleri zaman, mesafe, aşılan sınır, sebep ve amaç, sosyal organizasyon, politik organizasyon, verilen karar ve dahil olanlar açısından sınıflandırmıştır (1975, s.8-9). Faist (2003, s.47) ise göçleri sebep (zorunlu ve gönüllü göç), zaman (geçici ve kalıcı göç), boyut (kitlesel ve bireysel göç), alan (iç ve dış göç) ve yasallık (yasal veya düzenli ve yasa dışı veya düzensiz göç) açısından sistematik bir şekilde sınıflandırmıştır. Literatürde, Faist'in sınıflandırmasına göç eden nüfusun niteliğine göre göç türleri ve küreselleşme ile ortaya çıkan yeni göç türleri de dahil edilmiştir (Coşkun, 2019, s.40). Bu bölümde, ulusaşırı toplumsal alanlar üzerine çalışan ve göç alanına katkılar sunan Faist'in sistematik yaklaşımından hareketle göç türleri incelenecektir.

Sebebine veya irade esasına göre göçler, zorunlu ve gönüllü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zorunlu göç, bireylerin veya toplulukların yaşamlarının tehlikede olduğunu düşünerek yerleşim yerlerinden ayrılmak durumunda kalmalarını ifade etmektedir (Çağlak, 2017, s.19). Zorunlu göçlere genellikle savaşlar, sömürgecilik hareketleri, doğal afetler, nükleer felaketler, sosyal hizmetlerin yetersizliği, işsizlik, terör olayları, dini ve siyasi baskılar gibi birçok itici faktör neden olabilmektedir (Kara, 2020, s.10). İnsanların istemleri dışında gerçekleşen zorunlu göçler, kitle iletişim ağlarında yaşanan gelişmeler ve insan haklarını savunan sosyal hareketlerin artması ile tartışılan ve değer atfedilen bir konuya dönüşse de zorunlu göçlerin tarihi çok eskilere dayanmaktadır (Sarı, 2020, s.70-71). 20. yüzyılda meydana gelen Birinci ve İkinci Dünya Savaşı nedeni ile milyonlarca insan yerleşim yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır (Özyakışır, 2012, s.9-11). Giddens, Hindistan'ın 1947'de ikiye bölünmesinin ardından 7 milyon Müslümanın Pakistan'a doğru gerçekleştirdiği nüfus

hareketliliğini yaşanan en büyük zorunlu göç hareketi olarak tanımlamıştır (2010, s. 522-527). Ancak yakın dönemde Tunus, Yemen, Libya ve Suriye gibi ülkelerde yaşanan çatışmalar sonucunda milyonlarca insan yerinden edilmiş ve toplumlar, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük mülteci ve sığınmacı krizi ile karşı karşıya kalmıştır (Bayraklı ve Keskin, 2015, s.8). Gönüllü göç, zorunlu göçten farklı olarak bireylerin aile ekonomisine katkı sunmak, kişisel özgürlüklerini ve inançlarını daha iyi yaşamak, daha iyi bir eğitim almak ve kariyer yapmak gibi nedenlerle yaşadıkları mekanları kendi hür iradeleri ile gönüllü olarak terk etmesidir (Adıgüzel, 2018, s.19-20; Coşkun, 2019, s.39). Gönüllü göçte bireyler tamamen kendi hür iradesi ile göç kararı almakta ve gideceği yeri kendisi seçmektedir (Çağlak, 2017, s.19). Bireyleri göçe zorlayan sebepler olsa da bireyleri göçe tabi tutacak fiziki bir zorlama söz konusu değildir (Başel, 2003, s.28). Gönüllü göçler genellikle bireysel veya ailesel göçlerdir ve büyük topluluklar halinde gerçekleşmemektedir (Bulak, 2015, s.39).

Zamana veya yerleşme esasına göre göçler, geçici ve kalıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Göç olgusu genelde kalıcı bir mekân değişikliğini ifade etse de göçler sadece yaşanılan ülkeyi veya bölgeyi kalıcı bir şekilde terk ederek farklı bir ülkeye veya bölgeye yerleşmek şeklinde olmayıp bazen de belli bir süre sonra geri dönme düşüncesi ile gerçekleşebilmektedir (Yaşar, 2019, s.69). Bireylerin yaşadıkları coğrafyadan geçici bir süreliğine ve belli bir plan çerçevesinde ayrılıp hedefledikleri kazanca ulaştıktan sonra eski yerleşim yerlerine geri dönmesi geçici göç olarak tanımlanmaktadır (Mutluer, 2003, s.10; Sarı, 2020, s.67-68). Bu göç eyleminde, bireylerin göç amaçlarını gerçekleştirmeleri veya kimi zaman gerçekleştirememeleri göçün süresini uzatabildiği gibi, göçü kalıcı duruma da dönüştürebilmektedir (Tekinkaya, 2015, s.6). Küreselleşme ile ulus devlet sınırlarının gittikçe daha geçirgen olmaya başlaması, geçici göç hareketlerinin artmasını sağlamıştır (Coşkun, 2019, s.39-40). Geçici göç, ilk etapta mevsimlik göçü anımsatsa da aslında bu göç türünün de dâhil olduğu daha büyük bir kapsama sahiptir. 20.yüzyılda İsviçre ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde uygulanmış olan misafir işçi programı veya Meksika vatandaşlarının ABD'ye geçici işçi olarak gitmesini sağlayan Bracero programı geçici göç kapsamında değerlendirilebilir. Eğitim, tatil veya tayin nedeniyle gerçekleşen göçler de geçici göç örnekleridir (Bulak, 2015, s.32-33). Geçici göç kavramının zıt anlamlısı olan kalıcı göç ise sosyal, ekonomik, siyasal ya da doğal sebeplerle gerçekleşen ve geri dönmemek üzere yapılan bir göç türüdür (Tunçol, 2017, s.42-43;

Kara, 2020, s.11). Kalıcı göçler, bireysel veya kitlesel olarak gerçekleşebilmektedir. Ayrıca, kalıcı göçler zorunlu sebeplerle gerçekleşebileceği gibi bireysel sebeplerle de gerçekleşebilmektedir. Hindistan gibi gelişmekte olan çevre ülkelerden büyük ölçüde sanayileşmiş ABD ve İngiltere gibi merkez kapitalist ülkelere geri dönmemek üzere yapılan göçler, kalıcı göç kapsamında değerlendirilebilir. Geçici ve kalıcı göç arasındaki temel farklılık sadece göç için geçirilen süre ile açıklanmayabilir. Bu göç türlerinin birbirine zıt amaçlar içeren politik bir farklılığa da işaret ettiği ifade edilebilir.

Boyutuna veya göçün yoğunluğu esasına göre göçler, kitlesel ve bireysel göçler olarak iki başlık altında incelenmektedir. Kentlerin sosyo-kültürel yapısını, demografik özelliklerini ve ekonomisini derinden etkileyen kitlesel göç, belirli bir zamanda çok sayıda insanın çeşitli nedenlerden dolayı geçici ya da kalıcı, zorunlu ya da gönüllü, ülke içinde ya da uluslararası şekilde gerçekleştirdiği bir göç hareketi olarak tanımlanabilir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.62; Coşkun, 2019, s.36-43). Bir göç türünün kitlesel göç olarak tanımlanabilmesi için öncü bireylerin göç edilmek istenen yere önceden gitmiş ve göç etmek isteyen bireylere öncülük etmiş olması gerekmektedir. Öncü göçmenler, yerleştikleri ülkenin veya bölgenin yaşam tarzını benimsemiş, maddi kazanımlarını ve tecrübelerini yakınlarına aktarmış bireyler olarak tanımlanabilir (Gezik, 2019, s.12). Öncü göçmenler, göç etmek isteyen bireylere cesaret vererek kitlesel göç eylemlerini tetiklemektedir. Göç etmek isteyen bireyler, serbest öncü göçmenlerden aldıkları bilgi ve cesaret ile göç kararı almaktadır. Az bir sayı ile başlayan göç hareketi, göç edenlerin sayısının artmasıyla kitlesel bir hal almaktadır. William Petersen, kitlesel göçü, Amerika'ya doğru gerçekleşen göç dalgası üzerinden analiz etmiştir. Petersen'e göre, Amerika'ya giden öncü kişiler ülkenin yaşam tarzını benimsemiş, maddi kazanımlarını ve tecrübelerini yakınlarına aktarmıştır. Amerika'ya göç etmek isteyen bireyler hem öncü göçmenlerden aldıkları bilgi ve cesaret hem de dünyadaki ulaşım ağlarının gelişmesi ve çeşitlenmesi ile göç kararı almıştır. Göç hareketi, göç edenlerin sayısının artmasıyla kitlesel bir eyleme dönüşmüştür (Petersen, 1958, s.263-264). Bireysel göç ise kitlesel göçten farklı olarak siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı bireylerin bireysel olarak veya aileleriyle birlikte geçici ya da kalıcı, zorunlu ya da gönüllü, ülke içinde ya da uluslararası şekilde gerçekleştirdiği bir göç hareketi olarak tanımlanabilir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.62; Coşkun, 2019, s.36-43). Bireysel göçler çoğunlukla

kişinin kendi kararı, birikimi ve becerisi ile gerçekleşmektedir. Fakat, bireysel göç hareketlerinin zaman zaman örgütlerin veya devletlerin desteğiyle de gerçekleştiği görülebilmektedir (Çağlar, 2018, s.37).

Göç eden nüfusun niteliğine göre göçler ve yeni tür göçler; öğrenci göçü ve yatırımcı göçü gibi birçok göç türünü içerse de literatürde beyin göçü, transit göçü, emek göçü ve emekli göçü olmak üzere dörde ayrılmıştır (Coşkun, 2019, s.36-43). Beyin göçü; iyi eğitim görmüş, nitelikli ve yetenekli bireylerin iş alanlarının kısıtlılığı, ekonomik alt yapının gelişmemiş olması ve siyasi baskılar gibi birçok sebepten dolayı yetiştiği az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeden gelişmiş bir ülkeye doğru, bazen gelişmiş bir ülkeden başka bir gelişmiş ülkeye doğru göç etmeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırımoğlu, 2005, s.2-3; Çağlar, 2018, s.35; Kara, 2020, s.14-15). Gönüllü göç kategorisi içerisinde ele alınan beyin göçü, oluşum şekline göre ülke içi beyin göçü ve uluslararası beyin göçü şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Ülke içi beyin göçü, kamu kaynakları ile yetişen vasıflı bireylerin kamu sektöründen özel sektöre geçmesidir. Türkiye'de, bireylerin kamu sektöründen özel sektöre geçmesi ülke içi beyin göçü kapsamında değerlendirilebilir. Uluslararası beyin göçü ise fizikçi, ağ yöneticisi, hekim ve mühendis gibi vasıflı bireylerin yetiştiği ülkeden daha gelişmiş bir ülkeye göç etmesidir. Türkiye'deki doktorların ve mühendislerin yurt dışına gitmesi uluslararası beyin göçü kapsamında değerlendirilebilir (Barışık, 2020, s.9-10). Uluslararası beyin göçü, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri genellikle olumsuz etkilemektedir. Norveç, İsveç, ABD, Kanada ve Avustralya gibi gelişmiş ülkeler diğer ülkelerde bulunan nitelikli ve kabiliyetli bireylere daha yüksek ücretler vererek ve daha iyi olanaklar sağlayarak onları kendi ülkelerine çekmekte ve gelişimlerini hızlandırmaktadır. Sınırlı kaynakları ile yetiştirdiği değerli beyinleri kaybeden ve nitelikli insan kaynağından yoksun kalan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin gelişimleri ise beyin göçü nedeni ile yavaşlamaktadır (Koçak ve Terzi, 2012, s.171). Ayrıca, bireylerin coğrafi olarak yer değiştirmeden gerçekleştirdiği sanal beyin ve gizli beyin göçü de az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum, ülkeler arasındaki gelişmişlik farkını daha da artırmaktadır.

Günümüzde Özbekistan, Somali, Afganistan ve Suriye gibi "çevre ülke" yurttaşlarının küreselleşme, iç savaş, düşük yaşam standartları, terörizm ve doğal afetler gibi birçok sebepten dolayı sanayileşmiş "merkez ülkelere" göç etmeye

çalıştıkları görülmüştür. Ucuz işgücü ihtiyaçlarını karşılamak için hem iyi yetişmiş ve nitelikli göçmenleri hem de emek-yoğun sektörlerde çalıştırmak üzere vasıfsız göçmenleri kabul eden Avrupa Birliği üyesi ülkeler ise göçmen işçi alımını durdurmuş ve olası göç dalgalarını önlemek amacıyla bazı yasal düzenlemeler yürürlüğe koymuştur (Tepealtı, 2019, s.126). Avrupa ülkelerine göç etmek isteyen bireyler hedef ülkeye varmak için yasa dışı yollara yönelmeye başlamıştır. 11 Eylül saldırılarıyla birlikte terörizmle ilişkilendirilmeye başlanan (Düvell, 2008, s.6) transit göç, Avrupa ülkelerine göç etmek isteyen bireylerin kullandığı en yaygın yollardan biri olmuştur. Genelleştirilmiş tek bir tanımın yapılamadığı transit göç temel olarak uluslararası göçlerde düzenli veya düzensiz göçmenlerin asıl varmak istedikleri hedef ülkeden önce geçiş yollarında yer alan ülkelerde geçici bir süre için konaklamaları şeklinde tanımlanabilir (Yılmaz, 2018, s.1687; Akkaya, 2019, s.11). Transit göç özellikle 1990'lı yılların başında, Avrupa Birliği'ne komşu ülkelerden gelen ve "tehlikeli" olarak görülen bireyleri nitelendirmek için de kullanılmıştır (Şişman ve Balun, 2020, s.63-66). Coğrafi olarak kaynak ve hedef ülke arasında yer alan transit ülke ise yerleşik nüfusa dönüşme olasılığı olan geçici nüfusu idare eden ülke şeklinde tanımlanabilir (De Tapia, 2004, s.112). Göç etmek isteyen bireyler genellikle hedef ülkeye varabilmek için güvenlik önlemlerinin az ve yakalanma riskinin düşük olduğu transit ülkeleri tercih etmekte ve belli bir süre bu ülkelerde konaklamaktadır. Bireyler en kısa sürede hedef ülkeye varmak istedikleri için transit ülkedeki kalış süreleri genelde minimum düzeydedir. Fakat hedef ülkelerce uygulanan sıkı göç politikaları veya vize sınırlamaları gibi birçok unsur bireylerin transit ülkedeki kalış süresini etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, hedef ülkeye varabilmek amacı ile geçici bir süre kalınan transit ülke, bireylerin fikirlerini değiştirmesi ile nihai varış noktasına dönüşebilmektedir. Transit ülke kavramının, hedef ülkeler tarafından "terörizm" ve "tehlike" ile ilişkilendirilen transit göç kavramı gibi muğlak ve politik bir kavram olduğu ifade edilebilir. Nitekim, İtalya ve Fransa gibi ülkelerden Avrupa Birliği'ne üye olan diğer ülkelere ciddi göçmen akışları olsa da sadece Türkiye ve Ukrayna gibi Avrupa Birliği'ne komşu ülkeler transit ülke olarak tanımlanmaktadır (Düvell, 2012, s.418).

Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmı "mutlak yoksulluk" sınırının altında yaşamaktadır. Kabul edilebilir bir hayat düzeyine erişmek için gerekli temel yapabilirliklerden yoksun olan bireyler de belli bir hayat kalitesine ulaşmak ve

ihtiyaçlarını karşılamak için doğdukları ve yaşadıkları yerlerden göç etmektedir (Kansu Karadağ, 2018, s.488). Bu hareketlilik, emek göçü olarak kavramsallaştırılmaktadır. Emek göçü, emeğin kıt ve ücretlerin yüksek olduğu ülkelerde veya bölgelerde istihdam edilme umuduyla motive edilen bireylerin gerçekleştirdiği göçtür (Bartram vd. 2017, s.197). Emek göçü, uluslararası (dış göç) ve ülke içi (iç göç) olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Ülke içerisinde gerçekleşen emek göçünde, bireyler emeğin bol ve ücretlerin düşük olduğu bölgelerden, ülke sınırları içerisindeki emeğin kıt ve ücretlerin yüksek olduğu diğer bölgelere göç etmektedir. Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan bireylerin inşaat sektöründe çalışmak üzere Türkiye'nin gelişmiş batı bölgelerine göç etmesi ülke içerisinde gerçekleşen emek göçüne bir örnektir (Koçak ve Terzi, 2012, s.171). İş gücü temelli olarak gerçekleşen uluslararası emek göçü ise II. Dünya Savaşı'ndan sonra bazı Avrupa ülkelerinin iş gücü ihtiyacından dolayı ortaya çıkmıştır (Coşkun, 2019, s.36-43). Gelişmiş endüstriyel yapıya sahip ülkeler genellikle ucuz iş gücü ihtiyaçlarını karşılamak için hem nitelikli bireyleri hem de emek-yoğun sektörlerde çalıştırmak üzere niteliksiz bireyleri kabul etmektedir. Merkez ülkelere göç eden niteliksiz bireyler, ikincil işgücü piyasasında çalışmaktadır. Eğitimli ve nitelikli bireyler ise yüksek nitelikli işlerin yer aldığı birincil işgücü piyasasında çalışmaktadır. Uluslararası emek göçü ile göç eden nitelikli veya niteliksiz işçilerin; çatışma, şiddet ve zulüm gibi sebepler ile göç eden mültecilerden ve sığınmacılardan ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir çünkü emek göçünde temel amaç istihdam edilmektir (Aydın, 2021, s.3-4).

Refah toplumlarına ait bir olgu olan emekli göçü, emekli olan varlıklı bireylerin emeklilikten sonraki hayatlarını başka ülkelerde veya bölgelerde geçirmek için mekân değiştirmesidir (Südaş, 2009, s.135-146; Kara, 2020, s.14). Bu göç türünün 1960'lı yıllarda uluslararası anlamda bir yoğunluk kazandığı ve neo-liberal politikaların etkisi ile artmaya devam ettiği görülmüştür (Uzun ve Özkan, 2019, s.143). Emekli göçünü tetikleyen itici ve çekici birçok faktör bulunmaktadır. Hayat pahalılığı, kalabalık şehirler ve stresli yaşam gibi birçok olumsuz unsur, emekli göçünü tetikleyen itici faktörlerdir. Sakin yaşam olanakları, sıcak iklim ve sosyal avantajlar gibi birçok olumlu unsur ise emekli göçünü tetikleyen çekici faktörlerdir. Emekli bireylerin daha iyi ve kaliteli bir hayata sahip olmak amacıyla "isteğe bağlı" olarak yaptıkları bu göç eylemi, üç şekilde gerçekleşebilmektedir. Bazı bireyler, başka bir ülkeye çalışmak

amacı ile gidip emekli olduktan sonra ülkesine dönmekte ve yaşamına orada devam etmektedir. Bazı bireyler, başka bir ülkeye çalışmak amacı ile gidip orada emekli olmakta ve orada yaşamına devam etmektedir. Bazı bireyler ise kendi ülkesinde çalışıp orada emekli olmakta ve orada yaşamına devam etmektedir (Coşkun, 2019, s.36-43). Göç türleri incelendiğinde, bireylerin genellikle çevre ülkelerden merkez ülkelere göç ettiği görülmektedir. Emekli göçünde ise bazı bireylerin emekli olduktan sonra gelişmiş ülkelerden veya bölgelerden görece daha az gelişmiş ülkelere veya bölgelere yerleşerek, orada yaşamına devam ettiği görülmüştür. Merkez ülkelerin para birimlerinin çevre ülkelerin para birimlerine oranla daha değerli olması, bu durum üzerinde rol oynamaktadır (Kara, 2020, s.15). Günümüzde emekli bireylerin en fazla göç ettiği ülkeler Meksika, Portekiz, İtalya ve ABD şeklinde sıralanabilir (Uzun ve Özkan, 2019, s.144).

Alana veya ülke sınırlarına göre göçler, iç göç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İç göç, belli bir zaman aralığı içerisinde belli bir yerleşme alanında yaşayan bireylerin yeni bir ikamete sahip olmak amacı ile ülke içinde bir bölgeden başka bir bölgeye, bir şehirden başka bir şehre kalıcı veya geçici olarak göç etmesidir. İç göç hareketleri, haberleşme ve ulaşım imkânlarındaki gelişmeler, toprak yetersizliği veya toprağın mirasla parçalanması, tarımda makineleşmenin artması, büyük şehirlerin iş ve sosyal olanaklar bakımından daha cazip olması gibi birçok ekonomik ve sosyo-kültürel sebepten dolayı gerçekleşebilmektedir. İç göç hareketleri; ülkelerin yüzölçümleri, ekonomik kalkınmışlık düzeyi ve yerleşim tarihi gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak; kırdan-kente, kırdan-kıra, kentten-kıra veya kentten-kente olmak üzere dört şekilde meydana gelebilmektedir (Bulak, 2015, s.35-37). Genelde en yoğun iç göç hareketliliği ise ülkenin geri kalmış bölgelerinden ve kentlerinden daha gelişmiş bölgelerine ve kentlerine doğru gerçekleşmektedir (Tunçol, 2017, s.41). İç göçler gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Bireyler, yaşadıkları yeri kendi iradeleri ile veya kendi iradeleri dışındaki gelişmelerin bir sonucu olarak terk ederek ülke sınırları içerisindeki farklı bir yere göç edebilmektedir (Akıncı, 2016, s.23-24). Zorunlu veya gönüllü olarak gerçekleşebilen iç göç hareketleri sonucunda bölgelerin veya şehirlerin nüfus oranı değişse de ülkenin toplam nüfusunda bir değişiklik olmamaktadır (Koçak ve Terzi, 2012, s.169). İç göç hareketleri sonucunda genellikle gelişmemiş kırsal alanlardaki insan nüfusunun azaldığı ve kentsel alanlardaki insan nüfusunun arttığı görülmektedir. Bununla birlikte, iç göç hareketleri

ülkede dengesiz bir nüfus dağılımına, kırsal alanların önemli oranda boş kalmasına, plansız kentleşmeye ve şehirlerde önemli oranda işsizlik yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu sorunlar sadece ülkeyi ilgilendirdiği için çoğunlukla bölgesel sorunlar olarak kalmakta ve uluslararası bir soruna dönüşmemektedir (Akkaya, 2019, s.6-7).

Dış göç veya uluslararası göç; bireylerin iktisadi, siyasi, kültürel veya sosyal nedenlerden dolayı belli bir süreliğine veya kalıcı olarak ikamet ettikleri bir ülkeden başka bir ülkeye hatta bir kıtadan başka bir kıtaya göç etmeleridir (Akkaya, 2019, s.6). Dış göçler gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Savaş, doğal afet, terör, güvenlik sorunları, işsizlik ve kıtlık gibi faktörler zorunlu dış göçlere, iyi şartlarda yaşama isteği gibi faktörler de gönüllü dış göçlere neden olabilmektedir. İtici faktörlerin etkisi ile gerçekleşen zorunlu dış göç hareketlerinin, II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yoğun bir şekilde yaşandığı (Coşkun, 2019, s.42-43), 2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap Baharı'nın ardından ise hız kazandığı görülmüştür. Yaşanan bu göç hareketleri, ekonomik veya sosyokültürel nedenlerden ziyade bireylerin hayatta kalma içgüdüsüne bağlı olarak zorunlu bir şekilde gerçekleşmiştir (Akkaya, 2019, s.7). Ekonomik, sosyal ve siyasi yönleri olan iç ve dış göç hareketleri aynı mantık çerçevesinde açıklansa da aralarında bazı önemli farklılıkların olduğu ifade edilebilir. Birçok ülkede, iç göç hareketliliğini sınırlandıran veya engelleyen doğrudan bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. İç göç hareketleri çoğunlukla bireylerin kendi kararları ve vatandaşı olduğu ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması çerçevesinde gerçekleşebilmektedir (Güreşçi, 2016, s.1061). İç göç hareketlerine oranla daha zor ve uzun bir süreci kapsayan dış göç hareketleri ise hem hedef ülkelerin koymuş olduğu şartlardan ve kurallardan hem de uluslararası hukuk kurallarından ve göç politikalarından etkilenebilmektedir (Çağlak, 2017, s.16-19). İç ve dış göç hareketlerinin sonuçları da birbirinden farklılaşabilmektedir. İç göç hareketlerinde bölgeler arası demografik yapı değişmekte ancak ülkenin nüfusu azalmamaktadır. Dış göç hareketlerinde ise varılan ülkenin nüfusu artmakta ve göç veren ülkenin nüfusu azaltmaktadır. Bu nüfus hareketliliği, ülkelerin ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir (Tunçol, 2017, s.41). Bununla birlikte, dış göç hareketleri kültürel değerlerin uluslararası alanda tanıtılması ve göç veren ülkeye döviz girişinin sağlanabilmesi açısından olumlu etkilere sahip olsa da kültürel asimilasyon ve yabancılaşma gibi sorunları da beraberinde getirebilmektedir (Sal, 2015, s.10).

Faist'in sınıflandırmasında yer alan son göç türleri ise yasallık durumuna göre göç türleridir. Yasallık durumuna göre göçler, yasal (düzenli) ve yasa dışı (düzensiz) göçler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bireylerin veya toplulukların vatandaşı oldukları ülkeden başka bir ülkeye göç edebilmesi sadece kendi aldıkları karara bağlı değildir. Hukuki açıdan on sekizinci yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan ulus devlet olgusu ile ülke sınırları daha belirgin hale gelmiş ve sınır geçirgenlikleri azalmıştır. Ulus devletlerin güçlenmesi sonucunda sınır kontrolleri artmış ve bireylerin vatandaşı oldukları ülkeden bir diğer ülkeye geçmek için belirli koşulları sağlamaları zorunlu hale gelmiştir. Günümüzde, yasal yollardan sınır ötesi bir göç hareketinin gerçekleşebilmesi de zorunlu olan bazı prosedürlerin yerine getirilmesine bağlıdır (Çağlar, 2018, s.35; Kara, 2020, s.18). Yasal ve düzenli göç, bireylerin veya toplulukların vatandaşı oldukları ülke dışındaki herhangi bir ülkede, kendi ülkelerinin, topraklarından transit geçiş yaptıkları ülkenin ve gittikleri hedef ülkenin kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak belli bir süreliğine veya kalıcı olarak konaklaması şeklinde tanımlanabilir. Yasal ve düzenli göçün, düzenli ve planlı bir şekilde gerçekleşen, yasal gereklilikleri karşılayan ve yerleşik süreçleri takip eden bir hareketlilik olduğu ifade edilebilir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik yoksunluk ve savaşın neden olduğu ölümlerden dolayı insan gücüne daha fazla gereksinim duyan Almanya'nın 1955 ve 1973 yılları arasında başlattığı misafir işçi programı (Gastarbeiter), yasal ve düzenli göç kapsamında değerlendirilebilir.

Yasadışı ve düzensiz göç ise bireylerin veya grupların vatandaşı olmadıkları veya daimî ikametgâh sahibi olmadıkları bir ülkeye yasadışı giriş yapmaları, bir ülkede gerekli olan izin ve belgelere sahip olmadan ikamet etmeleri ya da çalışmaları veya bir ülkeye yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde bu ülkeden çıkmamaları şeklinde tanımlanabilir (Gezik, 2019, s.13-16). Devletler tarafından gözetlenemeyen ve kontrol edilemeyen bu göç eyleminin genel olarak kaynak, transit ve hedef ülkelerin yasal normlarının dışında meydana geldiği görülmektedir (Atasü-Topçuoğlu, 2015, s.501). Bununla birlikte, yasadışı ve düzensiz göç olgusu kaynak, transit ve hedef ülkeler için farklı anlamlar ifade etmektedir. Yasadışı ve düzensiz göç olgusu kaynak ülke için ülkesini çeşitli nedenlerden dolayı terk ederken gerekli yasal prosedürlere uymadan ülke sınırlarını geçen bireyleri, transit ülke için kaynak ülkeden hedef ülkeye ulaşmak için yasal veya yasadışı yollarla ülkeye giriş yapan bireyleri, varılan veya varılmak

istenen ülke için ise ülkeye yasadışı giriş yapan veya yasal yollarla ülkeye gelip yasal çıkış süreleri içerisinde ülkeden ayrılmayan bireyleri kapsamaktadır (Çağlar, 2018, s.35). Transit ve hedef ülkede yasal bir statüden yoksun olan kişi veyahut kişiler, düzensiz göçmen olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde düzensiz göçmenlerin en fazla tercih ettikleri hedef ülkeler genellikle Avrupa ülkeleri olmaktadır. Avrupa ülkeleri ise AB Sınır Koruma Ajansı (Frontex) gibi kurumlar ile bu göç hareketliliğini önlemeye çalışmakta ve sert politikalar geliştirmektedir. Avrupa ülkelerinin düzensiz göç hareketliliğine dair sert politikaları ve önlemleri, düzensiz göçmenleri yasadışı ve daha tehlikeli yollara sevk etmektedir. Bu durum ise insan ticaretinin artmasına ve profesyonel ağlar haline gelmeye başlayan insan kaçakçılığının büyük bir sektöre dönüşmesine neden olabilmektedir (Kara, 2020, s.18).

1.1.2. Göç Politikaları ve Kavramlar: Mülteci, Sığınmacı, Göçmen ve Düzensiz Göçmen

I. Dünya Savaşı'ndan sonra "kitlesel" olarak tanımlanabilen büyük göç hareketleri yaşanmıştır (Agamben, 2009, s.47). Çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan, kamusal yaşamın ve yurttaş kümesinin dışında tutulmaya devam ettikleri başka ülkelere veya bölgelere göç etmiştir (Arendt, 2001, s.298). Yaşadıkları yerleri çeşitli nedenlerden dolayı terk etmek zorunda kalan insanların göç ettikleri ülkelerdeki statüleri genel olarak onları göçe zorlayan nedenlere, kabul şartlarına ve göç edilen yerin yasal mevzuatları ve devletlerin taraf olduğu sözleşmelerin iç hukuktaki uygulamalarına göre belirlenmiştir (Yıldız, 2021, s.11-12). Ulus-devlet sistemi içerisinde şekillenen hukuk metinleri yurtdışından gelen insanları; mülteci, sığınmacı, göçmen ve düzensiz göçmen gibi çeşitli hukuki statüler üzerinden tanımlamıştır (Çakıcı, 2020, s.39-42). Bu hukuki statüler birbirleri ile ilişkili olmalarına rağmen eş anlamlı kavramlar değildir çünkü bu kavramların kapsadığı kişiler ve bu kişilerin sahip olduğu hukuki statüler neticesinde yararlandıkları haklar farklılık göstermektedir (Sever, 2020, s.13). Uluslararası hukukta bu kavramlar farklı statülere işaret etse de medyada ve kamuoyunda aralarında önemli farklılıklar bulunan bu kavramların birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramların birbirinin yerine kullanılması bir kavram bulanıklığına neden olmaktadır. Bu hukuki kavramların ve kavramların ortaya çıkma süreçlerinin açıklanması, bu kavramların diğer kavramlarla ilişkisinin ve farklılığının ortaya

konulması söz konusu kavram bulanıklığının giderilmesi, göç olgusunun bütünsel bir şekilde kavranması ve devamında konu bütünlüğünün sağlanması açısından oldukça önemlidir.

Mülteci kavramı; silahlı çatışmalardan, zulümden, doğal afetlerden, işkence gibi insan hakları ihlallerinden veya farklı bir sosyal gruba mensubiyetin yarattığı baskılardan dolayı yaşadıkları ülkeleri terk eden ve kendilerini daha güvende hissettikleri ülkelere sığınan bireyleri tanımlamaktadır (Urk, 2010, s.13-18). Mülteci hukukunun oluşum temelleri Asurluların, Babillerin, Antik Yunanlıların ve Hititlerin yazıtlarında görüldüğü üzere çok eski tarihlere dayanmaktadır. Fakat çağdaş mülteci hukuku 20.yüzyılda kurumsallaşmaya başlamıştır (İhtiyar, 2017, s.9-13; Keser ve Yılmaz, 2018, s.4-6). I. Dünya Savaşı'nın ardından milyonlarca insan, yaşadığı toprakları terk etmek zorunda kalmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s.1010). Bu göç hareketliliği, II. Dünya Savaşı döneminde ve sonrasında faşist rejimlerin ağır insan hakları ihlalleri nedeni ile artarak devam etmiştir (Fragomen Jr, 1970, s.45; Boyraz, 2015, s.169). Devletler, savaşlardan dolayı mağdur olan milyonlarca insanın sığınabilecekleri bir ülke bulma çabası içerisine girmesi ve göç hareketlerinin tüm dünyayı etkilemesi sonucunda belli anlaşmalar ve sözleşmeler yapmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından mültecilere uluslararası koruma sağlamak ve mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler sunmak amacı ile yapılan 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü bu kapsamda değerlendirilebilir (Akkaya, 2019, s.16). Sığınma hakkı almış insanların haklarını ve sığınma hakkı veren ülkelerin temel yükümlülüklerini belirleyen 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de yirmi altı devlet tarafından kabul edilmiş ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mülteci kavramının, 1951 Sözleşmesi'nde "ırkı, dini, milliyeti veya belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti ya da siyasal görüşü nedeniyle zulme uğrayacağı yolunda haklı bir korku taşıyan ve vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan ya da aynı korku yüzünden yararlanmak istemeyen" insanları tanımlamak için kullanıldığı görülmüştür (IOM, 2009, s.43). Böylece, mülteci statüsü "haklı bir nedene dayanan zulüm korkusu" zeminine dayandırılmıştır. 1951 Sözleşmesi'nde, iki önemli sınırlama bulunmaktadır (Kemal, 2019, s.14). 1951 Sözleşmesi'nde yer alan "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesi, sözleşmede bir tarih sınırlamasının

bulunduğunu göstermektedir. 1951 Sözleşmesi'nde yer alan "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ve "Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" ifadeleri ise sözleşmede bir "coğrafi sınırlamanın" bulunduğunu ortaya koymaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s.1017). Bu sınırlamaların temel nedeni, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'yı terk etmek zorunda kalan 7 milyon insanın evlerine dönmelerini sağlamak ve savaş sonrasında Avrupa'yı yeniden şekillendirmek olmuştur (Türkoğlu, 2011, s.101).

Dünyada göç eden ve sığınma talebinde bulunan insanların sayısının hızla artmasının ardından tarihsel ve coğrafi açıdan kısıtlamalar içeren 1951 Sözleşmesi'nin mülteci sorununu çözmede yetersiz kaldığı görülmüştür (Kemal, 2019, s.18). Eylül 2019 itibariyle 147 ülkenin taraf olduğu Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, 1951 Sözleşmesi'nin aksine insanların herhangi bir sınırlama olmaksızın mülteci statüsüne dahil olabileceği fikri ile ortaya çıkmıştır. 1967 Protokolü, 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 2 Ekim 1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1951 Sözleşmesi'nde yer alan tarih sınırlaması, 1967 Protokolü ile ortadan kaldırılmıştır (Bozbeyoğlu, 2015, s.62-71). Ayrıca, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan coğrafi sınırlama da 1967 Protokolü ile ortadan kaldırılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s.1018). 25 Mayıs 1963 tarihinde kurulan Afrika Birliği Örgütü, 1969 yılında kabul ettiği Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşmesi'nde 1951 Sözleşmesi'ne ve 1967 Protokolü'ne kıyasla mülteci tanımını genişletmiştir (Urk, 2010, s.13). Latin Amerikalı hükümet temsilcileri ve seçkin hukukçuların 1984 yılında düzenlediği konferans serisi ile kabul edilen Cartagena Mülteciler Bildirisi de mülteci hukukunu ve tanımını belirginleştirmiştir (Worster, 2012, s.120-121). Cartagena Mülteciler Bildirisi'ne göre "Yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi şekilde tehdit eden diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu gerekçesi ile ülkesinden kaçan tüm bireyler" mülteci olarak tanımlanabilir (Eren ve Çakran, 2017, s.5). Türkiye Cumhuriyeti ise sosyoekonomik kaygılar ve güvenlik nedeniyle Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'nün birinci maddesine çekince koyarak coğrafi sınırlamada bulunmuş ve 1967 Protokolü'nü coğrafi kısıtlılıklar şartıyla kabul etmiştir (Özkarslı, 2014, s.17; Sever, 2015, s.31). Böylece, Avrupa'dan gelen bireyler mülteci olarak; Asya ve Afrika'dan gelen bireyler sığınmacı olarak kabul edilmiştir (Türkoğlu, 2011, s.101-116).

Görüldüğü üzere mülteci hukuku 20.yüzyıldan itibaren kurumsallaşmaya başlamış ancak mülteci hareketlerinin nedenleri incelenen anlaşmalarda, konvansiyonlarda ve sözleşmelerde yer alan tanımlamalarda bütüncül bir şekilde ele alınmamıştır. Literatürde, Türkoğlu'nun (2011), Weiner'ın (1993) çalışmasını geliştirerek mülteci hareketliliklerinin nedenlerine dair bir sınıflandırma yaptığı görülmüştür. Bu sınıflandırmada mülteci hareketliliklerinin nedenleri "devletler arası savaşlar, etnik çatışmalar, sivil çatışmalar, baskıcı otoriter ve devrimci rejimler, doğal afetler ve çevre sorunları" şeklinde 5 başlık altında incelenmiştir. Sınıflandırmaya göre, mülteci hareketliliğine en fazla devletler arasındaki silahlı çatışmalar neden olmaktadır. Özellikle 20. yüzyıl, devletler arasındaki silahlı çatışmaların en fazla yaşandığı dönemdir. II. Dünya Savaşı nedeni ile ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan hem mülteci konumuna düşmüş hem de sınırların değişmesinden dolayı doğdukları topraklara geri dönememiştir. Bu dönemde, Arap Birliği ülkeleri ve İsrail Devleti arasında yaşanmaya başlanan politik gerilimler ve silahlı çatışmalar sonucunda milyonlarca insan yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Soğuk Savaş'ın son büyük silahlı çatışmalarından biri olarak tanımlanan SSCB-Afganistan savaşı da tarihsel süreçteki büyük mülteci hareketliliklerinden birine neden olmuştur. Mülteci hareketliliğinin diğer büyük nedenlerinden biri etnik çatışmalardır. İmparatorlukların dağılmasının ardından ayrılıkçı hareketler artmış ve modern zamanların egemen devlet formu olarak ulus-devletler ortaya çıkmıştır. Farklı etnik yapıları içerisinde barındıran ulus-devletlerde, siyasallaşan ve ülke yönetimi üzerinde daha fazla söz sahibi olan bazı etnik gruplar ön plana çıkmıştır. Bu etnik grupların diğer etnik gruplara karşı olumsuz tutum ve davranışları ise etnik çatışmalara ve mülteci hareketliliklerine neden olmuştur. Sınıfsal veya ideolojik nedenlerden olayı gerçekleşen sivil çatışmalar ise her ne kadar etnik çatışmalar kadar büyük bir mülteci hareketliliğine neden olmasa da Asya'daki ve Latin Amerika'daki ülkelerde görüldüğü üzere yüz binlerce insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur (Weiner, 1996, s.18-35). Mülteci hareketliliğinin diğer bir nedeni özellikle 20. yüzyılda etkili olmuş olan baskıcı otoriter ve devrimci rejimlerdir. Rusya, Çin ve Küba gibi ülkelerde etkili olan komünizm rejimi, revizyonist ve saldırgan tavırları ile büyük bir savaşa ve milyonlarca insanın ölümüne neden olan Nazi rejimi, içerisinde faşist Falanjist hareketin de yer aldığı bir ittifaka dayanan İspanya'daki Franco rejimi ve İran'daki İslam rejimi çok sayıda insanın ülkesini terk etmesine neden olan bazı rejimlerdir (Tutsak, 2017, s.191;

Yıldırmaz, 2018, s.2). Sınıflandırmaya göre mülteci hareketliliğinin son nedeni doğal afetler ve çevre sorunlarıdır. Doğal afetler ve çevre sorunları da diğer sebeplere oranla büyük bir mülteci hareketliliğine neden olmasa da Çernobil felaketinde olduğu gibi binlerce insanın ülkesini terk etmesine neden olabilmektedir (Türkoğlu, 2011, s.101).

Görüldüğü üzere, ulus-devletin eylemleri sonucunda bireyler (Benhabib, 2006, s.64); soykırım, iç savaş, sivil ve etnik çatışmalar başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu bireyler, münferit mülteci, ilk bakışta mülteci veya yerinde mülteci statüleri ile genel olarak coğrafi açıdan kendilerine yakın "hedef ülkelere" sığınmaktadır. Türkoğlu'na (2011, s.109) göre Asya'daki ülkelerden Asya'daki diğer ülkelere veya Afrika'daki ülkelerden Afrika'daki diğer ülkelere doğru gerçekleşen göç hareketliliklerinde görüldüğü üzere bireyler için hedef ülkelerin coğrafi yakınlığı, hedef ülkelerin gelişmişlik düzeyinden daha önemli olabilmektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları yerleri terk eden ve kendilerince daha güvenli ülkelere sığınmaya çalışan bu insanlar her durumda sığındıkları ülkelerdeki kamusal yaşamın veya yurttaş kümesinin dışında tutulma ihtimali ile karşı karşıya kalabilmektedir (Çakıcı, 2020, s.40). Kaynak ülke tarafından koruma sağlanmayan ve istenmeyen bu insanlar, sığındıkları hedef ülkeler tarafından hem güvenlikten barınmaya, sağlıktan eğitime kadar birçok haktan mahrum bırakılabilmekte hem de ajan, terörist veya düzeni bozan bir topluluk şeklinde nitelendirilebilmektedir. Bu insanlar, tehlikeler ve belirsizliklerle dolu uzun yolculuklara çıkarak daha iyi yaşam koşulları ve adaletli bir koruma sistemi arasa da organ mafyaları, misyoner kuruluşlar, insan tacirleri gibi çeşitli gruplar tarafından istismar edilebilmektedir. Bu insanlar için ilk etapta bir sığınak olabilen mülteci kampları ise zaman içerisinde ahlaki güvenliğin yanı sıra can güvenliğinin ve gıda güvenliğinin tehdit altında olduğu mekanlara dönüşebilmektedir (Urk, 2010, s.13-18). Zorunlu nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan bu insanların da gittikleri ülkelerin hem toplum yapısını hem de güvenliğini olumsuz bir şekilde etkileyebilme potansiyeli bulunmaktadır. Nitekim, bu insanlar ev sahibi ülkelerdeki muhalifler ile iş birliği yapabilmekte ve bunun sonucunda terörist eylemlerde bulunarak ulusal güvenliği tehdit edebilmekte veya ev sahibi ülkelerde silah, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı suçlarına dahil olabilmektedir (Lohrmann, 2000, s.7; Dağı ve Polat, 2004, s.61). Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere sığınan ve mülteci statüsünü alan bireyler, iş bulma arayışına girmektedir. Bu durum ise hem ülkedeki

işsiz bireylerin zor duruma düşmesine hem de ülkedeki işsizlik oranının artmasına, fiyatların yükselmesine ve yaşam standartlarının düşmesine neden olabilmektedir (Weiner, 1996, s.5). Mültecilerin bazen ev sahibi ülkeyi kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak uluslararası ilişkileri olumsuz şekilde etkileyebildikleri görülmektedir. Örneğin; Afganistan'da Sovyet yanlısı komünist bir rejimin kurulmasının ardından yüz binlerce insan Pakistan'a sığınmış ve mülteci durumuna düşmüştür. Bu insanların, Pakistan'ı Afganistan'a karşı yaptıkları eylemlerin bir merkezi olarak kullanması sonucunda iki ülke arasındaki ilişkiler gerilmiştir (Dağı, 2000, s.82). Kaynak veya ev sahibi ülkelerin de zaman zaman mültecileri kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları ve bu sebeple ülkeler arası gerginliklerin arttığı görülebilmektedir (Weiner, 1993, s.100).

Literatürde mülteci ve sığınmacı kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Fakat mülteci ve sığınmacı kavramları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bireyler, ağır insan hakları ihlallerine maruz kaldıklarında veya çeşitli nedenlerden dolayı hayatlarından endişe duymaya başladıklarında yaşadıkları yerleri terk ederek kendilerince daha güvenli buldukları başka ülkelere sığınmaktadır. Bu açıdan, sığınma kavramı kişinin güven içerisinde yaşayabileceği bir mekân arayışı şeklinde tanımlanabilir (Yıldız, 2021, s.13). Zorunlu göç kapsamında analiz edilen sığınmacı kavramı ise ulusal veya uluslararası hukuk kuralları doğrultusunda bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen, mültecilik statüsüne ilişkin başvurusunu henüz yapmamış veya mültecilik statüsüne ilişkin başvuruda bulunmasına rağmen ülkedeki yetkili makamlar tarafından başvurusu henüz sonuçlandırılmamış kişileri tanımlamaktadır (Adıgüzel, 2018, s.6). Sığınmacılar, mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvuruların sonuçlanması için çok uzun bir süre bekleyebilmektedir. Bu sürecin sığınmacılar için mümkün olduğunca rahatlatıcı bir şekilde geçmesi beklense de günümüz uygulamalarındaki tablonun beklentilerin çok uzağında olduğu görülmektedir (Urk, 2010, s.20). Mülteciler gibi ırkı, dini, siyasi görüşleri nedeniyle ya da ülkesinde meydana gelen iç karışıklıklar gibi olağanüstü zorunlu sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan sığınmacılar, başvuruları ev sahibi ülkedeki yetkili makamlar tarafından kabul edildiği taktirde mülteci statüsüne erişebilmektedir (McBrien, 2017, s.117). Sığınmacılar, ev sahibi ülkedeki yetkili makamlar tarafından mültecilik statüsüne uygun olmadıkları tespit edildiği ve insani ya da diğer gerekçeler temelinde ülkede kalma izni verilmediği taktirde ise sığındıkları ülkeyi terk etmek

zorunda kalabilmekte ya da ülkede düzensiz veya kanuna aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilerek ağır cezalar ile karşı karşıya kalabilecekleri kaynak ülkelerine geri gönderilebilmektedir (Çiçekli, 2009, s.49; Eren ve Çakran, 2017, s.5). Bu çerçevede, kendi devletinden baskı gördüğü için bir başka devletin himayesi altına girmek isteyen sığınmacıların her zaman mülteci olamadığı ancak her mültecinin aynı zamanda sığınmacı olduğu görülmektedir (Tamer, 2019, s.14).

10 Aralık 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin, sığınma hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımladığı görülmektedir. Bildiriye göre, "herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır" (Gezik, 2019, s.21). Bildiri özü itibari ile sığınma hakkının devletler tarafından; soykırım, iç savaş, sivil ve etnik çatışmalar gibi çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan bireylere sunulan bir lütuf olmadığını ifade etmektedir. Bildiriye göre, sığınma hakkı devletlerin modern hukuk sistemi içerisinde uygulaması gereken temel sorumluluklarından biridir ve devletlerin yaşadıkları yerleri çeşitli nedenlerden dolayı terk edip daha güvenli bölgelere geçmek isteyen bireylere yönelik engelleyici bir politika izlemesi uluslararası hukuka aykırıdır. Bildirinin yasal bir bağlayıcılığı olmasa da Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 tarihli Protokolü başta olmak üzere birçok sözleşme için önemli bir kaynak oluşturmuştur. Bununla birlikte, uluslararası veya bölgesel anlaşmaların ve sözleşmelerin sığınma konusunu sınırlı bir çerçevede ele aldığı ve sığınmacıların bu düzenlemelerde mülteciler kadar görünür olmadığı görülmüştür (Öztürk 2015, s.60-61). 1951 Sözleşmesi'nde mültecilik konusuna sıklıkla yer verilmiş ancak sözleşmenin yalnızca 31. ve 33. maddeleri sığınmacıların da yararlanabileceği şekilde kaleme alınmıştır. 1967 Protokolü de benzer olarak sığınma hakkına ilişkin tam manasıyla bir karara yer vermemiştir. Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşme veya Cartagena Mülteciler Bildirisi gibi bölgesel düzenlemeler de sığınmacılara doğrudan sığınma sağlanması gerektiğine dair bir açıklamaya yer vermemiştir (Güler, 2017, s.59-62). 14 Aralık 1967 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabul edilen Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Bildirisi ise diğer uluslararası veya bölgesel düzenlemelerden farklı olarak sığınma hakkına dair belli düzenlemeler yapmış ancak sığınma hakkını devletlerin takdirine bırakmıştır.

Türkiye'nin sığınmacı konusuna dair yaklaşımı incelendiğinde, jeopolitik konumu itibari ile "bir geçiş ülkesi" olarak tanımlanan Türkiye'nin Afrika ve Asya'daki yoksul ve istikrarsız ülkelerden gelebilecek olası göç akımına karşı Kongo, Madagaskar ve Monaco ülkeleri gibi 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi sınırlılık şartı ile taraf olduğu ve Avrupa dışından zorunlu nedenlerle ülkeye giriş yapan insanları mülteci olarak tanımlamadığı görülmüştür (Ünal, 2019, s.1214-1215). 1951 Mülteci Sözleşmesi'ne 1961 yılından beri taraf olan Türkiye; Afrika ve Asya'daki ülkelerden zorunlu nedenlerden dolayı gelen ve coğrafi sınır çekincesi nedeni ile mülteci olarak tanımlamadığı insanlar için ilk defa günümüzde yürürlükten kaldırılmış olan 1994 Yönetmeliği'nde "sığınmacı" kavramını kullanmıştır. Türkiye'de 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda ise Avrupa dışından zorunlu nedenlerle ülkeye giriş yapan kişiler için sığınmacı statüsü yerine şartlı mülteci statüsünün kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca, ilgili kanunun şartlı mülteci statüsünün yanı sıra istisnai durumlar için ikincil koruma ve geçici koruma tanımlamalarına da yer verdiği görülmüştür (Erkal, 2017, s.9). Kanunda, şartlı mülteci statüsü temel olarak Avrupa sınırları dışında meydana gelen olaylar neticesinde üçüncü bir ülkeye göç etmek amacı ile Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan bireyler için kullanılmıştır. 6458 sayılı kanunda şartlı mülteciler, vatansız kişiler olarak nitelendirilmiş ve hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan ve geldiği ülkeye geri gönderilmesi durumunda şahsına yönelik ciddi tehditler ile karşılaşacak olan yabancılar veya vatansız kişiler için ikincil koruma statüsü oluşturulmuştur (Resmî Gazete, 2013, s.46-47).

Göç literatüründe incelenmesi gereken diğer bir kavram göçmenliktir. Göçmen kavramına literatürde sıklıkla yer verilmesine rağmen kavramın genel kabul görmüş net bir tanımı bulunmamaktadır (Gezik, 2019, s.17). Göçmen statüsüne dair uluslararası mevzuat incelendiğinde; 862/2007 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğünün 2. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde; kendi kaynak ülkesinden veya üçüncü bir ülkeden başka bir üye devletin topraklarına, en az 12 aylık bir süre için yerleşen bireyler göçmen olarak tanımlanmıştır (Çakran ve Eren, 2017, s.3). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği de benzer olarak göç eden kişinin hareket sebeplerini, istemli veya istemsiz ya da düzenli veya düzensiz göç etmesini dikkate almadan, yabancı bir ülkeye bir yıldan fazla bir süre için yerleşen bireyleri

göçmen olarak tanımlamıştır (T.C.İ.B., 2013, s.45). Göçmen statüsüne dair ulusal mevzuat incelendiğinde ise 5543 sayılı İskân Kanununun 3. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde göçmen "Türk soyundan olmak ve Türk kültürüne bağlı olma şartıyla ülkeye gelmiş olmak" şeklinde tanımlanmıştır (Yüksel, 2019, s.30). İskân Kanununun 4. Maddesinde, bu şartları karşılamayan kişiler "münferit yabancılar" veya "sığınmacılar" olarak tanımlanmıştır (Sever, 2008, s.9). Göçmen kavramı temel olarak maddi ve toplumsal durumlarını iyileştirmek ve kendisinin veya ailesinin gelecekten beklentisini arttırmak için kendi isteği ile ülkesinden ayrılarak daha gelişmiş bir başka ülkeye göç eden kişi veya kişileri tanımlayabilir. Göçmenlik statüsünün en önemli özelliği göçe neden olabilecek doğrudan bir zorlamanın bulunmaması ve tartışmaya açık olsa dahi bir "gönüllülük" esasına dayanmasıdır (Yüksel, 2019, s.30; Çökmez, 2021, s.33-35). Göçmen bireyler; şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri veya kamu düzenini ciddi olarak bozan durumlardan dolayı değil, maddi ve sosyal açıdan koşullarını iyileştirmek gibi nedenlerden dolayı kendi özgür iradeleriyle ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkeye, o ülke yetkililerinin bilgisi ve izni dahilinde yerleşenlerdir. Yasal göç kanallarını kullanan göçmenler, olumsuz şartlar neticesinde hayatta kalma gayesi ile göç eden mültecilerden ve sığınmacılardan farklı olarak göç sürecini tamamen şahsi inisiyatifi ile planlamakta ve vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam etmektedir (Sever, 2020, s.22-23). Literatürde, göçmen kavramının genellikle ekonomik sebeplerden dolayı ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkeye yerleşen bireyler için kullanıldığı görülmektedir. Fakat, ekonomik nedenlerin yanı sıra politik, kültürel ve dini nedenlerden dolayı ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkeye yerleşen bireyler de göçmen olarak tanımlanabilmektedir. Bu noktada temel unsur, bireylerin hür iradesiyle ile ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkeye yerleşmesidir. Hedef ülkelerin ise hür iradesiyle ile ülkelerinden ayrılan ve herhangi bir tehlikeye maruz kalmamış bu bireyleri kabul edip etmemek konusunda serbest olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi ise bu bireylerin uluslararası hukukun koruması altında olmamasıdır (Cantürk, 2021, s.8-9).

Göçmenler genel olarak vatandaşı oldukları ülke dışındaki herhangi bir ülkede; gönderen, transit ve alıcı ülkelerin kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak belli bir süreliğine veya kalıcı olarak konaklamakta ve çalışmaktadır. Pasaportu veya geçerli seyahat belgesi olan göçmenler, kanuni yollardan transit veya hedef ülkelere giriş yapmakta ve yasal süreleri sona erdiğinde oturum iznini yenilemekte veya süresi

içinde ülkeden ayrılmaktadır (Geçer Öndeş, 2019, s.18-20). Bazı göç eylemleri ise gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşebilmektedir. Düzensiz göç, bu eylemlerden biridir. Bu eylemin aktörleri ise düzensiz göçmenlerdir. Düzensiz göçmen kavramı maddi imkânsızlık başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları toprakları terk edip transit veya hedef ülkeye kanunsuz bir şekilde giriş yapan, transit veya hedef ülkenin yetkililerine kendisini bildirmeden o ülkede geçici ya da kalıcı şekilde ikamet eden veya yasal mevzuata uygun olarak ülkeye giriş yapmakla birlikte vizenin geçerlilik süresinin dolması nedeniyle transit veya hedef ülkede hukuki statüden yoksun olan ve sınır dışı edilmek de dâhil olmak üzere tabii cezai yaptırımların muhatabı olan kişileri tanımlamaktadır (Djajic, 2001, s.137; Sever, 2014, s.8; Dağ, 2016, s.9; Yoshida ve Woodland, 2016, s.7; Öksüz, 2019, s.43-45; Gezik, 2019, s.13-16). Düzensiz göçmen kavramı doğrudan bir suç unsurundan ziyade kayıt dışılığa işaret etse de literatürde "düzensiz göçmen" kavramı yerine "yasadışı göçmen" kavramının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Ün ve Paydak, 2017, s.190-191). Carens, "yasadışı" kavramının tarafsız bir kavram olmadığını ve daha az "yüklü" olduğunu ifade ettiği "düzensiz" kavramının literatürde kullanılması gerektiğini belirtmektedir (2008, s.64). Birçok araştırmacı da "yasadışı" gibi kavramların göçmenlere dair olumsuz anlatılar yaratabileceğini ve bir insanın değil ancak bir eylemin yasadışı olabileceğini ifade etmektedir (Fargues, 2009, s.545; Özcan, 2015, s.24).

II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden yapılanma sürecine giren ve savaş sonrası sanayi hamlesini gerçekleştirmeye çalışan Hollanda, Belçika, Fransa, Almanya, İngiltere ve İsviçre gibi Avrupa ülkeleri, işgücüne olan ihtiyacını kendi öz kaynakları ile karşılayamadığı için Türkiye, Fas, Portekiz ve Tunus gibi birçok ülkeden işçi talebinde bulunmuştur. Bu ülkelere gelen bireyler, 1970'lere kadar "misafir işçi" olarak tanımlanmıştır. Batı dünyasında 1970'lerde yaşanan ekonomik kriz sonrasında ise misafir işçi programları durdurulmuş ve Avrupa ülkelerine göç esas olarak aile birleşmeleri şeklinde devam etmiştir. 1980'lerden itibaren ise Avrupa ülkeleri göç ve vatandaşlık yasalarını sıkılaştırmış ancak bu dönemde Avrupa ülkelerine doğru büyük bir düzensiz göç hareketliliğinin yaşandığı görülmüştür (Held ve diğerleri, 1999, s.299-300; King, 2002, s.96). Yaşanan bu düzensiz göç hareketliliği üzerinde küresel neoliberal ekonomi politikalarının etkili olduğu ifade edilebilir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanmaya başlanan kapitalist sistem temelli neoliberal

politikalar; bu ülkelerdeki eşitsizlikleri, yoksulluğu ve işsizliği artırmıştır (Likić-Brborić, 2007, s.167). Bu durum ise az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki bireylerin ekonomik sorunların yaşanmadığı ya da görece daha az yaşandığı gelişmiş ülkelere göç etmesi üzerinde etkili olmuştur. Gelişmiş ülkelerin göç politikalarını sıkılaştırması ve yüksek risk taşıyan sınırlara duvar örmesi veya elektrikli tel çekmesi bu bireyleri göç planlarından vazgeçirememiş ve yasal olmayan yollara yönlendirmiştir. Bu bireyler, dolambaçlı ve tehlikeli rotalar çizerek göç hareketlerini sürdürmeye devam etmiştir (Özcan, 2015, s.29-32).

Bireylerin, gelişmiş ülkelerin kısıtlayıcı politikalarından dolayı hedef ülkelere yasal yollarla gidemeyince genellikle yasal kısıtlamalara alternatif olarak ortaya çıkan ve göçmen kaçakçılığı yapan yasadışı organizasyonlara başvurduğu görülmektedir (Öksüz, 2019, s.43-45). Düzensiz göçün aktörlerinden biri olan ve İngiltere, İran, Arnavutluk, Irak ve Türkiye gibi pek çok ülkede faaliyet gösteren bu yapılar (Courau, 2003, s.374-387); maddi çıkar karşılığı ülkeye yasadışı girişleri, ülkede yasadışı kalışları veya ülkeden yasadışı geçişleri kolaylaştırmakta ve düzensiz göç hareketlerini artırmaktadır. Düzensiz göçmenleri taşımada başlıca kara, deniz ve havayolu vasıtalarını kullanan bu organizasyonların; gözcüler, rüşvet yedirilmiş kamu görevlileri, aracılar, finansörler, nakliyeciler, bilgi toplama sorumluları, rehberler, kara para aklayanlar ve sosyal destek sorumluları başta olmak üzere birçok aktörü bulunmaktadır (Schloenhardt, 2002, s.27-36). Yasadışı organizasyonların yardımı ile hedef ülkeye kanunsuz bir şekilde giriş yapan veya yasal mevzuata uygun olarak hedef ülkeye giriş yapmakla birlikte vizenin geçerlilik süresinin dolması nedeniyle hedef ülkede hukuki statüden yoksun olan bireylerin çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Düzensiz göçmenler genel olarak hedef ülkelerde devlet korumasından, sosyal güvenceden ve örgütlü yaşamdan yoksun bir şekilde tezgahtarlık, çöpçülük, hamallık, bulaşıkçılık ve komilik gibi işlerde çalışmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki işverenlerin üretim maliyetlerini düşüren güvencesiz ve belgesiz insanlar, bu gibi sektörler için büyük bir fırsat teşkil etmektedir çünkü yerli halk genelde bu sektörlerde çalışmayı tercih etmemektedir (Özcan, 2015, s.27). Enformel sektörde çok ağır koşullar altında ve düşük ücretle çalışan düzensiz göçmenler hem büyük kentlerde hem de kırsal kesimlerde güvenli çalışma koşullarına erişim, asgari ücret ve örgütlenme gibi haklardan mahrum oldukları için işyerlerinde her türlü sömürüye açık hale gelmektedir (Özkarslı, 2014, s.10-16). Nitekim, bu insanların

çalışmış oldukları işlerde ücretlerini zamanında alamadıkları ya da hiç alamadıkları bilinmektedir (Toksöz vd., 2012, s.93). Düzensiz göçmenler, devlet nezdinde "yasadışı" olmalarından ve sınır dışı edilme endişelerinden dolayı resmî kurumlardan yaşanan haksızlıklar için yardım talep edememekte ve çeşitli sömürü mekanizmaları karşısında savunmasız kalmaktadırlar. Ayrıca, güvencesiz ve belgesiz olan bu insanlar devletin sunduğu sağlık ve eğitim gibi çeşitli kamu hizmetlerinden de mahrum kalmaktadır (Özcan, 2015, s.28).

Türk hukuk mevzuatında düzensiz göçmenlerin durumu incelendiğinde, düzensiz göç olgusuna ve düzensiz göçmenlere dair doğrudan bir tanımlamanın yer almadığı görülmektedir. Pasaport Kanunun 1. Maddesi'ne göre uluslararası yolcular Türkiye'nin sınır kapılarından geçerli seyahat belgeleri ile giriş ve çıkış yapmak zorundadır. Pasaport Kanunun 1. Maddesi'ni ihlal eden bireyler, düzensiz göçmen olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, Türkiye'ye geçerli seyahat belgeleri ile giriş yapan bireyler, ülkede yasal olarak kalabilme hakkını kaybettiği taktirde ülkeden ayrılmak durumundadır. Bu bireyler, ülkede kalmaya devam etmeleri halinde düzensiz göçmen olarak tanımlanabilir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerine göre düzensiz göçmen statüsündeki bu bireylere idari para cezası uygulanabilmektedir. Bu bireylere adli bir ceza uygulanmamaktadır. Valilikler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün talimatı doğrultusunda bu bireyler hakkında sınır dışı kararı alabilmektedir (Akbaş, 2014, s.210-213). Türkiye'deki düzensiz göç hareketlilikleri incelendiğinde ise Türkiye'nin uzun yıllar Avrupa ülkelerine göçmen gönderdiği görülmüştür. Türkiye, 1970'lerden sonra artan düzensiz göç hareketleri sonucunda hem hedef ülke hem de transit ülke haline gelmiştir. Türkiye'nin sınır komşusu olan ülkelerde meydana gelen çatışmalar ve savaşlar bu duruma zemin hazırlamıştır. 1970'lerden sonra Afganistan SSCB tarafından işgal edilmiş, SSCB dağılmış ve Doğu Avrupa ülkeleri sosyalist sistemden ayrılmış, İran'da rejim değişikliği yaşanmış ve Irak'taki Saddam Hüseyin rejimi Orta Doğu'da çeşitli çatışmalara neden olmuştur (Dağ, 2016, s.9). Bu ülkelerde yaşayan birçok insan yaşanan olumsuz durumlardan dolayı daha güvenli ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olduğunu düşündüğü ülkelere göç etmeye başlamıştır (Gezik, 2019, s.13-16). Türkiye, bazı belgesiz insanlar için yaşayabilecekleri ve çalışabilecekleri bir hedef ülke, bazıları için ise Avrupa ülkelerine giderken, geçmek zorunda olduğu transit bir ülke haline gelmiştir. Günümüzde, Türkiye'de sığınma başvurusu yapmamış veya sığınma talebi

reddedildiği için düzensiz göçmen statüsüne geçmiş birçok insan bulunmaktadır. İnsan tacirlerinin ve kaçakçıların varlığı ise bu sayıların her geçen gün artmasına neden olmaktadır.

Görüldüğü üzere ulus-devlet sistemi içerisinde şekillenen hukuk metinleri, çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları toprakları terk edip başka ülkelere veya bölgelere göç eden insanları farklı hukuki statüler üzerinden tanımlamıştır. Ancak, ulus-devletler hem bu göç hareketliliklerine neden olmuş hem de bu statüleri temel bir hak olarak değil bir lütuf olarak görmüştür. Bu yaklaşım ise bir gerilime ve çelişkiye neden olmuştur. Hannah Arendt, yaşanan bu sorun için dünya vatandaşlığı fikrinden beslenen kozmopolitan bir hak kavrayışını çözüm olarak sunmuştur. Arendt'in bu çözüm önerisinin temelleri ise Immanuel Kant'ın Ebedi Barış Teorisine dayanmaktadır (Çakıcı, 2020, s.41). Barışı hukuksal bir zeminde inşa etmeye çalışan Kant, Ebedi Barış Üzerine Deneme adlı çalışmasında dünya vatandaşlığının sınırlarının evrensel konukseverlik koşullarına göre belirlenebileceğini belirtmiş ve misafirperverliği ahlaki sorumluluğun ötesinde hukuki bir boyutta ele almıştır (Kant, 1968, s.349-359). Kant, sığınma talep eden bireylerin hayati tehlikeleri olabileceğini ve evrensel misafirperverliğin bu durumda bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir (Lortoğlu, 2017, s.58). Buna göre, sığınma talep etmek temel bir insan hakkıdır. Ancak bu hak bir ikamet hakkı olarak değil bir ziyaret hakkı (geçici ikamet) olarak görülmelidir. Kant'a göre eğer sığınma talep eden kişilerin bir hayati tehlikeleri yoksa devletler sığınma talebini kabul etmeme hakkına sahiptir. Kant'a göre, hayati tehlikesi olan ve ziyaret hakkı (geçici ikamet) olan kişi, düşman olarak algılanmamalıdır. Bu kişiler de geçici ikamet edeceği yerdeki yerel insanların düzenine ve kurallarına saygı duymalıdır. Kant'a göre ebedi barış ancak bu şartlar doğrultusunda gerçekleşebilir. Genel itibari ile Kant'ın misafirperverlik yasasının geçici ikamet hakkı olan misafirin değil egemenliğini ve otoritesini korumak isteyen ev sahibinin yasası olduğu görülmektedir (Yeğenoğlu, 2016, s.11). Arendt'in, Kant'ın fikirlerine şüphe ile yaklaştığı görülmüştür (Benhabib, 2006, s.37). Arendt, insanlık fikrinin uluslararası hukukun ötesinde düşünülmesi gereken bir olgu olduğunu ifade etmiştir. Düşünüre göre insanlık fikri ancak siyasal bir cemaatten yoksun bırakılan ve eşit olarak doğmayan yurttaşların kamusal alana dahil edilmesi ile mümkün olabilir (Arendt, 2019, s.228). Arendt gibi ulus-devlet sistemi içerisinde şekillenen hukuk metinlerinin sunduğu statüleri ve kavramları sorgulayan Jacques Derrida benzer olarak Kant'ın

koşullu misafirperverlik fikrine şüphe ile yaklaşmış ve koşullu misafirperverlik fikrinin karşısına koşulsuz misafirperverlik fikrini koymuştur. Derrida'ya göre koşulsuz misafirperverlik ideal olan misafirperverliktir. Koşullu misafirperverlik, ev sahibi ve yabancı arasına doğrudan keskin bir sınır koymaktadır. Saf bir misafirperverlik etiğini içeren koşulsuz misafirperverlik ise beklenmedik ve öngörülemezdir. Bir anda gerçekleşen koşulsuz misafirperverlikte, ev sahibi beklenmedik bir şekilde gelen yabancıya herhangi bir soru sormadan onu içeriye almakta ve kendini yabancı olana açmaktadır. Yasanın ötesinde olan koşulsuz misafirperverlik bir görev değildir (Derrida, 2000, s.83). Benlik ise kendini ötekine teslim ettiği müddetçe mutlak misafirperverliğe yaklaşabilmektedir (Öztürk, 2021, s.4-9).

1.1.3. Göç Kuramları

Sosyal bilimciler, uzun bir tarihsel geçmişi olan göç olgusunu 1960'lı yıllardan itibaren sistematik olarak incelemeye başlamış ve göç olgusuna dair birçok kuram geliştirmiştir (Bulak, 2015, s.15; Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.19; İnce, 2019, s.2581; Uslu Ak, 2021, s.1751). Abadan-Unat'a (2002, s.3) göre, 20. yüzyıl toplumbilimcilerinin geliştirmiş olduğu göç kuramları genel olarak farklı irdeleme düzeylerine, hipotezlere, kavramlara ve önermelere sahiptir. Bu nedenle göç olgusunu tam anlamı ile açıklayabilen tek bir kuram ve evrensel bir kavrayış mevcut değildir. Yalçın (2004, s.58), göç olgusunu tam anlamı ile açıklayabilen tek bir kuramın olmamasının sebebini, her bir kuramın olaya kendi ilgi alanı üzerinden yaklaşmasına bağlamaktadır. İktisat bilimi göçün ekonomik boyutunu incelerken sosyoloji bilimi göçün sosyal ilişkiler boyutunu analiz etmektedir (Somuncu, 2006, s.1-2). Massey'e göre (1993, s.434) her bir kuram, göç olgusunun çeşitli yönlerini ele alıp incelemektedir. Göç olgusunun bütüncül bir şekilde anlaşılması için tüm göç kuramlarından faydalanılması gerekmektedir (Toksöz, 2006, s.18). Castles ve Miller (2008, s.17) de göç sürecinin toplumsal varoluşun bütün boyutlarını kapsaması nedeniyle tek bir kuramsal çerçeveden incelenmesinin yeterli olamayacağını ifade etmektedir. Literatür incelendiğinde, göç kuramlarının farklı ölçütlere dayalı olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.19). Cohen (1996), göç kuramlarını genel ve disipliner perspektif şeklinde; Çam (2014) göç kuramlarını realist görüş, globalist görüş, liberalist görüş ve eleştirel görüş şeklinde; Hagen-Zanker

(2008) göç kuramlarını mikro, makro ve orta düzey şeklinde; Özcan (2017) göç kuramlarını erken dönem göç kuramları ve çağdaş göç kuramları şeklinde; Adıgüzel (2018) göç kuramlarını temel göç kuramları, ekonomik temelli göç kuramları ve sosyo-kültürel göç kuramları şeklinde sınıflandırmıştır. Molho (1986), Stahl (1995), Abadan-Unat (2002), Wickramasinghe ve Wimalaratana (2016) gibi araştırmacılar ise, göç kuramlarını sınıflandırmadan analiz etmiştir. Massey ve arkadaşları ise 1993 yılında "*Population and Development Review"* dergisinde yayımladıkları ve göç çalışmaları alanında en çok atıf alan çalışmalarında göç kuramlarını uluslararası göçün başlaması ve uluslararası göçün devamı şeklinde iki kategoriye ayırarak analiz etmiştir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.19). Bu bölümde, Massey ve arkadaşlarının yaklaşımından hareketle ilk olarak göçün nerede ve nasıl başladığını açıklayan kuramlar, ikinci olarak ise insan hareketliliğinin devamlılığını açıklayan kuramlar analiz edilmiştir.

Göçün neden ve nasıl başladığını analiz eden ve birbirinden farklı kavram, varsayım ve referans noktaları sunan bir dizi kuramsal yaklaşım bulunmaktadır (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.20). Günümüzde, uluslararası göç hareketlerinin neden ve nasıl başladığını açıklamak için sıklıkla referans verilen ve Everett Lee tarafından 1966 yılında geliştirilen İtme-Çekme Kuramı bunlardan birisidir (Yalçın, 2004, s.30). Lee, İngiltere'deki içgöçleri büyük oranda açıklayan Ernest George Ravenstein'ın göçle ilgili yasalarını gözden geçirmiş ve göç için yeni bir analitik çerçeve sunmuştur. Fakat Lee'nin Ravenstein'dan farklı olarak göçmen bireylerden ziyade göç olgusuna daha fazla odaklandığı görülmüştür. Lee'nin kuramına göre bireyler; zayıf sosyal politikalardan veya ekonomik şartlardan dışa doğru itilerek, daha iyi hayat şartlarına doğru çekilmektedir (Şeker ve Erdal, 2010, s.104; Sever, 2015, s.39). Bu kurama göre menşe ülke ile ilgili faktörler, hedef ülke ile ilgili faktörler, araya giren engeller ve bireysel faktörler ise göçün temel sebeplerini oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006, s.6). Kurama göre bir nüfus hareketinin meydana gelebilmesi için hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, sayısız itici ve çekici faktör bulunmaktadır. Lee'ye göre göç için (-) işareti menşe ülkedeki demografik büyüme, düşük yaşam standardı, ekonomik fırsat eksikliği ve politik baskı gibi olumsuz faktörleri, (+) işareti ise hedef ülkedeki işgücü talebi, ekonomik fırsatlar ve politik özgürlükler gibi olumlu faktörleri ifade etmektedir. Olumlu faktörler göçe yönelik çekmeye, olumsuz faktörler ise itmeye karşılık gelmektedir. Bireylerin olumlu veya olumsuz hiçbir görüş bildirmediği faktörler ise (0) ile gösterilmiştir. Herkes için aynı olan nötr değerlerin, göçe herhangi bir olumlu

ya da olumsuz etkisi bulunmamaktadır (Lee, 1966, s.51; Özyakışır, 2012, s.45; Ramadan, 2019, s.8). Lee'ye göre İtme-Çekme Kuramı genel anlamı ile görecelidir. Nitekim, göç edilecek yerdeki avantajları ve dezavantajları belirleyen faktör bireyin kendisidir (Sarı, 2020, s.79). Kurama göre, göç için avantajları ve dezavantajları belirleyen demografik unsurlar ile sosyal bağlam ve süreçlerin doğru değerlendirilebilmesi bu açıdan oldukça önem arz etmektedir. Örneğin hedef ülkedeki eğitim olanakları çocuk sahibi bir aile tarafından çekici sayılabilirken, çocuk sahibi olmayan bir aile tarafından çekici sayılmayabilir (Özyakışır, 2012, s.46). Bu durum, itme ve çekme faktörlerinin çok boyutlu sosyal gerçekliklere bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Lee'nin kuramında öne çıkardığı diğer bir boyut ise göçün belirleyenleridir. Lee'ye göre göçün bireysel (mikro) ve bireysel olmayan (makro) iki belirleyeni bulunmaktadır. Mesafe ve maliyet gibi bireysel (mikro) faktörlerin yanı sıra hedef ülkenin sosyal yapısı ve kanunları ile ilgili bireysel olmayan (makro) faktörler de göç süreci üzerinde etkili olabilmektedir (Adıgüzel, 2016, s.26). Literatürde, İtme Çekme Kuramına yönelik eleştirilerin mevcut olduğu görülmüştür. Kuram hem göç etmek isteyen bireylerin tümünü rasyonel ve özgür olarak görmesi hem de beşerî sermayeye dayalı mikro-bireysel faktörleri makro-yapısal faktörlerin dışlanmasına varan bir üstünlükle ön planda tutması nedeni ile eleştirilmiştir (Piche, 2013, s.143; Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.20).

Çağdaş göç kuramlarının başlangıcı olarak görülen Neo-Klasik göç kuramları da göçü başlatan nedenleri incelemektedir (Dedeoğlu ve Gökmen, 2020, s.20). Göç olgusunu iş, emek ve sermaye gibi iktisadi faaliyetler ile ilişkilendiren Neo-Klasik göç kuramları temel olarak bireylerin göç edecekleri hedef ülkeyi belirlemeleri için faydayı en üst seviyeye çıkarmaya çalıştığını belirtmektedir (Borjas, 1989, s.461). Bundan dolayı, Neo-Klasik göç kuramlarının genel olarak göçün sermaye açısından fayda ve maliyetlerini hesaplama ve dengesizlikleri giderme eğiliminde olduğu görülmüştür. Neo-Klasik kuramlarda göç olgusu, toplumsal göç kararlarına ilişkin makro ve bireysel göç kararlarına ilişkin mikro düzeyde açıklanmıştır (Banerjee ve Kanbur, 1981, s.7). Makro kuram, yapısal anlamda göçün nedenini ülkeler arasındaki istihdam ve ücret koşullarındaki farklılıklara bağlamaktadır (Güllüpınar, 2012, s.58). Kurama göre, ülkelerdeki ücret ve yaşam standardı işgücünü yönlendiren temel faktörlerdir. İşgücünün düşük olduğu ülkelerde ücretler yüksek, işgücünün yüksek olduğu ülkelerde ise ücretler düşüktür (Robinson, 2005, s.5). Emeğin bol ve ücretlerin düşük

olduğu ülkede çalışan bireyler, emeğin kıt ve ücretlerin yüksek olduğu ülkelere göç etmektedir (Castles ve Miller, 2008, s.31; De Haas, 2010, s.246). Kurama göre, emeğin kıt ve ücretlerin yüksek olduğu ülkelere doğru gerçekleşen göç hareketi sonucunda zamanla emek arzı artmakta ve ücretler düşmektedir. Sermaye açısından yoksun olan ülkelerde ise tersi bir durum yaşanmaya başlamaktadır. Bu durumun sonucunda ise sermaye açısından zengin olan ülkelerden sermaye açısından yoksun ülkelere doğru fiziki ve beşerî bir sermaye akışı gerçekleşmektedir. Sermaye-zengin ülkelerin yüksek nitelikli çalışanları da yüksek gelir elde etmek amacı ile sermaye-kıt ülkelere göç etmektedir (Massey vd., 1993, s.433; İnce, 2019, s.2589). Kurama göre göç hareketlerini sonlandırmak için ülkeler arasındaki ücret farklılıklarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ücret farklılıkları ortadan kalktıkça ve ülkelerin ekonomileri birbirine bağımlı hale geldikçe işgücünün uluslararası dolaşımı azalacaktır. Bunun için göç veren ve alan ülkelerde çeşitli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.22). Neo-Klasik Mikro kuram ise göç sürecinde bireyin merkezi durumuna odaklanmaktadır. Mikro kuram, göç sürecinin yüksek kazanç hedefleyen rasyonel bireyler tarafından başlatıldığını ve bireylerin faydayı maksimize etmek için daha iyi bir ülke arayışına girdiklerini belirtmektedir (Todaro ve Maruszko, 1987, s.102; King, 2012, s.14). Kurama göre, bireyler beşerî sermayesini geliştirebileceği ve bu konuda yatırım yapabileceği ülkeleri tercih etmektedir. Göç süreci de bireylerin daha yüksek kâr elde etme planları ile başlamaktadır (İnce, 2019, s.2589). Genel olarak iç tutarlılığa sahip yalın bir yaklaşım sunan Neo-Klasik kuramın, göçmen toplulukları homojenleştirmesi, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik faktörleri göz önünde bulundurmaması, doğrudan iktisadi mekanizmalara odaklanması ve piyasa kusurlarını görmezden gelmesi nedeni ile eleştirildiği görülmüştür (King, 2012, s.14; Bulak, 2015, s.18; Özcan, 2017, s.196; Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.22; Dedeoğlu ve Gökmen, 2020, s.20).

Neo-Klasik göç kuramında, ekonomik bir birim olarak görülen bireyler herhangi bir dış etkiye maruz kalmadan göç kararı alabilmektedir. Neo-Klasik göç kuramında, bireylerin aile ve kültürel bağları göz ardı edilmektedir (Güllüpınar, 2012, s.62). Oded Stark ve David E. Bloom tarafından geliştirilen Göçün Yeni Ekonomisi Kuramı ise Neo-Klasik göç kuramından farklı önermeler ve hipotezler ortaya koymuştur. Kuram, ailelerin gelir durumlarını yükseltmeyi hedeflemesine bağlı olarak hanehalkı kararıyla başlayan bir göç sürecinden bahsetmektedir. Kuram, göçün bir aile stratejisi olduğunu

belirtmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.23). Aileleri rasyonel aktörler olarak tanımlayan kuram, göç kararının aile tarafından verildiğini ancak tüm aile üyelerinin göç etmediğini açıklamaktadır. Aile üyelerinden biri ya da birkaçı göçmen olarak başka bir ülkeye gitmektedir (Stark ve Bloom, 1985, s.173-178). Kurama göre, az gelişmiş ülkelerde koruma sistemleri gelişmediği için yoksul aileler olası risklere karşı bazı aile üyelerini göçe teşvik etmektedir (Massey vd. 1993, s.16). Aileler, ülkedeki ekonomik dengenin bozulması durumunda ise başka bir ülkeye göç eden bireylerin yolladığı paralar ile gelir durumlarını dengeleyebilmektedir. Böylece, riskler en aza indirilmektedir (Hagen-Zanker, 2008, s.12; Güllüpınar, 2012, s.62). Ailenin kararı ile başlayan bir göç sürecine işaret eden kuram özellikle cinsiyet rolleri gibi aile içi dinamikleri görmezden gelmesi nedeni ile eleştirilmiştir (Özcan, 2017, s.202).

Neo-Klasik beşerî sermaye kuramları, göç süreçlerini bireylerin iktisadi beklentileri çerçevesinde değerlendirmiştir. Michael Piore tarafından 1979 yılında ortaya atılan İkili İşgücü Piyasası Kuramı ise göçlerin büyük ölçüde sanayileşmiş modern toplumların ucuz işgücü ihtiyacından kaynaklandığını ortaya koymuştur (Bulak, 2015, s.20; Bulut, 2019, s.19; Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.20). Kurama göre, gelişmiş endüstriyel yapıya sahip ülkelerin ucuz işgücü ihtiyacının temel nedenleri; yapısal enflasyon, motivasyona dayanan problemler, ekonomik ikilik ve işgücü arzının demografisidir ((Piore, 1979, s.23-33; Sert, 2016, s.33). Göç hareketliliğinin gelişmiş endüstriyel yapıya sahip ülkelerin ucuz işgücü ihtiyacından kaynaklandığını ileri süren kurama göre, modern sanayi toplumlarında tabakalı bir meslek yapısı ve ikili bir ekonomik örgütlenme kalıbı bulunmaktadır (Piore, 1979, s.100). Kurama göre, modern sanayi toplumlarındaki işgücü piyasası birincil işgücü piyasası ve ikincil işgücü piyasası şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Birincil işgücü piyasasında yer alan işler sermaye-yoğun endüstrilerdir. İkincil işgücü piyasasında yer alan işler emek-yoğun endüstrilerdir (Ünal, 1991, s.754-755). Vasıflı-yüksek nitelikli işlerin yer aldığı birincil işgücü piyasasında genellikle yerli işçiler, vasıfsız-niteliksiz işlerin yer aldığı ikincil işgücü piyasasında ise genellikle göçmen işçiler çalışmaktadır (İnce, 2019, s.2595; Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.20). İleri teknolojilerin kullanıldığı birincil sektörlerde çalışan işçiler genellikle eğitimli ve donanımlı yerli yurttaşlardır. İkincil sektörlerde çalışan işçiler ise genellikle kas gücü ile çalışan, vasıfsız ve işine her an son verilebilen göçmen bireylerdir (Abadan-Unat, 2002, s.30). Yerli işçiler, çalışma koşullarının çok ağır olması nedeni ile ikincil sektörlerde çalışmayı tercih

etmemektedir (Toksöz, 2006, s.17-18). Bu durum, diğer ülkelerden modern sanayi toplumlarına emek göçünü zorunlu hale getirmektedir (Wickramasinghe ve Wimalaratana, 2016, s.23). Bu ikili durum ise modern sanayi toplumlarında "bölünmüş işgücü piyasasını" oluşturmaktadır. Genel olarak uluslararası göç hareketliliğini ikili iş piyasasına dayandıran kuramın özellikle göçmenlerin göç kararını derinlemesine incelememesi ve sadece çekici faktörleri ve piyasanın talep yönünü analiz etmesi nedeni ile eleştirildiği görülmüştür (Hagen-Zanker, 2008, s.7; İnce, 2019, s.2597).

Marksist bakış açısına sahip olan Immanuel Wallerstein ise 1974 yılında ortaya attığı Merkez-Çevre Kuramında, incelenen göç kuramlarından farklı olarak uluslararası göç hareketliliğinin temel nedenlerini ulusal ekonomilerdeki emek pazarının ikiye bölünmesi ile değil, 16. yüzyıldan bu yana gelişen ve genişleyen kapitalist ağlar ile ilişkilendirmiştir (Wallerstein, 1995, s.134). Bu yaklaşım perspektifinde dünya, aralarında kurumsallaşmış bir "iş bölümü" bulunan merkez ülkeler ve çevre ülkeler şeklinde ikiye ayrılmıştır (Akyıldız, 2016, s.152; Alhan, 2017, s.48). Gelişmiş merkez ülkeler ve az gelişmiş çevre ülkeler çeşitli bağlamlarda birbirlerine ihtiyaç duymaktadır (Çağlayan, 2006, s.80). Teknolojik ilerlemeye sahip olan merkez ülkeler ileri düzeyde ürünler üreten ve kapitalist ekonomi içerisinde en fazla kazanç elde eden ülkelerdir. Zayıf iş imkanlarına ve düşük yaşam standartlarına sahip olan çevre ülkeler ise merkez ülkelere gerekli olan ham maddeyi ve ucuz işgücünü temin etmektedir (Sorinel, 2010, s.222; Saenz, 2012, s.191). Kurama göre merkez ülkeler genellikle ucuz işgücü ihtiyaçlarını karşılamak için hem iyi yetişmiş ve nitelikli göçmenleri hem de emek-yoğun sektörlerde çalıştırmak üzere vasıfsız göçmenleri kabul etmektedir. Fakat merkez ülkelerin üretim maliyetlerini düşürmek amacı ile hem nitelikli göçmenleri hem de vasıfsız göçmenleri çok düşük ücretler ile çalıştırdığı görülmüştür (Sever, 2015, s.47-49). Dolayısıyla göç olgusu çevre ülke yurttaşlarının emeğini sermayeye ulaştırmak için yapmış olduğu bir nüfus hareketliliğine dönüşmüştür. Sistemde bir tür orta sınıf gibi hareket eden ve Wallerstein'ın yarı-çevre olarak tanımladığı ülkelerin yurttaşlarının da bu sömürüye maruz kaldığı ifade edilebilir (Bulut, 2019, s.24-27). Marx'ın kapitalist örgütlenme biçimine yapmış olduğu eleştirilerden hareketle uluslararası insan hareketliliğini inceleyen bu kuram özellikle sermayenin çıkarlarını her şeyin belirleyicisi olarak görmesi nedeni ile eleştirilmiştir (Toksöz, 2006, s.20).

Sirkeci ve Cohen tarafından ortaya atılan Göç, Çatışma ve Güvenlik Kuramı (2011) hem göçün nerede ve nasıl başladığını hem de göçün devamlılığını açıklamaktadır. Kurama göre göç hareketliliği bireylerin veya ailelerin yaşadıkları bölgelerde ekonomik, siyasi, kültürel ve mikro, mezzo ve makro düzeylerde görülebilen çatışmaların yarattığı güvensizlik algısının bir fonksiyonudur (Yiğittürk Ekiyor, 2021, s.17). Kurama göre, silahlı çatışmalar, doğal afetler, kan davaları ve cinsiyet eşitsizliği gibi birçok olumsuz durum bireylerde bir güvensizlik algısı oluşturabilmektedir. Çatışmanın neden olduğu bu güvensizlik algısı her birey için aynı derecede değildir ve dolayısıyla bireylerin bu güvensizlik algısına dair tepkileri de farklılaşabilmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.26). Bu dereceler, makro, mezzo ve mikro olmak üzere üç düzeyde gerçekleşebilmektedir (Sirkeci, Utku ve Yüceşahin, 2019, s.165). Çatışmanın yol açtığı insani güvensizlik algısının yoğunluk derecesi göç hareketliliği üzerinde etkili olabilmektedir. Nitekim, güvensizlik algısı karşısında bir strateji geliştiren bireyler göçü bir çözüm olarak görebilmektedir. Kurama göre bireylerin göç edebilmesi için beşerî, sosyal, mali ve fiziksel sermayelere sahip olması gerekmektedir (Demir ve Yazgan, 2019, s.233). Uzlaşmanın yerini şiddete bıraktığı bölgeden ayrılmak isteyen ve gerekli sermayelere sahip olan bireylerin bu süreçteki en büyük beklentisi ise güvenlikli bir bölgeye yerleşmek ve hedef ülkedeki toplumsal yapı ile iş birliği olanaklarına kavuşmaktır (Tilbe ve Civelek, 2018, s.78). Görüldüğü üzere; göç dinamik bir süreç olarak düşünülmektedir. Nitekim, hedef ülkelerde yaşanabilecek olumsuz bir durumda bireylerde yeniden bir güvensizlik algısı oluşabilmektedir. Bu durumda bireyler ülkelerine geri dönebilmekte veya üçüncü bir ülkeye göç edebilmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.26).

Göçü başlatan nedenler üzerine ortaya konulan son yaklaşım, W. Zelinsky'nin Hareketlilik Geçiş Kuramıdır. Göç hareketliliğinin sosyal modernleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirten Zelinsky, 1971 yılında yayımladığı Hareketlilik Geçiş kuramı ile göç hareketleri ve sosyal değişim arasındaki ilişkinin, toplumsal düzeyde ve geniş bir zaman aralığı içinde yorumlanabilmesini sağlayan bir çerçeve sunmuş ve toplumların gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak göçleri beş aşamalı bir model yardımıyla açıklamıştır (Zelinsky, 1971, s.219-249; Ari, 2018, s.29; Yavan, 2019, s.29). Zelinsky'ye göre (1971, s.221-222) modern öncesi geleneksel toplumlarda yerleşim amacı taşımayan sınırlı bir dolaşım gerçekleşmekteydi. Erken geçişli

toplumlarda kırdan kente doğru küçük çaplı göçler başlamıştır. Doğurganlık oranında büyük bir düşüşün yaşandığı geç geçiş dönemi toplumunda kentten kente doğru göçler söz konusu olmuştur. Hafif nüfus artışının olduğu gelişmiş toplumlarda ise kentler arasında güçlü bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Son olarak, gelişmiş iletişim ve ulaşım sistemlerinin olduğu geleceğin süper ileri toplumunda ise insan hareketliliğinin büyük bir bölümü kent içerisinde yerleşme amaçlı gerçekleşmiştir. Zelinsky, kuramında tüm toplumların bu aşamaları yaşayacağını ifade etmiştir (Özcan, 2016, s.197-198).

Mabogunje tarafından 1970 yılında ortaya atılan ve bölgesel göç hareketlerinin analizi için sıklıkla referans verilen Göç Sistemleri Kuramı, insan hareketliliğinin devamlılığını açıklayan ilk kuramlardan birisidir. Ekonomik ve politik temelli olan kuram, tarihsel olarak aralarında bir bağ olan iki ya da daha fazla ülkenin belirli nedenler ile kendi aralarında bir protokol kapsamında bir göç sistemi ve ilişkiler ağı oluşturduğunu belirtmektedir (Mabogunje, 1970, s.1-18; Sal, 2015, s.14; Gözüm, 2017, s.15). Kurama göre, bir çevre ülke olan Meksika ve bir merkez ülke olan ABD arasındaki göç ve göçmen ilişkisinde olduğu gibi ülkeler arasındaki göç hareketleri ülkeler arasında daha önce var olan ikili ilişkilerin bir devamıdır (İnce, 2019, s.2599-2601). Göç veren ve göç alan iki ülke coğrafi açıdan yakın olmak zorunda değildir. Nitekim, göç alışverişi Fransa ile Batı Afrika arasındaki göçmen alışverişinde olduğu gibi mesafeye göre değil iki ülke arasındaki tarihsel, siyasal ve ekonomik ilişkilere göre şekillenmektedir (Çağlayan, 2006, s.82; Castles ve Miller, 2008, s.36). Kurama göre, göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki coğrafi yakınlık göç hareketliliğini kolaylaştırsa da göç hareketliliğinin oluşumunu doğrudan etkilememektedir. Göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki coğrafi uzaklık ise göç hareketliliğinin oluşumuna engel olmamaktadır (Massey vd., 1993, s.34). Kurama göre, göç veren ülkeler aynı anda birden fazla göç sisteminin bir parçası olabilmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.28). Göç alan ülkeler ise göç hareketlerinin neden olabileceği politik ve ekonomik sorunlardan dolayı sistemden çıkabilmektedir (Massey vd, 1993, s.454; Akyıldız, 2016, s.150). Göçmenlerden ziyade ülkeler arasındaki bağlara odaklanan kuramın genel olarak göçün kişisel ve insani boyutlarını ihmal etmesi nedeni ile eleştirildiği görülmüştür (King, 2012, s.21).

Massey ve arkadaşları (1993) tarafından geliştirilen İlişkiler Ağı Kuramı, göç sürecinin nasıl sürdüğünü ve göçün sürekliliğini etkileyen faktörleri açıklamaya

çalışan kuramlardan birisidir. Kuram, göç hareketlerinin göç sürecinden önce var olan ortak köken, soydaşlık ve arkadaşlık gibi ilişkiler ekseninde ortaya çıktığını belirtmektedir. Kurama göre öncü göçmenler, göçün kaynağı ve hedefi durumundaki toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluşturmaktadır (Sever, 2015, s.52). Nitekim, öncü göçmenlerin, göç etmiş oldukları ülkenin olanaklarını anayurdundaki insanlara anlatması ve tecrübelerini onlarla paylaşması göç hareketliliği üzerinde etkili olabilmektedir (Aksoy 2019, s.36-41; Uzun, 2021, s.443). Göç etmek isteyen bireyler, öncü göçmenler ile bağlantı kurmaktadır. Öncü göçmenler ile kurulan bağlantılar ise göçmenler için göç sürecinin daha güvenli ve kontrol edilebilir olmasını sağlamaktadır. Kurama göre, öncü göçmen ve göçmen arasındaki ilişki ağları sayesinde işler daha hızlı yürümektedir (Abadan-Unat, 2002, s.18). Öncü göçmenler, ikinci grup göçmenlere göçün maliyetlerini ve risklerini azaltan bilgiler sunarak göç sürecini kolaylaştırmaktadır (Massey vd., 1993, s.29; King, 2012, s.22). Ayrıca, öncü göçmenler gelmiş oldukları ülkelerde yalnızlık duygusunu sıklıkla yaşarken ikinci grup göçmenler sosyal ilişki ağları sayesinde bu durumdan daha az etkilenmektedir (Çağlayan, 2006, s.86). Kurama göre, bu ilişki ağları aynı zamanda bir göç zincirinin oluşmasına ve yasadışı göç hareketlerinin artmasına neden olabilmektedir. Devletler ise ağ oluşum süreçlerinin kendi kontrolleri dışında gerçekleşmesinden dolayı göç akışlarını kontrol etmekte sorunlar yaşayabilmektedir (Massey vd, 1993, s.450; Abadan- Unat, 2002, s.20; De Haas, 2008, s.19-20).

Gunnar Myrdal tarafından 1957'de ortaya atılan Kümülatif Nedensellik Kuramı, İlişkiler Ağı Kuramı gibi göçmen ağlarının göç hareketliliği üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Kuram aynı zamanda insan sermayesinin inatçı bir şekilde dağılımının ve bazı işlerin "göçmen işi" olarak etiketlenmesinin de göç hareketliliği üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Nitekim, refah düzeyi yüksek ülkelerde bazı iş alanları "göçmen işi" olarak tanımlanmakta ve yerli halk itibar kaybına uğrayan bu iş alanlarından uzaklaşmaktadır. Bu iş alanlarının yerli halk tarafından benimsenmemesi ise işgücü göçünü zorunlu hale getirmektedir (Böhning, 1994, s.1492). Refah düzeyi yüksek ülkelere göç etmek isteyen bireyler genellikle öncü göçmenler ile bağlantı kurmakta ve öncü göçmenlerin desteği ile "göçmen işi" olarak tanımlanan işlerde çalışmaktadır. Kurama göre, çevre ülkeler sanayileşmiş ülkelere ve kapitalist sermaye sahiplerine ucuz emek sağlamaktadır. Bu durum, çevre ülkelerdeki insan sermayesinin azalmasına, sanayileşmiş ülkelerdeki insan sermayesinin birikmesine neden

olmaktadır. Ucuz emeğin ve kıymetli kaynakların sermaye sahiplerine sunulması ile çevre ülkeler sanayileşmiş merkez ülkelere bağımlı hale gelmekte ve yerel ekonomilerin gelişimi engellenmektedir (De Haas, 2010, s.234). Kuram, göçmen ağlarının doyuma ulaşması ile çevre ülkelerde işgücü kıtlığının yaşanacağını ve çevre ülkelere doğru bir göç hareketliliğinin yaşanacağını belirtmiştir (Hagen-Zanker, 2008, s.18). Fakat kuramın göç hareketliliğinin zayıflaması konusunda yeterli öngörüye sahip olmadığı görülmüştür (Özcan, 2017, s.205).

İnsan hareketliliğinin devamlılığını açıklayan bir diğer yaklaşım Kurumsal Kuramdır. Christophe Guilmoto ve Frédéric Sandron tarafından 2001 yılında ortaya atılan Kurumsal Kurama göre, merkez ülkeler göç hareketliliğini engellemek için bazı yasal düzenlemeler yapsa da göç süreçleri, göçmenlerin haklarını korumak ve göçmenlere daha iyi şartlar sağlamak amacıyla kurulan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve belli bir ücret karşılığında göçmenlere birtakım hizmetler sunan kâr amacı güden kuruluşlar tarafından devam ettirilmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.28). Gelişmiş ülkelerde bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, göç endüstrisinin mağdurları olan ve yasa dışı çalışan göçmenlerin koşullarını iyileştirmek için büyük bir çaba sarf etmektedirler. Bu kuruluşlar, göçmenlere hukuksal danışmanlıktan sosyal hizmetlere kadar birçok alanda destek sunmaktadır (Abadan-Unat, 2002, s.20). Kâr amacı güden kuruluşlar ise para kazanmak amacı ile göçmenler için sahte belgeler düzenlemekte veya anlaşmalı evlilikler organize etmektedir. Kurama göre, sermaye sahipleri göç hareketliliğini engelleyecek politikalar geliştirirken sayıları her geçen gün artan kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar göçmen dolaşımı için büyük bir çaba sarf etmektedirler (Massey vd., 1993, s.450-451). Kuruluşların bu uygulamaları ise devletlerin göç akışları üzerindeki kontrollerini zayıflatmakta ve uluslararası insan hareketliliğini bağımsız bir hale getirmektedir (Massey vd., 1993, s.451; İnce, 2019, s.2604). İnsan hareketliliğinin devamlılığını açıklayan son kuram Ulusaşırı Kuramdır. Caroline B. Brettell ve James F. Hollifield (2000), Thomas Faist (2000) ve Alejandro Portes (2001) gibi birçok araştırmacı tarafından geliştirilen kuram hem göç veren hem de göç alan ülkelerdeki sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik çevrelere aktif bir şekilde bağlı olan göçmenlerin ulusaşırı kimliklerine ve pratiklerine odaklanmaktadır (Özcan, 2011, s.205; İbraeva, 2020, s.22). Kurama göre, uluslararası göç hareketliliği ilk dönemlerde ortaya atılan kuramların belirttiği gibi tek taraflı ve salt ekonomi temelli değildir. Göç hareketliliği ulusaşırı bir nitelik kazanmıştır (Bulut, 2019, s.36). Kurama

göre, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile göçmenler köken topluluklarıyla bağlantılarını güçlendirmiş ve küresel bankacılık sistemleri üzerinden köken topluluklarına kolayca para havale etmeye başlamıştır. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile göçmenler hem anayurdu ile daha yoğun ilişkiler sürdürmeye başlamış hem de ulusaşırı bağlantılarını güçlendirmiştir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019, s.29). Göç olgusunun nedenlerinden çok göç sürecinin kendisine odaklanan kuramın, göçün yalnızca insani boyutu ile ilgilenmesi nedeni ile eleştirildiği görülmüştür (Paydak, 2012, s.23).

Genel olarak analiz edilen bütün göç kuramlarının, göç olgusunun anlamlandırması ve bilimsel anlamda yorumlanabilmesi adına önem arz ettiği ifade edilebilir. İncelenen göç kuramları genel olarak kaynak ve hedef ülkeler arasındaki mesafe ve uzaklık, göç edilen bölgede kalınan süre, göç edilen bölgenin ekonomik şartları, göç edilen yerin idari durumu, göç edilen yerdeki sosyal ağlar ve akrabalık ilişkileri, göçmenlerin kişisel özellikleri, göçmenlerin etnik kimlikleri ve göçmenlerin cinsiyetleri gibi çeşitli unsurlardan yola çıkarak hipotezler geliştirmiştir (Uslu Ak, 2021, s.1755). Belli hipotezlere, kavramlara ve önermelere bağlı olarak göç olgusunu açıklamaya çalışan göç kuramlarının, uluslararası göç hareketliliğinin nedenlerini tam anlamıyla açıklama gibi bir iddiaları olmamıştır (Sarı, 2020, s.73-74). Kuramlardan bazıları bireysel tercihlere, bazıları işgücünün ekonomik koşullarına, bazıları ise sosyo-kültürel çerçeveye odaklanmıştır. Örneğin, ekonomik temelli yaklaşımlar genellikle rasyonel aktörler olarak tanımladıkları bireylerin beşerî sermayesini geliştirmek amacı ile hür bir şekilde göç kararı aldığını belirtmiştir. Bu yaklaşımlar, göçmen toplulukları homojenleştirmiş ve doğrudan iktisadi mekanizmalara odaklanarak göç hareketliliği üzerinde etkili olan sosyo-kültürel ve sosyo-politik aktörleri göz önünde bulundurmamıştır (Bulut ve Bimay, 2020, s.24-26). Tarihselci akım içerisindeki göç kuramları, göç hareketliliği üzerinde endüstriyel yapıya sahip ülkelerin çıkarlarının etkili olduğunu iddia etmiştir. Yeni yaklaşım içerisinde değerlendirilen göç kuramları ise göç hareketliliği üzerinde ailenin, çevrenin ve ülkenin sosyo-politik koşullarının etkili olduğunu belirtmiştir (Akyıldız, 2016, s.167-168). Buradan hareketle günümüzde çok çeşitli boyutlara ve eğilimlere sahip olan göç olgusunu bütün boyutları ile açıklayabilecek ve analiz edebilecek kapsayıcı bir kuramsal modelin geliştirilmediği ve göç olgusunun tüm karmaşıklığını açıklayabilen tek bir kuramın olmadığı görülmektedir. Ancak incelenen her bir kuram göç eylemini

çok farklı açılardan ve dinamiklerden ele alarak sonraki çalışmalar için kaynak teşkil etmiştir (Uslu Ak, 2021, s.1755). Bu kuramların, göçü tam anlamıyla tanımlayabilmek ve anlamlandırabilmek için birbirlerini tamamlayıcı özellikte olduğu ifade edilebilir (Massey, 1993, s.434; Toksöz, 2006, s.24). Bundan dolayı araştırmacıların uluslararası göç hareketliliğini analiz edebilmek için tüm göç kuramlarını birbirlerinin tamamlayıcısı olarak kabul etmesi ve tüm kuramlardan faydalanması gerekmektedir.

1.1.4. Sınırötesi Hareketlilik: 21. Yüzyılda Dünya Göç Haritası

Yakın dönem küresel göç hareketlerinin incelenmesi hem göç olgusuna dair literatürün somut bir şekilde anlaşılması hem de Afgan göçünün küresel göç hareketliliği içerisindeki konumunun tespit edilmesi açısından önemlidir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM); Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC), Birleşmiş Milletler (UN), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA) ve Dünya Bankası başta olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşların güncel verilerinden hareketle küresel göç hareketliliklerine dair raporlar hazırlamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2022 yılında yayımladığı rapor, son 50 yılda göç eden insan sayısında büyük bir artış yaşandığını göstermiştir (2022, s.23). Ekonomik ve Sosyal İlişkiler Departmanı (UN DESA) tarafından yayımlanan rapora göre; 1970 yılında 84 milyon, 1980 yılında 101 milyon, 1990 yılında 152 milyon, 2000 yılında 173 milyon ve 2010 yılında 220 milyon insan çeşitli nedenlerden dolayı doğduğu toprakları terk ederek başka ülkelere göç etmiştir. 2020 yılına gelindiğinde ise 281 milyon insanın farklı ülkelere veya bölgelere göç ettiği görülmüştür. Bu sayı dünya nüfusunun %3,6'sına tekabül etmektedir (2020, s.45). Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2022 yılında yayımladığı rapora göre, bu insanların 87 milyonu Avrupa ülkelerine, 86 milyonu Asya ülkelerine, 59 milyonu Kuzey Amerika ülkelerine, 25 milyonu Afrika ülkelerine, 15 milyonu Latin Amerika ve Karayip ülkelerine ve 9 milyona yakını Okyanusya ülkelerine göç etmiştir. Okyanusya ülkelerinin toplam nüfusunun %22'sini, Kuzey Amerika ülkelerinin toplam nüfusunun %15,9'unu, Avrupa ülkelerinin toplam nüfusunun %11,6'sını, Latin Amerika ve Karayip ülkelerinin toplam nüfusunun %2,3'ünü, Afrika ülkelerinin toplam nüfusunun %1,9'unu ve Asya ülkelerinin toplam nüfusunun %1,8'ini göçmenler oluşturmaktadır. Rapora göre, Amerika Birleşik Devletleri 51 milyon

göçmen ile dünyadaki en büyük varış ülkesidir. Amerika Birleşik Devletleri'ni 16 milyon göçmen ile Almanya ve 13 milyon göçmen ile Suudi Arabistan takip etmektedir. Hindistan, 18 milyon kişi ile dünyada en fazla göçmen gönderen ülke olmuştur. Dünya'daki göç koridorları incelendiğinde ise en büyük göç koridorunun Meksika ve Amerika Birleşik Devletleri arasında olduğu görülmektedir. En büyük ikinci göç koridoru ise Suriye ve Türkiye arasındadır. Bu koridor, 2011'den beri bölge coğrafyasını doğrudan etkileyen savaş sonrasında ortaya çıkmıştır. En büyük üçüncü göç koridoru ise Hindistan ve Birleşik Arap Emirlikleri arasındadır. Bu göç koridorunun oluşma nedeni, iki ülke arasında gerçekleşen işgücü hareketliliğidir. Rusya ve Ukrayna arasındaki ikili göç koridoru, dünyanın en büyük dördüncü ve beşinci göç koridorunu oluşturmaktadır. Bu göç koridorlarındaki insanların %78'i 15-64 yaşları arasındaki çalışma çağındaki bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca, bu kişilerin %51,9'unun erkeklerden oluştuğu görülmektedir (IOM, 2022, s.24).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2022 yılı raporu, 2019 yılında dünyada 169 milyon göçmen işçinin olduğunu göstermiştir. Bu göçmen işçilerin yaklaşık %67'sinin yüksek gelirli ülkelerde, %29'unun orta gelirli ülkelerde ve %3,6'sının düşük gelirli ülkelerde ikamet ettiği görülmektedir (Rakotonarivo, 2021, s.11). Uluslararası göçmen işçilerin orta-üst ve yüksek gelirli ülkelerdeki yoğunluğu 2013'ten 2019 yılına doğru artmıştır. 2019 yılında, göçmen işçilerin %58.5'inin erkeklerden oluştuğu ve erkek göçmen işçilerin oranının 2013 yılından 2019 yılına doğru arttığı görülmüştür (IOM, 2022, s.37). Dünya Bankası, göçmen işçilerin doğrudan menşe ülkelerindeki ailelerine veya topluluklarına yaptıkları uluslararası para transferlerine dair verileri derlemektedir. Dünya Bankası'nın 2021 yılı verilerine göre 2000 yılında toplamda 128 milyar ABD doları havale edilmiştir. Bu rakam 2020 yılında ise 702 milyar ABD dolarına yükselmiştir. 2020 yılında en fazla havale yapılan ilk 5 ülke Hindistan, Çin, Meksika, Filipinler ve Mısır olmuştur. Sadece Hindistan ve Çin'e yapılan havaleler 59 milyar ABD dolarını geçmiştir (Ratha ve diğerleri, 2020, s.6-24). ABD, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İsviçre ve Almanya gibi yüksek gelirli ülkelerin ise uluslararası havalelerin ana kaynağı olduğu görülmektedir (IOM, 2022, s.43). Amuedo-Dorantes, havale yapılan ülkelerdeki insanların göçmen dövizlerine yoğun bir şekilde güvenmesi sonucunda bir bağımlılık kültürünün ortaya çıkabileceğini, işgücüne katılımın azalabileceğini ve ekonomik büyümenin yavaşlayabileceğini ifade etmektedir (2014, s.1-2).

2020 yılının sonunda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) kayıtlı 20.7 milyon, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı'na (UNRWA) kayıtlı 5.7 milyon mülteci statüsünde bireyin olduğu görülmüştür. Dünyada yaklaşık 26,4 milyon mülteci statüsünde birey bulunmaktadır. Mülteci sayısı 2012 yılından 2020 yılına kadar hızlıca artmasa da bu rakamın rekor düzeyde olduğu görülmektedir (UNHCR, 2020, s.2). 2020 yılı itibari ile mültecilik statüsüne ilişkin başvuruda bulunmasına rağmen ülkedeki yetkili makamlar tarafından başvurusu henüz sonuçlandırılmamış sığınmacı sayısı ise Covid-19 salgınının etkisi ile 1.1 milyona düşmüştür. Bu dönemde en fazla sığınmacı kabul eden ülkeler, 250.800 kişi ile Amerika Birleşik Devletleri ve 102.600 kişi ile Almanya olmuştur. Suriye'de devam eden çatışmalar nedeni ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilerin sayısı yaklaşık 6,7 milyona ulaşmıştır. Afganistan'da 40 yılı aşkın bir süredir devam eden istikrarsızlık ve şiddet nedeni ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilerin sayısı ise 6 milyonu geçmiştir. Afganistan, 2020 yılı itibari ile dünyada en fazla mülteci veren ikinci ülke olmuştur. Günümüzde Suriye, Afganistan, Venezuela, Güney Sudan, Myanmar ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden gelen mülteciler, dünyadaki toplam mülteci nüfusunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu mültecilerin %73'ü komşu ülkelerde ikamet etmektedir. Dünyada en fazla mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin Türkiye, Lübnan, Pakistan, İran, Uganda, Almanya, Sudan, Bangladeş, Kolombiya ve Etiyopya olduğu görülmektedir. 2020 yılında, 250.000'den fazla mülteci menşe ülkelerine geri dönmüştür. Bu sayının yarısını Uganda'dan Güney Sudan'a geri dönen insanlar oluşturmuştur (IOM, 2022, s.38).

Covid-19 salgınının yakın dönem göç hareketleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çin'de ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra tüm dünyayı etkisi altına alan ve küresel bir sağlık krizi haline gelen Covid-19, tarihteki en büyük salgınlardan biri olmuştur. Ülkeler, Covid-19 salgınının küresel olarak yayılmasının ardından salgınla mücadele etmek ve salgına dair çözümler üretmek amacı ile bir dizi kararlar almıştır (Özbey, 2021, s.3701). Ülkeler, virüsün yayılmasını sınırlamak için güçleri nispetinde seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma kısıtlamaları, ülkeler arası sınırların kapatılması ve virüsün yoğun olduğu bölgelerde karantina uygulaması gibi çeşitli acil önlem planları yürürlüğe koymuştur (Artantaş ve Gürsoy, 2020, s.161-168). Ülkelerin salgın

önlemleri kapsamında aldığı karantina kararları virüsün yayılmasını kontrol altına alarak ölüm oranlarını azaltsa da insanların hareket özgürlüğünü kısıtlamış ve küresel göç hareketliliğini durma noktasına getirmiştir (Hale ve diğerleri, 2021, s.529-538). Salgının yayılmaya başladığı ilk dönemlerde; El Salvador, İsrail, Yeni Zelanda, Nijerya, Katar ve Singapur gibi ülkeler uluslararası seyahat kısıtlamaları uygulamıştır. Diğer ülkeler ise haftalar veya aylar sonra uluslararası seyahat kısıtlamaları uygulamaya başlamıştır. Bu dönemde, bazı ülkeler vatandaşı olmayan insanların bazı ülkeler ise belli ülke vatandaşlarının ülkelerine girmesini yasaklamıştır. Bazı ülkelerin ise kendi vatandaşlarını dahi ülkeye almadığı ve sınırlarını tamamen kapattığı görülmüştür. Ülkelere giriş yapabilen insanlar ise 10-14 gün süreyle karantinaya alınmıştır. Virüsün Amerika ve Avrupa ülkelerinde beklenenin oldukça üzerinde bir yayılım hızı göstermesi ve salgının ciddiyetinin anlaşılmasıyla birlikte hava trafiği de sınırlandırılmış ve uçuş seferleri askıya alınmıştır (Kavak ve Kaygın, 2021, s.184-185). 2019'da yaklaşık 4,5 milyar insanın havayolunu kullanırken, 2020'de sadece 1,8 milyar insanın havayolunu kullandığı görülmüştür (IOM, 2022, s.35). Salgının üzerinden bir yıl geçtikten sonra dahi dünya ülkelerinin üçte biri ulusal ve uluslararası seyahat kısıtlamalarına devam etmiştir (WHO, 2020, s.30). Salgına dair küresel düzeyde çözümler üretilmeye başlanması ile seyahat sınırlamalarına ve sağlık önlemlerine dair uygulamalar değişmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2022 yılında yayımladığı dünya göç raporunda; Afrika, Asya, Avrupa, Latin Amerika ve Karayipler, Kuzey Amerika ve Okyanusya'daki ülkelerde gerçekleşen yakın dönem göç hareketlerini kıta bazlı analiz etmiştir. Afrika kıtasındaki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; 2020 yılında yaklaşık 21 milyon Afrikalının kıta içerisinde yer değiştirdiği görülmüştür. Ayrıca, 2020 yılında yaklaşık 19,5 milyon Afrikalı; Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika ülkeleri başta olmak üzere Afrika kıtası dışında yer alan ülkelere göç etmiştir. Günümüzde; Mısır, Fas, Güney Sudan, Sudan, Somali ve Cezayir en fazla göç veren Afrika ülkeleridir. Kıtada en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke 2,9 milyon göçmen ile Güney Afrika olmuştur. Güney Afrika'yı Gabon, Ekvator Ginesi, Seyşeller ve Libya takip etmiştir. Dünya Bankası'nın güncel verileri; Afrika kıtasından göç eden bireylerin en fazla sırası ile Mısır, Nijerya, Fas, Gana ve Kenya'ya havale yaptığını ortaya koymuştur. Kıtada en fazla havale yapan ülkeler ise Güney Afrika, Angola, Mozambik ve Namibya olmuştur (Ratha ve diğerleri, s.23-28). Kıtadaki çoğu

mülteci ve sığınmacı komşu ülkelerde ikamet etmektedir. Kıtada en fazla mülteci veren Güney Sudan; Suriye, Venezuela ve Afganistan'dan sonra dünyada en fazla mülteci veren dördüncü ülke olmuştur. Bu ülkeden ayrılan bireylerin çoğunluğu Uganda gibi komşu ülkelere sığınmaya devam etmektedir. Kıtada en fazla mülteci veren Güney Sudan'ı Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Somali, Sudan ve Orta Afrika Cumhuriyeti takip etmekte ve bu ülkelerden ayrılan bireyler de komşu ülkelere sığınmaktadır. Yakın dönemde, kıtadaki en büyük ülke içi yerinden edilmeler 2 milyon kişi ile Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ve 1,6 milyon kişi ile Etiyopya'da yaşanmıştır (IOM, 2022, s.60-67).

Afrika kıtasındaki yakın dönem göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Batı Afrika ve Orta Afrika'daki Burkina Faso, Nijer ve Mali'yi de kapsayan Orta Sahel bölgesindeki silahlı çatışmaların ve iklim değişikliğinin 2,3 milyona yakın kişinin ülke içinde yerinden edilmesine neden olduğu görülmüştür (IOM, 2021, s.3). 2002 yılından beri Nijerya'daki Müslümanlar ve Hristiyanlar arasındaki sorunları derinleştiren Boko Haram gibi birçok aşırılık yanlısı grupların varlığı bu göç hareketleri üzerinde etkili olmuştur (Şen ve Çiçek, 2018, s.2095-2096). Ayrıca, Etiyopya'nın Tigray bölgesinde devam eden silahlı çatışmalar sonucunda Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Suriye'den sonra dünyanın en büyük üçüncü yerinden edilme durumu yaşanmıştır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2022 yılında yayımladığı rapor, Tigray bölgesinde devam eden silahlı çatışmalar sonucunda yaklaşık 1,7 milyon insanın yerinden edildiğini göstermiştir. Bu insanların çoğunluğu komşu ülke olan Sudan'a sığınmıştır. Doğu Afrika'daki göç hareketleri incelendiğinde; Güney Sudan'ın 2 milyon mülteci ile dünyada en fazla mülteci veren dördüncü ülke olduğu görülmüştür. Uganda ise çoğunluğu Güney Sudan'dan olmak üzere 1,4 milyon mülteci ile dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan dördüncü ülke olmuştur (IOM, 2022, s.69-71). Bununla birlikte, Doğu ve Güney Afrika'da, ekonomik nedenlerden dolayı kıta dışına göçler yaşanmıştır. Kenya gibi Doğu Afrika ülkelerinden insanlar Kuzey Amerika, Avrupa ve Körfez ülkelerine göç etmekte ve her yıl kendi ülkelerine önemli havaleler gerçekleştirmektedir. Kenya'dan göç eden insanların 2020 yılında ülkelerine 3 milyar ABD doları havale ettikleri görülmüştür (Ratha ve diğerleri, 2020, s.28). Kuzey Afrika'daki göç hareketleri incelendiğinde; Libya gibi ülkelerde yaşanan silahlı çatışmaların bölgede göç hareketlerine neden olduğu görülmüştür. 2020 yılı itibari ile Libya'da yaşanan çatışmalar nedeni ile 278.000'den fazla insan yerinden edilmiştir.

Kuzey Afrika ülkesi olan Sudan ise 2020 yılı itibari ile Etiyopya ve Eritre gibi komşu ülkelerin yanı sıra Yemen ve Suriye gibi ülkelerden gelmiş olan yaklaşık 1 milyon insana ev sahipliği yapmıştır. Hukuk sisteminin zayıf olduğu bu ülkelere göç eden insanların her türlü istismara açık hale geldiği görülmüştür (Knoll ve Teevan, 2020, s.3). Kuzey Afrika'daki Cezayir, Fas ve Tunus gibi ülkelerin vatandaşlarının genellikle Avrupa ülkelerine göç ettiği görülmektedir (Idemudia ve Boehnke, 2020, s.153; Adhikari, Clemens, Dempster ve Ekeator, 2021, s.12). 2020 yılı itibari ile Fas, Cezayir ve Tunus gibi ülkelerden yaklaşık 5 milyon kişinin Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşadığı görülmüştür. Kuzey Afrika ülkesi olan Mısır'daki insanlar ise Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) üyesi ülkelere göç etmektedir. Günümüzde, 30 milyar ABD doları ile dünyanın en büyük beşinci havale alıcısı olan Mısır'dan yaklaşık bir milyon kişi Suudi Arabistan'a, 900.000 kişi Birleşik Arap Emirlikleri'ne ve 400.000 kişi Kuveyt'te göç etmiştir (IOM, 2022, s.72-73).

Asya kıtasındaki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; yaklaşık 4,6 milyar nüfusu olan kıtadan 115 milyona yakın insanın göç ettiği görülmektedir. Günümüzde, bu insanların 69 milyonu Asya'daki diğer ülkelerde, 46 milyonu ise Asya kıtası dışındaki ülkelerde ikamet etmektedir. Kıtaya gelen en büyük göçmen gruplarını Avrupalılar ve Afrikalılar oluşturmaktadır. Kıtanın en kalabalık nüfusuna sahip olan Hindistan ve Çin, yurtdışında yaşayan en büyük mutlak göçmen nüfusuna sahiptir. Bu göçmenler, iki ülkenin toplam nüfusunun sadece küçük bir yüzdesini oluşturmaktadır. Çin'den gelen göçmenler; Hindistan, Meksika ve Rusya'dan sonra dünyadaki en büyük dördüncü yabancı uyruklu göçmen nüfusunu oluşturmaktadır. Günümüzde, Amerika Birleşik Devletleri 2 milyondan fazla Çinli göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Göçmenler, Birleşik Arap Emirlikleri (%88), Kuveyt (%73), Katar (%77) ve Bahreyn (%55) gibi Körfez ülkelerin toplam nüfusunun yüksek bir oranını oluşturmaktadır. Bu göçmenlerin çoğunluğu Afrika, Güney Asya ve Güneydoğu Asya'dan gelmektedir. Kıtada en fazla havale yapılan ülkelerin sırası ile Hindistan, Çin, Filipinler, Pakistan ve Bangladeş, en fazla havale yapan ülkelerin ise Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan olduğu görülmektedir. Asya kıtasında; en fazla mülteci veren ülkelerin Suriye ve Afganistan olduğu görülmektedir. Günümüzde, Suriye'den gelenlerin 3,6 milyondan fazlası Türkiye'de, 0,9 milyona yakını Lübnan'da, 0,7 milyona yakını Ürdün'de ikamet etmektedir. Afganistan'dan gelen 2,6 milyondan fazla mülteci ise büyük ölçüde Pakistan ve İran'da ikamet

etmektedir. Myanmar'da Rohingya Müslümanlarına karşı artan şiddet ve zulüm, Asya kıtasındaki en büyük üçüncü mülteci hareketliliğine neden olmuştur. Myanmar'dan kaçan insanların çoğunluğu Bangladeş'e sığınmıştır. Kıtada yaşanan en büyük yerinden edilmelerin temel nedenini ise doğal afetler oluşturmuştur. Çin'de 2020 yılının sonuna doğru yaklaşık 5 milyon, Filipinler'de ise 4 milyondan fazla insan doğal afetlerden dolayı ülke içerisinde yerinden edilmiştir. Kıtada çatışmalar nedeni ile en büyük ülke içerisinde yerinden edilmeler sırası ile Suriye'de, Afganistan'da ve Yemen'de yaşanmıştır (IOM, 2022, s.73-80).

Asya kıtasındaki yakın dönem göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Orta Doğu'daki göç hareketliliğinin temel nedenlerinin bölgede devam eden şiddet, terör ve çatışmalar olduğu görülmüştür. Irak'ta gerçekleşen barış anlaşmaları, bölgedeki göç hareketlerini azaltsa da Suriye ve Yemen'de bitmeyen şiddet, terör ve çatışmalar nedeni ile göç hareketleri yaşanmaya devam etmektedir. Ermenistan ile Azerbaycan arasında 1994 yılında yapılan ateşkes anlaşmasının ardından 2020 yılının Eylül ayında Dağlık Karabağ'da yeniden başlayan çatışmalar sonucunda çok sayıda insan ölmüş ve binlerce insan yerinden edilmiştir (Atamuratova, 2021, s.48). Orta Doğu'daki diğer birçok ülkede yaşanan insani kriz ise bu bölgelerde yaşanan doğal felaketler ile daha da derinleşmiştir. İç savaşın devam ettiği Yemen'de 2020 yılında şiddetli yağışlar nedeni ile meydana gelen sel felaketleri, ülkedeki yaklaşık çeyrek milyon insanın yer değiştirmesine neden olmuştur. Orta Doğu, dünyada en fazla hem mülteci ve sığınmacı veren hem de mültecilere ve sığınmacılara ev sahipliği yapan bölge konumundadır. Günümüzde Suriye, dünyada en fazla mülteci veren ülke olmaya devam etmektedir. Lübnan ve Ürdün gibi birçok ülke ise Suriye ve Filistin'den gelen mültecilere ev sahipliği yapmaktadır. Lübnan'da her sekiz kişiden biri, Ürdün'de ise her 15 kişiden biri mülteci konumundadır. Orta Asya'daki göç hareketleri incelendiğinde, son yıllarda gerçekleşen doğal afetlerin bölgedeki on binlerce insanı yerinden ettiği görülmüştür. Yakın dönemde yaşanan doğal afetlerden dolayı Özbekistan'da 70.000 ve Kazakistan'da 32.000 kişi yerinden edilmiştir. Doğal afetler nedeni ile insanların çoğunluğunun Rusya'ya göç ettiği görülmüştür. Bununla birlikte, Rusya'ya Orta Asya'dan toplamda 5 milyona yakın insan ekonomik nedenlerden dolayı göç etmiştir. Bu insanların 2,5 milyondan fazlası petrol gibi doğal kaynaklar sayesinde ekonomisi büyümeye başlayan Kazakistan'dan, 1 milyona yakını ise Özbekistan'dan göç etmiştir (Madiyev, 2021, s.2). Erkekler göç edenlerin çoğunluğunu oluştursa da son yıllarda bu

bölgelerden erken yaşta evlilik veya ekonomik koşullar nedeni ile Rusya'ya göç eden kadın sayısında büyük bir artış yaşanmıştır (King ve Dudina, 2019, s.1406; Hofmann ve Chi, 2022, s.2493). Kırgızistan gibi ülkelerde halen uygulanan kız kaçırma (Ala kaçuu) geleneği de bu bölgelerdeki kadın göçü üzerinde etkili olmaya devam etmektedir (IOM, 2022, s.83).

Doğu Asya'daki göç hareketleri incelendiğinde, Çin'in dünyanın en büyük ulus ötesi topluluklarından birine sahip olduğu görülmektedir. Günümüzde 10 milyona yakın Çinli göçmen; Kanada, İtalya, Avustralya, Kore, Japonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Singapur'da yaşamaktadır. Dünyadaki havalelerin %9'u bu göçmenler tarafından Çin'e yapılmaktadır. Çin, dünyada en fazla yurtdışına öğrenci gönderen ülke olsa da yakın dönemdeki politikaları ile ülkeye uluslararası öğrenciler getirerek Asya'daki en büyük destinasyonlardan biri haline gelmiştir (Qi, Shen ve Dai, 2022, s.128). Ülkedeki göç hareketleri üzerinde etkili olan unsurlardan biri de doğal afetlerdir (Du, Li, Zhang, Tan ve Zhao, 2020, s.1296-1302). Yakın dönemde, Çin'de 5 milyondan fazla insan doğal afetlerden dolayı ülke içerisinde yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Asya kıtasında doğal afetlerden en çok etkilenen bölgelerden biri de Güney Asya'dır. Bölgede doğal afetlerden dolayı 9,3 milyon insan yerinden edilmiştir. 2020 yılında meydana gelen Amphan siklonu (Amphan Cyclone) nedeni ile Bangladeş ve Hindistan gibi ülkelerdeki milyonlarca insan yerinden edilmiştir. Ayrıca, Güney Asya ülkeleri olan Hindistan ve Bangladeş gibi ülkelerde yaşanan ekonomik krizler, bu ülkedeki insanların Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) üyesi ülkelere göç etmesine neden olmuştur. Günümüzde Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaklaşık 3,5 milyon Hintli ve 1 milyondan fazla Bangladeşli yaşamaktadır. Ayrıca, Suudi Arabistan'da 2,5 milyon Hintli ve 1 milyondan fazla Bangladeşli yaşamaktadır. Hindistan 83 milyar ABD doları, Pakistan 26 milyar ABD doları ve Bangladeş 22 milyar ABD doları ile uluslararası havalelerin en büyük alıcısı olan ülkelerdendir. Güney Asya'daki çatışma temelli göç hareketleri incelendiğinde; Afganistan'dan 40 yılı aşkın bir süredir yaşanan çatışmalar neticesinde milyonlarca insanın Pakistan, İran, Almanya ve Türkiye başta olmak üzere çeşitli ülkelere sığındığı görülmektedir. Ülkedeki çatışmalar nedeni ile 3 milyondan fazla insan yerinden edilmiştir. Ülke, 2020 yılı itibari ile en fazla yerinden edilmelerin yaşandığı ilk 10 ülkeden biridir. Kıtadaki son bölge olan Güneydoğu Asya'daki göç hareketleri incelendiğinde, bölgedeki yerinden edilmelerin genellikle çatışmaları ve şiddeti körükleyen dini ve etnik

gerilimlerden kaynaklandığı görülmektedir. Dünyadaki en büyük "vatansız" azınlık gruplarından biri olan Rohingyaların 860,000'i Myanmar'ın Arakan Eyaleti'nde kendilerine yönelik artan şiddet sonrasında Bangladeş'e sığınmaya başlamıştır. Bangladeş'e sığınan Rohingyaların yarısından fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. Doğal felaketler, Güneydoğu Asya'daki ülkelerde yaşanan göç hareketleri üzerinde etkili olmaktadır. Yakın dönemde, Filipinler'de 4,4 milyon insan, Vietnam'da 1,3 milyon insan ve Endonezya'da 700.000'den fazla insan doğal afetlerden dolayı yerinden edilmiştir. Ayrıca, bölgede ekonomik nedenlerden dolayı göç hareketlerinin yaşandığı görülmektedir. Filipin'den çok sayıda insan çalışmak için Japonya'ya, Singapur'a ve Suudi Arabistan'a göç etmekte ve bu göçmenler ülkelerine her yıl büyük havaleler yapmaktadır. Filipinler'in 2020 yılında Hindistan, Çin ve Meksika'dan sonra dünyanın en fazla havale yapılan dördüncü ülkesi olduğu görülmüştür (IOM, 2022, s.84-87).

Avrupa kıtasındaki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; kıtanın 87 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Bu göçmenlerin 44 milyonu Avrupa'da doğmuştur. Avrupa'da doğmayan göçmenlerin sayısı da 40 milyonu aşmıştır. Günümüzde yaklaşık 19 milyon Avrupalı ise çoğunlukla Asya ve Kuzey Amerika'da ikamet etmektedir. Avrupalı göçmenlerin kıta içerisinde en çok Rusya, Ukrayna, Polonya ve Romanya'da ikamet ettiği görülmektedir. Kıtada, yurtdışında en fazla nüfusu olan ülke yaklaşık 11 milyon kişi ile Rusya'dır. Rusya'yı yaklaşık 6 milyon kişi ile Ukrayna, 4,8 milyon kişi ile Polonya ve 4,7 milyon kişi ile Birleşik Krallık takip etmektedir. Kıtada en fazla yabancı uyruklu nüfusa sahip ülke 16 milyon kişi ile Almanya'dır. Bu insanların çoğunlukla Polonya, Türkiye, Rusya, Kazakistan ve Suriye gibi ülkelerden geldiği görülmüştür. Almanya'yı 9,4 milyon kişi ile Birleşik Krallık, 8,5 milyon kişi ile Fransa, 6,8 milyon kişi ile İspanya ve 6,4 milyon kişi ile İtalya takip etmektedir. Fransa'daki yabancı uyruklu nüfusun genellikle Kuzey Afrika ülkelerinden, Birleşik Krallık'taki yabancı uyruklu nüfusun ise genellikle Hindistan, Polonya ve Pakistan'dan geldiği görülmektedir. İspanya ve İtalya'daki yabancı uyruklu nüfusun çoğunluğunun ise Romanya, Arnavutluk, Fas, Kolombiya ve Ekvador gibi ülkelerden geldiği görülmektedir. Kıtada, göçmenlerin İsviçre (%29), İsveç (%20), Avusturya (%19) ve Almanya (%19) gibi ülkelerin toplam nüfusunun yüksek bir oranını oluşturduğu görülmektedir. Kıtada en fazla havale yapılan ülkelerin Fransa ve Almanya olduğu görülmektedir. İsviçre 2020 yılında yaklaşık 28 milyar

ABD doları ile kıtada en fazla havale yapan ülke olmuştur. Kıtadaki mülteci ve sığınmacı nüfusu incelendiğinde; Almanya'nın Avrupa'daki en büyük mülteci ve sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Almanya, dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan beşinci ülkedir. Ülkedeki mültecilerin neredeyse yarısını Suriyeliler oluşturmaktadır. Almanya'yı 436.000 kişi ile Fransa ve 248.000 kişi ile İsveç takip etmektedir. Yakın dönemde kıta içerisinde en fazla mülteci veren ülkeler ise yaklaşık 53.000 kişi Rusya, yaklaşık 35.000 kişi ile Ukrayna ve yaklaşık 23.000 kişi ile Hırvatistan olmuştur. Kıtada, ülke içerisinde yerinden edilmelerin genellikle doğal afetler nedeni ile gerçekleştiği görülmektedir. Kıtada doğal afetlerden dolayı ülke içerisinde en fazla yerinden edilmeler 42.000 kişi ile Hırvatistan'da yaşanmıştır. Ayrıca, yakın dönemde Yunanistan'da 13.000 kişinin, Fransa'da 10.000 kişinin ve İspanya'da yaklaşık 8.000 kişinin doğal afetlerden dolayı ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kaldığı görülmüştür (IOM, 2022, s.88-94).

Avrupa kıtasındaki göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Güneydoğu ve Doğu Avrupa ülkeleri içerisinde en fazla göç veren ülkenin Rusya olduğu görülmektedir. Ülke aynı zamanda uluslararası göçmenler için dünyadaki önemli hedef ülkelerden biridir (UN DESA, 2021, s.16). Rusya, 11 milyon kişi ile Hindistan ve Meksika'dan sonra yurtdışında yaşayan en büyük üçüncü nüfusa sahiptir. Rusya'dan göç eden insanların çoğunluğu Bağımsız Devletler Topluluğu Serbest Ticaret Bölgesi (CISFTA) üyesi ülkelerde, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Almanya'da ikamet etmektedir. ABD, Almanya ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın dördüncü büyük varış noktası olan Rusya'da ise çoğunluğu Ukrayna, Kazakistan ve Özbekistan'dan gelen 12 milyon yabancı uyruklu insan yaşamaktadır. Ülke, kıtada en fazla havale yapan ve yapılan ülkelerden biridir. Ülke içerisinde hem doğal afetler hem de çatışmalar nedeni ile yerinden edilmeler yaşanmıştır. Örneğin, Rusya'da 2019 yılında meydana gelen sel ve orman yangınları nedeni ile binlerce kişi yaşadıkları yerleri terk etmek durumunda kalmıştır (IDMC, 2020, s.106). Güneydoğu ve Doğu Avrupa'daki en büyük yerinden edilme ise 2014'ten beri Doğu Ukrayna'da yaşanmaya devam etmektedir. Rusya'nın, 24 Şubat 2022 tarihinde fiilen Ukrayna'yı işgal etmeye başlamasının ardından Avrupa Birliği, Ukrayna'dan gelecek mültecileri kabul etmeye hazır olduğunu açıklamış ve milyonlarca Ukraynalı Polonya, Romanya, Moldova, Macaristan, Slovakya, Rusya ve Belarus gibi ülkelere sığınmaya başlamıştır (Başcıllar, Karataş ve Pak Güre, 2022, s.796). Güncel veriler, işgal sonrasında 6,6

milyondan fazla insanın Ukrayna'yı terk ettiğini ve 8 milyondan fazla insanın ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kaldığını göstermiştir (Siarova, 2022, s.2). Batı Balkanlar; çeşitli nedenlerle Afganistan, Irak, Pakistan, İran ve Suriye gibi ülkelerden gelen ve çoğunluğu bekar erkeklerden oluşan göç grupları için bir transit bölge konumundadır. Kuzey veya Batı Avrupa'ya ulaşmaya çalışan bu insanlar, Batı Balkanlar güzergahını bir geçiş bölgesi olarak kullanmaktadır (King ve Oruc, 2020, s.1-10).

Kuzey, Batı ve Güney Avrupa'daki göç hareketleri incelendiğinde; Güney Avrupa'da düzensiz göç hareketlerinin yoğun yaşandığı görülmektedir. Bu durum, düzensiz göçmenlerin ilk varış noktalarından biri olan İspanya, İtalya, Malta ve Yunanistan gibi ülkeler için bir sorun teşkil etmektedir. Polonya ve Macaristan gibi ülkeler ise bu sorunun dışında kalmayı tercih etmektedir (Dottori, 2018, s.7). Avrupa Birliği, yaşanan bu durumdan dolayı yeni çözüm arayışlarına yönelmiştir. 9 Eylül 2020'de Yunanistan'daki en büyük sığınmacı kampı olan Moria'da çıkan yangın sonrasında düzensiz göç hareketlerine yönelik çözüm arayışları hız kazanmıştır (Digidiki ve Bhabha, 2020, s.291). Avrupa Birliği (EU), 23 Eylül 2020 tarihinde Yeni Göç ve İltica Paktı'nı açıklamış ve bölgedeki göç sorunu çözülmeye çalışılmıştır (Ağaoğlu, 2021, s.1426). Yakın dönemde ise Danimarka gibi bazı Avrupa ülkeleri doğrudan sığınma talep edenleri sınır dışı etme kararı almış ancak Avrupa Birliği (EU) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), bu kararları uluslararası hukuka aykırı olarak kabul etmiştir. Kuzey, Batı ve Güney Avrupa'daki göç hareketleri üzerinde etkili olan diğer bir unsur iklim değişikliğine bağlı ortaya çıkan doğal afetler olmuştur. Avrupa'da rekor sıcaklıkların yaşandığı 2020 yılında Yunanistan, İspanya ve Fransa'da orman yangınları çıkmış ve 23.000 kişi yerinden edilmiştir. Aynı yıl Gloria Fırtınası nedeni ile Fransa ve İspanya'da binlerce kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir. Dennis ve Bella Fırtınası da Fransa ve Birleşik Krallık'ta binlerce kişinin ülke içerisinde yer değiştirmesine neden olmuştur. Aşırı hava olaylarının ve diğer iklim tehlikelerinin Avrupa genelinde artması nedeni ile Avrupa Komisyonu (EC) 2021 yılında AB İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi'ni uygulamaya koymuştur (IOM, 2022, s.95-97).

Latin Amerika ve Karayipler'deki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; bu bölgelerden yaklaşık 25 milyon insanın kıtanın kuzeyindeki

ülkelere, 11 milyon insanın ise bölgede yer alan farklı ülkelere göç ettiği görülmüştür. Ayrıca, Latin Amerika ve Karayipler'den Avrupa ülkelerine 5 milyon, Asya ülkelerine 400.000 ve Okyanusya ülkelerine 200.000 kişi göç etmiştir. Çoğunluğu Avrupalılardan ve Kuzey Amerikalılardan oluşan bölgedeki göçmenlerin sayısı ise son 30 yılda 3 milyonda sabit kalmıştır. 11 milyon kişi ile Hindistan'dan sonra dünyanın en büyük diasporasına sahip olan Meksika bölgede en çok göçmen alan ülkelerden biridir. Arjantin ise çoğunluğu Paraguay ve Bolivya'dan olmak üzere 2 milyon kişi ile bölgedeki en fazla yabancı doğumlu nüfusa sahip ülkedir. Brezilya 1,6 milyar ABD doları ile bölgede en fazla havale yapan, Meksika ise 43 milyar ABD doları ile en fazla havale yapılan ülkedir. Meksika'nın, Hindistan ve Çin'den sonra dünyada en fazla havale yapılan üçüncü ülke olduğu görülmektedir. Yakın dönemde Latin Amerika ve Karayipler'deki ülke içerisinde yerinden edilmelerin çoğu doğal afetlerden kaynaklanmıştır. Bölgede doğal afetlerden en fazla etkilenen Honduras'da 937.000 kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir. Honduras'ı 639.000 kişi ile Küba, 358.000 kişi ile Brezilya ve 339.000 kişi ile Guatemala takip etmiştir. Bölgedeki Laura, Eta ve Iota kasırgaları da birçok ülkede binlerce insanın yer değiştirmesine neden olmuştur. Latin Amerika ve Karayipler'de çatışmaların neden olduğu en büyük ülke içerisindeki yer değiştirmeler ise Kolombiya ve El Salvador'da yaşanmıştır. Yaşanan çatışmalar nedeni ile Kolombiya'da 106.000 kişi ve El Salvador'da 114.000 kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir (IOM, 2022, s.98-105).

Latin Amerika ve Karayipler'deki göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Orta Amerika'daki insanların genellikle ekonomik güvensizlik, şiddet ve iklim değişikliği gibi çeşitli nedenlerden dolayı kuzeydeki ülkelere göç ettiği görülmektedir (Angelo, 2021, s.1). Yakın dönemde Honduras, Guatemala ve El Salvador'dan yaklaşık 900.000 kişi zorunlu nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır (UNHCR, 2022, s.38). Bu insanların yarım milyondan fazlası Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çeşitli ülkelere sığınmıştır. Honduras, Guatemala ve El Salvador'dan ABD sınırına gelen 226.000 kişiden yaklaşık 34.000'inin refakatsiz çocuklar olduğu görülmüştür. Karayipler'deki göç hareketleri incelendiğinde; bölge dışından Karayipler'e yoğun bir göç yaşandığı görülmektedir. Günümüzde, bölgede 860.000 uluslararası göçmen ikamet etmektedir. Yakın dönemde Venezuelalıların bölgeye gelmesi ile bu sayı artmıştır. Venezuelalıların Karayipler'deki ana destinasyonları Dominik Cumhuriyeti, Trinidad ve Tobago, Guyana ve Curaçao

olmuştur. Günümüzde sadece Dominik Cumhuriyeti'nde 100.000'den fazla Venezuelalı ikamet etmektedir. Bu sayı ülkedeki toplam nüfusun yaklaşık %1'ine denk gelmektedir (R4V, 2022, s.9). Karayipler'deki tropikal fırtınalar ve kasırgalar başta olmak üzere çeşitli doğal afetler de göç hareketleri üzerinde etkili olmaktadır (Abeldaño Zuñiga ve Fanta Garrido, 2020, s.390). Örneğin, Laura Kasırgası 2020 yılında Dominik Cumhuriyeti, Haiti, Küba ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bir milyondan fazla insanı yerinden etmiştir. Eta ve Iota kasırgaları da bölgedeki birçok ülkede yaklaşık 1,7 milyon insanın yerlerini değiştirmesine neden olmuştur. Güney Amerika'daki göç hareketleri incelendiğinde; Venezuela'daki insani krizin bölgedeki göç akışları üzerinde etkili olmaya devam ettiği görülmektedir (Pires ve diğerleri, 2022, s.18). 2022 yılı itibari ile 6,1 milyondan fazla Venezuelalı ülkesini terk etmiştir. Yaklaşık 5 milyon Venezuelalı; Kolombiya, Peru, Şili, Ekvador ve Brezilya gibi ülkelerde ikamet etmektedir (R4V, 2022, s.1). Güney Amerika'daki göç hareketlerinin bölgesel ve ulusal göç politikalarındaki gelişmeler sebebi ile çoğunlukla bölgedeki ülkeler arasında gerçekleştiği görülmektedir. Güney Amerika'da, ülke içerisinde yerinden edilmelerin yaşandığı görülmektedir. Genel olarak şiddet, çatışma ve doğal afetler bölgedeki yerinden edilmelerin temel nedenleridir. Kolombiya'da yaşanan çatışmalar nedeni ile 2020 yılında 100.000'den fazla insan, 2021 yılının başlarında ise 27.000'den fazla insan ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Brezilya'da gerçekleşen aşırı yağışlar ise 358.000'den fazla insanın, ülke içerisinde yer değiştirmesine neden olmuştur (IOM, 2022, s.106-108).

Kuzey Amerika'daki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; yaklaşık 59 milyon göçmenin bölgede ikamet ettiği görülmektedir. Bu göçmenlerin yaklaşık 26 milyonu Latin Amerika ve Karayipler'den, 18 milyonu Asya'dan ve yaklaşık 7 milyonu Avrupa'dan gelmiştir. Günümüzde, Amerika Birleşik Devletleri dünyada en fazla yabancı doğumlu nüfusa sahip ülkedir. Kuzey Amerika'daki yabancı doğumlu nüfusun %86'sından fazlası Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamaktadır. Dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri, dünyada en fazla havale yapan ülkelerden biridir. Ülke yaklaşık 341.000 mülteciye ve çoğunluğu Guatemala, El Salvador, Honduras, Venezuela ve Meksika gibi ülkelerden gelen bir milyona yakın sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Kanada ise çoğunluğu Nijerya, Türkiye ve Pakistan gibi ülkelerden gelen yaklaşık 110.000 mülteciye ve 85.000'den fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Kuzey Amerika ülkelerinde

genellikle doğal afetler nedeni ile ülke içinde yerinden edilmeler yaşanmaktadır (IDMC, 2021, s.59). Amerika Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya, Colorado, Utah, Oregon ve Washington gibi eyaletlerinde yaşanan orman yangınları ve sel gibi doğal afetler nedeniyle 1,7 milyondan fazla insan ülke içerisinde yer değiştirmiştir. Kanada'da ise Ontario eyaletinde başlayan orman yangını sebebi ile 3.800 kişi ülke içerisinde yer değiştirmiştir (IOM, 2022, s.109-114).

Kuzey Amerika'daki göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Kanada'nın, dünyadaki göçmenler için halen önemli destinasyonlar olduğu görülmektedir. Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri yaklaşık 51 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uluslararası göçmenlerin çoğunluğunu Meksikalılar oluşturmaktadır (Batalova, Hanna ve Levesque, 2021, s.4). Ülkeye Dominik Cumhuriyeti, Filipinler, El Salvador, Venezuela, Afganistan ve Nijerya'dan gelen göçmenlerin sayısı ise artmaya devam etmektedir. Nüfusu yaşlanmaya başlayan ve dünyanın en büyük göçmen varış noktalarından biri olan Kanada ise çoğunluğu Hindistan, Çin ve Filipinler'den gelen 8 milyondan fazla uluslararası göçmene ev sahipliği yapmaktadır. 2040 yılı itibari ile nüfusunun %23'ünden fazlasının 65 yaşın üzerinde olacağı tahmin edilen Kanada, 2021-2023 Göç Planı ile 2021'de 401.000, 2022'de 411.000 ve 2023'te 421.000 göçmeni ülkesine kabul etmeyi hedeflemiştir. 2018 yılı itibariyle 11 milyondan fazla düzensiz göçmenin bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde de Meksikalıların ülkelerine dönmeye başlaması ile göç politikaları değişmeye başlamıştır (Passel ve Cohn, 2019, s.5). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri güneyden gelen göç akımlarını engellemek amacı ile El Salvador, Guatemala ve Honduras ile yaptığı anlaşmayı askıya almıştır (Faret, Téllez ve Rodríguez-Tapia, 2021, s.7). Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri hem 2021 yılında Venezuelalılara Geçici Koruma Statüsü (TPS) vererek ülkede yasal olarak yaşamalarına ve çalışmalarına izin vermiş hem de mülteci kabul sınırını 15.000'den 62.500'e yükseltmiştir (IOM, 2022, s.116).

Son olarak, Okyanusya'daki yakın dönem göç hareketleri genel olarak incelendiğinde; bölgenin çoğunluğu Asya ve Avrupa'dan gelen yaklaşık 8,3 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Bölgedeki göçmenlerin çoğunluğu Avustralya'da ve Yeni Zelanda'da ikamet etmektedir. Yabancı doğumlu

nüfus, Avustralya'daki toplam nüfusun %30'unu ve Yeni Zelanda'daki toplam nüfusun %29'unu oluşturmaktadır. Bölgede en fazla havale yapılan ülkelerin sırası ile Avustralya, Yeni Zelanda ve Fiji olduğu görülmektedir. Avustralya aynı zamanda bölgede en fazla havale yapan ülke konumundadır. Okyanusya 150.000'den fazla mülteciye ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Bölgedeki mültecilerin çoğunlukla Afganistan, Endonezya, İran ve Irak'tan geldiği görülmektedir. Avustralya, 138.000 kişi ile bölgede en fazla sığınmacıya ve mülteciye ev sahipliği yapan ülkedir. Avustralya'yı 11.000 kişi ile Papua Yeni Gine ve 2.500 kişi ile Yeni Zelanda takip etmektedir. Okyanusya'daki göç hareketleri bölge bazlı incelendiğinde; Pasifik ve Güneydoğu Asya'dan Mevsimlik İşçi Programı (Seasonal Workers Programme) ve Pasifik İşgücü Programı (Pacific Labour Scheme) ile Avustralya'ya, Mevsimlik Tanınmış İşveren Programı (Recognized Seasonal Employer) ile Yeni Zelanda'ya yoğun mevsimlik işçi göçlerinin yaşandığı görülmektedir. Çoğunluğu erkeklerden oluşan bu göç gruplarının en fazla Vanuatu ve Tonga'dan geldiği görülmektedir (Howes ve Orton, 2020, s.3). Bölgede yaşanan göç hareketleri üzerinde doğal afetler etkili olmaktadır. Çoğu ülkede doğal afetlerden dolayı ülke içerisinde yerinden edilmeler yaşanmaktadır. Avustralya'da yakın dönemde yaşanan orman yangınları nedeni ile 65.000, Papua Yeni Gine'deki yanardağ patlamaları nedeni ile 20.000, Vanuatu'da etkili olan Harold Kasırgası nedeni ile 80.000 kişi ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır (IOM, 2022, s.124).

1.2. Görsel Temsil ve Haber Fotoğrafı

Birinci bölümün ikinci alt başlığında fotoğrafın tarihsel gelişimi açıklanmakta ve Walter Benjamin, John Berger, Marshall McLuhan, Roland Barthes ve Susan Sontag gibi entelektüellerin fikirlerinden hareketle fotoğrafın hızlı ve etkili bir araç olma veya gerçeği çarpıtabilme gibi çeşitli olumlu ve olumsuz özellikleri ortaya konulmaktadır. Haber fotoğrafının tarihsel gelişimi de bu başlık altında incelenerek, çeşitli ikonik fotoğraflar aracılığıyla haber fotoğraflarının olumlu ve olumsuz potansiyelleri tartışılmaktadır.

1.2.1. Fotoğrafın Tarihsel ve Eleştirel Çözümlemeleri

Fotoğraf, birçok bilim insanının bazen rastlantısal bazen de bir önceki çalışmaya katkı sağlaması ile geniş bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkmıştır (Topçu Özçelik, 2017, s.64; Onat, 2021, s.221). Fotoğrafın doğuşunun habercisi olan ve görüntünün karanlık kutu içinde düz bir zemine düşmesini sağlayan Camera Obscura (karanlık kutu), insanoğlunun görüntüyü kaydetme arzusu ile keşfettiği ilk aygıtlardan biridir. Bu aygıtın fikirsel temelleri Mo-Ti, Aristoteles ve İbnü'l Heysem'in fikirlerine dayanmaktadır. Camera obscura sonraki yıllarda Girolama Cardona, Daniello Barbaro, Johann Zahn ve Daniel Schwenter Sturm gibi birçok bilim insanı tarafından geliştirilmiş ve optik elemanları, netlik sistemleri ve diyafram mekanizması ile fotoğrafın icat edildiği 19.yüzyıla kadar ressamlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Bodur, 2012, s.14; Mulligan ve Wooters, 2016, s.36). Gerçekliğin ve derinlik algısının yansıtılması açısından önemli bir rol üstlenen Camera Obscura ve cam prizma yardımı ile ressamın modeli ile çizimini bir arada görmesini sağlayan Camera Lucida gibi aletler fizik biliminden yararlanılarak icat edilmiştir (Şener, 2021, s.69-72). Üç boyutlu dünyanın iki boyutlu bir yüzey üzerine aktarılması, fotoğraf kimyasında yaşanan gelişmeler ile daha ileri bir boyuta taşınmıştır (Vurucu, 2019, s.7). 1800'lü yıllara kadar Johann Henrich Schulze ve Henry Fox Talbot gibi birçok bilim insanı fotoğraf araştırmasına yönelik çeşitli kimyasal deneyler yapmıştır. Yapılan deneylerin sonuçları ise fotoğrafın icadına önemli katkılar sunmuştur (Topçu Özçelik, 2017, s.65). Joseph N. Niepce de 1795 yılından itibaren fotoğraf alanındaki gelişmeleri göz önünde bulundurarak deneyler yapmıştır. Niepce, çeşitli başarısız deneylerden sonra 1826 yılında gümüşün ışığa karşı duyarlılığından faydalanarak penceresinin karşısında bulunan avlunun fotoğrafını 8 saatte çekmeyi başarmıştır. Niepce, Camera Obscura düzeneğini ve kimyasal olarak duyarlı hale getirdiği tabakayı kullanarak dünyanın ilk kalıcı fotoğrafını elde etmiş ve bu görüntüye "Helyografi" adını vermiştir (Aşar, 2013, s.6; Aksel, 2015, s.4-7). Niepce'in yönteminde pozlama süresinin uzun olması, görüntünün net olmaması ve sadece tek kopya elde edilmesi başlıca eksiklikler olarak görülmüştür (Kanburoğlu, 2004, s.25-26).

Niepce'in çalışmalarını daha ileriye taşımak isteyen Louis Jacques Daguerre, gümüş tozu alaşımını kullanarak poz süresini sekiz saatten birkaç dakikaya düşüren "Daguerreotype" adını verdiği bir yöntem geliştirmiştir (Bodur, 2005, s.13). Fransız Bilimler Akademisi ile Güzel Sanatlar Akademisi, Daguerre'nin yöntemini onaylamış

ve 1839 yılında ortak düzenledikleri bir toplantıda fotoğrafın icat edildiğini resmi olarak ilan etmiştir (Mulligan ve Wooters, 2016, s.40). Fransız hükümetinin bu buluşu insanlığa armağan etmesi ile Daguerre'nin yöntemi diğer ülkelerde de kullanılmaya başlanmıştır. Dagurre'nin yöntemi ile pozlama süreleri kısalmış ve fotoğrafın kullanım alanı genişlemiş olsa da yöntemin bazı eksikliklerinin olduğu görülmüştür. Dagurre'nin yöntemi ile elde edilen fotoğrafların yüzeylerinin çok hassas olması ve çoğaltılamaması bu eksikliklerden bazılarıdır (Kırlı, 2009, s.52-65). Daguerre'nin yönteminin kullanılmaya başlandığı dönemde fotoğraf kimyası ve makinaları hakkında yeni deneyler yapılmıştır. Bu dönemde, fotoğraf alanında deneyler yapan William Henry Fox Talbot, 1841 yılında yeni bir yöntem keşfetmiş ve bu yöntem ile günümüzdeki sisteme çok yakın bir fotoğraf elde etmiştir. Kâğıt üzerinde negatif görüntü elde etmeyi başaran ve aynı zamanda negatif görüntüden sayısız pozitif görüntü elde eden Talbot, "Calotype" olarak adlandırdığı bu yöntem ile poz süresini birkaç dakikaya kadar indirerek portre fotoğraflarının çekilebilmesine olanak sağlamıştır. Talbot'un negatiften sonsuz sayıda pozitif baskı elde etme yöntemi fotoğraf alanında bir devrim yaratmıştır. John F. W. Herschel ise Talbot'un bu yeni yöntemle elde ettiği görüntüye fotoğraf adını vermiştir (İlker ve Bulut, 2020, s.87). Fotoğrafın seri üretim ile daha geniş halk kitlelerine yayılabileceğini düşünen George Eastman ise 1881 yılında araştırmalarına başlamıştır. Eastman, kurduğu fabrikada selüloit rulo filmi üretmiş ve içerisinde filmler bulunan fotoğraf makinelerini satmıştır. Eastman'ın buluşu ile hafifleyen ve ucuzlayan fotoğraf sadece belli bir sınıfın kullandığı bir araç olmaktan çıkmış ve geniş halk kitlelerinin kullanabildiği bir araca dönüşmüştür (Kanburoğlu, 2002, s.42). Böylece, gerçek anlamda amatör fotoğrafçılık dönemi başlamıştır (Aksel, 2015, s.7). 20.yüzyılın başlarında Eastman'ın büyük fotoğraf makinaları yerini 35 mm'lik hafif ve hızlı makinalara bırakmıştır. Tam otomatik pozlu ve elektronik flaşlı ilk minyatür makinalar ise 1970 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Arat, 2020, s.43). 21.yüzyıla gelindiğinde ise Kodak ve Canon gibi şirketlerin fotoğraf makinalarını daha ileri boyuta taşıdıkları görülmüştür. Görüldüğü üzere fotoğraf çok geniş bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıksa da 19. yüzyılda özellikle fizik ve kimya bilimlerinin katkısı ile büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Literatürde; Walter Benjamin, John Berger, Marshall McLuhan ve Roland Barthes gibi düşünürlerin ise 19. yüzyıl itibari ile büyük bir ilerleme kaydeden fotoğrafa dair entelektüel tartışmalar gerçekleştirdiği görülmüştür (Özdamar Akarçay, 2012, s.13-39).

20.yüzyılın en önemli Marksist estetikçilerinden ve kültür yorumcularından biri olarak kabul edilen Walter Benjamin, fotoğrafın olanaklarını ve potansiyelini fark etmiş bir düşünürdür (Hıdıroğlu ve Buçan, 2015, s.4). Benjamin, "Fotoğrafın Kısa Tarihi" ve "Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilebildiği Çağda Sanat Yapıtı" başlıklı iki makalesinde fotoğraf üzerine analizler yapmıştır (Özdamar Akarçay, 2012, s.13). Benjamin'in bu çalışmalarında fotoğraf ve tarih arasındaki ilişkiye odaklandığı görülmüştür. Benjamin'e göre, tarihi anlık olarak bir görüntüde sabitleyen fotoğraf makinesi, teknolojik modernite öncesinde somut deneyimlere ulaşabilmek için kullanılmıştır (Sağlamtimur, 2014, s.247). Benjamin'e göre, kişi veya nesnelerin en yakınına kadar sokulabilen fotoğraf makinaları gerçekliğin her yönüne nüfuz edebilmiş ve en ufak detayları bizlere sunmuştur (Benjamin, 2013, s.12). Örneğin, Eadweard Muybridge 1878 yılında birden fazla kamera kullanarak dört nala giden bir atın bütün hareketlerini kayıt altına almış ve insanlar ilk kez dört nala giden bir atın dört ayağının birden yerden kesildiği bir an olduğunu görmüştür (Hıdıroğlu ve Buçan, 2015, s.5). Bununla birlikte, Benjamin fotoğraf makinesinin icadı ile sanat yapıtının şimdi ve buradalık niteliğinin değersizleştiğini, sanat yapıtının özel atmosferini kaybettiğini ve hakikilik ölçütünün iflas ettiğini belirtmiştir. Örneğin kitlelerce erişilebilir olmayan ve sadece bir azınlık tarafından alımlanan Raffaello Sanzio da Urbino gibi ressamların resimleri tek ve biricikti. Fotoğraf makinesinin icadı ile kitleler bu biricik yapılara ulaşmaya başlamıştır. Bu durum sanat eserlerinin aurasının yok olmasına ve kitleselleşmesine neden olmuştur (Benjamin, 2012, s.32; Sağlamtimur, 2014, s.249). Mekanik yeniden-üretimin sonuçlarını tartışan Benjamin, auranın yitirilmiş oluşuna ağıt yaksa da zamanla mekanik yeniden-üretim hakkındaki olumsuz düşüncelerinin değiştiği görülmüştür (Demiralp, 1999, s.164-165). Benjamin'e göre tarih boyunca kutsal törenlerin asalağı haline gelmiş olan sanat yapıtı mekanik yeniden-üretim ile özgürleşmiş ve kitleler mekanik yeniden-üretim sayesinde sadece belli bir azınlığın erişebildiği sanat yapıtlarına erişim imkânına kavuşmuştur. Ayrıca, Weimar Cumhuriyeti döneminin önemli bir kültür eleştirmeni olan Siegfried Kracauer ile Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno gibi Frankfurt Okulu düşünürleri yeni teknolojilerin kitleleri mevcut düzene uyumlamayı işlev edinmiş olabileceğini savunsa da Benjamin, fotoğraf makinası gibi yeni iletişim araçlarının kurtarıcı ve özgürleştirici potansiyeline dikkat çekmiş ve insanların devrimci bir niteliğe sahip olan fotoğraf gibi araçları çağdaş mitosları eleştirmesi için devrimci

biçimde kullanabileceğini belirtmiştir (Buçan, 2014, s.33-51). Benjamin'in fotoğrafın toplumsal mücadele aracı olarak kullanılmasına dair fikirlerini destekleyen birçok örnek bulunmaktadır. Jacob A. Riis'in çektiği fotoğraflar ile New York'ta yaşayan göçmenlere barınma hizmeti verilmiş (Oral, 2013, s.89), W. Eugene Smith'in çektiği fotoğraflar ile Japon hükümeti Minamata'yı zehirli atıklardan temizlemiş (Kanburoğlu, 2004, s.485), Lewis Hine'ın çektiği fotoğraflar ile çocukların işyerinde korunmasıyla alakalı bir yasa meclis tarafından onaylanmış (Sontag, 2008, s.77), Eddie Adams'ın Vietnam savaşında çektiği fotoğraflar ile savaş karşıtı tepkiler oluşmuş (Hıdıroğlu ve Buçan, 2015, s.15) ve Doğan Haber Ajansı (DHA) muhabiri Nilüfer Demir'in çektiği Aylan Kurdi'nin fotoğrafı, sosyal medyanın birleştiriciliği ile kolektif bir tepkiye yol açarak sığınmacılara yönelik ortak çözüm için bir baskı oluşturmuştur (Çakıcı, 2020, s.54).

Benjamin'den esinlenen John Berger, 1972 yılında BBC için "Görme Biçimleri" adlı bir belgesel hazırlamış ve bu belgesel aynı yıl kitap olarak yayımlanmıştır. Berger, Görme Biçimleri'nde fotoğrafa dair analizler yapmıştır (Özdamar Akarçay, 2012, s.26-32). Berger'a göre insanlar konuşmadan önce görmekte ve yaşadıkları çevreyi görerek algılamakta, tanımlamakta ve anlamlandırmaktadır. Toplumsal değerler, eğitim ve inanç gibi birçok unsur ise insanların görme biçimini şekillendirmektedir. İnsanlar bu doğrultuda yeni görsel imgeler yaratmaktadır. Berger bir imge olarak tanımladığı fotoğrafların da sadece mekanik kayıtlar olmadığını belirtmiştir. Berger, fotoğrafın doğruluk ve nesnellik modeli olarak ele alınmasını eleştiren Pierre Bourdieu gibi fotoğraf makinesinin arkasında bir insanın bulunduğunu ve fotoğrafın fotoğrafçının görme biçimine göre oluştuğunu belirtmiştir (Buçan, 2018, s.144). Fotoğrafçılar bir anlamda bizlere tamamen kendi gördüğü ve göstermek istediği dünyayı sunmaktadır (Berger, 2007, s.10). Berger'a göre, fotoğraf sadece bir imge değil aynı zamanda bir izdir. Geçmişe ait olan fotoğraf, zamanın bir anını kayıt altına almakta ve geçmişe dair izler barındırmaktadır. Berger'a göre, fotoğrafçı filtreden poz süresine kadar birçok unsura tek başına karar verebilse de fotoğrafın bıraktığı izlere karışamamaktadır. Bununla birlikte, Berger çalışmalarında Benjamin gibi fotoğraf makinasının icadının sanat yapıtlarının "şimdi, burada ve biricik" niteliğini yok ettiğine yeniden vurgu yapmaktadır. Berger'e göre erken dönemlerde her resim bir yerden başka bir yere taşınabilse de biricikti. Bu resimler hiçbir zaman aynı anda iki farklı yerde görülemezdi. Fotoğraf makinası, resmin fotoğrafını çekerek resmin

imgesinin taşıdığı biricikliği yok etmiş ve resmin anlamını değiştirmiştir. Resimler, iletişim araçları ile aynı anda birçok insanın evine girmiş, resmin anlamı çoğalmış ve bölünmüştür (Berger, 2007, s.19).

Kanadalı iletişim kuramcısı Marshall McLuhan, 1960'lı yıllarda yayımladığı kitaplarda insanlık tarihini teknolojik gelişmeler üzerinden analiz etmiştir (Erken, 2017, s.45; Varol ve Çelik Varol, 2019, s.155). Toplumlardaki kültürel dönüşümlerin başat faktörünün teknolojik gelişmeler olduğunu ifade eden McLuhan, elektronik çağda yaşayan insanların yazılı kültür çağındaki insanlara kıyasla daha bilinçli olduklarını belirtmiştir. İletişim teknolojilerine kutsiyet atfetmesi nedeni ile teknolojik belirlenimci bir düşünür olarak konumlandırılan McLuhan, kullanmayı seçtiğimiz aracın gönderdiğimiz mesajın türünü belirlediğini ve fotoğraf, telgraf, daktilo, telefon ve radyo gibi iletişim araçlarının da insanın bir uzantısı haline geldiğini ifade etmiştir. McLuhan, iletişim araçlarını sıcak ve soğuk araçlar şeklinde iki kategoriye ayırmıştır. Bilgi açısından zengin ve yalnızca bir duyuya hitap eden sıcak iletişim araçlarında, izleyiciden daha az katılım beklenmekte ve izleyiciye tamamlaması için çok şey bırakılmamaktadır. Birden fazla duyuya hitap eden ve yetersiz bir bilgi akışı sağlayan soğuk iletişim araçlarında ise kişilerden daha fazla katılım beklenmektedir. McLuhan, "Medyayı Anlamak: İnsanın Uzantıları" kitabında fotoğrafı sıcak iletişim araçlarından biri olarak tanımlamıştır (1965, s.7-22). McLuhan kitabında sıcak iletişim aracı olarak tanımladığı fotoğrafların yeni bir çağa ait olduğunu belirtmiştir. McLuhan'a göre, fotoğraf sözün ve yazının ötesine geçerek nesneleri durgunlaştırmıştır. McLuhan, Benjamin gibi fotoğrafın kişi veya nesnelerin en yakınına kadar sokulabildiğini, gerçekliğin her yönüne nüfuz edebildiğini, bilinmeyeni veya yanlış bilinenleri bizlere en ufak detayları ile sunduğunu belirtmiştir. İnsanlar, ilk kez dört nala giden bir atın dört ayağının birden yerden kesildiğini nesneleri durgunlaştıran fotoğraf sayesinde görmüştür. Böylece, fotoğraf nesnel bilgileri sunan bir araç olarak kendine yer edinmiştir. McLuhan'a göre, bir kitle iletişim aracı olarak kendi dil yetisine sahip olan fotoğraf, bir mesaja ve kullanma biçimine sahiptir. Bu durum ise fotoğrafı çeken kişide algısal bir değişikliğe neden olmaktadır. Böylece, fotoğraf makinesi ve fotoğraf onu kullanan kişinin bir uzvuna dönüşmekte ve onu dönüştürmektedir. Fotoğrafı alımlayan açısından bakıldığında ise sıcak iletişim araçlarından biri olan fotoğrafın izleyiciyi aktif kılmadığı ancak bireylerin fotoğrafa baktığında araçla ilgili duyularının harekete

geçtiği görülmektedir. Böylece, birey aracın istediği yönde şekillenmektedir (Özdamar Akarçay, 2012, s.37-39).

Çağdaş göstergebilimin önemli isimlerinden biri olan Roland Gérard Barthes; "Camera Lucida" ve "Çağdaş Söylenler" adlı çalışmalarında fotoğraf üzerine analizler yapmıştır. Barthes, çağdaşları gibi fotoğrafı çözümlemenin yollarını aramış ve "Camera Lucida (Aydınlık Oda)" adlı kitabında anın bir kanıtı olarak tanımladığı fotoğrafı Latince'den ödünç aldığı "Studium ve Punctum" kavramları üzerinden analiz etmiştir. İnceleme ve öğrenme anlamlarına gelen Studium temel olarak fotoğrafın göstergebilimsel bir incelemesidir. Studium ile fotoğraf içerisindeki simgeler ve semboller ile anlamlar arasında bir bağlantı kurulmaktadır (Özinan, 2021, s.29-30). Fotoğrafı analiz etmeye yönelik olan bu okuma biçimi ile fotoğrafın içerisinde yer alan kültürel, sosyal, tarihsel veya politik alt metinler incelenmektedir (Barthes, 2014, s.41). Kadrajda yer alan öğelerin anlamı neredeyse herkes için aynıdır. Punctum ise fotoğrafın içerisinden beklenmedik bir şekilde çıkan, insanı delip geçen ve o an içselleştirilen anlamdır. Punctum, Studium'dan farklı olarak tamamen kişiseldir. Punctum, açıklanmasına gerek olmayan bir etkidir. İzleyiciyi sarsan ve büyüleyen Punctum her zaman gelişmeyebilir ve varlığı fotoğrafçının inisiyatifi dahilinde değildir. Robert Capa'nın Pulitzer ödülünü kazandığı Şekil 1.1.'deki "Düşen Asker" fotoğrafı üzerinden iki kavram analiz edilebilir. Robert Capa, 1936 yılında bir İspanyol askerinin başından vurularak yere yığıldığı anın fotoğrafını çekmiştir. Bu fotoğrafın Studium'unu İspanya iç savaşı gibi tarihsel olayların kodları oluşturmaktadır. Bu fotoğrafın Punctum'u ise askerin yaşam ile ölüm arasındaki milisaniyelik anıdır (Işıksal, 2020, s.168). Barthes'ın "Çağdaş Söylenler" adlı kitabı incelendiğinde ise burjuva ideolojisini, yarattığı mitler çerçevesinde analiz ettiği görülmüştür. Barthes'a göre mitler alışılmış temsil biçimlerinin gündelik nesneler ve pratiklerle iç içe geçmesine neden olmuştur. Barthes bu nedenden dolayı düzanlam ve yananlam olmak üzere iki anlama sisteminin varlığından bahsetmektedir. Barthes'ın görüntülerdeki anlamlandırma kuramında yer alan düzanlam, göstergenin neyi temsil ettiğini, yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğini kapsamaktadır (Çeken ve Aypek Arslan, 2016, s.512). Barthes bu temel kavramları Paris-Match dergisinde yayımlanan Fransız bayrağını selamlayan zenci bir asker fotoğrafı üzerinden analiz etmiştir. Barthes'a göre Fransız bayrağını selamlayan zenci asker imgesi fotoğrafın düzanlamıdır. Fotoğrafın yananlamı ise militarizm, ulusalcılık ve sömürgecilik ile ilişkilidir. Barthes'a göre bu

yananlamlar Fransa'nın büyük bir imparatorluk olduğu ve bu imparatorluk sınırları içerisinde yaşayan insanların da imparatorluğa bağlılıkla hizmet ettiği mesajını vermektedir (Barthes, 2003, s.185).

Şekil 1.1.1 Robert Capa, Düşen Asker (1936)

Görüldüğü üzere Walter Benjamin, John Berger ve Marshall McLuhan gibi düşünürler 19.yüzyılda icat edilen fotoğraf makinasının sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve siyasal alanda yarattığı değişim ve dönüşümleri irdelemiş, Roland Barthes gibi düşünürler ise fotoğrafları göstergebilimsel çözümlemeye tabi tutmuştur. Bununla birlikte, fotoğraf makinasının hayatımıza girdiği 19. yüzyıldan itibaren fotoğrafların ana temasını savaş ve kırılgan gruplar oluşturmuş ve Susan Sontag gibi entelektüeller bu fotoğraflar üzerine çeşitli sorgulamalar yapmıştır (Sebzeci, 2019, s.15). Bu temaları içeren fotoğraflar tarihsel süreç içerisinde toplumu aydınlatmak ve toplumsal değişim yaratmak için önemli birer araç olarak kullanılmıştır. Nitekim, savaşı ve kırılgan grupları merkeze alan bu fotoğrafların insanları harekete geçirebildiği görülmüştür. Örneğin, Suriye'de yaşanan savaşın yıkıcı etkisine maruz kalan Omran Daqneesh, Sahar Dofdaa, Hamza Ali Al-Khateeb ve Aylan Kurdi'nin fotoğrafları sosyal medyanın birleştiriciliği ile kolektif bir tepki ortaya çıkarmış ve sığınmacılara yönelik ortak çözüm için bir baskı oluşturmuştur (Çakıcı, 2020, s.54). Öte yandan fotoğraf makinesinin gerçeği ters yüz etme veya eksik gösterme

potansiyeli de bulunmaktadır. Bunun temel nedenlerinden biri fotoğrafçının sadece savaşı ve mağdur edilmiş insanları değil aynı zamanda kendi önyargılarını da kadrajın içine dahil edebilmesidir. Bu durum, bu fotoğrafların, fotoğrafçının dünya görüşü ve amaçları çerçevesinde üretilmesine neden olabilmektedir. İnsanları istedikleri şekilde gösterme imkanına sahip olan fotoğrafçılar, fotoğrafları dünyanın geri kalanı ile paylaşırken güç sahibi konumundadır. Gücü elinde bulunduran fotoğrafçılar, bu gücü kötüye de kullanabilmektedir. Fotoğrafçıların, kadraj içerisine aldıkları insanları "doğru ve adaletli" bir şekilde anlatma sorumluluğu olsa da tarih boyunca bunun tam tersi birçok durumun yaşandığı ve fotoğrafçıların, kırılgan kişilerin fotoğraflarını çekerken onların kırılganlıklarını istismar edebildikleri görülmüştür. Amerikalı fotoğrafçı Dorothea Lange'in 1936 yılında çekmiş olduğu ve 20.yüzyılın en ikonik fotoğraflarından biri olarak tanımlanan "Göçmen Anne (Migrant Mother)" fotoğrafı bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Lemke, 2016, s.2). Amerika'da 1929 yılında büyük bir ekonomik buhran yaşanmış ve ekonomik buhranın etkileri 1930'lu yıllarda yoğun bir şekilde devam etmiştir. 1930'lu yıllarda, ülkedeki işçi sınıfı o zamana dek gördüğü en ağır koşulları yaşamış ve ülke büyük bir yoksulluk sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde ülkede en fazla yoksulluk çeken gruplardan biri göçmenler olmuştur. Hükümet ise yaşanan krize dair bir çözüm üretmek için Columbia Üniversitesi ile çeşitli projeler gerçekleştirmiştir. Proje kapsamında Dorothea Lange'in de aralarında bulunduğu bir grup fotoğrafçıdan kırsal kesimlerde yaşayan insanların yaşamlarını belgelemeleri istenmiştir. Lange, 1936 yılında proje için California'nın Nipomo kırsalında tarım işçilerinin yaşadığı bir kampa gitmiş ve kampta işçi olarak çalışan ve maddi durumu kötü olan 32 yaşındaki Florence Owens Thompson adlı kadının ve çocuklarının altı adet fotoğrafını çekmiştir. Leonardo Da Vinci'nin "Meryem Ana, Çocuk İsa ve Azize Anna" tablosunu andıran "Göçmen Anne" fotoğrafının birçok negatifi çekilmiştir. Bundan dolayı "Göçmen Anne" fotoğrafının kurgusal olduğu ifade edilebilir. Nitekim, yedi çocuk annesi olan Florence Owens Thompson ve ailesinin yaşadığı sıkıntılar gerçek olsa da aile fotoğraf için özel olarak poz vermiştir. Lange ise istediği fotoğrafları elde etmek için defalarca çekim yapmıştır (Günay Yavuz, 2013, s.781).

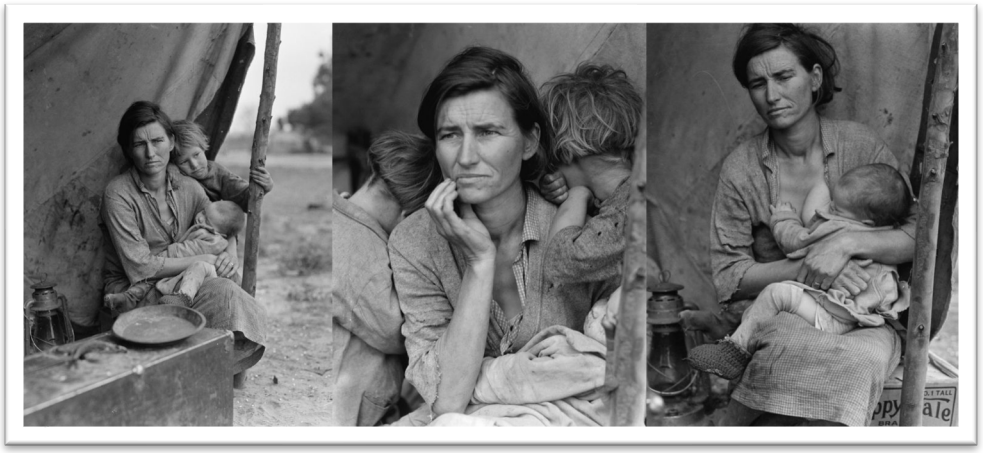

Şekil 1.1.2 Dorothea Lange, Göçmen Anne (1936)

Şekil 1.2.'de görüldüğü üzere, "Göçmen Anne" fotoğrafının kadrajında, anne olan bir kadın ve üç çocuğu yer almaktadır. Çocuklarını korumak zorunda olan annenin kaygılı bir bakışı vardır. Annenin ufka doğru endişeli bir şekilde bakması ise izleyicide bir ıstıraba neden olmaktadır (Görgülü, 2017, s.194-195). Annenin hayatta kalmak ve çocuklarına bakmak için ne kadar emek verirse versin yine de tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu mesajı verilmektedir. Thompson, kampta yaşayan insanların yaşadığı zorluklara çözüm olabilmesi ve sosyal refah politikaları için destek oluşturması amacı ile Lange'in fotoğraflarını çekmesi için izin vermiştir. Lange, fotoğrafların gazetede yayımlanmayacağına dair Thompson'a söz vermiştir (Lauck, 2012, s.6). Buna rağmen fotoğraflar gazetelerde yayımlanmış ve gazeteler bu kamplarda yaşayan insanların açlıktan dolayı ölmek üzere olduklarını ve yiyeceklerinin olmadığını yazmıştır. Bu haberler sonucunda çeşitli yardım kuruluşları kampta yaşayan insanlara gıda yardımında bulunmuş ancak San Francisco News gibi gazeteler hem bu yardım kampanyasının haberini yapmış hem de bu haberlerde yeniden Lange'in fotoğraflarını kullanmıştır (Günay Yavuz, 2013, s.783-786). "Göçmen Anne" fotoğrafı dergi kapaklarında, seçim afişlerinde, reklam kampanyalarında, posta pullarında, yapbozlarda ve tişörtlerde kullanılmış ve zamanla bir klasik haline gelmiştir (Gordon, 2009, s.237). Thompson ise 1970'li yıllarda gazetelere verdiği röportajlarda kendisinin "Gazap Üzümleri" kitabından bir karakter gibi temsil edildiğini ve görselden büyük bir rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Görsel kültür kuramcısı Ariella Azoulay'a göre kırılgan kişiler, kusurlu vatandaşlık statüsüne sahip olan kişilerdir. Fotoğrafçılar ise kırılgan kişileri kadraja alırken,

onların kırılganlıklarını istismar edebilmektedir. Bu istismar ile kırılgan kişilerin yaraları ağır hale getirilmekte ve mahremiyetleri ihlal edilmektedir (Azoulay, 2014, s.112). Amerikalı filozof ve akademisyen Judith Butler, siyasal iktidarlar tarafından özne konumundan çıkarılabilen ve değersizleştirilebilen kırılgan grupların medya araçları üzerinden insanlaştırılması gerektiğini ifade etmektedir (Butler, 2005, s.49). Thompson'ın fotoğraflarda kendini göstermek istediği gibi gösteremeyen ve istismar edilen kırılgan kişilerden biri olduğu görülmüştür (Sebzeci, 2019, s.23).

Savaş ve şiddet; fotoğraf makinesinin icat edildiği 19. yüzyıldan itibaren fotoğrafların diğer önemli bir ana temasını oluşturmuştur. Fotoğrafın nesnel bir araç olduğunu vurgulayan André Bazin gibi kuramcılardan farklı bir yaklaşıma sahip olan Susan Sontag ise savaş ve şiddet fotoğrafları üzerine eleştirel çalışmalar yapan en önemli kuramcılardan biridir. Genel olarak fotoğrafın statükoyu onaylayan ve kutsayan yönlerine odaklanan Sontag, birçok fotoğrafçının ve eleştirmenin özellikle savaş ve şiddet fotoğrafları üzerine sorgulamalar yapmasını sağlayan "Fotoğraf Üzerine (On Photography)" adlı kitabını 1977 yılında, "Başkalarının Acısına Bakmak (Regarding the Pain of Others)" adlı kitabını ise 2004 yılında yayımlamıştır. Belgesel fotoğrafa ve uygulayıcılarına karşı sempati duymayan Sontag, bu kitaplarında temel olarak savaşlara tanıklık eden belgesel fotoğraf pratiğini politik ve etik açıdan analiz etmiştir (Buçan, 2018, s.153). Theodor Adorno ve Max Horkheimer'ın "Kültür Endüstrisi" kavramını fotoğrafa uyarlayan Sontag, savaşın yıkıcı etkisine maruz kalan kırılgan kişilerin kadraja alınmasını eleştirmiştir. Sontag'a göre bu fotoğraflar teşhir edici ve pornografiktir. Sontag'a göre, insanların savaş, sefalet ve adaletsizlik fotoğraflarına sıklıkla maruz kalması, bu duygunun zamanla azalmasına ve sonrasında yok olmasına neden olmaktadır. Böylece savaş fotoğrafları sıradanlaşmaya ve insanlar öfkelenmemeye başlamaktadır. Bu durum aynı zamanda etik duyarlılığımızın zayıflamasına neden olmaktadır (Sontag, 2008, s.25). Sontag, savaşı kadrajına alan fotoğrafçıların mevcut statükonun devam etmesinden yana olduğunu, istedikleri fotoğrafı çekebilmek için mevcut olayların gidişatına seyirci kaldığını ve etik ilkelere uymadığını ifade etmiştir (Sontag, 2004, s.67). Sontag'a göre İngiliz fotoğrafçı Roger Fenton bu fotoğrafçılardan biridir. Britanya hükümeti, savaşa karşı olumsuz kamuoyu baskısını engellemek amacı ile 1855 yılında Fenton'ı Kırım'a göndermiş ve Fenton'ın Kırım Savaşı'nı fotoğraflamasını istemiştir. Britanya hükümeti, gerçek savaş görüntülerinin toplumda paniğe neden olacağını düşünmüş ve Fenton, Britanya

Hükümeti'nin isteği doğrultusunda savaşı ve ölü insanları değil boş arazileri ve piknik yapan veya pipo içen askerlerin fotoğraflarını çekmiştir. Sontag'a göre, Britanya Hükümeti gerçeğin ortaya çıkmasını engellemiş ve Fenton bu suçun bir ortağı olmuştur. Sontag'a göre, bu tarihsel örnekler, fotoğrafların gerçekleri yansıttığı tezini çürütmüştür. Görüldüğü üzere Frankfurt Okulundan etkilenen ve fotoğrafları politik işlevleri açısından değerlendiren Sontag, savaş ve şiddet fotoğraflarının devletin denetim aygıtlarına ve kültür endüstrilerine hizmet ettiğini savunmuş ve etik ilkelere uymayan savaş fotoğrafçılarını eleştirmiştir. Fakat, Sontag'ın eleştirilerini tüm savaş fotoğrafçılarına genellemek mümkün değildir. Tarihsel süreçte etik ilkelere uygun hareket eden birçok savaş fotoğrafçısının olduğu görülmektedir. Örneğin, İngiliz savaş fotoğrafçısı Don McCullin, 1964 yılında Kıbrıs'ta yaşanan bir saldırı sırasında fotoğraf çekmek yerine yaşlı bir kadını kucağına alarak onu tehlikeli bölgeden uzaklaştırmıştır. Ayrıca, John Berger gibi kuramcılar, Don McCullin'in gerçekliği tüm çıplaklığıyla ifşa ettiği fotoğrafların bizleri eyleme geçirmek yerine bir tür ahlaki yetersizlik duygusu içine soktuğunu belirtse de (Buçan, 2018, s.149), McCullin'in Biafra'da çekmiş olduğu fotoğraflar dünya genelinde infiale yol açmış ve insani yardım konusunun yeniden ele alınmasını sağlamıştır. Bu fotoğrafların etkisi ile çatışmalar, salgın hastalıklar veya doğal afetlerden dolayı zor durumdaki insanlara tıbbi destek sağlamak amacı ile 1971 yılında en etkili sivil toplum kuruluşlarından biri olan Sınır Tanımayan Doktorlar kurulmuştur. Bu örnekler Sontag'ın eleştirilerinin tüm savaş fotoğrafçılarına genellenemeyeceğini ortaya koymuştur (Linfield, 2013, s.63-64; Buçan, 2018, s.156-157).

1.2.2. Fotoğrafta Çekim Türleri: Haber Fotoğrafı

İngiltere ve Kıta Avrupa'sının Sanayi Devrimi ile doğa üzerindeki hâkimiyetlerini büyük ölçüde arttırdığı ve dünyanın geri kalan kaynakları üzerinde sarsılmaz egemenliklerini tesis ettikleri 1800'ler, tarihsel açıdan çok sayıda köklü değişimin ve dönüşümün yaşandığı bir dönem olmuştur (Akagündüz, 2010, s.422; Berktaş ve Dimli Oraklıbel, 2021, s.2). Bu değişim ve dönüşümler sonucunda zaman ve mekân olguları farklılaşmaya başlamıştır. Tarihte bir kırılma noktası olan Sanayi Devrimi öncesinde doğaya bağımlı bir şekilde yaşayan ve sadece kendi ihtiyaçları kadar üretip tüketen insanların (Kayan, 2018, s.484) zaman algısı, günlerden ve mevsimlerden oluşmaktaydı. Batı Avrupa ülkelerinde meydana gelen ve oradan dünyaya yayılan Sanayi Devrimi ile sanayi ve mekanizasyonda üretkenliğin artmasına

izin veren çeşitli teknolojiler geliştirilmiş ve her alanda üretim hızlanmıştır (Pereira ve Romero, 2017, s.1207). Yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde zaman; saatlere ve dakikalara indirgenmiştir. Bununla birlikte, 19. yüzyılda buharlı trenler ve demiryolları sayesinde mesafeler kısalmaya ve mekân kavramı değişmeye başlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde ise endüstriyel kentler ortaya çıkmıştır. Dünya ülkelerini etkisi altına alan sanayi devrimi, toplumsal yapının tüm katmanları üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Toplum; kentlerde yaşayan, geçimlerini ticaret ya da finans sektörlerinden sağlayan ve feodalizmin lord-vassal ilişkisine dâhil olmayan burjuvazi ve belirli bir ücret karşılığı emek gücünü satan ancak üretim araçlarına sahip olmayan işçi sınıfı olarak ikiye ayrılmıştır. Zamanında haber alma ve bilgi edinme, toplumsal yapıda meydana gelen bu değişim ve dönüşümler ile önem kazanmaya başlamıştır. 1835 yılında Paris'te kurulan Agence France-Presse (AFP), 1846 yılında New York'ta kurulan Associated Press (AP) ve 1851 yılında Londra'da kurulan Reuters gibi haber ajansları zamanında haber alma ve bilgi edinme gereksinimi ile ortaya çıkmıştır. Farklı yerleşim merkezlerinde büyük haber ağları kuran bu ajanslar zaman içerisinde gazetelere hem haberler hem de haberin bir belgesi niteliğinde olan ve insanın duygularına direk seslenerek olayı "doğru" algılamasını sağlayan fotoğraflar temin etmeye başlamıştır (Türker, 2006, s.34). İlk dönemlerde fotoğraf teknolojileri yeterince gelişmediği için haberleri görselleştirmek amacı ile resimler kullanmıştır. 19. yüzyılda ressamlar; olay ve olay yeri hakkında kendi bakış açısına göre temsili çizimler yapmış ve detay içermeyen bu çizimler yarım ton adı verilen baskı yöntemi ile gravür şeklinde basılmıştır (Topçu Özçelik, 2017, s.72). Basın tarihinde ilk haber görseli 1842 yılında The Illustrated London News'te yayımlanmıştır. Gazetede yer alan bu görselde İngiltere Kraliçesi Victoria'ya yapılan saldırı girişimi tasvir edilmiştir (İlbaysözü, 2021, s.28). Fotoğraf teknolojisindeki yetersizliklerden dolayı bu tür resimlerin ve illüstrasyonların gazetelerde uzun bir süre kullanıldığı görülmüştür. Fotoğraf alanında yaşanan gelişmeler sonucunda ressamların kendi bakış açısına göre çizdiği bu temsili ve hayali resimler yerini "gerçeğe" dayanan görsellere bırakmıştır. Bu durum gazete satışlarını da artmıştır (Özlem Dede, 2017, s.21).

Gazetede yayımlamak üzere ilk fotoğraflar Alman fotoğrafçı Carl Steizner ve Fransız gümrük memuru Jules Itier tarafından çekilmiştir. Carl Steizner, 1842 yılında yaşanan Hamburg yangınını kayıt altına almış, Jules Itier ise 1843 yılında Çin imparatorunun temsilcisi Ky-ing ile Fransa Başkonsolosu M. Lyrene'nin bin yıllık

barış antlaşmasını imzaladıkları törenin fotoğraflarını çekmiştir (Kanburoğlu, 2002, s.124; Topçu Özçelik, 2017, s.84). Carl Steizner ve Jules Itier ilk kez bir olayı görüntülemeyi başarsa da bu ilgi çekici olaylara ait fotoğraflar teknik yetersizliklerden dolayı hiçbir gazetede yayımlanmamış ve gazeteler sadece bu olaylar ile ilgili çizilmiş resimlere yer vermiştir. Bugünkü anlamda basın fotoğrafçılığı, İngiliz fotoğrafçı Roger Fenton'ın Kırım Savaşı'na gitmesi ile başlamıştır (Özlem Dede, 2017, s.22). Dönemin İngiltere kraliçesi Victoria, Fenton'ın ölü ve kanlı insanları kadrajına almaması şartı ile Kırım Savaşı'na gitmesine ve savaşa dair fotoğraflar çekmesine izin vermiştir (Gezgin, 2002, s.3). Fenton, Kırım Savaşı'na dair yüzlerce fotoğraf çekmiştir. Bu fotoğraflar, Illustrated London News'te ahşap oymalardan elde edilen gravürler ile basılmıştır. Fenton'ın çekmiş olduğu bu fotoğraflar hem İngiltere Kraliçesi'nin sansürü hem de fotoğraf makinesinin hareketli nesneleri sabitleyememesi nedeni ile savaşı gerçek anlamda yansıtamamıştır. Fakat, basın fotoğrafçılığının başlangıcı olarak gösterilen bu olay ile elle çizilerek gazetelere basılan resimlerin devri kapanmıştır (Arı, 2013, s.10-11; Vurucu, 2019, s.11). 19. yüzyılın sonunda taş baskı yöntemi (litografi) bulunmuş ve fotoğraflar gazetelerde günü gününe basılmaya başlanmıştır. Fransız fotoğrafçı François Aubert, Meksika Savaşı döneminde bir fotoğraf belgeseli hazırlamış ve 1867 yılında İmparator Maximillien'ın infazını görüntülemiştir (Amar, 2009, s.28). 19.yüzyılın en önemli haber fotoğrafçılarından biri olan Mathew Brady, Amerikan İç Savaşı'nın yaşandığı dönemde 22 kişilik ekibi ile hem savaş alanlarını, askerleri ve yaralıları görüntülemiş hem de Abraham Lincoln'u öldürmek isteyen suikastçıların asılma anlarını kayıt altına almıştır (Kırlı, 2009, s.39). Brady'nin çekmiş olduğu fotoğraflar, Fenton'un Kırım Savaşı'nda çekmiş olduğu fotoğraflar gibi dönemin hükümeti tarafından sansürlenmemiş ve fotoğraflarda kısmen nesnellik ön plana çıkmıştır (Freund, 2008, s.98). Ayrıca, bu dönemde Middle West'li yoksul bir aileden gelen Abraham Lincoln, seçim döneminde hem rakiplerinin suçlamalarını yalanlamak hem de kibar ve eğitimli biri olduğunu göstermek için Brady'e fotoğraflarını çektirmiştir. Harper's Weekly'de yayımlanan bu fotoğraflar Abraham Lincoln'a karşı önyargıların değişmesini ve başkanlık seçimlerini kazanmasını sağlamıştır (Gezgin, 2002, s.4).

Fotoğrafın yaygınlaşması ile basın fotoğrafları toplumun farklı kesimlerini yansıtmaya başlamıştır. New York Daily Graphic, 1880 yılında ara tonların yansıtıldığı ve ressamların kalıp hazırlama zorunluluğunu ortadan kaldıran bir yöntem

ile ilk fotoğraf baskısını yapmıştır. New York Daily Graphic bu yöntemi kullanarak "Shantytown (Gecekondu Mahallesi)" adlı fotoğrafı yayımlamıştır (Freund, 2008, s.104; Kavas, 2008, s.32). 1880'li yıllarda ise Danimarkalı bir göçmen olan Jacob Riis, fotoğrafı toplumsal gerçekleri göstermek amacı ile kullanan ilk fotoğrafçılardan biri olmuştur (Vurucu, 2019, s.11-14). Riis, New York'un kenar mahallelerini ve bu mahallelerde yaşayan göçmenlerin gündelik hayatlarını görüntülemiş ve bu fotoğrafları The Evening Sun adlı gazetede yayımlamıştır (Aşar, 2013, s.14). Riis, en çok bilinen ve içlerine ışık sızmayan bakımsız evleri yansıttığı "Mulberry Street" adlı fotoğrafı elde edebilmek için potasyum klorür ve magnezyum tozu koyduğu bir tür kızartma makinesinden faydalanmıştır. Riis, barutu ateşe koymuş ve ortaya çıkan patlama bir flaş etkisi yaratmıştır. Riis, geceleri iç ve dış mekânda fotoğraf çekebilmek için geliştirdiği bu teknik ile flaş yönteminin öncülerinden biri olmuştur (Gezgin, 2002, s.6). Ayrıca, Riss'in toplumsal gerçekleri gözler önüne seren fotoğrafları hem bölgedeki insanlık dışı durumun düzeltilmesi için polisleri harekete geçirmiş hem de bölgedeki konut sorununun çözülmesi üzerinde etkili olmuştur (Topçu Özçelik, 2017, s.84). Sosyoloji ile fotoğrafı bir araya getirmek isteyen Amerikalı fotoğrafçı Lewis Hine, Jacob Riis gibi fotoğrafı toplumsal gerçekleri göstermek amacı ile kullanmıştır. Ulusal Çocuk İşçiliği Komitesi'nin (NCLC) resmi fotoğrafçısı olan Hine, Amerika'daki çocuk işçileri kadrajına almış ve tüm ülkede bu konuda bir farkındalık yaratmıştır. Hine'nın bu fotoğrafları sayesinde çocukların işyerinde korunmasıyla alakalı bir yasa meclis tarafından onaylanmıştır (Sampsell-Willmann, 2014, s.389; Şener, 2021, s.87). 1900'lü yılların başında yarım ton baskı yönteminin tamamen yaygınlaşması ile basında gündelik hayata dair daha fazla fotoğraf yer almaya başlamıştır. National Geographic, 1903 yılında ilk kez yarım ton baskı yöntemi ile elde edilen pirinç tarlasında çalışan Filipinli kadınların fotoğrafını yayımlamış ve benzer görüntüleri elde etmek amacı ile tüm dünyaya fotoğrafçı göndermiştir (Vurucu, 2019, s.18). Gündelik hayatı kayıt altına alan diğer bir basın fotoğrafçısı Édouard Belin olmuştur. Fransız fotoğrafçı ve mucit aynı zamanda 1907 yılında telgraf şebekeleri aracılığıyla telefon kabloları üzerinden fotoğraf transferini mümkün kılan ve belinograf olarak adlandırılan bir yöntem geliştirmiştir. Basın fotoğraflarının transferini sağlayan bu yöntem ile basın fotoğrafçılığının ilerlemesi yönünde önemli bir adım daha atılmıştır (İlbaysözü, 2021, s.28-34). Bu dönemde basın fotoğrafçılığına büyük katkılar sunan isimlerden biri de Macar asıllı Amerikalı gazeteci Joseph Pulitzer olmuştur. Pulitzer, satın aldığı New York World gazetesinde sansasyonel haberlere ve

görsellere yer vermiş ve gazeteyi üç yıl içerisinde en çok tercih edilen gazete pozisyonuna getirmiştir. Ayrıca, Pulitzer okurları gazete resimlerine alıştıran ilk kişi olarak basın tarihine geçmiştir (Doğru ve Arıkan, 2019, s.921). 1900'lü yılların başlarında yaşanan diğer bir gelişme ise George Eastman ve onun şirketi olan Kodak firmasının yaptığı çalışmalar neticesinde fotoğraf makinesinin herkesin kullanabileceği ucuz ve pratik bir araca dönüşmesi olmuştur (Altunay, 2013, s.235).

I. Dünya Savaşı'na kadarki süreçte basın fotoğrafçılığı alanında yaşanan birçok gelişme genel olarak ABD, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı ve sonrasında ise basın fotoğrafçılığı alanında en fazla gelişmenin yaşandığı ülke Almanya olmuştur (Akın, 2006, s.50). Oscar Barnack'ın 1914 yılında Almanya'da geliştirmiş olduğu ve 35 mm film ile çalışan makine daha hızlı, sessiz ve fazla fotoğraf çekilebilmesine olanak sağlamıştır. Alman mikroskop imalatçısı Ernst Leitz, 1924 yılında Barnack'ın icat ettiği fotoğraf makinesinin bir türevi olan ve ilk yüksek kaliteli 35 mm'lik fotoğraf makinesi Leica'yı geliştirmiştir. Fotoğraf makinesi 1924'ten sonra tamamen hafiflemiş ve kullanıcısına büyük bir özgürlük sağlamıştır. Bu gelişme ile basın fotoğrafçılığı revaçta olan bir mesleğe dönüşmüştür (Kavas, 2008, s.83). I. Dünya Savaşı döneminde sansür altında bulunan Almanya'daki basın, Weimar Cumhuriyeti'nin 1918 yılında kurulması ile özgür hale gelmiştir. Leica'nın kullanımının yaygınlaşmaya başlaması ile savaştan dolayı politik güçlerini ve servetlerini kaybeden burjuva ve aristokrat sınıfın üyeleri basın fotoğrafçılığı ile ilgilenmeye başlamıştır (İlbaysözü, 2021, s.34). Bu dönemde, Almanya foto muhabirlerin ülkesi olarak anılmaya başlanmıştır (Freund, 2008, s.115). II. Dünya Savaşı'nın başladığı dönemlerde ise basın fotoğrafçılığı açısından yeni gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde, basın fotoğrafçıları savaşın neden olduğu yıkımı belgelemeye çalışmıştır (Vurucu, 2019, s.15-19). Bununla birlikte, II. Dünya Savaşı döneminin en bilinen basın fotoğrafçılarından biri olan ve Illustrierte Beobachter'in editörlüğünü üstlenen Heinrich Hoffman hem Adolf Hitler'in özel fotoğrafçılığını yapmış hem de Nazi Almanya'sına ışık tutan birçok fotoğraf çekmiştir (Akın, 2006, s.59). II. Dünya Savaşı döneminde basın fotoğrafçılığı alanında yaşanan gelişmelerden biri de dünya basın fotoğrafı tarihine önemli katkılar sunan Magnum Photos ajansının kurulması olmuştur. Magnum Photos ajansını kuran Henri Cartier-Bresson, Robert Capa, George Rodger ve David Seymour gibi fotoğrafçılar hem sansüre karşı bir duruş

sergilemiş hem de II. Dünya Savaşı gibi dünyayı sarsan olayları kayıt altına almıştır (Şener, 2021, s.87).

Belirtildiği üzere basın fotoğrafçıları gelişen fotoğraf teknolojisi sayesinde Kırım Savaşı, Amerikan İç Savaşı, I. Dünya Savaşı, 1920'ler Nazi Almanya'sı ve II. Dünya Savaşı gibi önemli tarihsel olaylara ışık tutan birçok fotoğraf çekmiştir. 1960 ve 1970'li yıllarda da Latin Amerika'da, Afrika'da ve Asya'da ortaya çıkan ulusal kurtuluş mücadeleleri basın fotoğrafçıları tarafından kayıt altına alınmıştır. Bu belgeler sayesinde sömürgeci hareketler de daha iyi kavranabilmiştir (Doğru ve Arıkan, 2019, s.918). Basın fotoğrafçılığının Türkiye'deki gelişimi incelendiğinde ise fotoğrafın Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaygın hale geldiği görülmüştür. Osmanlı Devleti, fotoğraf makinesinin gelişmeye başladığı ilk dönemlerde dini ve kültürel sebeplerden dolayı fotoğrafa mesafeli yaklaşmıştır. Bundan dolayı ilk fotoğrafçılar devlet sınırları içerisinde yaşayan gayrimüslim vatandaşlar arasından çıkmış ve gayrimüslim vatandaşlar Pera başta olmak üzere İstanbul'un çeşitli yerlerinde fotoğraf stüdyoları açmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk fotoğraf stüdyosunu Viçen, Hovsep ve Kevork adlı üç Ermeni kardeş "Abdullah Biraderler (Abdullah Frères)" adı ile İstanbul'da kurmuştur (Önen, 2016, s.2). Osmanlı döneminde yazılı basında ilk fotoğraflar, Refik Bey tarafından çıkarılan ve Türk basın tarihinin ilk resimli dergisi olan Mirat'ta ve Vakay-i Tıbbiye'de kullanılmıştır (Aydoğdu, 2018, s.916-324; Bulut, 2018, s.136). Fotoğrafın yazılı basında kullanılması, II. Abdülhamid döneminden itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Tüccarzâde İbrahim Hilmi tarafından çıkartılan Millet gazetesi bu dönemde fotoğrafa ilgi duyan II. Abdülhamid'in portre görüntüsünü yayımlayan ilk gazete olmuştur. II. Abdülhamid döneminin bir bölümünde basında fotoğraf kullanımı izne bağlı olmuştur. İkinci Meşrutiyet sonrasında ise birçok resimli dergi bulunsa da Servet-i Fünun dergisi fotoğraf yayımlayabilen tek dergi olmuştur. Bununla birlikte, Servet-i Fünun dergisinin sahibi olan ve Türk yayın hayatına özgün teknik ve yöntemler getirmeye çalışan Ahmet İhsan Tokgöz, bu dönemde nitelikli fotoğraflar elde edebilmek için yurtdışından malzemeler getirtmiş ve foto muhabirliği mesleğinin temellerini atmaya çalışmıştır (Rukancı ve Anameriç, 2009, s.160). İkinci Meşrutiyetin ilanından sonraki özgürleşme sürecinde yaşanan siyasi ve sosyal değişimleri farklı türdeki yazılarıyla okuyucusuna sunan fotoğraflı yayımların sayısı artmaya başlamıştır. 1912 yılına kadar ülkedeki gazetelerin görsel öğelere yoğun bir şekilde yer vermediği görülmüştür. Bu

dönemde, Velid Ebüzziya Fransa'nın ünlü gazetelerinden Le Temps ve Le Figaro'da çalışmış ve Fransa'da öğrendiği teknik bilgiler sayesinde Tasvir-i Efkâr'da resim, karikatür ve fotoğraf gibi görsel malzemeleri kullanmaya başlamıştır. Ülkedeki ulusal gazeteler de Velid Ebüzziya'dan etkilenmiş ve bu öğelere yer vermeye başlamıştır. Velid Ebüzziya bu dönemde kadrolu ressam istihdam etmiş ve Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı başta olmak üzere dönemin önemli olaylarına dair haberleri karikatür ve temsili resimler ile okuyucuya sunmuştur (Kılıç, 2019, s.15). Fotoğrafın, Millî Mücadele döneminde de yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Bu dönemde bazı gazeteler Millî Mücadele Hareketini desteklemiş bazı gazeteler ise bu harekete karşıt bir tavır içerisinde olmuştur. Bu yıllarda yayımlanan dergilerin çoğunluğu ise Millî Mücadele Hareketini desteklemiştir (Yapar Gönenç, 2011, s.66). Millî Mücadele Hareketini destekleyen gazeteler ve dergiler bu harekete dair birçok fotoğraf yayımlamıştır. Bu dönemde yayımlanan fotoğrafların çoğunluğu hem savaşa katılan hem de fotoğrafçılık yapan Etem Hamdi Tem, Esat Nedim Tengizman, Arif Hikmet Koyunoğlu ve Burhan Felek gibi fotoğrafçılar tarafından çekilmiştir (Bulut, 2018, s.137-138). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk foto muhabirlerinden olan Cemal Işıksel, yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası arenada fotoğraflarla tanıtılmasına yönelik girişimlerde bulunmuştur. Bununla birlikte, 1934-1949 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından çıkarılan La Turquie Kemaliste dergisinde de ülkenin uluslararası arenada tanıtılması amacı ile sıkça fotoğraflardan yararlanılmıştır. Cumhuriyet felsefesini geniş kesimlere yayma amacıyla kurulan Halkevleri ise 1940'lı yıllarda birçok fotoğraf yarışması ve sergisi gerçekleştirerek hem fotoğrafın yaygınlaşmasında hem de birçok haber fotoğrafçısının yetişmesinde etkili olmuştur (Şener, 2021, s.88). Türkiye'de, 1950'li yıllardan sonra Ara Güler, Coşkun Aral, İzzet Keribar, Sabit Kalfagil, İbrahim Zaman, Yıldız Moran, Şinasi Barutçu, Arif Aşçı, Arif Hikmet Koyunoğlu, Sami Güner, Semiha Es, Ozan Sağdıç ve İnal Tengizman gibi uluslararası alanda tanınan fotoğrafçılar; mimari, sanat, savaş ve belgesel fotoğrafçılığı başta olmak üzere çeşitli fotoğraf türlerinin ülkedeki öncüleri olmuştur.

20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada fotoğraf teknolojisi alanında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin uzay programı çalışmalarından sorumlu kurumu olan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA), 1960'lı yıllardan itibaren uzay çalışmalarını fotoğraf ile belgelemek istemiş ve uzay

bilimleri alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak dijital fotoğrafçılık ortaya çıkmıştır. Bu dönemde gerçekleşen araştırmalar sonucunda dijital fotoğraf makinaları için en önemli öğelerden biri olan CCD ve CMOS bulunmuştur. Görüntüyü kaydetmek için kullanılan bu elektronik görüntü algılama çiplerinin geliştirilmesi sayesinde geleneksel fotoğrafçılıkta film üzerine kaydedilen görüntü, dijital fotoğrafta elektronik sensörler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir (Öçal, 2010, s.136). Texas Instruments firmasında mühendis olarak çalışan Willis Adcock, 1972 yılında film kullanılmadan fotoğrafın bir depolama ortamına kaydedilmesine ilişkin ilk patent başvurusunu yapmıştır. Bu dönemde ilk film kullanılmayan dijital fotoğraf makinesinin patenti alınmış olsa da bu patent pratiğe geçme olanağı bulamamıştır. Sony, 1981 yılında Mavica FD5 adlı ilk dijital kayıt cihazını, Kodak ise 1986 yılında ilk mega-piksel sensörü geliştirmiştir. Kodak ilk profesyonel dijital fotoğraf makinesini 1991 yılında satışa sunmuştur. Bu gelişmenin ardından 1994 yılında Apple Quicktake 100 Camera, 1995 yılında Kodak DC40, 1995 Casio QV-11 ve 1996 yılında Cyber-Shot Digital Still Camera gibi ilk dijital fotoğraf makineleri satışa sunulmaya başlanmıştır (Kaplan, 2021, s.12). Bu dijital fotoğraf makinelerine video çekme ve kablosuz olarak fotoğraf gönderilebilme gibi birçok yeni özellik de eklenmiştir (Yavuz, 2012, s.85). Bu dijital makineler genel olarak hem sensörler aracılığı ile görüntüyü sayısal olarak kodlamış hem de görüntüyü elektrik sinyallerine dönüştürmüştür. Böylece, kısıtlı sayıda fotoğraf çekmeye imkân sağlayan filmlerin kullanılmasına ve fotoğraf banyosuna gerek kalmamıştır. Fotoğraf teknolojilerinde yaşanan bu yeniliklerin yanı sıra bilgisayar ve internet teknolojilerinde yaşanan gelişmeler doğrudan basın fotoğrafçılığını etkilemiştir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, dijital fotoğrafların ve görsellerin bilgisayar üzerinden düzenlemesine olanak sağlamıştır. Photoshop gibi resimlerin ve fotoğrafların pratik bir şekilde düzenlenmesini ve tasarlanmasını sağlayan programlar bu açıdan öncü bir rol üstlenmiştir. Ayrıca, basın fotoğrafçılarının yanı sıra her birey olay yerinden çektiği fotoğrafları internet teknolojileri sayesinde anlık olarak basın kuruluşlarına veya insanlara ulaştırma olanağına kavuşmuştur (Vurucu, 2019, s.33).

Şekil 1.1.3 Eddie Adams, Saygon İnfazı (1968)

Gazeteler, 19.yüzyıldan günümüze çeşitli amaçlarla fotoğrafı yoğun bir şekilde kullanmıştır. Gazetelerdeki haber metinleri ve haber fotoğrafı birbirini destekleyen iki öğe olsa da fotoğrafın toplumsal duyarlılığın artmasında daha fazla etkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, antropolojik ve tarihi bir belge niteliği taşıyan fotoğrafın dondurduğu an yaşamın içinden bir an olduğu için okuyucu üzerinde çok daha güçlü zihinsel ve duygusal tepkiler uyandırabilmektedir (Türker, 2006, s.35-41). Gerçeği çağrıştırma gücü olan, okuyucuların duygularına seslenebilen ve okuyucuların hızlı algılayabilmesi için iletiyi açık bir şekilde sunan haber fotoğrafı, haber metninin anlatamadığı olay öyküsünü bazen tek başına anlatabilmekte ve dünya üzerinde yaşanan olayları gözler önüne serebilmektedir. Olayı tüm gerçekliği ile yansıtması ve tarafsız olması beklenen fotoğraf bir manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanıldığı zaman ise olayları yanlış aktaran tehlikeli bir aygıta dönüşebilmektedir (Arı, 2013, s.15-16; Topçu Özçelik, 2017, s.72-78). Gerçekliğe dair bir görüşü vurgulayabilen, onaylatabilen ve inşa edebilen fotoğrafın tarihsel süreç içerisinde bir ideolojiyi yaymak amacı ile bir manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanıldığı görülmüştür (Berger, 2014, s.37-39). Susan Sontag, fotoğraf ve propaganda ilişkisini gazetelerde yer alan savaş fotoğrafları üzerinden tartışmış ve temel amacı "haklı davaya" destek aramak olan savaş fotoğraflarının sadece düşmana duyulan kini

koyulaştırdığını ifade etmiştir (Sontag, 2004, s.7-9). İnsanların görsel bombardımana maruz kaldığı I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı dönemlerinde çekilen fotoğraflar, Sontag'ın bu çıkarımını desteklemiştir. I.Dünya Savaşı döneminde ülkeler genel olarak seçilmiş resmi fotoğrafçıları görevlendirilmiş ve bu fotoğrafçıların ön cepheyi fotoğraflamalarına izin vermiştir. İngiltere, bu dönemde fotoğrafı en etkili manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanan ülke olmuştur (Öksüz ve Köksal, 2020, s.3184-3188). II. Dünya Savaşı döneminde ise fotoğrafı etkili bir manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanan ülke Nazi Almanya'sı olmuştur. Bu dönemde profesyonel fotoğrafçılar tarafından çekilen fotoğrafların ana temasını Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin "kolektif çalışan bir milliyetçilik sistemi" olarak tanımladığı yönetim biçimi oluşturmuştur. Alman emeğini vurgulamak amacı ile işçilerin sıklıkla yer aldığı bu fotoğraflar, Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin geniş halk kitlelerinden destek almasını sağlamıştır (Prehn, 2015, s.386). Bu dönemde Almanya'da çekilen savaş fotoğrafların temalarını ise genel olarak Rusların ve Fransızların bombardımanları sonucu yaralanan çocuklar, cephenin gerisinde günlük yaşamını sorunsuz bir şekilde devam ettiren Alman aileler, zenginliğe işaret eden sebze pazarları ve un depoları, Rus ve İngiliz askerlerinin yığın halindeki cesetleri ve kamplarda eğlenceli vakit geçiren esirler oluşturmuştur (Öksüz ve Köksal, 2020, s.3189). 20.yüzyıl boyunca fotoğraf sıklıkla bir manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Şekil 1.3.'te, Associated Press'in (AP) haber fotoğrafçısı olan Eddie Adams'ın 1 Şubat 1968 yılında Vietnam Savaşı sırasında Saygon'da bir Viet Konglunun Güney Vietnam Ulusal Polis Şefi Nguyen Ngoc Loan tarafından öldürüldüğü anı yansıtan fotoğrafı bunun en önemli örneklerinden biridir. Adams, fotoğrafı çektikten saniyeler sonra elleri arkadan bağlı olan Nguyen Van Lem isimli Viet Konglu infaz edilmiştir. Dünya kamuoyunun dikkatini çeken bu fotoğraf ise hem Vietnam Savaşı'nın sona ermesi için geniş çaplı savaş karşıtı gösterilerin düzenlenmesini hem de ABD'li savaş muhabiri Eddie Adams'ın Pulitzer Ödülü'nü kazanmasını sağlamıştır. Zaman içerisinde savaş karşıtlığının bir sembolüne dönüşen fotoğraf bu gelişmelere neden olsa da Viet Konglu Nguyen Van Lem'in aslında Saygon bölgesinde Tet Harekâtı öncesinde polis memurları ve aileleri dahil olmak üzere toplamda 34 kişiyi öldüren bir katil olduğu, bu görseli yayımlayan New York Times gibi gazeteler tarafından belirtilmemiştir (Robbins, 2010, s.154-55). Amerika'da savaş karşıtı hareketin sembolü haline gelen ve Vietnam'daki şiddetin bir simgesi olan bu fotoğraf (Gürses, 2018, s.193), olayın temel sebeplerini yansıtmadığı için bir yanlış

anlaşılmaya neden olmuş ve Güney Vietnam Ulusal Polis Şefi Nguyen Ngoc Loan fotoğrafta "masum" bir adamı soğukkanlılıkla öldüren biri olarak temsil edildiği için Amerika Birleşik Devletleri'ne taşındıktan sonra yıllarca insanlar tarafından psikolojik baskı görmüştür (Rouquet, 2016, s.10).

Şekil 1.1.4 Associated Press (AP), Saddam Hüseyin heykelinin yıkımı (2003)

20.yüzyıldan günümüze gelindiğinde, fotoğrafın manipülasyon aracı olarak kullanılmaya devam ettiği görülmüştür. ABD merkezli bir haber ajansı olan Associated Press (AP), Amerikan askerlerinin 2003 yılında Bağdat'taki Firdevs Meydanı'nda yer alan Saddam Hüseyin'in heykelini yıktığı anın fotoğrafını çekmiş ve heykelin yıkıldığına dair haber metnini Şekil 1.4.'te yer alan sol üstteki fotoğraf ile yayımlamıştır. Bu fotoğraf, yakın dönemde manipüle edilmiş fotoğrafların en önemli örneklerinden biridir. Associated Press'in (AP) yayımladığı bu fotoğrafta kalabalık bir grubun hemen heykelin dibinde olduğu görülmektedir. Fotoğraf, kalabalık bir grubun heykelin dibinde olduğu izlenimini verse de alanı kadraja alan diğer fotoğraflar, meydanda az sayıda asker ve insanın olduğunu göstermiştir (Korkmaz, 2014, s.43). Geçmişten günümüze bu örnekler fotoğrafın kitleleri etkilemek üzere bir manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanılabileceğini doğrudan göstermiştir. Belirtildiği üzere bilgisayar ve internet teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile fotoğraf

üzerinde eklemeler, çıkarmalar, birleştirmeler ve değiştirmeler yapılmaya başlanmıştır. Bu teknikler ile manipüle edilmiş fotoğrafların sayısı da artmıştır. Günümüzde dijital teknolojiler ile çok daha kolay gerçekleştirilebilen fotoğraf manipülasyonu etik bir sorundur (Yazar ve Yalçın, 2018, s.619). Haber fotoğrafçılığında yaşanan bu durumun önüne geçmek için ulusal ve uluslararası etik ilkeler belirlenmiştir. Bu etik ilkeler temel olarak haber fotoğrafçılarının fotoğraf üzerinde manipülasyon amaçlı değişiklikler yapmaması, olayı doğru ve kapsamlı bir şekilde yansıtması, özel alanlarda fotoğraf çekerken gazeteci kimliğini göstermesi ve kişilerden izin alması, fotoğrafı tehdit ve şantaj gibi amaçlar için kullanmaması ve çocukların fotoğraflarını çekmek ve yayımlamak için ailesinden izin alması gerektiğini belirmiştir (Korkmaz, 2014, s.49).

1.3. Medyada Göçün Görsel Temsili

Birinci bölümün üçüncü alt başlığında, ilk bölümlerden hareketle göçün medyadaki görsel temsili ele alınmaktadır. Bu alt başlıkta; Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Emile Durkheim, Serge Moscovici, Jean Baudrillard, Stuart Hall ve Edward Said gibi entelektüellerin düşüncelerinden hareketle temsil olgusu analiz edilmektedir. Ardından, temsil olgusunun medya ve iletişim çalışmalarında nasıl tanımlandığı ve hangi bağlamlarda kullanıldığı açıklanmaktadır. Bu kapsamda, medya ve temsil ilişkisine dair ulusal ve uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ortaya konulmaktadır. Son olarak ise göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların veya düzensiz göçmenlerin geleneksel ve dijital medyada yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiklerini ortaya koyan ulusal ve uluslararası çalışmalar analiz edilmektedir.

1.3.1. Medya ve İletişim Çalışmalarında Temsil Kavramı: Tarihsel Gelişim ve Eleştirel Yaklaşımlar

Etimolojik kökeni Latince olan ve Roma döneminde avukat ile müvekkil arasındaki ilişkiyi ifade etmek için hukuki bir çerçevede kullanılan temsil kavramı, 12. yüzyıldan itibaren yaşanan toplumsal ve siyasal hareketlerin etkisi ile siyaset bilimi ve siyaset felsefesinin önemli bir kavramına dönüşmüştür (Gürleyen, 2012, s.5; Özkan, 2020, s.237). Böylece, Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau gibi

düşünürler temsil kavramını siyasi bağlamda ele almaya ve irdelemeye başlamıştır. Thomas Hobbes, doğa yasalarından hareketle ideal devlet yapısını açıkladığı "Leviathan" (1651) adlı eserinde, insanların doğa durumunda bencil olduğunu ve birbirlerine güvenmediğini belirtmiştir. Hobbes'a göre, doğa durumunda birbirinin kurdu (Homo homini lupus) olan ancak düşünerek hareket eden insanlar, can ve mal güvenliğini sağlamak için kendi aralarında bir anlaşma yaparak içlerinden birini tüm insanları fiziksel, kültürel, sosyal ve politik olarak temsil etmek üzere yetkilendirmiştir. Hobbes'a göre insanların toplumsal sözleşme ile doğal özgürlüklerini teslim ettikleri bu temsilci zamanla tanrıyı temsil eden ve sadece tanrı tarafından yok edilebilen bir varlığa dönüşmüştür (Ben-Amittay, 1983, s.163; Hobbes, 2012, s.125; Şahin ve Doğan, 2017, s.176). John Locke ise sivil birliklerin doğa durumunda özgür ve doğal toplumlardan doğmuş olabileceği fikrine sert bir şekilde karşı çıkan Thomas Hobbes'u eleştirmiş ve insanların doğa durumunda özgür ve eşit olduğunu savunmuştur (Önal ve Çapkın, 2019, s.205). Locke'a göre insanların yerleşik hayata geçmesi ile düzen bozulmuş ve toplumsal kurumlara olan ihtiyaç artmıştır. Locke'a göre insanlar bozulmuş düzeni yeniden sağlamak için kendi aralarında bir anlaşma yaparak yasaları yürütmek üzere "Üstün İktidar" olarak tanımlanan bir temsili hükümet meydana getirmiştir. Temsili hükümete şüphe ile yaklaşan Locke, sivil çıkarları koruması gereken bu temsili hükümetin temsil gücünü elinde tutmak için "güvene" ihtiyaç duyduğunu ve "güveni" kaybettiğinde iktidarı da kaybedeceğini belirtmiştir (Locke, 2004, s.98; Akçiçek, 2011, s.17). Temsil olgusunu toplum sözleşmesi bağlamında irdeleyen Jean-Jacques Rousseau, "*İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Temeli ve Kökenleri"* (1755) adlı eserinde John Locke gibi uygarlığın gelişmesi ile irade sahibi olan insanların doğadan koparıldığını ve doğa halinde sahip olduğu hür ve eşit olma haklarını kaybettiğini belirtmiştir (Orhan, 2012, s.2; Nar, 2015, s.55). Siyasal temsil olgusunu eleştiren Rousseau, insanların toplum sözleşmesi ile bir temsilci edindiği anda kendi özgürlüğüne son verdiğini, bir temsilcinin genel iradeyi temsil edemeyeceğini ve insanların toplum sözleşmesi ile yetkilendirdiği temsilcinin daha sonradan kölesi olacağını ifade etmiştir (Rousseau, 2011, s.91).

12. yüzyıldan itibaren siyasi bir kavrama dönüşen temsil olgusu, Emile Durkheim ve Serge Moscovici gibi niteliksel yöntemlere ağırlık veren Avrupa ekolünün düşünürleri tarafından sosyoloji ve sosyal psikoloji bağlamında ele alınmıştır (Ritzer, 1992, s.79; Höijer, 2011, s.4). Psikoloji biliminin indirgemeci yaklaşımına

karşı çıkan ve sosyoloji çalışmalarının merkezine toplumsal olguları koyan Durkheim, toplumsal olguların kolektif güçlerden oluştuğunu savunmuş ve kolektif temsil olgusunu ortaya koymuştur. Durkheim'a göre kolektif temsiller dil, din ve mit gibi maddi olmayan statik toplumsal olgulardır. Bireyin dışında var olan ve kendini bireylere zorla kabul ettiren bu sosyal olgular, bireylerin davranışlarını şekillendirmektedir. Bireyler ise bu sosyal gerçekliğe uymak durumunda kalmaktadır (Durkheim, 2014, s.25-26). Serge Moscovici ise kolektif temsillerin eleştiri ve tartışma ortamının daha fazla olduğu günümüz modern toplumlarını ve sosyal bilişleri yeteri kadar açıklayamadığını ifade etmiş ve Gustav le Bon, Gabriel de Tarde ve Max Weber'e kadar uzanan geniş bir entelektüel kavrayışın etkisi ile sosyal temsil kavramını ortaya koymuştur. Moscovici'ye göre, dinamik bir yapıya sahip olan sosyal temsiller temel olarak toplumda yeni olan veya aşina olunmayan insanların, konuların, nesnelerin veya olayların nesnelleştirme (objectifying) ve demir atma (anchoring) şeklindeki iki tür mekanizma üzerinden aşina kılınması ve toplumun kimlik matriksi içerisine yerleştirilerek bir sosyal gerçekliğe dönüştürülmesidir. Sosyal temsiller hem aşina olunmayan ve eylemlerimiz üzerinde etkili olabilen olguları anlama imkânı sunarak toplumun devamlılığının sağlanmasına ve kültürel kimliğin korunmasına hem de toplumda dezavantajlı olarak görülen grupların ve bireylerin korunmasına ve yaşamlarını sürdürmesine katkı sunmaktadır (Çakıcı, 2020, s.17). Bununla birlikte, insanlar da yeni olanın ve aşina olunmayanın benimsenmesi açısından bir zorunluluk olarak karşımıza çıkan ve sosyal düzenin oluşturulmasına katkıda bulunan sosyal temsilleri fiziksel bir gerçeklik olarak kabul etmekte ve davranışlarını bu sosyal temsiller doğrultusunda şekillendirmektedir (Cirhinlioğlu, Aktaş ve Özkan, 2006, s.166).

Hukuk, siyaset bilimi, sosyoloji ve sosyal psikoloji gibi birçok alanda önemli bir çalışma konusu olan temsil olgusunun, 20.yüzyılda Jean Baudrillard, Stuart Hall ve Edward Said gibi sosyal bilimciler tarafından farklı bağlamlarda tartışılmaya devam edildiği görülmüştür. Stuart Hall, Kültürel Çalışmalar Merkezi'nde yürüttüğü entelektüel çalışma sürecinde, temsil kavramını indirgemeci bir yaklaşımdan uzak bir şekilde ele almıştır. Dili anlamlandırmanın ve kültürün merkezine koyan Hall, temsil olgusunun dili kullanarak insanlara, nesnelere ve olaylara dair anlamlı birşeyler söylemeye çalıştığını ifade etmiştir (Hall, 2003, s.16; Yiğitbaşı ve Dalaylı, 2018, s.281). Hall'a göre temsile ilişkin yansıtmacı, kasıtlı ve inşacı olmak üzere üç yaklaşım

biçimi bulunmaktadır (1997, s.19-26). Yansıtmacı yaklaşım, anlamların somut dünyada zaten var olduğunu ve bir ayna işlevi gören dilin doğrudan dünyada var olan gerçek anlamları yansıttığını belirtmektedir. Kasıtlı yaklaşım ise yansıtmacı yaklaşım'ın aksine anlamların onları ortaya çıkaran kişilerden bağımsız olmadığını ve kişilerin dili kullanarak bilinçli bir şekilde anlamlar meydana getirdiğini ifade etmektedir. İnşacı yaklaşım ise hem dilin kişiye özgü bir olgu olmadığını hem de bireylerin veya nesnelerin tek başlarına bir anlam meydana getiremeyeceklerini savunmaktadır. İnşacı yaklaşıma göre bireyler, birtakım kavramlardan ve işaretlerden faydalanarak anlamı inşa edebilmektedir. Hall'un çalışmalarında en fazla üzerinde durduğu inşacı yaklaşım temel olarak maddi nesnelere veya soyut düşüncelere yüklenilen anlamın temsil mekanizması sayesinde inşa edildiğini savunmaktadır (Demirel, 2020, s.12-13). *Simülakrlar ve Simülasyon* (1981) adlı kitabında temsil kavramını hiper-gerçeklik bağlamında tartışan Jean Baudrillard, çağdaş Batı toplumlarında gerçekliğin yok olduğunu ve toplumların tüm gönderen sistemlerinin tasfiye edilmiş olduğu bir simülasyon çağına girdiğini ifade etmiştir (Baudrillard, 1994, s.12). Baudrillard'a göre bu yok oluş ontolojik değil zihinsel bir yok oluştur. Hiper-gerçeklik, simgelerden ve modellerden oluşan bu simülasyon evreninde hakikatin yerini almıştır. Simülasyon evreninde temsiller önceki aşamalarda olduğu gibi dünyanın bir yanılsaması değil, Lascaux Mağarası ve Disneyland örneğinde görüleceği üzere gerçekliğin kendisidir. Baudrillard'a göre epistemolojik bir hakikat ve hiper-gerçeklik dışında bir gerçeklikten bahsetmenin mümkün olmadığı bu simülasyon evreni tüketim toplumlarına özgüdür. Meta işaretlerinden, medya gösterilerinden, taklitlerden ve temsil süreçlerinden oluşan bu evrendeki bireyler ise "gerçekliğe" ait her şeyi sadece imgeler üzerinden değerlendirebilmektedir (Tambaş, 2011, s.30; Güzel, 2015, s.76). Edward W. Said, 1978 yılında yayımlanan "*Oryantalizm"* adlı kitabında, Batı'da gerçekleşen şarkiyat çalışmalarının Batı'nın Doğu üzerindeki hegemonya arzularına hizmet ettiğini belirtmiş (Çoruk, 2007, s.194) ve Batı'nın genelde Doğu'ya, özelde ise Müslümanlara ve bilhassa Müslüman Araplara dair ürettiği temsilleri geniş bir çerçevede tartışmıştır (Eren, 2013, s.156). Foucault'nun bilgi-iktidar formülasyonunda olduğu gibi iktidar ile bilgi arasında sıkı ilişki olduğunu belirten Said, Batı'daki kurumlar, hükümetler ve akademisyenler tarafından uzmanlık atfedilen ve tarafsız olarak nitelendirilen Batı merkezli tarihsel, estetik, ekonomik ve sosyolojik metinlerin doğrudan öznel bir şekilde oluşturulduğunu ve bu metinlerde Doğu'ya dair yapay bir temsil inşa edildiğini ifade etmiştir. Said'e

göre Batı merkezli bu metinlerde Batı entelektüel, rasyonel, olgun ve normal olarak temsil edilmiştir. Batı'nın bir mekan, medeniyet ve kültür olarak değil bir nesne olarak gördüğü Doğu ise önemsiz, aşağı, bağımlı, irrasyonel, ilkel ve mistik olarak tasvir edilmiştir. Bununla birlikte, Doğu'ya dair metinlerde develer, bedeviler ve kervanlar sıklıkla yer almıştır. Ayrıca, bu metinlerde toplumlar arasındaki sosyokültürel farklılıklar göz önünde bulundurulmamış ve Batı tarafından kurgulanmış olan Doğu'nun her yeri oryantalist söylem içinde aynılaştırılmıştır (Said, 2006, s.107; Kocabay, 2010, s.46-52). Said'e göre Batı'nın kendini meşrulaştırma ve iktidarını sağlamlaştırma çabası ise bu temsillerin ortaya çıkışının temel sebebini oluşturmuştur (Said, 2006, s.85). Genel bir değerlendirme yapıldığında siyaset bilimi, sosyoloji ve sosyal psikoloji alanındaki entelektüellerin temsil kavramına dair ortak görüşlerinin, birey veya topluluğu temsil eden yeni bir gerçekliğin ortaya çıkması ve öz olanın kendi gerçekliği dışındaki bir temsil ile sunulması olmuştur. Stuart Hall, Edward Said ve Jean Baudrillard gibi entelektüellerin de benzer olarak insanların, olayların ve nesnelerin yerini alan temsillerin, yeni bir gerçeklik yarattığını ve öz olanın kendi gerçekliği dışındaki temsil ile sunulduğunu ifade ettikleri görülmüştür (Çakıcı, 2020, s.18-26).

Hukuk, siyaset bilimi, sosyoloji ve sosyal psikoloji gibi birçok alanda önemli bir çalışma konusu olan temsil olgusunun iletişim alanındaki kullanımı ise alt kültürlerin, sosyal grupların ve mekânların başta olmak üzere çeşitli unsurların reklâmlardan belgesellere, tartışma programlarından durum komedilerine kadar medyanın çeşitli kamusal forumlarında nasıl bir bağlamda veya ne tür betimlemelerle kamuya sunulduğu ve bu gösteriliş biçimlerinin insanlar tarafından nasıl alımlandığı ve yorumlandığı ile ilgili olmuştur (Gökalp, Ergül ve Cangöz, 2010, s.155). Geçmişten günümüze geleneksel medya araçları farklı resmetme teknikleri ile gerçek nesneleri imgelemiş ve sonsuz temsiller oluşturmuştur. Fakat gerçeği kendi ideolojisi doğrultusunda kodlayan ve yeniden tanımlayan medyanın nesneleri, kavramları ve kişileri doğrudan yansıtmadığı, onları belli bir bağlama oturtarak tanımladığı ve onlara dair kurgusal temsiller inşa ettiği görülmüştür (Arık ve Akgün, 2019, s.198). Medya; politik ve ekonomik çıkarların şekillendirdiği kimlik politikalarına uygun olarak yeterli sayıdaki tekrarlarla belli toplumsal gruplara dair genel geçer kalıp yargılar oluşturmuş ve bu kalıp yargıları medya içeriklerini takip eden insanlara sunmuştur (Burton, 1997, s.137; Golding ve Murdock, 2008, s.53; Artar, 2019, s.29-30). Medya

tarafından oluşturulan bu kalıp yargıların ise kişilerin belli toplumsal gruplara karşı sahip olduğu fikirleri şekillendirdiği görülmüştür (Balcı ve Çifçi, 2021, s.238-239). Nitekim, medya bu kalıp yargılar ile insanların kime ve neye değer vereceklerini veya kime ve neye karşı çıkacaklarını öğretmektedir (Söğüt, 2019, s.214). Medyanın sahiplik yapısının ve egemen ideoloji ile ilişkisinin de etkisi ile ortaya çıkan bu durum ise toplumdaki eşitsizliklerin normalleşmesine ve meşrulaşmasına neden olabilmektedir. Tarihsel olarak medyadaki bu temsil sorununu ortaya koyan ilk akademik çalışmalar, feminist ve siyahi hareketlerin de görünür olmaya başladığı 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. 1970'li yıllarda ise kültüre ilişkin bütün temsillerin politik olduğu inancı güçlenmiş ve geleneksel medyadaki temsil sorununa dair araştırmalar artmaya başlamıştır (Durham ve Kellner, 2006, s.32-33; Söğüt, 2019, s.215). Bu dönemde gerçekleşen araştırmalar, belli grupların ideal olarak farklı düşüncelere ve görüşlere yer vermesi beklenen medyada kendi gerçekliği içerisinde ele alınmadan genellikle egemen söylemler doğrultusunda çerçevelenerek sunulduğunu ortaya koymuştur. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, 2000'li yıllarda da geleneksel medyadaki temsil sorununu ortaya koyan araştırmaların devam ettiği görülmüştür.

Ponmalar, David ve Ramayan (2009) gerçekleştirdikleri araştırmada, Tamillerin Malezya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Malaysia Nanban gazetesi üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Malezya'da yaşayan Tamillerin; cinayet ve soygun gibi temalar ile ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır (Ponmalar, David ve Ramayan, 2009, s.145-146). Dahinden, Koch, Wyss ve Keel (2011) gerçekleştirdikleri araştırmada, İslam ve Hristiyanlık dininin İsviçre medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen 11 medya kuruluşu üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda İsviçre medyasında Hristiyanlık ve mezheplerinin olumlu olarak, İslam ve mezheplerinin ise olumsuz olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Dahinden, Koch, Wyss ve Keel, 2011, s.8-10). Yüksel (2012) gerçekleştirdiği araştırmada, etnik kimliklerin 1990 sonrası Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Fırtına (2008)" ve "Güz Sancısı (2009)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. Nitel desende yapılandırılan araştırmanın sonucunda "Güz Sancısı" filminde Rum etnik kimliğinin çeşitlilik etrafında temsil edilmediği görülmüştür. "Fırtına" filminde ise Kürt kimliğinin "bölücü", "modernleşemeyen", "cahil", "görgüsüz" ve "işgalci" gibi klişelerden arındırılmış bir

şekilde temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Yüksel, 2012, s.25-26). Karadaş (2012) gerçekleştirdiği araştırmada aile olgusunun televizyon reklamlarındaki temsilini incelenmiştir. Betimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda aile olgusunun reklamlarda "sevgi, analık, babalık, tasarruf ve tutum, maddi konfor, sağlık, temizlik, başarı, komşuluk, geleneksellik, güvenlik, eğitim, otoriterlik, akrabalık, hemşerilik ve hayırseverlik" gibi çeşitli temalar ile ilişkili olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Karadaş, 2012, s.84). Ünür (2013) gerçekleştirdiği araştırmada, toplumsal kimliklerin Türk televizyon dizilerindeki temsilini örneklem olarak seçilen "Arka Sokaklar", "Öyle Bir Geçer Zaman Ki", "Fatmagül'ün Suçu Ne?", "Adını Feriha Koydum" ve "Kuzey Güney" adlı diziler üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda karakterlerin egemen ideolojiyi yansıtacak biçimde kurgulandığı görülmüştür. Ayrıca, genel kabul görmüş veya görmesi istenilen davranış kalıplarının olumlandığı bu dizilerde, toplum ve sistem açısından "öteki" olarak görülen kimliklerin olumsuz olarak temsil edildiği veya yeteri kadar temsil edilmediği ortaya çıkmıştır (Ünür, 2013, s.32). Altun ve Gencel Bek (2013) gerçekleştirdikleri araştırmada, aile içi şiddetin Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Posta, Sabah ve Zaman gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, haberlerde saldırıya uğrayan kadınların kimliğinin ve fotoğraflarının paylaşıldığı, saldırganın davranışını gerekçelendirmeye yönelik ifadelerin kullanıldığı, şiddetin sadece fiziksel boyutuna yer verildiği ve kadına yönelik aile içi şiddet olaylarının bir toplumsal sorun olarak değil bireylerin tekil olarak karşı karşıya kaldıkları sorunlar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Altun ve Gencel Bek, 2013, s.32-33). Karadaş (2013) gerçekleştirdiği araştırmada, güç olgusunun Türk televizyon dizilerindeki temsilini örneklem olarak seçilen "Fatmagül'ün Suçu Ne?" ve "Adını Feriha Koydum" adlı diziler üzerinden incelemiştir. Betimleyici durum analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem dizilerdeki "güçlü bireylerin", "güçsüz bireyler" karşısında ayrıcalıklı olarak temsil edildiği ve güç temsillerinin tamamının toplumsal gerçekliğe uygun olarak yeniden üretildiği görülmüştür (Karadaş, 2013, s.87-88).

Sönmez (2014) gerçekleştirdiği araştırmada, dindarların Türk televizyon dizilerindeki temsilini örneklem olarak seçilen "Huzur Sokağı" adlı dizi üzerinden incelemiştir. Göstergebilimsel çözümleme tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda dindarların sadık, aile bağları güçlü, sorumluluk sahibi, vicdanlı, dürüst-

saf, insancıl, ahlaklı ve iyi bireyler olarak; dindar olmayanların ise aldatan, yalnız, sorumsuz, vicdansız, entrikacı, menfaatperest, ahlaksız ve kötü bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Sönmez, 2014, s.121). Ova (2014) gerçekleştirdiği araştırmada, çocuk gelinlerin Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Posta ve Zaman gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda haberlerde çocukların uğradıkları şiddetin detaylarına yer verildiği, zorla evlendirilen kız çocukların sahip olduğu hukuki ve yasal haklardan hiç bahsedilmediği ve bazı haberlerde çocukların isimlerinin ve fotoğraflarının yayımlandığı görülmüştür. Bununla birlikte, kız çocuklarının haberlerde "mağdur kurbanlar, aşık kadınlar ve zavallı kurbanlar" olarak temsil edildiği ve haberlerin çocukların yaşadıkları mağduriyeti yeniden ürettiği ortaya çıkmıştır (Ova, 2014, s.254-256). Koyuncu ve Medin (2015) gerçekleştirdikleri araştırmada, ikinci Irak Savaşı örnek olayı kapsamında savaş karşıtlarının Türk basınındaki temsilini olarak seçilen Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazeteleri üzerinden incelemiştir. Göstergebilimsel çözümleme tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Hürriyet Gazetesi'nin savaş karşıtlarına dair ilginç, sıradışı ve magazinsel haber fotoğrafları yayımladığı görülmüştür. Bununla birlikte, Cumhuriyet Gazetesi'nin savaş karşıtlarını haklı ve haklarını savunan fakat aynı zamanda ezilen ve söz verilmeyen bireyler olarak, Zaman Gazetesi'nin ise savaş karşıtlarını saldırgan, illegal özellikler taşıyan, sapkın ve marjinal bireyler olarak temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Koyuncu ve Medin, 2015, s.165-167). Erbalan Gürbüz (2015) gerçekleştirdiği araştırmada, televizyonun bağımsız Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen “Masumiyet (1997)”, “Üç Maymun (2008)”, “Araf (2012)”, “Zerre (2012)” ve “Çoğunluk (2010)” adlı filmler üzerinden incelemiştir. Sosyo-politik analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda televizyonun düşük gelirli karakterlerin genel olarak haber yayınları ile bilgi almak, vakit geçirmek ve gündelik gerçeklerden uzaklaşmak gibi amaçlarla kullandığı bir araç olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Erbalan Gürbüz, 2015, s.279). Arslan ve Duğan (2016) gerçekleştirdikleri araştırmada, suça karışmış veya suç işlediği iddia edilen çocukların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Zaman ve Cumhuriyet gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik ve söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda kız çocuklarının çoğunlukla mağdur ve masum olarak, erkek çocuklarının ise çoğunlukla şüpheli ve tehlikeli olarak temsil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, haber içeriklerinde çocukların "suçlu", "hırsız" ve "tutuklu" gibi

kavramlar ile ilişkilendirildiği ve fotoğraflarının kullanıldığı saptanmıştır. Bu sonuçlar ise örneklem gazetelerin çocukların sorunlarının çözümüne katkı sunmak yerine onları damgaladığını ortaya koymuştur (Arslan ve Duğan, 2016, s.319-322). Koca-Atabey (2016) gerçekleştirdiği araştırmada, körlüğün Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Hayatım Sana Feda (1970)" ve "Adını Anmayacağım (1971)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. Yorumlayıcı fenomenolojik analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, filmlerde körlüğün gerçeklikten uzak bir şekilde temsil edildiği saptanmıştır (Koca-Atabey, 2016, s.20-21).

Ardıç Çobaner ve Öğüt Yıldırım (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada, Alzheimer hastalığının ve Alzheimer hastalarının Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sabah, Posta, Habertürk ve Milliyet gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda haberlerde Alzheimerla ilgili bilimsel güvenilirliği olmayan kaynakların kullanıldığı ve Alzheimer'ın sıklıkla yaşlılıkla ilişkilendirilen tehlikeli bir hastalık olarak temsil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, Alzheimer hastalarının da çevresiyle iletişimi kopuk ve kendi dünyasında yaşayan bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Ardıç Çobaner ve Öğüt Yıldırım, 2017, s.1). Kuruoğlu ve Salman (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada, yaşlı bireylerin Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Kanun Namına (1952)", "Ağaçlar Ayakta Ölür (1964)", "Hababam Sınıfı (1975)", "Adile Teyze (1982)", "Eşkıya (1996)", "Güle Güle (2000)" ve "Nadide Hayat (2015)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. Nitel desende yapılandırılan araştırmanın sonucunda yaşlıların incelenen filmlerde yalnızlığa mahkum edilen, hasta, yavaş hareket eden, emekli veya eşinin maaşı ile geçimini sağlayan, kendi yaş grubundan oluşan bir alt kültür içinde varlıklarını koruyan ve gelenekselci bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Kuruoğlu ve Salman, 2017, s.20-21). Chen (2018) gerçekleştirdiği araştırmada, LGBT+ bireylerinin Amerika medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Time ve People dergileri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Time ve People dergilerinin LGBT+ bireylerine karşı genelleyici bir dil kullandığı ve LGBT+ bireylerinin bu dergilerdeki temsilinin 14 yıllık süre içerisinde yaşanan hukuki, toplumsal ve politik gelişmelere bağlı olarak sürekli değiştiği ortaya çıkmıştır (Chen, 2018, s.90-94). Yumurtacı (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, toplumsal eleştirinin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Uykusuz dergisi

üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda incelenen karikatürlerin önemli bir çoğunluğunun egemen güçlere hizmet eden arındırıcı-uzlaştırıcı bir yaklaşımdan uzak; egemeni eleştiren bir tutuma sahip olduğu ve Uykusuz dergisinin toplumsal eleştirinin bir temsili olduğu görülmüştür (Yumurtacı, 2019, s.153). Arık ve Akgün (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada, toplumsal bir niteliğe sahip gazeteci kimliğinin Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Sokakta Kan Vardı (1965)", "Öyle Olsun (1976)", "Gazeteci (1979)", "Talihli Amele (1980)", "On Kadın (1987)", "Skandal (1987)", "Şeytan Bunun Neresinde? (2003)", "Çinliler Geliyor (2006)" ve "Kanal-i-zasyon (2009)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda gazetecilerin 1960-1980 döneminin filmlerinde entelektüel ve idealist fikir adamı olarak temsil edildiği görülmüştür. Gazetecilerin, 1980 sonrası dönemin filmlerinde ise bu konumunu yitirmeye başladığı ortaya çıkmıştır. Bu durum üzerinde 1980'li yıllardan itibaren ülkede hâkim olmaya başlayan neoliberal politikaların etkili olduğu saptanmıştır (Arık ve Akgün, 2018, s.196). İmançer (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, kadınların Türk sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Birleşen Yollar (1970)", "Minyeli Abdullah I (1990)", "Minyeli Abdullah II (1990)", "Yalnız Değilsiniz I (1990)", "Yalnız Değilsiniz II (Sonsuza Yürümek) (1990)", "Danimarkalı Gelin (1993)" ve "Bize Nasıl Kıydınız (1994)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda filmlerdeki eğitimsiz kadın karakterlerin erkeğe karşı itaatkâr olan ve ev işleri ile uğraşan bireyler olarak, üst sınıfa mensup kadın karakterlerin ise sadece süslenip partilere katılan ve dindar olmadıkları için özel alanda ve kamusal alanda başarısız olan bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (İmançer, 2019, s.93-94). Ye ve Zeldes (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, engelli bireylerin Çin medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen People's Daily üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda engelli bireylerin klişeler üzerinden temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Ye ve Zeldes, 2020, s.32-33).

Yasin, Batool ve Naseer (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, trans bireylerin Bollywood sinemasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Darmiyaan (1997)", "Murder 2 (2011)", "Sangharsh (1999)", "B.A Pass (2013)", "Rajjo (2013)", "Welcome to come to Sajjanpur (2008)", "Shabnam Mousi (2005)" ve "Tamana (1998)" adlı filmler üzerinden incelemiştir. İçerik analizi, anket ve derinlemesine

görüşme tekniklerinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda trans bireylerin Bollywood filmlerinde seks işçisi, dilenci, suçlu ve dansçı olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, insanların bu temsil biçimlerinden dolayı trans bireyler ile iletişim kurmaktan kaçındığı ve sosyal ortamlarda trans bireyler hakkında aşağılayıcı ifadeler kullandığı ortaya çıkmıştır (Yasin, Batool ve Naseer, 2020, s.105). Deveci ve Cesur (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, doktorların Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen "Hekimoğlu" ile "Mucize Doktor" dizilerinin olağanüstü performans sergileyen iki başkarakterinin yer aldığı kamu spotları üzerinden incelemiştir. Öyküsel anlatı analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda doktorların beklentilerin her zaman üstünde performans sergileyen, istisnasız tüm hastalarının hayatlarını kurtaran ve mucizevi işler aracılığı ile neredeyse imkânsız şeyleri başarabilen bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bu durumun ise yeni bir gerçeklik yarattığı sonucuna ulaşılmıştır (Deveci ve Cesur, 2021, s.271). Gürbüz, Zafer ve Bilecen (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, militarist erkeklerin Türk televizyon dizilerindeki temsilini örneklem olarak seçilen "Söz" dizisi üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda dizide fedakârlık, emre itaat, cesaret, duyguların bastırılması, vatani görevin kutsallığı ve şehitlik olgusunun muhteşemliği gibi temaların ön plana çıktığı ve militarist erkeklerin sert, duygusuz ve acımasız olarak temsil edildiği görülmüştür (Gürbüz, Zafer ve Bilecen, 2021, s.1121). Umunç (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, çokkültürlülük olgusunun Hint filmlerindeki temsilini örneklem olarak seçilen “Peekay (2014)” adlı film üzerinden incelemiştir. Göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda filmde dini kendi çıkarları için kullanan ve bu yolla menfaat sağlayanlara yönelik eleştirilere yer verildiği ve çokkültürlülük olgusunun da sevgi ve arkadaşlık gibi değerler ile ilişkili olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Umunç, 2022, s.106-108). Şentürk Kara (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Almanya'da yaşayan Türklerin Alman medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen 7 karikatür üzerinden incelemiştir. Söylem analizi ve göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Türklerin yer aldığı dinle ilgili karikatürlerde Almanya’daki İslamlaşma korkusunun eleştirildiği, futbol ile ilgili karikatürlerde ise Türklerin ülkeye entegre olabilen ve Alman vatandaşlığına geçmeye "hak kazanabilen" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Şentürk Kara, 2022, s.15).

Görüldüğü üzere 2000'li yıllardan itibaren araştırmacılar; etnik kimliklerin, dinlerin, dindar bireylerin, ailenin, şiddetin, gücün, çocukların, savaş karşıtlarının, iletişim araçlarının, engelli ve yaşlı bireylerin, hastalıkların, LGBT+ bireylerin, toplumsal eleştirinin, gazetecilerin, doktorların, kadınların, militarist erkeklerin ve çok kültürlülüğün başta olmak üzere birçok olgunun geleneksel medya araçlarındaki temsiline dair çalışmalar ortaya koymuştur. Bu çalışmaların bulguları incelendiğinde; geleneksel medya araçlarının genel olarak hem olguları kendi gerçekliği içerisinde ele almadan egemen söylemler doğrultusunda kodladığı ve yeniden tanımladığı hem de olgulara dair kurgusal temsiller inşa ettiği görülmüştür. Medyanın sahiplik yapısının ve egemen ideoloji ile ilişkisinin de etkisi ile ortaya çıkan bu durum bir temsil problemi yaratmıştır. Geleneksel medyada inşa edilen bu sorunlu temsillerin toplumdaki eşitsizliklerin "normalleşmesine ve meşrulaşmasına" neden olabileceği ifade edilebilir. Geleneksel medya araçları karşısında "pasif" durumda olan bireylerin, yeni medya olarak tanımlanan internet tabanlı kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile zamana ve mekâna bağlı kalmadan var olan bilgilere ulaşabilen, her türlü metni, sesi ve görüntüyü paylaşabilen veya dönüştürebilen ve bilgileri depolayabilen "aktif" bireylere dönüştüğü ifade edilmiştir (Polat, 2018, s.57). Ayrıca, geleneksel medya araçlarında siyasi ve ticari erkin çıkarları doğrultusunda temsil edilen belli dezavantajlı toplumsal grupların karşılıklı etkileşime imkan veren internet tabanlı kitle iletişim araçları sayesinde hem mesajın alıcısı hem de üreticisi konumuna geldiği ve kendilerini ifade edebilme alanı elde ettiği belirtilmiştir. Fakat demokratik katılım ve anayasal demokrasilerin temel taşlarından biri olarak ifade özgürlüğü açısından büyük bir önem atfedilen yeni medya araçları (Şen ve Şen, 2015, s.128-129), dezavantajlı grupların geleneksel medya araçlarından farklı olarak küçük bütçeler ile kendi medya kanallarını kurmalarına ve içerik üretmelerine olanak sağlasa da geleneksel medya araçlarındaki temsil probleminin yeni medya araçlarında farklı bir şekilde devam ettiği saptanmıştır (Çakıcı, 2020, s.31-32). Ulusal ve uluslararası literatürde, yeni medyadaki temsil sorununu ortaya koyan birçok çalışmanın olduğu görülmüştür.

Kahveci ve Paksoy (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada, öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazetelerinin dijital haberleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda öğretmenleri konu alan olumlu

haberlerin olumsuz haberlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Fakat, gazetelerin öğretmenleri konu alan bazı olumsuz haberlerde kışkırtıcı ve genelleyici bir dil kullandığı ortaya çıkmıştır (Kahveci ve Paksoy, 2019, s.69-70). Bozkur ve Taylan (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, annelik olgusunun Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Posta ve Bianet gazetelerinin dijital haberleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda ana akım medyanın göçmen, yoksul, çok genç veya yaşlı ve engelli anne profillerine yer vermediği ve annelik olgusunu baskın ataerkil kodlar ile temsil ettiği görülmüştür. Alternatif medyanın ise mevcut nüfus politikası doğrultusunda kadın bedenine yapılmak istenen müdahaleleri eleştirdiği ve haberlerde ötekileştirilmiş annelere sıklıkla yer verdiği saptanmıştır (Bozkur ve Taylan, 2020, s.60-62). Olveira-Araujo ve Argiñano (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, cinsellik olgusunun İspanya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen eldiario.es, elpais.com ve abc.es gibi haber siteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, medyada cinsellik olgusunun kadınlar ile ilişkilendirildiği saptanmıştır (Olveira-Araujo ve Argiñano, 2021, s.10-11). Vaishnav (2021) gerçekleştirdiği araştırmada, kadınların temsilini Netflix, Amazon Prime, Disney Hotstar gibi dijital medya platformlarda yayımlanan “Girl in the City”, “Ladies Room”, “Little Things”, “Lust Stories”, “WTF”, “Made in Heaven”, “Ghoul”, “Pushpavalli”, “Mirzapur” ve “Four More Shots Please!” gibi Hint dizileri üzerinden incelemiştir. Metin analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda dijital medya platformlarda yayımlanan Hint dizilerinin, Y kuşağı kadınlarını Bollywood filmlerinden ve televizyon dizilerinden farklı olarak klişelerden arındırılmış bir şekilde temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Vaishnav, 2021, s.5748). Alpay Jeong (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, ev kadınlarının temsilini örneklem olarak seçilen pixabay.com, pexels.com ve unsplash.com gibi web sitelerinde yer alan fotoğraflar üzerinden incelemiştir. Görsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda stok fotoğraflarında ev kadınlarının itaatkar ve pasif bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Alpay Jeong, 2022, s.109-110). Florenta, Wahyudi ve Sabardila (2022) gerçekleştirdikleri araştırmada, erkeklerin YouTube'daki temsilini örneklem olarak seçilen L-Men Milk, Hilo Teen, Men's Biore, Posh Men, Nivea Men, Garnier Men, Vitmen, Yamaha, Soy Sauce, Freefire, Nippon Paint, Geliga, Herbal Tolak Linu, Exstrajos, Kukubima ve Chocolatos reklamları üzerinden incelemiştir. Betimleyici analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda erkeklerin örneklem olarak

seçilen YouTube reklamlarında atletik, uzun, güçlü, kaslı, kokusuz ve başarılı bireyler şeklinde temsil edildiği tespit edilmiştir (Florenta, Wahyudi ve Sabardila, 2022, s.452).

Görüldüğü üzere 2000'li yıllardan itibaren araştırmacılar; öğretmenlerin, annelerin, cinselliğin, kadınların ve erkeklerin başta olmak üzere birçok olgunun yeni medya araçlarındaki temsiline dair çalışmalar ortaya koymuştur. Bu çalışmalar; 2000'li yıllardan itibaren küresel çapta yaygınlaşmaya başlayan, çift yönlü iletişim imkânı sunan, büyük ekonomik bütçeler gerektirmemesi nedeni ile sesini duyuramayan dezavantajlı belli toplumsal gruplara kendi platformlarını kurmalarına ve kendi içeriklerini üretmelerine imkân tanıyan ve geleneksel medyanın kurduğu sistemlerin üzerine çıkan yeni medya araçlarında temsil probleminin devam ettiğini göstermiştir. Yeni medya platformlarında yer alan temsillerin, geleneksel medyada belirli grupların hedeflerini destekleyecek doğrultuda oluşturulan ve kitlelere belirli bir davranış modeli ve hayat tarzı sunan temsiller ile aynı doğrultuda inşa edildiği saptanmıştır (Dinç ve Dinçer, 2019, s.98).

1.3.2. Ulusal ve Uluslararası Medyada Göçün Görsel Temsili

Ben ve öteki ilişkisi 17. yüzyıldan itibaren Thomas Hobbes, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Arthur Schopenhauer, Martin Heidegger ve Jean-Paul Sartre gibi birçok düşünür tarafından tartışılmaya başlansa da (Levinas, 2003, s.115), üretim aygıtlarını elinde bulunduran özne tarafından "acayip, tuhaf veya ahlak dışı" olarak nitelendirilen "ötekiler" tarih boyunca hep var olmuştur (Durna, 2014, s.151-152). Kendi bilincine varmış ve ötekinin varlığını tasdik etmek suretiyle kendi varlığını tasdik eden özneler bir şekilde ilişkilerini ve hayatlarını sürdürürken düşman kategorisine yerleştirdikleri "ötekileri" hep yanlarında taşımıştır (Sağlam ve Yaşar, 2017, s.139). Sosyo-kültürel ve ekonomi-politik yapı doğrultusunda çeşitli dilsel ve göstergesel kodlar geliştiren medya ise hem "bizler" ve "onlar" veya "içeridekiler" ve "dışarıdakiler" gibi ayrıştırıcı söylemler geliştirmiş hem de kamusal tehdit ve kirletici unsur olarak tanımladığı "ötekileri" ustaca kurgulanmış olumsuz olay örgüleriyle birlikte sunmuştur. Toplumda ayrıştırıcı ve ötekileştirici tutum ve davranışların oluşmasında belirleyici bir role sahip olan medyanın (Van Dijk, 1991, s.238) göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri de bir "öteki" olarak tanımlandığı ve onları ustaca kurgulanmış olumsuz olay örgüleriyle birlikte sunduğu görülmüştür. Enformasyon kontrolü ve manipülasyonu yoluyla kişilerin inanç, tutum

ve davranışlarını değiştirme işlevini üstlenen medya (Schiller, 2005, s.284) bir yandan göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bir tehdit unsuru veya kamu güvenliği için potansiyel risk ve tehdit saçan öcüler olarak sunmuş bir yandan da günlük dili onlara karşı saldırgan hale getirmiştir (Yolçu, 2019, s.847). Araştırmacılar ise iç savaşlardan, devlet stratejilerinden ve benzeri birçok sebepten dolayı kendi ülkelerinden ayrılarak başka ülkelere göç eden bu insanların kamuoyu üzerinde etkili bir güce sahip olan geleneksel ve dijital medya araçlarındaki temsil biçimlerini inceleyerek, ev sahibi toplum ve yeni gelenler arasındaki etkileşimi anlamaya çalışmıştır (Göktuna Yaylacı, 2017, s.3-4; Elmas ve Paksoy, 2020, s.185). Uluslararası literatür incelendiğinde göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin geleneksel ve dijital medyadaki sorunlu temsilini ortaya koyan birçok çalışmanın olduğu görülmüştür.

Pickering (2001) gerçekleştirdiği araştırmada sığınmacıların ve mültecilerin Avustralya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen The Courier-Mail ve The Sydney Morning Herald gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda sığınmacıların ve mültecilerin Avustralya medyasında “tuhaf, yasadışı, kusurlu ve sapkın topluluklar” olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Pickering, 2001, s.178-185). Vicsek, Keszi ve Márkus (2008) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin ve sığınmacıların Macaristan medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Népszabadság ve Magyar Nemzet gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Macaristan medyasının genel olarak mültecilere ve sığınmacılara dair düşmanca bir dil kullandığı görülmüştür. Bununla birlikte, mültecilerin ve sığınmacıların Macaristan medyasında "suçlu, sapkın ve vasıfsız" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Vicsek, Keszi ve Márkus, 2008, s.92-104). Razzaq (2012) gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlerin Malezya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen The Star gazetesi üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda göçmenlerin Malezya medyasında “toplumun güvenliğini ve ekonomisini tehdit eden suçlu, vasıfsız ve yasadışı bireyler” olarak temsil edildiği görülmüştür (Razzaq, 2012, s.121-128). Caviedes (2015) gerçekleştirdiği araştırmada, göç olgusunun ve göçmenlerin İngiltere, İtalya ve Fransa medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen The Daily Telegraph, Le Figaro ve Corriere della Sera gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin

kullanıldığı araştırmanın sonucunda İngiltere, İtalya ve Fransa medyasında göçün güvenliği tehdit eden bir olgu olarak, göçmenlerin ise "suçlu ve terörist" bireyler olarak temsil edildiği tespit edilmiştir (Caviedes, 2015, s.906-911). Parker (2015) gerçekleştirdiği araştırmada, sığınmacıların ve mültecilerin İngiltere ve Avustralya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen The Daily Mail, The Daily Mirror, The Daily Express, The Times, The Guardian, Sydney Morning Herald, The Courier-Mail, The Daily Telegraph ve The Age gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda sığınmacıların ve mültecilerin İngiltere ve Avustralya medyasında hem "istilacı, suçlu ve sapkın" hem de "mağdur" bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür (Parker, 2015, s.5-13). Cheng (2016) gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlerin Tayvan medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Apple Daily, Liberty Times, China Times ve Commercial Times gazeteleri ile ETtoday, NewsNow, Yam News ve Great News Daily gibi haber platformları üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda göçmenlerin Tayvan medyasında "hastalıklı, seks işçisi, kusurlu, saldırgan, kaba ve anlaşılmaz" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Cheng, 2016, s.2514-2521).

Ferreira, Flister ve Morosini Filho (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin Brezilya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Folha de São Paulo gazetesi üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda mültecilerin Brezilya medyasında nesneleştirildiği ve "suçlu" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Ferreira, Flister ve Morosini Filho, 2017, s.63-54). Holzberg, Kolbe ve Zaborowski (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin Alman medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Süddeutsche Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Die Welt, Die Tageszeitung, Der Spiegel, Focus ve Die Zeit dergisi üzerinden incelemiştir. İçerik ve söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, Alman medyasında mültecilerin "ülkenin güvenliğini ve ekonomisini tehdit eden, eğitimsiz, şiddet yanlısı, istilacı ve kadın düşmanı" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018, s.11-18). Ramasubramanian ve Miles (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin İngiliz ve Arap medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen The New York Times, The Washington Post, NBC/MSNBC, USA Today, BBC International, The Guardian, The Daily Mail, Al Alam, Al Ahram, Ad

Dustour, Al Hayat, Al Manar, Al Jazeera, Al Riyadh, Al Wahda Thawra, El Nashra ve Syrian Arab News Agency üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Arap medyasında Suriyeli mültecilerin yaşadığı zorluklara sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte, İngiliz medyasında Batılı ülkelerin güçlü, mültecilerin ise "mağdur, çaresiz ve pasif" bireyler ve "homojen" gruplar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Ramasubramanian ve Miles, 2018, s.4501-4502). Parker, Naper ve Goodman (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin İngiltere, Norveç ve Avustralya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen BBC, NRK ve ABC'nin haber siteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, örneklem gazetelerin Aylan Kurdi'nin fotoğrafının yayımlandığı tarihten önce hem mültecileri olumsuz bir şekilde tasvir ettiği hem de göçmen ve mülteci kavramlarını birbirlerinin yerine kullandığı saptanmıştır. Aylan Kurdi'nin fotoğrafının yayımlandığı tarihten sonra ise örneklem gazetelerin mülteci ve sığınmacı kavramlarını ön plana çıkarmaya başladığı ve mültecileri olumlu bir şekilde temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Parker, Naper ve Goodman, 2018, s.25-26). Bosilkov ve Drakaki (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, göçmenlerin Yunanistan ve Makedonya medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Ef Syn, To Vima, Kathimerini, Utrinski Vesnik, Vecer ve Dnevnik gazeteleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Yunanistan ve Makedonya medyasının göçmenleri "mağdur, çaresiz ve yasadışı" bireyler olarak temsil ettiği saptanmıştır (Bosilkov ve Drakaki, 2018, s.40-43). Kadianaki, Avraamidou, Ioannou ve Panagiotou (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, göçmenlerin Kıbrıs Rum medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Haravgi, Politis, Fileleftheros ve Simerini gazeteleri üzerinden incelemiştir. Nitel desende yapılandırılan araştırmanın sonucunda ırkçı ifadelerin kullanıldığı Kıbrıs Rum medyasında, göçmenlerin "ülkenin güvenliğini ve ekonomisini tehdit eden" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Kadianaki, Avraamidou, Ioannou ve Panagiotou, 2018, s.5-8). Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk ve Bulgar basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Cumhuriyet, Dneven Trud ve Standart gazeteleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Türk basınının mültecileri "dilencilik yapan ve çokeşli" bireyler olarak, Bulgar basınının ise mültecileri "yasadışı ve

ekonomik soruna neden olan" bireyler olarak temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018, s.540-543).

Ng, Choi ve Chan (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada, sığınmacıların Çin medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen WiseNews veritabanına kayıtlı gazeteler ve dergiler üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Çin medyasının sığınmacıları da "suçlu ve yasadışı" bireyler olarak temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Ng, Choi ve Chan, 2019, s.5-22). Jelínková (2019) gerçekleştirdiği araştırmada mültecilerin Çek medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Blesk, MF Dnes ve Právo gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi ve tematik analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Çek medyasının mültecileri nesneleştirdiği ve "ülkenin güvenliğini tehdit eden sapkın" bireyler olarak temsil ettiği saptanmıştır (Jelínková, 2019, s.42-43). Santos-Silva ve Guerreiro (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada mültecilerin Portekiz medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Público ve Observador gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Portekiz medyasında hem mültecilerin ifadelerine yer verilmediği hem de göçmen ve mülteci kavramlarının birbirlerinin yerine kullandığı görülmüştür. Bununla birlikte, Portekiz medyasında mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin "kahraman" olarak tanımlandığı, mültecilerin ise homojen gruplar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Santos-Silva ve Guerreiro, 2020, s.130-134). Cooper, Blumell ve Bunce (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada, sığınmacıların İngiliz medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen 15 gazete ve 11 çevrimiçi haber platformu üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda sığınmacıların İngiliz medyasında "Avrupa'nın güvenliğini ve ekonomisini tehdit eden marjinal" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Cooper, Blumell ve Bunce, 2021, s.18). Fotopoulos, Masini ve Fotopoulos (2022) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin Covid-19 salgını döneminde Yunanistan, Almanya ve İngiltere medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen I Kathimerini, Efimerida ton Syntakton, Proto Thema, Peloponnisos, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Süddeutsche Zeitung, Bild Zeitung, Hannoversche Allgemeine Zeitung, The Telegraph, The Guardian, Daily Mail ve London Evening Standard gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Yunanistan, Almanya ve İngiltere medyasında salgının ortaya çıkması ile mültecilere dair haberlerin azalmaya başladığı görülmüştür. Bununla birlikte, Efimerida ton

Syntakton, Süddeutsche Zeitung ve The Guardian gibi sol eğilimli gazetelerin mültecilerin salgın döneminde yaşadığı zorlukları ön plana çıkardığı, sağ eğilimli gazetelerin ise mültecileri "sağlık açısından sorun teşkil eden" bireyler olarak temsil ettiği saptanmıştır (Fotopoulos, Masini ve Fotopoulos, 2022, s.248-249).

Görüldüğü üzere uluslararası literatürde göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin Avustralya, Macaristan, Malezya, İngiltere, Fransa, İtalya, Tayvan, Brezilya, Almanya, Mısır, İran, Ürdün, Lübnan, Katar, Suudi Arabistan, Suriye, Norveç, Yunanistan, Makedonya, Kıbrıs, Bulgaristan, Çin, Çekya ve Portekiz gibi ülkelerin medyasındaki temsiline dair birçok çalışma ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda hem farklı göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen gruplarına odaklanıldığı hem de araştırmacıların göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen statüleri arasındaki ayrıma dikkat ettiği görülmüştür. Bununla birlikte, çalışmaların bulguları medyanın bu hukuki statüleri birbirlerinin yerine kullandığını ortaya koymuştur. Çoğunlukla içerik ve söylem analizi tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmaların bulguları medyanın göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri genel olarak "tuhaf, yasadışı, sapkın, suçlu, vasıfsız, terörist, istilacı, hastalıklı, kusurlu, saldırgan, kaba, seks işçisi, kadın düşmanı, anlaşılmaz, marjinal ve çokeşli" bireyler olarak veya "mağdur, çaresiz, pasif ve homojen" gruplar olarak, hedef ülkelerin yetkililerini ise "kahraman" olarak temsil ettiği saptanmıştır. Uluslararası literatürde yer alan bu çalışmalar, asli görevi kamuoyunu bilgilendirmek olan ancak eril, keskin ve dışlayıcı söylemlere yer veren geleneksel ve dijital medyanın trajik olanı bir malzemeye dönüştürdüğünü, göç meselesini siyasi bir çerçevede ele aldığını, göç eden bireylerin kendi durumlarına ilişkin beklentilerine ve görüşlerine nadiren yer verdiğini ve göç eden bireyleri "bizden olmayan" anlatısı ekseninde konumlandırdığını ortaya koymuştur. Ulusal literatür incelendiğinde araştırmacıların göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin Türk medyasındaki temsiline dair birçok çalışma ortaya koyduğu ve bu çalışmaların bulguları ile uluslararası literatürde yer alan çalışmaların bulguları arasında bir benzerlik olduğu görülmüştür.

Kara ve Yılmaz (2015) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli sığınmacıların Malatya yerel basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Malatya Söz, Malatya Son Söz, Bu Sabah ve Net Haber üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin

kullanıldığı araştırmanın sonucunda Malatya yerel basınında Suriyeli sığınmacılara dair hukuki statülerin birbirlerinin yerine kullanıldığı ve Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla olumsuz bir şekilde temsil edildiği saptanmıştır (Kara ve Yılmaz, 2015, s.62-67). Doğanay ve Keneş (2016) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Zaman, Posta ve Hürriyet gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Suriyeli mültecilerin Türk medyasında hem "savaş kaçkını, terörist, korkak, pis, hain, hırsız, bedavacı ve cahil" şeklinde tanımlandıkları hem de "dilencilik, geçim sıkıntısı, ihanet, cinayet ve ölüm" gibi çeşitli temalar ile ilişkili olarak temsil edildikleri görülmüştür (Doğanay ve Keneş, 2016, s.177-178). Şen (2017) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Bianet, Sendika.org, Hürriyet ve Habertürk gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Hürriyet ve Habertürk'ün mültecileri siyasal iktidarın politikaları çerçevesinde temsil ettiği, Sendika.org ve Bianet'in ise mültecileri "temel insan hakları ihlal edilmiş olan mağdur" bireyler olarak sunduğu saptanmıştır (Şen, 2017, s.39). Göktuna Yaylacı (2017) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli mültecilerin Eskişehir yerel basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Anadolu, İki Eylül, Son Haber, Yeni Gün, Sakarya, Milli İrade, İstikbal ve Şehir gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Suriyeli mültecileri genel olarak "düzen bozan ve sorunlu" bireyler olarak temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Göktuna Yaylacı, 2017, s.23-33). Gölcü ve Dağlı (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Suriyeli mültecilerin hem haber metinlerinde "öteki" olarak konumlandırıldığı hem de "korkulan ve sorun çıkartan" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Gölcü ve Dağlı, 2017, s.34). Ekşioğlu Sarılar (2018) gerçekleştirdiği araştırmada, Türkiye'deki sığınmacıların ve mültecilerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet ve Sabah gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi ve söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Hürriyet gazetesinin mültecileri "sosyal ve ekonomik yük" olarak, Sabah gazetesinin ise mültecileri "mağdur ve gariban" olarak tanımladığı görülmüştür. Bununla birlikte, Sabah gazetesinin Hürriyet gazetesinden farklı olarak haber içeriklerinde diğer medya gruplarını "ırkçı haberler" yapmakla

suçladığı saptanmıştır. Fakat Sabah gazetesinin Iraklılarla ilgili cinsel istismar ve taciz haberlerine yer verdiği ancak Suriyelilerle ilgili hiçbir eleştirel veya adli bir haber yapmadığı ortaya çıkmıştır (Ekşioğlu Sarılar, 2018, s.156).

Paksoy ve Şentöregil (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli sığınmacıların Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü ve Zaman gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin haber metinlerinde ve köşe yazılarında sığınmacılara karşı olumlu bir dil kullanılsa da sığınmacıların bu metinlerde kendi seslerini duyuramadıkları ve nesneleştirildikleri görülmüştür. Bununla birlikte, örneklem gazetelerin sığınmacı, göçmen ve mülteci kavramlarını birbirlerinin yerine kullandığı saptanmıştır (Paksoy ve Şentöregil, 2018, s.252-254). Yolçu (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli sığınmacıların Kocaeli yerel basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Özgür Kocaeli, Kocaeli Demokrat ve Kocaeli gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Suriyeli sığınmacılara dair hem benzer olayları haberleştirdikleri hem de benzer temsil biçimleri ve söylem unsurları ürettikleri saptanmıştır. Bununla birlikte, gazetelerin genel olarak Suriyeli sığınmacıları olumlu bir şekilde temsil ettiği ancak okurların haberlerin altına sığınmacılara yönelik "terörist, pis, korkak, hain, bedavacı ve cahil" şeklinde ırkçı ve düşmanca yorumlar yaptığı ortaya çıkmıştır (Yolçu, 2019, s.875). Gezik (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli göçmenlerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sözcü, Posta ve Cumhuriyet gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda milliyetçi bir söylemin hakim olduğu haberlerde, Suriyelilere yönelik yargı içeren ifadelere ve dışlayıcı söylemlere sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte, "biz-onlar" kıyaslamasının yapıldığı haberlerde, Suriyelilerin çevre kirliliğine, işsizliğe ve bulaşıcı hastalıkların artmasına neden olan bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Gezik, 2019, s.151-152).

Çalık ve Baykal (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Habertürk, BirGün ve Sabah gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda BirGün gazetesinin hükümet politikalarını eleştirdiği, mültecilere karşı

herhangi bir nefret söyleminde bulunmadığı ve mültecileri mağduriyet teması üzerinden temsil ettiği görülmüştür. Hükümet politikalarını eleştirmeyen Sabah gazetesinin, mültecilere karşı herhangi bir nefret söyleminde bulunmadığı, mültecileri "din kardeşliği" söylemi ve "mağduriyet" teması üzerinden temsil ettiği saptanmıştır. Habertürk gazetesinin ise BirGün ve Sabah gazetesi gibi mültecilere karşı herhangi bir nefret söyleminde bulunmadığı, mültecilere karşı kısmen sahiplenici bir imaj çizdiği ve ülkedeki mülteci politikalarını eleştirdiği ortaya çıkmıştır (Çalık ve Baykal, 2020, s.257-259). Elmas ve Paksoy (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli sığınmacı kadınların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Türkiye gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin sığınmacı kadınlara bakış açısının çoğu zaman olumlu ve dengeli görünmesine rağmen sığınmacı kadınları "kurban, çaresiz, zavallı, savaş mağduru, yuva yıkan, toplumun aile yapısını bozan, dilenci, hırsız, dolandırıcı ve katil" bireyler şeklinde temsil ettiği ortaya çıkmıştır (Elmas ve Paksoy, 2020, s.184). Taşdelen (2020) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli mültecilerin sosyal medyadaki temsilini örneklem olarak seçilen Twitter üzerinden incelemiştir. İçerik ve söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda videolarda ve tweetlerde mültecilere dair "barbar, istilacı ve bayraksız" gibi ifadelerin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Suriyeli erkeklerin "potansiyel saldırgan ve sömürgeci" bireyler olarak, Suriyeli kadınların ise "uygunsuz zamanda çiftleşen" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Taşdelen, 2020, s.571-572). Livberber (2021) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli sığınmacıların Türk medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazeteleri üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda haberlerde sığınmacılara dair olayların bağlamından koparıldığı ve "biz-onlar" kıyaslamasının yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, haberlerde sığınmacıların hem homojenleştirildiği ve nesneleştirildiği hem de "ülkeyi güvenlik ve ekonomik açıdan tehdit eden" bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür (Livberber, 2021, s.1019-1020).

Ulusal literatürde göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyadaki temsiline dair birçok çalışmanın ortaya konulduğu görülmüştür. 2011 yılından itibaren Suriye, Afganistan, Pakistan, Irak, Özbekistan, İran, Azerbaycan ve Kongo gibi ülkelerden hem hedef ülke hem de transit ülke olarak

görülen Türkiye'ye doğru büyük bir göç hareketliliği yaşansa da ulusal literatürde yer alan çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı ortaya çıkmıştır. Türkiye'de yasalar gereği Avrupa dışından gelen Suriyelilere "geçici koruma" başlığı altında "sığınmacı" statüsü verilse de (Kara ve Yılmaz, 2015, s.55) incelenen çalışmalarda hem araştırmacıların göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen statüleri arasındaki ayrıma dikkat etmediği hem de medyanın bu hukuki statüleri birbirlerinin yerine kullandığı saptanmıştır. Çoğunlukla içerik ve söylem analizi tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmaların bulguları ile uluslararası literatürde yer alan çalışmaların bulguları arasında bir benzerlik olduğu görülmüştür. Ulusal literatürde yer alan çalışmalar da medyanın göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri genel olarak "savaş kaçkını, terörist, korkak, pis, hain, hırsız, bedavacı, cahil, yuva yıkan, dolandırıcı ve katil" bireyler olarak veya "mağdur, çaresiz, pasif ve homojen" gruplar olarak temsil ettiğini ve onları nesneleştirdiğini ortaya koymuştur. Ulusal literatür incelendiğinde, gazetelerin ideolojik konumları ve sahiplik yapıları başta olmak üzere birçok dinamiğin göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyadaki temsili üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Geleneksel ve dijital medyada yer alan bu temsiller, insanların göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara ve düzensiz göçmenlere dair tutum ve algılarını etkileyebilmektedir (Gölcü ve Dağlı, 2017, s.17). Keskin ve diğerleri (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, medyada yer alan sığınmacı temsillerinin çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda, sığınmacıların olumsuz temsillerine maruz kalan çocukların sığınmacılara dair olumsuz söylemlerde bulunduğu, sığınmacıların olumlu temsillerine maruz kalan çocukların ise sığınmacılara dair olumlu söylemlerde bulunduğu saptanmıştır (Keskin ve diğerleri, 2020, s.13-16). Birçok sebepten dolayı kendi ülkelerinden ayrılarak başka ülkelere göç eden insanların, haber metinlerinin yanı sıra haber fotoğrafları üzerinden de olumlu veya olumsuz bir şekilde temsil edildiği görülmüştür. Bu haber fotoğrafları tıpkı haber metinleri gibi toplumda göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara ve düzensiz göçmenlere dair olumlu veya olumsuz tutum ve davranışların oluşmasında belirleyici bir rol oynayabilmektedir (Chouliaraki ve Blaagaard, 2013, s.254). Uluslararası literatür incelendiğinde birçok araştırmacının bu potansiyelden hareketle göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyadaki görsel temsiline çalışmalar ortaya koyduğu görülmüştür.

Banks (2012) gerçekleştirdiği araştırmada, sığınmacıların ve mültecilerin İngiliz medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen The Daily Telegraph, The Guardian, The Independent, The Times, Daily Express, Daily Mail, Daily Mirror, Daily Star ve The Sun gazeteleri üzerinden incelenmiştir. İçerik analizi ve görsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda sığınmacıların ve mültecilerin örneklem gazetelerde yer alan fotoğraflarda "suçlu, sapkın ve tehlikeli" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Banks, 2012, s.16-17). Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson (2013) gerçekleştirdikleri araştırmada, sığınmacıların Avustralya medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen The Sydney Morning Herald ve The Australian gazeteleri üzerinden incelemiştir. Görsel içerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda sığınmacıların örneklem gazetelerde yer alan görsellerde hem nesneleştirildiği hem de “ülkenin toplumsal yapısını ve güvenliğini tehdit eden yasadışı, istilacı ve suçlu” bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013, s.406-413). Horsti (2016) gerçekleştirdiği araştırmada, Afrikalı düzensiz göçmenlerin Avrupa medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen BBC üzerinden incelemiştir. Göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda düzensiz göçmenlerin haber fotoğraflarında “istilacı ve sorun yaratan” bireyler, AB yetkililerinin ise “göç krizini çözen ve yardımsever” bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Horsti, 2016, s.7-14). Silveira (2016) gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlerin İngiliz medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen The Guardian and Daily Mail gazeteleri üzerinden incelemiştir. Görsel analiz ve söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, The Guardian'ın ve Daily Mail'in haber fotoğraflarında ve haber metinlerinde Avrupa'yı “kahraman ve medeni” olarak, mültecileri ise "yasadışı ve barbar” bireyler ve homojen gruplar olarak temsil ettiği görülmüştür (Silveira, 2016, s.5-11). Nedelcheva (2018) gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlerin Bulgar medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen btvnovinite.bg haber platformu üzerinden incelemiştir. Söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda göçmenlerin btvnovinite.bg'de yer alan haber fotoğraflarında "kırılgan, savunmasız ve kimliği belirsiz” bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Nedelcheva, 2018, s.20-27). Perreault ve Paul (2018) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyeli mültecilerin Facebook'taki görsel temsilini örneklem olarak seçilen Humans of New York adlı Facebook sayfası üzerinden incelemiştir. Anlatı analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Humans of

New York adlı Facebook sayfasında yer alan görsellerde mültecilerin "yetenekli ve Amerikan toplumuna uyum sağlayan" bireyler olarak temsil edildiği görülse de örneklem olarak seçilen Facebook sayfasının "asimilasyon" olgusunu olumladığı ortaya çıkmıştır (Perreault ve Paul, 2018, s.92-92). Tirosh ve Klein-Avraham (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada, sığınmacıların İsrail medyasındaki temsilini örneklem olarak seçilen Haaretz ve Israel Hayom gazeteleri üzerinden incelemiştir. Göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, sığınmacıların haber fotoğraflarında nesneleştirildiği ve "İsrail'in toplumsal yapısını tehdit eden, insanlıktan çıkmış varlıklar" olarak temsil edildiği görülmüştür (Tirosh ve Klein-Avraham, 2019, s.14-15).

Saric (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, mültecilerin Hırvat medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen Hırvat Kamu Yayın Kurumu'nun (HRT) çevrimiçi haberleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda mültecilerin çoğunlukla nesneleştirildiği görülmüştür. Bununla birlikte, mültecilerin hem "talihsiz, çaresiz ve yardıma muhtaç" bireyler olarak hem de "toplumun sosyokültürel yapısını ve güvenliğini tehdit eden" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Saric, 2019, s.1007-1009). Amores, Calderón ve Stanek (2019) gerçekleştirdikleri araştırmada, mültecilerin ve göçmenlerin Almanya, İspanya, Fransa, İtalya ve İngiltere medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen Der Spiegel, Süddeutsche Zeitung, El País, El Mundo, Le Monde, Le Figaro, Corriere della Sera, La Repubblica, Daily Mail ve Reuters gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda mültecilerin ve göçmenlerin Avrupa medyasında hem "mağdur" hem de "Avrupa'nın sosyo-ekonomik yapısını olumsuz etkileyen" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır (Amores, Calderón ve Stanek, 2019, s.156-158). Amores, Arcila-Calderón, Blanco-Herrero (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, göçmenlerin ve sığınmacıların Yunanistan, İtalya ve İspanya medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen El país, El mundo, La repubblica, Corriere della sera, Ta nea/To vima ve Kathimerini gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerde yer alan fotoğraflarda göçmenlerin ve sığınmacıların yaşadığı gündelik sorunlara yer verilmediği görülmüştür. Bununla birlikte, göçmenlerin ve sığınmacıların örneklem gazetelerde yer alan fotoğraflarda "Avrupa'nın toplumsal yapısını ve güvenliğini tehdit eden" bireyler olarak temsil

edildiği ortaya çıkmıştır (Amores, Arcila-Calderón, Blanco-Herrero, 2020, s.14-16). Vezovnik ve Šarić (2020) gerçekleştirdikleri araştırmada, göçmenlerin Slovenya ve Hırvatistan medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen rtvslo.si ve hrt.hr gibi çevrimiçi haber siteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi ve göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda göçmenlerin bir özne olarak yer almadığı fotoğraflarda hem nesneleştirildiği hem de "toplumun sosyokültürel yapısını tehdit eden ve kontrol altında tutulması gereken kirli, barbar ve işgalci" bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür (Vezovnik ve Šarić, 2020, s.17-18). Průchová Hrůzová (2021) gerçekleştirdiği araştırmada, mültecilerin Vişegrad Grubu (Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya ve Macaristan) ülkelerin medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen Lidové noviny, Blesk, SME, Cas, Gazeta Wyborcza, Fakt, Magyar Nemzet ve Blikk gazeteleri üzerinden incelemiştir. Görsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, örneklem gazetelerde yer alan fotoğraflarda Avrupa'nın "kahraman" olarak, mültecilerin ise "Avrupa'nın toplumsal yapısını ve güvenliğini tehdit eden" bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, örneklem gazetelerde yer alan fotoğraflarda hem deniz ve tekne gibi unsurların ön plana çıkarılarak mültecilerin nesneleştirildiği hem de mülteci erkeklerin "sosyal iletişimden yoksun" ve "potansiyel terörist" olarak tasvir edildiği saptanmıştır (Průchová Hrůzová, 2021, s.246-256). Urman, Makhortykh ve Ulloa (2022) gerçekleştirdikleri araştırmada göçmenlerin web arama motorlarının görsellerindeki temsilini örneklem olarak seçilen Google, Bing, DuckDuckGo, Yahoo, Yandex ve Baidu üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda, göçmenlerin web arama motorlarının görsellerinde genel olarak "beyaz olmayan ve yasadışı" bireyler şeklinde temsil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, görsellerde çoğunlukla göçmen erkeklerin ön plana çıktığı ve göçmen kadınların tesettür ile tasvir edildiği ortaya çıkmıştır (Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022, s.6-10).

Görüldüğü üzere uluslararası literatürde farklı göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen gruplarının İngiltere, Avustralya, Bulgaristan, İsrail, Hırvatistan, Almanya, İspanya, Fransa, İtalya, Yunanistan, Çekya, Slovenya, Polonya ve Macaristan gibi ülkelerin medyasındaki görsel temsiline dair birçok çalışma ortaya konulmuştur. Göstergebilimsel analiz tekniğinin yanı sıra içerik, söylem ve anlatı analizi tekniğinin kullanıldığı bu çalışmalarda araştırmacıların hukuki statüler

arasındaki ayrıma dikkat ettiği görülmüştür. Çalışmaların bulguları ise medyanın göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri fotoğraflar üzerinden "ülkenin toplumsal yapısını ve güvenliğini tehdit eden suçlu, sapkın, tehlikeli, yasadışı, istilacı, barbar, kirli, terörist ve sosyal iletişimden yoksun" bireyler olarak veya "mağdur, çaresiz ve homojen" gruplar olarak temsil ettiğini ve onları nesneleştirdiğini ortaya koymuştur. Hedef ülkelerin yetkililerinin ise "çözüm odaklı, yardımsever ve medeni" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır. Ulusal literatür incelendiğinde ise göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin Türk medyasındaki görsel temsiline dair sadece bir çalışmanın ortaya konulduğu görülmüştür. Pandır (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türk medyasındaki görsel temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sabah, Posta, Sözcü ve Zaman gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi ve göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda mültecilerin yer aldığı görsellerde hem yoksulluk, yerinden edilmişlik, yardım, acı ve kayıp gibi temaların ön plana çıktığı hem de mültecilerin mağdur ve zayıf bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür (Pandır, 2019, s.423-425). Bu çalışmanın, haber metinleri üzerinden göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin temsiline odaklanan ulusal literatürdeki çalışmalar gibi Suriyelilere odaklandığı ve Suriyeliler için mülteci statüsünü kullandığı saptanmıştır. Bununla birlikte bu çalışmanın bulguları ile uluslararası literatürde göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin görsel temsiline odaklanan çalışmaların bulguları arasında bir benzerlik olduğu görülmüştür. Genel olarak ise göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyadaki görsel temsiline odaklanan ulusal ve uluslararası çalışmaların; haber metinleri üzerinden göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin temsiline odaklanan ulusal ve uluslararası çalışmaların bulgularına paralel olarak geleneksel ve dijital medyanın fotoğraflar üzerinden trajik olanı bir malzemeye dönüştürdüğünü, göç meselesini siyasi bir bağlamda sunduğunu ve göç eden bireyleri "bizden olmayan" anlatısı ekseninde konumlandırdığını ortaya koymuştur.

Genel olarak uluslararası literatürde, farklı göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen gruplarının hem haber metinleri üzerinden hem de haber fotoğrafları üzerinden nasıl temsil edildiğini ortaya koyan birçok çalışmanın olduğu görülmüştür. Ulusal literatürde ise çoğunlukla Suriyelilerin haber metinleri üzerinden nasıl temsil

edildiğini ortaya koyan birçok çalışmanın olduğu saptanmıştır. Türkiye'deki göç gruplarının haber fotoğrafları üzerinden nasıl temsil edildiğini inceleyen çalışmaların sayısının ise oldukça az olduğu görülmüştür. 2011 yılından itibaren Suriye, Afganistan, Pakistan, Irak, Özbekistan, İran, Azerbaycan ve Kongo gibi ülkelerden hem hedef ülke hem de transit ülke olarak görülen Türkiye'ye doğru büyük bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Uluslararası Göç Örgütünün (IOM) 2021 yılı raporuna göre, Afganlar Suriyelilerden sonra Türkiye'ye göç eden en kalabalık gruptur. Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluştursa da (Wakili, 2021, s.129), ulusal literatürde yer alan medya ve göç ilişkisine dair çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı görülmüştür. Literatürde, Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Afganların doğrudan görsel temsiline odaklanan çalışmaların sayısı ise yok denecek kadar azdır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'dan Türkiye'ye sığınan Afganların Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır. Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, farklı ideolojik görüşlere sahip Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde araştırmayı amaçlamaktadır.

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AFGAN GÖÇÜ: MEDYANIN BAKIŞI VE TEMSİL BİÇİMLERİ

Doktora çalışmasının ikinci bölümünde, çalışmanın özgün vakası olan Afgan göçünün hem tarihî arka planına, nedenlerine ve sonuçlarına hem de medyadaki temsiline dair kapsamlı bir literatüre yer verilmektedir. Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki görsel temsilinin bütüncül bir şekilde anlaşılması için Afganistan'ın siyasi ve göç tarihine dair kapsamlı bir literatüre yer verilmesi gerekmektedir. Birinci alt başlıkta öncelikle Afganistan'ın sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısına dair bir analiz yapılmaktadır. Ardından, SSCB'nin Afganistan'ı 1979'da işgal etmesi; mücahit grupların SSCB'nin 1989'da Afganistan'dan çekilmesinin ardından iktidarı ele geçirmek için ülkeyi büyük bir iç savaşa sürüklemesi; 1996'da ülke yönetimini ele geçiren Taliban'ın ülkede İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi; ABD'nin 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik yaklaşık 20 yıl süren Sonsuz Özgürlük Operasyonunu başlatması ve son olarak 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçiren Taliban'ın ülkede yeniden İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmesi ile yaşanan kitlesel göç hareketlerinin tarihî arka planı, nedenleri ve sonuçları ele alınmaktadır. İkinci alt başlıkta, 1979'dan itibaren ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve Türkiye dahil olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç eden Afganların sayısı, hukuki statüleri, sosyal ve ekonomik entegrasyon süreçleri ve sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri gibi konular ele alınmaktadır. Son alt başlıkta ise Afgan göçünün ulusal ve uluslararası medyada nasıl temsil edildiği, geçmişten günümüze uzanan bir analiz süreci altında incelenmektedir.

2.1. Afganistan'ın Siyasi Tarihi ve Göç Hareketlerinin Analizi

Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir ülkelerindeki iç savaş, siyasi istikrarsızlık, ağır insan hakları ihlalleri, doğal afetler, yoksulluk ve gıda güvensizliği, etnik ve dini ayrımcılık başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini kitleler halinde terk etmekte ve günümüzde dünyanın en kalabalık göç gruplarından birini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre, 2023 yılı itibariyle Pakistan, İran, Almanya ve Türkiye başta olmak üzere dünya ülkeleri 7 milyondan fazla kayıtlı Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Bu kayıtlı nüfusun yaklaşık %49'unu kadınlar ve %51'ini erkekler oluşturmaktadır (UNHCR, 2023, s.6-8). Dünya genelinde düzensiz Afgan göçmenlere dair kesin veriler mevcut olmasa da düzensiz Afgan göçmenlerin sayısının fazla olduğu bilinmektedir. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganların sayısı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Günümüzde devam eden Afganistan kaynaklı göç hareketlerini anlamak için, ülkenin coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel, demografik, jeopolitik/jeostratejik yapısının yanı sıra tarihini detaylı bir şekilde incelemek gerekmektedir. Geçmişte Ariana ve Horasan olarak adlandırılan Afganistan, coğrafi konumu itibariyle Orta Asya'nın güneyinde bulunan ve tarihte birçok uygarlığın hüküm sürmek için kıyasıya yarıştığı stratejik açıdan önemli bir ülkedir. Denize çıkışı olmaması nedeniyle coğrafi bakımdan "kıta içi devlet" olan ve Orta Asya, Güney Asya, Orta Doğu ve Uzak Doğu ülkelerini birbirine bağlayan Afganistan, kuzeyde Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan, kuzeydoğuda Çin, güney ve güneydoğuda Pakistan, batıda ise İran ile sınır komşusudur (Erman, 2017, s.398). Afganistan, coğrafi konumu itibari ile bir Orta Asya ülkesi olsa da stratejik konumu ve Ortadoğu'da yaşanan sosyo-politik gerilimlerden büyük oranda etkilenmesi sebebiyle pek çok strateji uzmanı tarafından bir Ortadoğu ülkesi olarak görülmüştür. Afganistan, yeraltı zenginlikleri yönünden büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen dünyanın en yoksul ülkelerinden birisidir (Türksoy, 2021, s.112-118). Afganistan'ın ekonomisi ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (Karabıyık, 2022, s.54). Afganistan'da tarımsal üretim son derece ilkel koşullarda yapılmakta ve iklim koşullarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Ülkede sanayi ve hizmet sektörü yeterince gelişmemiş ve büyük ölçüde geri kalmıştır. Afganistan'ın ekonomisi, dış mali yardımlara bağımlıdır (Obayd, 2017, s.133-138). Afganistan'daki güvenlik sorunları, politik istikrarsızlık ve yolsuzluk gibi çeşitli faktörler, sermaye kaçışına ve beyin göçüne neden olmaya devam

etmekte ve ülkenin ekonomik büyüme potansiyelini sınırlamaktadır (Rezaee, 2020, s.13-14).

Afganistan'ın resmî dili Darice ve Peştuca'dır (Temizyürek, Barın ve Ustabulut, 2016, s.161). Fakat ülkede yirmiden fazla dil konuşulmaktadır. Afganistan'da halkın çoğunluğu Müslümandır. Din ve tasavvuf tarikatları, Afgan halkının günlük hayatında derin bir etkiye sahiptir ve toplumun sosyokültürel dokusunu şekillendirmiştir. Ülkede Hinduizm, Budizm, Sihizm ve diğer azınlık dinleri de varlıklarını sürdürmektedir. Bu farklı inanç sistemlerinin varlığı, Afganistan'ın toplumsal ve dini açıdan zengin bir ülke olduğunu göstermektedir. 2023 yılı itibariyle nüfusu 40 milyonu aşan Afganistan; Peştunlar, Tacikler ve Hazaralar gibi çeşitli etnik kökenlere sahip toplulukların bir arada bulunduğu bir ülkedir. Afganistan'ın güney ve güneydoğu bölgelerinde yaşayan, Sünni İslam'ı benimseyen ve Hanefi mezhebine bağlı olan Peştunlar, ülkenin en güçlü ve en kalabalık etnik grubudur. Tarihsel süreç içerisinde Peştunların çoğunlukla bürokrasi ve ordu gibi kritik alanlarda üst düzey pozisyonlarda görev aldığı ve ülke yönetiminde söz sahibi olduğu görülmüştür. Afganistan'ın kuzey, kuzeydoğu ve batı bölgelerinde ikamet eden Tacikler, ülkenin en büyük ikinci etnik grubudur. Tacikler, Dağ Tacikleri ve Farsivanlar (Farsça konuşanlar) olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kısıtlı ekonomik kaynaklara sahip olan Dağ Tacikleri genellikle engebeli dağlık bölgelerde, Farsivanlar ise Kâbil, Herat, Gazne ve Bedahşan gibi kentlerin merkezlerinde yaşamaktadır. Taciklerin büyük bir çoğunluğu, Sünni İslam'ın Hanefi mezhebine bağlıdır. Dağ Taciklerinin çoğunluğu ise Şii'dir. Tacikler, Afganistan tarihi boyunca sadece iki kez siyasi güç elde etmişlerdir ve genellikle askeri ve idari yapıların dışında tutulmuşlardır. İç Asya kökenli olan, Darice konuşan ve neredeyse tamamına yakını Şii olan Hazaralar, Afganistan'da önemli bir etnik çoğunluğa sahiptir (Türksoy, 2021, s.107). Ancak, Hazara toplumunun maruz kaldığı baskılar ve ayrımcılık, genellikle kimliklerini gizleme eğilimi göstermelerine neden olmuştur. Bu durum ise nüfuslarının doğru bir şekilde tespit edilmesini zorlaştırmıştır. Hazaraların çoğunluğu Afganistan'ın merkezinde yer alan dağlık Hazaracat bölgesinde yaşamaktadır. Hazaralar, bu bölge içerisinde Behsud, Caghuri ve Oruzgan olmak üzere üç ana gruba ayrılmışlardır. Hazara topluluğunda iki farklı elit grup ön plana çıkmaktadır. "Mir" olarak adlandırılan grup, büyük arazilere sahip olan bir toprak aristokrasisini temsil etmektedir. "Seyyid" olarak adlandırılan Hazaralar ise İslâm Peygamberinin soyundan geldiklerine inanmakta ve kendilerini İslami mirasın doğrudan bir halkası olarak

görmektedirler (Çınarlı, 2012, s.75-79). Türki etnik gruplar, Afganistan'ın demografik yapısında önemli bir paya sahiptir. Türki etnik gruplar, Afganistan içinde çeşitli alt gruplara ayrılmaktadır. Bunlar arasında Özbekler, Türkmenler, Kızılbaşlar, Kazaklar, Kırgızlar ve Karakalpaklar öne çıkmaktadır. Afganistan'da nüfus bakımından en büyük olan Türki etnik gruplar ise Özbekler ve Türkmenlerdir. Özbekler, Özbekistan sınırlarına yakın bölgelerde yaşayan ve Afganistan içinde en kalabalık Türki grubu oluşturan topluluktur. Türkmenler ise Türkmenistan sınırlarına yakın bölgelerde yaşayan ve Afganistan içinde en kalabalık ikinci Türki grubu oluşturan topluluktur. Özbeklerin ve Türkmenlerin çoğunluğu, Sünni İslam inancını benimsemiştir. Bu etnik gruplar, Afganistan'daki sosyal ve kültürel dokuya derin bir şekilde entegre olmuş ve ülkenin zengin etnik çeşitliliğine katkı sağlamışlardır. Görüldüğü üzere Afganistan, farklı dillere ve inançlara sahip çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum ise ülkede belli bir milli bilincin gelişememesine neden olmuştur (Karabıyık, 2022, s.55-56).

Amerikalı jeopolitik teorisyeni Nicholas J. Spaykman'ın “Kenar Kuşak” teorisine göre Afganistan, merkezi güçlerin çıkarlarını korumak ve genişlemelerini sürdürmek için kontrol altına alması gereken kritik bölgelerden biridir (Erman, 2017, s.400-402). Orta Asya ile Güney Asya arasında bir geçiş noktası olarak kabul edilen Afganistan, "Asya'nın Gözetleme Kulesi" olarak tanımlanmaktadır. Afganistan; Hayber, Kocak ve Gomal Geçitleri gibi önemli geçiş noktalarına ev sahipliği yapmaktadır (Rezaee, 2020, s.16-19). Afganistan üzerinden geçen Vahan Koridoru, Orta Asya'nın yeraltı kaynaklarını ve enerjisini Güney Asya ülkelerine ve açık denizlere taşıma potansiyeli sunmaktadır. Orta Asya'nın kalbinde bulunan Afganistan, çok zorlu bir coğrafya olmasına rağmen sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik konumundan dolayı tarih boyunca Persler, İskitler, Kuşanlar, Akhunlar, Samaniler, Gazneliler, Selçuklular, Harezmşahlar, Babürlüler ve Moğollar başta olmak üzere çeşitli uygarlıkların işgaline ve egemenliğine maruz kalmıştır. Afganlar yüzyıllarca kendi topraklarında bağımsız bir devlet olarak varlık göstermekten mahrum kalmış ve kabileler halinde diğer devletlerin egemenliği altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Ancak 1747 yılında Ahmet Şah Dürani, bölgedeki siyasi boşluktan ve kaos ortamından faydalanarak Kandahar'da kendini hükümdar ilan ederek bağımsız bir Afgan devleti kurmuştur (Şahin, 2020, s.25). Ahmed Şah Dürranî'nin kurduğu imparatorluk, oğullarının tahtı devralmaması ve iç çekişmeler nedeniyle dağılmıştır. Dürrani

İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından Afganistan, Büyük Britanya tarafından sömürülmeye başlanmıştır. Afgan halkı, sömürgecilik karşısında zaman zaman ayaklanmalar gerçekleştirmiştir. Bu ayaklanmaların ardından üç kez Afganistan-İngiliz savaşı yaşanmıştır. 1919'da Emanullah Han döneminde Afganistan bağımsızlığını elde etmiştir (Wakili, 2021, s.7). Emanullah Han, reformlar ve inkılaplar gerçekleştirerek ülkesinde değişim sağlamıştır, ancak bu yenilikler halkın tepkisine neden olmuş ve isyanlara yol açmıştır (Türksoy, 2021, s.108-111). İsyancılar, başkent Kabil'i işgal ederek Emanullah Han yönetimine son vermiştir (Aydın, 2010, s.7-8). Emanullah Han'ın tahttan indirilmesinin ardından Muhammed Nadir Şah Afganistan'ı yönetmeye başlamıştır. Nadir Şah'ın ölümünden sonra oğlu Muhammed Zahir Şah tahta geçmiştir. Muhammed Davud Han, 1973 yılında 40 yıldır iktidarda olan Muhammed Zahir Şah'ı tahttan indirip onu sürgüne göndermiştir (Dashti, 2021, s.145). İlk dönemlerinde SSCB yanlısı bir politika izleyen Davut Han, ülke yönetimini ele geçirdikten sonra SSCB'ye karşı mesafeli bir politika izlemeye başlamıştır. Bu durum, Davut Han'ın SSCB yönetimiyle ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur. Nisan 1978'de SSCB'nin istihbarat ve gizli servisi olan KGB'nin ajanları ve Afganistan'daki solcu subaylar, kanlı bir darbe gerçekleştirerek Davut Han ve ailesini öldürmüştür (Andishmand, 2005, s.34). Bunu takip eden dönemde Nur Muhammed Tereki ve Hafizullah Emin gibi isimler ülkenin yönetimini ele geçirmiş, ancak ikisi de SSCB yönetimiyle anlaşmazlığa düşmeleri nedeniyle öldürülmüştür. Hafizullah Emin'in öldürülmesinden sonra ise Babrak Karmal, SSCB'nin desteğiyle ülke yönetimini ele geçirmiştir. Karmal döneminde ülkedeki ayaklanmalar artmış ve Karmal, "barış" ve "istikrar" sağlamak amacıyla SSCB'den destek talep etmiştir. SSCB, güney sınır bölgelerini güvence altına almak, kaynak ihtiyacını karşılamak, sıcak sulara ulaşmak, jeopolitik üstünlüğünü korumak ve komünist rejimi yaymak gibi hedefleri doğrultusunda 1979 yılında Afganistan'a askeri müdahalede bulunmuştur (Rahimi, 2018, s.26). SSCB'nin Afganistan'ı fiilen işgal etmesiyle birlikte, ülke tarihindeki ilk ve en büyük kitlesel göç hareketi yaşanmıştır. Bu tarihten itibaren Afganistan'da savaş hiç bitmemiş ve milyonlarca Afgan ülkelerini terk ederek başka ülkelere sığınmaya başlamıştır (Sharaf Mansoor, 2022, s.7-8). Günümüzde halen devam eden Afgan göç hareketlerini anlamak için, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal ettiği tarihten günümüze kadar olan sürecin detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Doktora çalışmasının ikinci bölümünün birinci alt başlığında,

Afganistan tarihindeki önemli siyasi dönemeçler ve bu dönemeçlerin tetiklediği göç hareketleri incelenmektedir.

2.1.1. SSCB'nin Afganistan İşgali ve Göç Hareketleri

Dürranî hanedanının ilk şahı olan Ahmed Şah Dürrani, 1747'de kabile liderlerinin desteğiyle ilk Afgan devletinin temellerini atmıştır. Afganistan, bu tarihten itibaren Britanya İmparatorluğu'nun yanı sıra sıcak denizlere inmek isteyen Rus İmparatorluğu'nun yakından ilgilendiği bir coğrafya olmaya başlamıştır. Uzun süre İngilizlerin hakimiyeti altında kalan ve 1919'da bağımsızlığını kazanan Afganistan, Ruslar ile yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Emir Emanullah Han, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni (SSCB) resmen tanımıştır. SSCB de Afganistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan devlet olmuştur. Afganistan, 1929 yılından itibaren Musahiban ailesi tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Ailenin önemli bir üyesi olan ve Kral Emanullah Han'ın tahttan indirilmesinden sonra ülkeyi yönetmeye başlayan Muhammed Nadir Şah hem Batı yanlısı bir politika izlemiş hem de SSCB ile 1931'de bir Saldırmazlık Paktı imzalamıştır (Safi, 2020, s.47). Nadir Şah'ın ölümünün ardından yerine oğlu Muhammed Zahir Şah geçmiştir. Zahir Şah'ın iktidara gelmesi ile Afgan-Sovyet ilişkileri bir durağanlık dönemine girmiştir (Sivrioğlu, 2020, s.65). Zahir Şah, 1953 yılında Serdar Muhammed Davud'u başbakan olarak atamıştır. Kral'ın onayı ile 1953 yılında başbakan olan Serdar Muhammed Davud Han genel olarak ülkenin iç politikasında tutucu, dış politikasında ise reformcu ve modern bir yaklaşım izlemiştir. Davud Han bu dönemde ülkenin ekonomik ve askeri alanda modern makinelere ihtiyaç duyması sebebi ile ABD'den yardım talep etmiştir. Afganistan'ın askeri ve ekonomik yardım taleplerine olumsuz yanıt veren ABD, Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (SEATO) ve Merkezi Antlaşma Teşkilatı (CENTO) üyesi olan Pakistan'a askeri ve ekonomik destek vereceğini belirtmiştir (Siddiqui ve Butt, 2020, s.623). ABD'den askeri ve ekonomik destek alamayan Davud Han, Doğu bloğunun lideri konumunda olan SSCB'den yardım talep etmiştir. SSCB, Afganistan'ın askeri ve ekonomik yardım taleplerine olumlu yanıt vermiştir. İki ülke askeri, ekonomik ve politik konularda ortaklık yapmak için görüşmeler gerçekleştirmeye başlamıştır. SSCB'den bir heyet ilk defa 1955 yılında Afganistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve 1958 yılında savunma alanında kullanılan askeri makineleri Afganistan ordusuna teslim etmiştir. Bu dönemde, SSCB ve Afganistan arasında bir kültür antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma kapsamında Afgan öğrenciler eğitim almak amacıyla

Rusya'ya gönderilmiştir. SSCB ise bu antlaşma sayesinde Afganistan'da Marksist rejimin propagandasını yapma fırsatı elde etmiştir. SSCB, 1960'lı yıllarda Afganistan'a askeri ve ekonomik yardım sağlamaya devam etmiştir. Afganistan, ABD'nin Peştunistan konusunda Pakistan'a destek vermesinden dolayı SSCB ile daha yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır. Zahir Şah, Davut Han'ın SSCB ile yakın ilişkiler kurmasına karşı çıkmış ve 1963 yılında onu görevden almıştır (Şeyhanlıoğlu, 2008, s. 69-70).

Davut Han ülkedeki solcu subayların da desteği ile 17 Temmuz 1973'te bir darbe gerçekleştirmiş ve Zahir Şah'ın krallığına son vermiştir (Dashti, 2021, s.145). Yönetimi ele geçiren Davut Han saltanatı kaldırarak Cumhuriyeti ilan etmiştir (Saray, 1981, s.190). Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlığı eline geçirmiş olan Davut Han hem SSCB'ye karşı mesafeli bir politika izlemeye başlamış hem de darbe sürecinde kendisine yardım eden Nur Muhammed Tereki ve Babrak Karmal gibi siyasetçileri etkisiz hale getirmiştir. Bu durum, Davut Han'ın SSCB yönetimi ile arasının açılmasına neden olmuştur. SSCB'nin istihbarat ve gizli servisi olan KGB'nin ajanları ve Afganistan'daki solcu subaylar, Nisan 1978'de kanlı bir darbe gerçekleştirerek Davut Han'ı ve ailesini öldürmüştür (Andishmand, 2005, s.34). Nur Muhammed Tereki, Davud Han'ın öldürülmesinin ardından SSCB'nin desteği ile 27 Nisan 1978'de hem devletin hem de Devrimci Konsey'in başkanı olmuştur. Tereki ilk olarak 1978 yılında SSCB ile "Dostluk, İyi Komşuluk ve İş birliği Anlaşması" imzalamış ve SSCB yeni yönetime ekonomik ve askeri destek sağlamıştır. Bu dönemde Sovyetlerin çizgisinde birçok alanda yenileşme hareketlerine girişilmiştir. Tereki döneminde, ülkedeki kadınlara yeni haklar verilmiş, dini yayınlar yasaklanmış ve toprak reformu gerçekleştirilmiştir. Afgan halkı ise mevcut gelenekleri ve dinî inançları ile bağdaşmayan bu reformlara şiddetle karşı çıkmış ve hükümete karşı ayaklanmalar başlatmıştır (Durmaz, 2019, s.23; Shakir, 2020, s.64). Yönetim, Pakistan ve İran tarafından da desteklenen ayaklanmaları bastırmak için şiddete başvursa da halktan fazlasıyla karşılık almış ve silahlı mücadele kısa süre içerisinde Afganistan kırsalına kadar yayılmıştır (Büyükbaş, 2006, s.55). Tereki'nin kararları ve uyguladığı politikalar Afgan halkının yanı sıra SSCB'nin de tepkisini çekmiştir. Bu dönemde SSCB'nin desteğiyle gerçekleşen darbe ile Tereki öldürülmüş ve Hafizullah Emin ülkedeki Marksist rejimin başına geçmiştir. Emin ülkedeki isyanları bastırmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Ayrıca, milliyetçi bir politika izleyen Emin yönetimi SSCB'ye

karşı olumlu bir tutum sergilese de dış politikada Davud Han gibi bir denge politikası izlemiştir. Bu durum, Emin'in SSCB yönetimi ile arasının açılmasına neden olmuştur. SSCB, 28 Aralık 1978'de Lagman sarayına bir baskın yaparak Hafizallah Emin'i ve ailesini öldürmüştür (Akyurt, 2022, s.36-38). Hafızullah Emin'in öldürülmesinin ardından Sovyetlerin desteği ile Babrak Karmal başbakan olmuştur. Ordudan Afgan subaylarını tasfiye eden Karmal, ülkede "barış" ve "huzuru" sağlamak amacı ile SSCB'den destek talep etmiştir. Tarihsel olarak güney sınır bölgelerini güvence altına almak, kaynak ihtiyacını karşılamak, sıcak sulara ulaşmak, jeopolitik üstünlüğünü korumak ve komünist rejimi yaymak gibi hedefleri olan SSCB, 1978 tarihli Dostluk, İyi Komşuluk ve İşbirliği Anlaşması'nı gerekçe göstererek 1979 yılında Afganistan'a girmiştir (Rahimi, 2018, s.26).

SSCB'nin askeri birlikleri Afganistan'a girdiğinde büyük bir halk direnişi ile karşılaşmıştır. Ülkesini SSCB ordusundan kurtarmak isteyen Afgan halkı Kâbil, Kandahar ve Herat gibi şehirlerde protesto gösterileri düzenlemiştir. Protesto gösterilerinin sayısı Babrak Karmal'ın 1980 yılında Kızıl Ordu'nun kuruluş yıldönümü için gerçekleşen kutlamalara katılması ile artmıştır (Durmaz, 2019, s.24-26). Bu dönemde mücahit olarak tanımlanan anti-komünist gruplar, SSCB'ye karşı silahlı isyan başlatmıştır. Yeşil Kuşak projesinin uygulanmaya başlaması ile farklı ülkelerden radikal İslamcılar SSCB askerleri ile mücadele etmek üzere Afganistan'a gelmiş ve direnişe katılmıştır. Afgan ordusundan kaçan askerlerin de direnişe katılması ile mücahit hareketi güçlenmiştir. 150 bine yakın mücahit 300 cephede SSCB askerleri ile savaşmıştır (Girardet, 1984, s.15). SSCB, işgalin ilk dönemlerinde ülkedeki kent merkezlerini ve stratejik önemi olan askeri üsleri kontrol altına almıştır. Afganistan'da 100.000'den fazla askeri bulunan SSCB ülkedeki büyük kentleri kontrol altına almış olsa da mücahitler gibi sarp ve dağlık olan Afganistan arazilerine hâkim olamamıştır (Armaoğlu, 2019, s.71). Dinsiz olarak gördükleri SSCB ordusunu ülkelerinden çıkarmak isteyen ve İslamiyet adına savaşan mücahitler, sarp ve dağlık olan Afganistan arazilerine hâkim olmaları nedeni ile SSCB askerleri tarafından gerçekleşen kara saldırılarını önleyebilmiştir. Kara saldırılarında başarısız olan SSCB, hava taarruzlarına ağırlık vermeye başlamış ve mücahitleri havadan vurma yoluna gitmiştir. Afganistan işgaline karşı çıkan ABD, SSCB'ye ekonomik yaptırımlar uygulamış, SALT II antlaşmasını imzalamamış, Moskova Olimpiyatlarını boykot etmiş, mücahitleri desteklemek için Çin ve İsrail ile ittifak kurmuş, Siklon Operasyonu

ile mücahitlere ekonomik destek sağlamış ve mücahitlere Stinger adında omuzda taşınabilen hava savunma füzelerini vermiştir (Öğütçü, 2015, s.21-23; Armaoğlu, 2019, s.70). Mücahitler özellikle ABD tarafından tedarik edilen hava savunma füzeleri sayesinde hava sahasında da SSCB'nin önüne geçmiş ve savaşın seyri değişmiştir. SSCB hem karadan hem de havadan bir operasyon yürütememiştir. Brejnev doktrinini benimseyerek Afganistan'ı Soğuk Savaş'ın son raundunun oynandığı bir arena haline getiren SSCB, askeri ve siyasi taktikler ile Afganistan üzerinde tam kontrol sağlayamamış ve 1980'li yılların sonlarına doğru bir çıkmaza girdiğinin farkına varmıştır (Han, 2016, s.62-63). SSCB yönetimi, bu tarihten itibaren ülkeden geri çekilmek için çözüm yolları aramaya başlamıştır (Safi, 2020, s.51-53).

SSCB, işgal boyunca 12 milyar dolardan fazla harcama yapmıştır (Safi, 2020, s.56-61). Fakat 1979 yılından beri Afganistan'da askeri varlığı bulunan ve bu süreçte büyük kayıplar veren SSCB, ülkeden çekilmek için Mihail Gorbaçov'un yönetimi devraldığı 1985 yılına kadar herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Afganistan'ın işgaline sıcak bakmayan Gorbaçov, Perestroyka (yeniden yapılanma) ve Glasnost (açıklık) politikaları ile SSCB'nin Afganistan'dan çekileceğine dair ilk sinyalleri vermiştir. Gorbaçov, 1988 yılının Nisan ayında dönemin Afganistan devlet başkanı olan Muhammed Necibullah ile SSCB birliklerinin ülkeden çekilmesi konusunda bir görüşme gerçekleştirmiştir (Erman, 2013, s.310-314). SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesini sağlayan gelişme ise 14 Nisan 1988'de imzalanan Cenevre Anlaşması olmuştur. Cenevre Anlaşması, Birleşmiş Milletler (UN) önderliğinde Afganistan ile Pakistan arasında imzalanmıştır. Anlaşmanın garantörleri ise ABD ve SSCB olmuştur (Zengin, 2017, s.8). Anlaşma dört bölümden oluşmuştur. Anlaşmanın birinci bölümüne göre Afganistan ve Pakistan birbirlerinin egemenlik, siyasi bağımsızlık, güvenlik ve bağlantısızlık ilkelerine saygı gösterecek ve birbirlerinin içişlerine karışmayacaktır. Anlaşmanın ikinci bölümüne göre Afganistan'daki çatışmalar sebebi ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganlar kendi istekleri ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) desteğiyle serbestçe ülkelerine dönebilecektir. Anlaşmanın üçüncü bölümüne göre ABD ve SSCB, Afganistan'ın iç işlerine karışmayacaktır. Böylece, SSCB Afganistan'dan çekilmeyi resmi olarak kabul etmiştir. Anlaşmanın son bölümüne göre, SSCB askerleri 15 Mayıs 1988 tarihinden itibaren 10 ay içerisinde ülkeden çekilecektir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile BM görevlileri, SSCB askerlerinin geri çekilme faaliyetlerini gözlemlemek için

Afganistan'a gelmiştir. SSCB yönetimi ise askerlerinin güvenli bir şekilde ülkelerine dönmelerini sağlamak için yerel mücahit komutanlarla ateşkes yapmıştır. SSCB askerlerinin yarısı 15 Mayıs 1988'de, diğer yarısı 15 Kasım 1888 ile 15 Şubat 1989 tarihleri arasında ülkelerine dönmüştür (Rahimi, 2018, s.39-44). SSCB'nin geri çekilme işlemleri 1989 yılında tamamlamıştır. General Boris Gromov 15 Şubat 1989 tarihinde düzenlenen törende Mezar-ı Şerif'in Hayratan limanını Özbekistan'ın Tirmiz kentine bağlayan köprüden geçerek Afganistan'ı en son terk eden Sovyet askeri olmuş ve Aralık 1979'da başlayan Afganistan işgali son bulmuştur (Erman, 2013, s.314; Safi, 2020, s.65-69).

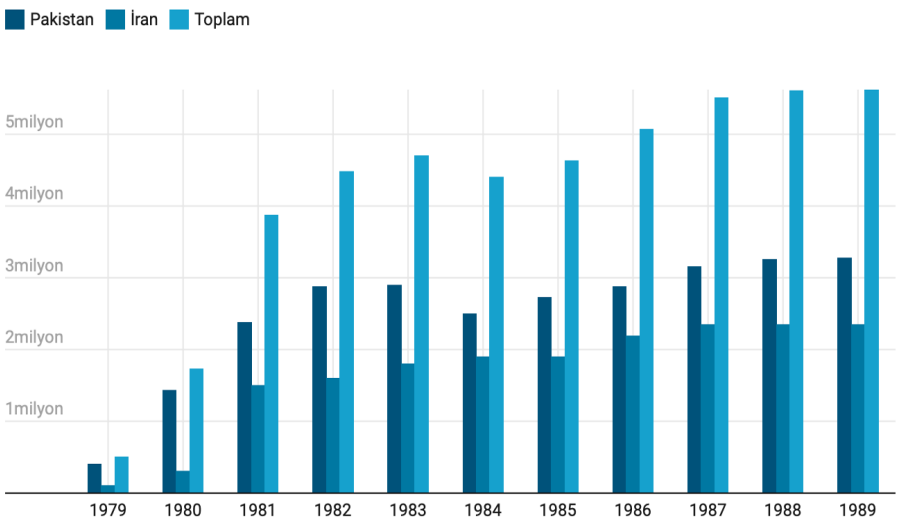

Şekil 2.1 UNHCR, Afganistan'dan 1979-1989 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023)

Cenevre Anlaşması ile son bulan SSCB'nin Afganistan işgali, her iki ülke açısından ciddi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. SSCB, yaklaşık 10 yıl süren Afganistan işgali süresince 20.000'e yakın askerini kaybetmiştir. SSCB tarafından işgal edilen Afganistan'da binlerce sivil tutuklamış, 1 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş, 1.2 milyon insan malul durumuna düşmüş ve 3 milyon insan yaralanmıştır (Jackson, 2009, s.8). Bununla birlikte, Afganistan tarihindeki en büyük kitlesel göç hareketi SSCB'nin ülkeyi fiili olarak işgal etmesi ile yaşanmıştır. 1979 ve 1989 yılları arasında 2 milyona yakın Afgan ülke içinde yer değiştirmiş ve 6 milyona yakın Afgan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır (Castles ve Miller, 2008, s.247). SSCB'nin 1979 yılında Afganistan'a askerî müdahalesi ile başlayan çatışmalardan dolayı çoğunluğu

Kabil, Kandahar ve Celalabad şehirlerinde yaşayan ve Peştun olan aydınlar yurtdışına göç etmiş ve Afganistan'da en basit işler bile yapılamaz hale gelmiştir (Uslubaş, 2010, s.138; Arslan, 2016, s.54). İşgal döneminde Afgan nüfusunun küçük bir oranı İtalya, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Hindistan, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün, Kuveyt, Bahreyn, Lübnan, İngiltere, ABD, Danimarka ve Nepal gibi ülkelere göç etmiştir. Afganların ana hedef ülkeleri ise hem coğrafî, dinî, sosyal ve kültürel yakınlık hem de açık kapı politikası nedeni ile Pakistan ve İran olmuştur. Sosyal ağlar, akrabalık bağları ve ekonomik bağlantılar Afganların bu ülkelere geçişini kolaylaştırmıştır. Ülkedeki Peştunlar, Tacikler, Özbekler, Türkmenler, Kırgızlar ve Kazaklar çoğunlukla Pakistan'a, Şii olan Hazaralar ise İran'a sığınmıştır.

Şekil 2.1.'de görüleceği üzere resmi rakamlara göre, Pakistan yaklaşık 3,3 milyon, İran ise 2,4 Afgan'a ev sahipliği yapmıştır. Pakistan, bu yıllarda 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni ve 1967 Protokolü'nü imzalamamış olmasına rağmen ülkeye giriş yapan Afganlara hoşgörü ile yaklaşmıştır. Pakistan hükümeti, Afganlar için ülkenin Kuzeybatı Sınır Eyaleti'nde (NWFP) ve Belucistan'da 400'e yakın mülteci kampı kurmuştur (Dimitriadi, 2013, s.8). Pakistan'daki Afgan Mülteciler Komiserliği ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) bu kampları düzenli olarak kontrol etmiştir. Pakistan'daki mülteci kamplarında yaşayan Afganlar, ülke içerisinde serbestçe hareket edebilme ve çalışabilme olanağı elde etmiştir. 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni imzalamış olan ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duyan İran ise SSCB işgalinden kaçan Afganları "dini göçmenler" statüsü ile ülkesine kabul etmiş ve onlara mavi kart vermiştir. İran'da süresiz ikamet etme ve çalışma olanağı elde eden Afganlar genellikle düşük ücretler ile çiftliklerde veya tuğla fabrikalarında çalışmıştır. İran hükümeti de ülkedeki Afganlara gıda, eğitim ve sağlık hizmeti sağlamıştır (Rhoda, 2015, s.6-11). İran çok az sayıda mülteci kampı oluşturmuş ve Afganlar genellikle ülkedeki banliyölerde kalmıştır. Bu dönemde, BM Mültecileri Yardım Kuruluşu, Kızılhaç, Dünya Gıda Programı ve İslam İşbirliği Teşkilatı iki ülkedeki Afganlara insani yardım sağlamaya çalışmıştır (Öztürk, 2014, s.68-70). ABD, Afganlara ev sahipliği yapan Pakistan'a askerî, ekonomik ve diplomatik destek vermiştir. Bu dönemde Pakistan'a, BM Dünya Gıda Programı (WFP) 1.4 milyar dolar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ise 1 milyar dolar destek sağlamıştır (Dashti, 2022, s.305). Afganların ana hedef ülkelerinden biri olan İran, 1979'dan beri yalnızca 150 milyon dolar destek alabilmiştir. Gerçekleşen yardımlar

her iki ülke için yeterli olmamış ve yaşanan kitlesel göç hareketleri, iki hedef ülkenin ekonomisini zayıflatmıştır. İran ve Pakistan; SSCB'nin Afganistan'dan askeri birliklerini çekmesinin ardından sınır politikalarını katılaştırmaya başlamıştır. Fakat SSCB'nin 1989 yılında Afganistan'dan çekilmesi ile ülkedeki ideolojik gerilim azalsa da ülkede yaşanan tarımsal kuraklık ve kıtlık gibi çeşitli olumsuz durumlar nedeni ile İran ve Pakistan'a doğru göç hareketliliği devam etmiş ve mücahitlerin yönetimi ele geçirdiği 1992 yılına kadar ülkeye geri dönüş yaşanmamıştır (Şahin, 2020, s.35-36).

2.1.2. Afganistan'da Birinci Taliban Dönemi ve Göç Hareketleri

SSCB, 1979 yılında Afganistan'ı işgal etmeye başlamıştır. Ülkesini SSCB ordusundan kurtarmak isteyen Afgan halkı, işgale tepki göstermek için Kâbil, Kandahar ve Herat gibi şehirlerde protesto gösterileri düzenlemiştir. Bu dönemde SSCB işgaline karşı koymak için bir araya gelen ve mücahit olarak tanımlanan anti-komünist gruplar ise SSCB'ye karşı silahlı isyan başlatmıştır. SSCB yönetimi, işgal döneminde mücahit gruplara karşı başarı elde edemeyen Babrak Karmal'ı 1986'da görevden uzaklaştırmıştır. 1987'de Devrim Konseyi başkanı olan Muhammed Necîbullah, iç savaşı bitirmek amacı ile tek taraflı bir ateşkes ilan etmiş, ülkenin adını Afganistan Cumhuriyeti olarak değiştirmiş, 1987 Anayasası'nda devletin dininin İslam olduğunu belirtmiş ve işgalin son yıllarında Marksist rejime ait bazı uygulamaları kaldırmıştır. Buna rağmen merkezi yönetim ile mücahitler arasında bir anlaşma sağlanamamıştır. ABD, Suudi Arabistan ve Pakistan tarafından desteklenen mücahitler, SSCB'ye karşı askeri üstünlük elde etmiştir (Rahimi, 2018, s.46). 1979'dan beri Afganistan'da askeri varlığı bulunan ve bu süreçte büyük kayıplar veren SSCB, 1988'de Cenevre Anlaşması'nı imzalamış ve 1989'da Afganistan'dan tamamen çekilmiştir. SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesi ile desteksiz kalan Necibullah yönetimi ve mücahitler arasında büyük çatışmalar yaşanmıştır (Durmaz, 2019, s.26-28; Shakir, 2020, s.127). Bu dönemde mücahitler Afganistan'ın kuzey bölgelerini kontrol altına almış ve ülke fiilen ikiye ayrılmıştır. Afganistan'ın merkezi yönetimi, mücahitlerin ülkeyi abluka altına alması ile zayıflamıştır. Mücahitler, 1992'de Kabil'e girmiş ve ülke yönetimini ele geçirmiştir. Dönemin devlet başkanı Necibullah görevinden ayrılmış ve Birleşmiş Milletler'e (UN) sığınmıştır. Ülke yönetimini ele geçiren mücahitler, ülkenin adını Afganistan İslam Cumhuriyeti olarak değiştirmiştir. Bu dönemde Peştun kökenli olan Gulbeddin Hikmetyar devlet başkanı olmak istese de

Tacik kökenli olan Burhaneddin Rabbani devlet başkanı olmuştur. Bu durum ise Gulbeddin Hikmetyar'ın lideri olduğu Hizb-i İslami örgütü ile Burhaneddin Rabbani'nin lideri olduğu Cemaat-i İslami örgütü arasında şiddetli çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur (Kaya ve Bayar, 2022, s.152). SSCB işgaline karşı koymak için bir araya gelen bütün mücahit gruplar, kendi aralarında iktidar mücadelesine girişmeye başlamış ve ülke fiilen bölünmüştür. Raşid Dostum, Burhaneddin Rabbani, İsmail Han ve Gulbeddin Hikmetyar gibi liderler, ülkenin farklı bölgelerini kontrol altına almıştır (Öğütçü, 2015, s.23). Mücahit gruplar arasında bir anlaşma sağlanamamış ve ülke büyük bir iç savaşa sürüklenmiştir. Yaklaşık 4 yıl süren iç savaşın faturası çok ağır olmuş ve savaştan en fazla halk etkilenmiştir (Rahimi, 2018, s.52). Bu dönemde çok ağır insan hakları ihlalleri yaşanmıştır. Mücahit grupların rastgele attığı roketler sebebi ile 10 binden fazla sivil yaralanmış ve hayatını kaybetmiştir. Mücahit gruplar, kontrol altına aldıkları bölgelerde kadınların kamusal alana dahil olmasını ve kız çocukların okula gitmesini tamamen yasaklanmıştır. Bu dönemde "onursuzluk" olayları artmış ve aileler kız çocuklarını "koruma" adı altında küçük yaşta evlendirmek zorunda kalmıştır (Jackson, 2009, s.10).

Taliban, mücahitler arasında büyük silahlı çatışmaların yaşandığı, ulusal mülklerin yağmalandığı, halkın yaşadığı sıkıntıların göz ardı edildiği, işsizlik oranının ve ekonomik krizin büyüdüğü, merkezi otoritenin zayıfladığı ve istikrarsızlığın hâkim olduğu bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kandahar'da küçük bir camide imamlık yapan ve Peştun kökenli olan Molla Muhammed Ömer, medrese öğrencileri ile ülkede yaşanan çatışmaları sona erdirmek ve asayişi sağlamak için 1994 yılında bir araya gelmiş ve mücahitlere karşı mücadele etmeye başlamıştır (Rezaee, 2020, s.33). Pakistan'daki medreselerde eğitim alan ve çoğunluğu Peştun kökenli olan öğrenciler, Afganistan'daki anarşizme, bürokrasiye ve baskıya karşı mücadele etmek için halkı silahsızlandırmak ve şeriatı uygulamak isteyen Taliban hareketine katılmaya başlamıştır (Rahimi, 2018, s.47-57). Taliban, Aralık 1994'te 12 bin kişilik çok güçlü bir askeri kuvvet ve birlik haline gelmiştir. Taliban çok kısa sürede Kandahar'ı kontrol altına almıştır. Taliban'ın Kandahar'ı kontrol altına alması ile şehirdeki hırsızlık, gasp ve tecavüz olayları son bulmuştur. Mücahit grupların silahlı mücadelelerinden dolayı mağdur ve yıpranmış olan Afgan halkı, yaşanan gelişmelerden sonra Taliban'ı bir umut olarak görmüş ve desteklemeye başlamıştır. Halkın desteğini alan Taliban, 1996 yılında Afganistan'ın neredeyse tüm vilayetlerini ele geçirmiştir (İdiz, 2019, s.25-26;

Rezaee, 2020, s.33-34). Kendi aralarında iktidar mücadelesi veren mücahitler, ülke topraklarının çoğunluğunu kontrol altına alan Taliban'a karşı birleşmeye başlamıştır. Bu dönemde Rusya, İran, Tacikistan ve Özbekistan Taliban'ın hem güçlenmesini hem de Kuzey ve Orta Asya bölgelerine doğrudan tehdit oluşturmasını engellemek amacıyla mücahitleri desteklemiştir. Fakat Taliban'ın ilerleyişi durdurulamamıştır (Kaya ve Bayar, 2022, s.153). Taliban, Celalabad kentini kontrol altına aldıktan sonra Kabil'e doğru hareket etmiş ve 1996 yılının 27 Eylül gecesi Kabil'i ele geçirmiştir. Kabil halkı sabahın ilk saatlerinde sokağa çıktıklarında Taliban'ın başkente hâkim olduğunu görmüştür (Aydın, 2010, s.44). Taliban'ın başkenti ele geçirmesi ile Burhaneddin Rabbani ve dönemin Savunma Bakanı olan Ahmet Şah Mesud Kabil'i terk etmiştir (Wakili, 2021, s.9). Halkı silahsızlandırmak ve şeriatı uygulamak amacı ile ortaya çıkan Taliban, bu dönemden itibaren Rabbani yönetimine alternatif bir hükümet olma yolunda adımlar atmaya başlamıştır. Böylece, Taliban'ın siyasi alanda da söz sahibi olmak istediği ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Molla Muhammed Ömer, Emir-ül Müminin ilan edilmiş ve ülkenin adı Afganistan İslam Emirliği şeklinde değiştirilmiştir (Akbarshah, 2011, s.47).

SSCB'nin yaklaşık 10 yıl süren Afganistan işgali süresince 6 milyondan fazla Afgan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Afganların ana hedef ülkeleri hem coğrafî, dinî, sosyal ve kültürel yakınlık hem de açık kapı politikası nedeni ile Pakistan ve İran olmuştur. Peştunların büyük bir kısmı Pakistan'a göç etmiştir. Peştunlar, Pakistan hükümeti tarafından Belucistan ve Serhat eyaletlerindeki kamplara yerleştirilmiştir. Bu dönemde, kamplarda yaşayan Peştun aileler, çocuklarını yatılı dini eğitim veren ve mücahitler tarafından desteklenen sınır bölgelerindeki medreselere göndermiştir (Mohammadi, 2018, s.53-56). Ailelerinden uzak bir şekilde eğitim hayatlarını sürdüren çocuklar, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanında yeterli bilgiye sahip olmayan hocalardan dini eğitim almıştır. Bu medreselerde çocuklara hem dini eğitim hem de askeri eğitim verilmiştir. SSCB'ye karşı mücadele eden mücahit gruplar, kendi ideolojisini yaymak ve savaş gücü kazanmak için bu medreselerin varlığını desteklemiştir. Bu medreselerde büyüyen gençler, ilk dönemlerde mücahitler ile SSCB askerlerine karşı savaşmış ancak mücahitlerin SSCB işgalinden sonra ülkeyi çıkmaza sürüklemesi ile Molla Muhammed Ömer ve arkadaşlarının 1994'te başlatmış olduğu Taliban hareketine katılmıştır. Pakistan'daki medreselerde savaş ve dini eğitim alan gençler, Taliban hareketinin insan kaynağını oluşturmuştur. Kurucu üyeleri

gençlerden oluşan Taliban, Afganistan'da mücahitler arasında kanlı çatışmaların yaşandığı dönemde bir kurtarıcı olarak ortaya çıkmış ve kısa sürede ülke yönetimini ele geçirmiştir. Toplumda düzeni sağlamak, sivil savaşı başlatan mücahit grupları silahsızlandırmak ve yönetimi ehline bırakmak amacı ile ortaya çıkan Taliban, ülke yönetimini ele geçirdikten hemen sonra radikal, baskıcı ve sert kurallar uygulamaya başlamıştır (Akbarshah, 2011, s.30-42). Taliban'ın din algısı üzerinde Deoband ekolünün öğretileri, Peştun kabilelerinin gelenek ve görenekleri ve Vehhabilik etkili olmuştur. Sosyal bilimler ve fen bilimleri alanında yeterli bilgiye sahip olmayan hocalardan dini eğitim alan ve İslami ilimlerde derin bir bilgiye sahip olmayan Taliban üyeleri hem kendilerine göre bir din anlayışı geliştirmiş hem de dini bir korkutma ve baskı aracı olarak kullanmıştır. Katı bir din anlayışına sahip olan Taliban, ülke yönetimini ele geçirmesi ile bireysel ve toplumsal özgürlükleri kısıtlamıştır (Mohammadi, 2018, s.57).

Taliban ilk olarak Afganistan'da müzik kasetlerinin ve sihirbazlık kitaplarının satışını, eğlence amacı ile evde güvercin beslenmesini, kamusal alanda uçurtma uçurulmasını, uyuşturucu kullanılmasını ve satılmasını, kenevir ekilmesini, şeriata aykırı saçların uzatılmasını, zaruri durumlar haricinde fotoğraf çekilmesini ve kumar oynanmasını yasaklamıştır. Bu dönemde, Afgan kadınlar sosyal hayattan mahrum kalmıştır. Taliban'ın iktidara geldiği dönemde 63 okul kapatılmıştır. Bu karar, 103 bin kız çocuğunu, 148 bin erkek çocuğunu ve 7.800'ü kadın olan 11.200 öğretmeni olumsuz etkilemiştir. Taliban'ın kararı ile Kabil Üniversitesi kapatılmış ve 4 bini kadın olmak üzere 10 bin kadar öğrenci evlerine dönmek zorunda kalmıştır. Taliban, 1996'da yayımladığı çeşitli kararnameler ile kadınların başörtüsüz veya burka giymeden kamusal alana dahil olmasını, erkek terzilere kıyafet diktirmesini, şehirdeki hamamlara gitmesini, düğünlerde dans etmesini ve yüksek sesle şarkı söylemesini yasaklanmıştır. Bu dönemde, Taliban'ın kadınlara yönelik baskıcı uygulamaları dünyada büyük yankılar uyandırmış ve insan hakları alanında çalışan uluslararası sivil toplum örgütleri, Afgan kadınların korunması için çağrıda bulunmuştur (Akbarshah, 2011, s.53). Taliban sadece ülkedeki kadınlar için değil, erkekler için de baskıcı kurallar uygulamıştır. Yayımlanan kararname ile inancı fark etmeksizin ülkedeki tüm erkeklerin Cuma günleri cemaatle namaz kılmak üzere camiye gitmesi, sakal bırakması ve geleneksel bir şekilde giyinmesi zorunlu hale getirilmiştir (Rezaee, 2020, s.38). Taliban, 28 Eylül 1996'da Kâbil Radyosu'ndan zina yapanların taşlanarak

öldürüleceğini, hırsızların ise elinin ve ayağının kesileceğini duyurmuştur. Bu dönemde, bu kurallara uymayanlar Kabil'deki stadyumda halka açık şekilde taşlanmış veya idam edilmiştir. Taliban döneminde önemli kadrolarda sadece Peştunlar çalışabilmiştir. Peştun olmayanlar ve eğitimli insanlar rejim karşıtı olarak tanımlanmıştır. Taliban, 1998'de Mezâr-ı Şerif'i kontrol altına almaya başlaması ile Şiî inancına sahip birçok Hazara'yı öldürmüştür (Durmaz, 2019, s.30). Kendi çizgisi dışındaki İslami hareketleri ve grupları gayrimeşru olarak tanımlayan Taliban, Hristiyanları ve Yahudileri düşman olarak tanımlamıştır. Taliban, İslami bir düzen kurmak ve İslam şeriatını uygulamak istediğini belirtse de Taliban'ın İslam adına yaptıklarının İslam Hukuk Usulüyle örtüşmediği görülmüştür. Taliban, halka uyguladığı baskılar nedeni ile bir kısım araştırmacılar tarafından Haricilere ve Vehhabilere benzetilmiştir (Şahin, 2016, s.235).

Taliban, kuruluş yıllarından itibaren Pakistan, Suudi Arabistan ve ABD tarafından mali, idari ve askeri açıdan desteklenmiştir. Pakistan, Afganistan'da iki ülke arasındaki resmi sınır olan Durand Hattı konusunda İslamabad yanlısı bir hükümet kurdurmak ve Hindistan'a karşı bir müttefik kazanmak için Taliban'ı desteklemiştir. Suudi Arabistan, Afganistan'da Sünni bir rejim tesis ederek İran'ı zor durumda bırakmak ve SSCB işgaline karşı Afganistan'a cihat amacıyla gelen ve Suudi ailesine düşman olan Arapları teslim etmesi amacı ile Taliban'ı desteklemiştir (Akbarshah, 2011, s.61). ABD ise Suudi Arabistan gibi Afganistan'da Sünni bir rejim tesis ederek İran'ı zor durumda bırakmak ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarına kavuşan Orta Asya'daki devletlerin enerjilerini Afganistan üzerinden dünyaya satmak amacı ile Taliban'ı desteklemiştir. ABD, ülke yönetimini ele geçiren Taliban'ı kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmış ancak 1998 yılından itibaren Taliban ile politikalarının uyuşmadığını anlamaya başlamıştır. Taliban ile yakınlığı bulunan El-Kaide'nin, 7 Ağustos 1998'de Nairobi ve Darüsselam'da bulunan ABD Büyükelçilikleri'ne eşzamanlı bomba saldırıları düzenlemesinin ardından Taliban ile ABD arasındaki ilişki zarar görmüştür (Polat, 2006, s.19). Taliban ile ABD arasındaki ilişki 11 Eylül saldırılarından sonra tamamen bozulmuştur. ABD, El-Kaide'nin 11 Eylül 2001'de New York'un Wall Street bölgesindeki ikiz kuleler ile Pentagon'un yer aldığı noktalara gerçekleştirdiği saldırıların ardından Taliban'a terörist olarak ilan edilen ve Afganistan'da yaşayan Usame Bin Ladin'i kendilerine teslim etmesi için çağrıda bulunmuştur. Taliban, 11

Eylül saldırılarının El-Kaide tarafından gerçekleştiğine dair ispatlayıcı belgelerin sunulması karşılığında Bin Ladin'i ABD'ye teslim edeceğini bildirmiştir. Fakat ABD hükümeti Taliban'dan Bin Ladin'i kendilerine kayıtsız şartsız teslim etmesini istemiştir (Akbarshah, 2011, s.67). Taliban ise kendi himayesinde bulunan Bin Ladin'i ABD hükümetine teslim edemeyeceğini ve misafiri evden kovmanın Afgan gelenek ve göreneklerine aykırı olduğunu ifade etmiştir (Barati, 2019, s.69-74). Bunun üzerine ABD hükümeti "terörle mücadele" politikası kapsamında 7 Ekim 2001'de Afganistan'a askeri operasyon başlatmış ve Taliban rejimi kısa sürede çökmüştür (Rahimi, 2018, s.66).

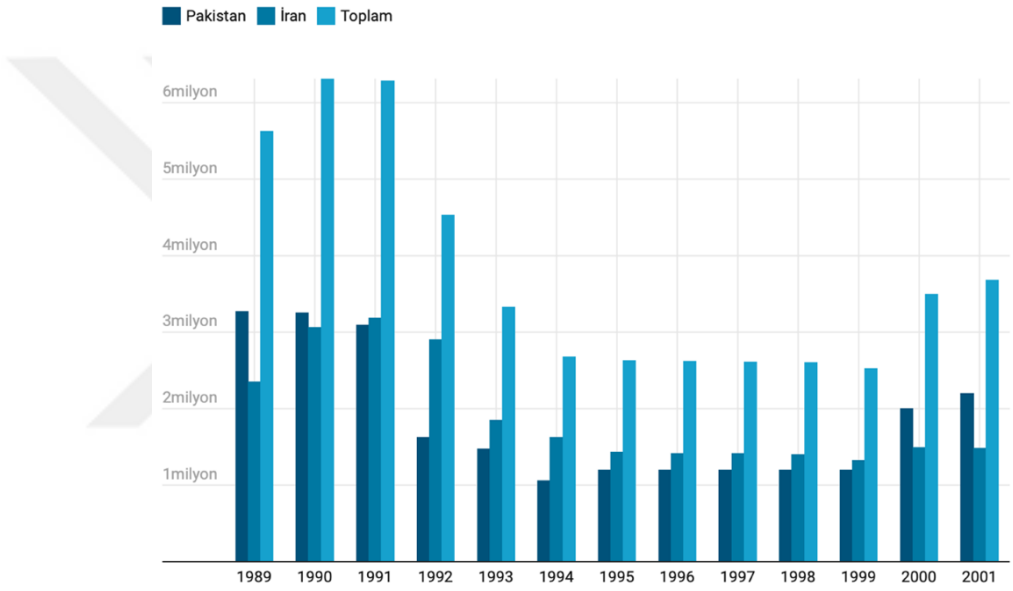

Şekil 2.2 UNHCR, Afganistan'dan 1989-2001 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023)

Afganistan tarihindeki ilk büyük kitlesel göç hareketi SSCB'nin ülkeyi 1979'da işgal etmesi ile yaşanmıştır. SSCB'nin 1989'da ülkeden tamamen çekilmesi ile desteksiz kalan Necibullah yönetimi ve mücahit gruplar arasında büyük çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmalar, mücahitlerin ülke yönetimini ele geçirdiği 1992 yılına kadar devam etmiştir. Necibullah yönetimi ile mücahitler arasında silahlı çatışmaların yaşandığı dönemde, ülkede büyük bir kuraklık ve kuraklığa bağlı kıtlık meydana gelmiştir. Ülkede yaşanan bu olumsuzluklar, büyük bir göç dalgasına neden olmuştur. Şekil 2.2., Afganların çoğunluğunun ülkede kıtlığın ve çatışmaların yaşandığı yıllarda ülkelerini terk ederek Pakistan ve İran'a göç etmeye devam ettiklerini göstermektedir.

Mücahitlerin 1992'de ülke yönetimini ele geçirmesi ile komünist dönem sona ermiş ve resmi rakamlara göre yaklaşık 2 milyon Afgan barış içinde yaşayabilmek umudu ile Pakistan ve İran'dan ülkelerine dönmüştür. Ülke yönetimini ele geçiren mücahit gruplar, iktidarı ele geçirmek için kendi aralarında mücadele etmeye başlamış ve ülke fiilen bölünmüştür. Mücahit gruplar arasında bir anlaşma sağlanamaması nedeni ile ülke büyük bir iç savaşa sürüklenmiştir. Yaklaşık 4 yıl süren iç savaş döneminde işkence yasağı ihlalleri, insanlığa karşı suçlar ve soykırımlar başta olmak üzere çok ağır hak ihlalleri yaşanmıştır (Barlas, 2022, s.5-6). İç savaş döneminde ülkedeki nüfusun küçük bir bölümü Danimarka, İngiltere, Hindistan, İtalya, Lübnan, Nepal, ABD, Çin, İsveç, Suudi Arabistan, İspanya, Hollanda, Tacikistan, Mısır, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Nepal, Tayland, Türkmenistan, Özbekistan, Zimbabve, Beyaz Rusya, Kamboçya, Kanada, Ekvator, Kuveyt, Sri Lanka, İsviçre, Ukrayna, Fransa, Yeni Zelanda, Filipinler, Romanya, Slovakya, Türkiye, Avustralya, Belçika, Çekya, Kuveyt, Sırbistan ve Kosova gibi ülkelere göç etmiştir. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi ile ülkelerini terk eden milyonlarca Afgan'ı ülkelerine kabul eden İran ve Pakistan bu dönemde yaşadıkları ekonomik sorunlar nedeni ile açık kapı politikasını terk etmiştir. SSCB işgalinden kaçarak bu ülkeye sığınan Afganlar da keyfi tutuklamalara, fiziksel tacizlere ve zorla geri gönderilmelere maruz kalmaya başlamıştır. İran ve Pakistan hükümeti, mücahitlerin ülke yönetimini ele geçirdiği 1992 yılından itibaren Afganların ülkelerine dönmesi için geri dönüş programları başlatmıştır. Pakistan hükümeti, ülkelerine dönmek isteyen Afganlara maddi destek sunacağını bildirmiştir. İran ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) desteği ile 1992'de ilk geri dönüş programını uygulamıştır. Şekil 2.2.'de görüleceği üzere, İran ve Pakistan'a göç eden Afganların sayısı 2000 yılına kadar genel olarak azalmıştır (UNHCR, 2023).

Taliban, 1996'da ülke yönetimini ele geçirmiş ve ülkede İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmiştir (Aras ve Toktaş, 2008, s.49). Taliban ile aynı etnik gruba mensup olan ve kırsal bölgelerde yaşayan Peştunlar, Taliban rejimini benimsemiştir. Kabil gibi büyük kentlerde yaşayan ve farklı etnik kimliklere sahip insanlar ise Taliban rejimini benimsememiştir. Bu dönemde Taliban kendisine karşı kurulmuş olan Kuzey İttifak'ı ile silahlı mücadeleye devam etmiştir. Taliban'ın radikal, baskıcı ve sert kurallarının yanı sıra ülkede yaşanan silahlı çatışmalar, Afganistan tarihindeki üçüncü büyük göç dalgasının yaşanmasına neden

olmuştur. Taliban ve mücahitler arasında 1997'de yaşanan silahlı çatışmalar neticesinde 90 bin kişi, Taliban'ın 1999 yılında Kabil'in kuzeyinde gerçekleştirdiği askeri operasyon sonucunda ise yaklaşık 100 bin kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir (Barlas, 2022, s.7). Afganistan'da yaşayan Hindular, Şii Müslümanlar ve Sihler; Taliban'ın radikal, baskıcı ve sert kuralları nedeni ile ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülke nüfusunun küçük bir bölümü Avustralya, Kanada, Fransa, İngiltere, Hindistan, Kazakistan, Hollanda, Türkmenistan, Türkiye, ABD, Özbekistan, Tacikistan, Ukrayna, İsveç ve İsviçre gibi ülkelere göç etmiştir. Şekil 2.2.'de görüleceği üzere, bu dönemde Afganların büyük bir çoğunluğu Pakistan'a sığınmıştır. Pakistan ile karşılaştırıldığında İran'a göç eden Afganların sayısı az olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında, İran hükümetinin katı göç politikaları etkili olmuştur. İran hükümeti, bu dönemde hem Afganlara sağlık ve eğitim hizmeti vermeyi durdurmuş hem de 190 bine yakın belgesiz Afgan'ı sınır dışı etmiştir (Geyik, 2018, s.136-139). İran hükümeti, 2000 yılında çalışma izni olmayan yabancıları sınır dışı etmek için bir yasa çıkarmış ve ülkeden ayrılmak istemeyen yabancıların kendi ülkelerinde yaşama hakkının ve özgürlüğünün tehlike altında olduğunu belge ile kanıtlamalarını istemiştir (Turton ve Marsden, 2002, s.14-17).

2.1.3. 11 Eylül Sonrası ABD ve NATO'nun Afganistan Müdahalesi ve Göç Hareketleri

SSCB'nin 1979'da Afganistan'ı işgal etmeye başlaması ile mücahit olarak tanımlanan anti-komünist gruplar, SSCB'ye karşı silahlı isyan başlatmıştır. Bu dönemde, Arap ülkelerinden yaklaşık 35 bin kişi mücahitlere destek vermek amacı ile Afganistan'a gelmiş ve mücahitlerin saflarında SSCB birliklerine karşı mücadele etmiştir (Kurt ve Rafiyev, 2020, s.100). Suudi Arabistan vatandaşı olan Usame Bin Ladin de SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi ile mücahitlere destek vermek amacı ile Afganistan'a gelmiştir (Büyükbaş, 2006, s.64-66). Bin Ladin, Afgan cihadının başladığı yıllarda Filistinli Abdullah Azzam'ın mücahitlere destek vermek amacı ile kurduğu Hizmetler Bürosu'nda (Mektebu'l Hidemat) yardım gönüllüsü olarak çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde, mücahitlerin saflarında SSCB birliklerine karşı mücadele eden Bin Ladin, cihadın önderlerinden biri olan Abdullah Azzam'ın çizdiği sınırlar çerçevesinde hareket eden bir figür olmuştur (Öztürk, 2019, s.175). Azzam, 1988'de Pakistan'ın Peşaver kentinde cihadın geleceğine dair konuların tartışılacağı

toplantıya Bin Ladin'i de davet etmiştir. Peşaver'de gerçekleşen toplantılarda hem SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesinin ardından cihada devam edileceği kararlaştırılmış hem de El-Kaide'nin resmi temelleri atılmıştır. Bin Ladin, SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesinden kısa bir süre sonra Suudi Arabistan'a dönmüştür. Ülkesine dönen Bin Ladin, Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle patlak veren Körfez Savaşı'nın ilk dönemlerinde Suudi Arabistan'ın ABD'den askerî destek almasını ve Müslüman olmayan ABD askerlerinin kutsal topraklara ayak basmasını eleştirmiştir. Suudi Arabistan hükümetinin aleyhine açıklamalar yapmaya başlayan Bin Ladin, ev hapsine mahkum edilmiştir. 1992'de serbest kalan Bin Ladin, Sudan'a gitmiş ve Sudan'da 4 yıl yaşamıştır. Molla Muhammed Ömer, 1996'da ABD ve Suudi Arabistan'ın baskısı nedeni ile Sudan yönetimi tarafından sınır dışı edilen Bin Ladin'i Afganistan'a davet etmiştir. Taliban yönetimi, Afganistan'ın Celalabad şehrine yerleştirilen Bin Ladin'e gerekli tüm imkanları sağlamıştır (Khalilzad, 2016, s.87). Bin Ladin, Celalabad şehrine yerleştikten sonra eğitim kampları kurmuş ve lideri olduğu El-Kaide için insan kaynağı yetiştirmeye başlamıştır. Bin Ladin'in kurmuş olduğu kamplarda, 1996-2001 yılları arasında 20 binden fazla kişi eğitim görmüştür. Bu kamplarda eğitilen kişiler, dünyanın çeşitli bölgelerine gönderilmiştir (Rezaee, 2020, s.41). Bin Ladin, El-Kaide'nin güçlenmeye başlamasının ardından 1998'de bir bildiri yayımlayarak Hristiyanlara ve Yahudilere karşı cihat çağrısı yapmıştır. El-Kaide üyeleri, bildirinin ardından 1998'de Kenya ve Tanzanya'daki ABD Büyükelçiliklerine saldırılar düzenlemeye karar vermiştir (Kiren, 2012, s.86).

El-Kaide'nin Afganistan'daki kamplarında eğitim alan ve dünyanın farklı bölgelerine gönderilen El-Kaide üyeleri, 7 Ağustos 1998'de Kenya'nın Nairobi kentinde ve Tanzanya'nın Darüsselam kentinde bulunan ABD'nin büyük elçilik binalarına saldırılar gerçekleştirmiştir. El-Kaide üyeleri, ilk olarak Kenya'nın Nairobi kentinde bulunan ABD'nin büyükelçilik binasına bomba yerleştirilmiş bir kamyon ile saldırmıştır. El-Kaide üyeleri, bu saldırıdan 9 dakika sonra Tanzanya'nın Darüsselam kentinde bulunan ABD'nin büyükelçilik binasına bomba yerleştirilmiş bir kamyon ile saldırmıştır. Asker-sivil ayrımı yapmayan El-Kaide üyelerinin, Nairobi'de ve Darüsselam'da gerçekleştirdiği bombalı saldırılar sonucunda 224 kişi hayatını kaybetmiş ve yaklaşık 5000 kişi yaralanmıştır (Öztürk, 2019, s.185). ABD, saldırıları üstlenen El-Kaide'nin Afganistan'daki eğitim kamplarına füze saldırıları düzenlemiştir. Füze saldırıları sonucunda 20 El-Kaide üyesi hayatını kaybetmiş ancak

Bin Ladin gerçekleşen saldırılardan hiçbir zarar görmemiştir (Andishmand, 2005, s.73). ABD'nin ulusal güvenlik danışmanları ve uzmanları, hükümete Bin Ladin'in konumuna dair detaylı bir rapor sunmuştur. Clinton hükümeti ise raporda yer alan fotoğraflarda Birleşik Arap Emirliği'nin şeyhlerine ait uçakların olduğunu görmüş ve Arap şeyhlerin zarar görebilme ihtimalinden dolayı Bin-Ladin'in üzerine bomba veya füze atılmasını engellemiştir. ABD'nin, petrol ve doğalgaz ihtiyacını karşıladığı ülke ile ilişkilerinin bozulmasını istememesi bu karar üzerinde etkili olmuştur. Bu dönemde CIA, El-Kaide ile mücadele etmek için Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkenin istihbarat teşkilatı ile iş birliği yapmaya başlamıştır. CIA ve diğer ülkelerin istihbarat teşkilatlarının ortak çalışmaları sonucunda bazı El-Kaide üyeleri Londra'da yakalanmıştır. Tutuklanan El-Kaide üyelerinin şahsi bilgisayarları ve telefonları incelendikten sonra El-Kaide'ye dair önemli verilere ulaşılmıştır. Bu dönemde, CIA özel timi Bin Ladin hakkında bilgi almak için 1998'de Afganistan'ın Pençşir ilini ziyaret etmiş ve Ahmed Şah Mesud gibi Kuzey İttifakı'nın komutanları ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Richard A. Clarke ve Zalmay Khalilzad ABD hükümetine terörle mücadele kapsamında operasyon programları sunmuştur. Fakat ABD hükümeti bu programları hayata geçiremeden El-Kaide'nin saldırısına uğramıştır (Rezaee, 2020, s.42-44). ABD hükümeti, dünya tarihini derinden etkileyen ve uluslararası ilişkilerin gidişatını önemli ölçüde değiştiren 11 Eylül saldırılarını engelleyememiştir (Öztürk, 2019, s.169).

Şekil 2.3 Kelly Guenther, Patrick Andrade ve Suzanne Plunkett, İkiz Kuleler (2001)

Bir terörist grup, 11 Eylül 2001'de ABD'nin doğu kıyısından batı kıyısına doğru uçmak için dört yolcu uçağını kaçırmıştır. Bu yolcu uçaklarından ikisi yaklaşık 50.000 kişinin çalışmakta olduğu Manhattan'daki Dünya Ticaret Merkezi'ni yıkmak için güdümlü füzeler olarak kullanılmış ve çarpışma nedeni ile yanmaya başlayan 410 metre yüksekliğindeki ikiz kuleler çok geçmeden çökmüştür. Üçüncü uçak, Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen saldırıdan yarım saat sonra ABD Savunma Bakanlığı'nın Virginia'daki Pentagon binasını yıkmak için güdümlü füze olarak kullanılmıştır. Washington'a doğru rotası çevrilmiş olan dördüncü uçaktaki yolcuların, uçağın kontrolünü ele geçirmesi ile Amerikan Kongre Binası'na yapılması planlanan saldırı engellenmiştir. Fakat uçak Pennsylvania yakınlarındaki bir araziye düşmüş ve yolcular hayatını kaybetmiştir (Güdek, 2017, s.145). ABD hükümeti ve halkı, ülke sınırları içerisinde yaşanan ve binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden olan bu tarz bir terör eylemi ile ilk defa karşı karşıya kalmıştır. Japon bombardıman uçaklarının 1941'de Pearl Harbor'da yaptığı kamikaze eylemlerine benzetilen 11 Eylül saldırıları (9/11) sadece binlerce insanın ölümüne neden olmamış aynı zamanda modernitenin her yerde ve her zaman güvenli tek koşul olduğu şeklindeki egemen mitini de yok etmiştir. 11 Eylül saldırılarını (9/11) herhangi bir örgüt üstlenmese de ABD hükümeti, 1998'de Afrika'daki ABD elçilik binalarına saldırı düzenleyen ve 11 Eylül saldırılarından (9/11) sadece 3 hafta önce ABD'yi tehdit eden El-Kaide örgütünü

ve örgütün lideri olan Bin Ladin'i bu saldırılardan sorumlu tutmuştur. Dönemin ABD Başkanı George Walker Bush, saldırının hemen ardından hükümetin vatandaşlarını korumak için gerekli bütün önlemleri alacağını ve failleri yargılayacağını belirtmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Avrupa Birliği (EU) gerçekleşen terör saldırılarını kınamış ve uluslararası terörizmle mücadelede ABD ile yakın iş birliği içinde olacağını belirtmiştir. Bu dönemde, Türkiye, İngiltere, Rusya, Almanya, Pakistan, Kanada, İtalya ve İsrail başta olmak üzere dünya ülkelerinin devlet başkanları gerçekleşen terör saldırılarını kınamış ve ABD'ye destek mesajı göndermiştir. Dünya ülkelerinin desteğini arkasına alan ABD, Afganistan'ı işgal etmek için planlar yapmaya başlamıştır (Kiren, 2012, s.87-92).

11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından ABD hükümeti, Taliban yetkilileri ile iletişime geçmiş ve Bin Ladin'in kendilerine teslim edilmesini istemiştir. Taliban yetkilileri, saldırının Bin Ladin'in emri ile gerçekleştiğini gösteren hiçbir kanıtın olmadığını ve ABD hükümetinin kanıt sunmadığı takdirde Bin Ladin'i kendilerine teslim etmeyeceğini açıklamıştır. 11 Eylül saldırılarını (9/11) kınayan Taliban yetkilileri, yaşanan krizi çözmek için ABD yetkilileri ile görüşme yapmak istemiş ancak ABD hükümeti, Taliban rejimi ve saldırılardan sorumlu tutulan El-Kaide örgütü ile mücadele etmek için çalışmalara başlamıştır. ABD, ilk olarak Afganistan'ın sınır komşusu olan ülkelerin liderleri ile görüşmüş ve desteklerini almıştır. Afganistan'da, Taliban'a karşı mücadele eden ve ABD tarafından desteklenen Kuzey İttifakı da saldırı için hazırlıklarını tamamlamıştır. Bu dönemde, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), ABD'nin 11 Eylül saldırılarının (9/11) "dış güçler" tarafından gerçekleştiğini kanıtlaması durumunda BM Antlaşmasının 51. maddesi kapsamında kendini savunma hakkına sahip olduğunu ve diğer NATO üyesi devletlerin de ABD'yi destekleyeceğini belirtmiştir. Fakat ABD hükümeti, saldırıların El-Kaide tarafından gerçekleştirildiğine dair bir kanıt sunmamıştır. Birleşmiş Milletler (UN) ise ABD'nin Afganistan'a yönelik askeri müdahalesini meşru kılacak herhangi bir karar vermemiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC), 12 Eylül 2001 tarihli 1368 sayılı ve 29 Eylül 2001 tarihli 1373 sayılı kararlarında ABD'nin 11 Eylül saldırılarına karşı askeri güç kullanabileceğini belirtmese de ABD, İngiltere'nin desteğini alarak 11 Eylül saldırılarının (9/11) üzerinden bir ay geçmeden 7 Ekim 2001'de "Sonsuz Özgürlük Operasyonu" adı altında Afganistan'ı işgal etmeye

başlamıştır (Safi, 2020, s.79-81). ABD ve İngiltere'nin hava kuvvetleri; Kabil, Kandahar, Celalabad ve Herat gibi şehirleri bombalamaya başlamıştır. Koalisyon güçleri, 9 Kasım'da Mezar-ı Şerif'i, 13 Kasım'da ise Kabil'i ele geçirmiştir. Böylece koalisyon güçleri Taliban'ın kontrol ettiği çoğu bölgeye hakim olmuştur. Molla Muhammed Ömer, 6 Aralık 2001'de Taliban'ın kalesi olarak görülen Kandahar'ı Kuzey İttifakına teslim etmeyi kabul etmiştir (Kiren, 2012, s.93-97). Taliban ve El-Kaide militanları, Kandahar'ın ele geçirilmesinin ardından Pakistan'a ve Afganistan'daki dağlık bölgelere sığınmıştır. NATO üyesi ülkelerin dahil olduğu operasyon başarılı olmuş ve ülkedeki Taliban rejimi devrilmiştir (Gajić ve Rajić, 2021, s.100-102).

ABD önderliğindeki koalisyon güçleri, Taliban rejiminin devrilmesinin ardından Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için çalışmalara başlamıştır (Yegin, 2015, s.31). Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için Aralık 2001'de Bonn Konferansı, Ocak 2002'de Tokyo Konferansı, Mart 2004'te Berlin Konferansı, Şubat 2006'da Londra Konferansı, Temmuz 2007'de Roma Konferansı, Haziran 2008'de Paris Konferansı, Mart 2009'da Moskova Konferansı, Mart 2009'da Uluslararası Lahey Konferansı ve Ocak 2010'da ikinci Londra Konferansı düzenlenmiştir. Bonn Konferansı, Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için düzenlenen ilk ve alınan kararlar açısından en önemli konferans olmuştur (Önal, 2010, s.46). Sonsuz Özgürlük Operasyonu'nun ardından ABD ile Birleşmiş Milletler (UN), Zalmay Khalilzad ile Lakhdar Brahimi'yi Afganistan'da geçici bir hükümetin kurulması konusunda Kuzey İttifakı'nın liderleri ile görüşmeler gerçekleştirmeleri için görevlendirmiştir. Görüşmeler sonucunda Afganistan'da geçici bir hükümetin kurulmasını konuşmak için Almanya'nın Bonn şehrinde siyasi bir konferansın düzenlenmesine karar verilmiştir. Bonn Konferansı, Kasım 2001'de BM Güvenlik Konseyi'nin 1378 sayılı kararı çerçevesinde ve BM Genel Sekreterinin Afganistan Özel Temsilcisi Lakhdar Brahimi'nin başkanlığında Almanya'nın Bonn kentinde düzenlenmiştir (Acet ve Doğan, 2017, s.65). Farklı etnik kökenlere sahip Afgan liderlerin yanı sıra 19 ülkenin gözlemci olarak katıldığı Bonn Konferansı 14 gün sürmüş ve konferansın sonunda Bonn Anlaşması imzalanmıştır. 5 Aralık 2001'de imzalanan Bonn Antlaşması ile Afganistan'da geçici bir hükümetin kurulması, Loya Jirga'nın toplanması, yeni bir anayasanın hazırlanması, seçimlerin yapılması, Afganistan'a maddi yardımların yapılması ve ISAF'ın kurulması kararlaştırılmıştır (Safi, 2020, s.91-94). Bonn

Antlaşması sonucunda ilk olarak, 1979'dan beri merkezi hâkimiyetin sağlanamadığı Afganistan'da Hamid Karzai başkanlığında 30 bakandan oluşan geçici bir hükümet kurulmuş ve geçici hükümet Aralık 2001'de göreve başlamıştır. Bonn Anlaşması çerçevesinde Afganistan halkının iradesinin en yüksek tezahürü olan Loya Jirga (Afgan Ulusal Meclisi) yeni anayasa taslağını tartışmak için Aralık 2003'te Kabil'de toplanmıştır. Afganistan'daki aşiretlerin temsilcilerinden oluşan ve aşiretler meclisi olarak tanımlanan Loya Jirga, 8 Ocak 2004'te ülkenin yeni anayasasını kabul etmiş ve yeni anayasa 16 Ocak 2004'te yürürlüğe girmiştir. Yeni anayasa, Afganistan'ı İslam Cumhuriyeti olarak ilan etse de din anayasada yalnızca inanç sistemi olarak geçmiştir. 162 maddeden oluşan yeni anayasada, ülkedeki istikrarı en üst düzeye çıkarmak için Afganistan'ın yeni siyasi sistemi başkanlık sistemi olarak belirlenmiştir. Yeni anayasa doğrultusunda sonraki yıl seçimler yapılmıştır. Afganistan'da 9 Ekim 2004'te devlet başkanlığı seçimleri yapılmış ve oyların %54'ünü alan Hamid Karzai 3 Kasım 2004'te devlet başkanı olarak resmen göreve başlamıştır. Afganistan'da 36 yıl sonra 18 Eylül 2005'te ilk genel seçimler yapılmıştır. Seçim sonucunda Alt Meclis ile Yerel Konseyler seçilmiştir. Ülkedeki kadınların yönetime katılımını sağlamak için alt meclisin 68 sandalyesi kadınlara ayrılmıştır. Böylece, Bonn süreci neredeyse tamamlanmıştır (Acet ve Doğan, 2017, s.66).

George W. Bush döneminde ABD önderliğindeki koalisyon güçleri, 7 Ekim 2001'de "Sonsuz Özgürlük Operasyonu" adı altında Afganistan'ı işgal etmeye başlamış ve yaklaşık bir ay sonra Taliban rejimini devirmiştir. Koalisyon güçleri Taliban rejiminin devrilmesinin ardından ülkenin yeniden yapılandırılması için çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bush döneminde, Afganistan'da geçici bir hükümet kurulmuş, Loya Jirga toplanmış, yeni bir anayasa hazırlanmış, ilk genel seçimler yapılmış ve Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (ISAF) kurulmuştur. Ayrıca, Bush döneminde Afganistan dünya ticaretinin bir üyesi haline getirilmeye çalışılmıştır (Acet ve Doğan, 2017, s.66-67). Bush, hiçbir ulusun terör örgütleri ile pazarlık yapmaması gerektiğini belirtmiş ve iktidarı süresince Taliban ile barış görüşmeleri gerçekleştirmemiştir. 20 Ocak 2009'da devlet başkanlığı görevini Bush'tan devralan Barack Hussein Obama ise göreve başladığında Afganistan politikasını yeniden gözden geçirmiş ve Afganistan'a yönelik hareket planını Mart 2009'da AfPak stratejisi olarak açıklamıştır. Obama, bu politika ile Afganistan'ı "istikrara kavuşturmayı ve demokratikleştirmeyi" hedeflemiştir. Yumuşak güç unsurlarını ön plana çıkaran

Obama, Bush'un Afganistan'ı bir çıkmaza sürüklediğini belirtmiş ve terör gruplarının ülkede yeniden ortaya çıkmasını engellemek için merkezi hükümeti sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Obama döneminde, ABD öncülüğünde NATO üyesi ülkelerin liderleri, Afganistan'ın geleceğini tartışmak amacı ile 2010'da Lizbon'da bir araya gelmiştir. Lizbon zirvesinde, Taliban'la mücadelede liderliğin 2014'ün sonuna kadar Afgan güçlerine devredileceği ve Afganistan yönetiminin desteklenmeye devam edileceği belirtilmiştir. 2010'da Obama ve Karzai, Taliban ile görüşmeler gerçekleştirmek için karar almış ve Taliban'ın silah bırakması için Afgan Yüksek Barış Konseyi'ni (HPC) kurmuştur. Fakat HPC genel olarak pasif kalmış ve büyük adımlar atamamıştır (Karakoç-Dora, 2021, s.179). Afganistan'da 5 Nisan 2014'te cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmış ve Karzai yasalardan dolayı seçimlere girememiştir. Eşref Gani, 2014'te Afganistan'ın yeni cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Eşref Gani, Eylül 2014'te ABD ile İkili Güvenlik Anlaşmasını ve NATO ile Barış için Ortaklık Kuvvetlerinin Statüsü Anlaşmasını imzalamıştır. Bu anlaşmalar ile ABD'nin Afganistan'daki asker sayısının azaltılması kararlaştırılmıştır (Acet ve Doğan, 2017, s.68-70). Afganistan'daki ABD askerlerinin sayısı 2014'te 34 bine, 2015'te 9.800'e ve 2016'da 8.400'e düşmüştür (Gajić ve Rajić, 2021, s.104).

2005'ten itibaren yeniden güçlenmeye başlayan Taliban, bu dönemde ülkedeki hükümet güçlerine ve ABD'ye karşı saldırılarını sürdürmüştür. Devlet başkanlığı görevini 20 Ocak 2017'de Obama'dan devralan Donald Trump, göreve başladıktan sonra Afgan hükümet temsilcilerinin katılımı olmadan Taliban ile görüşmeler gerçekleştirmeye başlamıştır. ABD ve Taliban arasında 29 Şubat 2020'de Katar'ın başkenti Doha'da Barış Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile ABD, Taliban'dan bölgedeki terör gruplarının etkinliklerini sona erdirmesi karşılığında tüm askerlerini 1 Mayıs 2021'e kadar Afganistan'dan çekeceğini açıklamıştır. Trump döneminde, Afganistan'daki ABD askerlerinin sayısı 2.500'e düşmüştür (Gajić ve Rajić, 2021, s.107). 20 Ocak 2021'de, ABD'nin 46'ncı başkanı olarak göreve başlayan Joe Biden, 14 Nisan 2021'de yaptığı açıklamada tüm ABD askerlerinin 11 Eylül 2021'e kadar Afganistan'dan çekileceğini belirtmiştir. Biden daha sonrasında koalisyon güçlerinin görüşünü almadan ani bir karar ile geri çekilme işlemlerinin 11 Eylül saldırılarının 20. yıldönümünden önce tamamlanacağını açıklamıştır (Türkmen, 2021, s.2). Biden'ın açıklamasının ardından NATO üyesi ülkeler, Afganistan'dan çekilme işlemlerini hızlandırmıştır (Eichensehr, 2021, s.746). Ülke genelinde saldırılarını gittikçe arttıran

Taliban, ABD'nin 22 Temmuz 2021'de son askeri güçlerini ülkeden çekeceğini açıklamasının ardından kısa süre içinde şiddet, tehdit ve rüşvet yoluyla ülkenin büyük bir bölümüne hâkim olmuştur. Taliban, 15 Ağustos'ta başkent Kabil'e girerek yönetimi ele geçirmiş ve Cumhurbaşkanı Eşref Gani aynı gün ailesi ile ülkeyi terk ederek Birleşik Arap Emirlikleri'ne sığınmıştır (Dashti, 2021, s.202). ABD'nin Afganistan'daki hakimiyeti, 31 Ağustos 2021'de tamamen son bulmuş ve 20 yıllık bir savaşın sonunda Afganistan yeniden Taliban'a teslim edilmiştir. Yaklaşık 20 yıl süren savaşın bilançosu çok ağır olmuştur. 2001'de başlayan işgal sonucunda binlerce insan hayatını kaybetmiş ve binlerce insan göç etmek durumunda kalmıştır (Aykurt, 2022, s.42-45).

Yaklaşık 20 yıl süren Afganistan işgali, ABD ve Afganistan açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Brown Üniversitesi bünyesindeki Watson Enstitüsü'nün raporlarına göre, ABD işgal süresince yaklaşık 2,3 trilyon dolar harcama yapmıştır (Thomas, 2021, s.5). ABD, ekonomik kaybın yanı sıra insan kaybına da uğramıştır. İşgal boyunca yaşanan çatışmalardan dolayı 2.300'den fazla ABD askeri hayatını kaybetmiş ve yaklaşık 20.600 ABD askeri yaralanmıştır. ABD'nin; Afganistan ve Irak'ta başlattığı operasyonlar neticesinde gazi olan kişilerin bakım maliyetlerinin 2050 yılına kadar 2,5 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Karakoç-Dora, 2021, s.179). ABD ve Koalisyon güçlerinin 7 Ekim 2001'den itibaren Afganistan'da başlattığı hava bombardımanları, binlerce sivilin hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına neden olmuştur. Örneğin, ABD hava kuvvetleri teröristlerin mevzileri yerine bir ağacın altında ders işleyen bir öğretmenin ve öğrencilerinin üzerine bomba atmıştır. Bomba saldırısı sonucunda öğretmen ve öğrencileri hayatlarını kaybetmiştir (Khalilzad, 2016, s.25-26). Aynı şekilde ABD hava kuvvetleri teröristlerin mevzileri yerine Helmand vilayetinin Musa Qala ilçesinde düğün için toplanmış insanların üzerine bomba atmıştır. Bomba saldırısı sonucunda 52 kişi hayatını kaybetmiş ve onlarca sivil yaralanmıştır. Ayrıca, koalisyon güçleri Afganistan'ın başkentine bağlı Bagram ilçesinde insan haklarına aykırı uygulamaların yaşandığı Bagram hapishanesini kurmuştur. Koalisyon güçleri, suçlu ve suçsuz ayrımı yapmadan gece operasyonlarında tutukladıkları sivil insanlara bu hapishanede ağır işkenceler uygulamıştır. Bagram mahkûmları, kanuni haklarından mahrum edilmiş ve uluslararası insan hakları standartlarına uygun yargılanmamıştır (Şen, 2011, s.47). NATO üyesi ülkelerin dahil olduğu "Sonsuz Özgürlük Operasyonu" sonucunda

Pakistan'a ve Afganistan'daki dağlık bölgelere sığınmak zorunda kalan Taliban güçleri ise 2001'den sonra savaş yöntemini değiştirmiş ve sivil insanları siper olarak kullanmaya başlamıştır. Bu durum, Taliban ve koalisyon güçleri arasında yaşanan silahlı çatışmalarda birçok sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Taliban güçleri, bu dönemde medreselerde ve kamplarda eğittikleri çocukları canlı bomba olarak kullanmaya başlamıştır. Bununla birlikte, Batılı ülkelerin ekonomik ve askeri yaptırımlar uyguladığı Taliban, örgütün ihtiyaçlarını gidermek için kendi kontrolü altında bulunan bölgelerdeki sivil halktan haraç toplamış ve çiftçileri haşhaş ekmeleri için teşvik etmiştir. Afganistan'da 2014-2017 yılları arasında uyuşturucu üretimi en üst seviyeye çıkmış ve Afganistan dünyada en fazla uyuşturucu üreten ülkelerden biri olmuştur. Afganistan'da uyuşturucu üretiminin artması ile ülkede uyuşturucu kullanan gençlerin sayısı da artmıştır. ABD liderliğindeki koalisyon güçleri, Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için 2001'den itibaren çalışmalar yapsa da ülkede rüşvet, yolsuzluk, işsizlik, ırkçılık ve terör olayları devam etmiştir. Ülkede yaşanan bu durum ise büyük göç hareketlerine neden olmuştur (Rezaee, 2020, s.67).

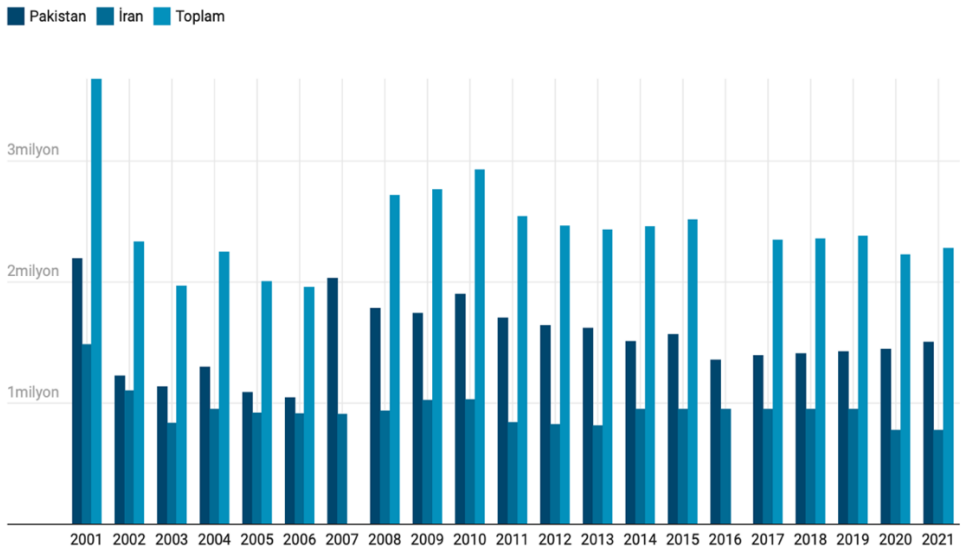

Şekil 2.4 UNHCR, Afganistan'dan 2001-2021 Yılları Arasında Pakistan ve İran'a Göç (2023)

Yaklaşık 20 yıl süren işgal döneminde, Afganistan'da milyonlarca insan ülke içerisinde yerinden edilmiştir. ABD liderliğindeki koalisyon güçleri ve Taliban arasında 2001'de yaşanan çatışmalar nedeni ile ülke içerisinde yerinden edilenlerin sayısı 1.200.000'e ulaşmıştır. Bu sayı, 2007 yılına kadar azalmıştır. 2007'den itibaren

ülke içerisinde yerinden edilenlerin sayısı kuraklık ve silahlı çatışmalar başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı artmaya başlamıştır. Resmi rakamlara göre, Afganistan'da 2021 yılına gelindiğinde ülke içerisinde yerinden edilenlerin sayısı 3.457.744'e ulaşmıştır (UNHCR, 2023). 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından ABD liderliğindeki koalisyon güçleri ve Taliban arasında 2001'de yaşanan çatışmalar, büyük bir uluslararası göç hareketine neden olmamıştır. Bu dönemde, Birleşmiş Milletler (UN) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) başta olmak üzere birçok uluslararası kuruluş muhtemel göç hareketlerini engellemeye yönelik projeler yapmıştır. Bu kuruluşların projeleri sayesinde göç hareketleri henüz başlama aşamasında önlenmiştir. Bununla birlikte, Afganistan'da Taliban rejiminin kısa süre içerisinde devrilmesi ve Pakistan ile İran'ın sınırlarını kapatması muhtemel göç hareketlerini engellemiştir (Castles ve Miller, 2008, s.248). Afganistan'da 2001'den sonra rüşvet, yolsuzluk, işsizlik, ırkçılık ve terör olayları devam etse de Pakistan ve İran hükümeti, ülkelerinde bulunan Afganları ülkelerine göndermek için çeşitli politikalar uygulamaya devam etmiştir. İran hükümeti, ülkesindeki işverenlerin Afganları işe almasını yasaklamıştır. Pakistan ise sınır bölgelerinde bulunan ve binlerce Afgan'ın yaşadığı mülteci kamplarını kapatmaya başlamıştır. Uluslararası kuruluşlar, Pakistan ve İran'da yaşayan Afganların ülkelerine dönmelerini sağlamak için gönüllü geri dönüş programlarının sayısını artırmıştır. Gönüllü geri dönüş programları sayesinde Pakistan ve İran'dan çok sayıda Afgan ülkesine dönmüştür (Marchand ve diğerleri 2014, s.31-33). Şekil 2.4.'te görüldüğü üzere Pakistan ve İran'daki Afganların sayısı 2001'den sonra genel olarak azalmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) desteği ile Afganistan'daki geçici yönetim 2002'de bir kitlesel dönüş programı başlatmıştır. Bu program sayesinde Pakistan ve İran'dan toplamda 1,3 milyona yakın Afgan ülkesine dönmüştür. Ülkelerine dönen Afganların çoğunluğu Kabil, Celalabad ve Kunduz gibi kentlere yerleştirilmiştir. İran'dan ülkelerine dönen Afganların sayısı, Pakistan'dan ülkelerine dönen Afganların sayısından az olmuştur. Şekil 2.4.'te, Pakistan ve İran'daki Afgan nüfusunun 2003 yılına kadar sürekli azaldığı görülmektedir. Fakat Şekil 2.4.'te görüleceği üzere Pakistan ve İran'daki Afgan nüfusu 2003'ten sonra ise bazı dönemlerde artmış ve bazı dönemlerde azalmıştır. Bu göç hareketlilikleri üzerinde 2003'ten sonra Afganistan'da yaşanan kuraklık ve silahlı çatışmalar başta olmak üzere rüşvet, yolsuzluk, işsizlik ve ırkçılık gibi birçok itici unsur etkili olmuştur. 2021 yılına gelindiğinde, resmi rakamlara göre Pakistan'ın 1,5 milyondan fazla Afgan'a, İran'ın

ise yaklaşık 800 bin Afgan'a ev sahipliği yapmaya devam ettiği görülmüştür. Avustralya, Kanada, Danimarka, İngiltere, Hindistan, Hollanda, Tacikistan, Özbekistan, Almanya, ABD, İsveç, Avusturya, Rusya, Norveç, İtalya, Türkiye, Belçika, Endonezya, İsviçre, Ukrayna, Yunanistan ve Macaristan başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkeleri de 1979'dan itibaren binlerce Afgan'a ev sahipliği yapmaya devam etmektedir (UNHCR, 2023).

2.1.4. Afganistan'da İkinci Taliban Dönemi ve Göç Hareketleri

ABD, 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından Taliban'a terörist olarak ilan edilen ve Afganistan'da yaşayan Usame Bin Ladin'i kendilerine teslim etmesi için çağrıda bulunmuştur. Taliban, saldırıların El-Kaide tarafından gerçekleştiğine dair ispatlayıcı belgelerin sunulması karşılığında Bin Ladin'i ABD'ye teslim edeceğini bildirmiştir. Fakat ABD hükümeti, Taliban'dan Bin Ladin'i kayıtsız şartsız teslim etmesini istemiştir (Akbarshah, 2011, s.67). Taliban ise kendi himayesinde bulunan Bin Ladin'i ABD hükümetine teslim edemeyeceğini ve misafiri evden kovmanın Afgan gelenek ve göreneklerine aykırı olduğunu ifade etmiştir (Barati, 2019, s.69-74). Bunun üzerine ABD, İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik "Sonsuz Özgürlük Operasyonunu" başlatmış ve Taliban rejimi kısa sürede çökmüştür (Rahimi, 2018, s.66). 7 Ekim 2001'de başlayan harekatın ardından kısa sürede çöken Taliban rejiminin kurucu liderleri ve militanları Pakistan'a ve Afganistan'ın kırsal bölgelerine çekilerek hayatta kalmaya çalışmıştır. Yeniden güçlenmeye başlayan Taliban, 2005'ten itibaren ABD liderliğindeki koalisyon güçlerine saldırılar gerçekleştirmeye başlamıştır. ABD, bu dönemde İkinci Körfez Savaşı nedeni ile askerlerinin bir bölümünü Irak'a kaydırmıştır. Bu durum, Afganistan'da bir zafiyet yaratmış ve Taliban ülkenin güneyinde hakimiyet kazanmaya başlamıştır. ABD liderliğindeki koalisyon güçleri, 2009'da Taliban'a karşı büyük operasyonlar gerçekleştirmeye başlamış ve Taliban büyük kayıplar vermiştir. ABD liderliğindeki koalisyon güçleri 2011'den itibaren ise ülkeden aşamalı olarak çekilmek ve ülkede güvenliği Afgan güçlerine devretmek için planlar yapmaya başlamıştır (Karen, 2022, s.39-40). ABD başkanı Barack Obama, 2011'de Afganistan'daki asker sayısını azaltma planlarını açıklamıştır. ABD ve NATO güçleri, 2016'da ülkede güvenliği tamamen Afgan güçlerine devretmiştir. ABD başkanı Donald Trump, göreve başladıktan sonra Afgan hükümetinin temsilcileri olmadan Taliban ile görüşmeler gerçekleştirmeye

başlamıştır. ABD ve Taliban arasında 29 Şubat 2020'de Katar'ın başkenti Doha'da bir Barış Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile ABD, Taliban'dan bölgedeki terör gruplarının etkinliklerini sona erdirmesi karşılığında tüm askerlerini 1 Mayıs 2021'e kadar Afganistan'dan çekeceğini açıklamıştır. Yapılan anlaşma doğrultusunda ABD hükümeti ve Taliban hem birbirlerine saldırmayacaklarına dair güvence vermiş hem de karşılıklı olarak mahkumları serbest bırakmıştır. Trump, Ocak 2021'de görevden ayrıldığında Afganistan'daki asker sayısı 2.500'e inmiştir. ABD'nin yeni başkanı Joe Biden ise 14 Nisan 2021'de tüm askerlerini 11 Eylül 2021'e kadar Afganistan'dan çekeceğini duyurmuştur. Biden daha sonrasında koalisyon güçlerinin görüşünü almadan ani bir karar ile geri çekilme işlemlerinin 11 Eylül saldırılarının 20. yıldönümünden önce tamamlanacağını açıklamıştır (Türkmen, 2021, s.2). Biden'ın açıklamasının ardından NATO üyesi ülkeler Afganistan'dan çekilme işlemlerini hızlandırmıştır (Eichensehr, 2021, s.746). Ülke genelinde saldırılarını gittikçe arttıran Taliban, ABD'nin 22 Temmuz 2021'de son askeri güçlerini ülkeden çekeceğini açıklamasının ardından kısa süre içinde şiddet, tehdit ve rüşvet yoluyla ülkenin büyük bir bölümünü ele geçirmiştir. Taliban, Temmuz 2021'de Afganistan'ın 200'den fazla ilçesine hakim olmuştur. Kısa süre içerisinde Celalabad ve Mezar-ı Şerif'i ele geçiren Taliban, 15 Ağustos 2021'de Kabil'e girmiş ve ülke yönetimini yeniden ele geçirmiştir (Thomas, 2023, s.1-2).

Şekil 2.5 Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı, Tahliye Operasyonu (2021)

Taliban’ın ülke yönetimini ele geçirmesi ile Afganistan İslam Cumhuriyeti'nin ikinci ve son cumhurbaşkanı olan Eşref Gani ve ailesi ülkeyi terk ederek Birleşik Arap Emirlikleri'ne sığınmıştır. ABD’nin Afganistan’daki hakimiyeti, 31 Ağustos 2021’de tamamen son bulmuş ve 20 yıllık bir savaşın sonunda Afganistan yeniden Taliban’a teslim edilmiştir. Taliban’ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin yaklaşık 90 milyon dolar harcadığı 200 bin kişilik Afgan Milli Ordusu kısa sürede dağılmış ve ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin Afganistan hükümetine sağladığı tüm teçhizat ve askeri araçlar Taliban’ın eline geçmiştir. Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından Afgan güçleri çoğunlukla kaçarak veya teslim olarak mücadeleyi terk etmiştir (Dashti, 2021, s.203-204). Taliban’ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından güvenlik endişeleri, insan hakları ihlallerinin olabileceğine dair kaygı ve Taliban rejiminin nasıl bir yönetim sergileyeceğine dair bilinmezlik artmıştır. Bu nedenlerden dolayı ABD liderliğindeki koalisyon güçleri için yıllarca çalışmış olan bireyler, Şii Hazaralar, Ahmediler, Hindular, Sihler ve LGBTQ+ bireyler başta olmak üzere birçok kişi Afganistan’ı terk etmeye başlamıştır. Halk, Taliban'ın ülkenin kara sınırlarını kapatmasının ardından Hamit Karzai Havalimanına gitmek için harekete geçmiştir. Ülkeden kaçmak için Hamit Karzai Havalimanına gelen binlerce insan uçaklara binmek için yoğun çaba sarf etmiş ve insanlık dışı görüntüler ortaya çıkarmıştır (Erdoğan, 2022, s.199). ABD hükümeti ise bu dönemde tarihteki en büyük kurtarma operasyonlarından birini başlatmıştır. ABD kuvvetleri, iki hafta içinde 387 askeri uçuş ve 391 askeri olmayan uçuş ile hayatları tehlikede olan 124.000'den fazla insanı ülkeden tahliye etmiştir (Barlas, 2022, s.10-15).

Taliban, bütün Afganistan topraklarına hakim olmadan yeni bir hükümet kurmayacağını açıklamıştır. Taliban Eylül 2021’de Kabil'in kuzeydoğusundaki Pençşir vilayetini kontrol altına aldıktan sonra hükümet oluşturma yoluna gitmiştir. Dünya ülkeleri, Afganistan'da kurulacak yeni hükümetin ülkedeki bütün etnik yapıları ve azınlıkları kapsayacağını düşünmüştür. Taliban yetkilileri de kapsayıcı bir hükümet kuracağını belirtmiştir. 2007'den beri Taliban'ın resmi sözcülerinden biri olan Zebihullah Mücahid ilk defa 7 Eylül 2021'de kamuoyuna resmi bir açıklama yapmış ve Afganistan İslam Emirliği'nin 33 bakanını kamuoyuna tanıtmıştır (Thomas, 2023, s.3). Taliban'ın kurucu üyelerinden biri olan Molla Muhammed Hasan Akhund geçici

hükümetin başbakanı, ABD ile Taliban arasında 2020'de gerçekleşen Doha görüşmelerinde önemli bir figür olan Molla Abdülgani Birader ve Molla Abdüsselam Hanefi ise başbakan yardımcısı olmuştur (Augustová ve Karimi, 2021, s.3; Butchard ve diğerleri, 2022, s.7-11). Molla Muhammed Ömer'in oğlu Molla Muhammed Yakup Savunma Bakanı, FBI tarafından aranan ve Hakkani ağının lideri olarak bilinen Siraceddin Hakkani ise İçişleri Bakanı olarak atanmıştır (Karen, 2022, s.41-42). Genel olarak Afganistan'da 1990'lardakine benzer bir hükümetin kurulduğu görülmüştür. Taliban'ın kurduğu yeni hükümette kadınlara yer verilmemiş ve Kadın İşleri Bakanlığı, İyiliğe Davet Etme ve Kötülükten Sakındırma Bakanlığı'na dönüştürülmüştür. Yeni hükümetin ülkedeki bütün etnik yapıları ve azınlıkları kapsayacağı belirtilse de 1 Özbek ve 2 Tacik isim dışında yeni hükümetin Peştun erkeklerden oluştuğu görülmüştür (Horasanlı, 2021, s.1-2).

Taliban, iktidara geldikten sonra uluslararası toplumun desteğini almak için geniş kapsamlı bir yönetim anlayışına sahip olacağını ve ülkedeki çeşitliliğe saygı göstereceğini açıklamıştır. Taliban, 17 Ağustos 2021'de düzenlenen basın toplantısında ülkedeki kadınların haklarını şeriat hukuku çerçevesinde güvence altına alacaklarını ve kadınlara karşı olumsuz bir ayrımcılık yapmayacaklarını belirtmiştir. Fakat Taliban yetkilileri kısa süre sonra militanlarının eğitimsiz olmaları nedeni ile kadınlara kötü davranabileceklerini ve kadınların bir sonraki duyuruya kadar evde kalmaları gerektiğini ifade eden bir kararname yayımlamıştır. Afganistan'da kadınların çalışma hakkı 2004 Anayasasında güvence altına alınsa da Taliban, 15 Ağustos 2021'den sonra eğitim ve sağlık sektörü haricindeki alanlarda çalışan kadınları evlerine hapsetmiştir. 22 Kasım 2021'de çıkarılan kararname ile kadın oyuncuların televizyon dizilerinde yer alması yasaklanmıştır. Bu dönemde, 600'den fazla kadın gazeteci mesleğini icra edememiştir. Kadınların işgücü piyasasından dışlanması, birçok ailenin hane gelirini olumsuz etkilemiştir (Albrecht, Rude ve Stitteneder, 2022, s.60). 7 Mayıs 2022'de çıkarılan kararname ile ülkedeki kadınların kamusal alanda burka giymesi zorunlu hale gelmiştir. Afgan kadınların erkek akrabaları ise bu hükmün uygulanmasından sorumlu tutulmuş ve hükmün ihlal edilmesi halinde erkek akrabaların cezalandırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Afganistan'da kadınların seyahat hakkına yeni bir sınırlandırma getirilmiş ve kadınların yanlarında bir erkek akraba olmadan uçakla seyahat etmesi yasaklanmıştır (UN Women 2021, s.3-5). Afganistan'daki Kadın İşleri Bakanlığı Eylül 2021'de ve Afganistan Bağımsız İnsan

Hakları Komisyonu Mayıs 2022'de kaldırılmıştır. Afganistan'da kadın hakları alanında çalışan uzmanlar ve aktivistler ülkeyi terk etmeye başlamış ve kadınlara yönelik çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının çoğu 2022'de herhangi bir proje yürütememiştir. Taliban'ın tüm bu kısıtlayıcı uygulamaları, ülkedeki kadın hakları mekanizmalarının devre dışı kalmasına ve Afgan erkeklerin Afgan kadınların yaşamını daha fazla kontrol etmesine neden olmuştur. Ülkenin İçişleri Bakanlığı, 8 Eylül 2021'de önceden izin alınmadan yapılan gösterileri fiilen yasaklasa da Afgan kadınlar Taliban'ın kadınlara yönelik tüm bu kısıtlamalarını protesto etmeye başlamıştır (Karen, 2022, s.43). Bu protesto gösterilerine katılan kadınlar ve gazeteciler tehdit edilmiş, şiddet görmüş ve gözaltına alınmıştır. Taliban'ın ülkenin kontrolünü ele geçirmesinden önce, Afganistan dünya çapında kadınların en fazla şiddete maruz kaldığı ülkelerden biri olmuştur. Afganistan'da, Ağustos 2021'den Haziran 2022'ye kadar "kadına yönelik şiddet" olayları nedeniyle yaralanan kadınların sayısı iki katına çıkmıştır (Butchard ve diğerleri, 2022, s.23-24).

2002'den bu yana Afganistan'daki öğrenci sayısı 1 milyondan 9,5 milyona, okul sayısı ise üç katına çıkmıştır. Ülkedeki kız öğrencilerinin sayısı 4 milyon olmuştur. Fakat Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından milyonlarca çocuk eğitimden mahrum kalmıştır (Dashti, 2021, s.205). Taliban yetkilileri, iktidarı yeniden ele geçirdikten sonra okulların yeniden açılacağını ve ortaöğretim seviyesindeki erkek çocukların eğitimlerine devam edebileceğini açıklamıştır. Erkek öğretmenler göreve çağrılmıştır. Kız çocuklarına dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Taliban yetkilileri, ülkede güvenli ortamın oluşması durumunda kız çocukların ortaöğretime devam edebileceğini duyurmuştur. İlkokul seviyesindeki kız çocukları cinsiyetlere göre ayrılmış sınıflarda eğitim almaya başlasa da ortaöğretim seviyesindeki kız çocukları eğitimden mahrum kalmıştır. Ekim 2021'in başlarında, Afganistan'ın kuzeyindeki bazı illerde kız çocukları ortaöğretime devam edebilmiştir. Bu dönemde, Türkiye ve Endonezya gibi ülkelerin dışişleri bakanları, Afganistan'da kız çocuklarının ortaöğretime devam edebilmesi için Kabil hükümeti ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. ABD hükümeti, Afganistan'da kız çocuklarının eğitimlerine devam etmesi durumunda ülkedeki tüm öğretmenlerin maaşlarını ödeyeceğini, Dünya Bankası ise ülkeye 1 milyon dolardan fazla eğitim desteği sağlayacağını duyurmuştur (Farr, 2022, s.1-2). Taliban yetkilileri, ortaöğretim seviyesindeki kız çocuklarının eğitimlerine devam edebilmesi için çalışmalar yaptıklarını belirtmiş ancak Mart 2022'de ortaöğretim

seviyesindeki kız çocuklarının eğitimlerine devam edemeyeceği duyurulmuştur. Böylece, ülkedeki yaklaşık 1,1 milyon kız çocuğu eğitimden mahrum kalmaya devam etmiştir. ABD hükümeti, Ekim 2022'de bu karardan sorumlu olan figürlere vize kısıtlaması getirmiştir (Thomas, 2023, s.7-8). Taliban, Şubat 2022'de üniversite seviyesindeki kadınların cinsiyetlere göre ayrılmış sınıflarda eğitimlerine devam edebileceğini açıklamıştır. Fakat üniversite seviyesindeki kadınlar için katı kıyafet kuralları uygulanmıştır. Ülkedeki birçok kadın, kendilerini hedef alan bu kısıtlamalar nedeniyle üniversiteyi bırakmış veya üniversiteye kaydolmamıştır (Butchard ve diğerleri, 2022, s.26).

Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Afganistan'da silahlı çatışmalar 2021 yılının sonlarına doğru büyük ölçüde azalmış ve Afganistan'da son 40 yılın en "barışçıl" dönemi yaşanmıştır (Ahmad, 2022, s.1). Fakat El Kaide, Ulusal Direniş Cephesi (NRFA) ve İslam Devleti Horasan Eyaleti (ISKP) gibi örgütlerin ülkedeki varlığı güvenlik endişelerini artırmıştır. Taliban, ABD hükümeti ile 29 Şubat 2020'de Katar'ın başkenti Doha'da imzaladığı Barış Anlaşması ile Afganistan'da terör gruplarının etkinliklerini sona erdireceğine ve terör grupları ile iş birliği yapmayacağına dair söz vermiştir. Taliban sözcüsü Zabihullah Mücahid, Eylül 2021'de düzenlediği basın toplantısında Taliban'ın El Kaide ile bir bağlantısının kalmadığını açıklamıştır. Fakat El Kaide lideri Eymen el-Zevahiri Temmuz 2022'de Kabil'de ABD'nin insansız hava aracının saldırısında öldürülmüştür. Böylece, Taliban'ın El Kaide ile iletişim kurmaya devam ettiği ve El Kaide liderlerinin Afganistan'da kaldığı ortaya çıkmıştır. ABD hükümeti, Doha Anlaşması'na uyması için Taliban'ı uyarmıştır. Taliban ise saldırıyı kınamış ve ABD'nin eylemini uluslararası hukukun ihlali olarak değerlendirmiştir (Butchard ve diğerleri, 2022, s.22). Eski Kuzey İttifakı'nın Tacik kökenli üyeleri tarafından Taliban'a karşı kurulan Ulusal Direniş Cephesi (NRFA), ülkedeki en aktif örgütlerden biridir. Eski Kuzey İttifakı lideri Ahmed Şah Mesud'un oğlu Ahmed Mesud liderliğindeki Ulusal Direniş Cephesi (NRFA), Tacikistan hükümeti tarafından desteklenmektedir (Coffey, 2022, s.7). Taliban'ın aşırı uygulamalarını eleştiren ve Taliban yönetimini reddeden Ulusal Direniş Cephesi (NRFA), 2022'de ülkede birçok saldırı gerçekleştirse de toprak kazanımları elde edememiştir. Ulusal Direniş Cephesi'nin (NRFA) militanları, günümüzde Taciklerin yoğunlukta olduğu Pençşir gibi bölgelerde Taliban ile mücadele etmeye devam etmektedir. Ülkedeki aktif örgütlerden bir diğeri İslam

Devleti Horasan Eyaleti (ISKP)'dir. Orta ve Güney Asya'da bir İslam Devleti kurma amacı olan ve yaklaşık 4 bin militanı olduğu tahmin edilen örgüt; Taliban'ın İslami ilkelere ihanet ettiğini, cihadı terk ettiğini, iktidara gelmek için milliyetçiliği benimsediğini, Şiilere karşı tutumlarını yumuşattığını ve Çin ile yakın ilişkiler kurduğunu ifade etmiş ve Taliban'a karşı mücadele etmeye başlamıştır. İslam Devleti Horasan Eyaleti (ISKP), Taliban konvoylarını pusuya düşürmüş ve Şii Hazara topluluğunun ibadethanelerine saldırmıştır (Ahmad, 2022, s.3-4). Örgüt, Ağustos 2021'de Kabil havalimanına düzenlenen ve 170 Afgan ile 13 ABD askerinin hayatını kaybettiği saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir. Örgütün intihar bombacıları, 8 Ekim 2021'de Şii Hazaraların Kunduz'da bulunan camilerine saldırmıştır. Saldırı sonucunda 72 kişi hayatını kaybetmiş ve 143 kişi yaralanmıştır. Örgüt, 15 Ekim 2021'de ise Şii Hazaraların Kandahar'daki camisine saldırmıştır. Bu saldırı sonucunda 47 kişi hayatını kaybetmiş ve 70'ten fazla kişi yaralanmıştır. Örgütün, Afganistan'da Temmuz 2022'de gerçekleştirdiği saldırılar nedeni ile 2.106 sivil hayatını kaybetmiştir. Birleşmiş Milletler (UN) tarafından terör örgütü olarak kabul edilen İslam Devleti Horasan Eyaleti (ISKP); Herat, Mezar-ı Şerif ve Kunduz'da eylemlerine devam etmektedir (Butchard ve diğerleri, 2022, s.17-21).

Afganistan, Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirdiği Ağustos 2021'e kadar dünyanın en fakir ve gelişmemiş ülkelerinden biri olmuştur. Bu dönemde, ülkedeki insanların %49,4'ü yoksulluk sınırının altında yaşamıştır. Ülkedeki insanların %35,4'ü ise günde 1,90 dolardan az maaş ile çalışmıştır (Butchard ve diğerleri, 2022, s.28). Afganistan'da yıllardır devam eden silahlı çatışmalar, kuraklık ve Covid-19 salgını gibi unsurlar bu durum üzerinde etkili olmuştur (Thomas, 2023, s.8). Taliban'ın yeniden ülke yönetimini ele geçirdiği dönemde ise ülkede var olan ekonomik kriz daha da kötü bir hal almıştır. Taliban, ülke yönetimini yeniden ele geçirdiğinde Afganistan'da güvenliği sağlayacağını ve kapsayıcı bir hükümet kuracağını açıklamıştır. Fakat Taliban'ın 1990'lardakine benzer bir hükümet kurduğu görülmüştür. Ayrıca, Taliban'ın ABD liderliğindeki koalisyon güçlerine karşı saldırılar düzenlemiş kişilere önemli görevler vermesi, ABD hükümetini endişelendirmiştir. ABD hükümeti, 17 Ağustos 2021'de Taliban yönetiminin Afganistan Merkez bankasına ait ABD bankalarındaki 9,4 milyarlık rezerve erişim hakkını dondurmuştur. Bu durum ise Afganistan'daki bankaların müşterilere sunulan hizmetleri ciddi şekilde kısıtlamasına ve ülkedeki ticari faaliyetlerin neredeyse durma noktasına gelmesine

neden olmuştur (Augustová ve Karimi, 2021, s.3-6). Uluslararası Para Fonu (IMF), Afganistan'a Covid-19 salgını nedeni ile yapacağı yaklaşık 440 milyon dolarlık yardımı durdurmuştur. Avrupa Birliği (EU), Afganistan'a yapmayı planladığı 1,4 milyar dolarlık kalkınma yardımından vazgeçmiştir. Dünya Bankası, Afganistan'da gerçekleştirmeyi planladığı tüm projeleri askıya almıştır. Taliban'ın iktidara gelmesi ile yaşanan bu gelişmeler, Afganistan'ı ciddi bir insani felaketle karşı karşıya getirmiş ve ülkedeki yoksulluk sınırı yükselmiştir (Dashti, 2021, s.386-390). Afganistan'da vasıflı işçilerin ücretleri düşmeye ve işsizlik oranı artmaya başlamıştır. Bu dönemde, ülkedeki işsiz kadınların oranı %16 artmıştır. Taliban'ın kadınların hareket özgürlüğünü kısıtlaması nedeni ile ülkede reisi kadın olan hanelerin neredeyse %100'ü yetersiz gıda tüketimiyle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik krizin derinleştiği Afganistan'da gıda fiyatları artmış ve binlerce aile, temel gıdaları satın alabilmek için ev eşyalarını satmak zorunda kalmıştır. Ülkede devam eden kuraklık, çiftçileri olumsuz etkilemiştir. Kırsal bölgelerde yaşayan insanlar kuraklık nedeni ile şehirlere göç etmeye başlamıştır (ICMPD, 2023, s.6-7). Ülke ekonomisi Haziran 2022'de yaşanan deprem nedeni ile daha da küçülmüştür. Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) 2022'de yayımladığı rapora göre, yaklaşık 41,7 milyon nüfusu olan Afganistan'da 24,4 milyon kişi insani yardıma muhtaç durumdadır. Ülkedeki yaklaşık 18,1 milyon kişinin sağlık yardımına ihtiyacı bulunmaktadır. Ülke nüfusunun yaklaşık %92'si yetersiz gıda tüketimi ile karşı karşıyadır. Afganistan'da hane halkı, gelirlerinin %87'sini gıdaya harcamaktadır (Butchard ve diğerleri, 2022, s.28-32). Yaşanan bu durum, ülkedeki insanların ülkelerini terk etmesine neden olmaktadır (Lanni ve Giampaolo, 2022, s.4-5).

Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'da insani kriz derinleşmiştir. Bu durum, büyük bir göç hareketliliğine neden olmuştur. Ağustos 2021 ile Ağustos 2022 arasında Almanya, İtalya, Fransa, Hollanda, Belçika, İsveç, Yunanistan ve İsviçre gibi ülkeler tahliye operasyonları gerçekleştirmiştir. Bu dönemde koalisyon güçleri için çalışmış olan hakimlerin, savcıların ve memurların yanı sıra kadınların, Hazaralar gibi etnik azınlıkların, engellilerin, farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin ve gazetecilerin başta olmak üzere birçok Afgan'ın ülkeyi kendi çabaları ile terk etmeye devam ettiği görülmüştür. Ağustos 2021'den bu yana ülkesini terk etmek zorunda kalan Afganlar, çeşitli sorunlar ile karşılaşmıştır. Bu dönemde vize ücretleri ve sınır ötesi kaçakçılık maliyetleri artmıştır. Göç eden

Afganlar, gözaltına alınma, kaçırılma, işkence görme ve geri gönderilme riski ile karşı karşıya kalmıştır (Tomlinson, 2023, s.6-7). Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından pasaport işlemleri Ekim 2021'e kadar durdurulmuştur. Pasaport işlemleri Aralık 2021'e kadar ise sınırlı sayıda gerçekleşmiştir. Bu durumdan dolayı binlerce Afgan, yasal belgeleri olmadan uluslararası sınırları geçmek zorunda kalmış ve tehlikeli yollara yönelmiştir. Bu dönemde, kaçakçılık hizmetlerine olan talep artmıştır. Bu durum ise kaçakçılık hizmetlerinin maliyetlerinde ani bir artışa neden olmuştur. Bu dönemden önce Afganlar bir sınır şehri olan Quetta'dan İslamabad'a gitmek için yaklaşık 19 dolar verirken, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından bu ücret yaklaşık 718 dolar olmuştur. Ayrıca, Afganlar normalde rota boyunca bir gecelik konaklama için ortalama 2-7 dolar verirken, bu ücret 12 kat artmıştır. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganlar, rota boyunca yüksek miktarlarda rüşvet vermek zorunda kalmıştır. Pakistan'da Çaman sınırından geçen Afganlar kişi başı yaklaşık 1.685 dolar rüşvet vermiştir. Bu dönemde İran ve Pakistan vize ücretlerini artırmıştır. Pakistan yaklaşık 120 ABD doları olan vize ücretini Haziran 2022'de yaklaşık 1.500 ABD dolarına yükseltmiştir (Tomlinson, 2023, s.13-15).

Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganların ana hedef ülkeleri Afganistan'ın komşu ülkeleri olan İran, Pakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan olmuştur. 1951 Sözleşmesi'ne taraf İran, 2022'den itibaren yaklaşık 4 milyon Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Bu sayıya Amayesh kartı olan Afganlar, geçici oturma izni olan Afganlar ve belgesiz Afganlar dahildir. Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesi ile her gün yaklaşık 5 bin kişi İran sınırını geçmeye çalışmıştır. Ekim 2021 ile Ocak 2022 arasında, bir milyondan fazla Afgan İran'a doğru harekete geçmiştir. Geçmişten günümüze İran hükümeti ülkesine sığınan Afganlara statülerine göre çeşitli kartlar sağlamıştır. Amayesh Kartı, Afganların ülke içerisinde birçok haktan yararlanmalarını sağlamıştır. Amayesh Kartı, 2002 yılından önce İran'a sığınan Afganlara verilmiştir. Amayesh Kartı olan Afganlara geçici yasal ikamet izni verilmiş, eğitim ve sağlık hizmeti olanağı sunulmuş ve sınırlı istihdam sağlanmıştır. 2021'den itibaren İran'a gelen Afganlara ise bu kart verilmemiştir. İran Hükümeti, Nisan 2022'de belgeleri olmayan Afganlar için bir sayım yapmıştır. Amayesh Kartı olan Afganlar bu sayıma dahil edilmemiştir. Sayıma dahil olan Afganların Ekim 2022'ye kadar ülkelerine zorla gönderilmeyeceği belirtilmiştir. Bu tarih, daha sonra 20 Ocak 2023'e uzatılmıştır. Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre Haziran 2022 itibarıyla 1951 Sözleşmesi'ne taraf olmayan Pakistan'da yaklaşık 1,3 milyon kayıtlı Afgan bulunmaktadır. Bu sayıya belgesiz olan Afganlar dahil değildir. Pakistan hükümeti Temmuz 2021'de ülkesine daha fazla Afgan'ı almayacağını açıklasa da Ağustos 2021'de yaşanan kriz nedeni ile sınır politikalarını yumuşatmış ve Afganlar için e-vize başvuru süreçlerini başlatmıştır. Ağustos 2021'den itibaren günde yaklaşık 13.000 Afgan, Çaman sınır kapısından Pakistan'a girmiştir. Geçmişten günümüze Pakistan hükümeti ülkesine sığınan Afganlara statülerine göre çeşitli kartlar sağlamıştır. 2007'den önce Afganlara verilen Kayıt Kanıt Kartı, Afganların ülke içerisinde birçok haktan yararlanmalarını sağlamıştır. Bu karta sahip olan Afganlar, Pakistan'da geçici olarak yasal oturma izni elde etmiş, banka hesabı açabilmiş, mobil sim kart satın alabilmiş ve yurt içinde seyahat edebilmiştir. 2021'den itibaren Pakistan'a gelen Afganlara ise bu kart verilmemiştir. Ocak 2022 itibariyle, Pakistan'da 775 binden fazla belgesiz Afgan'ın yaşadığı tahmin edilmektedir. Belgeleri olmayan Afganlar, Pakistan'da "yasadışı göçmen" olarak tanımlanmaktadır. Pakistan'daki belgesiz Afganlar, tutuklanma ve gözaltına alınma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Pakistan Hükümeti, 2023'e kadar belge işlemlerini tamamlamayan kişilerin üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılacağını açıklamıştır (Tomlinson, 2023, s.18-21).

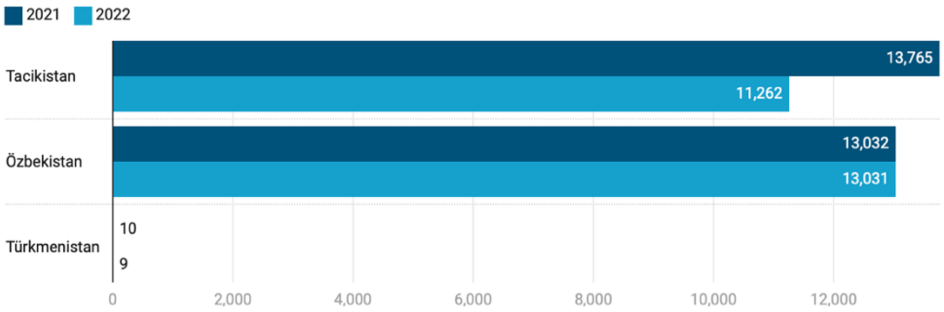

Şekil 2.6 UNHCR, Afganistan'dan 2021-2022 Yılları Arasında Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'a Göç (2023)

1951 Sözleşmesi'ne taraf olan Tacikistan'ın, İran ve Pakistan ile karşılaştırıldığında küçük bir Afgan nüfusuna ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Şekil 2.6.'da görüleceği üzere Tacikistan, 2021 itibarıyla yaklaşık 14 bin sığınmacı ve mülteci statüsündeki Afgan'a ev sahipliği yapmıştır. 2021 yılı itibari ile Afganistan'dan Tacikistan'a gelen Afganların sayısı bir önceki yıla göre yedi kat

artmıştır. Tacikistan'daki Afganlar, Mülteciler Yasası doğrultusunda hem çalışabilmekte hem de eğitim ve sağlık hizmeti gibi temel haklardan yararlanabilmektedir. Fakat Tacikistan hükümeti yakın dönemde "kapalı sınır" politikası uygulamaya ve ülkesine sığınan Afganlara oturma izni vermemeye başlamıştır. Tacikistan'daki belgesiz Afganlar, para cezasına çarptırılmış, tutuklanmış veya ülkelerine geri gönderilmiştir. Tacikistan hükümetinin geri gönderme politikaları nedeni ile ülkedeki Afganların sayısı Haziran 2022 itibarıyla düşmüştür. 1951 Sözleşmesi'ne taraf olmayan ve Ağustos 2021'den itibaren "kapalı sınır" politikası uygulayan Özbekistan, 2021 itibarıyla 13 binden fazla sığınmacı ve mülteci statüsündeki Afgan'a ev sahipliği yapmıştır. Bu dönemde, Özbekistan hükümeti geçerli pasaportları ve vizeleri olmadıkça hiçbir Afgan'ın Özbekistan'a giriş yapamayacağını açıklamıştır. Günümüzde sadece eğitim, iş veya diplomatik ziyaret kategorilerinde vizesi olan Afganlar Özbekistan'a giriş yapabilmektedir. Temmuz 2022 itibariyle, Özbekistan'da hâlâ geçerli vizeleri olan yaklaşık 2.000 Afgan bulunmaktadır. Ülkedeki belgesiz Afganlar ise sınır dışı edilme riski ile karşı karşıyadır. 1951 Sözleşmesi'ne taraf olan Türkmenistan, Ağustos 2005'te 709 Afgan'a oturma izni vermiştir. Bununla birlikte, Türkmenistan 2021'de Afganistan'daki krize yanıt olarak asgari düzeyde Afgan'ı ülkesine kabul etmiştir. Şekil 2.6.'da görüleceği üzere Türkmenistan Haziran 2022 itibarıyla sadece mülteci statüsünde 9 Afgan'a ev sahipliği yapmıştır. Ülkede Afgan nüfusunun az olması üzerinde Türkmenistan hükümetinin Taliban yönetimi ile iyi ilişkiler kurmak istemesi etkili olmuştur. Nitekim, Türkmenistan Mart 2022'de Taliban tarafından atanan bir Afgan büyükelçisini kabul eden dünyadaki ilk ülke olmuştur. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Afganların, Afganistan'ın komşu ülkeleri olan İran, Pakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın yanı sıra Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine de göç ettikleri görülmüştür. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre yaklaşık 3.7 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye, 2022 yılı itibari ile 143.829 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Afganların 8.384'ü mülteci, 135.445'i sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Türkiye'ye gelen Afganlar genellikle Bulgaristan, Sırbistan, Arnavutluk ve Karadağ üzerinden Almanya, Fransa, Avusturya, Yunanistan, İsveç, İtalya, İsviçre, Hollanda ve Belçika gibi gelişmiş Avrupa ülkelerine doğru bir rota izlemiştir (Tomlinson, 2023, s.22-25).

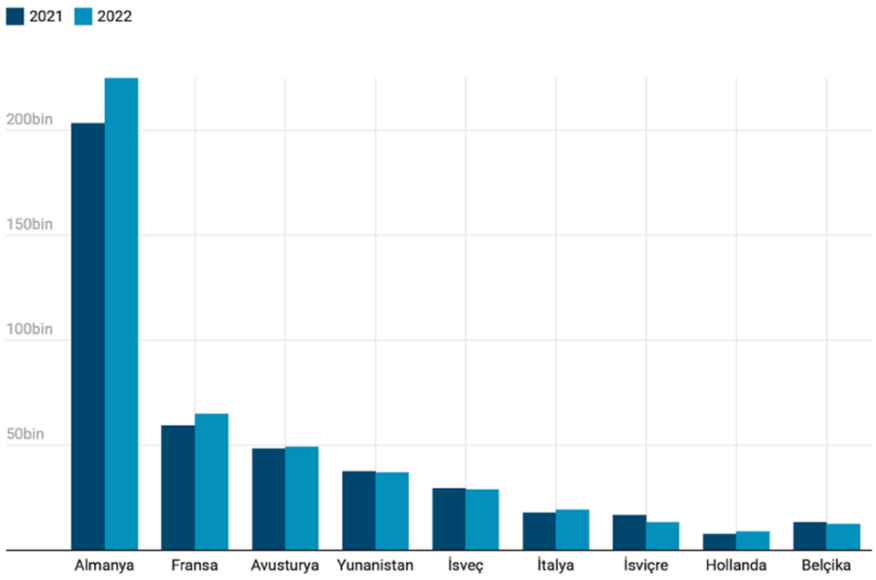

Şekil 2.7 UNHCR, Afganistan'dan 2021-2022 Yılları Arasında Avrupa Ülkelerine Göç (2023)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 2021-2022 döneminde Avrupa ülkelerine göç eden Afganlarla ilgili kapsamlı veriler sunmakta ve bu verileri sürekli olarak güncellemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Almanya, 2022 yılı itibari ile 224.931 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Almanya'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 183.631'i mülteci, 41.300'ü sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Almanya hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından Ağustos 2021 ile Haziran 2022 arasında, 22 bine yakın Afgan vatandaşını tahliye etmiştir. Almanya, 2022'de ülkesine gelen Afganların işgücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırmak için entegrasyon ve dil kursları açmıştır. Ayrıca, Almanya hükümeti STK'ların desteği ile Taliban yönetimi altında yaşamak istemeyen ve hayati riski olan pasaport sahibi Afganları ülkesine getirmek için yeni bir program başlatmıştır. Programın 2025 yılına kadar devam etmesi planlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Fransa, 2022 yılı itibari ile 64.747 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Fransa'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 55.681'i mülteci, 9.066'sı sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Fransa hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından yaklaşık 4.200 Afgan vatandaşını tahliye etmiş ve onlara aylık maaş bağlamıştır. Fransa hükümeti, Taliban yönetimi altında yaşamak

istemeyen ve hayati riski olan Afganlar ile iletişim kurabilmek amacı ile Paris'te Fransız Göçmenlik ve Uyum Ofisi'ni açmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Avusturya, 2022 yılı itibari ile 49.224 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Avusturya'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 43.725'i mülteci, 5.499'u sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Avusturya hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından ülkesini terk etmek zorunda kalan Afganları ülkesine almak istememiş ve ülkesindeki belgesiz Afganları sınır dışı etmeye devam etmiştir. Avusturya hükümeti, bu dönemde komşu ülkelere Afganların Avrupa ülkelerine göçünü engellemek için "sınırdışı merkezleri" kurulmasını önermiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Yunanistan, 2022 yılı itibari ile 36.956 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Yunanistan'ın ev sahipliği yaptığı Afganların 33.549'u mülteci, 3.407'si sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Yunanistan hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından 819 Afgan vatandaşını tahliye etmiştir. Fakat Yunanistan, Türkiye sınırındaki güvenlik önlemlerini artırmış ve Türkiye sınırına 40 kilometrelik bir çelik duvar inşa etmiştir. Bu durum daha az Afgan'ın kara yolu üzerinden Yunanistan'a geçmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, Yunanistan askerleri Frontex'in yardımı ile Meriç Nehri üzerinden ülkelerine geçmeye çalışan Afganlara şiddet uygulamaya ve onları geri göndermeye devam etmektedir (Tomlinson, 2023, s.26-28).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre İsveç, 2022 yılı itibari ile 28.761 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. İsveç'in ev sahipliği yaptığı Afganların 26.857'si mülteci, 1.904'ü sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. İsveç hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından 500'ü İsveç vatandaşı olmak üzere 1.100 kişiyi Afganistan'dan tahliye etmiştir. İsveç hükümeti, Aralık 2022'de ülkelerine sığınma başvurusu yapan tüm Afgan kadınlara ve kız çocuklarına üç yıllık oturma izni vereceğini açıklamıştır. Bununla birlikte, İsveç hükümeti ülkesine sığınan Afganlara aylık maaş bağlamış ve tüm temel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre İtalya, 2022 yılı itibari ile 19.251 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. İtalya'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 17.706'sı mülteci, 1.545'i sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya

belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. İtalya hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganları "insani koridor" programı kapsamında yasal yollardan ülkeye almaya başlamıştır. İtalya hükümeti, insani koridor programı ile İran ve Pakistan'dan tahliye edilen Afganlara, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) ve Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) desteği ile konaklama ve entegrasyon hizmeti sunmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre İsviçre, 2022 yılı itibari ile 13.209 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. İsviçre'nin ev sahipliği yaptığı Afganların 11.441'i mülteci, 1.768'i sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. İsviçre hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından 218 Afgan vatandaşını tahliye etmiştir. İsviçre hükümeti, 2022 ve 2023 yılları arasında İslamabad (Pakistan), Yeni Delhi (Hindistan), Tahran (İran), İstanbul (Türkiye) ve Doha'daki (Katar) elçiliklere başvuru yapan toplamda 1600 Afgan'a sığınma hakkı vereceğini duyurmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Hollanda, 2022 yılı itibari ile 8.826 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Hollanda'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 7.759'u mülteci, 1.067'si sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Hollanda hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından 4.000 Afgan'ı Afganistan'dan tahliye etmiştir. Kabul Merkezi Ajansı (COA), ülkede pasaportu olan veya olmayan tüm Afganlara konaklama hizmeti sunmuştur. Hollanda hükümeti, Ter Apel'de sığınma başvuruları için kabul merkezleri kurmuş ve Afganlara dil eğitimi vermiştir. Son olarak, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre Belçika, 2022 yılı itibari ile 12.351 Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Belçika'nın ev sahipliği yaptığı Afganların 7.049'u mülteci, 5.302'si sığınmacı statüsündedir. Bu sayıya belgesi olmayan Afganlar dahil değildir. Belçika hükümeti, Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından 1.426 Afgan'ı Afganistan'dan tahliye etmiştir. Belçika hükümeti, sığınma başvuruları için Afganları Pakistan'daki büyükelçiliğine çağırmıştır. Fakat Belçika Mart 2022'de Afganistan'da şiddetin azaldığını belirtmiş ve Afganlara ikincil koruma sağlamayı durdurmuştur (Tomlinson, 2023, s.28-30).

2.2. Düzensiz Göç Hareketliliği: Dünya'da ve Türkiye'de Afganlar

Modern bir devletin temel görevleri halkın güvenliğini sağlamak, halkı temsil etmek ve halkın refahını yükseltmektir (Milliken ve Krause, 2002, s.756). Dünyada, bu üç temel görevi yerine getirmeyen veya getiremeyen birçok devlet bulunmaktadır. Kamu hizmetlerini çeşitli nedenlerden dolayı yerine getirmeyen veya getiremeyen bu devletler, literatürde "kırılgan devlet" (fragile state) olarak adlandırılmaktadır. Kırılgan devletlerde; yönetici sınıf kendi maddi çıkarlarını halkın çıkarlarından üstün tutmakta, büyük yolsuzluklar yaşanmakta, halkın çoğunluğu yönetimden dışlanmakta, fakir kesim durumlarını iyileştirecek kaynaklara erişememekte, hükümet kontrolünün zayıf olduğu geniş arazilerde kokain veya eroin üretimi yapılmakta, halk cemaatlere bağlılık göstermekte, iç savaşlar ve ağır insan hakları ihlalleri yaşanmakta, doğal felaketler büyük ekonomik krizlere neden olmakta, halk en temel besin malzemelerine erişememekte, uluslararası yardımlar ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamakta, terör örgütleri güçlenmekte, kamusal hijyene ve sağlık sistemine çok az yatırım yapılmakta, zayıf politikalar nedeni ile sınırlar kontrol edilememekte ve göç hareketlerine engel olunamamaktadır (Pektaş ve Davut, 2018, s.5-8). Afganistan; Kongo, Somali ve Nijerya gibi ekonomik, siyasal ve sosyal uzlaşmayı sağlayacak kurumsal yapıları tesis edemeyen kırılgan devletlerden biridir. Afganistan'ın bu devlet yapısı ise büyük göç hareketliliklerine neden olmuştur (İçduygu ve Karadağ, 2018, s.6). Afganistan tarihindeki ilk ve en büyük kitlesel göç hareketi SSCB'nin 1979'da Afganistan'ı işgal etmesi ile yaşanmıştır. İşgal döneminde, 2 milyona yakın Afgan ülke içinde yerinden edilmiş ve 6 milyona yakın Afgan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır (Castles ve Miller, 2008, s.247; Jackson, 2009, s.8). Afganların ana hedef ülkeleri hem coğrafî, dinî, sosyal ve kültürel yakınlık hem de açık kapı politikası nedeni ile Pakistan ve İran olmuştur. Bu dönemde Afgan nüfusunun küçük bir oranı İtalya, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Hindistan, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün, Kuveyt, Bahreyn, Lübnan, İngiltere, ABD, Danimarka ve Nepal gibi ülkelere göç etmiştir (UNHCR, 2023).

Afganistan tarihindeki ikinci ve üçüncü büyük kitlesel göç hareketleri, 1989 ve 2001 yılları arasında yaşanmıştır. SSCB'nin 1989'da Afganistan'dan tamamen çekilmesinin ardından ülkede hem Necibullah yönetimi ve mücahit gruplar arasında büyük çatışmalar yaşanmış hem de büyük bir kuraklık ve kuraklığa bağlı kıtlık meydana gelmiştir. Afganların çoğunluğunun ülkede kıtlığın ve çatışmaların yaşandığı

yıllarda ülkelerini terk ederek Pakistan ve İran başta olmak üzere çeşitli ülkelere göç etmeye devam ettikleri görülmüştür (Şahin, 2020, s.36). Mücahitlerin 1992'de ülke yönetimini ele geçirmesi ile Afganistan'da komünist dönem sona ermiş ve resmi rakamlara göre yaklaşık 2 milyon Afgan, barış içinde yaşayabilmek umudu ile Pakistan ve İran'dan ülkelerine dönmüştür. Ülke yönetimini ele geçiren mücahit gruplar, iktidarı ele geçirmek için kendi aralarında mücadele etmeye başlamış ve ülke fiilen bölünmüştür. Mücahit gruplar arasında bir anlaşma sağlanamaması nedeni ile ülke büyük bir iç savaşa sürüklenmiştir. Yaklaşık 4 yıl süren iç savaş döneminde, ülkedeki nüfusun küçük bir bölümü Türkiye başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmiştir. Milyonlarca Afgan'a ev sahipliği yapmış olan İran ve Pakistan ise bu dönemde yaşadıkları ekonomik sorunlar nedeni ile açık kapı politikasını terk etmiş ve Afganların ülkelerine dönmesi için geri dönüş programları başlatmıştır. Taliban, 1996'da ülke yönetimini ele geçirmiş ve ülkede İslam'ın radikal yorumuna dayalı bir devlet ve yönetim yapısı tesis etmiştir. Taliban'ın radikal, baskıcı ve sert kurallarının yanı sıra ülkede yaşanan silahlı çatışmalar, Afganistan tarihindeki üçüncü büyük göç dalgasının yaşanmasına neden olmuştur. Taliban ve mücahitler arasında 1997'de yaşanan silahlı çatışmalar neticesinde 90 bin kişi, Taliban'ın 1999 yılında Kabil'in kuzeyinde gerçekleştirdiği askeri operasyon sonucunda ise yaklaşık 100 bin kişi ülke içerisinde yerinden edilmiştir (Barlas, 2022, s.7). Afganistan'da yaşayan Hindular, Şii Müslümanlar ve Sihler ise Taliban'ın radikal, baskıcı ve sert kuralları nedeni ile ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde, ülke nüfusunun küçük bir bölümü Türkiye başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmiştir. Bu dönemde Pakistan ile karşılaştırıldığında İran'a göç eden Afganların sayısı az olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında İran hükümetinin katı göç politikaları etkili olmuştur (Geyik, 2018, s.136-139).

ABD hükümeti, 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından Taliban hükümetinin Afganistan'da yaşayan Usame Bin Ladin'i kendilerine teslim etmemesi nedeni ile İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik Sonsuz Özgürlük Operasyonunu başlatmıştır (Rahimi, 2018, s.66). Yaklaşık 20 yıl süren işgal döneminde, Afganistan'da milyonlarca insan ülke içerisinde yerinden edilmiştir. Resmi rakamlara göre Afganistan'da 2021 yılına gelindiğinde ülke içerisinde yerinden edilenlerin sayısı 3.457.744'e ulaşmıştır (UNHCR, 2023). 11 Eylül saldırılarının (9/11) ardından ABD liderliğindeki koalisyon güçleri ve Taliban arasında 2001'de

yaşanan çatışmalar, büyük bir uluslararası göç hareketine neden olmamıştır. Bu dönemde, Birleşmiş Milletler (UN) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) başta olmak üzere birçok uluslararası kuruluş muhtemel göç hareketlerini engellemeye yönelik projeler yapmıştır. Bu kuruluşların projeleri sayesinde büyük kitlesel göç hareketleri henüz başlama aşamasında önlenmiştir. Bununla birlikte, Afganistan'da Taliban rejiminin kısa süre içerisinde devrilmesi ve Pakistan ile İran'ın sınırlarını kapatması muhtemel göç hareketlerini engellemiştir (Castles ve Miller, 2008, s.248). Pakistan ve İran'daki Afgan nüfusu 2003'ten sonra ise bazı dönemlerde artmış ve bazı dönemlerde azalmıştır. Bu göç hareketlilikleri üzerinde 2003'ten sonra Afganistan'da yaşanan kuraklık ve silahlı çatışmalar başta olmak üzere rüşvet, yolsuzluk, işsizlik ve ırkçılık gibi birçok itici unsur etkili olmuştur. 2021 yılına gelindiğinde, resmi rakamlara göre Pakistan'ın 1,5 milyondan fazla Afgan'a, İran'ın ise yaklaşık 800 bin Afgan'a ev sahipliği yapmaya devam ettiği görülmüştür. Avustralya, Kanada, Danimarka, İngiltere, Hindistan, Hollanda, Tacikistan, Özbekistan, Almanya, ABD, İsveç, Avusturya, Rusya, Norveç, İtalya, Türkiye, Belçika, Endonezya, İsviçre, Ukrayna, Yunanistan ve Macaristan başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkeleri de Afganlara ev sahipliği yapmaya devam etmiştir (UNHCR, 2023).

ABD'nin, İngiltere'yi yanına alarak 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik Sonsuz Özgürlük Operasyonunu başlatması ile kısa sürede çöken Taliban rejiminin kurucu liderleri ve militanları Pakistan'a ve Afganistan'ın kırsal bölgelerine çekilerek hayatta kalmaya çalışmıştır. Kısa süre sonra yeniden güçlenen ve ülke genelinde saldırılarını gittikçe arttıran Taliban, ABD'nin 22 Temmuz 2021'de son askeri güçlerini ülkeden çekeceğini açıklamasının ardından kısa süre içinde şiddet, tehdit ve rüşvet yoluyla ülkenin büyük bir bölümüne hakim olmuştur. Taliban, 15 Ağustos 2021 sabahı Kabil'e girmiş ve ülke yönetimini ele geçirmiştir (Thomas, 2023, s.1-2). Böylece, ABD'nin Afganistan'daki hakimiyeti, 31 Ağustos 2021'de tamamen son bulmuş ve 20 yıllık bir savaşın sonunda Afganistan yeniden Taliban'a teslim edilmiştir. Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından güvenlik endişeleri, insan hakları ihlallerinin olabileceğine dair kaygı ve Taliban rejiminin nasıl bir yönetim sergileyeceğine dair bilinmezlik artmıştır. Bu nedenlerden dolayı ABD liderliğindeki koalisyon güçleri için yıllarca çalışmış olan bireyler, Şii Hazaralar, Ahmediler, Hindular, Sihler ve LGBTQ+ bireyler başta olmak üzere birçok kişi

Afganistan'ı terk etmeye başlamıştır. ABD hükümeti ise bu dönemde tarihteki en büyük kurtarma operasyonlarından birini başlatmıştır. ABD kuvvetleri iki hafta içinde 387 askeri uçuş ve 391 askeri olmayan uçuş ile hayatları tehlikede olan 124.000'den fazla insanı ülkeden tahliye etmiştir (Barlas, 2022, s.10-15). Ayrıca, Ağustos 2021 ile Ağustos 2022 arasında Almanya, İtalya, Fransa, Hollanda, Belçika, İsveç, Yunanistan ve İsviçre gibi ülkeler tahliye operasyonları gerçekleştirmiştir. Bu dönemde koalisyon güçleri için çalışmış olan hakimlerin, savcıların ve memurların yanı sıra kadınların, Hazaralar gibi etnik azınlıkların, engellilerin, farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin ve gazetecilerin başta olmak üzere birçok Afgan'ın ülkeyi kendi çabaları ile terk etmeye devam ettiği görülmüştür. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından Afganların, Afganistan'ın komşu ülkelerinin yanı sıra Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine göç ettikleri görülmüştür. Türkiye'ye gelen Afganların bir kısmı genellikle Bulgaristan, Sırbistan, Arnavutluk ve Karadağ üzerinden Almanya, Fransa, Avusturya, Yunanistan, İsveç, İtalya, İsviçre, Hollanda ve Belçika gibi gelişmiş Avrupa ülkelerine doğru bir rota izlemiştir (Tomlinson, 2023, s.22-25).

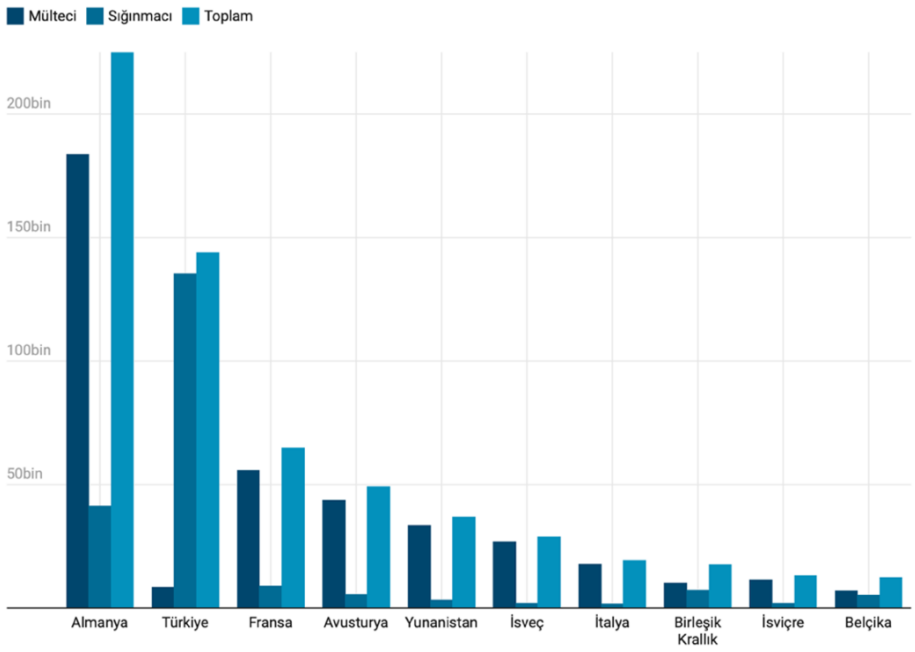

Şekil 2.8 UNHCR, Avrupa Ülkelerinde Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Statüsündeki Afganların Sayısı (2023)

Günümüzde Afganlar dünyanın en kalabalık göç gruplarından birini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR),

ülkelerini çeşitli nedenlerden dolayı terk ederek dünyanın farklı ülkelerine göç eden kayıtlı Afganlara dair resmi ve güncel veriler sunmaktadır. Pakistan ve İran, 1979'dan beri dünyada en fazla Afgan'a ev sahipliği yapan ülkeler olmaya devam etmektedir. Asya-Pasifik'teki Endonezya, Malezya, Bangladeş, Çin, Fiji, Japonya, Kazakistan, Kırgızistan, Güney Kore, Sri Lanka, Moğolistan, Nepal, Nauru, Yeni Zelanda, Filipinler, Papua Yeni Gine, Tayland ve Türkmenistan gibi diğer ülkeler 2022 yılı itibari ile çok sınırlı sayıda Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte, 2022 yılı itibari ile Afrika, Ortadoğu, Kuzey ve Güney Amerika ülkelerinin de çok sınırlı sayıda mülteci ve sığınmacı statüsündeki Afgan'a ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Şekil 2.8.'de görüleceği üzere, Afgan nüfusunun önemli bir kısmı Asya-Pasifik'teki ülkelerin yanı sıra Avrupa'daki ülkelere göç etmiştir. Avrupa'ya yönelik ilk büyük Afgan göçü 1980'lerde gerçekleşmiştir. 1990'ların başında mücahitlerin ülke yönetimini ele geçirmesi ile Avrupa'ya sığınan Afganların sayısı artmıştır. Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesi ile Avrupa'ya yönelik Afgan göçü devam etmiştir. 2000'li yıllardan itibaren Avrupa'daki Afgan nüfusu doğumlar, aile birleşimleri, evlilikler ve işletim ağları sayesinde daha da büyümüştür. 1990 ile 2015 yılları arasında 94.000'den fazla Afgan, Avrupa vatandaşı olmuştur. Bu dönemde Afganlara en fazla vatandaşlık veren ülke Almanya olmuştur. 2015'ten itibaren Avrupa'ya yönelik Afgan göçü devam etmiş ve Avrupa'da büyük bir Afgan diasporası oluşmuştur (İçduygu ve Karadağ, 2018, s.13-15). 2022 yılı itibari ile Almanya, Türkiye, Fransa, Avusturya, Yunanistan, İsveç, İtalya, Birleşik Krallık, İsviçre ve Belçika gibi ülkelerde mülteci ve sığınmacı statülerine sahip yarım milyondan fazla kayıtlı Afgan yaşamaktadır. Özellikle Almanya ve Türkiye'nin, İran ve Pakistan'dan sonra dünyada sığınmacı ve mülteci statüsündeki Afganlara en fazla ev sahipliği yapan ülkeler olduğu görülmektedir. Hollanda, Bulgaristan, Finlandiya, Norveç, İspanya, Azerbaycan, Arnavutluk, Ermenistan, Belarus, Bosna Hersek, Danimarka, Kıbrıs, Çekya, Estonya, Gürcistan, Hırvatistan, İzlanda, İrlanda, Litvanya, Lüksemburg, Letonya, Moldova, Macaristan, Malta, Karadağ, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovakya, Slovenya, Ukrayna, Sırbistan ve Kosova gibi ülkeler sınırlı sayıda mülteci ve sığınmacı statüsündeki Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. 2023 yılı itibariyle Pakistan, İran, Almanya ve Türkiye başta olmak üzere dünya ülkeleri 7 milyondan fazla kayıtlı Afgan'a ev sahipliği yapmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verileri, bu ülkelerde vatandaşlık hakkı kazanan

veya bu ülkelerde belgesiz olarak yaşayan Afganları kapsamamaktadır (UNHCR, 2023).

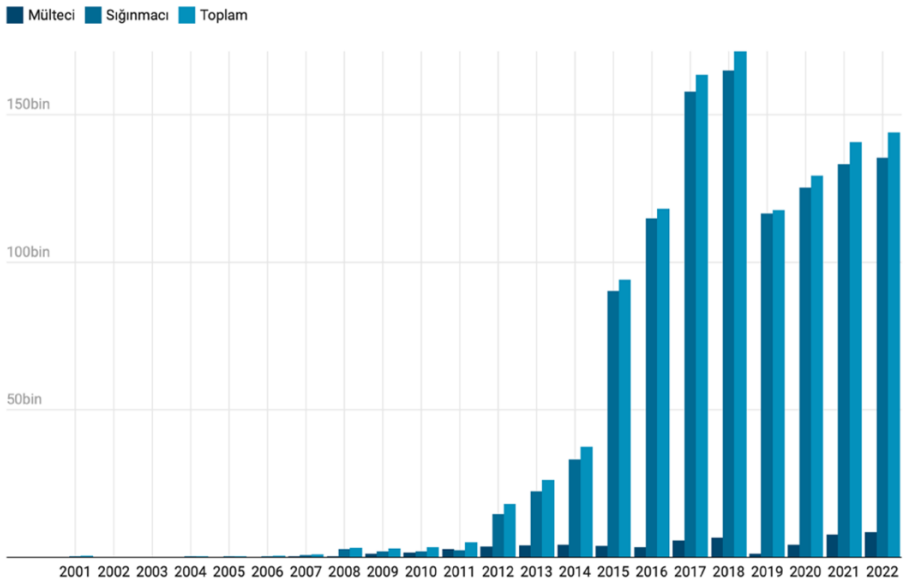

Şekil 2.9 UNHCR, Afganistan'dan 2001-2021 Yılları Arasında Türkiye'ye Göç (2023)

Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluşturan Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir istikrarlı bir biçimde Türkiye'ye göç etmektedir (Augustová ve Karimi, 2021, s.10). Fakat Türkiye'ye göç eden Afganların kimliklerini, göç nedenlerini, yasal statülerini ve yaşadıkları sorunları ortaya koyan sınırlı bir literatür bulunmaktadır. Bu durum ise Türkiye'deki siyasi partilerin ve medya kuruluşlarının Afganlara dair yanlış haberleri yaymalarına ve Afganların siyasetin bir nesnesi haline gelmesine neden olabilmektedir (Karabıyık, 2022, s.58-59). Türkiye'ye yönelik gerçekleşen Afgan göçü tarihsel açıdan incelendiğinde; SSCB'nin Afganistan işgali öncesinde, sınırlı sayıda Afgan öğrencilerin veya memurların ikili anlaşmalar yoluyla Türkiye'ye göç ettikleri görülmüştür. Bu nüfus hareketleri, Türkiye'de büyük bir Afgan göç topluluğu oluşturamamıştır. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesinin ardından Türkiye'ye yönelik bir Afgan göçü yaşanmaya başlanmıştır (Bayazidi, 2016, s.5; Türksoy, 2021, s.148-149). İşgal döneminde, milyonlarca Afgan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Afganların bir kısmı Türkiye'ye iltica etmek için Tahran ve İslamabad şehirlerinde bulunan Türk elçiliklerine başvurmuştur. İltica başvuruları reddedilen Afganların çoğunluğu vize alarak Türkiye'ye giriş yapmıştır. 1981'de yaklaşık 1200 Afgan vize alarak Türkiye'ye gelmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı

Kenan Evren, Pakistan ziyareti sırasında Peşaver'de bulunan mülteci kamplarını da gezmiştir. Kenan Evren, bu ziyaretin ardından Pakistan'daki kamplarda yaşayan ve Türk soylu olan Türkmen, Kazak, Kırgız ve Özbekler'in yaşadıkları sorunları gündeme getirmiştir. Bu dönemde Türk kökenli Afganlar, Türkiye'ye iltica etmek için Pakistan'da bulunan Türk elçiliğine başvuru yapmaya başlamıştır. Türk hükümeti ise iskân kanunu ve 1951 Mülteci Sözleşmesi nedeni ile Afganları ülkeye kabul edememiştir. Fakat Türk hükümeti 1982'de 2641 sayılı "Afganistan'dan Pakistan'a Sığınan Türk Soylu Göçmenlerin Türkiye'ye Kabulü ve İskâna Dair Kanun"u çıkarmıştır. Bu tasarı bir defaya mahsur çıkarılmış ve devamı getirilmemiştir (Rasooly, 2020, s.70-72). Bu yasa ile Türk asıllı Afganların Türkiye'ye getirilmelerinin yanı sıra iskânları, vatandaşlığa geçirilmeleri, eğitimleri ve çalışma hayatına entegre edilmeleri ile ilgili gerekli kararlar da alınmıştır. Türk hükümeti tarafından kurulan geçici heyet, bu yasa kapsamında ülkeye kabul edilecek kişileri tespit etmiştir. Heyet tarafından seçilen sınırlı sayıda Türk asıllı Afgan; askeri ve sivil uçaklar vasıtasıyla Türkiye'ye getirilmiştir. Bu kişiler; Sivas, Kırşehir, Tokat, Gaziantep, Hatay, Urfa, Diyarbakır, Van ve Malatya gibi şehirlere yerleştirilmiştir. Bu dönemde, Türk hükümeti ülkeye getirilen Türk asıllı Afganların topluma uyum sağlayabilmeleri için kendilerine dil eğitimi sağlamış ve onları ülkedeki üretim zincirine dâhil etmiştir. Genel olarak ise 1980-2001 yılları arasında Afganistan'dan Türkiye'ye yönelik büyük bir göç hareketinin yaşanmadığı görülmüştür. Şekil 2.9.'da görüldüğü üzere Türkiye'de mülteci ve sığınmacı statüsüne sahip olan Afganların sayısı 2001'den 2022 yılına kadar çoğunlukla artmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verilerine göre 2022 yılı itibari ile Türkiye'de 8.384'ü sığınmacı, 135.445'i mülteci statüsüne sahip toplamda 143.829 Afgan bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi verileri, Türkiye'de vatandaşlık hakkı kazanan veya Türkiye'de belgesiz olarak yaşayan Afganları kapsamamaktadır.

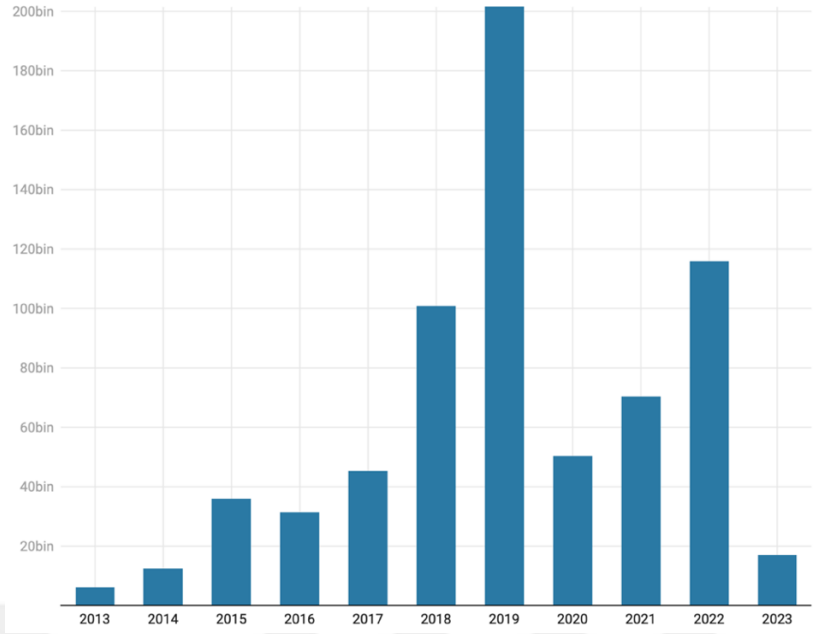

Şekil 2.10 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yıllara Göre Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Afgan Göçmenlerin Sayısı (2023)

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye'de 2013-2023 yılları arasında yakalanan belgesiz Afganlara dair rapor yayımlamıştır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın raporlarına göre Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin çoğunluğunu Afganlar oluşturmaktadır. Şekil 2.10.'da görüldüğü üzere Türkiye'de yakalanan belgesiz Afganların sayısı 2013'ten 2019'a kadar çoğunlukla artmıştır. 2019'da Türkiye'de yakalanan belgesiz Afganların sayısı 200 bini geçmiştir. Türkiye'de yakalanan belgesiz Afganların sayısı, Covid-19 pandemisinin de yoğun olduğu 2020 ile 2021 yıllarında azalmıştır. Taliban'ın ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yasal olmayan yollardan giriş yapan Afganların sayısı artmıştır (Tümtaş, 2022, s.344-345). Bu dönemde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Türkiye'de kayıt dışı 300 bin Afgan'ın, İGAM başkan yardımcısı Murat Erdoğan Türkiye'de kayıt dışı 500 binden fazla Afgan'ın bulunduğunu açıklamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) lideri Kemal Kılıçdaroğlu Türkiye'deki Afganların sayısının 1 milyon, Zafer Partisi'nin (ZP) lideri Ümit Özdağ Türkiye'deki Afganların sayısının 1,5 milyon olduğunu belirtmiştir (Yeğen, 2022, s.3). Şekil 2.10.'da görüleceği üzere 2022'de 115.775 belgesiz Afgan yakalanmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın raporlarına göre, 5 Mayıs 2023 itibari ile Türkiye'de 16.875 belgesiz Afgan yakalanmıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi kayıtlarına göre 2022 yılı itibari ile Türkiye'de sığınmacı veya mülteci statüsüne sahip toplamda 143.829 kayıtlı Afgan bulunmaktadır. Fakat Türkiye'de Afganlar için yasal olarak mülteci statüsü kullanılmamaktadır. 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci kavramı "ırkı, dini, milliyeti veya belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti ya da siyasal görüşü nedeniyle zulme uğrayacağı yolunda haklı bir korku taşıyan ve vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan ya da aynı korku yüzünden yararlanmak istemeyen" insanları tanımlamak için kullanılmıştır (IOM, 2009, s.43). Böylece, mülteci kavramı "haklı bir nedene dayanan zulüm korkusu" zeminine dayandırılmıştır. 1951 Sözleşmesi'nde, iki önemli sınırlama bulunmaktadır (Kemal, 2019, s.14). 1951 Sözleşmesi'nde yer alan "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesi, sözleşmede bir tarih sınırlamasının bulunduğunu göstermiştir. 1951 Sözleşmesi'nde yer alan "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ve "Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" ifadeleri ise sözleşmede bir "coğrafi sınırlamanın" bulunduğunu ortaya koymuştur. 1951 Sözleşmesi'nde yer alan tarih sınırlaması ve coğrafi sınırlama, 1967 Protokolü ile ortadan kaldırılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s.1018; Bozbeyoğlu, 2015, s.62-71). Türkiye Cumhuriyeti, sosyoekonomik endişeler ve güvenlik kaygıları nedeniyle 1967 Protokolü'ne coğrafi sınırlamalar ekleyerek Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'nü kabul etmiştir (Özkarslı, 2014, s.17; Sever, 2015, s.31). Coğrafi sınırlama ile Türkiye, Avrupa ülkelerinin dışından gelen kişileri mülteci olarak kabul etmemiştir. Afganistan gibi Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelen ve iltica etmek isteyen kişilere, 2013'te kabul edilen Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile geçici uluslararası koruma sağlanmaya başlanmıştır. Günümüzde Avrupa ülkelerinin dışından gelen kişilere, üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar "şartlı mülteci" statüsü verilmektedir (Kaplan, 2022, s.319-320). Bu statüye sahip kişiler, üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye'de yaşayabilmektedir. Ülkelerini çeşitli nedenlerden dolayı terk ederek Türkiye'ye gelen yüz binlerce Afgan bulunmaktadır. Bu kişiler, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Ek Protokolü'nde çizilen coğrafi sınırlama şartının kapsamında değildir (Boran, 2021, s.246-250). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kapsamında uluslararası koruma talebinde bulunan Afganlara, yapılan incelemeler neticesinde şartlı mülteci statüsü ve uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi verilmektedir. Taliban'ın yönetimi

yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye giriş yapan erkek Afganların çoğunluğunun uluslararası veya iç hukuk kapsamında yasal koruma talebinde bulunamadan geri gönderildiği görülmüştür. Şartlı mülteci statüsü ve uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi alan Afganlar ise hem Türkiye'de sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilmekte hem de üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de ikamet edebilmektedir. Fakat her yıl Türkiye'de şartlı mülteci statüsü ile ikamet eden sınırlı sayıda insanın üçüncü bir ülkeye yerleştirildiği görülmektedir (Karabıyık, 2022, s.58). Bununla birlikte, çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini terk ederek Türkiye'ye gelen ve uluslararası koruma başvurusu yapmayan Afganlar ise uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi olmadığı için temel haklara ve hizmetlere erişim konusunda büyük sorunlar yaşamaktadır (Tekinyer, 2022, s.15).

Afganlar 40 yıldan uzun bir süredir ülkelerindeki siyasi istikrarsızlık, ekonomik kriz, iç karışıklıklar ve doğal afetler gibi çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini kitleler halinde terk etmektedir. Türkiye, çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan bir kısım Afgan için transit ülke bir kısım Afgan için hedef ülke konumundadır. Afganistan'da pasaport ve vize işlemleri için gerekli evrakların temin edilmesi, hükümet politikaları ve bürokrasinin karmaşık yapıda olması sebebi ile oldukça zordur (Akyurt, 2022, s.52-56). Ayrıca, bu belgelerin temin edilmesi için yüksek ücretlerin ödenmesi gerekmektedir. Bu durum ise bir kısım Afgan'ı yasal olmayan yollara itmektedir. Bu kişiler yasal olmayan yollardan Türkiye'ye giriş yapmaktadır. Afganlar için iki rota bulunmaktadır. İlk rota daha ucuz ve daha kısadır. İlk rota ile Afganlar; Nimruz, Farah ve Herat vilayetlerinden İran'a gelmektedir. Afganlar, İran'dan Van'a geçmektedir. İran güvenlik güçlerinin bu rotayı kullanan Afganlara karşı şiddet kullanmaya başlaması ve bu rotanın tehlikeli olması nedeni ile ikinci rota daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır. Afganlar ikinci rotada ülkelerinden Pakistan'ın Belucistan eyaletine girdikten sonra Taftan Dağı bölgesinden İran'a geçerek Van üzerinden Türkiye'ye giriş yapmaktadır (Zhanaltay, 2021, s.1). Türkiye'nin doğu bölgesinde yasal olmayan geçişlerin yoğun yaşandığı ilçeler ise Şemdinli, Çaldıran, Başkale, Doğubayazıt, Yüksekova, Aralık, Saray ve Özalp'tır. İran sınırından ülkeye yasadışı bir şekilde giriş yapmaya çalışan Afganların büyük bir çoğunluğunu 18 ile 30 yaşları arasındaki erkekler oluşturmaktadır. Türkiye'ye yasal olmayan yollardan giriş yapan Afganların çoğunun genç ve genç yetişkin erkek

bireyler olmasının sebebi, göç yolunun oldukça yorucu ve tehlikeli olması ile ilişkilidir (Türksoy, 2021, s.150-153). Türkiye'ye yasal veya yasal olmayan yollardan giriş yapan bu kişilerin, ülkedeki sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilmelerin ilk koşulu geçerli bir kimlik belgesine sahip olmalarıdır (Kaplan, 2022, s.321). Afganların çoğunluğu, Türkiye'ye yasal veya yasal olmayan yollardan giriş yaptıktan sonra geçerli bir kimlik belgesi elde etmek için ilgili başvuruları gerçekleştirmektedir. Başvurularını yapan Afganlar, mülakata tabi tutulmaktadır. Gerçekleşen mülakatlar sonucunda uluslararası koruma statüsü almaya "hak kazanan" Afganlara kimlik kartı verilmektedir. Afganlar, bu kimlik kartı ile üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de yaşama, eğitim görme ve sağlık kurumlarından faydalanma hakkı elde etmektedir. Mülakatları olumsuz sonuçlanan Afganların ise makul sürede itiraz etmeleri veya ülkeden çıkış yapmaları gerekmektedir (Durmaz, 2019, s.45-50). Uluslararası koruma statüsü verilen ve uluslararası korumaya hiç başvurmayan veya başvuruları reddedildiği için Türkiye'deki hayatlarını kaçak olarak sürdürmeye devam eden Afganlar, gündelik hayat içerisinde birçok sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'de yaptıkları başvuru sonucunda şartlı mülteci statüsü ve uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi verilen Afganlar, üçüncü bir ülkeye yerleştirilmek için çok uzun bir süre beklemektedir. Uluslararası koruma başvurusunda bulunmayan veya başvuruları reddedilen Afganlar içinse durum daha olumsuzdur. Türkiye'de kaçak bir şekilde yaşamaya çalışan Afganlar, kimlik kartları olmadığı için gündelik hayatta daha fazla sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu kişiler, kimlik kartına sahip olmadıkları için ülkedeki temel haklardan faydalanamamaktadır. Bu kişiler, kamu ya da sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan sosyal hizmetlere de erişememektedir. Türkiye'de, her iki durumdaki Afganların büyük bir çoğunluğu barınma konusunda sorunlar yaşamaktadır. Afganların büyük bir kısmı yaşadıkları evleri başkaları ile paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca, Afganlar soğuk ve rutubetli ortamlara maruz kaldıkları için kolayca hastalanabilmektedir. Kimlik kartı olan Afganların genel sağlık sigortaları, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından sadece 1 yıl süreyle karşılanmaktadır. Kimlik kartı olmayan Afganlar ise tedavilerini gerçekleştirmek sağlık kurumlarına yüksek ücretler ödemek veya tedaviden vazgeçmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca, Türkiye'de kimlik kartı olan ve olmayan Afganların çoğunluğu dil engeli nedeni ile sağlık çalışanlarıyla iletişim kurma konusunda güçlük yaşamaktadır. Kimlik kartı olmayan Afgan çocukların eğitim hakkı olsa da Afgan çocukların dil engeli ve okul masrafları nedeni ile eğitimlerine devam edemedikleri

görülmektedir. Bu durum ise Afgan çocukların çocuk işçi olma riskini arttırmaktadır. Türkiye'de kimlik kartı olan Afganların çalışma izni bulunmaktadır. Fakat Türkiye'deki işverenlerin bir kısmı, çalışma izni bulunan Afganları çalıştırmak istememektedir. Türkiye'de kimlik kartı olan Afganların büyük bir kısmı inşaatta, fabrikalarda ve tekstil atölyelerinde çalışmakta veya çobanlık yapmaktadır. Bu kişilerin büyük bir kısmı Türk vatandaşlarından daha düşük ücretler almakta veya ücretlerini düzenli olarak alamamaktadır (Kaplan, 2022, s.324). Kimlik kartı olmayan Afganlar ise kayıt dışı sektörlerde ve merdiven altı işlerde güvencesiz bir biçimde çalışmaktadır. Dil engeli de olan bu kişiler, zorlu çalışma şartlarına, tacize ve işyerinde ayrımcılığa maruz kalabilmektedir (Karakaya ve Karakaya, 2021, s.106-109). Özbek ve Türkmen asıllı Afganlar etnik kökenleri sayesinde Peştun asıllı Afganlara oranla Türkçeyi daha kolay öğrenmekte ve daha iyi maaşlı işlerde çalışabilmektedir (Yeğen, 2022, s.3-4).

2.3. Ulusal ve Uluslararası Medyada Afgan Göçünün Temsili

İnsanoğlu tarih boyunca karşı karşıya kaldığı sosyo-ekonomik değişimler, insan hakları ihlalleri, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalıklar, ülkelerarası çatışmalar ve iç savaşlar gibi birçok nedenden dolayı yaşadığı toprakları terk ederek, daha yaşanılabilir ve güvenli yerlere doğru göç etmiştir (Çağlar, 2018, s.30; Akkaya, 2019, s.4; Tamer, 2020, s.2811-2812). Paleolitik çağdan beri var olan bu nüfus hareketi günümüzde neredeyse dünyanın bütün bölgelerinde artmaya devam etmektedir. Dünyada, 2020 yılı itibari ile 281 milyon insan, çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı toprakları terk edip farklı ülkelere veya bölgelere göç etmiştir. Bu sayı dünya nüfusunun %3,6'sına tekabül etmektedir (UN DESA, 2020, s.45). Ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için riskli bir yolculuğa çıkan insanların çoğu zaman insan tacirlerinin eline düştüğü, göç yolunda hayatlarını kaybettiği, hedef veya transit ülkeye vardıktan sonra altyapısı zayıf ve donanım açısından yetersiz kamplarda kalmaya zorlandığı, temel insan haklarına erişemediği, bir yerli ile aynı işyeri koşullarında aynı işi yapsa bile daha düşük maaşla çalıştırıldığı, terörist gruplarla ilişkilendirildiği, siyasi partiler tarafından seçimde zafer kazanmak için kullanıldığı veya yakalandıkları takdirde sınır dışı edilme durumuyla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür (Kılınç, 2018, s.96-99; Nas, 2019, s.2130-2131; Mavi, 2022, s.44-49). Enformasyon kontrolü ve manipülasyonu yoluyla kişilerin inanç, tutum ve davranışlarını değiştirebilme

potansiyeli olan medyanın (Van Dijk, 1991, s.238; Schiller, 2005, s.284) ise hem bu insanları bir "öteki" olarak tanımlandığı hem de onları ustaca kurgulanmış olumsuz olay örgüleriyle birlikte sunduğu görülmüştür (Yolçu, 2019, s.847).

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde; medyanın haber metinleri üzerinden göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları ve düzensiz göçmenleri genel olarak "tuhaf, yasadışı, sapkın, suçlu, vasıfsız, terörist, istilacı, hastalıklı, kusurlu, saldırgan, kaba, seks işçisi, kadın düşmanı, anlaşılmaz, marjinal ve çokeşli" bireyler veya "mağdur, çaresiz, pasif ve homojen" gruplar olarak, hedef ülkelerin yetkililerini ise "kahraman" bireyler olarak temsil ettiği saptanmıştır (Caviedes, 2015; Kara ve Yılmaz, 2015; Şen, 2017; Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018; Ramasubramanian ve Miles, 2018; Bosilkov ve Drakaki, 2018; Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018; Ekşioğlu Sarılar, 2018; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Ng, Choi ve Chan, 2019; Jelínková, 2019; Santos-Silva ve Guerreiro, 2020; Elmas ve Paksoy, 2020; Taşdelen, 2020; Cooper, Blumell ve Bunce, 2021; Fotopoulos, Masini ve Fotopoulos, 2022). Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde; göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin haber fotoğrafları üzerinden de "ülkenin toplumsal yapısını ve güvenliğini tehdit eden suçlu, sapkın, tehlikeli, yasadışı, istilacı, barbar, kirli, terörist ve sosyal iletişimden yoksun" bireyler veya "mağdur, çaresiz ve homojen" gruplar olarak temsil edildiği görülmüştür. Hedef ülkelerin yetkililerinin ise "çözüm odaklı, yardımsever ve medeni" bireyler olarak temsil edildiği saptanmıştır (Banks, 2012; Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013; Silveira, 2016; Pandır, 2019; Saric, 2019; Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Amores, Arcila-Calderón ve Blanco-Herrero, 2020; Vezovnik ve Šarić, 2020; Průchová Hrůzová, 2021; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022).

Afganistan, 1979'dan beri dünyada en fazla göç veren ülkelerden biridir. Afganistan'da 40 yılı aşkın bir süredir devam eden istikrarsızlık ve şiddet nedeni ile milyonlarca insan ülkesini terk etmiş ve terk etmeye devam etmektedir. Uluslararası literatür incelendiğinde; ülkelerini terk etmek zorunda kalan Afganların medya temsiline dair birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Rasheed (2017) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların uluslararası basındaki ve Pakistan basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen The Guardian, The Washington Post, Human Rights Watch, CNN, Human Rights Watch, Aljazeera News, The Dawn News ve The Express

Tribune gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Pakistan basınının Afganları hem ekonomik ve politik bir tehdit unsuru hem de "terörist" olarak temsil ettiği saptanmıştır (Rasheed, 2017, s.83-83). Ghafur (2018) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Pakistan basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen The News International, Daily DAWN, Daily Aaj ve Daily Express gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları hem ekonomik bir yük hem de "ulusal güvenliği tehdit eden teröristler" şeklinde temsil ettiği tespit edilmiştir (Ghafur, 2018, s.41-45). Ueland (2018) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Norveç basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Verdens Gang, Dagbladet ve Adresseavisen gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu ve Afganlara dair ötekileştirici ve ayrımcı bir dil kullandığı görülmüştür. Ayrıca, Afganların hem sayısal verilere indirgendiği ve homojenleştirildiği hem de "kurban" ve "ülkenin ekonomisine zarar veren kimseler" olarak temsil edildiği saptanmıştır (Ueland, 2018, s.41-42). Batool (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Pakistan basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Dawn ve The Nation gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Pakistan basınının Afganların sorunlarına yer vermediği ve Afganları “ülkenin ekonomisine ve güvenliğine zarar veren kimseler” olarak temsil ettiği saptanmıştır (Batool, 2019, s.470-471).

Anter (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların İsveç basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Aftonbladet, Dagens ETC, Dagens Nyheter, Gotlands Tidningar, Nya Tideri, Upsala Nya Tidning ve Västerbottens-Kuriren gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Afgan erkeklerin haberlerde "homojen ve sapkın” gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır (Anter, 2019, s.89-92). Yuka (2020) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Japon

basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Asahi, Mainichi, Yomiuri ve Nikkei gazeteleri üzerinden incelemiştir. Metin analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Afganları kısmen olumlu bir şekilde sunduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, Afganların incelenen haberlerin bir kısmında terör ile ilişkilendirildiği görülmüştür (Yuka, 2020, s.275-276). Kalfeli (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Yunan basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Efsyn, Ta Nea, I Kathimerini, Proto Thema, Eleftheros Typos, Makeleio, Iefimerida ve Zougla gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Afganların örneklem gazetelerin haber içeriklerinde homojenleştirildiği, özne olarak konumlandırılmadığı ve "sosyo-ekonomik yapıyı tehdit eden kimseler" olarak temsil edildiği saptanmıştır (Kalfeli, 2022, s.3). Larsen (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların ve Ukraynalıların Danimarka basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Politiken's gazetesi üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetenin Afganları ve Ukraynalıları farklı şekilde temsil ettiği görülmüştür. İncelenen haberlerde, Ukraynalıların olumlu bir şekilde temsil edildiği, Afganlara yönelik ise ötekileştirici ve ayrımcı bir dil kullanıldığı ve Afganların "ulusal güvenliği tehdit eden teröristler" olarak nitelendirildiği ortaya çıkmıştır (Larsen, 2022, s.28-31). Son olarak, Jehangir (2023) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların İngiliz basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Dawn ve The Express Tribune gazeteleri ile Newsline ve Herald haber siteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin ve haber sitelerinin haber içeriklerinde Afganlara karşı milliyetçi, propagandacı ve kutuplaştırıcı bir dil kullandığı görülmüştür. Ayrıca, Afganların haberlerde "terörist, düşman ve hain kimseler" şeklinde sunulduğu saptanmıştır (Jehangir, 2023, s.134-135).

Görüldüğü üzere Afganların uluslararası medyadaki temsiline dair zengin bir literatür bulunmaktadır. İran, Pakistan, Norveç, İsveç, Japonya, Yunanistan, Danimarka ve İngiltere basınının incelendiği bu çalışmalarda, Afgan göç gruplarının temsili geniş bir perspektiften ele alınmış ve çeşitli teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmalardan elde edilen bulgular, Afganların medyada nadiren olumlu olarak temsil edildiğini, medya organlarının çoğunlukla Afganları kendi yayın politikalarına uygun bir şekilde sunma eğiliminde olduğunu ve bu sunumların

genellikle ötekileştirici ve kutuplaştırıcı bir dil kullanılarak gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Afganlar, ekonomik ve politik bir tehdit unsuru olarak tanımlanırken, aynı zamanda "ulusal güvenliği tehdit eden teröristler" olarak da nitelendirilmiştir. Bu tür temsiller, Afganları toplum içindeki diğer kesimlerden ayrıştırarak ve düşmanlaştırarak toplumsal ön yargılara zemin hazırlayabilmektedir. Ayrıca, uluslararası literatür, Afganların medyada genellikle özne olarak konumlandırılmadığını ortaya koymuştur. Bunun yerine, Afganlar sayısal verilere indirgenmiş ve kitleleştirilmiştir. Afganların bireysel farklılıkları ve kişisel özellikleri göz ardı edilmiş ve Afganlar tek bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Diğer bir husus, Afgan erkeklerinin haberlerde "homojen ve sapkın" gruplar olarak temsil edilmesidir. Afgan erkeklerinin bu şekilde homojenleştirilmesi hem onların bireysel ve farklı niteliklerinin göz ardı edilmesine hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin artmasına ve cinsiyetçi söylemlerin sürdürülmesine neden olabilmektedir.

Ulusal literatür incelendiğinde; Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en kalabalık göç grubunu oluşturan Afganların medya temsiline dair sınırlı sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Türk (2019) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların, Iraklıların ve Suriyelilerin Türk yerel basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Batman Çağdaş, Batman Sonsöz ve Batman Yön gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin hem Afganların, Iraklıların ve Suriyelilerin yaşadıkları sorunlara yer verdiği ve onları çoğunlukla olumlu bir şekilde temsil ettiği hem de yakın dönemde uyum süreciyle ilgili haber içeriklerini ve söylemleri ön plana çıkardığı görülmüştür (Türk, 2019, s.2996-2998). Wakili (2021) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda incelenen haber metinlerinde hem bir bilgi eksikliği olduğu hem de ötekileştirici ve ayrımcı bir dil kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca, haberlerde Afgan göçünün bir insan ticareti sorunu olarak tanıtıldığı, Afganların homojenleştirildiği, Afganlara dair hikayelerin sansasyonel bir dille anlatıldığı ve Afganların görüşlerine çok nadiren yer verildiği ortaya çıkmıştır (Wakili, 2021, s.128-132). Şit (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların dünya basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen BBC, Voice of America (VOA), Deutsche Welle (DW) ve Euro-news gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin

kullanıldığı araştırmanın sonucunda Afganlara ev sahipliği yapan ülke liderlerinin ve uluslararası kurumların olumlu olarak, Afganların ise "homojen" gruplar veya ekonomik ve politik bir tehdit unsuru olarak temsil edildiği saptanmıştır. Ayrıca, örneklem gazetelerin göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen statüleri arasındaki ayrıma dikkat etmediği ortaya çıkmıştır (Şit, 2022, s.112-113). Yılmaz (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sözcü, Sabah, Milliyet, Cumhuriyet, t24, Duvar ve Evrensel gazeteleri üzerinden incelemiştir. Eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Sabah, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin haber içeriklerinde mevcut hükümet politikalarına paralel olarak Afganların yaşadıkları sorunlara yer verdikleri ve onları olumlu bir şekilde temsil ettikleri görülmüştür. Muhalif gazetelerin ise Afganlara dair olumsuz haberlere sıklıkla yer verdikleri saptanmıştır (Yılmaz, 2022, s.1-3).

Akyurt (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Afganların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda Cumhuriyet gazetesinin Afganlara dair çoğunlukla nesnel ifadeler, Sabah gazetesinin ise Afganlara dair çoğunlukla öznel ifadeler kullandığı görülmüştür. Bununla birlikte, her iki gazetenin Afganları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu ve Afganları ötekileştirecek bir üslup kullanmadığı saptanmıştır (Akyurt, 2022, s.130-141). Tiryaki (2022) gerçekleştirdiği araştırmada, Suriyelilerin, Afganların ve Ukraynalıların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Yeni Akit, BirGün ve Habertürk gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin Suriyelileri, Afganları ve Ukraynalıları haberlerde yayın politikalarına uygun şekilde sunduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, örneklem gazetelerin hem göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen statüleri arasındaki ayrıma dikkat etmediği hem de Suriyelileri, Afganları ve Ukraynalıları ekonomik bir yük olarak temsil ettiği saptanmıştır (Tiryaki, 2022, s.148-150). Erol ve Yaylacı (2022) gerçekleştirdikleri araştırmada Afganların Türk basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazeteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi ve eleştirel söylem analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin haber içeriklerinde Türkiye'ye kurtarıcı bir rol atfettiği görülmüştür. Afganların ise haberlerde özne olarak konumlandırılmadığı,

görüşlerine yer verilmediği ve "yardıma muhtaç ve kurtarılması gereken çaresiz kimseler" olarak sunulduğu ortaya çıkmıştır (Erol ve Yaylacı, 2022, s.198-201). Son olarak, Özdemir ve Akdağ (2023) gerçekleştirdikleri araştırmada, Suriyelilerin, Afganların ve Ukraynalıların Avrupa ve Amerika basınındaki temsilini örneklem olarak seçilen BBC, Reuters, Euronews ve Voanews gazeteleri ile RND.de ve NDR haber siteleri üzerinden incelemiştir. İçerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmanın sonucunda örneklem gazetelerin ve haber sitelerinin hem Afganların ve Suriyelilerin görüşlerine yer vermediği hem de onları "istenmeyen mülteci gruplar" şeklinde temsil ettiği saptanmıştır. Ukraynalılara yönelik haberlerde ise anlayış ve empati yüklü duygusal öğelerin ön planda tutulduğu görülmüştür (Özdemir ve Akdağ, 2023, s.409-410).

Görüldüğü üzere Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Çoğunluğu yakın dönemde gerçekleşen bu çalışmalarda genellikle eleştirel söylem analizi ve içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmalarda, Batman Çağdaş, Batman Sonsöz ve Batman Yön gibi yerel, Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Yeni Şafak, Sözcü, Milliyet, t24, Duvar, Yeni Akit, BirGün ve Habertürk gibi ulusal ve BBC, Reuters, Euronews, Voanews, RND.de, NDR, Voice of America ve Deutsche Welle gibi uluslararası gazetelerde veya haber sitelerinde yer alan içerikler incelenmiştir. Araştırmalar, Türk medyasındaki Afgan temsillerinin oldukça karmaşık ve çelişkili olduğunu göstermiştir. Çalışmalardan elde edilen bulgular, Afganların yerel ve ulusal basında farklı şekillerde temsil edildiğini ortaya koymuştur. Yerel basında Afganların çoğunlukla olumlu bir şekilde temsil edildiği saptanmıştır. Ulusal basında ise Afganlara dair olumsuz haber sayısının fazla olduğu görülmüştür. Özellikle Türkiye'deki muhalif gazetelerin, Afganları sık sık olumsuz bir şekilde sunduğu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, iktidarı destekleyen gazetelerin, Afganları daha olumlu bir şekilde temsil etme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar genel olarak Türk basınındaki Afgan haberlerinde bir bilgi eksikliği olduğunu ve Afganlara karşı ötekileştirici ve ayrımcı bir dil kullandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, haberlerde Afganların görüşlerine neredeyse hiç yer verilmediği, Afganlara dair hikayelerin sansasyonel bir dille sunulduğu, Afganların sosyal ve kültürel çeşitliliğinin medyadaki temsillerine yansımadığı, Afgan göçünün insan ticareti sorunu olarak tanıtıldığı, Afganların özne olarak konumlandırılmadığı, Afganların ekonomik ve politik bir tehdit unsuru olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, Afganları

kendi yayın politikalarına uygun şekilde sunma eğiliminde olan gazetelerin göçmen, mülteci, sığınmacı ve düzensiz göçmen statüleri arasındaki ayrıma da dikkat etmediği tespit edilmiştir. İncelenen haberlerin büyük bir çoğunluğunda Türkiye'nin, kurtarıcı rol atfedilen bir ülke olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır.

Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir istikrarlı bir biçimde Türkiye'ye göç etmektedir (Augustová ve Karimi, 2021, s.10). Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluştursa da (Wakili, 2021, s.129), ulusal literatürde yer alan çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı görülmektedir (Kara ve Yılmaz, 2015; Doğanay ve Keneş, 2016; Şen, 2017; Göktuna Yaylacı, 2017; Gölcü ve Dağlı, 2017; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Gezik, 2019; Türk, 2019; Çalık ve Baykal, 2020; Elmas ve Paksoy 2020; Taşdelen, 2020; Livberber, 2021). Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Afganların görsel temsiline odaklanan çalışmaların sayısı ise yok denecek kadar azdır. Taliban'ın 2021 yılında ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'dan Türkiye'ye sığınan Afganların Türk basınındaki görsel temsiline odaklanan herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır. Türkiye'deki en büyük göç gruplarından biri olan Afganların Türk basınındaki temsilinin incelenmesi; insan hakları, toplumsal farkındalık, entegrasyon ve önyargılar ile mücadele bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından ülkelerini terk ederek Türkiye'ye sığınan Afganların farklı ideolojik kimliklere sahip Türk basınındaki temsilini hem haber metinleri hem de haber fotoğrafları üzerinden derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Günümüzde Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluşturan Afganlar, 40 yıldan uzun bir süredir istikrarlı bir biçimde Türkiye'ye göç etmektedir (Augustová ve Karimi, 2021, s.10). Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'da insani kriz derinleşmiş ve Türkiye'ye yönelik yeni bir düzensiz göç hareketliliği yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) resmi kayıtlarına göre 2022 yılı itibari ile Türkiye'de 143.829 Afgan bulunmaktadır. Yakın dönemde, Türkiye'deki farklı ideolojik görüşlere sahip siyasi figürler ile göç uzmanları, ülkede 300 bin ile 1.5 milyon arasında değişen sayılarda belgesiz Afgan'ın yaşadığı yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır (Yeğen, 2022, s.3). Afganlar, Suriyelilerden sonra Türkiye'deki en büyük göç grubunu oluştursa da (Wakili, 2021, s.129), medya ve göç ilişkisine dair ulusal literatürde yer alan çalışmaların çoğunluğunun geçici koruma rejimi kapsamında Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilere odaklandığı görülmektedir (Kara ve Yılmaz, 2015; Doğanay ve Keneş, 2016; Şen, 2017; Göktuna Yaylacı, 2017; Gölcü ve Dağlı, 2017; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Gezik, 2019; Türk, 2019; Çalık ve Baykal, 2020; Elmas ve Paksoy 2020; Taşdelen, 2020; Livberber, 2021). Ulusal literatürde, Afganların Türk basınındaki temsiline dair sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Türk, 2019; Wakili, 2021; Şit, 2022; Yılmaz, 2022; Tiryaki, 2022; Erol and Yaylacı, 2022; Özdemir and Akdağ, 2023). Bu çalışmaların çoğunluğu da yakın dönemde ortaya konulmuştur. Ulusal ve uluslararası literatürde; Afganların görsel temsiline odaklanan çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesi ile Afganistan'dan Türkiye'ye sığınan Afganların Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Medya ve göç ilişkisine dair akademik çalışmalar hem kamuoyunu göç gruplarının yaşadığı zorluklar konusunda bilinçlendirebilme, medyanın göç gruplarını nasıl sunması gerektiği konusunda bir

çerçeve ortaya koyabilme, daha iyi göç politikalarının oluşturulması veya mevcut politikaların revize edilmesi için temel sağlayabilme hem de sosyal bilimler alanındaki akademik bilgi birikimini artırarak gelecekteki çalışmalara temel sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Bu doktora çalışması, bu motivasyondan hareketle Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, farklı ideolojik görüşlere sahip Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde araştırmayı amaçlamaktadır. Bu doktora çalışması temel olarak Türkiye'ye göç eden Afganların haber fotoğrafları üzerinden nasıl temsil edildiğine odaklansa da bu çalışma sadece haber fotoğraflarını değil, aynı zamanda haber metinlerini de analiz ederek, bu iki unsurun haberin toplam anlamını nasıl şekillendirdiğine dair kapsamlı bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Medyada göçün temsilini ele alan ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmaların, genellikle belirli dönemlerde meydana gelen göç hareketlerini sınırlı bir kodlama şablonu içinde incelediği görülmüştür. Bu doktora çalışması ise göçün medyadaki temsilini sınırlı kategoriler çerçevesinde inceleyen önceki çalışmalardan ayrışarak, ikinci Taliban yönetimi sonrası Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilini ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle bütünsel bir bakış açısıyla inceleyerek gelecekteki çalışmalara yöntembilimsel açıdan rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Taliban'ın, 15 Ağustos 2021'de yeniden Afganistan yönetimini ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilinin incelendiği bu doktora çalışmasının 4 hipotezi bulunmaktadır. Hipotezler, ulusal ve uluslararası literatürde medya ve göç ilişkisine dair ortaya konulan araştırmaların verilerinden hareketle oluşturulmuştur. Buna göre doktora çalışmasının hipotezleri;

H1: Düzensiz Afgan göçmenlerin Türk basınındaki temsili, gazetelerin ideolojik eğilimlerine bağlı olarak değişmektedir.

H2: Türk basınında, düzensiz Afgan göçmenler haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında ana aktör olarak yer almamaktadır.

H3: Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında Afgan erkekler Afgan kadınlara kıyasla daha fazla öne çıkmaktadır.

H4: Türk basınında yer alan haber fotoğraflarında düzensiz Afgan göçmenler nesneleştirilmektedir.

olarak belirlenmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren medya ve iletişim araştırmalarına iki bilimsel araştırma paradigması hakim olmuştur. Bunlar nicel ve nitel paradigmalardır. Bu iki paradigma; epistemolojik temelleri, veri türleri ve çıkarım mantığı açısından birbirlerinden farklılaşmaktadır (Söyler, 2020, s.104). Nicel yöntemin temeli, pozitivist düşünceye dayanmaktadır. Nicel yöntem, sayısal verilerin toplanması ve istatistiksel analizlerle incelenmesi yoluyla sosyal olguları araştıran bir araştırma geleneğini ifade etmektedir (Akarsu ve Akarsu, 2019, s.27). Nicel yöntemde sosyal gerçeklik, kesin sayılarla ifade edilebilen, ölçülebilen ve değerlendirilebilen bir olgudur. Nicel yöntemde, sosyal gerçeklik kültürden bağımsız olan evrensel bir olgudur (Goertz ve Mahoney, 2012, s.9-11). Nicel yöntemi kullanan araştırmacının rolü sadece standardize edilmiş ölçüm araçlarını kullanarak sayısal verileri toplamak ve bu verileri istatistiksel yöntemlerle analiz etmektir (Gürel, 2022, s.118). İndirgemeci bir yaklaşımın benimsendiği nicel yöntemde, önceden tanımlanmış bir yöntem takip edilmektedir. Bu araştırmalarda öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılmakta ve araştırmanın hipotezleri net bir şekilde tanımlanmaktadır. Hipotezler, literatürde yer alan çalışmaların sonuçlarına dayandırılarak formüle edilmektedir. Ayrıca, araştırmanın temel terimleri ve değişkenleri net bir şekilde tanımlanmakta ve bunların nasıl ölçüleceği açıkça belirtilmektedir. Tümdengelimci bir yaklaşımın benimsendiği nicel bir araştırmada, örneklem, ana popülasyonun temsilini sağlamak amacıyla titizlikle seçilmektedir. Sayısal verilerin toplandığı nicel araştırmada, veri analizi için çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılmaktadır. Analiz sonuçları, araştırmanın amacına ve hipotezlere yanıt vermektedir. Sonuçlar, çoğunlukla istatistiksel grafiklerle sunulmakta ve dışsal bir dil kullanılmaktadır (King ve diğerleri, 1994, s.3). Ayrıca, bulguların teorik çerçeve içinde nasıl anlaşılması gerektiği ve gelecekteki araştırmalara nasıl katkı sağlayabileceği tartışılmaktadır. Nicel

araştırmalarda, sonuçlar genellikle kesin olarak kabul edilmekte ve bu kabul, tersi kanıtlanana kadar sürdürülmektedir (Doğanay ve diğerleri, 2012, s.84-88).

Pozitivist yaklaşım, 20.yüzyıla kadar fen bilimlerine ve sosyal bilimlere hakim olmuştur. Pozitivist yaklaşımı benimseyen araştırmacılar, evreni ve toplumu önceden belirlenmiş kurallarla açıklamaya çalışmış ve bu amaçla ampirik gözlemlere ve deneysel yöntemlere ağırlık vermiştir (Özüdoğru, 2014, s.264). Bu araştırmacılar, elde ettikleri sonuçları evrensel gerçekler olarak kabul etmiştir (Karataş, 2015, s.62). Pozitivist yaklaşım, sosyal olguların karmaşıklığını ve özgünlüğünü yakalamakta yetersiz kaldığı için eleştirilmeye başlanmıştır (Hammersley ve Atkinson, 1983, s.5). Bu eleştiriler, nitel yaklaşımın önemini vurgulayarak bu yöntemin sosyal bilimlerde daha belirgin hale gelmesini sağlamıştır. Nitel yöntemin temeli post-pozitivist düşünceye dayanmaktadır. Nitel yöntem temel olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanılarak sosyal olguların doğal ortamları içinde tüm karmaşıklığı ve ayrıntılarıyla incelendiği ve değerlendirildiği bir araştırma geleneğini ifade etmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2000, s.669; Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39; Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011, s.96). Nitel yöntemde, sosyal gerçeklik hem benzersiz ve tahmin edilemeyen hem de evrenselliğe indirgenemeyen bir olgudur. Nitel yönteme göre gerçeklik katılımcıların öznel deneyimleri ve anlamları yoluyla inşa edilmektedir (Aydın, 2018, s.2-3). Bununla birlikte, nitel yöntem, insan davranışının bağlama ve kültüre bağlı olarak değişebileceği varsayımını benimsemektedir (Doğanay ve diğerleri, 2012, s.89-91). Tümevarımcı bir yaklaşımın benimsendiği nitel araştırmalar, bir dizi aşamayı içeren bir yöntemolojik süreci takip etmektedir. İlk aşama, mevcut literatürü inceleyerek araştırma konusunu veya sorununu tanımlamak ve ayrıntılı bir şekilde açıklamakla başlamaktadır. Daha sonra, bir kuramsal çerçeve oluşturulmaktadır. Ardından, araştırma soruları belirlenmektedir. Evren ve örneklem seçimi de bu aşamada yapılmaktadır. Nitel araştırmada genellikle amaçlı örnekleme tekniği kullanılmaktadır. Ayrıca, araştırmacının rolü ve katılımcılarla ilişkisi tanımlanmaktadır. Veri toplama araçları, nitel araştırmalarda kritik bir rol oynamaktadır. Gözlem, görüşme, odak grup görüşmeleri ve doküman inceleme gibi çeşitli teknikler sıkça kullanılmaktadır. Araştırmacı, bu aşamada hangi tekniği kullanacağını seçmekte ve veri toplamaya başlamaktadır. Veri toplama sonrasında, elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi gibi tekniklerle incelenmektedir. Son aşamada yapılan araştırma, okuyucuların anlayabileceği bir

rapora dönüştürülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.84). Nitel araştırmalarda elde edilen bulguları genellemek istatistiksel olarak zordur (Karataş, 2015, s.67-70). Ayrıca, geçerlilik ve güvenirlik kavramları da nicel araştırmalardan farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Oluşturulan yorumlar veya geliştirilen teoriler, çalışılan kişiler için anlamlıysa ve diğerleri tarafından da kabul ediliyorsa, doğru kabul edilmektedir. İkinci Taliban yönetimi sonrası Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilini inceleyen bu doktora çalışmasında, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini birleştiren içerik analizi tekniği kullanılacaktır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bilimsel araştırmalarda evren ve örneklem; güvenilir ve geçerli bulgular elde etmek açısından oldukça kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla, evren ve örneklem kavramlarının hem detaylıca incelenmesi hem de doğru bir şekilde anlaşılması ve kullanılması gerekmektedir. Evren genellikle bir popülasyonun tamamını ifade etmektedir. İki tür evren bulunmaktadır. Bunlar, genel evren ve çalışma evrenidir (Başaran, 2019, s.482). Genel evren, tanımlanması kolay ancak ulaşılması zor olan evrendir. Çalışma evreni ise genel evreninin daraltılmış halidir. Çalışma evreni, genel evreninin bütün niteliklerini temsil eden ve ulaşılabilir bir evrendir. Sosyal bilimlerdeki çalışma evrenlerinin büyük ve heterojen olduğu görülmektedir. Tüm popülasyon üzerinde çalışmak çoğu zaman daha fazla emek, zaman ve para kaybına neden olmaktadır (Özen ve Gül, 2007, s.395-396). Bu sebepten dolayı, araştırmacılar genellikle çalışma evreninin tümünü incelemek yerine daha küçük bir örneklem üzerinde çalışmaktadır. Bilimsel bir araştırmanın temel amacının çok veri değil de sağlam veriler toplamak olduğu göz önüne alındığında da çalışma evreninin belirlenmiş alt grupları ya da birimleri üzerinde çalışmak daha uygundur (Yıldız, 2017, s.423-424). Örnekleme, çalışma evreninin özelliklerini belirlemek amacıyla onu temsil edecek uygun birimleri seçmeye yönelik süreci ve bu süreçte gerçekleştirilen tüm işlemleri tanımlamaktadır (Ural ve Kılıç, 2011, s.23). Örneklem ise maliyet güçlükleri, kontrol güçlükleri ve etik zorluklar gibi çeşitli nedenlerle çalışma evreninden belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği olduğu kabul edilen bir grup birey, madde ya da olay şeklinde tanımlanabilir. Araştırmalarda genellikle örneklem kümeleri üzerinde çalışmalar yapılmakta ve elde edilen bulgular, çalışma evrenine genellenmektedir (Karasar, 2001, s.110). Örneklem seçimi için çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinin bir türü olan

amaçlı örnekleme, araştırmacının rastgele seçim yapmak yerine belirli kriterleri göz önünde bulundurarak evreni temsil ettiğine inandığı ve çalışmanın amacı için uygun olduğunu düşündüğü bilgi açısından zengin birimleri seçmesidir. Araştırmacı, popülasyonun bütününü temsil ettiği varsayılan bir alt popülasyonu incelediği için büyük bir emek, zaman ve para kaybı da yaşamamaktadır (Koçak ve Arun, 2006, s.25; Özen ve Gül, 2007, s.397-399; Ural ve Kılıç, 2011, s.43-45).

Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doktora çalışmasının evreni farklı ideolojik görüşlere, yüksek tirajlara ve dijital haber kaynaklarına sahip ulusal Türk basınıdır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2020 yılı verilerine göre, Türkiye'de 5 bin 485 gazete ve dergi bulunmaktadır. Bu yayınların %42,6'sını gazeteler oluşturmaktadır (TÜİK, 2020). Türkiye'de özellikle Hürriyet, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk, Türkiye, Milliyet, Yeni Şafak, Anayurt, Takvim, Güneş, Akşam, Star, Vatan, Yeniçağ, İstiklal, Aydınlık, Yeni Akit, Cumhuriyet, Milat, Diriliş Postası, Yeni Birlik, Karar, Millî Gazete, Yeni Asır, Birgün, Yeni Asya, Bizim Gazete ve Radikal gibi ulusal gazeteler farklı ideolojik görüşlere, yüksek tirajlara ve dijital haber kaynaklarına sahiptir (Medya Radar, 2023; MedyaAjans, 2023). Fakat bu gazetelerden bazıları tık odaklı haberler yapmakta veya haber içeriklerini websitelerinde arşivlememektedir. Bu doktora çalışmasının örneklemini kriterlere uyan ve amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan Sözcü, Cumhuriyet, BirGün, Yeni Şafak ve Hürriyet gazeteleri oluşturmaktadır.

Doktora çalışmasının örneklemini teşkil eden ilk gazete Sözcü'dür. Sözcü gazetesi, Doğan Yayın Holding bünyesinde yayın yapan Gözcü gazetesinin 2007'de kapanmasının ardından isim haklarını alarak 2007'de yayın hayatına başlamıştır (Kaya, 2022, s.95-96). Sözcü gazetesi Estetik Yayın Grubu çatısında yer almaktadır (Dondurucu, 2015, s.993). Gazetenin kurucusu ve ana hissedarı olan Burak Akbay, gazetenin sahiplik yapısını kontrol etmektedir. Gazete, Ulusalcılık, Atatürkçülük, Atatürk milliyetçiliği ve Cumhuriyetçilik gibi siyasi görüşlere ve muhalif bir yaklaşıma sahiptir (Bakacak, 2014, s.31; Cömert, 2020, s.42; Çakıcı ve Meriç, 2022, s.225; Aydın ve Ercan, 2022, s.314). Gazetenin yayınları internet sitesi üzerinden

erişilebilir durumdadır. Websitesindeki haberler, gazetenin Dailymotion, YouTube, Twitter, Facebook ve Instagram gibi sosyal medya hesaplarında da paylaşılmaktadır. Doktora çalışmasının örneklemini teşkil eden ikinci gazete Cumhuriyet'tir. Günümüzde Cumhuriyet Vakfı'na ait olan Cumhuriyet gazetesi, 7 Mayıs 1924 tarihinde Yunus Nadi (Abalıoğlu), Nebizâde Hamdi ve Zekeriya Sertel tarafından kurulmuştur. Cumhuriyet rejimini savunmak, halkı bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak için kurulan gazete, Atatürk ilke ve inkılaplarının toplum tarafından kabul görmesi ve yaygınlaştırılması için aktif bir rol üstlenmiştir (Yenituna, 2014, s.64-65). Günümüzde gazete; sosyal demokrasi, merkez sol, Atatürkçülük ve sekülerizm gibi siyasi görüşlere ve muhalif bir yaklaşıma sahiptir (Akyurt, 2022, s.130). Gazetenin yayınları internet sitesi üzerinden erişilebilir durumdadır. Websitesindeki haberler, gazetenin YouTube, Twitter, Facebook ve Instagram gibi sosyal medya hesaplarında da paylaşılmaktadır. Doktora çalışmasının örneklemini teşkil eden üçüncü gazete BirGün'dür. BirGün gazetesi, 2004 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi, Birgün Yayıncılık ve İletişim Ticaret A.Ş. şirketidir. Gazetenin finans kaynakları tek bir kişiye bağlı değildir. Mali yapısı, sendikalar ve meslek odalarının katkılarıyla inşa edilmektedir (Yüksel, 2022, s.521-523). BirGün gazetesi, "Halkın Gazetesi" ve "Patronsuz Gazete" söylemleriyle ulusal gazetelerin geleneksel yapısından ayrılmaktadır. BirGün gazetesi, sosyalist bir görüşe ve muhalif bir yaklaşıma sahiptir (Kaylı, 2014, s.6342; Altındal, 2019, s.5). Gazetenin yayınları internet sitesi üzerinden erişilebilir durumdadır. Websitesindeki haberler, gazetenin YouTube, Twitter, Facebook ve Instagram hesaplarında da paylaşılmaktadır.

Doktora çalışmasının örneklemini teşkil eden dördüncü gazete Yeni Şafak'tır. Yeni Şafak gazetesi, Hekimler Birliği Vakfı Başkanı Dr. Yakup Yönten ve Tufan Mengi'nin öncülüğünde 1994 tarihinde kurulmuştur. Günümüzde gazetenin sahibi Albayrak Grubu adına Ahmet Albayrak'tır (Cömert, 2020, s.43). Yeni Şafak gazetesi; sosyal muhafazakâr, İslamcı ve sağ siyasi görüşü benimsemektedir (Şark, 2010, s.26-29; Udeoğlu, 2015, s.349; Mısırlı ve Erdoğan, 2021, s.360). Gazete, AKP iktidarını destekleyen ve muhalif partileri eleştiren haberler yayımlamaktadır (Cansun, 2015, s.244; Arık ve Akgün, 2018, s.205; Saraç, 2023, s.94-94). Gazetenin yayınları internet sitesi üzerinden erişilebilir durumdadır. Websitesindeki haberler, gazetenin YouTube, Twitter, Facebook ve Instagram hesaplarında da paylaşılmaktadır. Doktora çalışmasının örneklemini teşkil eden son gazete ise Hürriyet'tir. 1948 yılında Sedat

Simavi tarafından kurulmuş olan Hürriyet gazetesi, liberal bir yayın çizgisine sahip olmuştur (Aydoğan, 2013, s.34). Doğan Yayın Holding, 1994 yılında Hürriyet gazetesinin yüzde 70 hissesini satın almış ancak 2018'de bu hisseleri Demirören Holding'e satmıştır (Kaya, 2022, s.94-95). Günümüzde Demirören Holding bünyesinde bulunan gazete, sağ, merkez ve sol spektrumun merkezinde yer almakta ve iktidar yanlısı bir yayın politikası benimsemektedir (Basmacı, 2021, s.1235). Gazetenin yayınları internet sitesi üzerinden erişilebilir durumdadır. Websitesindeki haberler, gazetenin YouTube, Twitter, Facebook ve Instagram hesaplarında da paylaşılmaktadır.

3.5. Veri Toplama Teknikleri

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde; göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyadaki temsili konusunda geniş çaplı çalışmaların mevcut olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu, söz konusu grupların medya temsillerini içerik analizi tekniği ile ortaya koymaya çalışmıştır (Caviedes, 2015; Kara ve Yılmaz, 2015; Şen, 2017; Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018; Ramasubramanian ve Miles, 2018; Bosilkov ve Drakaki, 2018; Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018; Ekşioğlu Sarılar, 2018; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Ng, Choi ve Chan, 2019; Jelínková, 2019; Santos-Silva ve Guerreiro, 2020; Elmas ve Paksoy, 2020; Taşdelen, 2020; Cooper, Blumell ve Bunce, 2021; Fotopoulos, Masini ve Fotopoulos, 2022). Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin medyada görsel olarak nasıl temsil edildiğini inceleyen birçok çalışmanın var olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların da büyük bir kısmı, bahsi geçen birey ve grupların medya mecralarındaki görsel temsil biçimlerini, temelde görsel içerik analizi tekniğini kullanarak ortaya koydukları görülmüştür (Banks, 2012; Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013; Silveira, 2016; Saric, 2019; Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Amores, Arcila-Calderón ve Blanco-Herrero, 2020; Vezovnik ve Šarić, 2020; Průchová Hrůzová, 2021; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022; Pandır, 2019). Bu doktora çalışması da ikinci Taliban yönetimi sonrası Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki temsilini içerik analizi tekniği ile inceleyecektir.

İçerik analizi tekniğinin tarihsel kökenleri antik çağlara kadar uzanmaktadır. Aristoteles'in öncülüğünde geliştirilen ve daha sonra Romalı retorikçiler Hermagoras ve Cicero tarafından zenginleştirilen Topik ve Statis sistemleri, sözlü kültürdeki söylemleri çözümlemek için kullanılmıştır. Bu yaklaşım, içerik üzerine olsa da günümüz içerik analizi yaklaşımından çok farklıdır. Klaus Krippendorff'a (2018, s.13) göre, içerik analizi ilk olarak 1600'lerde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, kiliseler kutsal ve gizemli metinleri çözümlemek amacıyla içerik analizi tekniğini kullanmıştır. Bu dönemdeki uygulamalar, modern içerik analizi standartlarından uzak olsa da içerik analizinin temel prensiplerinin izlerini taşımaktadır. Propaganda savaşlarının yoğun bir şekilde yaşandığı 20. yüzyılda ise içerik analizi tekniği büyük bir gelişme kaydetmiş ve disiplinler arası bir yaklaşımla geniş bir kullanım alanı bulmuştur (Çilingir, 2017, s.150). İçerik analizi tekniğine dair ilk önemli çalışma, Harold D. Lasswell'in 1925 tarihli “Prusya Okul Kitaplarında Askerî Stereotipler” adlı çalışmasıdır. Bernard R. Berelson ve Paul F. Lazarsfeld'in 1952 tarihli "İletişim Araştırmalarında İçerik Analizi" adlı çalışması ise içerik analizine sistematik bir yaklaşım getiren ilk çalışma olmuştur (Aziz, 1990, s.106). Bilgisayar destekli içerik analizi uygulamalarının 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlamasıyla birlikte, büyük hacimli metinler daha sistematik ve verimli bir şekilde incelenmeye başlanmıştır (Yıldırım, 2015, s.116). Hızla değişen ve gelişen kitle iletişim araçları sayesinde, içerik analizi iletişim bilimleri başta olmak üzere birçok farklı disiplinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmış ve günümüzde hala etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

İçerik analizi; araştırmacıların arşivler, belgeler, gazeteler, görsel dokümanlar, kitle iletişim araçları gibi çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgileri sistemli bir şekilde incelemesine ve belirli soruları yanıtlamasına olanak sağlayan bir tekniktir (Haggarty, 1996, s.100-101). Bu teknik; sistematiklik, nesnellik, tarafsızlık, tekrarlanabilirlik ve yeniden uygulanabilirlik gibi özellikleri ile iletişimdeki yazılı, görsel ve sözlü içeriklerin sosyal gerçekliği yansıtacak bir şekilde analiz edilmesini mümkün kılmaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.21). Farklı araştırmacılar, faklı coğrafyalarda ve farklı koşullar altında bu teknik ile aynı veri setleri üzerine araştırma yaptığında aynı sonuçları elde edebilmektedir. Bu teknik, bilimsel bir nesnellik iddiası ortaya koymaktadır. Bu teknik, içeriği önyargısız bir şekilde çözümleyerek örtük ve gizli anlamları açığa çıkarmaktadır (George, 2003, s.10; Nalçınkaya, 2022, s.1735-1736). İçerik analizi hem nicel verileri nitel verilere dönüştürebilmekte hem de yazılı

metinlerden yola çıkarak yazılı olmayan mesajları ortaya koyabilmektedir. Bu teknik ile karmaşık ve geniş veriler daha anlamlı ve yapılandırılmış hale getirilmektedir (Güneş, 2014, s.5-7).

Metinsel, görsel ve işitsel türdeki içeriklerin değerlendirilebilmesine olanak tanıyan içerik analizi; nitel ve nicel içerik analizi olarak iki ana kategori altında sınıflandırılmaktadır. Nitel içerik analizinde, sosyal gerçekliğin çok yönlü tanımlamalarına odaklanılmaktadır. Nitel içerik analizi çalışmaları, betimsel ve açıklayıcı soruları içermektedir. Bu yaklaşım, içeriği önyargısız bir şekilde çözümleyerek örtük ve gizli anlamları açığa çıkarmaktadır (Gheyle ve Jacobs, 2017, s.3-5). Nicel içerik analizinde ise incelenen kavramların ve kelime gruplarının tekrarlanma sıklığı önemli bir ölçüttür. Nicel içerik analizi genellikle yazılı metin analizinde kullanılmaktadır. Nicel içerik analizinin tercih edilmesinin belirli nedenleri vardır. Nicel içerik analizi, verileri sayısallaştırarak güvenilirliği artırmaktadır. Bu güvenilirlik, veri analizi sonuçlarının tekrarlanabilir olması veya aynı verileri analiz eden araştırmacılar arasında uyum ve tutarlılık sağlamayı içermektedir. Ayrıca, analizin temelini oluşturan kategorilerin belirli standartlara göre oluşturulması güvenilirliği artırmaktadır. İçeriğin türü ve analizin amacı doğrultusunda, bu iki yaklaşım arasından bir tercih yapılabileceği gibi, bazen her iki tekniğin birlikte kullanılması da mümkündür. Farklı odaklara sahip olan nicel ve nitel içerik analizi, birlikte kullanıldığında araştırmanın kalitesini artırabilmektedir (Metin ve Ünal, 2022, s.275-278).

Üretilmiş ve sunulu olan her türlü iletişim içeriğine ve kültürel ürüne uygulanabilen içerik analizinin bazı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. İçerik analizi, iletişimin temel unsurları olan materyaller aracılığıyla derinlemesine bir anlayış elde etmeyi sağlamaktadır. Bu yaklaşım, sosyal etkileşimin merkeziyle doğrudan ilgilenmekte ve iletişimin yapı taşlarına odaklanmaktadır. Aynı zamanda, içerik analizi nicel ve nitel konuları kapsama kapasitesine sahiptir. Bu, sayısal verileri ve daha derin anlamsal içeriği ele alarak çeşitli analizlerin yapılabilmesine olanak tanımaktadır. İçerik analizi aynı zamanda tarihsel ve kültürel anlayışlar sunabilmektedir. Bu teknik, karmaşık düşünce sistemlerinde kullanılan dili daha derinlemesine anlamak için bir fırsat sunmaktadır. Metinlerdeki anlamın ötesine geçerek, dilin altında yatan unsurları çözümlemeye olanak sağlamaktadır. Ancak

içerik analizinin dezavantajları da bulunmaktadır. Kategorilendirme ve kodlama işlemleri metinleri yeniden şekillendirebilmektedir. Bu da metnin bütünlüğünü etkileyebilmektedir. Ayrıca, içerik analizinde içerikler metinden soyutlanarak bağımsız hale gelebilmektedir. Kategorilere ayırma işlemi sonucunda, içerikler arasındaki ilişkilerin netliği azalabilmektedir. İçerik analizi, verileri sayısal hale getirdiği için içeriğin bazen yüzeysel olarak anlaşılmasına neden olabilmektedir (Macnamara, 2005, s.7; Saraisky, 2016, s.27-29).

İçerik analizinin çeşitli aşamaları bulunmaktadır (White ve Marsh, 2006, s.30-33; Karataş, 2015, s.73-76). İçerik analizinin yapılacağı bir araştırmada öncelikle konunun net bir şekilde belirlenmesi ve sınırlarının çizilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, önceden gerçekleştirilmiş bir araştırmanın gereksiz yinelenmesini önlemekte ve planlanan çalışmanın önceki araştırmalarla karşılaştırmalı bir analizini yapma olanağı sağlamaktadır. Sonrasında, analiz için kullanılacak içerik seçilmektedir. Bu içerik; yazılı, sözlü veya görsel olabilmektedir. Evren ve örneklem seçiminin ardından, analiz için çeşitli kategoriler oluşturulmaktadır. Araştırma kategorilerinin araştırma amaçlarına uygun, işlevsel ve esnek olması gerekmektedir (Olgun, 2008, s.67-68). Kategoriler belirlendikten sonra, seçilen içerikler kodlanmaktadır. İçerik analizinde kodlama sürecinin ayrıntı düzeyi, araştırmanın amacı ve niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. İletişim süreçlerini konu alan araştırmalarda, ayrıntılı bir kodlama yaklaşımı benimsenmektedir. İçerik analizinin son aşamasında, kodlama ve kategorizasyon sonuçları, bilimsel bir temele dayandırılarak yorumlanmaktadır (Metin ve Ünal, 2022, s.280-283). Verilerin anlaşılır bir dil kullanılarak okuyucuya sunulması, açıklanması ve tasvir edilmesi büyük önem taşımaktadır (White ve Marsh, 2006, s.34). Bu aşamada, araştırmacı özgün görüş ve yorumlarına yer vermek yerine işlenmiş verileri objektif bir biçimde okuyucuya sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.233-238).

Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gibi farklı ideolojik görüşlere sahip Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini içerik analizi tekniği ile kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel veri kaynağı,

örneklem gazetelerin web sitelerinde 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında yayımlanmış olan haber metinleri ve haber fotoğraflarıdır. Araştırmada, 15 Ağustos 2021 tarihinden itibaren yayımlanan haber metinleri ve haber fotoğrafları incelenecektir. Bu tarih, Afganistan'dan Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz göçünün resmi olarak kayda alındığı tarihtir. Aynı şekilde, 15 Ağustos 2023 tarihinde bu doktora çalışmasının araştırma bölümüne başlanmıştır. Bu nedenle, bu iki tarih arasında örneklem gazetelerin web sitelerinde yayımlanan haber metinleri ve haber fotoğrafları incelenecektir. Araştırma kapsamında ilk olarak örneklem gazetelerin web sitelerinde "Afganistan", "Afgan", "Taliban", “Afgan göçmen”, “Afgan mülteci”, “Afgan sığınmacı” ve "düzensiz Afgan göçmen" gibi anahtar kavramlar kullanılarak 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında yayımlanan tüm haber metinleri ve haber fotoğrafları toplanacaktır. Bu veriler, web tarama botları veya otomasyon yazılımları kullanılmaksızın manuel olarak toplanacak ve daha sonra Excel veri tablosuna kaydedilecektir. Araştırmanın ilk aşamasında haber metinleri; ikinci aşamasında ise haber fotoğrafları ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan çeşitli kategoriler çerçevesinde içerik analizine tabi tutulacaktır. Elde edilen veriler, görsel araçlar kullanılarak görselleştirilecek ve analiz edilecektir.

Tablo 3.1 Haber Metinlerinin Kategorileri

	Haber Metinleri
1	Haber Kaynakları
2	Haberlerin Kapsamı ve Lokasyon Analizi
3	Haber Temaları
4	Haberlerdeki Ana Aktörler ve Afganların Sesleri
5	Demografik ve Sosyal Özellikler
6	Afganların Haber İçerisindeki Yansımaları
7	Hukuki Statüler ve Sıfatlar

Araştırma kapsamında, ilk olarak örneklem gazetelerin ilgili tüm haber metinleri, ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan çeşitli kategoriler çerçevesinde içerik analizine tabi tutulacaktır. İçerik analizinin ilk kategorisi "Haber Kaynakları" şeklindedir (Kara ve Yılmaz, 2015; Yolçu, 2019). Bu kategori altında, haberlerin kaynakları "gazete, gazeteci, haber ajansı veya yok” şeklinde kodlanacaktır.

Elde edilen veriler ile haberlerin güvenilirlik dereceleri ortaya konulacaktır. İçerik analizinin ikinci kategorisi "Haberlerin Kapsamı ve Lokasyon Analizi" şeklindedir (Çakıcı, 2020; Wakili, 2021). Bu kategori altında, haberlerin kapsamı "ulusal veya uluslararası" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin ulusal veya uluslararası gündeme ne sıklıkta yer verdikleri ortaya konulacaktır. Ayrıca, ulusal kapsamda yapılan haberlerde yer alan Türkiye'deki şehirlere dair veriler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haberlerde hangi şehirlerin ne sıklıkta öne çıktıkları ve düzensiz Afgan göçü ile ilişkilendirildikleri ortaya konulacaktır.

İçerik analizinin üçüncü kategorisi "Haber Temaları" şeklindedir (Caviedes, 2015; Kara ve Yılmaz, 2015; Şen, 2017; Ueland, 2018; Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018; Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018; Ramasubramanian ve Miles, 2018; Bosilkov ve Drakaki, 2018; Ekşioğlu-Sarılar, 2018; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Ng, Choi ve Chan, 2019; Kahveci ve Paksoy, 2019; Jelínková, 2019; Cooper, Blumell ve Bunce, 2021). Bu kategori altında, haberler "siyasetçilerin açıklamaları, göç gruplarının sorunları, göç politikaları, zorunlu göç, sayısal veri, yakalanma ve geri gönderilme, suç, ölüm ve yaralanma, sınır ve sınır ihlali, güvenlik, şiddet ve tehdit, yasadışı/yasadışılık, insan kaçakçılığı, kültür ve sanat, mağduriyet, gözaltına alma, yoksulluk, Afganistan göç tarihi, devlet politikalarına yönelik eleştiri, gündelik yaşam, protesto, seçim anketleri, yerel halkın sorunları, yolculuk, cinsel istismar, ekonomik katkı, ekonomik yük, tahliye operasyonu, konaklama, eğitim, toplantı, sağlık, yardım ve destek, kamp hayatı, spor, kahramanlık veya basın açıklaması" gibi temalar çerçevesinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin hangi konulara sıklıkla odaklandığı ve Afganları hangi temalarla sıklıkla ilişkilendirdiği ortaya konulacaktır. İçerik analizinin dördüncü kategorisi "Haberlerdeki Ana Aktörler ve Afganların Sesleri" şeklindedir (Şen, 2017; Wakili, 2021). Bu kategori altında, haberlerin ana aktörleri "Afgan, siyasetçi, BM temsilcisi, STK temsilcisi, AB temsilcisi, BMMYK temsilcisi, akademisyen, yerel halk, sanatçı, asker, polis, gazeteci, AFAD görevlisi, sağlık çalışanı, bilim insanı veya insan kaçakçısı" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haberlerin ana aktörleri belirlenecek, örneklem gazetelerin hangi kişilere veya gruplara daha sık odaklandığı ortaya konulacak ve eşitsiz temsiller tespit edilecektir. Ayrıca, haberler Afganların ifadelerine veya görüşlerine yer verip vermemesi açısından "evet veya hayır" şeklinde

kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganların ifadelerine ne sıklıkta yer verdikleri ortaya konulacaktır.

İçerik analizinin beşinci kategorisi "Demografik ve Sosyal Özellikler" şeklindedir (Paksoy ve Şentöregil, 2018; Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018; Yolçu, 2019; Elmas ve Paksoy, 2020). Bu kategori altında, haberlerde yer alan Afganların cinsiyetlerine dair veriler "Kadın, Erkek veya LGBTQ+" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haberlerde hangi cinsiyeti öne çıkardığı ortaya konulacaktır. Ayrıca, haberlerde yer alan Afganların "Hazara, Peştun, Tacik, Aymak, Beluç, Özbek, Türkmen, Kırgız veya Tacik" gibi etnik aidiyetlerine ve "İslam veya Şiâ" gibi inançlarına dair veriler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haberlerde Afganların hangi etnik ve dini unsurlar ile ilişkili olarak tasvir edildiği ortaya konulacaktır. Bununla birlikte, haberlerde yer alan Afganların "işçi, aktivist, çoban, gazeteci, sanatçı, sporcu, çiftçi, öğrenci, öğretmen, sağlık çalışanı, tercüman, YouTuber, bilim insanı, akademisyen veya siyasetçi" gibi kimliklerine veya mesleklerine dair veriler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile Afganların haberlerde sadece göç eden bireyler veya gruplar olarak mı yoksa çeşitli meslek sahalarında faaliyet gösteren bireyler veya gruplar olarak mı tasvir edildiği ortaya konulacaktır. İçerik analizinin altıncı kategorisi "Afganların Haber İçerisindeki Yansımaları" şeklindedir (Mollard, 2001; Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018; Ueland, 2018; Batool, 2019; Jelínková, 2019; Yolçu, 2019; Kahveci ve Paksoy, 2019; Fotopoulos, Masini ve Fotopoulos, 2022). Bu kategori altında, haberler "Olumlu, Olumsuz veya Nötr" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganları nasıl temsil ettiği ortaya konulacaktır. Ayrıca, Afganların bireysel hikayelerine veya deneyimlerine odaklanan haberler "bireysel", Afgan gruplarının hikayelerine veya deneyimlerine odaklanan haberler ise "kitlesel" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler, örneklem gazetelerin Afganları genellikle bireyler olarak mı yoksa kitlesel topluluklar olarak mı tasvir ettiğini ortaya koyacaktır. İçerik analizinin son kategorisi "Hukuki Statüler ve Sıfatlar" şeklindedir (Paksoy ve Şentöregil, 2018; Çakıcı, 2020). Bu kategori altında, haberlerde Afganlara dair yer alan hukuki statüler "Şartlı Mülteci, Mülteci, Sığınmacı, Göçmen veya Düzensiz Göçmen" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin bu terimleri hem ne sıklıkta ve nasıl kullandığı hem de hukuki tanımlarla uyumlu mu yoksa ayrıştırıcı veya keyfi bir şekilde mi kullandığı ortaya konulacaktır. Ayrıca,

haberlerde Afganlara dair yer alan tüm sıfatlar kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganlara dair nasıl bir dil kullandığı ve Afganları nasıl tanımladığı ortaya konulacaktır.

Tablo 3.2 Haber Fotoğraflarının Kategorileri

	Haber Fotoğrafları
1	Fotoğrafın Kaynağı, Öznesi ve Kalitesi
2	Haber Fotoğraflarının Temaları ve Haber Metniyle İlişkisi
3	Lokasyon ve Mekan Analizi
4	Çekim Mesafesi, Grup Büyüklüğü ve Hareket Durumu
5	Yüz Görünürlüğü
6	Demografik Faktörler
7	Kimlik ve Meslek
8	Temsil Biçimi
9	Nesneler ve Dini Semboller

Doktora araştırmasının ikinci aşamasında, örneklem gazetelerin ilgili tüm haber fotoğrafları, ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan çeşitli kategoriler çerçevesinde görsel içerik analizine tabi tutulacaktır. Görsel içerik analizinin ilk kategorisi "Fotoğrafın Kaynağı, Öznesi ve Kalitesi" şeklindedir (Banks, 2012; Felberg ve Šarić, 2017; Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Šarić, 2019; Vezovnik ve Šarić, 2020; Průchová-Hrůzová, 2021). Bu kategori altında, haberlerdeki fotoğrafların kaynağı “var veya yok” şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haber fotoğraflarının güvenilirlik dereceleri ortaya konulacaktır. Ayrıca, haber fotoğrafları öznelerinin olup olmamasına göre “evet veya hayır” şeklinde kodlanacaktır. Öznesi olan haber fotoğraflarının ana aktörleri “Afgan, siyasetçi, asker, polis, yerel halk, akademisyen, sanatçı, sağlık çalışanı, itfaiyeci, göç grubu, STK temsilcisi, AFAD görevlisi, bekçi, bilim insanı, hostes, insan kaçakçısı veya BM temsilcisi” şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haber fotoğraflarının ana aktörleri belirlenecek, örneklem gazetelerin hangi kişilere veya gruplara daha sık odaklandığı ortaya konulacak ve eşitsiz temsiller tespit edilecektir. Bununla birlikte, haber fotoğraflarının kalitesi "yüksek kalite veya düşük kalite" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile Türk basınının özellikle Afganları sunarken profesyonellik, hassasiyet ve ciddiyet

gibi faktörlerle ilişkilendirilen yüksek kaliteli fotoğrafları mı yoksa düşük kaliteli fotoğrafları mı tercih ettiği ortaya konulacaktır.

Görsel içerik analizinin ikinci kategorisi "Haber Fotoğraflarının Temaları ve Haber Metniyle İlişkisi" şeklindedir (Banks, 2012; Caviedes, 2015; Kara ve Yılmaz, 2015; Silveira, 2016; Şen, 2017; Ueland, 2018; Dimitrova, Ozdora-Aksak ve Connolly-Ahern, 2018; Holzberg, Kolbe ve Zaborowski, 2018; Ramasubramanian ve Miles, 2018; Bosilkov ve Drakaki, 2018; Ekşioğlu-Sarılar, 2018; Paksoy ve Şentöregil, 2018; Yolçu, 2019; Ng, Choi ve Chan, 2019; Kahveci ve Paksoy, 2019; Jelínková, 2019; Cooper, Blumell ve Bunce, 2021). Bu kategori altında, haber fotoğrafları "arama-kurtarma çalışmaları, basın açıklaması, cinsel istismar, çatışma, çalışma, devlet politikalarına yönelik eleştiri, eğitim, ekonomik katkı, göç gruplarının sorunları, göç politikaları, gözaltına alma, gündelik yaşam, güvenlik, hayvan bakımı, insan kaçakçılığı, kahramanlık, kamp hayatı, konaklama, kültür ve sanat, mağduriyet, meclis konuşması, miting konuşması, ölüm ve yaralanma, protesto, röportaj, sağlık, seçim mitingi, sınır ve sınır ihlali, spor, şiddet ve tehdit, tahliye operasyonu, toplantı, yakalanma ve geri gönderilme, yasadışı/yasadışılık, yerel halkın sorunları, yoksulluk, yolculuk veya zorunlu göç" gibi temalar çerçevesinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganları haber fotoğrafları üzerinden en sık hangi temalarla ilişkilendirdiği ortaya konulacaktır. Daha sonra haber fotoğraflarının haber metinleri ile ilişkisi "evet veya hayır" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber metni ile haber fotoğrafı arasındaki uyumu ne ölçüde dikkate aldığı ortaya konulacaktır.

Görsel içerik analizinin üçüncü kategorisi "Lokasyon ve Mekan Analizi" şeklindedir (Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Průchová-Hrůzová, 2021). Bu kategori altında, haber fotoğraflarının çekildiği ülkeye dair veriler veriler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile haber fotoğraflarında hangi ülkelerin ne sıklıkta öne çıktıkları ve düzensiz Afgan göçü ile ilişkilendirildikleri ortaya konulacaktır. Ayrıca, haber fotoğraflarının çekildiği mekanlar "AB binası, adalet sarayı, ahır, ambulans, askeriye, atölye, bakanlık binası, baraj, BM binası, cadde, cami, cami bahçesi, çöl, çöplük, dağ, deniz, dolmuş, eczane, elçilik binası, emniyet müdürlüğü, ev, geri gönderme merkezi, hastane, havalimanı, işyeri, kağıt deposu, kamyon, kamyonet, konferans salonu, köprü, laboratuvar, meclis, metro, mezarlık, miting alanı,

morg, mülteci kampı, orman, otel, otobüs, otobüs terminali, park, parti binası, pazar, restoran, sahil, sahne, saray, sergi salonu, sınır, sınır bölgesi, sokak, spor merkezi, spor salonu, stüdyo, şantiye, taksi, tarla, tekne, tersane, tır, tren istasyonu veya üniversite" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganları hangi mekanlar üzerinden sıklıkla temsil ettiği ortaya konulacaktır. Görsel içerik analizinin dördüncü kategorisi "Çekim Mesafesi, Grup Büyüklüğü ve Hareket Durumu" şeklindedir (Banks, 2012; Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013; Silveira, 2016; Felberg ve Šarić, 2017; Tirosh ve Klein-Avraham, 2019; Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Šarić, 2019; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022). Bu kategori altında, haber fotoğraflarının çekildiği mesafe "yakın çekim veya uzak çekim" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında Afganları hangi perspektiften sıklıkla sunduğu ortaya konulacaktır. Ayrıca, haber fotoğraflarındaki kişi sayısı "birey veya grup" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında Afganları genellikle bireyler olarak mı yoksa kitlesel topluluklar olarak mı tasvir ettiği ortaya konulacaktır. Ayrıca, haber fotoğraflarındaki aktörlerin hareket durumu "hareket halinde veya durağan halde" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında Afganları ne sıklıkta dinamik ve hareketli veya durağan ve sakin bir şekilde temsil ettiği ortaya konulacaktır.

Görsel içerik analizinin beşinci kategorisi "Yüz Görünürlüğü" şeklindedir (Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013; Felberg ve Šarić, 2017; Tirosh ve Klein-Avraham, 2019; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022). Bu kategori altında, haber fotoğrafları aktörlerin yüzlerinin görünüp görünmemesi açısından "evet veya hayır" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında Afganları ne sıklıkla anonim veya tanınabilir şekilde sunduğu ortaya konulacaktır. Görsel içerik analizinin altıncı kategorisi "Demografik Faktörler" şeklindedir (Amores, Calderón ve Stanek, 2019; Tirosh ve Klein-Avraham, 2019; Průchová-Hrůzová, 2021; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022). Bu kategori altında, haber fotoğraflarında yer alan aktörlerin yaşları "çocuk, genç veya yetişkin" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında hangi yaş aralığındaki Afganları sıklıkla öne çıkardığı ortaya konulacaktır. Ayrıca, haber fotoğraflarında yer alan aktörlerin cinsiyetleri "Kadın, Erkek veya LGBTQ+" şeklinde

kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında hangi cinsiyeti öne çıkardığı ortaya konulacaktır.

Görsel içerik analizinin yedinci kategorisi "Kimlik ve Meslek" şeklindedir (Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022). Bu kategori altında, haber fotoğraflarında yer alan aktörlerin "siyasetçi, işçi, asker, polis, sanatçı, akademisyen, aktivist, sağlık, çalışanı, STK temsilcisi, itfaiyeci, gazeteci, sporcu, öğrenci, AFAD görevlisi, bekçi, bilim insanı, hostes, çoban, BM temsilcisi, YouTuber, insan kaçakçısı veya öğretmen" gibi kimliklerine veya mesleklerine dair veriler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile Afganların haber fotoğraflarında sadece göç eden bireyler veya gruplar olarak mı yoksa çeşitli meslek sahalarında faaliyet gösteren bireyler veya gruplar olarak mı tasvir edildiği ortaya konulacaktır. Görsel içerik analizinin sekizinci kategorisi "Temsil Biçimi" şeklindedir (Amores, Calderón ve Stanek, 2019). Bu kategori altında, haber fotoğrafları "olumlu, olumsuz veya nötr" şeklinde kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin haber fotoğrafları üzerinden Afganları nasıl temsil ettiği ortaya konulacaktır. Görsel içerik analizinin dokuzuncu kategorisi "Nesneler ve Dini Semboller" şeklindedir (Bleiker, Campbell, Hutchison ve Nicholson, 2013; Průchová-Hrůzová, 2021; Urman, Makhortykh ve Ulloa, 2022). Bu kategori altında, haber fotoğraflarında yer alan "bayrak, ambulans, battaniye, bavul, bıçak, bilgisayar, bisiklet, bot, can yelek, çadır, dalış maskesi, demir bariyer, kask, kelepçe, konteyner, madalya, maske, mikrofon, okul forması, otobüs, pankart, pasaport, pet su şişesi, polis aracı, rozet, sarı şerit, sedye, sınır duvarı, sınır teli, sırt çantası, silah, sis bombası, tank, tekne veya uçak" gibi nesneler kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganlara dair haber fotoğraflarında hangi nesneleri ön plana çıkardığı ortaya konulacaktır. Son olarak, haber fotoğraflarında yer alan "burka, Cami, yeşil bayrak, tevhid bayrağı, başörtüsü veya haç" gibi dini unsurlar kodlanacaktır. Elde edilen veriler ile örneklem gazetelerin Afganlara dair haber fotoğraflarında hangi dini unsurları ön plana çıkardığı ve Afganları hangi dini sembollerle ilişkilendirdiği ortaya konulacaktır.

3.6. Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik bilimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür. Geçerlik, bir ölçümün veya analizin, incelenen konuyu doğru ve güvenilir bir şekilde temsil edip etmediğini değerlendiren bir kavramdır (Karataş, 2015, s.76-78). Güvenirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilir olması ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.261-274; Metin ve Ünal, 2022, s.281-282). Güvenirlik için farklı kodlayıcıların aynı sonuçlara ulaşması gerekmektedir (Haggarty, 1996, s.101). Bu doktora çalışmasında, geçerliğin sağlanması amacı ile literatürden hareketle oluşturulan araştırma kategorileri ve kodlama tablosu tez danışmanı tarafından incelenmiş; alınan geri bildirimler doğrultusunda araştırma kategorileri ve kodlama tablosu yeniden düzenlenmiştir. Araştırmanın kodlama güvenirliğini artırmak amacıyla araştırmacı her bir örneklem gazeteden rastgele seçilen 20 haber metnini ve bu haberlerde yer alan toplamda 130 haber fotoğrafını kodlamıştır. Daha sonra ise İstanbul Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Doktor Programı'nda eğitimine devam eden bir öğrenciye kodlama rehberi yazılı olarak verilmiş ve rehberin açıklaması sözlü olarak yapılmıştır. İkinci kodlayıcı, örneklem gazetelerden rastgele seçilen 100 haber metnini ve bu haber metinlerinde yer alan toplamda 130 haber fotoğrafını tek başına kodlamıştır. Bu kodlayıcı tarafından haber metinlerine dair yapılan kodlamaların %94 oranında, haber fotoğraflarına dair yapılan kodlamaların ise %92 oranında ilk kodlayıcı ile uyumlu olduğu görülmüştür. Daha sonra farklılaşan noktalar tartışmaya açılmış; bu diyalogdan sonra haber metinlerinin ve haber fotoğraflarının nasıl kodlanması gerektiğine karar verilmiştir. İçerik analizinde kodlayıcılar arası uyumun %80'in üstünde olması önerilmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002; Gheyle ve Jacobs, 2017). Tablo 3.3. ve Tablo 3.4.'te görüldüğü üzere, bu doktora tez çalışmasının araştırma kısmı güvenilir bulunmuştur.

Tablo 3.3 Haber Metinlerine Dair Kodlayıcılar Arasındaki Uyum Oranı

Haber Metinleri	Uyum Oranı (%)
Haberin Kaynağı	92
Haberin Kapsamı	98
Şehir Bilgisi	100
Haberin Teması	87
Haberin Ana Aktörü	95
Afganların Sesleri	100
Cinsiyet Bilgisi	100
Etnik Yapı	100
Dini İnanç	97
Kimlik veya Meslek Bilgisi	91
Temsil Biçimi	82
Bireysel ve Kitlesel Temsil	97
Hukuki Statü Bilgisi	94
Sıfat	84
Genel Ortalama	**94**

Tablo 3.4 Haber Fotoğraflarına Dair Kodlayıcılar Arasındaki Uyum Oranı

Haber Fotoğrafları	Uyum Oranı (%)
Fotoğrafın Kaynağı	100
Fotoğrafın Ana Aktörü	90,76
Fotoğrafın Kalitesi	93,84
Fotoğrafın Teması	86,92
Fotoğrafın Haber Metniyle İlişkisi	93,84
Ülke	97,69
Mekan	89,23
Çekim Mesafesi	93,07
Grup Büyüklüğü	99,23
Hareket Durumu	94,61
Yüz Görünürlüğü	86,15
Yaş	85,38
Cinsiyet	95,38
Kimlik veya Meslek	85,38
Temsil Biçimi	83,07
Nesne	91,53
Dini Sembol	95,38
Genel Ortalama	**92**

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan Sözcü, Cumhuriyet, BirGün, Yeni Şafak ve

Hürriyet gibi yüksek tirajlara ve farklı ideolojik görüşlere sahip Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini içerik analizi tekniği ile inceleyecektir. Türk yerel basını, ulusal veya uluslararası konular yerine çoğunlukla yerel meselelere odaklandığı ve yerel bir dil kullanma eğilimi olduğu için örnekleme dahil edilmemiştir. Ayrıca, metodolojik tutarlılığın ve nesnelliğin sağlanması amacı ile duygusal ve öznel bir ton içeren köşe yazıları da araştırmaya dahil edilmemiştir. Zaman ve kaynakların kısıtlı olması da bu sınırlılıkların ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

4. ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI

Araştırma kapsamında, örneklem gazetelerin web sitelerinde "Afganistan", "Afgan", "Taliban", “Afgan göçmen”, “Afgan mülteci”, “Afgan sığınmacı” ve "düzensiz Afgan göçmen" gibi anahtar kavramlar kullanılarak 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında yayımlanan 1156 haber metnine ve 1890 haber fotoğrafına ulaşılmıştır. Bu haber metinleri ve haber fotoğrafları, web tarama botları veya otomasyon yazılımları kullanılmaksızın manuel olarak toplanmış ve daha sonra Excel veri tablosuna kaydedilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında haber metinleri; ikinci aşamasında ise haber fotoğrafları belirlenen kategoriler çerçevesinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler, görsel araçlar kullanılarak görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir. Doktora çalışmasının bu bölümünde, ilk aşamada haber metinlerine, ikinci aşamada ise haber fotoğraflarına dair elde edilen bulgular ve bulguların analizi sunulacaktır.

4.1. Haber Sayısı

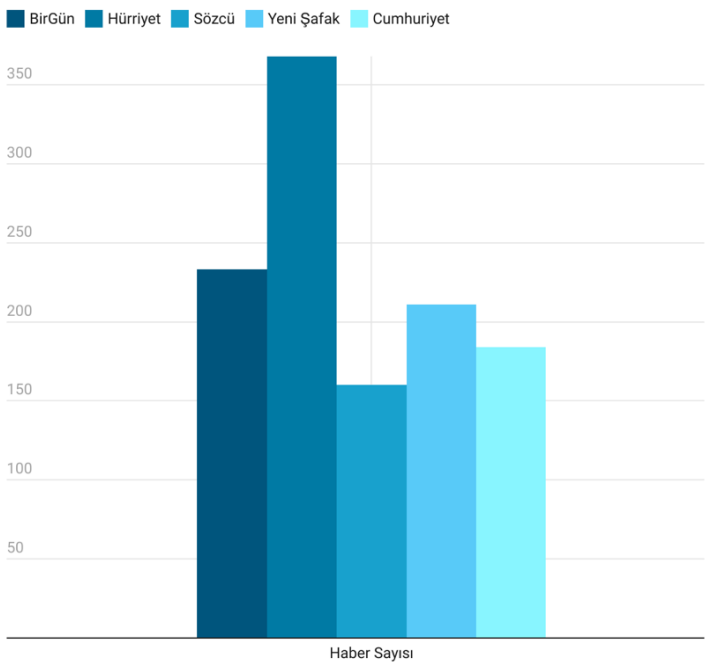

Şekil 4.1 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Yayımlanan Haberlerin Sayısı

Şekil 4.1.'de görüldüğü üzere, 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçüne dair BirGün gazetesi 233, Hürriyet gazetesi 368, Sözcü gazetesi 160, Yeni Şafak gazetesi 211 ve Cumhuriyet gazetesi 184 haber yayımlamıştır. BirGün gazetesinde, haberlerin 143'ünün (%61,4) 2021, 76'sının (%32,6) 2022 ve 14'ünün (%6) 2023 yılında yayımlandığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinde, haberlerin 145'inin (%39,4) 2021, 184'ünün (%50) 2022 ve 39'unun (%10,6) 2023 yılında yayımlandığı görülmüştür. Sözcü gazetesinde, haberlerin 61'inin (%38,1) 2021, 70'inin (%43,8) 2022 ve 29'unun (%18,1) 2023 yılında yayımlandığı görülmüştür. Yeni Şafak gazetesinde, haberlerin 20'sinin (%9,5) 2021, 160'ının (%75,8) 2022 ve 31'inin (%14,7) 2023 yılında yayımlandığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde, haberlerin 21'inin (%11,4) 2021, 122'sinin (%66,3) 2022 ve 41'inin (%22,3) 2023 yılında yayımlandığı görülmüştür.

4.2. Haber Kaynakları

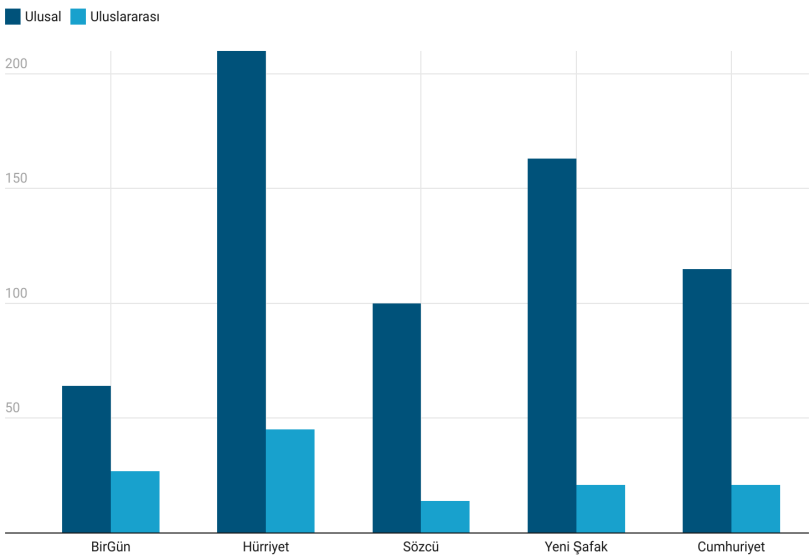

Şekil 4.2 Ulusal ve Uluslararası Kapsamda Yayımlanan Haberlerin Kaynakları

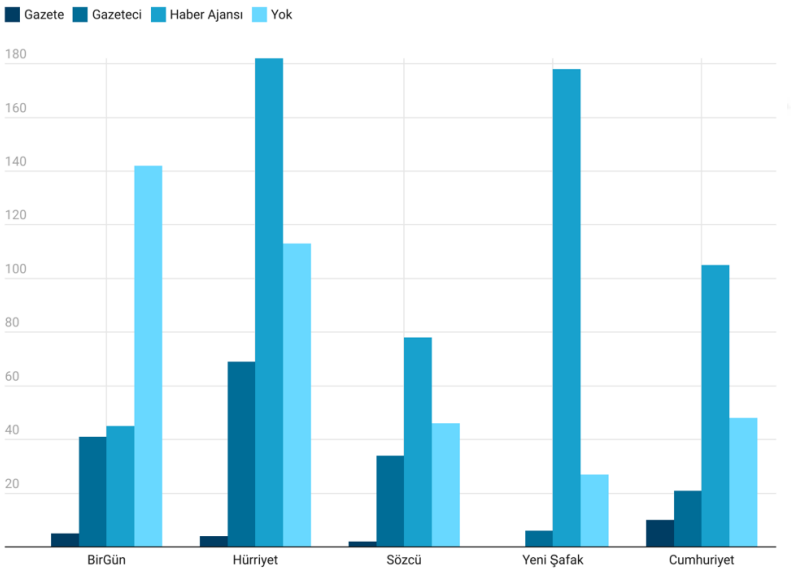

Şekil 4.3 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Yayımlanan Haberlerin Kaynakları

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberden 91 (%39,06) haberin kaynağı belirtilmiş, 142 (%60,94) haberin kaynağı ise belirtilmemiştir. Şekil 4.2.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan haberlerin 64'ünde (%70,33), uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerin 27'sinde (%29,67) haber kaynağına yer verilmiştir. Şekil 4.3.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 91 haberden

5'inin kaynağını gazeteler, 41'inin kaynağını gazeteciler ve 45'inin kaynağını haber ajansları oluşturmuştur.

Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberden 255 (%69,29) haberin kaynağı belirtilmiş, 113 (%30,71) haberin kaynağı ise belirtilmemiştir. Şekil 4.2.'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan haberlerin 210'unda (%82,35), uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerin ise 45'inde (%17,65) haber kaynağına yer verilmiştir. Şekil 4.3.'te görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 255 haberden 4'ünün kaynağını gazeteler, 69'unun kaynağını gazeteciler ve 182'sinin kaynağını haber ajansları oluşturmuştur.

Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberden 114 (%71,25) haberin kaynağı belirtilmiş, 46 (%28,75) haberin kaynağı ise belirtilmemiştir. Şekil 4.2.'de görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan haberlerin 100'ünde (%87,72), uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerin ise 14'ünde (%12,28) haber kaynağına yer verilmiştir. Şekil 4.3.'te görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde yayımlanan 114 haberden 2'sinin kaynağını gazeteler, 34'ünün kaynağını gazeteciler ve 78'inin kaynağını haber ajansları oluşturmuştur.

Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberden 184 (%87,20) haberin kaynağı belirtilmiş, 27 (%12,80) haberin kaynağı ise belirtilmemiştir. Şekil 4.2.'de görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan haberlerin 163'ünde (%88,59), uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerin ise 21'inde (%11,41) haber kaynağına yer verilmiştir. Şekil 4.3.'te görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 184 haberden 6'sının kaynağını gazeteciler ve 178'inin kaynağını haber ajansları oluşturmuştur.

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberden 136 (%73,91) haberin kaynağı belirtilmiş, 48 (%26,09) haberin kaynağı ise belirtilmemiştir. Şekil 4.2.'de görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan haberlerin 115'inde (%84,56), uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerin ise 21'inde (%15,44) haber kaynağına yer verilmiştir. Şekil 4.3.'te görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 136 haberden 10'unun kaynağını gazeteler, 21'inin kaynağını gazeteciler ve 105'inin kaynağını haber ajansları oluşturmuştur.

Genel olarak, gazetelerin haber kaynaklarına yer vermesi hem haberlerin doğruluğunu, tarafsızlığını ve kamu hizmeti niteliğini artırmakta hem de çıkar çatışmalarını önlemektedir. Araştırmanın bulguları; Cumhuriyet, Hürriyet, Sözcü ve Yeni Şafak gazetesinin düzensiz Afgan göçüne dair yayımladıkları haberlerde çoğunlukla haber kaynaklarına yer verdiğini ortaya koymuştur. BirGün gazetesinin ise en az haber kaynağına yer veren gazete olduğu görülmüştür. Fakat gazetelerin genel olarak yayımladıkları tüm haberlerin kaynağına yer vermedikleri saptanmıştır. Bununla birlikte, tüm gazetelerin ulusal kapsamda yayımlanan haberlerde sıklıkla, uluslararası kapsamda yayımlanan haberlerde ise nadiren haber kaynağına yer verdiği görülmüştür. Gazetelerin en büyük haber kaynağının ise Anadolu Ajansı (AA) ve İhlas Haber Ajansı (İHA) gibi çeşitli ulusal haber ajansları olduğu ve nadiren farklı gazetelerin haberlerini kullandığı ortaya çıkmıştır.

4.3. Haberlerin Kapsamı ve Lokasyon Analizi

Şekil 4.4 BirGün Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler

BirGün gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair uluslararası kapsamda 73 (%31,3), ulusal kapsamda ise 160 (%68,7) haber yayımlanmıştır. Ulusal kapsamda yayımlanan 160 haberin 61'inde (%38,1) şehir bilgisine yer verilmiştir. BirGün gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan 61 haber metninden 20'sinin İstanbul; 14'ünün Ankara; 3'er tanesinin İzmir, Mersin ve Van; 2'şer tanesinin Adana, Gaziantep ve Kocaeli; 1'er tanesinin Zonguldak, Hatay, Sakarya, Samsun, Konya,

Manisa, Kırşehir, Kilis, Balıkesir, Bilecik, Bitlis ve Bursa'da gerçekleşen olaylara odaklandığı saptanmıştır.

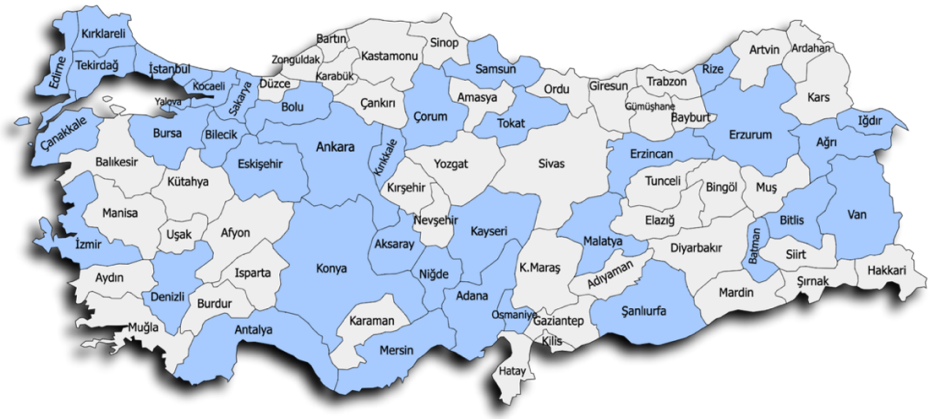

Şekil 4.5 Hürriyet Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler

Hürriyet gazetesinde, Afgan göçüne dair uluslararası kapsamda 81 (%22), ulusal kapsamda ise 287 (%78) haber yayımlanmıştır. Ulusal kapsamda yayımlanan 287 haberin 213'ünde (%74,2) şehir bilgisine yer verilmiştir. Hürriyet gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan 213 haber metninden 76'sının İstanbul; 21'inin Ankara; 14'ünün Van; 12'sinin Kocaeli; 7'sinin Konya; 6'şar tanesinin Malatya, Edirne ve Eskişehir; 5'er tanesinin Bitlis ve Erzurum; 4'er tanesinin Ağrı, Iğdır ve İzmir; 3'er tanesinin Aksaray, Antalya, Batman, Denizli ve Kayseri; 2'şer tanesinin Adana, Bolu, Çanakkale, Kırklareli, Çorum, Rize, Samsun, Tokat ve Yalova; 1'er tanesinin Bilecik, Bursa, Erzincan, Kırıkkale, Mersin, Niğde, Osmaniye, Şanlıurfa, Tekirdağ ve Sakarya'da gerçekleşen olaylara odaklandığı saptanmıştır.

Şekil 4.6 Sözcü Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler

Sözcü gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair uluslararası kapsamda 33 (%20,6), ulusal kapsamda ise 127 (%79,4) haber yayımlanmıştır. Ulusal kapsamda yayımlanan 127 haberin 93'ünde (%73,2) şehir bilgisine yer verilmiştir. Sözcü gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan 93 haber metninden 26'sının İstanbul; 8'er tanesinin Ankara ve Kocaeli; 6'sının Konya; 5'inin Van; 4'ünün Edirne; 3'er tanesinin Ağrı, Kırşehir ve Eskişehir; 2'şer tanesinin Aksaray, Bitlis, İzmir, Kayseri, Denizli, Erzincan, Erzurum ve Niğde; 1'er tanesinin Diyarbakır, Bolu, Çanakkale, Gaziantep, Iğdır, Adıyaman, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla ve Tunceli'de gerçekleşen olaylara odaklandığı saptanmıştır.

Şekil 4.7 Yeni Şafak Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler

Yeni Şafak gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair uluslararası kapsamda 27 (%12,8), ulusal kapsamda ise 184 (%87,2) haber yayımlanmıştır. Ulusal kapsamda yayımlanan 184 haberin 148'inde (%80,4) şehir bilgisine yer verilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan 148 haber metninden 26'sının İstanbul; 16'sının Van; 15'inin Erzurum; 11'inin Ağrı; 9'unun Edirne; 8'inin Kırklareli; 7'sinin Kocaeli; 6'şar tanesinin Iğdır ve Muğla; 4'er tanesinin Ankara, İzmir, Malatya ve Yalova; 3'ünün Eskişehir; 2'şer tanesinin Bitlis, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Konya ve Rize; 1'er tanesinin Adana, Aksaray, Amasya, Aydın, Bolu, Kars, Kırşehir, Osmaniye, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon ve Tunceli'de gerçekleşen olaylara odaklandığı saptanmıştır.

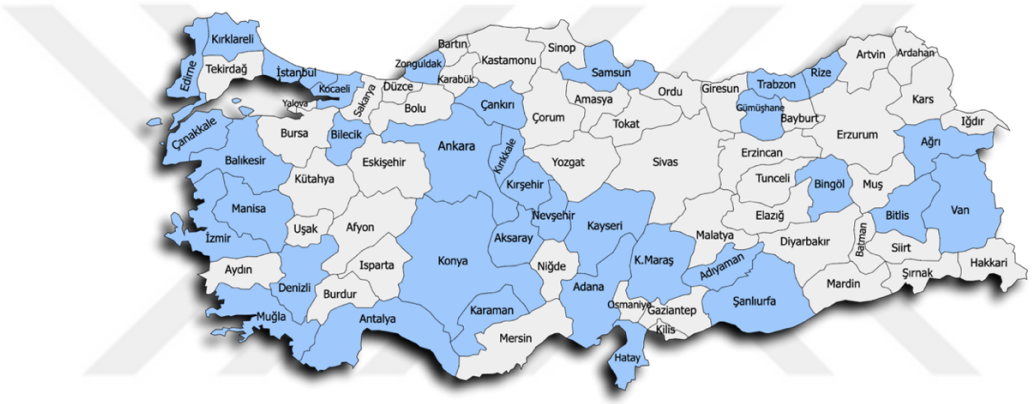

Şekil 4.8 Cumhuriyet Gazetesi'nde Ulusal Kapsamda Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Şehirler

Cumhuriyet gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair uluslararası kapsamda 32 (%17,4), ulusal kapsamda ise 152 (%82,6) haber yayımlanmıştır. Ulusal kapsamda yayımlanan 152 haberin 101'inde (%66,4) şehir bilgisine yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde ulusal kapsamda yayımlanan 101 haber metninden 32'sinin İstanbul; 8'inin Kocaeli; 7'şer tanesinin Konya ve Ankara; 4'ünün Ağrı; 3'er tanesinin Adıyaman, Hatay ve Van; 2'şer tanesinin İzmir, Aksaray, Bitlis, Çanakkale, Denizli, Manisa ve Muğla; 1'er tanesinin Adana, Antalya, Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Çankırı, Edirne, Gümüşhane, Kahramanmaraş, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Nevşehir, Rize, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon ve Zonguldak'ta gerçekleşen olaylara odaklandığı saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları; Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinin düzensiz Afgan göçüne dair ulusal kapsamda yayımladıkları haberlerde sıklıkla olayın gerçekleştiği şehre dair bilgi verdiklerini ortaya koymuştur. BirGün gazetesinin ise ulusal kapsamda yayımladığı haberlerin büyük bir kısmında olayın gerçekleştiği şehre dair bir bilgi sunmadığı saptanmıştır. Genel olarak, gazetelerin düzensiz Afgan göçüne dair haber metinlerinde; İstanbul, Ankara, Kocaeli, Konya, Edirne, İzmir, Eskişehir, Kırklareli, Muğla, Van, Ağrı, Erzurum, Bitlis, Iğdır ve Malatya gibi şehirlerin öne çıktığı görülmüştür. İstanbul ve Ankara'nın hem Türkiye'nin en büyük şehirleri olmaları hem de göç politikalarına dair kararlar alan hükümetin merkezi konumunda olmaları sebebi ile öne çıktığı tespit edilmiştir. Kocaeli, Konya ve Eskişehir gibi şehirlerin ise hem geçiş noktaları olmaları hem de çeşitli yerel gündemlere sahip olmaları nedeni ile haber metinlerinde öne çıktığı saptanmıştır. Edirne ve Kırklareli'nin karadan, İzmir ve Muğla'nın ise deniz yoluyla Avrupa'ya geçişin sağlanabildiği şehirler olmaları nedeni ile haber metinlerinde öne çıktığı görülmüştür. Van, Ağrı, Erzurum, Bitlis, Iğdır ve Malatya gibi şehirlerin ise Afganların Türkiye'ye giriş yaptığı ve geçiş yaptığı Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaları nedeni ile haber metinlerinde öne çıktığı ortaya çıkmıştır.

4.4. Haber Temaları

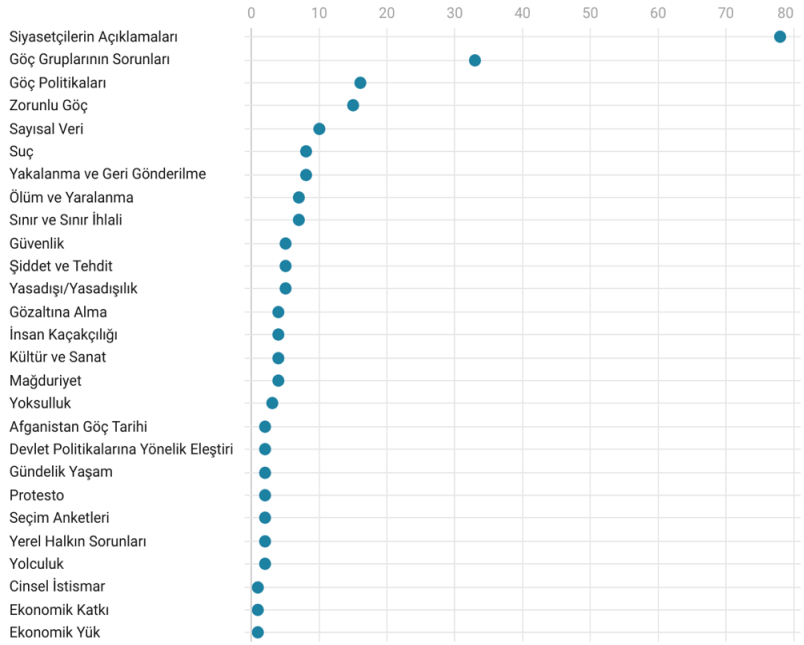

Şekil 4.9 BirGün Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları

Şekil 4.9.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair 27 farklı tema içeren 233 haber yayımlanmıştır. BirGün gazetesinde haberlerden 78'inin (%33,5) siyasetçilerin açıklamaları, 33'ünün (%14,2) göç gruplarının sorunları, 16'sının (%6,9) göç politikaları, 15'inin (%6,4) zorunlu göç ve 10'unun (%4,3) sayısal veri temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 8'er haberin yakalanma ve geri gönderilme ile suç; 7'şer haberin ölüm ve yaralanma ile sınır ve sınır ihlali; 5'er haberin güvenlik, şiddet ve tehdit ile yasadışı/yasadışılık; 4'er haberin insan kaçakçılığı, kültür ve sanat, mağduriyet ile gözaltına alma; 3 haberin yoksulluk; 2'şer haberin Afganistan göç tarihi, devlet politikalarına yönelik eleştiri, gündelik yaşam, protesto, seçim anketleri, yerel halkın sorunları ile yolculuk; 1'er haberin ise cinsel istismar, ekonomik katkı ile ekonomik yük temasını içerdiği tespit edilmiştir.

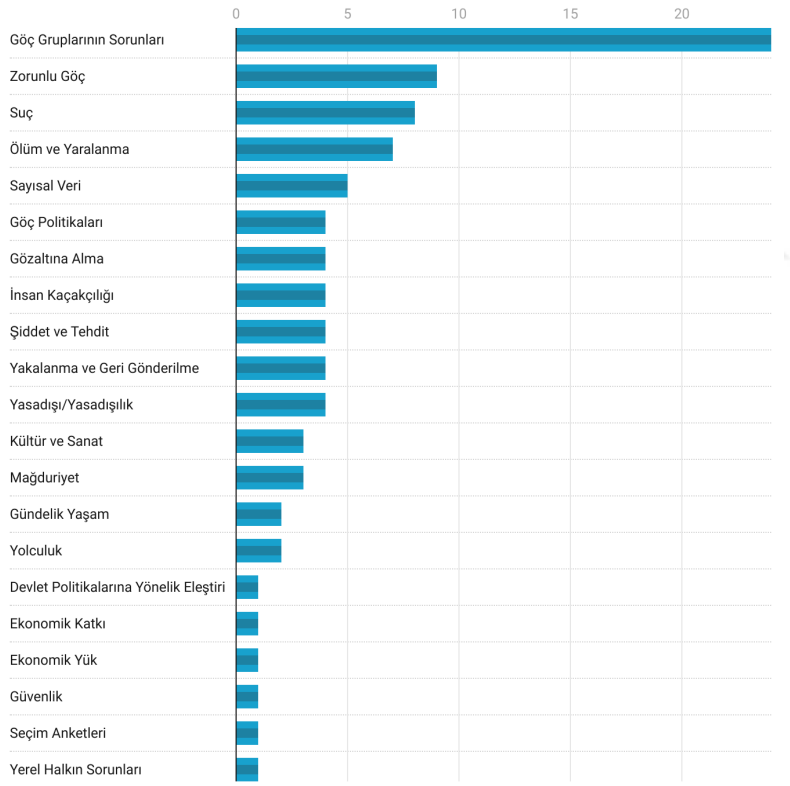

Şekil 4.10 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları

Afganların, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 93 (%39,9) tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.10.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 93 haber, 21 farklı tema içermiştir. Afganların ana aktör

olduğu haberlerden 24'ünün (%25,81) göç gruplarının sorunları, 9'unun (%9,68) zorunlu göç, 8'inin (%8,60) suç, 7'sinin (%7,53) ölüm ve yaralanma ve 5'inin (%5,38) sayısal veri temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 4'er haberin göç politikaları, gözaltına alma, insan kaçakçılığı, şiddet ve tehdit, yasadışı/yasadışılık ile yakalanma ve geri gönderilme; 3'er haberin kültür ve sanat ile mağduriyet; 2'şer haberin gündelik yaşam ile yolculuk; 1'er haberin devlet politikalarına yönelik eleştiri, ekonomik katkı, ekonomik yük, güvenlik, seçim anketleri ile yerel halkın sorunları temasını içerdiği tespit edilmiştir.

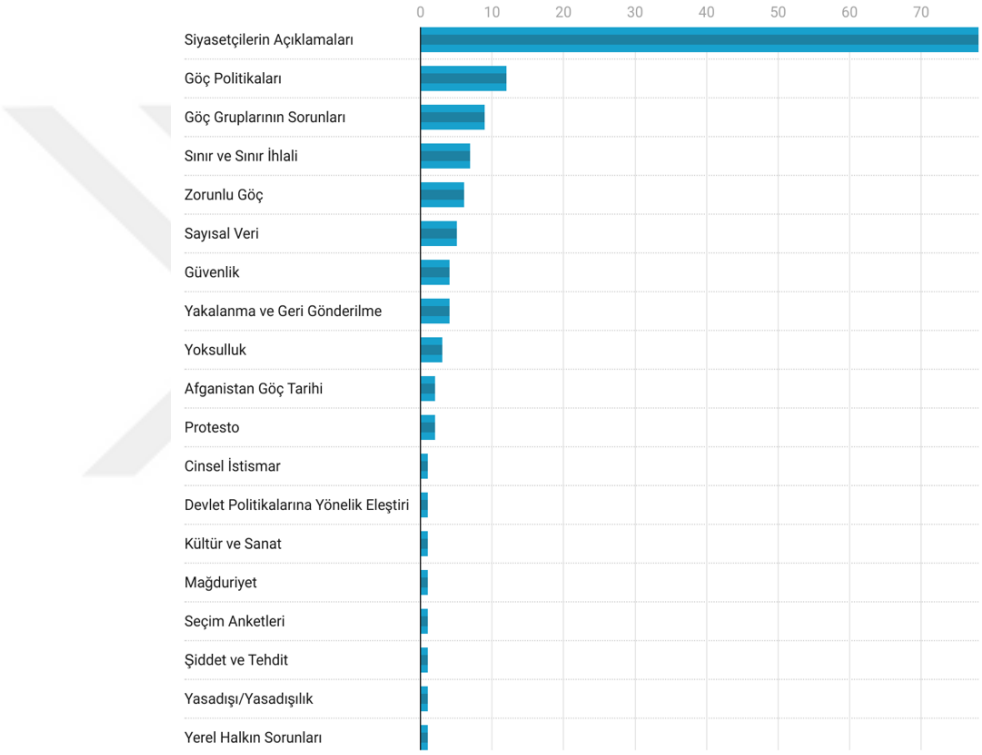

Şekil 4.11 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları

BirGün gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 233 haberin 140 (%60,1) tanesinde AB temsilcilerinin, STK temsilcilerinin, BMMYK temsilcilerinin, yerel halkın, akademisyenlerin, askerlerin, gazetecilerin, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.11.'de görüldüğü üzere, bu haberlerin 78'i (%55,7) siyasetçilerin açıklamaları, 12'si (%8,6) göç politikaları, 9'u (%6,4) göç gruplarının sorunları, 7'si (%5) sınır ve sınır ihlali, 6'sı (%4,3) zorunlu göç ve 5'i (%3,6) sayısal veri temasını içermiştir. Ayrıca, 4'er haberin güvenlik ile yakalanma ve geri gönderilme; 3 haberin yoksulluk; 2'şer haberin Afganistan göç tarihi

ile protesto; 1'er haberin cinsel istismar, devlet politikalarına yönelik eleştiri, kültür ve sanat, mağduriyet, seçim anketleri, şiddet ve tehdit, yasadışı/yasadışılık ile yerel halkın sorunları temasını içerdiği tespit edilmiştir.

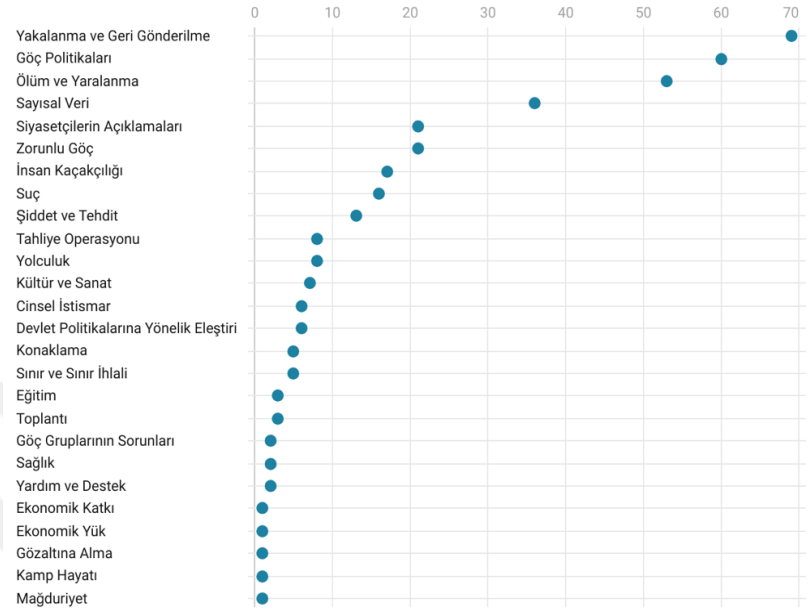

Şekil 4.12 Hürriyet Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları

Şekil 4.12.'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair 26 farklı tema içeren 368 haber yayımlanmıştır. Hürriyet gazetesinde haberlerden 69'unun (%18,8) yakalanma ve geri gönderilme, 60'ının (%16,3) göç politikaları, 53'ünün (%14,4) ölüm ve yaralanma, 36'sının (%9,8) sayısal veri, 21'inin (%5,7) siyasetçilerin açıklamaları, 21'inin (%5,7) zorunlu göç, 17'sinin (%4,6) insan kaçakçılığı, 16'sının (%4,3) suç ve 13'ünün (%3,5) şiddet ve tehdit temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 8'er haberin tahliye operasyonu ile yolculuk; 7 haberin kültür ve sanat; 6'şar haberin cinsel istismar ile devlet politikalarına yönelik eleştiri; 5'er haberin konaklama ile sınır ve sınır ihlali; 3'er haberin eğitim ve toplantı; 2'şer haberin göç gruplarının sorunları, sağlık ile yardım ve destek; 1'er haberin ekonomik katkı, ekonomik yük, gözaltına alma, kamp hayatı ile mağduriyet temasını içerdiği tespit edilmiştir.

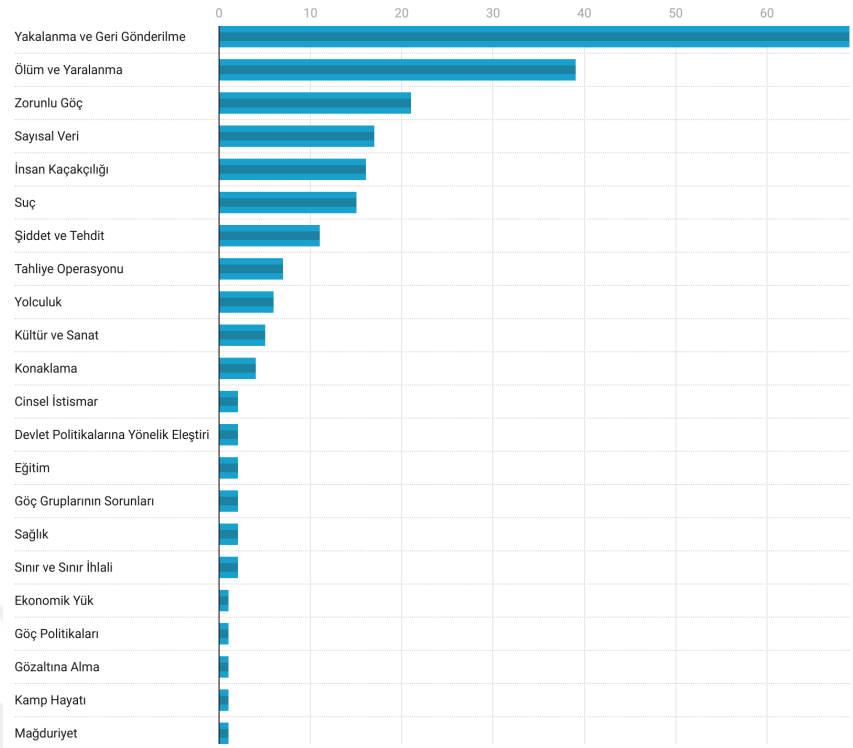

Şekil 4.13 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları

Afganların, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 227 (%61,68) tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.13.'te görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 227 haber, 22 farklı tema içermiştir. Afganların ana aktör olduğu haberlerden 69'unun (%30,40) yakalanma ve geri gönderilme, 39'unun (%17,18) ölüm ve yaralanma, 21'inin (%9,25) zorunlu göç, 17'sinin (%7,49) sayısal veri, 16'sının (%7,05) insan kaçakçılığı, 15'inin (%6,61) suç ve 11'inin (%4,85) şiddet ve tehdit temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 7 haberin tahliye operasyonu; 6 haberin yolculuk; 5 haberin kültür ve sanat; 4 haberin konaklama; 2'şer haberin cinsel istismar, devlet politikalarına yönelik eleştiri, eğitim, göç gruplarının sorunları, sağlık ile sınır ve sınır ihlali; 1'er haberin göç politikaları, gözaltına alma, ekonomik yük, kamp hayatı ile mağduriyet temasını içerdiği tespit edilmiştir.

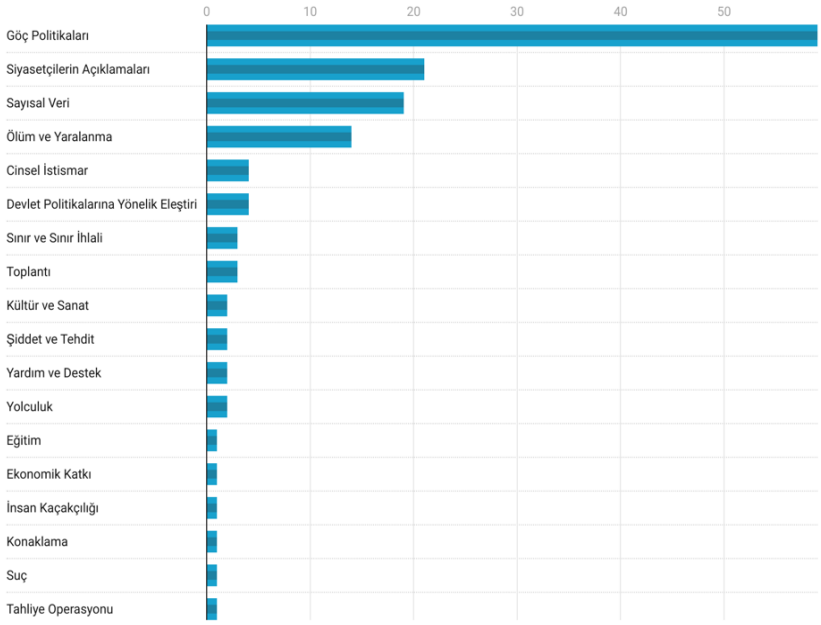

Şekil 4.14 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları

Hürriyet gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 368 haberin 141 (%38,32) tanesinde BM temsilcilerinin, BMMYK temsilcilerinin, yerel halkın, askerlerin, bilim insanlarının, sağlık çalışanlarının, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.14.'te görüldüğü üzere, bu haberlerin 59'u (%41,84) göç politikaları, 21'i (%14,89) siyasetçilerin açıklamaları, 19'u (%13,48) sayısal veri ve 14'ü (%9,93) ölüm ve yaralanma temasını içermiştir. Ayrıca, 4'er haberin cinsel istismar ile devlet politikalarına yönelik eleştiri; 3'er haberin sınır ve sınır ihlali ile toplantı; 2'şer haberin yardım ve destek, yolculuk, kültür ve sanat ile şiddet ve tehdit; 1'er haberin eğitim, ekonomik katkı, insan kaçakçılığı, konaklama, suç ve tahliye operasyonu temasını içerdiği tespit edilmiştir.

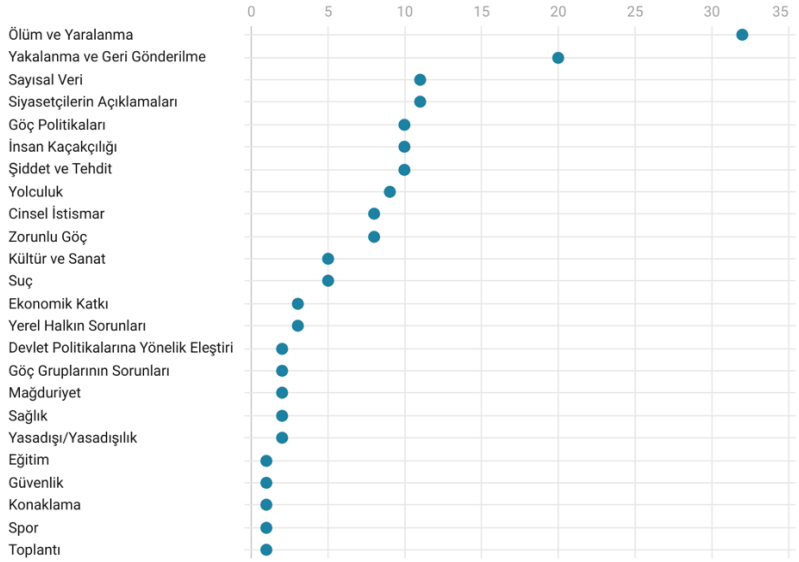

Şekil 4.15 Sözcü Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları

Şekil 4.15.'te görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair 24 farklı tema içeren 160 haber yayımlanmıştır. Sözcü gazetesinde haberlerden 32'sinin (%20) ölüm ve yaralanma, 20'sinin (%12,50) yakalanma ve geri gönderilme, 11'inin (%6,88) sayısal veri, 11'inin (%6,88) siyasetçilerin açıklamaları, 10'unun (%6,25) göç politikaları, 10'unun (%6,25) insan kaçakçılığı ve 10'unun (%6,25) şiddet ve tehdit temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 9 haberin yolculuk; 8'er haberin zorunlu göç ile cinsel istismar; 5'er haberin kültür ve sanat ile suç; 3'er haberin ekonomik katkı ile yerel halkın sorunları; 2'şer haberin göç gruplarının sorunları, devlet politikalarına yönelik eleştiri, mağduriyet, sağlık ile yasadışı/yasadışılık; 1'er haberin eğitim, güvenlik, konaklama, spor ile toplantı temasını içerdiği tespit edilmiştir.

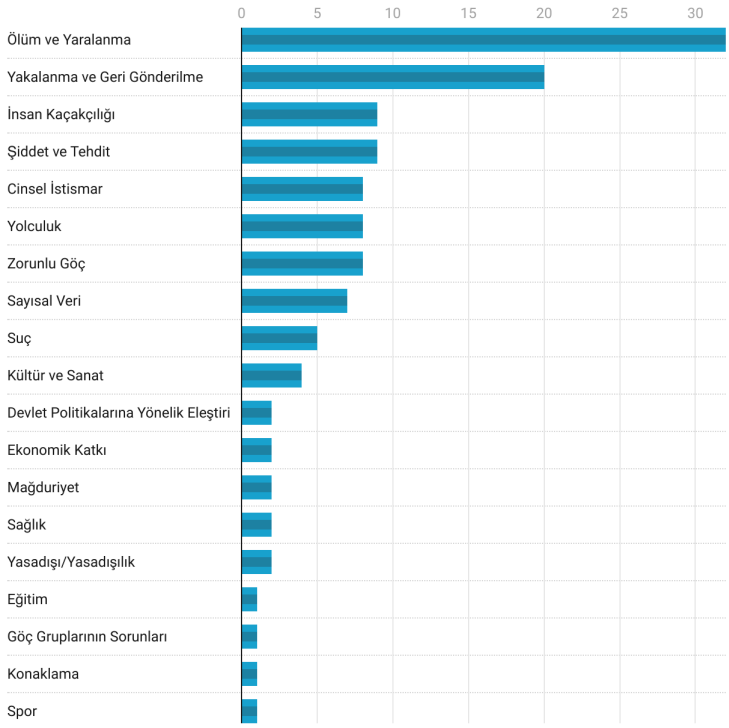

Şekil 4.16 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları

Afganların, Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 124 (%77,50) tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.16.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 124 haber, 19 farklı tema içermiştir. Afganların ana aktör olduğu haberlerden 32'sinin (%25,8) ölüm ve yaralanma, 20'sinin (%16,1) yakalanma ve geri gönderilme, 9'unun (%7,3) insan kaçakçılığı, 9'unun (%7,3) şiddet ve tehdit, 8'inin (%6,5) cinsel istismar, 8'inin (%6,5) yolculuk ve 8'inin (%6,5) zorunlu göç temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 7 haberin sayısal veri; 5 haberin suç; 4 haberin kültür ve sanat; 2'şer haberin devlet politikalarına yönelik eleştiri, ekonomik katkı, mağduriyet, sağlık ile yasadışı/yasadışılık; 1'er haberin eğitim, göç gruplarının sorunları, konaklama ve spor temasını içerdiği tespit edilmiştir.

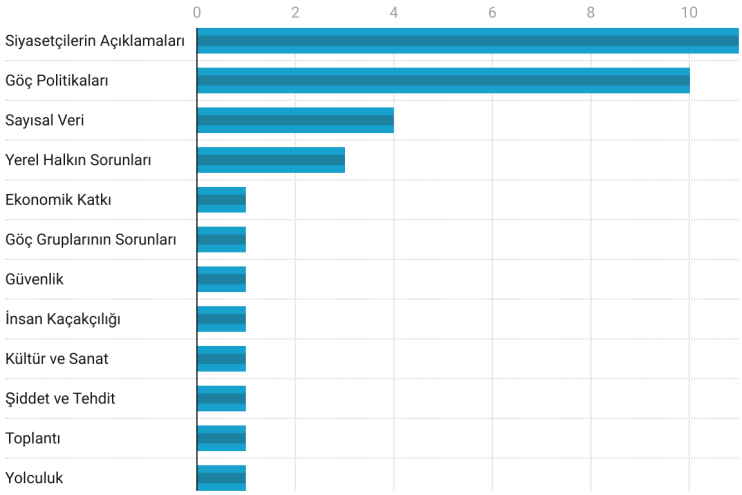

Şekil 4.17 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları

Sözcü gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 160 haberin 36 (%22,50) tanesinde AB temsilcilerinin, BM temsilcilerinin, yerel halkın, insan kaçakçılarının, gazetecilerin, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.17.'de görüldüğü üzere, bu haberlerin 11'i (%30,6) siyasetçilerin açıklamaları ve 10'u (%27,8) göç politikaları temasını içermiştir. Ayrıca, 4 haberin sayısal veri; 3 haberin yerel halkın sorunları; 1'er haberin ekonomik katkı, göç gruplarının sorunları, güvenlik, insan kaçakçılığı, kültür ve sanat, şiddet ve tehdit, toplantı ile yolculuk temasını içerdiği tespit edilmiştir.

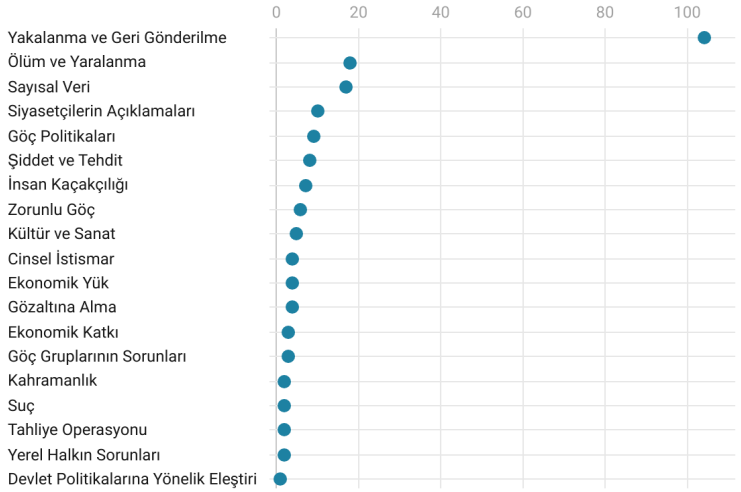

Şekil 4.18 Yeni Şafak Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları

Şekil 4.18.'de görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair 19 farklı tema içeren 211 haber yayımlanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde haberlerden 104'ünün (%49.29) yakalanma ve geri gönderilme, 18'inin (%8.53) ölüm ve yaralanma, 17'sinin (%8.06) sayısal veri ve 10'unun (%4.74) siyasetçilerin açıklamaları temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 9 haberin göç politikaları; 8 haberin şiddet ve tehdit; 7 haberin insan kaçakçılığı; 6 haberin zorunlu göç; 5 haberin kültür ve sanat; 4'er haberin cinsel istismar, ekonomik yük ile gözaltına alma; 3'er haberin göç gruplarının sorunları ile ekonomik katkı; 2'şer haberin kahramanlık, suç, tahliye operasyonu ile yerel halkın sorunları; 1 haberin devlet politikalarına yönelik eleştiri temasını içerdiği tespit edilmiştir.

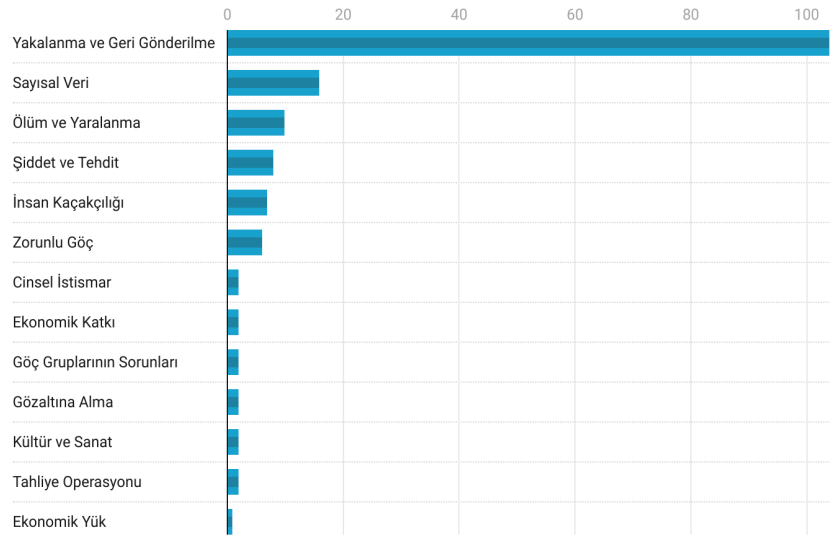

Şekil 4.19 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları

Afganların, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 164 (%77,7) tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.19.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 164 haber, 13 farklı tema içermiştir. Afganların ana aktör olduğu haberlerden 104'ünün (%63,4) yakalanma ve geri gönderilme, 16'sının (%9,8) sayısal veri ve 10'unun (%6,1) ölüm ve yaralanma temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 8 haberin şiddet ve tehdit; 7 haberin insan kaçakçılığı; 6 haberin zorunlu göç; 2'şer haberin cinsel istismar, ekonomik katkı, göç gruplarının sorunları,

gözaltına alma, kültür ve sanat ile tahliye operasyonu; 1 haberin ekonomik yük temasını içerdiği tespit edilmiştir.

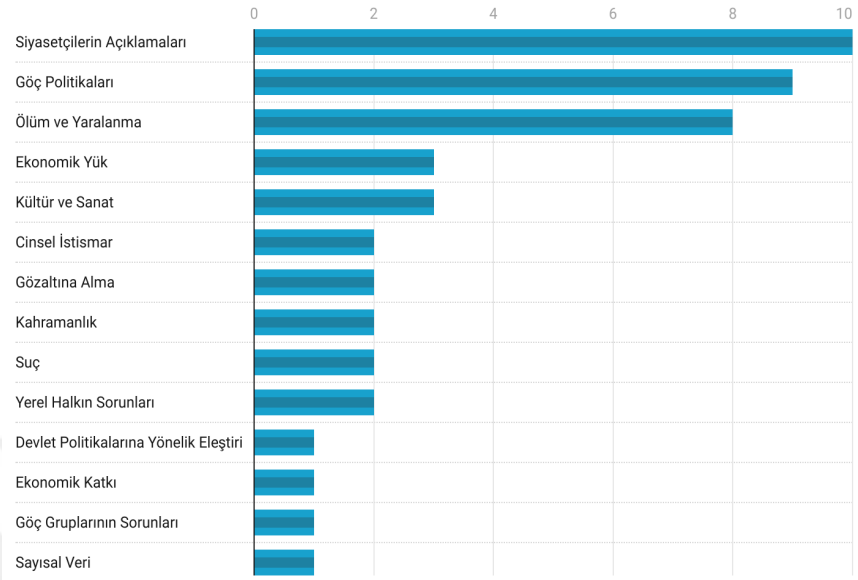

Şekil 4.20 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları

Yeni Şafak gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 211 haberin 47 (%22,3) tanesinde BM temsilcilerinin, BMMYK temsilcilerinin, STK temsilcilerinin, yerel halkın, AFAD görevlilerinin, akademisyenlerin, gazetecilerin, polislerin, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.20.'de görüldüğü üzere, bu haberlerin 10'u (%21,28) siyasetçilerin açıklamaları, 9'u (%19,15) göç politikaları ve 8'i (%17,02) ölüm ve yaralanma temasını içermiştir. Ayrıca, 3'er haberin kültür ve sanat ile ekonomik yük; 2'şer haberin cinsel istismar, gözaltına alma, kahramanlık, suç ile yerel halkın sorunları; 1'er haberin devlet politikalarına yönelik eleştiri, ekonomik katkı, göç gruplarının sorunları ile sayısal veri temasını içerdiği tespit edilmiştir.

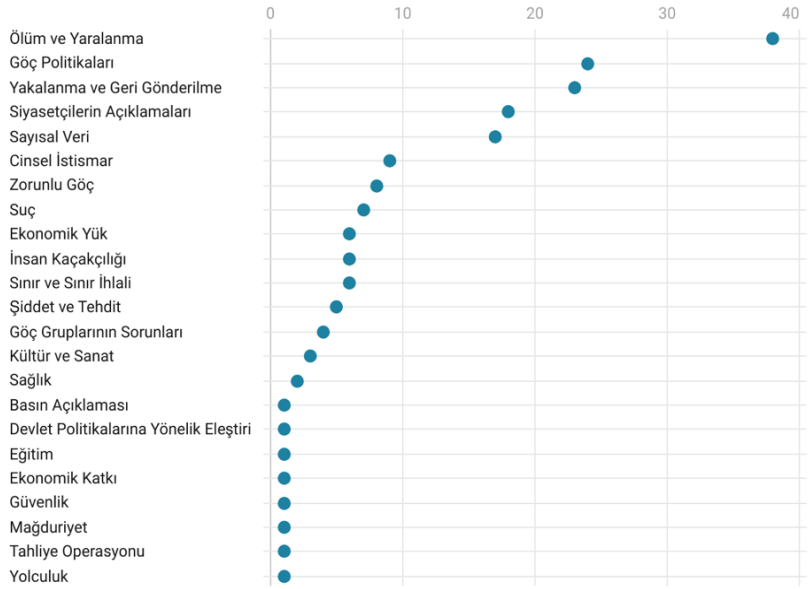

Şekil 4.21 Cumhuriyet Gazetesinde Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Temaları

Şekil 4.21.'de görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair 23 farklı tema içeren 184 haber yayımlanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde haberlerden 38'inin (%20,7) ölüm ve yaralanma, 24'ünün (%13) göç politikaları, 23'ünün (%12,5) yakalanma ve geri gönderilme, 18'inin (%9,8) siyasetçilerin açıklamaları ve 17'sinin (%9,2) sayısal veri temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 9 haberin cinsel istismar; 8 haberin zorunlu göç; 7 haberin suç; 6'şar haberin insan kaçakçılığı, ekonomik yük ile sınır ve sınır ihlali; 5 haberin şiddet ve tehdit; 4 haberin göç gruplarının sorunları; 3 haberin kültür ve sanat; 2 haberin sağlık; 1'er haberin basın açıklaması, devlet politikalarına yönelik eleştiri, eğitim, ekonomik katkı, güvenlik, mağduriyet, tahliye operasyonu ile yolculuk temasını içerdiği tespit edilmiştir.

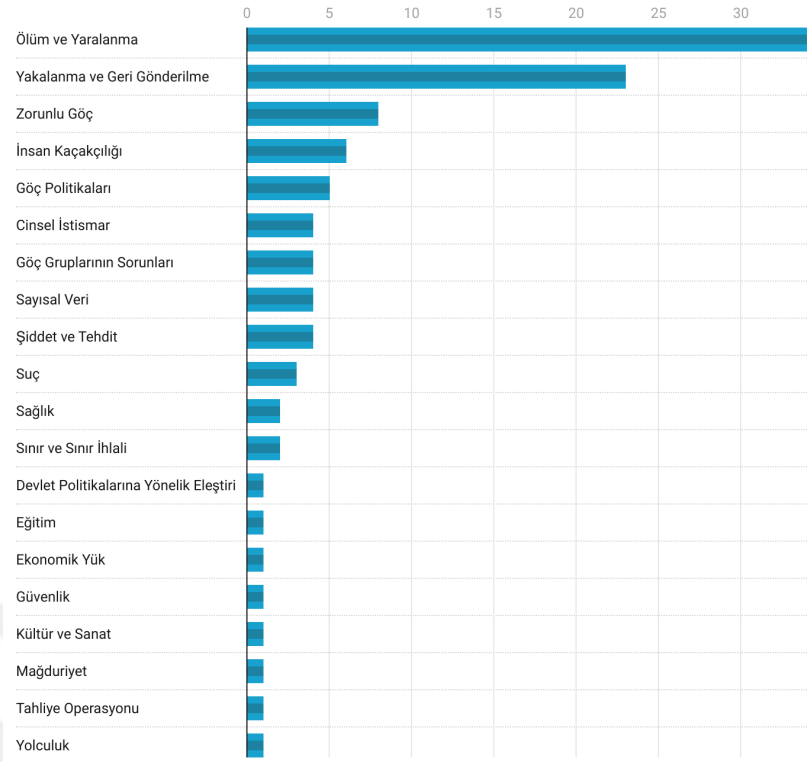

Şekil 4.22 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haberlerin Temaları

Afganların, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 107 (%58,15) tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.22.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 107 haber, 20 farklı tema içermiştir. Afganların ana aktör olduğu haberlerden 34'ünün (%31,78) ölüm ve yaralanma, 23'ünün (%21,50) yakalanma ve geri gönderilme ve 8'inin (%7,48) zorunlu göç temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, 6 haberin insan kaçakçılığı; 5 haberin göç politikaları; 4'er haberin cinsel istismar, göç gruplarının sorunları, sayısal veri ile şiddet ve tehdit; 3 haberin suç; 2'şer haberin sağlık ile sınır ve sınır ihlali; 1'er haberin devlet politikalarına yönelik eleştiri, eğitim, ekonomik yük, güvenlik, kültür ve sanat, mağduriyet, tahliye operasyonu ile yolculuk temasını içerdiği tespit edilmiştir.

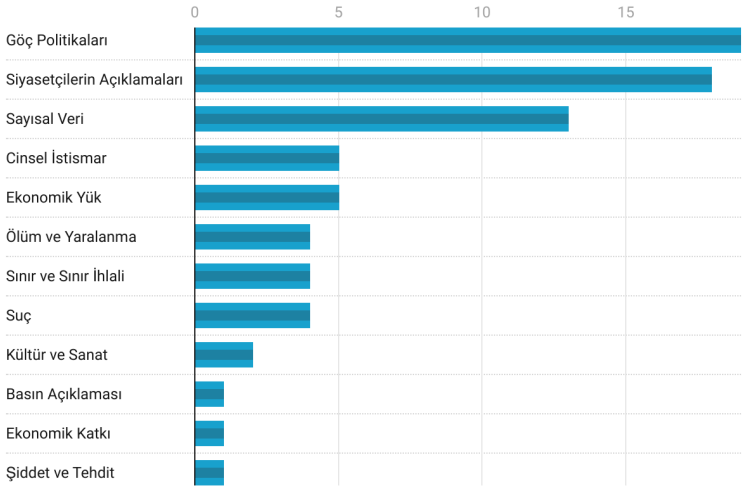

Şekil 4.23 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haberlerin Temaları

Cumhuriyet gazetesinde, düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 184 haberin 77 (%41,85) tanesinde AB temsilcilerinin, STK temsilcilerinin, yerel halkın, akademisyenlerin, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.23.'te görüldüğü üzere, bu haberlerin 19'u (%24,68) göç politikaları, 18'i (%23,38) siyasetçilerin açıklamaları ve 13'ü (%16,88) sayısal veri temasını içermiştir. Ayrıca, 5'er haberin cinsel istismar ile ekonomik yük; 4'er haberin ölüm ve yaralanma, sınır ve sınır ihlali ile suç; 2 haberin kültür ve sanat; 1'er haberin basın açıklaması, ekonomik katkı ile şiddet ve tehdit temasını içerdiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulguları; Afganların ana aktör olarak yer aldığı haberlerin çeşitli temalar içerdiğini ortaya koymuştur. Gazetelerin, Taliban'ın Afganistan'da yeniden ülke yönetimini ele geçirdiği dönemde Afganların yaşadığı zorunlu göçe dair haberler yayımladıkları tespit edilmiştir. Bu dönemde, gazetelerin Afganların yolculuklarına veya dünya ülkelerinin Afganları kurtarmak için gerçekleştirdikleri tahliye operasyonlarına dair haberler yayımladıkları görülmüştür. Yeni Şafak ve Hürriyet başta olmak üzere örneklem gazetelerin zamanla Afganistan'dan Türkiye'ye göç eden Afganların Türkiye'de yakalanmaları, ardından ülkelerine geri gönderilmeleri veya sınır dışı edilmeleri konusunda yoğun bir şekilde haber yayımlamaya başladıkları tespit edilmiştir. BirGün gazetesinin ise bu tema ile ilgili nadiren haber yayımladığı görülmüştür. Gazetelerin, ölüm ve yaralanma temasını içeren haberleri sıklıkla yayımladıkları tespit edilmiştir. Bu haberlerin bir kısmının ölen veya yaralanan

Afganları konu edindiği görülmüştür. Bu haberlerin büyük bir çoğunluğunda ise Afganların gerçekleştirdiği cinayetlere yer verildiği ve Afganların sıklıkla suçlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Afganların ana aktör olarak yer aldığı haberlerin bir kısmının insan kaçakçılığı, şiddet ve tehdit, yasadışı/yasadışılık, cinsel istismar veya sınır ve sınır ihlali gibi çeşitli olumsuz temaları içerdiği saptanmıştır. Afganların bu haberlerde hem olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği hem de riskli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Hürriyet ve Yeni Şafak başta olmak üzere örneklem gazetelerin bir kısım haberde sadece sayısal veriler sunduğu görülmüştür. Bu haberlerde, ülkeye giren veya ülkeden gönderilen Afganların sayılarına dair veriler sunulduğu ve Afganların hikayelerine, yaşadıkları zorluklara veya göç etme motivasyonlarına dair bir anlatıya yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu haberlerde, Afganların insanî boyutlarının ve kişisel deneyimlerinin genellikle göz ardı edildiği ve onların sadece sayılara indirgendiği saptanmıştır.

Gazetelerin bir kısım haberde, Afganların sığındıkları ülkelerdeki ekonomik kaynakların dağılımı ve işgücü piyasasının dinamikleri üzerindeki olumsuz etkilerini ele aldıkları görülmüştür. Bu haberlerde, Afganların genellikle ekonomik bir yük olarak temsil edildiği saptanmıştır. Gazetelerin, devletin düzensiz Afgan göçüne yönelik politikalarını eleştiren bir kısım haber yayımladığı görülmüştür. Bu haberlerde, Afganların olumsuz bir şekilde temsil edildiği ve düzensiz Afgan göçü ile ortaya çıkan olumsuzluklar nedeni ile devletin eleştirildiği tespit edilmiştir. BirGün dışındaki gazetelerin yayımladıkları haberlerde nadiren Afganların yaşadıkları trajedilere, ekonomik zorluklara veya toplumsal entegrasyon mücadelelerine yer verdiği görülmüştür. Bu bulgu, BirGün dışındaki gazetelerin Afganların yaşam koşulları ve güçlükleri konusunda kapsamlı bir habercilik yapmada eksik kaldığını ve bu konuda daha dengeli bir bakış açısı sunma sorumluluğunu yerine getirmediğini ortaya koymuştur. Gazetelerin nadiren Afganların sığındıkları ülkenin ekonomisi üzerindeki katkılarına veya kültür ve sanat gibi alanlardaki başarılarına dair haberler yayımladığı görülmüştür.

Araştırmanın bulguları, düzensiz Afgan göçüne dair haberlerin bir kısmında siyasetçiler başta olmak üzere çeşitli bireylerin veya grupların ana aktör olarak yer aldığını göstermiştir. Bu haberlerin genellikle Afganların ana aktör olarak yer aldığı

haberlerin temalarını içerdiği görülmüştür. Bu haberlerde, Afganların dışındaki bireylerin veya grupların büyük bir çoğunluğunun genellikle fikirleri önemsenen, ülkenin egemenliğini ve sınırlarını koruyan, düzeni sağlayan, adaleti tesis eden, sanatla ilgilenen, yardımsever ve başarılı bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği görülmüştür. Afganların ise ana aktör olarak yer almadıkları haberlerde dahi hem olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği hem de suçlu, riskli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Genel olarak, haberlerin temalarına dair elde edilen bulgular, örneklem gazeteler arasında temalar bağlamında belli farklılıkların olduğunu gösterse de farklı ideolojik görüşlere sahip örneklem gazetelerin yayımladıkları haberlerin çok büyük bir çoğunluğunda Afganların karmaşık kimliklerini ve başarılarını göz ardı ettiği, onları olumsuz kalıp yargılarla temsil ettiği ve onları insansızlaştırdığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

4.5. Haberlerdeki Ana Aktörler ve Afganların Sesleri

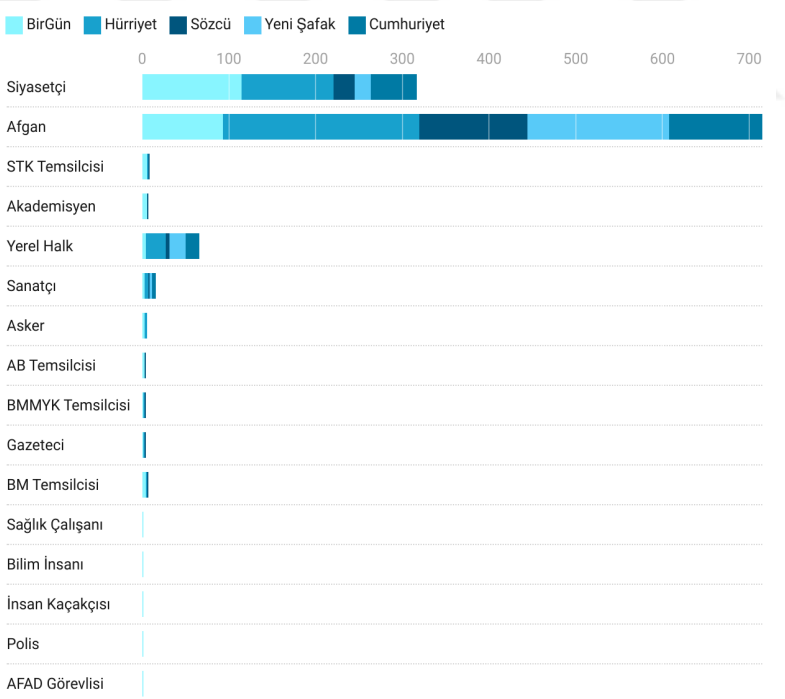

Şekil 4.24 Düzensiz Afgan Göçüne Dair Haberlerin Ana Aktörleri

Afganlar, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 93'ünde (%39,9) ana aktör olarak yer almıştır. Şekil 4.24.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde

yayımlanan 140 (%60,1) haberin 115'inde siyasetçiler; 6'sında STK temsilcileri; 5'inde akademisyenler; 4'ünde yerel halk; 3'ünde sanatçılar; 3'ünde askerler; 2'sinde AB temsilcileri; 1'inde BMMYK temsilcileri; 1'inde gazeteciler ana aktör olarak yer almıştır.

Afganlar, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 227'sinde (%61,68) ana aktör olarak yer almıştır. Şekil 4.24.'te görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 141 (%38,32) haberin 105'inde siyasetçiler; 23'ünde yerel halk; 4'ünde sanatçılar; 4'ünde BM temsilcileri; 2'sinde askerler; 1'inde sağlık çalışanları; 1'inde bilim insanları; 1'inde BMMYK temsilcileri ana aktör olarak yer almıştır.

Afganlar, Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 124'ünde (%77,50) ana aktör olarak yer almıştır. Şekil 4.24.'te görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde yayımlanan 36 (%22,50) haberin 25'inde siyasetçiler; 5'inde yerel halk; 2'sinde BM temsilcileri; 1'inde AB temsilcileri; 1'inde gazeteciler; 1'inde insan kaçakçıları; 1'inde sanatçılar ana aktör olarak yer almıştır.

Afganlar, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 164'ünde (%77,73) ana aktör olarak yer almıştır. Şekil 4.24.'te görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 47 (%22,27) haberin 19'unda siyasetçiler; 18'inde yerel halk; 3'ünde sanatçılar; 1'inde STK temsilcileri; 1'inde polisler; 1'inde gazeteciler; 1'inde BMMYK temsilcileri; 1'inde BM temsilcileri; 1'inde akademisyenler; 1'inde AFAD görevlileri ana aktör olarak yer almıştır.

Afganlar, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 107'sinde (%58,15) ana aktör olarak yer almıştır. Şekil 4.24.'te görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 77 (%41,85) haberin 52'sinde siyasetçiler; 16'sında yerel halk; 5'inde sanatçılar; 2'sinde STK temsilcileri; 1'inde AB temsilcileri; 1'inde akademisyenler ana aktör olarak yer almıştır.

Araştırma bulguları; Afganların Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde yayımlanan düzensiz Afgan göçüne dair haberlerin büyük bir kısmında ana aktör olarak yer aldıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, tüm örneklem gazetelerin düzensiz Afgan göçüne dair yayımladıkları haberlerde farklı aktörleri de

sıklıkla öne çıkardığı görülmüştür. Araştırma bulguları, siyasetçilerin göç temsillerinde önemli bir rol oynadığını göstermiştir. Bu durum hem siyasi kararların medya tarafından önemsendiğini hem de düzensiz Afgan göçünün sadece fiziksel hareketlilikle sınırlı olmadığını ve göçün siyasallaştığını ortaya koymuştur. Ayrıca, akademisyenlerin, yerel halkın, sanatçıların, AB temsilcilerinin, BMMYK temsilcilerinin, BM temsilcilerinin, STK temsilcilerinin, gazetecilerin, sağlık çalışanlarının, bilim insanlarının, insan kaçakçılarının, askerlerin, polislerin ve AFAD görevlilerinin de düzensiz Afgan göçüne dair haberlerde ana aktörler olarak yer aldığı görülmüştür. Bu, örneklem gazetelerin haber metinleri üzerinden göçü toplumun farklı kesimlerini, uluslararası ilişkileri, insani yardımı ve güvenliği içeren çok yönlü ve karmaşık bir olgu olarak temsil ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın ikinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

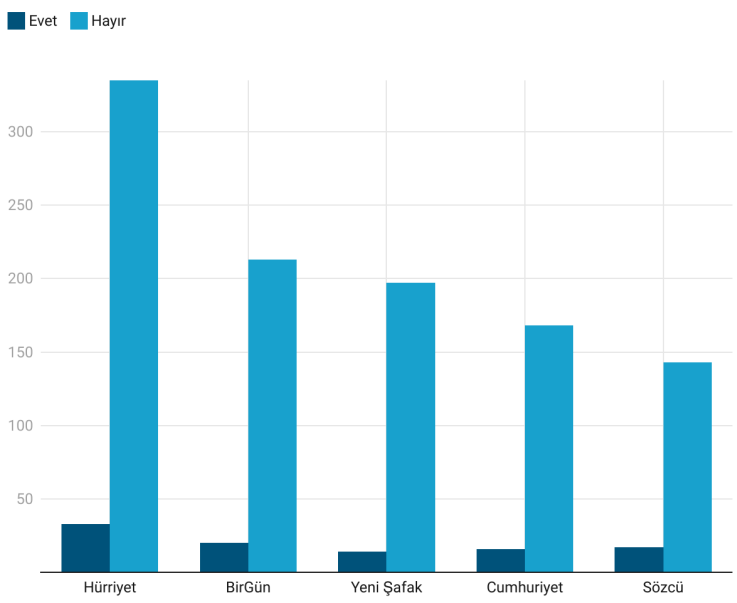

Şekil 4.25 Afganların İfadelerine Yer Veren Haber Sayıları

Şekil 4.25.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 213'ünde (%91,4); Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 335'inde (%91); Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 143'ünde (%89,4); Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 197'sinde (%93,4) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 168'inde (%91,3) Afganların ifadelerine yer verilmemiştir. Bu bulgular; farklı ideolojik eğilimlere sahip gazetelerin yayımladıkları haberlerin büyük bir kısmında Afganların ifadelerine yer vermediğini ve Afganların kendi deneyimlerini ve

hikayelerini ifade etme fırsatının medyada önemli ölçüde kısıtlandığını ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.6. Demografik ve Sosyal Özellikler

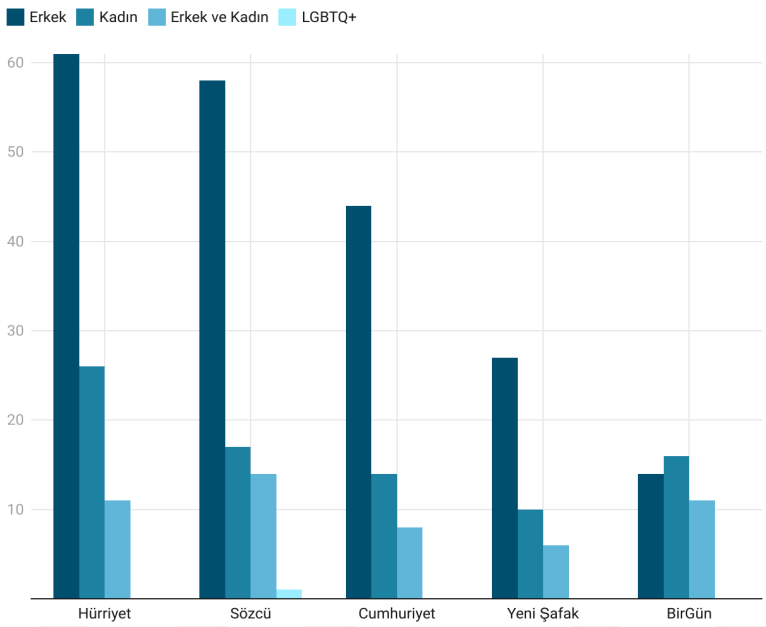

Şekil 4.26 Haber Metinlerinde Cinsiyet Dağılımı

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 192'sinde (%82,4), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 270'inde (%73,4), Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 70'inde (%43,75), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 168'inde (%79,62) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 118'inde (%64,13) Afganların cinsiyetlerine dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şekil 4.26.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerin 14'ünde Afgan erkeklerin, 16'sında Afgan kadınların ve 11'inde hem Afgan erkeklerin hem de Afgan kadınların cinsiyet bilgisine yer verilmiştir. Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 61'inde Afgan erkeklerin, 26'sında Afgan kadınların ve 11'inde hem Afgan erkeklerin hem de Afgan kadınların cinsiyet bilgisine yer verilmiştir. Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerin 58'inde Afgan erkeklerin, 17'sinde Afgan kadınların, 14'ünde hem Afgan erkeklerin hem de Afgan kadınların cinsiyet bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca, 1 haberde LGBTQ+ Afgan bireylerin cinsiyet kimliğine yer

verilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haberlerin 27'sinde Afgan erkeklerin, 10'unda Afgan kadınların ve 6'sında hem Afgan erkeklerin hem de Afgan kadınların cinsiyet bilgisine yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 44'ünde Afgan erkeklerin, 14'ünde Afgan kadınların ve 8'inde hem Afgan erkeklerin hem de Afgan kadınların cinsiyet bilgisine yer verilmiştir.

Araştırmanın bulguları, gazetelerin cinsiyet temsili konusunda farklı yaklaşımlar sergilediğini ortaya koymuştur. Hürriyet, Sözcü, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetesinin yayımladıkları haberlerde Afgan erkeklerin temsiline daha fazla odaklandığı görülmüştür. BirGün dışındaki gazetelerin haberlerinde Afgan göçünün erkekler üzerinden temsil edildiği, Afgan kadınlarının deneyimlerinin ve sorunlarının göz ardı edildiği ve cinsiyet temsili açısından bir dengesizlik olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın üçüncü hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür. Bununla birlikte, BirGün başta olmak üzere Hürriyet, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinin yayımladıkları haberlerin büyük bir kısmında Afganların cinsiyet bilgisine yer vermedikleri ortaya çıkmıştır. Bu, Afganların cinsiyetlerinin haber metinlerinde büyük ölçüde önemsenmediğini göstermiştir. Araştırmanın bulguları; 15 Ağustos 2021'de Taliban'ın yeniden ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından can güvenlikleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan LGBTQ+ Afgan bireylerin örneklem gazeteler tarafından görmezden gelindiğini ve bu topluluğun deneyimlerinin ve sorunlarının medya tarafından dikkate alınmadığını ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

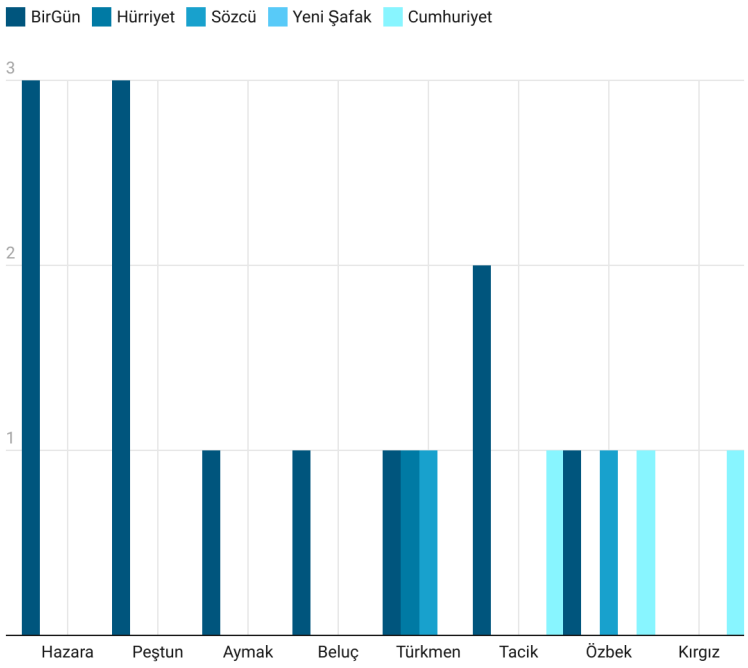

Şekil 4.27 Haber Metinlerinde Etnik Kökenlerin Dağılımı

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 221'inde (%94,8), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 367'sinde (%99,73), Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 158'inde (%98,8) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 181'inde (%98,37) Afganların etnik kökenine dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Yeni Şafak gazetesinde ise düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan 211 haberin hiçbirinde Afganların etnik kökenine dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şekil 4.27.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerin 3'ünde Hazaraların, 3'ünde Peştunların, 2'sinde Taciklerin, 1'inde Aymakların, 1'inde Beluçların, 1'inde Özbeklerin ve 1'inde Türkmenlerin etnik kökenine dair bilgiye yer verilmiştir. Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin sadece 1'inde Türkmenlerin etnik kökenine dair bilgiye yer verilmiştir. Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerin 1'inde Özbeklerin ve 1'inde Türkmenlerin etnik kökenine dair bilgiye yer verilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 1'inde Kırgızların, 1'inde Özbeklerin ve 1'inde Taciklerin etnik kökenine dair bilgiye yer verilmiştir.

Afganistan, çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de yeniden iktidarı ele geçirmesinin ardından ülkedeki çeşitli etnik gruplar, güvenlik endişeleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu

gruplar, medya tarafından daha fazla tanıtılmadıkça ve etnik kimlikleri hakkında daha fazla bilgi sunulmadıkça homojenleştirilme riski taşımaktadır. Ayrıca, ülkelerini terk etmek zorunda kalan bu grupların etnik kimliklerine dair bilgilerin sunulması hem toplumların Afganlar hakkında daha iyi bir anlayış geliştirmesine hem de entegrasyon süreçlerinin daha etkili hale getirilmesine olanak sağlayabilmektedir. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin haberlerde Afganların etnik kimliğine dair çok az bilgi sunduğunu ve Afgan göç gruplarının çeşitliliğini ve kültürel farklılıklarını vurgulama sorumluluğunu büyük ölçüde yerine getirmediğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

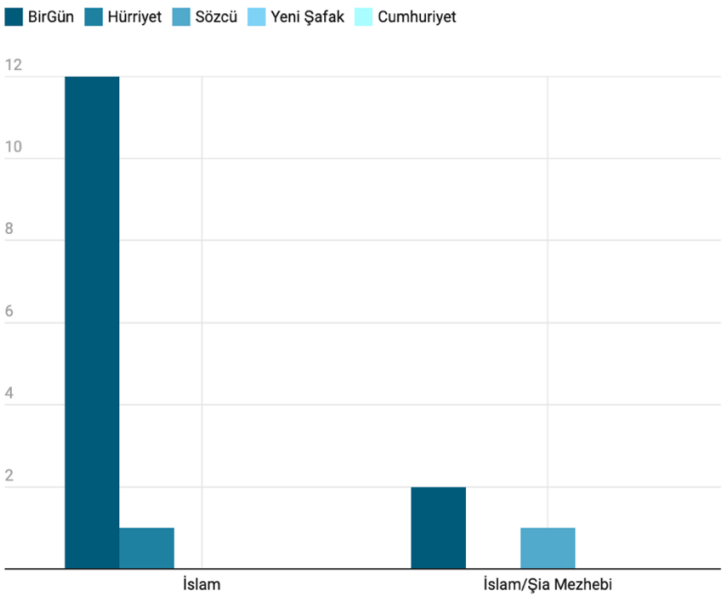

Şekil 4.28 Haber Metinlerinde Dini Kimliklerin Dağılımı

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 219'unda (%93,99), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 367'sinde (%99,73) ve Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 159'unda (%99,4) Afganların dini inançlarına dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. İslamcı ve sağ siyasi görüşü benimseyen Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin hiçbirinde Afganların dini inançlarına dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şekil 4.28.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerin 12'sinde Afganların dini inançlarının İslam olduğu belirtilmiştir. Hazaralar gibi etnik grupları konu alan haberlerin 2'sinde ise İslam'ın Şia mezhebine dair vurgu yapılmıştır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 1'inde Afganların dini inançlarının İslam

olduğu belirtilmiştir. Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerin 1'inde İslam'ın Şia mezhebine dair vurgu yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin yayımladıkları haberlerde genel olarak Afganların dini inançlarına dair bilgilere çok nadiren yer verdiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

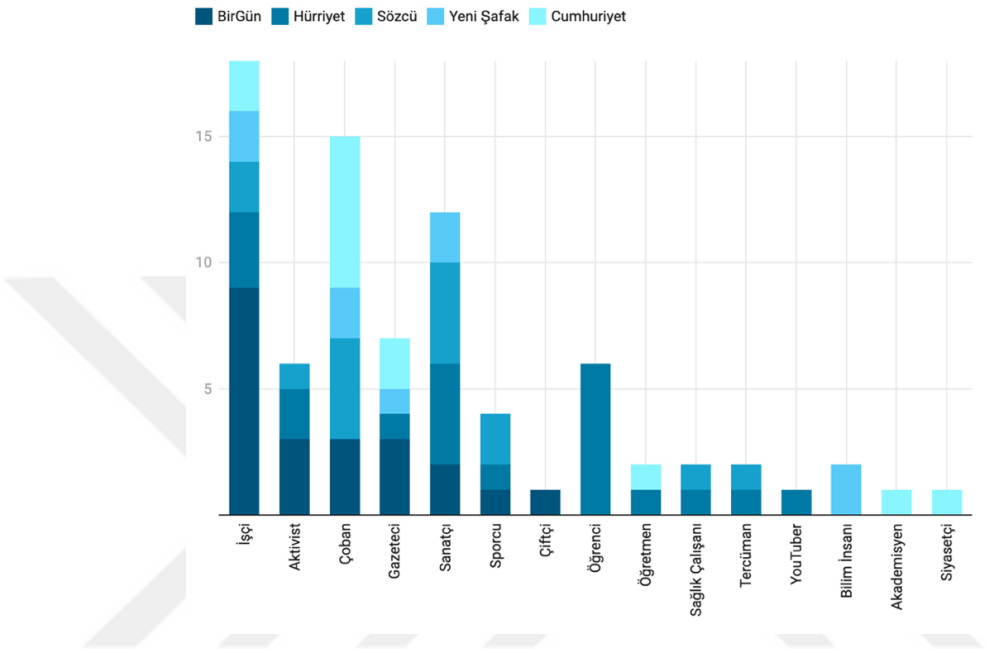

Şekil 4.29 Haber Metinlerinde Afganların Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 211'inde (%90,6), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 347'sinde (%94,29), Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 145'inde (%90,6), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 202'sinde (%95,73) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 171'inde (%92,93) Afganların kimliklerine veya mesleklerine dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şekil 4.29.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde Afganlar yayımlanan haberlerin 9'unda işçi, 3'ünde aktivist, 3'ünde çoban, 3'ünde gazeteci, 2'sinde sanatçı, 1'inde sporcu ve 1'inde çiftçi olarak temsil edilmiştir. Hürriyet gazetesinde Afganlar yayımlanan haberlerin 6'sında öğrenci, 4'ünde sanatçı, 3'ünde işçi, 2'sinde aktivist, 1'inde gazeteci, 1'inde öğretmen, 1'inde sağlık çalışanı, 1'inde sporcu, 1'inde tercüman ve 1'inde YouTuber olarak temsil edilmiştir. Sözcü gazetesinde Afganlar yayımlanan haberlerin 4'ünde çoban, 4'ünde sanatçı, 2'sinde işçi, 2'sinde sporcu, 1'inde aktivist, 1'inde sağlık çalışanı ve 1'inde tercüman olarak temsil

edilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde Afganlar yayımlanan haberlerin 2'sinde bilim insanı, 2'sinde çoban, 2'sinde işçi, 2'sinde sanatçı ve 1'inde gazeteci olarak temsil edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde Afganlar yayımlanan haberlerin 6'sında çoban, 2'sinde gazeteci, 2'sinde işçi, 1'inde akademisyen, 1'inde öğretmen ve 1'inde siyasetçi olarak temsil edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin yayımladıkları haberlerde Afganların kimliklerine veya mesleklerine dair sınırlı bir bilgi sunduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, gazetelerin Afganların kimliklerine veya mesleklerine dair sundukları sınırlı verilerin kısmen gazetelerin ideolojik duruşlarını yansıttığı görülmüştür. Örneğin, sosyalist bir yaklaşıma sahip olan BirGün gazetesinin yayımladığı haberlerde sıklıkla işçi olarak çalışan Afganların sorunlarına yer verdiği görülmüştür. Bununla birlikte, Hürriyet dışındaki gazetelerin çoğunlukla Afganları çoban mesleği ile ilişkilendirdiği ve gazetelerin genel olarak Afganları geniş bir meslek yelpazesi ile temsil etmediği saptanmıştır. Afganistan'da yaşayan bilim insanlarının ve akademisyenlerin büyük bir çoğunluğu 15 Ağustos 2021'de Taliban'ın yeniden ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından can güvenlikleri nedeniyle ülkelerini terk etmiştir. Fakat gazetelerin ulusal ve uluslararası kapsamda yayımladıkları haberlerde bilim insanı veya akademisyen olan Afganlara nadiren yer verdiği görülmüştür. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

4.7. Afganların Haber İçerisindeki Yansımaları

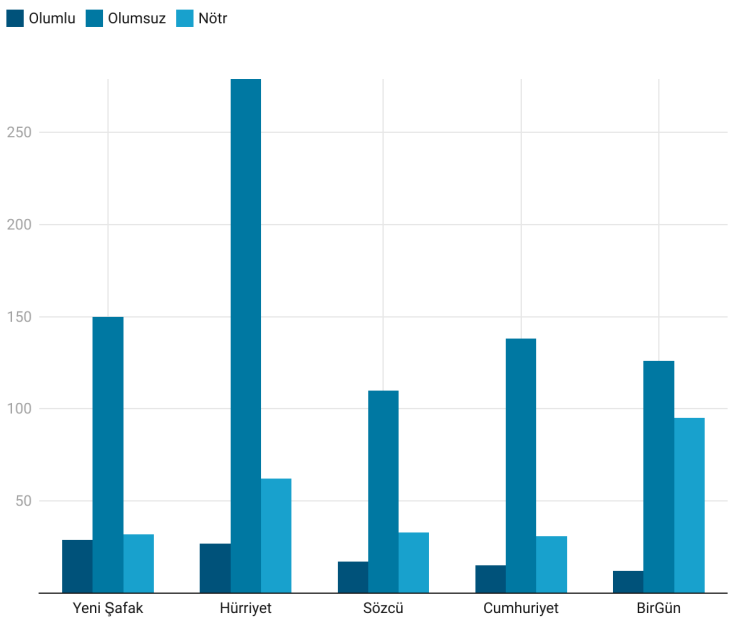

Şekil 4.30 Haber Metinlerinde Afganların Temsil Edilme Biçimi

Şekil 4.30.'da görüldüğü üzere, Afganlar, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 126'sında (%54,1) olumsuz, 12'sinde (%5,2) olumlu ve 95'inde (%40,8) nötr; Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 279'unda (%75,8) olumsuz, 27'sinde (%7,3) olumlu ve 62'sinde (%16,8) nötr; Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 110'unda (%68,8) olumsuz, 17'sinde (%10,6) olumlu ve 33'ünde (%20,6) nötr; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 150'sinde (%71,1) olumsuz, 29'unda (%13,7) olumlu ve 32'sinde (%15,2) nötr ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 138'inde (%75) olumsuz, 15'inde (%8,2) olumlu ve 31'inde (%16,8) nötr olarak temsil edilmiştir.

Araştırmanın bulguları, Afganların örneklem gazetelerin yayımladığı haberlerde çoğunlukla olumsuz bir şekilde temsil edildiğini ortaya koymuştur. Bu haberlerin bir kısmında Afganların hırsızlık ve uyuşturucu ticareti başta olmak üzere çeşitli suçlarla ilişkilendirildiği veya toplumun güvenliğini tehdit eden, ekonomik sorunlara neden olan ve topluma entegre olamayan bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür. Bu haberlerin bir kısmında, Afganların yoksulluk veya sağlık sorunları gibi çeşitli olumsuz durumlarla ilişkilendirildiği saptanmıştır. Bu haberlerin bir kısmında ise siyasetçiler başta olmak üzere çeşitli aktörlerin Afganlara dair olumsuz açıklamalarda

bulunduğu görülmüştür. Araştırmanın bulguları, Afganların örneklem gazetelerin yayımladığı haberlerde nadiren olumlu bir şekilde temsil edildiğini ortaya koymuştur. Bu haberlerde Afganların eğitim, iş dünyası, sanat ve spor gibi çeşitli alanlarda başarı gösteren; yerel ekonomiye katkı sağlayan veya yerel topluma entegre olan bireyler olarak temsil edildiği görülmüştür. Bu haberlerin bir kısmında ise siyasetçiler başta olmak üzere çeşitli aktörlerin Afganlara dair olumlu açıklamalarda bulunduğu görülmüştür. Afganların, nötr olarak temsil edildiği haberlerin de sınırlı olduğu görülmüştür. Bu haberlerde Afganlara dair olayların doğrudan aktarıldığı, olayların ayrıntılarına veya uzmanların alıntılarına yer verildiği, yargısız ve tarafsız bir dil kullanıldığı, açıklamaların belgelendirildiği, kişisel analiz ve yorumlara yer verilmediği saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

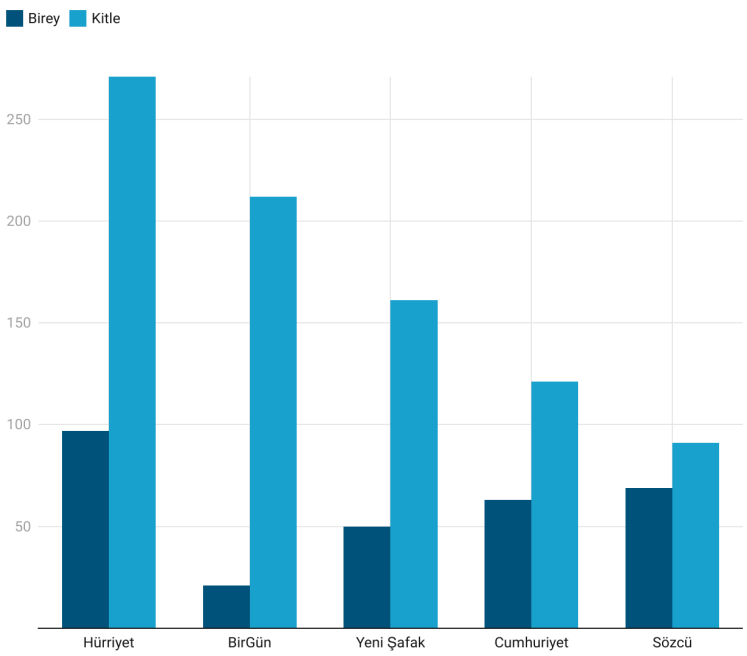

Şekil 4.31 Haber Metinlerinde Bireysel ve Kitlesel Temsil

Şekil 4.31.'de görüldüğü üzere, Afganlar, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 21'inde (%9), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 97'sinde (%26,4), Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberin 69'unda (%43,1), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 50'sinde (%23,7) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 63'ünde (%34,2) bireysel olarak temsil edilmiştir. Afganların, BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerin 212'sinde (%91), Hürriyet gazetesinde yayımlanan

haberlerin 271'inde (%73,6), Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerin 91'inde (%56,9), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haberlerin 161'inde (%76,3) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 121'inde (%65,8) kitleler olarak temsil edildiği saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin yayımladıkları haberlerde Afgan bireylerin kişisel hikayelerine, deneyimlerine ve duygularına nadiren yer verdiğini ortaya koymuştur. Gazetelerin yayımladıkları haberlerin büyük bir kısmında, Afganların bir kitle veya bir grup olarak temsil edildiği görülmüştür. Bu haberlerde hem karmaşık ve çeşitli bir grup olan Afganların anonimleştirildiği hem de Afganların bireysel hikayelerinin ve deneyimlerinin çoğunlukla göz ardı edildiği saptanmıştır. Afganların bu haberlerde, homojen bir grup olarak sunulduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.8. Hukuki Statüler ve Sıfatlar

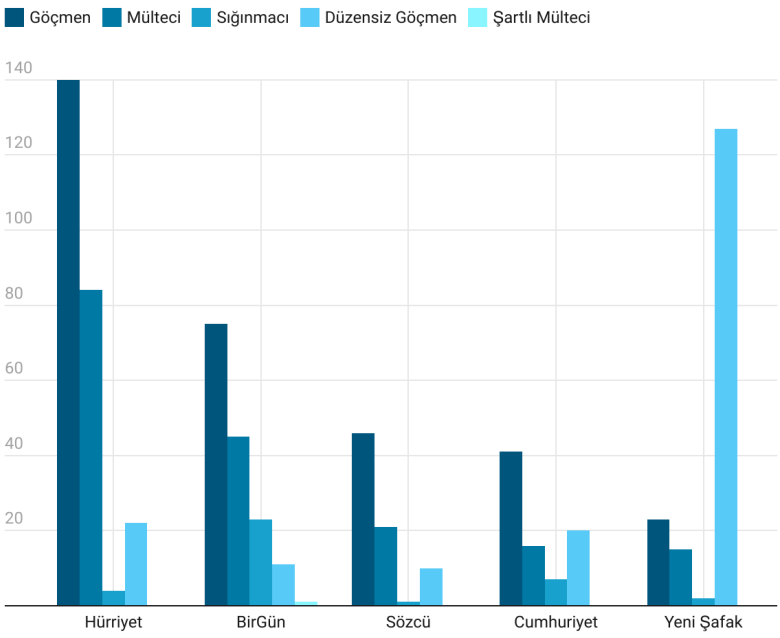

Şekil 4.32 Haber Metinlerinde Yer Alan Hukuki Statüler

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberin 78'inde (%33,5), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberin 118'inde (%32,1), Sözcü gazetesinde yayımlanan

160 haberin 82'sinde (%51,3), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberin 44'ünde (%20,9) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberin 100'ünde (%54,3) Afganların hukuki statüsüne dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şekil 4.32.'de görüldüğü üzere, Afganlar, BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerin 75'inde göçmen, 45'inde mülteci, 23'ünde sığınmacı, 11'inde düzensiz göçmen ve 1'inde şartlı mülteci; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 140'ında göçmen, 84'ünde mülteci, 22'sinde düzensiz göçmen ve 4'ünde sığınmacı; Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerin 46'sında göçmen, 21'inde mülteci, 10'unda düzensiz göçmen ve 1'inde sığınmacı; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haberlerin 127'sinde düzensiz göçmen, 23'ünde göçmen, 15'inde mülteci ve 2'sinde sığınmacı; Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberlerin 41'inde göçmen, 20'sinde düzensiz göçmen, 16'sında mülteci ve 7'sinde sığınmacı olarak tanımlanmıştır.

Mülteci, sığınmacı, göçmen ve düzensiz göçmen gibi statüler ulusal ve uluslararası hukuk açısından önemlidir. Gazeteler; toplumları ve göç eden bireyleri bu göç statüleri hakkında bilgilendirmek ve aydınlatmakla yükümlüdür. Hukuki statülerin açıklığa kavuşturulmaması hem toplumların göç eden bireyler hakkında yanlış veya eksik bilgilere sahip olmasına neden olabilmekte hem de göç eden bireylerin kendi haklarını ve statülerini anlamalarını ve savunmalarını zorlaştırabilmektedir. Türkiye, Afganistan gibi Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelen ve iltica etmek isteyen kişilere Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kapsamında geçici uluslararası koruma sağlamaktadır. Türkiye, bu kanun kapsamında uluslararası koruma talebinde bulunan Afganlara, yapılan incelemeler neticesinde "şartlı mülteci" statüsü ve uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi vermektedir. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin hem yayımladıkları bir kısım haberde Afganların hukuki statülerine dair herhangi bir bilgi sunmadığını hem de yayımladıkları bir kısım haberde hukuki statüleri gelişigüzel kullandığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, gazetelerin Afgan göçünü derinlemesine ele almadığı ve okuyuculara eksik ve yanıltıcı bilgiler sunduğu saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

Şekil 4.33 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar

BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberde sırası ile "Afgan, kaçak, yasa dışı, tutuklanan, düzensiz, yeni, sivil, kayıtsız, Afganistanlı, genç, kötü, vasıfsız, vasıflı, terörist, köle, gerici, yabancı, cihatçı, kaçan, kardeş, kasap, katil, siyasi, suçlu, tecavüzcü, tehlikeli, kontrolsüz, ucuz, ünlü, ihtiyar, göçmen, yanmış, güçlü, geri, şüpheli, istilacı, yoksul, işgalci, milyonlarca, güvenilir, muhafazakar, uğursuz, işçi, uyuşturucu, hırsız, büyük, radikal, sapık, muhtaç, perişan, yayılmacı, mağdur, yetenekli, masum, milliyetçi, katil, çaresiz, aciz, fakir, anormal, gariban, dindar, garip, ezilen, ataerkil, cesur, azınlık, çalışan, çok sayıda, barbar ve beceriksiz" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. BirGün gazetesinde yayımlanan haberlerde "Afgan" ve "Afganistanlı" gibi ifadelerin sıklıkla kullanılarak Afganların kimliklerinin ve vatandaşı oldukları ülkenin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında "kaçak", "yasa dışı", "terörist", "işgalci", "katil" ve "tehlikeli" gibi olumsuz sıfatların sıklıkla kullanılarak Afganların hem yasal yolları takip etmeden veya gerekli izinleri almadan bir ülkeye giren hem de toplum için tehlikeli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, haberlerde Afganlara dair nadiren "masum" veya "muhtaç" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Olumlu gibi görünen bu sıfatlar ile Afganların savunmasız, kendi kendine yetemeyen ve yardıma muhtaç bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.34 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar

Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberde sırası ile "Afgan, kaçak, Afganistanlı, Afganistan uyruklu, Afgan uyruklu, yabancı uyruklu, tutuklu, kayıtsız, eğitimli, eşini bıçaklayan, ekonomik yük, tıpçı, şüpheli, cani, başarılı, sınav birincisi, silahlı ve genç" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinde yayımlanan haberlerde "Afgan", "Afganistanlı", "Afganistan uyruklu" ve "Afgan uyruklu" gibi ifadelerin sıklıkla kullanılarak Afganların kimliklerinin ve vatandaşı oldukları ülkenin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında "kaçak", "kayıtsız", "eşini bıçaklayan" ve "ekonomik yük" gibi sıfatların sıklıkla kullanılarak Afganların yasal yolları takip etmeden veya gerekli izinleri almadan bir ülkeye giren, olumsuz olaylara karışan, ekonomi ve toplum için tehlikeli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Hürriyet gazetesinin politik duruşu ve hükümetle olan ilişkisi doğrultusunda yayımladığı haberlerde nadiren de olsa "başarılı", "eğitimli", "tıpçı" ve "sınav birincisi" gibi olumlu sıfatları kullanarak Afganları eğitimli ve potansiyel olarak ülke ekonomisine katkı sağlayabilecek bireyler veya gruplar olarak temsil ettiği saptanmıştır.

Şekil 4.35 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar

Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberde sırası ile "Afgan, Afganistan uyruklu, Afganistanlı, kaçak, tutuklu, yoğunlaşan, akın akın gelen, kontrol altına alınması gereken, Afgan uyruklu, yabancı uyruklu, düzensiz, yasa dışı, şüpheli, hırsız, kadın karşıtı, etkileyici, uyuşturucu, ekonomik yük, entegre olamayan, çok sayıda, müstehcen ve saldırgan" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Sözcü gazetesinde yayımlanan haberlerde "Afgan", "Afganistan uyruklu", "Afganistanlı" ve "Afgan uyruklu" gibi ifadelerin sıklıkla kullanılarak Afganların kimliklerinin ve vatandaşı oldukları ülkenin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında "kaçak", "kadın karşıtı", "entegre olamayan" ve "ekonomik yük" gibi olumsuz sıfatların sıklıkla kullanılarak Afganların yasal yolları takip etmeden veya gerekli izinleri almadan bir ülkeye giren, kadınlara yönelik düşmanca ve saldırgan bir tavır sergileyen, başka bir topluma uyum sağlama veya katılma yeteneğine sahip olmayan, ülkenin ekonomisini olumsuz etkileyen bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. İktidar karşıtı olan Sözcü gazetesinin, iktidarın göç politikalarını desteklemediği ve yayımladığı haberlerde Afganlara yönelik neredeyse hiç olumlu bir sıfat kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.36 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar

Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberde sırası ile "Afgan, Afganistan uyruklu, kaçak, Afganistanlı, şüpheli, yasa dışı, kayıt dışı, Afgan uyruklu, tutuklu, eşini bıçaklayan, mağdur, kovulan, yabancı, muhacir, toplumsal huzuru bozan, sahtecilik yapan, sivil, sürgün edilen ve mazlum" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haberlerde "Afgan", "Afganistan uyruklu", "Afganistanlı" ve "Afgan uyruklu" gibi ifadelerin sıklıkla kullanılarak

Afganların kimliklerinin ve vatandaşı oldukları ülkenin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında "kaçak" ve "eşini bıçaklayan" gibi sıfatların sıklıkla kullanılarak Afganların yasa dışı olarak ülkeye giriş yapan ve olumsuz olaylara karışan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, İslamcı ve sağ siyasi görüşü benimseyen Yeni Şafak gazetesinin politik duruşu ve hükümetle olan ilişkisi doğrultusunda yayımladığı haberlerde "mağdur", "muhacir", "sivil", "sürgün edilen" ve "mazlum" gibi sıfatlar üzerinden Afganları insan hakları ihlallerine maruz kalan ve zorlu koşullar altında yaşayan bireyler veya gruplar olarak da temsil ettiği saptanmıştır.

Şekil 4.37 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haberlerde Yer Alan Sıfatlar

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberde sırası ile "Afgan, Afganistan uyruklu, kaçak, Afganistanlı, yasa dışı, Afgan uyruklu, yabancı uyruklu, tecavüzcü, zanlı, dehşet saçan, yoksul, tutuklanan ve katil zanlısı" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haberlerde "Afgan", "Afganistan uyruklu", "Afganistanlı" ve "Afgan uyruklu" gibi ifadelerin sıklıkla kullanılarak Afganların kimliklerinin ve vatandaşı oldukları ülkenin öne çıkarıldığı görülmüştür. Haberlerin büyük bir kısmında "kaçak", “tecavüzcü” ve “dehşet saçan” gibi olumsuz sıfatların sıklıkla kullanılarak Afganların hem yasal yolları takip etmeden veya gerekli izinleri almadan bir ülkeye giren hem de toplum için tehlikeli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, haberlerde Afganlara dair nadiren "yoksul" gibi sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Bu sıfatlar üzerinden Afganların ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği görülmüştür. Genel olarak araştırmanın bulguları örneklem gazetelerin Afganlara dair sıklıkla olumsuz sıfatlar kullandığını ortaya koymuştur. Hürriyet ve

Yeni Şafak gibi iktidara yakın gazetelerin nadiren de olsa iktidar politikalarına uygun olarak Afganlara dair olumlu sıfatlar kullandığı saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

4.9. Fotoğraf Sayısı

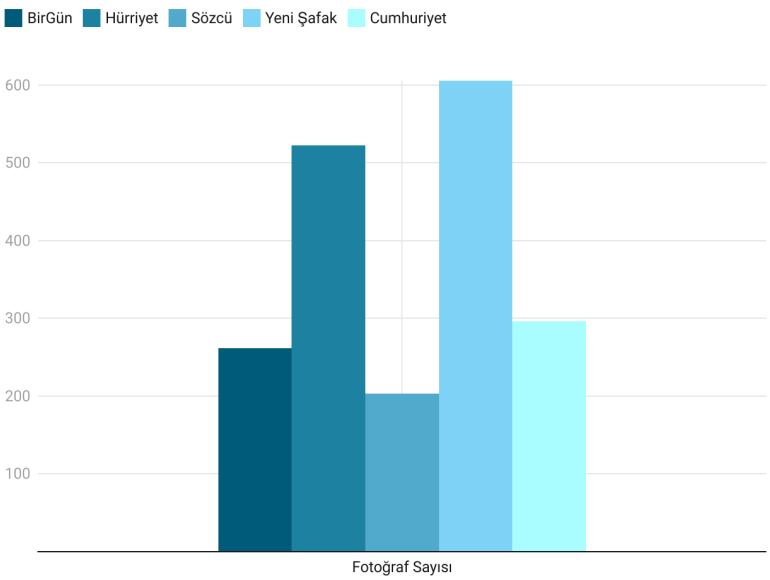

Şekil 4.38 Gazetelerde Yayımlanan Fotoğraf Sayısı

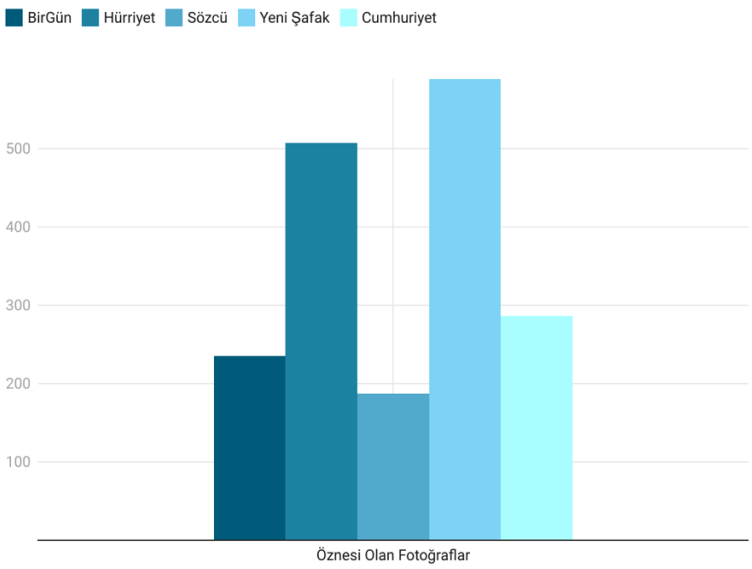

Şekil 4.39 Öznesi Olan Fotoğrafların Sayısı

Şekil 4.38.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 233 haberde 262; Hürriyet gazetesinde yayımlanan 368 haberde 523; Sözcü gazetesinde yayımlanan 160 haberde 203; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 211 haberde 606 ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 184 haberde 296 haber fotoğrafı yer almıştır. Şekil 4.39.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 235'inde (%89,69); Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 507'sinde (%96,94); Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 187'sinde (%92,12); Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 589'unda (%97,19) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 286'sında (%96,62) bir veya birden fazla özne yer almıştır.

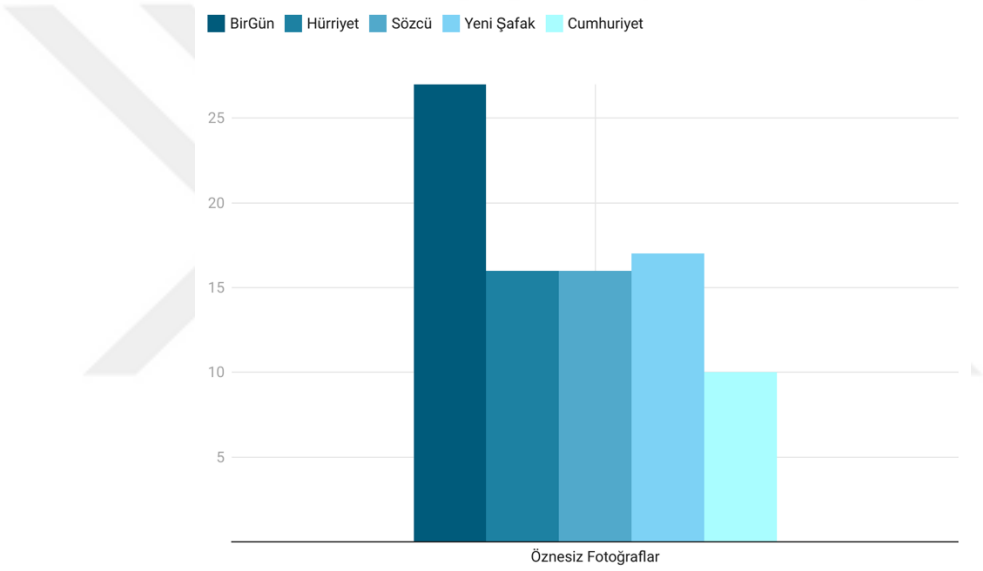

Şekil 4.40 Öznesi Olmayan Fotoğrafların Sayısı

Şekil 4.40.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 27'sinde (%10,31); Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 16'sında (%3,06); Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 16'sında (%7,88); Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 17'sinde (%2,81) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 10'unda (%3,38) doğrudan herhangi bir özne yer almamıştır. Öznesi olmayan bu fotoğraflar, örneklem dışında bırakılmamış; ancak bir özne içermemesi nedeni ile görsel içerik analizine dahil edilmemiştir.

Şekil 4.41 Gazetelerde Yer Alan Öznesiz Fotoğraflar

Gazetelerin yayımladıkları haberlerde, öznesi olmayan fotoğraflara nadiren yer verdiği görülmüştür. Bu fotoğraflarda genel olarak Afganların vücutlarının yalnızca küçük bir kısmının veya sadece bayrak, kamyonet, bina, sınır teli, kırık cam, kelepçe, uyuşturucu madde, polis aracı, silah, hakim tokmağı veya polis şeridi gibi çeşitli sembolik öğelerin veya nesnelerin yer aldığı görülmüştür. Gazetelerin, öznesi olmayan bu fotoğraflar üzerinden Afganların kişisel kimliklerini geri plana attığı ve onları çeşitli sembolik öğelere ve nesnelere indirgediği saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın dördüncü hipotezini desteklediği görülmüştür.

4.10. Fotoğrafın Kaynağı, Öznesi ve Kalitesi

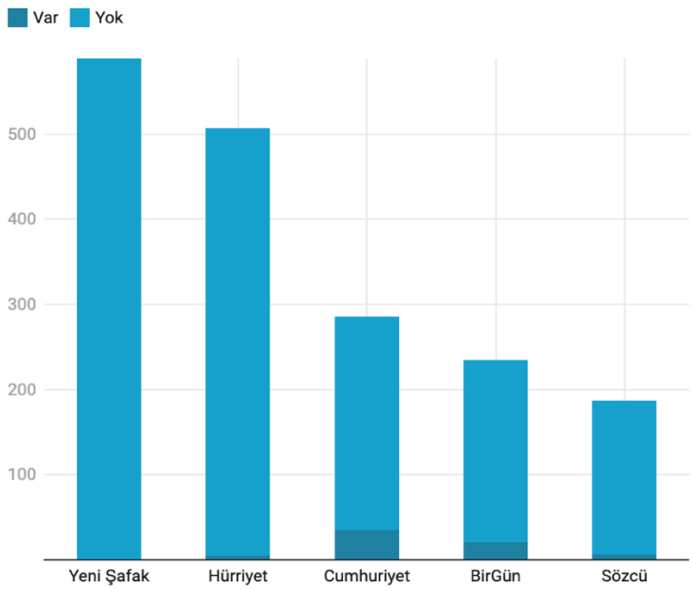

Şekil 4.42 Öznesi Olan Haber Fotoğraflarının Kaynağı

BirGün gazetesinde yayımlanan 235, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 507, Sözcü gazetesinde yayımlanan 187, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 589 ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 286 haber fotoğrafında bir veya birden fazla öznenin yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.42.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde 214 (%91,1), Hürriyet gazetesinde 502 (%99), Sözcü gazetesinde 181 (%96,8) ve Cumhuriyet gazetesinde 251 (%87,8) haber fotoğrafının kaynağına yer verilmemiştir. Yeni Şafak gazetesinde ise yayımlanan 589 haber fotoğrafından hiçbirinin kaynağına yer verilmediği saptanmıştır.

Gazetelerin yayımladıkları haber fotoğraflarının kaynağını belirtmemesi hem fotoğrafın gerçekliği ve doğruluğu konusunda şüphe yaratabilmekte hem de telif hakkı ihlali ve intihal riskini artırabilmektedir. Araştırmanın bulguları, gazetelerin düzensiz Afgan göçüne dair yayımladıkları haberlerde sıklıkla haber fotoğraflarına yer vermelerine rağmen haber fotoğraflarının büyük bir kısmının kaynağına yer vermeyerek doğru ve güvenilir bilgi sunma sorumluluğunu yerine getirmediklerini ve gazetecilik etiğine uygun davranmadıklarını ortaya koymuştur.

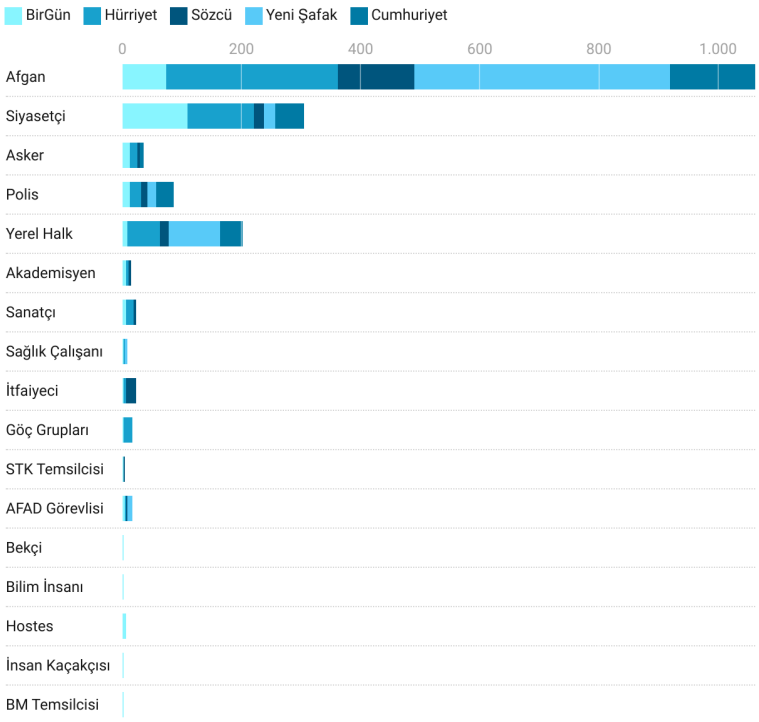

Şekil 4.43 Haber Fotoğraflarının Ana Aktörleri

Şekil 4.43.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 235 haber fotoğrafının 73'ünde (%31,1) Afganlar, 110'unda siyasetçiler, 13'ünde askerler, 12'sinde polisler, 8'inde yerel halk, 7'sinde akademisyenler, 7'sinde sanatçılar, 2'sinde sağlık çalışanları, 1'inde itfaiyeciler, 1'inde göç grupları ve 1'inde STK temsilcileri ana aktör olarak yer almıştır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan 507 haber fotoğrafının 289'unda (%57) Afganlar, 110'unda siyasetçiler, 55'inde yerel halk, 19'unda polisler, 11'inde sanatçılar, 11'inde askerler, 5'inde itfaiyeciler, 3'ünde AFAD görevlileri, 2'sinde bekçiler, 1'inde bilim insanları ve 1'inde sağlık çalışanları ana aktör olarak yer almıştır. Sözcü gazetesinde yayımlanan 187 haber fotoğrafının 127'sinde (%67,9) Afganlar, 18'inde siyasetçiler, 15'inde yerel halk, 10'unda polisler, 6'sında hostesler, 5'inde askerler, 4'ünde AFAD görevlileri, 1'inde insan kaçakçıları ve 1'inde BM temsilcileri ana aktör olarak yer almıştır. Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 589 haber fotoğrafının 431'inde (%73,2) Afganlar, 85'inde yerel halk, 18'inde siyasetçiler, 16'sında göç grupları, 16'sında İtfaiyeciler, 15'inde polisler, 4'ünde akademisyenler, 2'sinde AFAD görevlileri, 1'inde askerler ve 1'inde sağlık çalışanları ana aktör olarak yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 286 haber fotoğrafının 142'sinde (%49,7) Afganlar, 49'unda siyasetçiler, 39'unda yerel halk, 30'unda polisler, 7'sinde

AFAD görevlileri, 5'inde sanatçılar, 4'ünde sağlık çalışanları, 4'ünde akademisyenler, 5'inde askerler ve 1'inde STK temsilcileri ana aktör olarak yer almıştır.

Araştırmanın bulguları; Afganların farklı siyasi ve ideolojik eğilimlere sahip olan Hürriyet, Sözcü ve Yeni Şafak gazetelerinin yayımladıkları haber fotoğraflarının büyük bir kısmında ana aktör olarak yer aldığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, tüm örneklem gazetelerin yayımladıkları haber fotoğraflarında Afganların yanı sıra haber metinleri ile bağlantılı olarak farklı aktörleri de sıklıkla öne çıkardığı görülmüştür. Siyasetçilerin, örneklem gazetelerin hem haber metinlerinde hem de haber fotoğraflarında en fazla öne çıkan aktörlerden biri olduğu saptanmıştır. Bu, örneklem gazetelerin Afgan göçünü sadece bir insanî kriz olarak değil, aynı zamanda siyasi bir olgu olarak temsil ettiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, gazetelerin yayımladığı bazı haber fotoğraflarında askerlerin, polislerin, yerel halkın, akademisyenlerin, sanatçıların, sağlık çalışanlarının, itfaiyecilerin, göç gruplarının, STK temsilcilerinin, AFAD görevlilerinin, bekçilerin, bilim insanlarının, hosteslerin, insan kaçakçılarının ve BM temsilcilerinin de ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Bu, gazetelerin haber fotoğrafları üzerinden göçü toplumun farklı kesimlerini, uluslararası ilişkileri, insani yardımı ve güvenliği içeren çok yönlü ve karmaşık bir olgu olarak temsil ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın ikinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

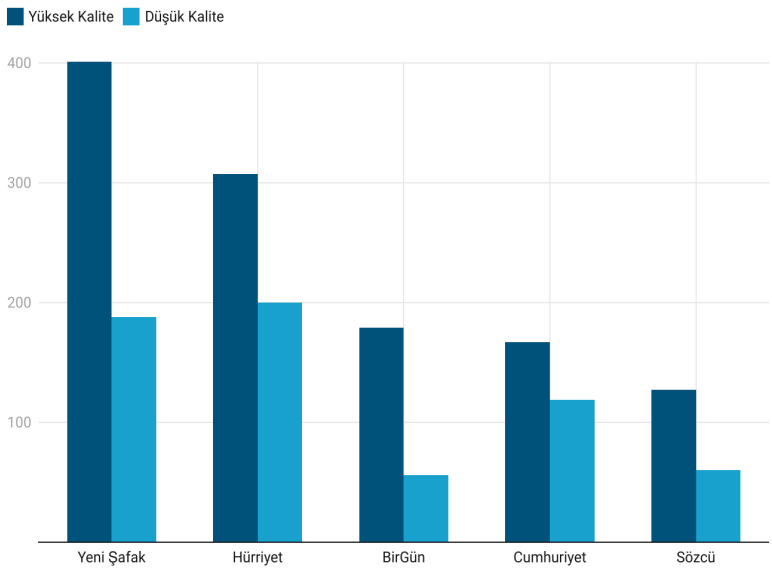

Şekil 4.44 Haber Fotoğraflarının Kalitesi

Şekil 4.44.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 179 (%76,2); Hürriyet gazetesinde yayımlanan 307 (%60,6); Sözcü gazetesinde yayımlanan 127 (%67,9); Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 401 (%68,1) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 167 (%58,4) haber fotoğrafı yüksek kalitelidir. BirGün gazetesinde yayımlanan 56 (%23,8); Hürriyet gazetesinde yayımlanan 200 (%39,4); Sözcü gazetesinde yayımlanan 60 (%32,1); Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 188 (%31,9) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 119 (%41,6) haber fotoğrafı ise düşük kalitelidir.

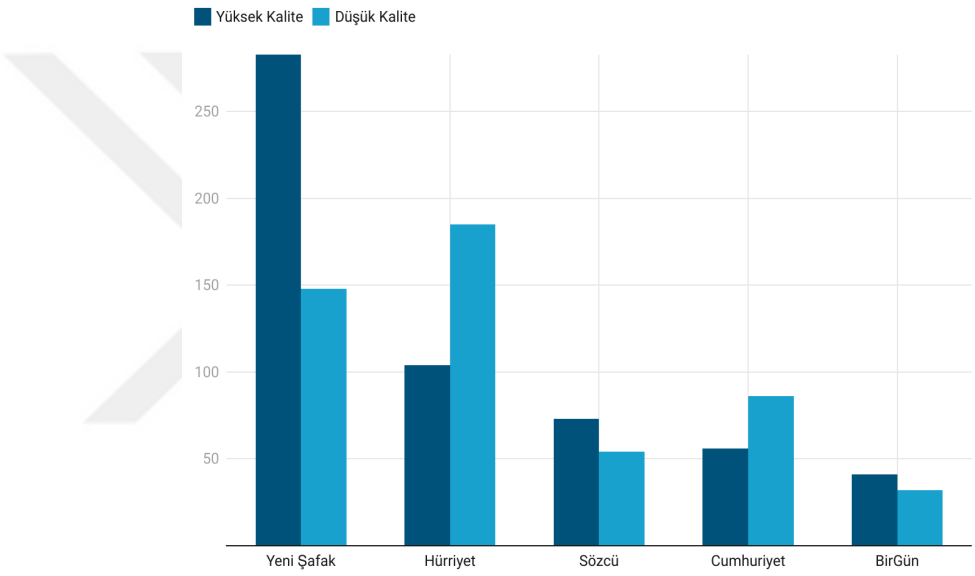

Şekil 4.45 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Kalitesi

Şekil 4.45.'te görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 41 (%56,2); Hürriyet gazetesinden 104 (%36); Sözcü gazetesinden 73 (%57,5); Yeni Şafak gazetesinden 283 (%65,7) ve Cumhuriyet gazetesinden 56 (%39,4) haber fotoğrafı yüksek kalitelidir. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 32 (%43,8); Hürriyet gazetesinden 185 (%64); Sözcü gazetesinden 54 (%42,5); Yeni Şafak gazetesinden 148 (%34,3) ve Cumhuriyet gazetesinden 86 (%60,6) haber fotoğrafı ise düşük kalitelidir.

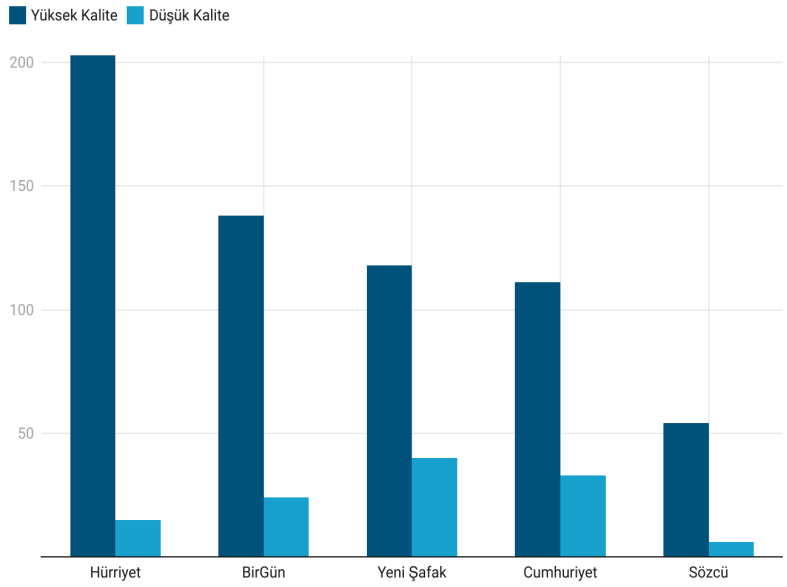

Şekil 4.46 Diğer Aktörlere Dair Haber Fotoğraflarının Kalitesi

Şekil 4.46.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 138 (%85,2); Hürriyet gazetesinden 203 (%93,1); Sözcü gazetesinden 54 (%90); Yeni Şafak gazetesinden 118 (%74,7) ve Cumhuriyet gazetesinden 111 (%77,1) haber fotoğrafı yüksek kalitelidir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 24 (%14,8); Hürriyet gazetesinden 15 (%6,9); Sözcü gazetesinden 6 (%10); Yeni Şafak gazetesinden 40 (%25,3) ve Cumhuriyet gazetesinden 33 (%22,9) haber fotoğrafı ise düşük kalitelidir.

Yüksek kaliteli fotoğraflar; yüksek çözünürlüklü, daha fazla ayrıntı içeren, renklerin doğru ve zengin bir şekilde aktarıldığı, öznelerin veya nesnelerin net bir şekilde göründüğü, uygun izleme açılarına ve pozlamaya sahip fotoğraflardır. Araştırmanın bulguları, iktidara yakın bir politika izleyen Yeni Şafak'ın yayımladığı haberlerde Afganların ana aktör olarak yer aldığı yüksek kaliteli haber fotoğraflarına sıklıkla yer verdiğini göstermiştir. Bununla birlikte, araştırma bulguları gazetelerin yayımladıkları haberlerde Afganların ana aktör olarak yer aldığı düşük kaliteli haber fotoğraflarına sıklıkla yer verdiğini ortaya koymuştur. Tüm gazetelerde; askerlerin, polislerin, yerel halkın, akademisyenlerin, sanatçıların, sağlık çalışanlarının, itfaiyecilerin, göç gruplarının, STK temsilcilerinin, AFAD görevlilerinin, bekçilerin, bilim insanlarının, hosteslerin, insan kaçakçılarının ve BM temsilcilerinin ana aktör olduğu fotoğrafların büyük bir çoğunluğunun ise yüksek kaliteli olduğu görülmüştür.

Bu, örneklem gazetelerin genel olarak Afganların sorunlarını küçümsediğini ve Afganları diğer aktörlere kıyasla daha değersiz ve olumsuz bir şekilde temsil ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

4.11. Haber Fotoğraflarının Temaları ve Haber Metniyle İlişkisi

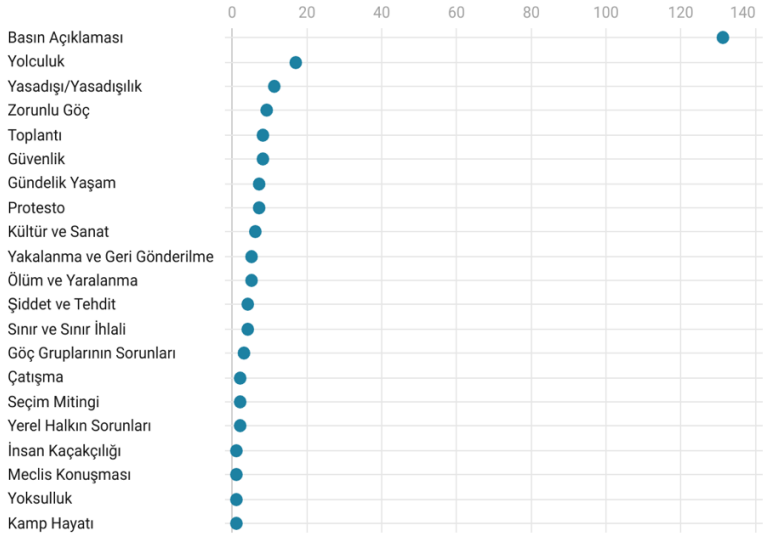

Şekil 4.47 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.47.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde, 21 farklı tema içeren 235 haber fotoğrafı yayımlanmıştır. Bu haber fotoğraflarından 131'inin (%55,7) basın açıklaması, 17'sinin (%7,2) yolculuk ve 11'inin (%4,7) yasadışı/yasadışılık temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarından 9 tanesinin zorunlu göç; 8'er tanesinin toplantı ile güvenlik; 7'şer tanesinin gündelik yaşam ile protesto; 6 tanesinin kültür ve sanat; 5'er tanesinin yakalanma ve geri gönderilme ile ölüm ve yaralanma; 4'er tanesinin şiddet ve tehdit ile sınır ve sınır ihlali; 3 tanesinin göç gruplarının sorunları; 2'şer tanesinin çatışma, seçim mitingi ile yerel halkın sorunları; 1'er tanesinin insan kaçakçılığı, meclis konuşması, yoksulluk ile kamp hayatı temasını içerdiği görülmüştür.

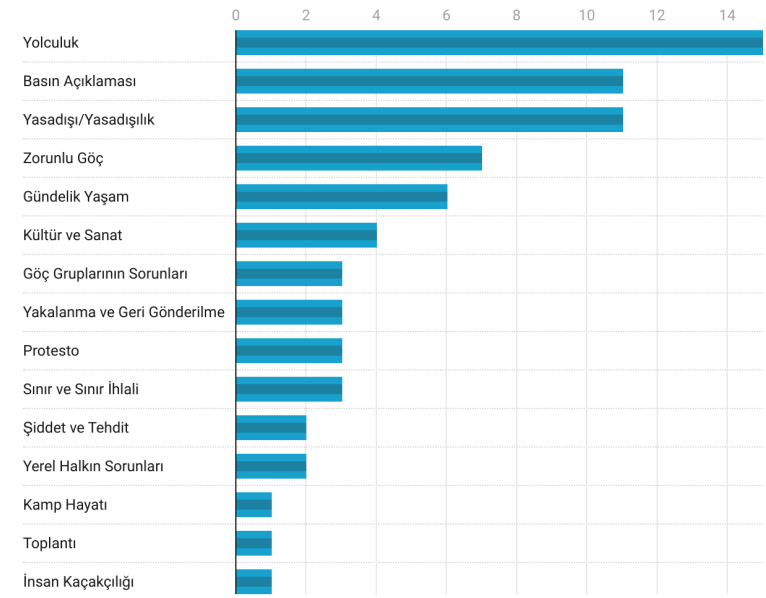

Şekil 4.48 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.49 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları

Afganların, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 73 tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.48.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 73 haber fotoğrafı, 15 farklı tema içermiştir. Bu haber

fotoğraflarından 15'inin (%20,5) yolculuk, 11'inin (%15,1) basın açıklaması ve 11'inin (%15,1) yasadışı/yasadışılık temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı bu haber fotoğraflarından 7 tanesinin zorunlu göç; 6 tanesinin gündelik yaşam; 4 tanesinin kültür ve sanat; 3'er tanesinin göç gruplarının sorunları, yakalanma ve geri gönderilme, protesto ile sınır ve sınır ihlali; 2'şer tanesinin şiddet ve tehdit ile yerel halkın sorunları; 1'er tanesinin kamp hayatı, toplantı ile insan kaçakçılığı temasını içerdiği tespit edilmiştir.

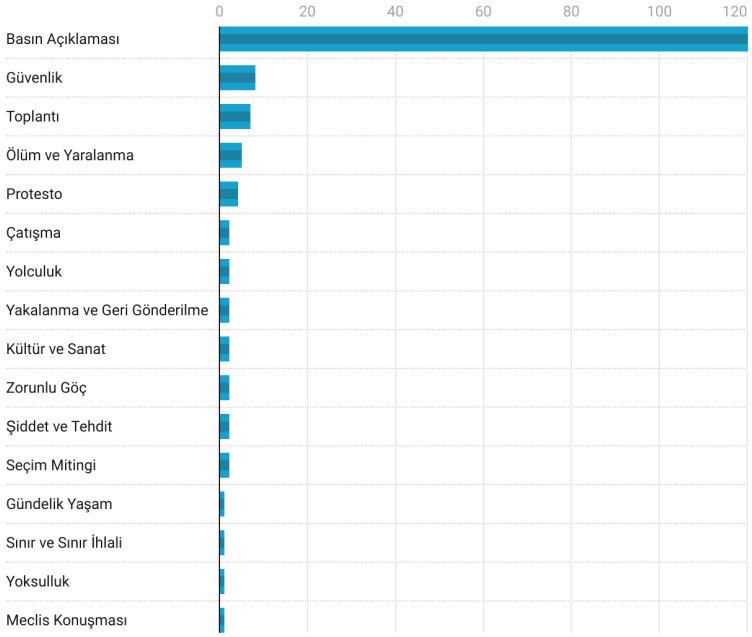

Şekil 4.50 BirGün Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları

BirGün gazetesinde yayımlanan 162 haber fotoğrafında akademisyenlerin, askerlerin, yerel halkın, göç gruplarının, itfaiyecilerin, polislerin, sağlık çalışanlarının, sanatçıların, siyasetçilerin veya STK temsilcilerinin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.50.'de görüldüğü üzere, bu haber fotoğraflarından 120'si (%74,1) basın açıklaması temasını içermiştir. Ayrıca, BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı bu haber fotoğraflarından 8 tanesinin güvenlik; 7 tanesinin toplantı; 5 tanesinin ölüm ve yaralanma; 4 tanesinin protesto; 2'şer tanesinin çatışma, yolculuk, yakalanma ve geri gönderilme, kültür ve sanat, zorunlu göç, şiddet ve tehdit ile seçim mitingi; 1'er tanesinin gündelik yaşam, sınır ve sınır ihlali, yoksulluk ile meclis konuşması temasını içerdiği görülmüştür.

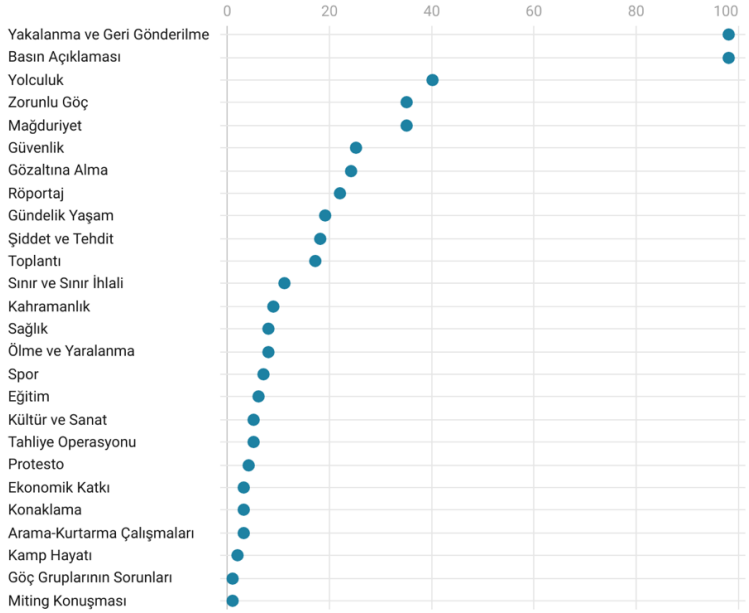

Şekil 4.51 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.51.'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde, 26 farklı tema içeren 507 haber fotoğrafı yayımlanmıştır. Bu haber fotoğraflarından 98'inin (%19,3) yakalanma ve geri gönderilme, 98'inin (%19,3) basın açıklaması, 40'ının (%7,9) yolculuk, 35'inin (%6,9) zorunlu göç ve 35'inin (%6,9) mağduriyet temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarından 25 tanesinin güvenlik; 24 tanesinin gözaltına alma; 22 tanesinin röportaj; 19 tanesinin gündelik yaşam; 18 tanesinin şiddet ve tehdit; 17 tanesinin toplantı; 11 tanesinin sınır ve sınır ihlali; 9 tanesinin kahramanlık; 8'er tanesinin sağlık ile ölme ve yaralanma; 7 tanesinin spor; 6 tanesinin eğitim; 5'er tanesinin kültür ve sanat ile tahliye operasyonu; 4 tanesinin protesto; 3'er tanesinin ekonomik katkı, konaklama ile arama-kurtarma çalışmaları; 2 tanesinin kamp hayatı; 1'er tanesinin göç gruplarının sorunları ile miting konuşması temasını içerdiği görülmüştür.

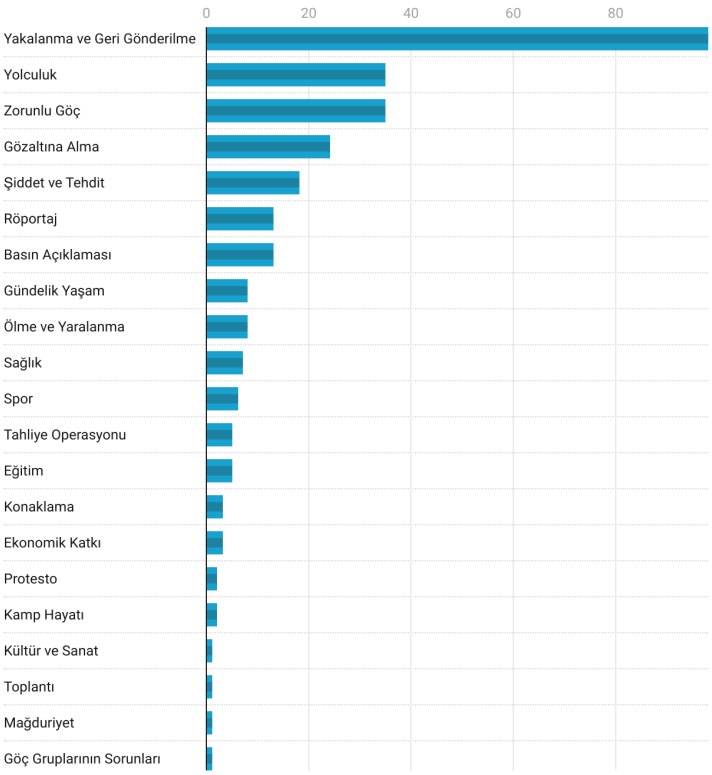

Şekil 4.52 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.53 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları

Afganların, Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 289 tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.52.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 289 haber fotoğrafı, 21 farklı tema içermiştir. Bu haber fotoğraflarından 98'inin (%33,9) yakalanma ve geri gönderilme, 35'inin (%12,1) yolculuk ve 35'inin (%12,1) zorunlu göç temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı bu haber fotoğraflarından 24 tanesinin gözaltına alma; 18 tanesinin şiddet ve tehdit; 13'er tanesinin röportaj ile basın açıklaması; 8'er tanesinin gündelik yaşam ile ölme ve yaralanma; 7 tanesinin sağlık; 6 tanesinin spor; 5'er tanesinin tahliye operasyonu ile eğitim; 3'er tanesinin konaklama ile ekonomik katkı; 2'şer tanesinin protesto ile kamp hayatı; 1'er tanesinin kültür ve sanat, toplantı, mağduriyet ile göç gruplarının sorunları temasını içerdiği tespit edilmiştir.

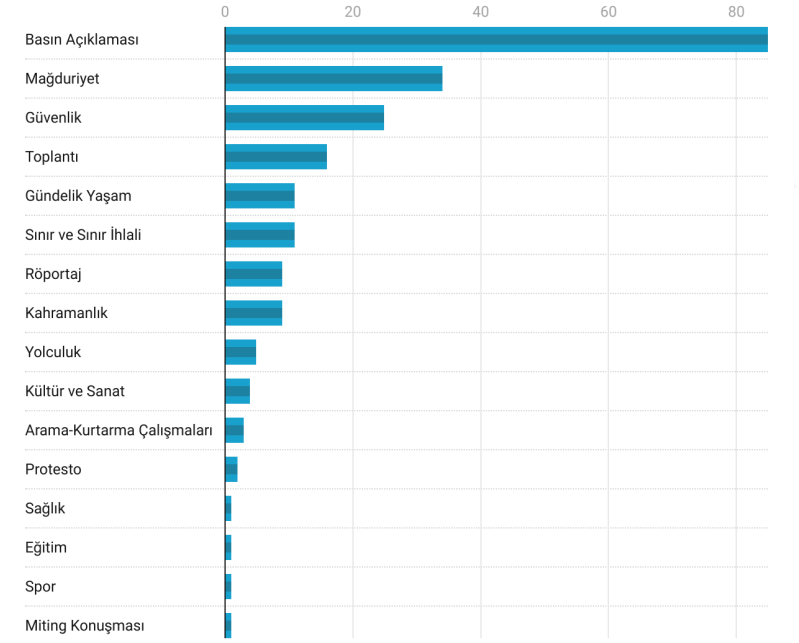

Şekil 4.54 Hürriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları

Hürriyet gazetesinde yayımlanan 218 haber fotoğrafında AFAD görevlilerinin, askerlerin, yerel halkın, bekçilerin, bilim insanlarının, itfaiyecilerin, polislerin, sağlık çalışanlarının, sanatçıların veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.54.'te görüldüğü üzere, bu haber fotoğraflarından 85'i (%39) basın açıklaması, 34'ü

(%15,6) mağduriyet ve 25'i (%11,5) güvenlik temasını içermiştir. Ayrıca, Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı bu haber fotoğraflarından 16 tanesinin toplantı; 11'er tanesinin gündelik yaşam ile sınır ve sınır ihlali; 9'ar tanesinin röportaj ile kahramanlık; 5 tanesinin yolculuk; 4 tanesinin kültür ve sanat; 3 tanesinin arama-kurtarma çalışmaları; 2 tanesinin protesto; 1'er tanesinin sağlık, eğitim, spor ve miting konuşması temasını içerdiği görülmüştür.

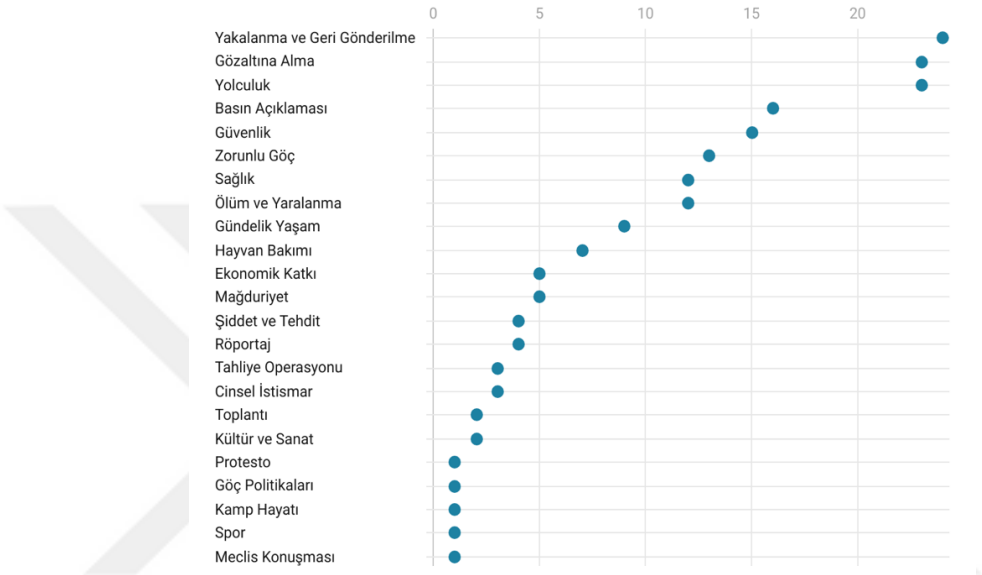

Şekil 4.55 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.55.'te görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde, 23 farklı tema içeren 187 haber fotoğrafı yayımlanmıştır. Bu haber fotoğraflarından 24'ünün (%12,8) yakalanma ve geri gönderilme, 23'ünün (%12,3) gözaltına alma ve 23'ünün (%12,3) yolculuk temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarından 16 tanesinin basın açıklaması; 15 tanesinin güvenlik; 13 tanesinin zorunlu göç; 12'şer tanesinin sağlık ile ölüm ve yaralanma; 9 tanesinin gündelik yaşam; 7 tanesinin hayvan bakımı; 5'er tanesinin ekonomik katkı ile mağduriyet; 4'er tanesinin şiddet ve tehdit ile röportaj; 3'er tanesinin tahliye operasyonu ile cinsel istismar; 2'şer tanesinin toplantı ile kültür ve sanat; 1'er tanesinin protesto, göç politikaları, kamp hayatı, spor ile meclis konuşması temasını içerdiği görülmüştür.

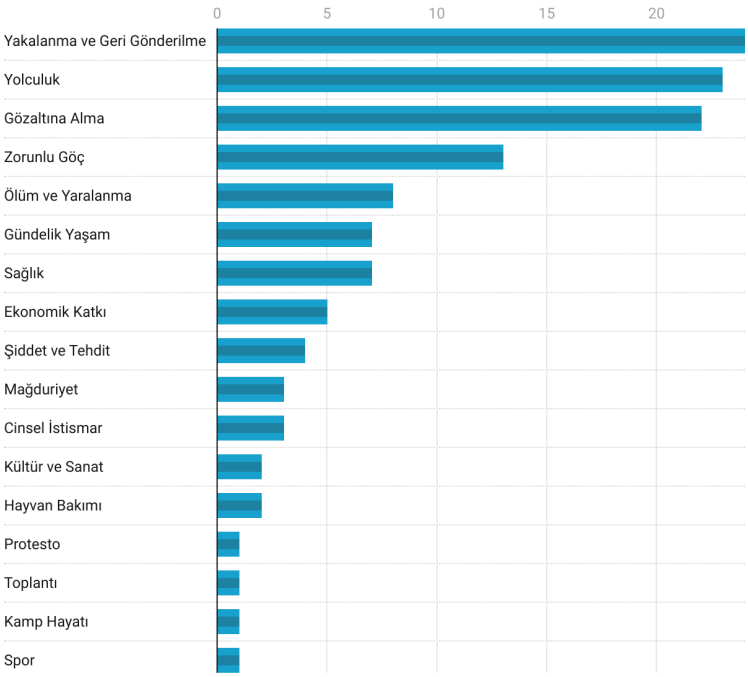

Şekil 4.56 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.57 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları

Afganların, Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 127 tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.56.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 127 haber fotoğrafı, 17 farklı tema içermiştir. Bu haber fotoğraflarından 24'ünün (%18,9) yakalanma ve geri gönderilme, 23'ünün (%18,1) yolculuk ve 22'sinin (%17,3) gözaltına alma temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı bu haber fotoğraflarından 13 tanesinin zorunlu göç; 8 tanesinin ölüm ve yaralanma; 7'şer tanesinin gündelik yaşam ile sağlık; 5 tanesinin ekonomik katkı; 4 tanesinin şiddet ve tehdit; 3'er tanesinin mağduriyet ile cinsel istismar; 2'şer tanesinin kültür ve sanat ile hayvan bakımı; 1'er tanesinin protesto, toplantı, kamp hayatı ve spor temasını içerdiği tespit edilmiştir.

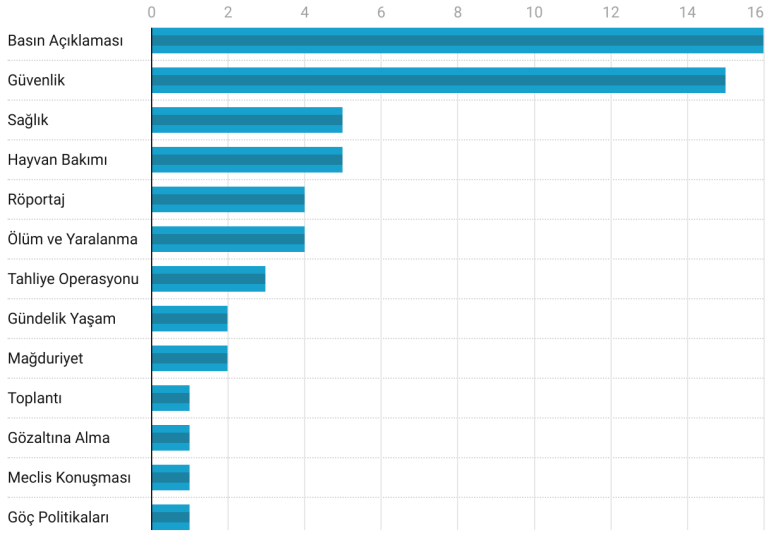

Şekil 4.58 Sözcü Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları

Sözcü gazetesinde yayımlanan 60 haber fotoğrafında AFAD görevlilerinin, yerel halkın, askerlerin, BM temsilcilerinin, hosteslerin, insan kaçakçılarının, polislerin veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.58.'de görüldüğü üzere, bu haber fotoğraflarından 16'sı (%26,7) basın açıklaması ve 15'i (%25) güvenlik temasını içermiştir. Ayrıca, Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı bu haber fotoğraflarından 5'er tanesinin sağlık ile hayvan bakımı; 4'er tanesinin röportaj ile ölüm ve yaralanma; 3 tanesinin tahliye operasyonu; 2'şer tanesinin gündelik yaşam ile mağduriyet; 1'er tanesinin toplantı, gözaltına alma, meclis konuşması ile göç politikaları temasını içerdiği görülmüştür.

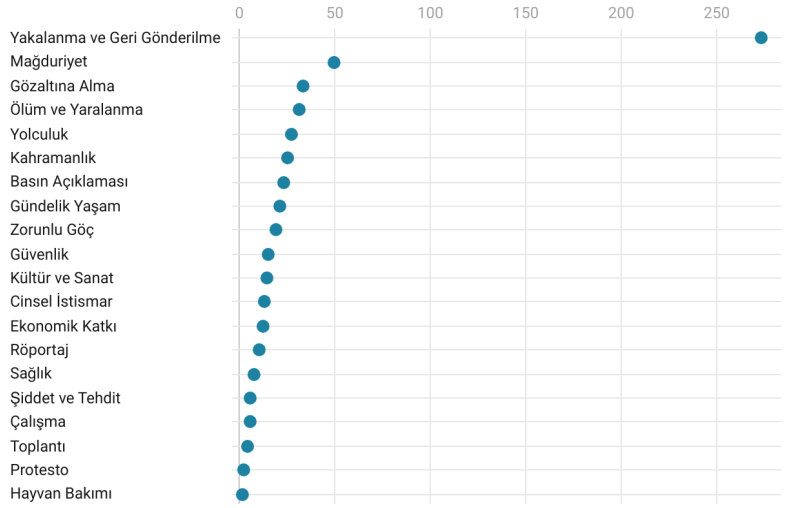

Şekil 4.59 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.59.'da görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde, 20 farklı tema içeren 589 haber fotoğrafı yayımlanmıştır. Bu haber fotoğraflarından 273'ünün (%46,3) yakalanma ve geri gönderilme, 49'unun (%8,3) mağduriyet, 33'ünün (%5,6) gözaltına alma, 31'inin (%5,3) ölüm ve yaralanma, 27'sinin (%4,6) yolculuk, 25'inin (%4,2) kahramanlık, 23'ünün (%3,9) basın açıklaması ve 21'inin (%3,6) gündelik yaşam temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarından 19 tanesinin zorunlu göç; 15 tanesinin güvenlik; 14 tanesinin kültür ve sanat; 13 tanesinin cinsel istismar; 12 tanesinin ekonomik katkı; 10 tanesinin röportaj; 7 tanesinin sağlık; 5'er tanesinin şiddet ve tehdit ile çalışma; 4 tanesinin toplantı; 2 tanesinin protesto; 1 tanesinin hayvan bakımı temasını içerdiği tespit edilmiştir.

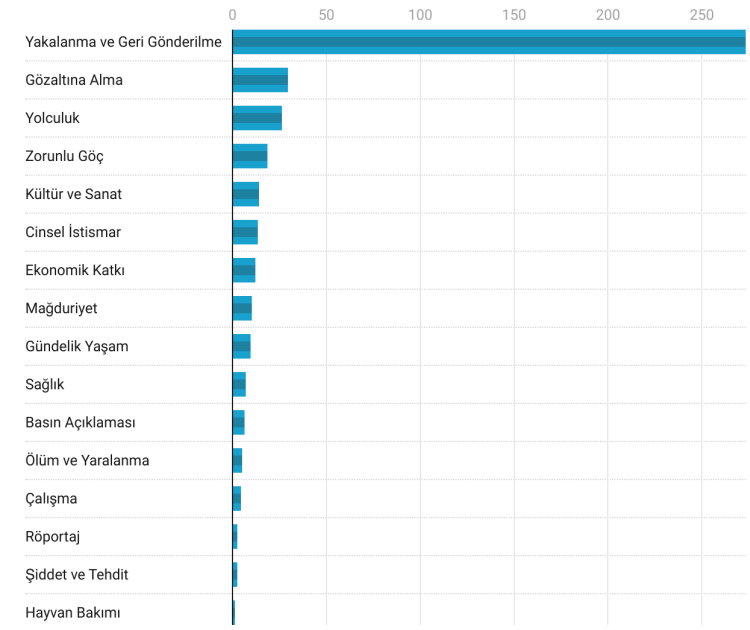

Şekil 4.60 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.61 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları

Afganların, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 431 tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.60.'ta görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 431 haber fotoğrafı, 16 farklı tema içermiştir. Bu haber fotoğraflarından 273'ünün (%63,3) yakalanma ve geri gönderilme, 29'unun (%6,7) gözaltına alma ve 26'sının (%6) yolculuk temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı bu haber fotoğraflarından 18 tanesinin zorunlu göç; 14 tanesinin kültür ve sanat; 13 tanesinin cinsel istismar; 12 tanesinin ekonomik katkı; 10 tanesinin mağduriyet; 9 tanesinin gündelik yaşam; 7 tanesinin sağlık; 6 tanesinin basın açıklaması; 5 tanesinin ölüm ve yaralanma; 4 tanesinin çalışma; 2'şer tanesinin röportaj ile şiddet ve tehdit; 1 tanesinin hayvan bakımı temasını içerdiği tespit edilmiştir.

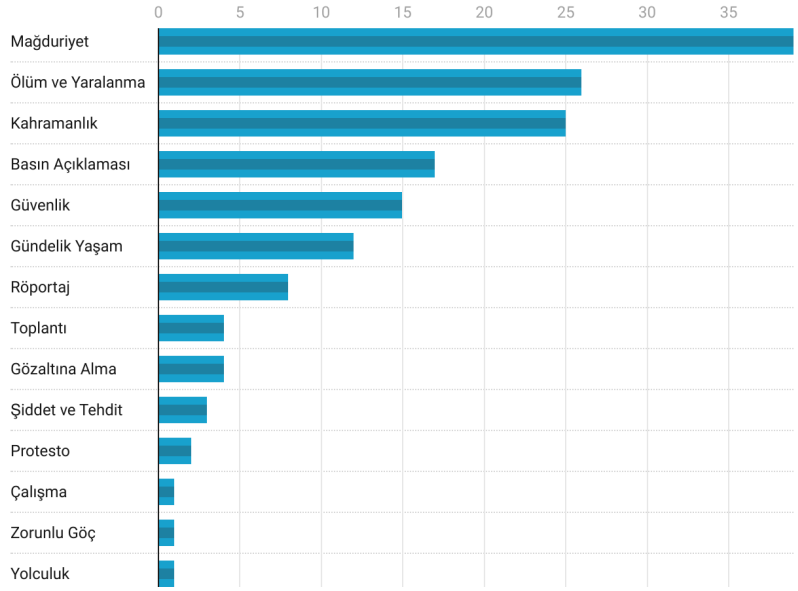

Şekil 4.62 Yeni Şafak Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları

Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 158 haber fotoğrafında AFAD görevlilerinin, yerel halkın, akademisyenlerin, askerlerin, göç gruplarının, itfaiyecilerin, polislerin, sağlık çalışanlarının veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.62.'de görüldüğü üzere, bu haber fotoğraflarından 39'u (%24,7) mağduriyet, 26'sı (%16,5) ölüm ve yaralanma ve 25'i (%15,8) kahramanlık temasını içermiştir. Ayrıca, Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı bu haber fotoğraflarından 17 tanesinin basın açıklaması; 15 tanesinin güvenlik; 12

tanesinin gündelik yaşam; 8 tanesinin röportaj; 4'er tanesinin toplantı ile gözaltına alma; 3 tanesinin şiddet ve tehdit; 2 tanesinin protesto; 1'er tanesinin çalışma, zorunlu göç ile yolculuk temasını içerdiği görülmüştür.

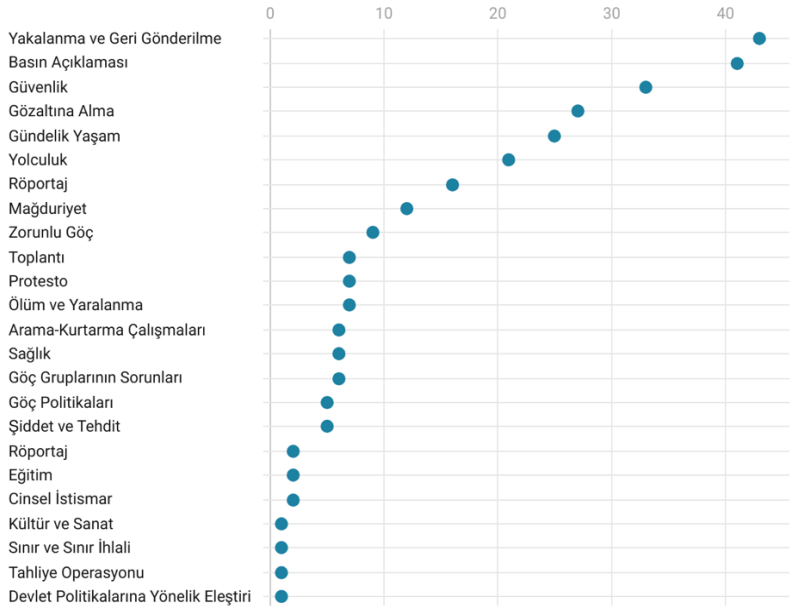

Şekil 4.63 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.63.'te görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde, 24 farklı tema içeren 286 haber fotoğrafı yayımlanmıştır. Bu haber fotoğraflarından 43'ünün (%15) yakalanma ve geri gönderilme, 41'inin (%14,3) basın açıklaması, 33'ünün (%11,5) güvenlik, 27'sinin (%9,4) gözaltına alma, 25'inin (%8,7) gündelik yaşam ve 21'inin (%7,3) yolculuk temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarından 16 tanesinin röportaj; 12 tanesinin mağduriyet; 9 tanesinin zorunlu göç; 7'şer tanesinin toplantı, protesto ile ölüm ve yaralanma; 6'şar tanesinin arama-kurtarma çalışmaları, sağlık ile göç gruplarının sorunları; 5'er tanesinin göç politikaları ile şiddet ve tehdit; 2'şer tanesinin röportaj, eğitim ile cinsel istismar; 1'er tanesinin kültür ve sanat, sınır ve sınır ihlali, tahliye operasyonu ile devlet politikalarına yönelik eleştiri temasını içerdiği tespit edilmiştir.

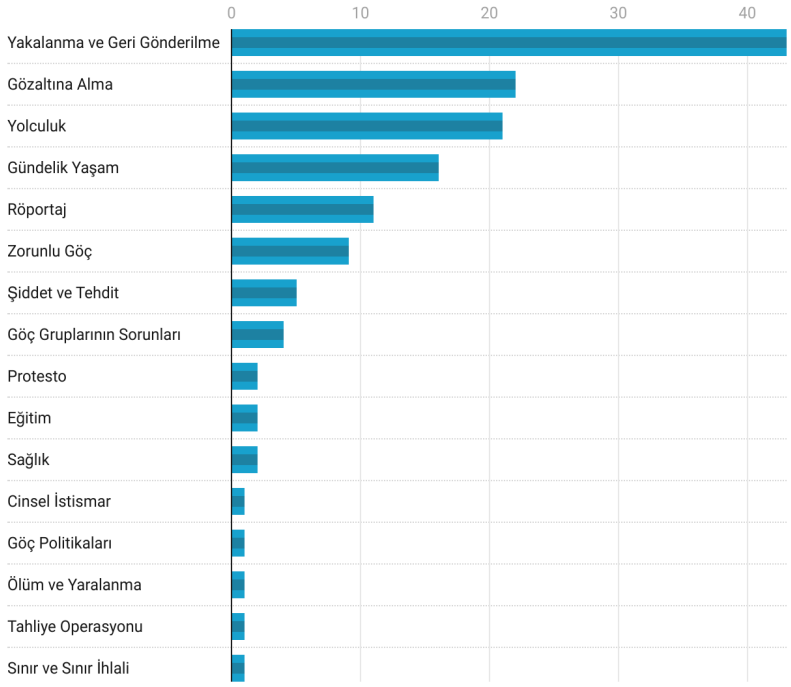

Şekil 4.64 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Temaları

Şekil 4.65 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğrafları

Afganların, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 142 tanesinde ana aktör olarak yer aldığı görülmüştür. Şekil 4.64.'te görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı 142 haber fotoğrafı, 16 farklı tema içermiştir. Bu haber fotoğraflarından 43'ünün (%30,3) yakalanma ve geri gönderilme, 22'sinin (%15,5) gözaltına alma ve 21'inin (%14,8) yolculuk temasını içerdiği görülmüştür. Ayrıca, Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı bu haber fotoğraflarından 16 tanesinin gündelik yaşam; 11 tanesinin röportaj; 9 tanesinin zorunlu göç; 5 tanesinin şiddet ve tehdit; 4 tanesinin göç gruplarının sorunları; 2'şer tanesinin protesto, eğitim ile sağlık; 1'er tanesinin cinsel istismar, göç politikaları, ölüm ve yaralanma, tahliye operasyonu ile sınır ve sınır ihlali temasını içerdiği tespit edilmiştir.

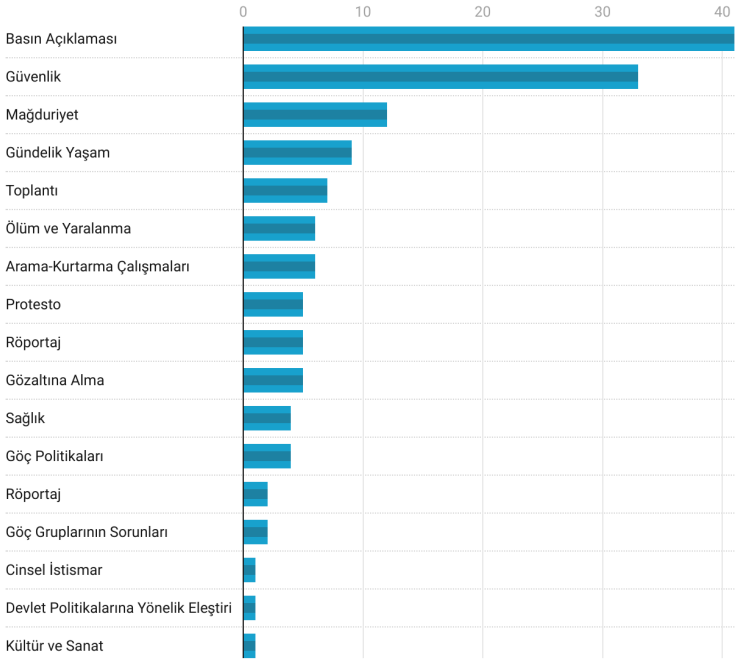

Şekil 4.66 Cumhuriyet Gazetesinde Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Temaları

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 144 haber fotoğrafında AFAD görevlilerinin, yerel halkın, akademisyenlerin, askerlerin, polislerin, sağlık çalışanlarının, sanatçıların, STK temsilcilerinin veya siyasetçilerin ana aktör olduğu görülmüştür. Şekil 4.66.'da görüldüğü üzere, bu haber fotoğraflarından 41'i (%28,5) basın açıklaması ve 33'ü (%22,9) güvenlik temasını içermiştir. Ayrıca, Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı bu haber fotoğraflarından 12

tanesinin mağduriyet; 9 tanesinin gündelik yaşam; 7 tanesinin toplantı; 6'şar tanesinin ölüm ve yaralanma ile arama-kurtarma çalışmaları; 5'er tanesinin protesto, röportaj ile gözaltına alma; 4'er tanesinin sağlık ile göç politikaları; 2'şer tanesinin röportaj ile göç gruplarının sorunları; 1'er tanesinin cinsel istismar, devlet politikalarına yönelik eleştiri ile kültür ve sanat temasını içerdiği görülmüştür.

Araştırmanın bulguları; Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının çeşitli temalar içerdiğini ortaya koymuştur. Gazetelerin, Taliban'ın Afganistan'da yeniden ülke yönetimini ele geçirdiği dönemde yayımladıkları haberlerde Afganların yaşadığı zorunlu göçe dair fotoğraflara yer verdiği tespit edilmiştir. Bu dönemde, gazetelerin yayımladıkları haberlerde Afganların yolculuklarına veya dünya ülkelerinin Afganları kurtarmak için gerçekleştirdikleri tahliye operasyonlarına dair haber fotoğraflarına yer verdiği görülmüştür. Gazetelerin, zaman içinde Afganistan'dan Türkiye'ye göç eden Afganların Türkiye'de yakalanmaları, ardından ülkelerine geri gönderilmeleri veya sınır dışı edilmeleri konusunda yoğun bir şekilde haberler yayımladığı ve bu haberlerde söz konusu süreçleri yansıtan fotoğraflara yer vermeye başladığı tespit edilmiştir. BirGün gazetesinin bu tema ile ilgili nadiren haber ve haber fotoğrafı yayımladığı görülmüştür. Gazetelerin, ölüm ve yaralanma temalı haber fotoğrafları yayımladığı ortaya çıkmıştır. Bu fotoğrafların bir kısmında ölen veya yaralanan Afganlara odaklanıldığı saptanmıştır. Fotoğrafların büyük bir çoğunluğunda ise Afganların gerçekleştirdiği cinayetlere vurgu yapıldığı ve Afgan bireylerin suçlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir.

Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının bir kısmının insan kaçakçılığı, şiddet ve tehdit, yasadışı/yasadışılık, cinsel istismar veya sınır ve sınır ihlali gibi çeşitli olumsuz temaları içerdiği belirlenmiştir. Bu fotoğraflarda, Afganların hem olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği hem de riskli ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Gazetelerin bazı haber fotoğraflarında, Afganların iş arama çabalarını, sosyal hizmetlere başvurularını veya altyapı eksikliklerini ve toplumsal gerilimleri vurgulayarak Afganları ekonomik bir yük olarak temsil ettiği görülmüştür. BirGün dışındaki gazetelerin yayımladıkları haber fotoğraflarında çok nadiren Afganların yaşadıkları trajedilere, ekonomik zorluklara veya toplumsal entegrasyon mücadelelerine yer verdiği saptanmıştır. Bu bulgu,

BirGün dışındaki gazetelerin belirli temalara daha fazla odaklandığını ve göç gruplarının görsel temsili konusundaki sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmediğini göstermiştir. Haber fotoğraflarında Afganların nadiren fikirleri önemsenen, sığındıkları ülkenin ekonomisine katkı sunan veya sanat/spor alanlarında başarılı bireyler olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır.

Afganların dışındaki bireylerin veya grupların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının genellikle Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının temalarını içerdiği saptanmıştır. Bu haber fotoğraflarında, Afganların dışındaki bireylerin veya grupların büyük bir çoğunluğunun genellikle fikirleri ve açıklamaları önemsenen, ülkenin egemenliğini ve sınırlarını koruyan, düzeni sağlayan, adaleti tesis eden, sanatla ilgilenen, yardımsever ve başarılı bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği görülmüştür. Bu bulgular, örneklem gazetelerin hem haber metinlerinde hem de haber fotoğraflarında belirli bir etnik veya kültürel grubu sıklıkla olumsuz bir çerçevede, diğer grupları ise olumlu bir çerçevede temsil ettiğini göstermiştir. Bu durum, örneklem gazetelerin temsil stratejilerinde belirgin bir çelişkinin varlığını açıkça ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

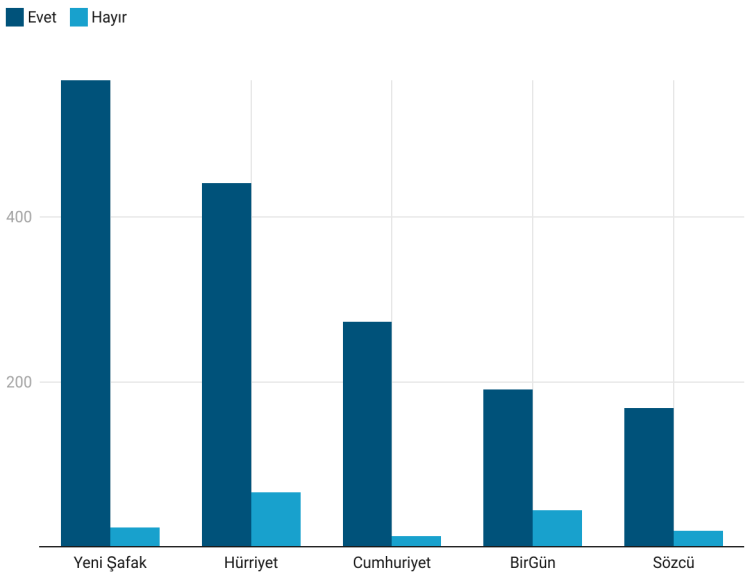

Şekil 4.67 Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi

Şekil 4.67.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 191 (%81,3), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 441 (%87), Sözcü gazetesinde yayımlanan 168 (%89,8), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 566 (%96,1) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 273 (%95,5) haber fotoğrafı, haber metni ile ilişkilidir. BirGün gazetesinde yayımlanan 44 (%18,7), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 66 (%13), Sözcü gazetesinde yayımlanan 19 (%10,2), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 23 (%3,9) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 13 (%4,5) haber fotoğrafı ise haber metni ile ilişkili değildir.

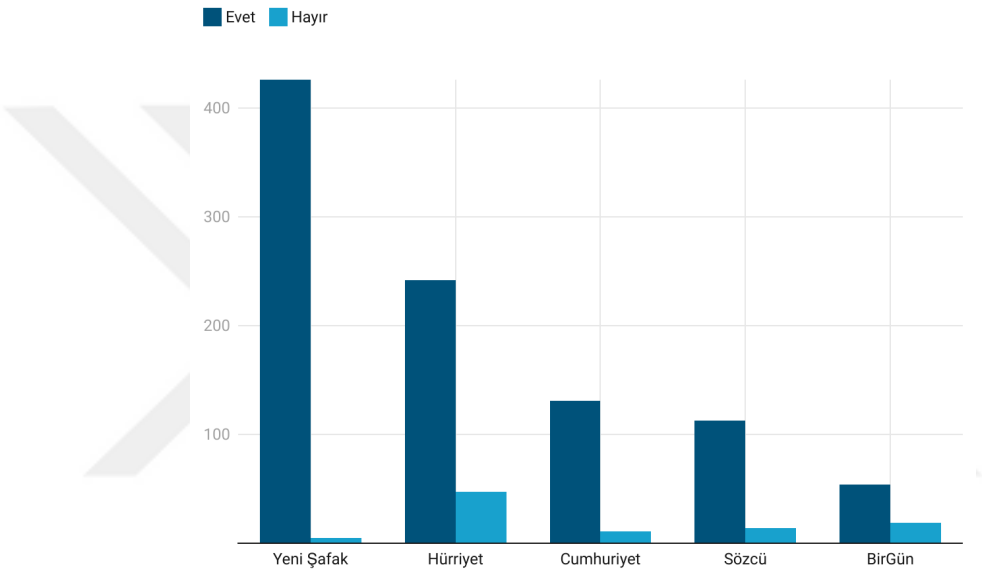

Şekil 4.68 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi

Şekil 4.68.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olduğu BirGün gazetesinden 54 (%74), Hürriyet gazetesinden 242 (%83,7), Sözcü gazetesinden 113 (%89), Yeni Şafak gazetesinden 426 (%98,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 131 (%92,3) haber fotoğrafı, haber metni ile ilişkilidir. Afganların ana aktör olduğu BirGün gazetesinden 19 (%26), Hürriyet gazetesinden 47 (%16,3), Sözcü gazetesinden 14 (%11), Yeni Şafak gazetesinden 5 (%1,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 11 (%7,7) haber fotoğrafı ise haber metni ile değildir.

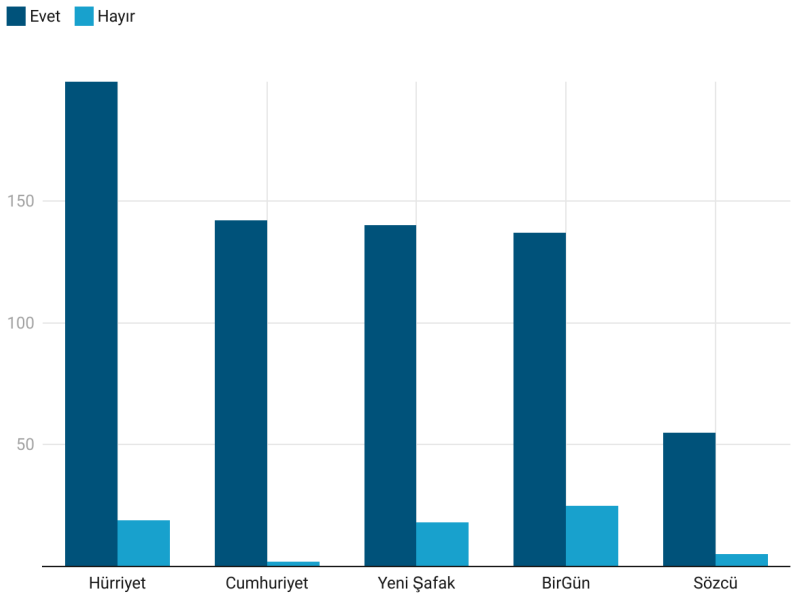

Şekil 4.69 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Haber Metinleri ile İlişkisi

Şekil 4.69.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 137 (%84,6), Hürriyet gazetesinden 199 (%91,3), Sözcü gazetesinden 55 (%91,7), Yeni Şafak gazetesinden 140 (%88,6) ve Cumhuriyet gazetesinden 142 (%98,6) haber fotoğrafı, haber metni ile ilişkilidir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 25 (%15,4), Hürriyet gazetesinden 19 (%8,7), Sözcü gazetesinden 5 (%8,3), Yeni Şafak gazetesinden 18 (%11,4) ve Cumhuriyet gazetesinden 2 (%1,4) haber fotoğrafı ise haber metni ile ilişkili değildir.

Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin yayımladığı haber fotoğraflarının büyük bir kısmının haber metinleri ile ilişkili ve tutarlı olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Afganların veya diğer kişi veya grupların ana aktör olarak yer aldığı bazı haber fotoğraflarının haber metinleri ile ilişkili olmadığı saptanmıştır. Farklı ideolojik görüşlere sahip örneklem gazetelerin genellikle bir söylemi desteklemek ya da eleştirmek amacı ile haber metni ile doğrudan ilişkili olmayan haber fotoğraflarına yer verdiği görülmüştür. Bu, gazetelerin nadiren de olsa görsel ve sözel tutarlılık ilkesine aykırı davrandığını, haberin anlatısını manipüle etmeye çalıştığını ve belirli bir grup veya konu hakkında yanıltıcı veya ayrımcı bir imaj yarattığını ortaya koymuştur.

4.12. Lokasyon ve Mekan Analizi

Şekil 4.70 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler

BirGün gazetesinde yayımlanan 235 haber fotoğrafından 12'sinin (%5,1) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. BirGün gazetesinde yayımlanan 223 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, Belçika, İran, Almanya, İngiltere, Yunanistan, Norveç, Rusya, Belarus, Bulgaristan ve Fransa gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 73 haber fotoğrafından 5'inin (%6,8) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 68 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, İran, Almanya, ABD, Belarus ve Norveç gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 162 haber fotoğrafından 7'sinin (%4,3) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 155 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, Belçika, İngiltere, Almanya, Yunanistan, İran, Rusya, Norveç, Bulgaristan ve Fransa gibi ülkelerde çekildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.71 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler

Hürriyet gazetesinde yayımlanan 507 haber fotoğrafından 2'sinin (%0,4) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan 505 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, Almanya, Yunanistan, İtalya, İngiltere, İran, Kazakistan, Katar, Bulgaristan, Rusya, Belarus, Belçika, Hırvatistan, Polonya, Estonya ve Arnavutluk gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 289 haber fotoğrafından 2'sinin (%0,7) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 287 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, İran, ABD, Katar, Almanya, Kazakistan, Yunanistan, İtalya, Hırvatistan, Belarus, İngiltere, Polonya, Arnavutluk ve Belçika gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 218 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, Almanya, Yunanistan, Rusya, İngiltere, Bulgaristan, Belçika, Belarus, İtalya, Polonya ve Estonya gibi ülkelerde çekildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.72 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler

Sözcü gazetesinde yayımlanan 187 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, İran, Pakistan, Rusya, Danimarka, Almanya, Yunanistan, Avusturya, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde çekildiği görülmüştür. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 127 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, İran, ABD, Pakistan, Rusya, Danimarka, Yunanistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar ve Almanya gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 60 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, ABD, Afganistan, Yunanistan, Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde çekildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.73 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler

Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 589 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, Meksika, İran, Fransa, Yunanistan, İngiltere, Almanya, ABD, Pakistan ve Özbekistan gibi ülkelerde çekildiği görülmüştür. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 431 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, İran, Meksika, Fransa, Yunanistan, Almanya, ABD, Özbekistan ve Pakistan gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 158 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Yunanistan, Fransa, Afganistan ve İngiltere gibi ülkelerde çekildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.74 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Ülkeler

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 286 haber fotoğrafından 1'inin (%0,3) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 285 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, İngiltere, İtalya, Pakistan, Ukrayna, ABD, Fransa, Hollanda, Almanya, Sırbistan, Polonya, Belçika ve İran gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 142 haber fotoğrafından 1'inin (%0,7) hangi ülkede çekildiğine dair bir bilgi sunulmamıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 141 haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, Ukrayna, İngiltere, İtalya, Pakistan, ABD, İran, Fransa, Almanya, Polonya ve Sırbistan gibi ülkelerde çekildiği saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 144

haber fotoğrafının sırası ile Türkiye, Afganistan, ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, Belçika ve Pakistan gibi ülkelerde çekildiği tespit edilmiştir.

Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de Afganistan'da yeniden yönetimi ele geçirmesi ile yeni bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçüne dair ulusal veya uluslararası kapsamda yayımladıkları haberlerde en fazla Türkiye'den ve Afganistan'dan görüntülere yer verdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, İran, Pakistan, Almanya ve Yunanistan başta olmak üzere dünyadaki birçok ülke bu göç dalgasından etkilenmiştir. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin yayımladıkları haberlerde bu ülkelerdeki düzensiz Afgan göçü ile ilişkili olaylara ve bu olayların görüntülerine sıklıkla yer verdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği, 15 Ağustos 2021'de başlayan düzensiz göç hareketliliğini durdurmak amacı ile çözümler üretmeye çalışmıştır. Örneklem gazetelerin bu nedenden dolayı Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin merkezleri olan ABD ve Belçika gibi ülkelerdeki düzensiz Afgan göçü ile ilişkili olayların veya aktörlerin görüntülerine sıklıkla yer verdiği tespit edilmiştir.

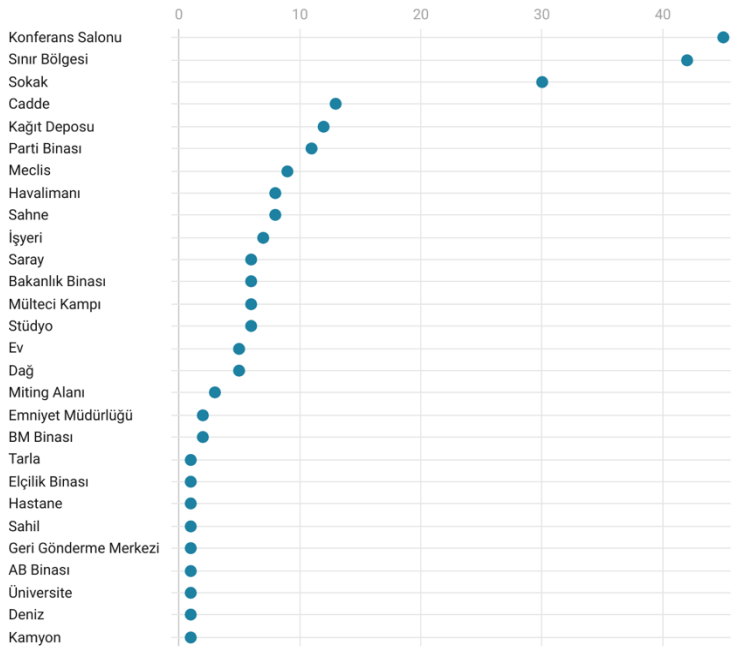

Şekil 4.75 BirGün Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar

Şekil 4.75.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 235 haber fotoğrafı sırası ile konferans salonu, sınır bölgesi, sokak, cadde, kağıt deposu, parti binası, meclis, havalimanı, sahne, işyeri, saray, bakanlık binası, mülteci kampı, stüdyo, ev, dağ, miting alanı, emniyet müdürlüğü, BM binası, tarla, elçilik binası, hastane, sahil, geri gönderme merkezi, AB binası, üniversite, deniz ve kamyon gibi mekanlarda çekilmiştir. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 73 haber fotoğrafının sırası ile sınır bölgesi, sokak, kağıt deposu, mülteci kampı, dağ, havalimanı, cadde, ev, konferans salonu, stüdyo, hastane, sahil, elçilik binası, deniz, emniyet müdürlüğü, tarla, işyeri ve kamyon gibi mekanlarda çekildiği saptanmıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 162 haber fotoğrafının sırası ile konferans salonu, sınır bölgesi, sokak, parti binası, meclis, sahne, cadde, saray, bakanlık binası, işyeri, stüdyo, havalimanı, miting alanı, BM binası, ev, emniyet müdürlüğü, geri gönderme merkezi, üniversite, kağıt deposu ve AB binası gibi mekanlarda çekildiği tespit edilmiştir.

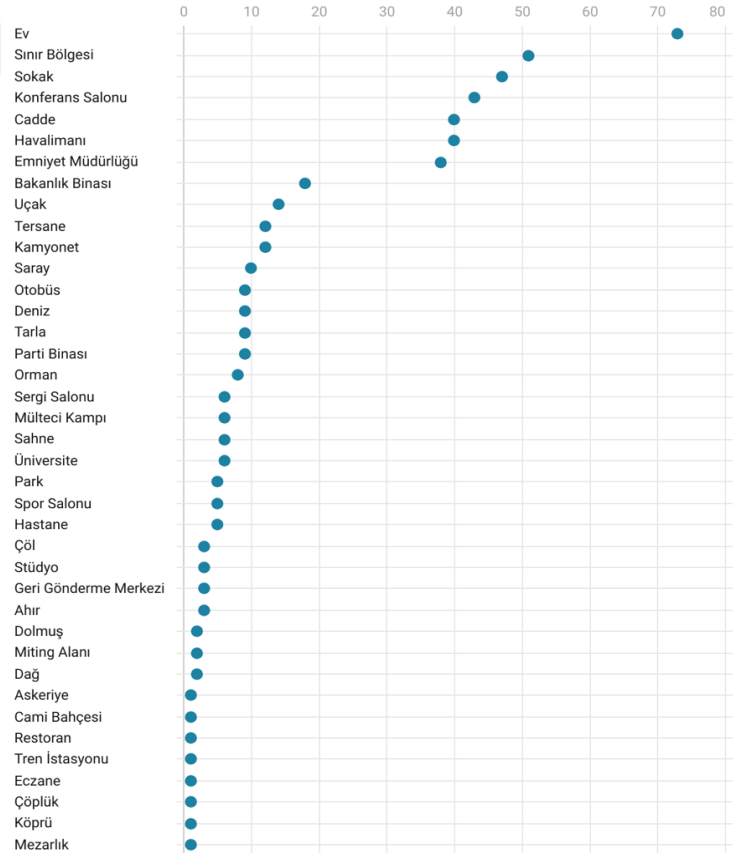

Şekil 4.76 Hürriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar

Şekil 4.76.'da görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 507 haber fotoğrafı sırası ile ev, sınır bölgesi, sokak, konferans salonu, cadde, havalimanı, emniyet müdürlüğü, bakanlık binası, uçak, tersane, kamyonet, saray, otobüs, deniz, tarla, parti binası, orman, sergi salonu, mülteci kampı, sahne, üniversite, park, spor salonu, hastane, çöl, stüdyo, geri gönderme merkezi, ahır, dolmuş, miting alanı, dağ, askeriye, cami bahçesi, restoran, tren istasyonu, eczane, çöplük, köprü ve mezarlık gibi mekanlarda çekilmiştir. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 289 haber fotoğrafının sırası ile ev, emniyet müdürlüğü, havalimanı, sınır bölgesi, sokak, cadde, uçak, kamyonet, otobüs, deniz, mülteci kampı, orman, hastane, üniversite, sergi salonu, spor salonu, tarla, park, ahır, stüdyo, çöl, dolmuş, saray, dağ, geri gönderme merkezi, çöplük, miting alanı, konferans salonu, köprü ve mezarlık gibi mekanlarda çekildiği saptanmıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 218 haber fotoğrafının sırası ile konferans salonu, sokak, ev, cadde, sınır bölgesi, bakanlık binası, tersane, parti binası, saray, sahne, tarla, havalimanı, orman, park, geri gönderme merkezi, restoran, üniversite, deniz, askeriye, eczane, tren istasyonu, sergi salonu, miting alanı ve cami bahçesi gibi mekanlarda çekildiği tespit edilmiştir.

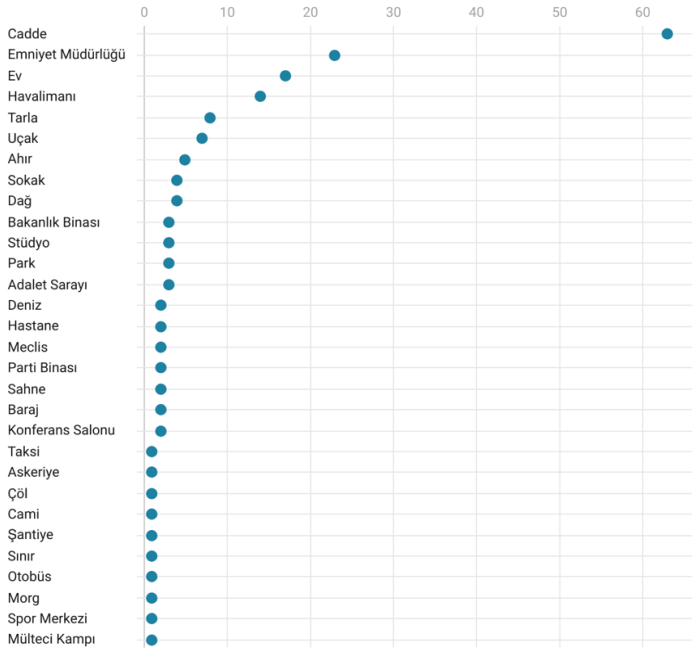

Şekil 4.77 Sözcü Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar

Sözcü gazetesinde yayımlanan 187 haber fotoğrafından 6'sının (%3,2) çekildiği mekana dair bir bilgi sunulmamıştır. Şekil 4.77.'de görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde yayımlanan 181 haber fotoğrafı sırası ile cadde, emniyet müdürlüğü, ev, havalimanı, tarla, uçak, ahır, sokak, dağ, bakanlık binası, stüdyo, park, adalet sarayı, deniz, hastane, meclis, parti binası, sahne, baraj, konferans salonu, taksi, askeriye, çöl, cami, şantiye, sınır, otobüs, morg, spor merkezi ve mülteci kampı gibi mekanlarda çekilmiştir. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 127 haber fotoğrafından 6'sının (%4,7) çekildiği mekana dair bir bilgi sunulmamıştır. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 121 haber fotoğrafının sırası ile cadde, emniyet müdürlüğü, havalimanı, ev, tarla, dağ, ahır, park, sokak, uçak, adalet sarayı, şantiye, spor merkezi, cami, otobüs, stüdyo, deniz, taksi, sınır, çöl, mülteci kampı ve konferans salonu gibi mekanlarda çekildiği saptanmıştır. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 60 haber fotoğrafının sırası ile cadde, uçak, ev, bakanlık binası, ahır, sahne, parti binası, stüdyo, sokak, baraj, meclis, hastane, deniz, adalet sarayı, dağ, morg, konferans salonu, park, askeriye ve havalimanı gibi mekanlarda çekildiği tespit edilmiştir.

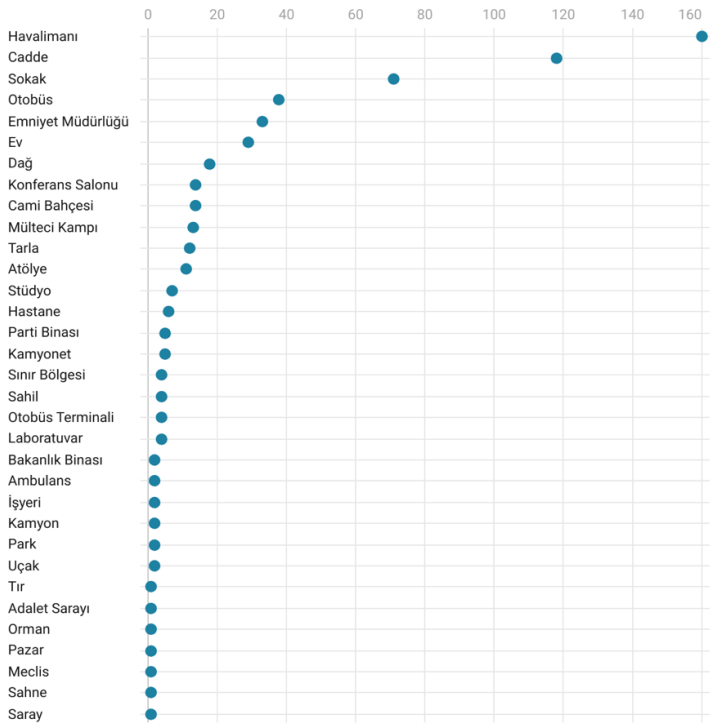

Şekil 4.78 Yeni Şafak Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar

Şekil 4.78.'de görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 589 haber fotoğrafı sırası ile havalimanı, cadde, sokak, otobüs, emniyet müdürlüğü, ev, dağ, konferans salonu, cami bahçesi, mülteci kampı, tarla, atölye, stüdyo, hastane, parti binası, kamyonet, sınır bölgesi, sahil, otobüs terminali, laboratuvar, bakanlık binası, ambulans, işyeri, kamyon, park, uçak, tır, adalet sarayı, orman, pazar, meclis, sahne ve saray gibi mekanlarda çekilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 431 haber fotoğrafının sırası ile havalimanı, cadde, otobüs, sokak, emniyet müdürlüğü, dağ, tarla, atölye, mülteci kampı, konferans salonu, ev, kamyonet, otobüs terminali, laboratuvar, hastane, sınır bölgesi, park, kamyon, uçak, sahil, stüdyo, tır, işyeri, orman ve ambulans gibi mekanlarda çekildiği saptanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 158 haber fotoğrafının sırası ile cadde, sokak, ev, cami bahçesi, konferans salonu, stüdyo, parti binası, emniyet müdürlüğü, sahil, hastane, bakanlık binası, mülteci kampı, saray, adalet sarayı, sahne, pazar, sınır bölgesi, ambulans, meclis, havalimanı ve işyeri gibi mekanlarda çekildiği tespit edilmiştir.

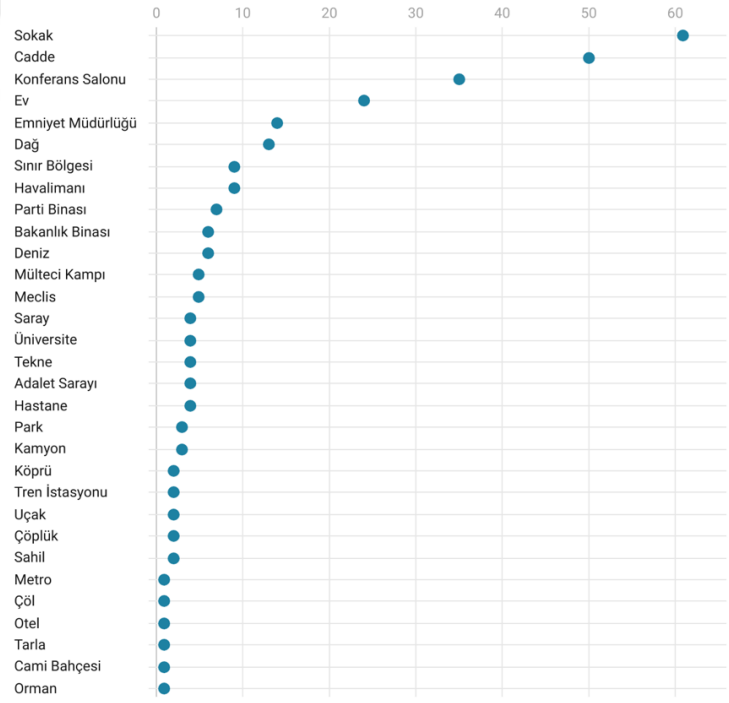

Şekil 4.79 Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Haber Fotoğraflarının Çekildiği Mekanlar

Şekil 4.79.'da görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 286 haber fotoğrafı sırası ile sokak, cadde, konferans salonu, ev, emniyet müdürlüğü, dağ, sınır bölgesi, havalimanı, parti binası, bakanlık binası, deniz, mülteci kampı, meclis, saray, üniversite, tekne, adalet sarayı, hastane, park, kamyon, köprü, tren istasyonu, uçak, çöplük, sahil, metro, çöl, otel, tarla, cami bahçesi ve orman gibi mekanlarda çekilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 142 haber fotoğrafının sırası ile sokak, cadde, ev, dağ, emniyet müdürlüğü, havalimanı, sınır bölgesi, saray, mülteci kampı, tekne, park, hastane, kamyon, sahil, adalet sarayı, köprü, tarla, uçak, otel, çöl, üniversite, meclis ve metro gibi mekanlarda çekildiği saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 144 haber fotoğrafının sırası ile konferans salonu, sokak, cadde, ev, parti binası, bakanlık binası, deniz, meclis, üniversite, çöplük, tren istasyonu, adalet sarayı, emniyet müdürlüğü, hastane, orman, uçak, sınır bölgesi, cami bahçesi ve mülteci kampı gibi mekanlarda çekildiği tespit edilmiştir.

Haber fotoğrafları genellikle bir olayın sadece bir kesitini yansıtmaktadır. Göç eden birey veya grupların yaşamları ve deneyimleri ise karmaşık bir yapıdadır. Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganların genellikle sınır bölgesinde, uçakta, ormanda, çölde, tarlada, kamyonda, otobüste veya teknede çekilmiş fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını ortaya koymuştur. Gazetelerin, bu fotoğraflar ile hem göç olgusunun karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu göz ardı ettiği hem de Afganları sadece fiziksel bir yerden başka bir yere hareket eden figürlere indirgediği saptanmıştır. Bununla birlikte, gazetelerin Afganların emniyet müdürlüğünde, adalet sarayında ve geri gönderme merkezinde çekilmiş fotoğraflarını sıklıkla yayımladığı tespit edilmiştir. Gazetelerin, bu fotoğraflar ile Afganları suçlu ve yasadışı bireyler veya gruplar olarak temsil ettiği görülmüştür. Gazetelerin haberlerde nadiren de olsa Afganların park gibi alanlarda çekilmiş fotoğraflarına yer verdiği tespit edilmiştir. Gazetelerin bu fotoğraflar üzerinden Afganları yoksul, güçsüz ve yurtsuz figürler olarak temsil ettiği ve onları toplumun alt kesimlerine indirgediği saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, gazetelerin polis veya asker gibi çeşitli aktörlerin havalimanında, tarlada, uçakta, ormanda, çölde, tarlada, kamyonda, otobüste, teknede, emniyet müdürlüğünde, adalet sarayında veya geri gönderme merkezinde çekilmiş fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını ortaya koymuştur. Afganlar ile aynı mekan

içerisinde kadraja alınan bu aktörlerin; ülkeye yasal olmayan yollar ile giriş yapan göç gruplarını adalete teslim eden veya düzensiz göç hareketlerini kontrol altına almaya çalışan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Gazetelerin siyasetçiler ve sanatçılar başta olmak üzere çeşitli aktörlerin konferans salonunda, parti binasında, mecliste, sarayda, bakanlık binasında veya stüdyoda çekilmiş fotoğraflarını yayımladığı tespit edilmiştir. Gazetelerin bu aktörleri genellikle prestijli, resmi ve güçle ilişkilendirilen mekanlarda konumlandırarak onları güçlü, etkili ve toplumsal olaylara daha geniş bir perspektiften yaklaşan figürler olarak temsil ettiği saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.13. Çekim Mesafesi, Grup Büyüklüğü ve Hareket Durumu

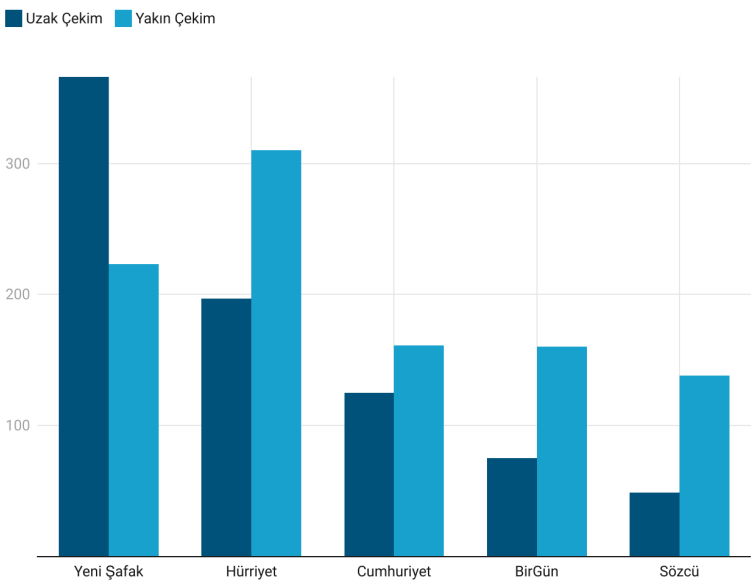

Şekil 4.80 Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi

Şekil 4.80.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 75 (%31,9), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 197 (%38,9), Sözcü gazetesinde yayımlanan 49 (%26,2), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 366 (%62,1) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 125 (%43,7) haber fotoğrafı uzak bir mesafeden çekilmiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 160 (%68,1), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 310 (%61,1), Sözcü gazetesinde yayımlanan 138 (%73,8), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 223

(%37,9) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 161 (%56,3) haber fotoğrafı ise yakın bir mesafeden çekilmiştir.

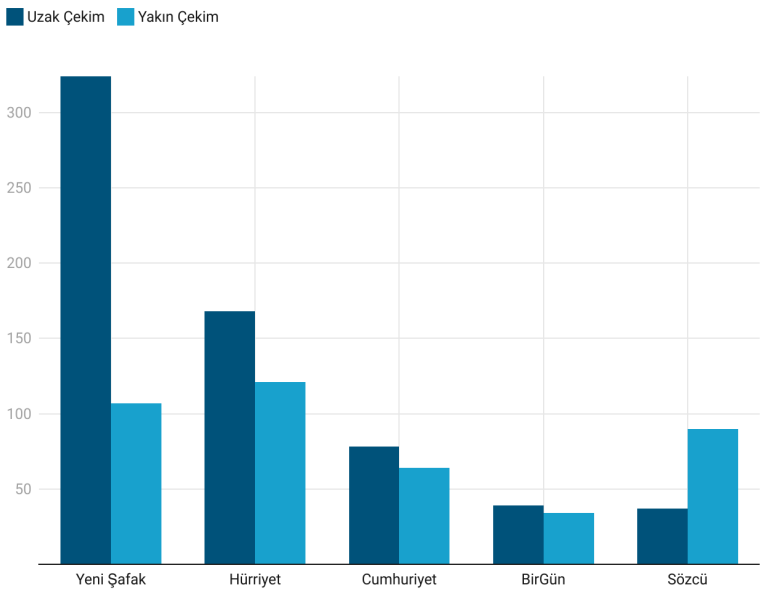

Şekil 4.81 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi

Şekil 4.81.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 39 (%53,4), Hürriyet gazetesinden 168 (%58,1), Sözcü gazetesinden 37 (%29,1), Yeni Şafak gazetesinden 324 (%75,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 78 (%54,9) haber fotoğrafı uzak bir mesafeden çekilmiştir. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 34 (%46,6), Hürriyet gazetesinden 121 (%41,9), Sözcü gazetesinden 90 (%70,9), Yeni Şafak gazetesinden 107 (%24,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 64 (%45,1) haber fotoğrafı ise yakın bir mesafeden çekilmiştir.

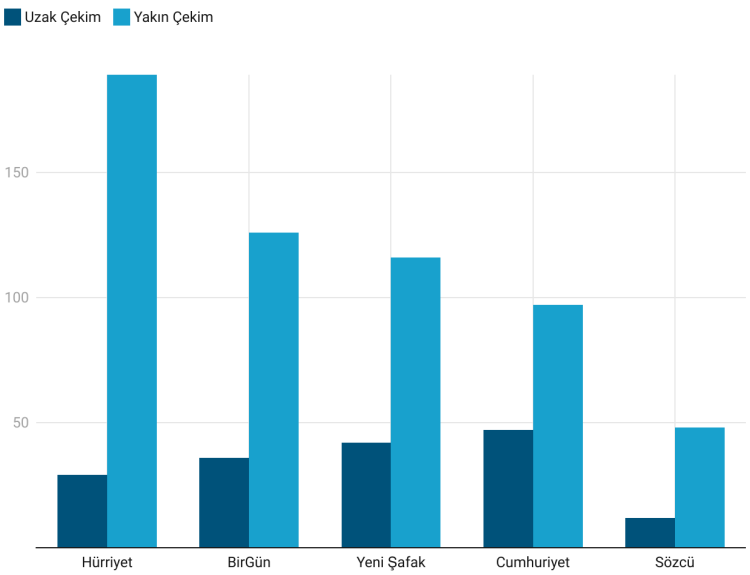

Şekil 4.82 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarının Çekim Mesafesi

Şekil 4.82.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 36 (%22,2), Hürriyet gazetesinden 29 (%13,3), Sözcü gazetesinden 12 (%20), Yeni Şafak gazetesinden 42 (%26,6) ve Cumhuriyet gazetesinden 47 (%32,6) haber fotoğrafı uzak bir mesafeden çekilmiştir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 126 (%77,8), Hürriyet gazetesinden 189 (%86,7), Sözcü gazetesinden 48 (%80), Yeni Şafak gazetesinden 116 (%73,4) ve Cumhuriyet gazetesinden 97 (%67,4) haber fotoğrafı ise yakın bir mesafeden çekilmiştir.

Yakından çekilmiş fotoğraflar genellikle göç eden bireylerin yüz ifadelerini, duygusal durumlarını veya kişisel deneyimlerini daha fazla öne çıkarmaktadır. İzleyiciler ise detaylar aracılığıyla, göç eden kişilerin hikayelerine daha yakından tanıklık etme fırsatı bulabilmekte ve bu da bir empati oluşturarak toplumsal duyarlılık ve anlayışı artırabilmektedir. Uzaktan çekilmiş fotoğraflarda ise geniş açılı çekimler kullanılarak olayın genel bağlamı öne çıkarılmaktadır. Bu fotoğraflarda, göç eden bireylere dair detaylara çok fazla yer verilmemektedir. Bu durum, izleyicinin empati oluşturma potansiyelini azaltabilmekte ve konuya daha yüzeysel bir bakış açısıyla yaklaşmasına neden olabilmektedir. Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganların uzaktan çekilmiş fotoğraflarını yayımlayarak Afganlara dair bireysel detayları göz ardı ettiğini, Afganları küçük birer figür olarak gösterdiğini ve izleyicilerin onlarla duygusal bağ kurma potansiyelini azalttığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte,

gazetelerin Afganların dışındaki aktörlerin yakından çekilmiş fotoğraflarını sıkça yayımladığı saptanmıştır. Afganlardan farklı olarak, bu aktörlerin bireysel öykülerinin ve duygusal durumlarının daha fazla öne çıkarıldığı görülmüştür. Bu eğilim, örneklem gazetelerin iki grup arasında bir ayrım yaptığını ve bir tarafı diğerinden farklı bir şekilde sunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

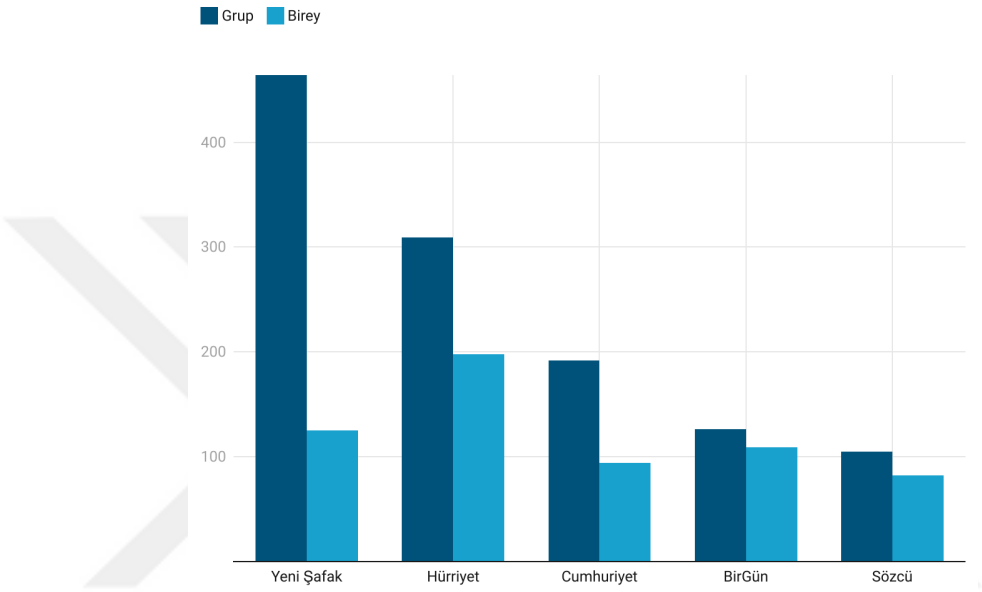

Şekil 4.83 Haber Fotoğraflarında Yer Alan Kişi Sayısı

Şekil 4.83.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 126 (%53,6), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 309 (%60,9), Sözcü gazetesinde yayımlanan 105 (%56,1), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 464 (%78,8) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 192 (%67,1) haber fotoğrafında birden fazla kişi kadraja dahil edilmiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 109 (%46,4), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 198 (%39,1), Sözcü gazetesinde yayımlanan 82 (%43,9), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 125 (%21,2) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 94 (%32,9) haber fotoğrafında ise sadece bir kişi kadraja dahil edilmiştir.

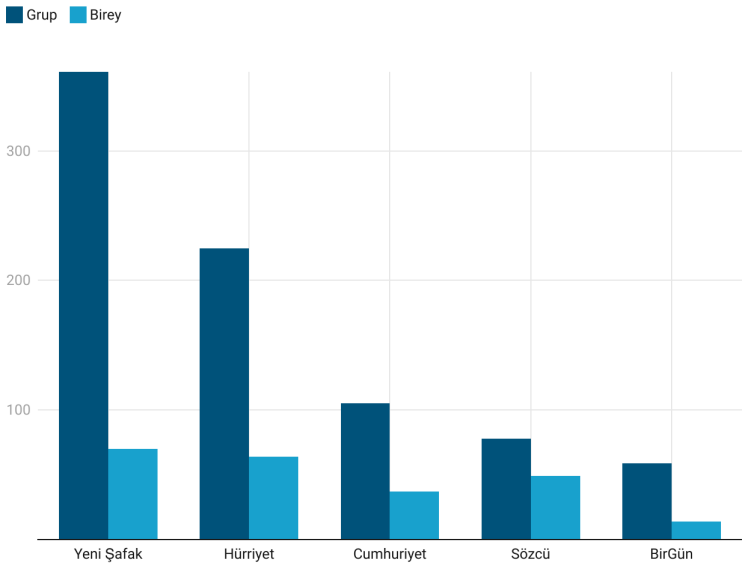

Şekil 4.84 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarındaki Kişi Sayısı

Şekil 4.84.'te görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 59 (%80,8), Hürriyet gazetesinden 225 (%77,9), Sözcü gazetesinden 78 (%61,4), Yeni Şafak gazetesinden 361 (%83,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 105 (%73,9) haber fotoğrafında birden fazla kişi kadraja dahil edilmiştir. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 14 (%19,2), Hürriyet gazetesinden 64 (%22,1), Sözcü gazetesinden 49 (%38,6), Yeni Şafak gazetesinden 70 (%16,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 37 (%26,1) haber fotoğrafında ise sadece bir kişi kadraja dahil edilmiştir.

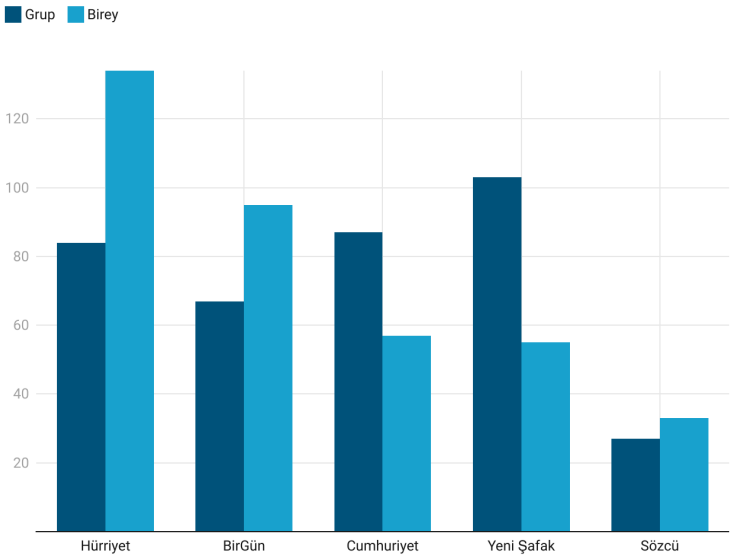

Şekil 4.85 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Kişi Sayısı

Şekil 4.85.'te görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 67 (%41,4), Hürriyet gazetesinden 84 (%38,5), Sözcü gazetesinden 27 (%45), Yeni Şafak gazetesinden 103 (%65,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 87 (%60,4) haber fotoğrafında birden fazla kişi kadraja dahil edilmiştir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 95 (%58,6), Hürriyet gazetesinden 134 (%61,5), Sözcü gazetesinden 33 (%55), Yeni Şafak gazetesinden 55 (%34,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 57 (%39,6) haber fotoğrafında ise sadece bir kişi kadraja dahil edilmiştir.

Göç eden bireyleri toplu halde kadraja alan fotoğraflarda genellikle bireysel deneyimler veya kişisel zorluklar göz ardı edilmektedir. Bu fotoğraflar, her bireyin benzersiz bir hikayesi ve deneyimi olduğunu vurgulamak yerine, genel bir temsil sunarak bireyler arasındaki çeşitliliği azaltabilmektedir. Bu aynı zamanda izleyicilerin belirli bir kültürü veya topluluğu genelleştirme eğilimini artırabilmekte ve önyargıların güçlenmesine neden olabilmektedir. Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganları bir kitle olarak gösteren fotoğrafları sıklıkla yayımlayarak hem Afganların bireysel hikayelerini ve deneyimlerini göz ardı ettiğini hem de Afganları homojen gruplar olarak sunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bulguları, BirGün, Hürriyet ve Sözcü gazeteleri başta olmak üzere örneklem gazetelerin Afganların dışındaki aktörlerin birey olarak yer aldığı haber fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını ortaya

koymuştur. Bu eğilim, örneklem gazetelerin iki grup arasında bir ayrım yaptığını ve bir tarafı diğerinden farklı bir şekilde sunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

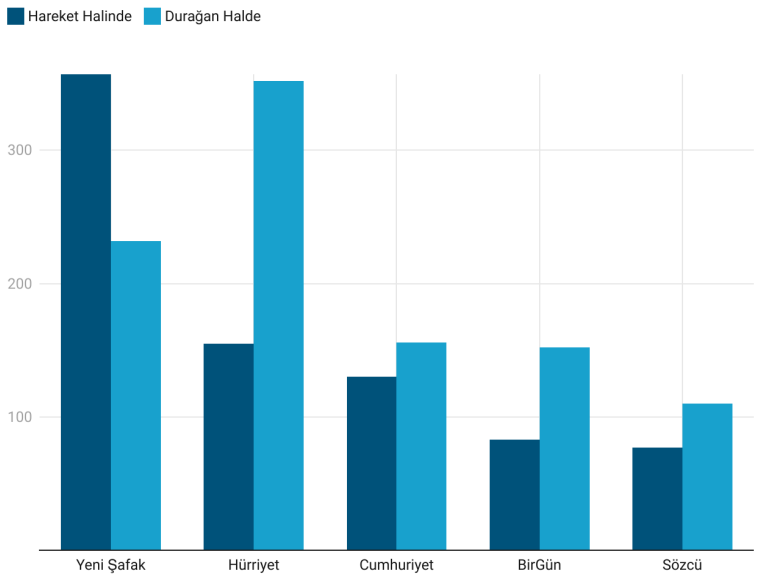

Şekil 4.86 Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu

Şekil 4.86.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 83 (%35,3), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 155 (%30,6), Sözcü gazetesinde yayımlanan 77 (%41,2), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 357 (%60,6) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 130 (%45,5) haber fotoğrafında kişiler veya gruplar hareket halindedir. BirGün gazetesinde yayımlanan 152 (%64,7), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 352 (%69,4), Sözcü gazetesinde yayımlanan 110 (%58,8), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 232 (%39,4) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 156 (%54,5) haber fotoğrafında ise kişiler veya gruplar durağan haldedir.

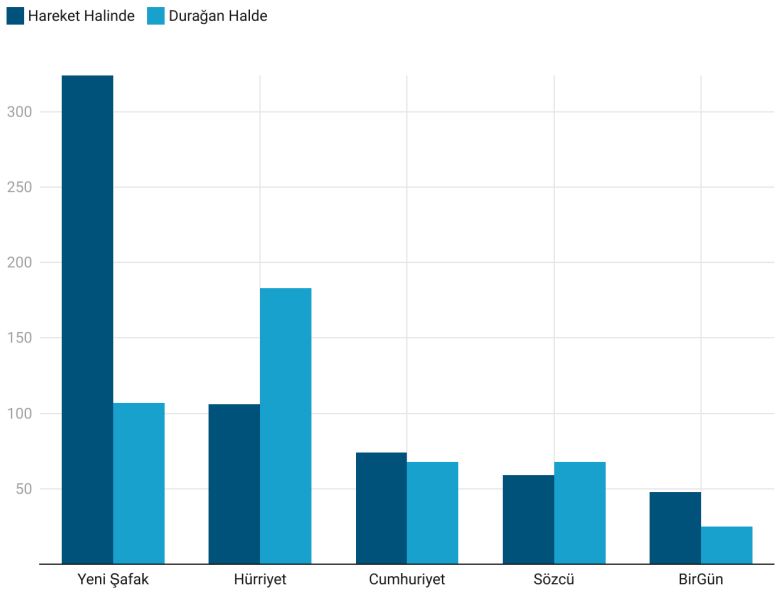

Şekil 4.87 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu

Şekil 4.87.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 48 (%65,8), Hürriyet gazetesinden 106 (%36,7), Sözcü gazetesinden 59 (%46,5), Yeni Şafak gazetesinden 324 (%75,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 74 (%52,1) haber fotoğrafında kişiler veya gruplar hareket halindedir. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 25 (%34,2), Hürriyet gazetesinden 183 (%63,3), Sözcü gazetesinden 68 (%53,5), Yeni Şafak gazetesinden 107 (%24,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 68 (%47,9) haber fotoğrafında ise kişiler veya gruplar durağan haldedir.

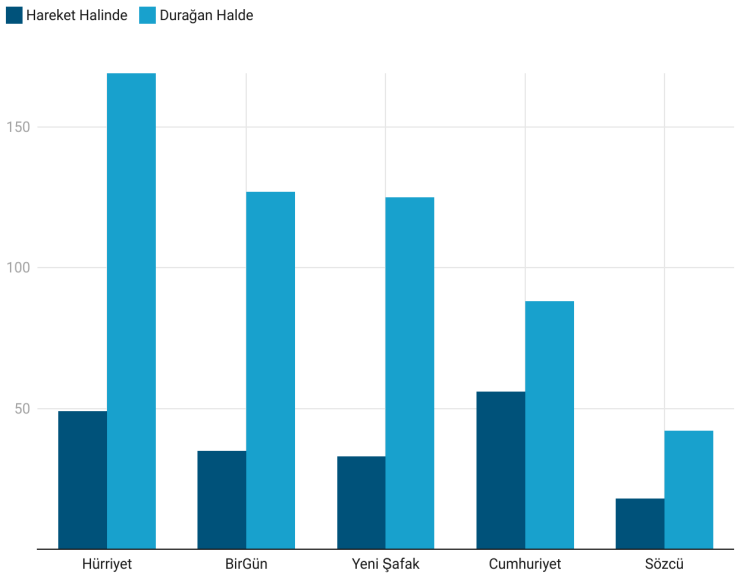

Şekil 4.88 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Hareket Durumu

Şekil 4.88.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 35 (%21,6), Hürriyet gazetesinden 49 (%22,5), Sözcü gazetesinden 18 (%30), Yeni Şafak gazetesinden 33 (%20,9) ve Cumhuriyet gazetesinden 56 (%38,9) haber fotoğrafında kişiler veya gruplar hareket halindedir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 127 (%78,4), Hürriyet gazetesinden 169 (%77,5), Sözcü gazetesinden 42 (%70), Yeni Şafak gazetesinden 125 (%79,1) ve Cumhuriyet gazetesinden 88 (%61,1) haber fotoğrafında ise kişiler veya gruplar durağan haldedir.

Göç eden bireyleri hareket halinde gösteren fotoğraflar, göç eden bireyleri fiziksel bir hareketliliğe indirgemektedir. Bu fotoğraflarda, göç eden bireylerin insani özellikleri ve bireysel kimlikleri de göz ardı edilebilmektedir. Araştırmanın bulguları, BirGün, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazeteleri başta olmak üzere örneklem gazetelerin Afganları hareket halinde gösteren fotoğrafları sıklıkla yayımlayarak hem Afganları fiziksel bir hareketliliğe indirgediği hem de onların insani özelliklerini ve bireysel kimliklerini göz ardı ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin Afganların haricindeki aktörleri durağan halde gösteren fotoğrafları sıklıkla yayımladığını göstermiştir. Bu eğilim, örneklem gazetelerin iki grup arasında bir ayrım yaptığını ve bir tarafı diğerinden farklı bir şekilde sunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.14. Yüz Görünürlüğü

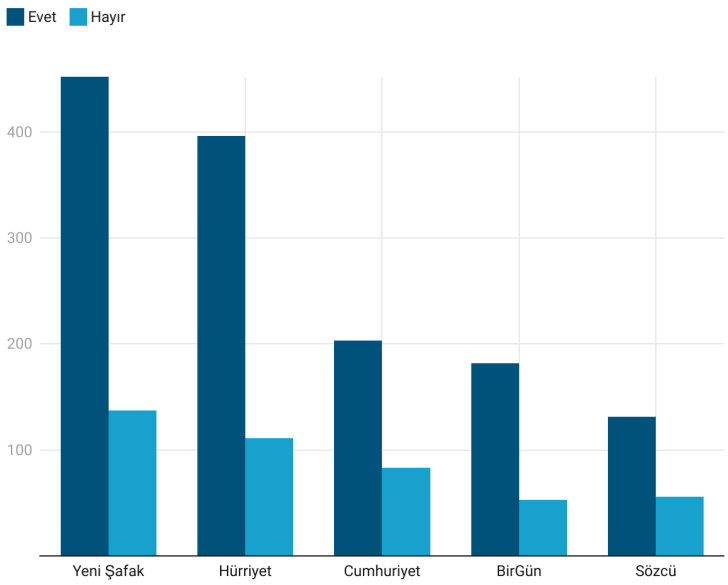

Şekil 4.89 Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü

Şekil 4.89.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 182 (%77,4), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 396 (%78,1), Sözcü gazetesinde yayımlanan 131 (%70,1), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 452 (%76,7) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 203 (%71) haber fotoğrafında ana aktörlerin yüzleri görünmektedir. BirGün gazetesinde yayımlanan 53 (%22,6), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 111 (%21,9), Sözcü gazetesinde yayımlanan 56 (%29,9), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 137 (%23,3) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 83 (%29) haber fotoğrafında ise ana aktörlerin yüzleri tamamen görünmemektedir.

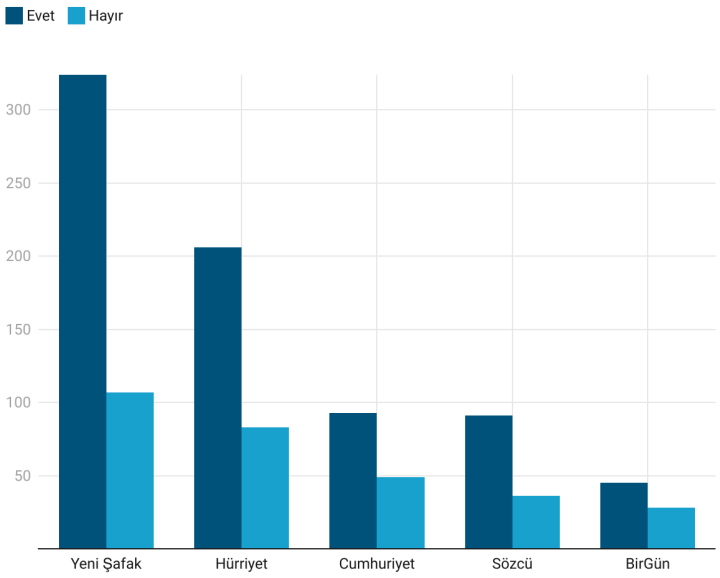

Şekil 4.90 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü

Şekil 4.91 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü

Şekil 4.90.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 45 (%61,6), Hürriyet gazetesinden 206 (%71,3), Sözcü gazetesinden 91 (%71,7), Yeni Şafak gazetesinden 324 (%75,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 93 (%65,5) haber fotoğrafında ana aktörlerin yüzleri görünmektedir. Afganların ana aktör

olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 28 (%38,4), Hürriyet gazetesinden 83 (%28,7), Sözcü gazetesinden 36 (%28,3), Yeni Şafak gazetesinden 107 (%24,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 49 (%34,5) haber fotoğrafında ise ana aktörlerin yüzleri tamamen görünmemektedir.

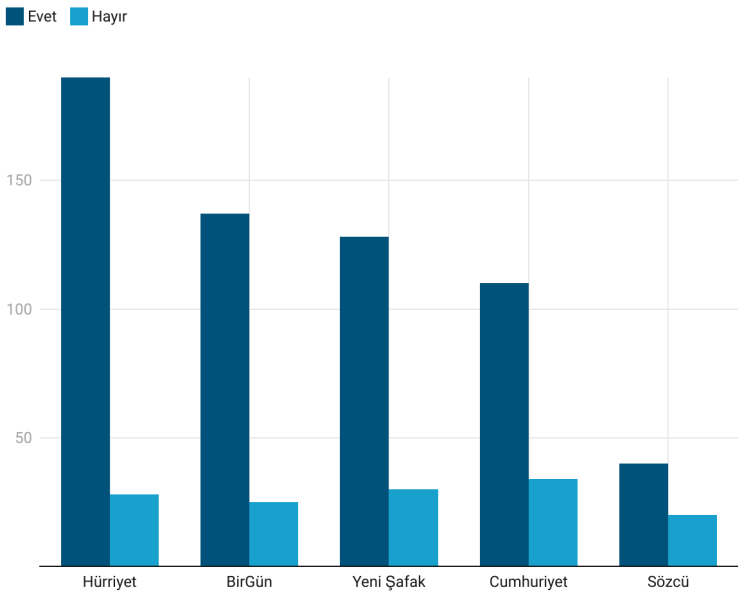

Şekil 4.92 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Yüz Görünürlüğü

Şekil 4.92.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 137 (%84,6), Hürriyet gazetesinden 190 (%87,2), Sözcü gazetesinden 40 (%66,7), Yeni Şafak gazetesinden 128 (%81) ve Cumhuriyet gazetesinden 110 (%76,4) haber fotoğrafında ana aktörlerin yüzleri görünmektedir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 25 (%15,4), Hürriyet gazetesinden 28 (%12,8), Sözcü gazetesinden 20 (%33,3), Yeni Şafak gazetesinden 30 (%19) ve Cumhuriyet gazetesinden 34 (%23,6) haber fotoğrafında ise ana aktörlerin yüzleri tamamen görünmemektedir.

Gazeteler haber fotoğraflarında göç eden kişilerin veya grupların yüzlerini; güvenlik ve mahremiyet başta olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak gizleyebilmektedir. İstisnai durumlar haricinde haber fotoğraflarında göç eden kişi veya grupların yüzlerinin kısmen gösterilmesi veya hiç gösterilmemesi; onların anonimleştirilmelerine neden olabilmektedir. İstisnai durumlar haricinde haber fotoğraflarında göç eden kişi veya grupların yüzlerinin görünür kılınması; bireysel

hikayelerin öne çıkarılması, empati oluşturulması ve toplumsal farkındalığın artırılması açısından önemlidir. Araştırmanın bulguları, gazetelerin hem Afganların hem de Afganların dışındaki aktörlerin yüzlerinin net bir şekilde göründüğü haber fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, gazetelerin yayımladığı haber fotoğraflarının bir kısmında hem Afganların hem de Afganların dışındaki aktörlerin yüzlerinin kısmen göründüğü veya hiç görünmediği saptanmıştır. Bu fotoğraflar üzerinden nadiren de olsa Afganların ve Afganların dışındaki aktörlerin anonimleştirildiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.15. Demografik Faktörler

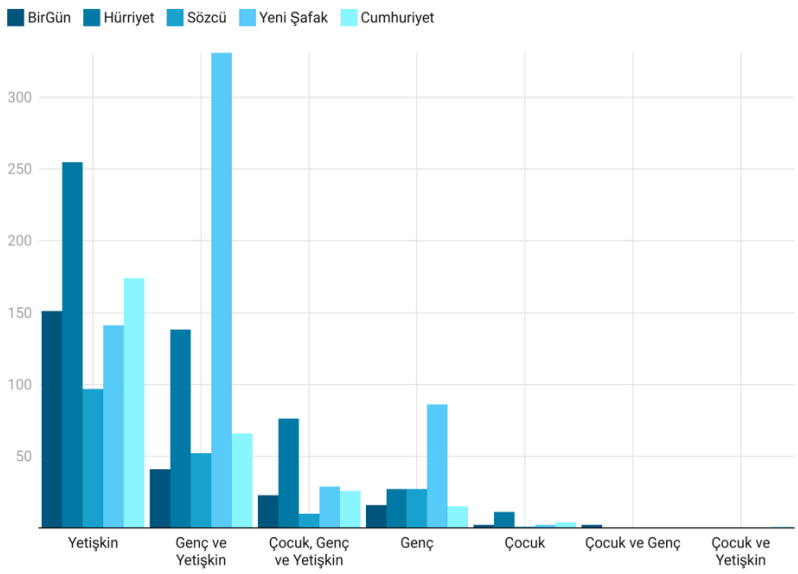

Şekil 4.93 Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı

Şekil 4.93.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 151'inde (%64,3) yetişkinler; 41'inde gençler ve yetişkinler; 23'ünde çocuklar, gençler ve yetişkinler; 16'sında gençler; 2'sinde çocuklar ve gençler; 2'sinde çocuklar yer almıştır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 255'inde (%50,3) yetişkinlerin; 138'inde genç ve yetişkinlerin; 76'sında çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 27'sinde gençlerin; 11'inde çocukların yer aldığı görülmüştür. Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 97'sinde (%51,9) yetişkinlerin; 52'sinde gençlerin ve yetişkinlerin; 27'sinde gençlerin; 10'unda çocukların, gençlerin ve

yetişkinlerin; 1'inde çocukların yer aldığı tespit edilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 331'inde (%56,2) gençlerin ve yetişkinlerin; 141'inde yetişkinlerin; 86'sında gençlerin; 29'unda çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 2'sinde çocukların yer aldığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 174'ünde (%60,8) yetişkinlerin; 66'sında gençlerin ve yetişkinlerin; 26'sında çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 15'inde gençlerin; 4'ünde çocukların; 1'inde çocukların ve yetişkinlerin yer aldığı saptanmıştır.

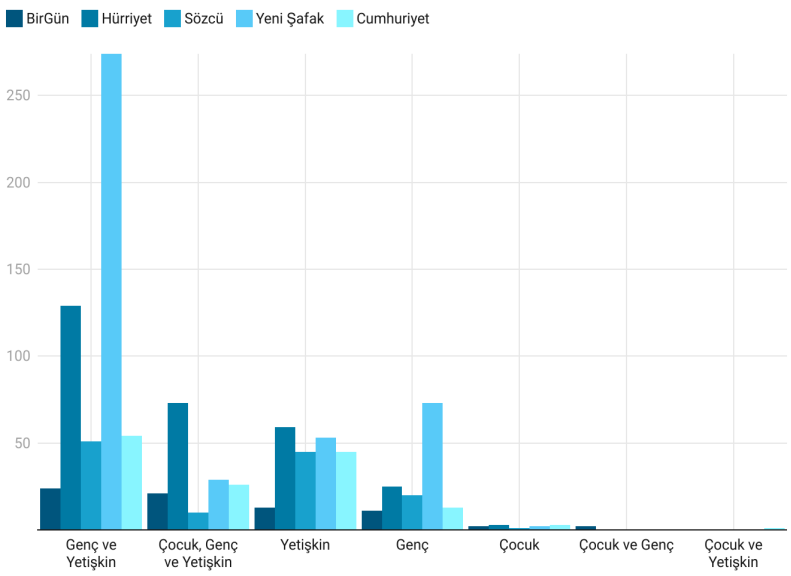

Şekil 4.94 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı

Şekil 4.94.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 24'ünde (%32,9) gençler ve yetişkinler; 21'inde çocuklar, gençler ve yetişkinler; 13'ünde yetişkinler; 11'inde gençler; 2'sinde çocuklar ve gençler; 2'sinde çocuklar yer almıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 129'unda (%44,6) gençlerin ve yetişkinlerin; 73'ünde çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 59'unda yetişkinlerin; 25'inde gençlerin; 3'ünde çocukların yer aldığı saptanmıştır. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 51'inde (%40,2) gençlerin ve yetişkinlerin; 45'inde yetişkinlerin; 20'sinde gençlerin; 10'unda çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 1'inde çocukların yer aldığı tespit edilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 274'ünde (%63,6) gençlerin ve yetişkinlerin; 73'ünde gençlerin; 53'ünde yetişkinlerin; 29'unda

çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 2'sinde çocukların yer aldığı ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 54'ünde (%38) gençlerin ve yetişkinlerin; 45'inde yetişkinlerin; 26'sında çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 13'ünde gençlerin; 3'ünde çocukların; 1'inde çocukların ve yetişkinlerin yer aldığı görülmüştür.

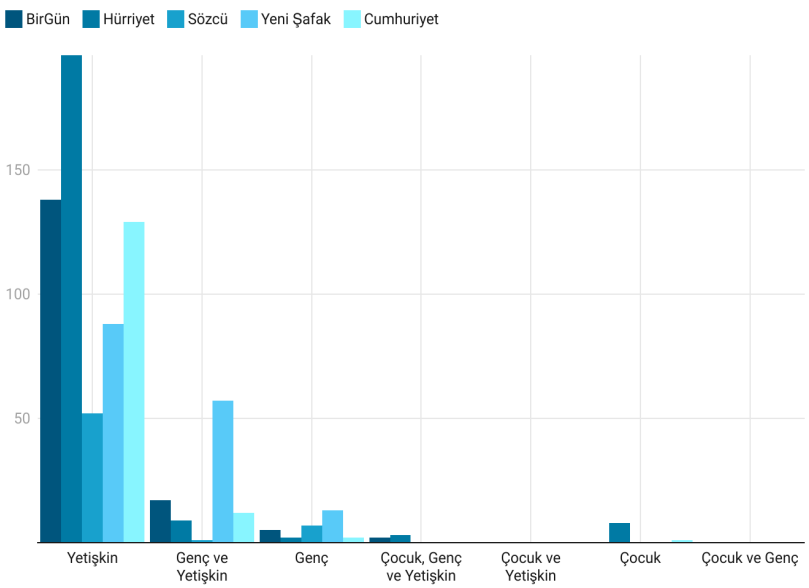

Şekil 4.95 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Yaşların Dağılımı

Şekil 4.95.'te görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 138'inde (%85,2) yetişkinler; 17'sinde gençler ve yetişkinler; 5'inde gençler; 2'sinde çocuklar, gençler ve yetişkinler yer almıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 196'sında (%89,9) yetişkinlerin; 9'unda gençlerin ve yetişkinlerin; 8'inde çocukların; 3'ünde çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin; 2'sinde gençlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 52'sinde (%86,7) yetişkinlerin; 7'sinde gençlerin; 1'inde gençlerin ve yetişkinlerin yer aldığı saptanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 88'inde (%55,7) yetişkinlerin; 57'sinde gençlerin ve yetişkinlerin; 13'ünde gençlerin yer aldığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 129'unda (%89,6) yetişkinlerin; 12'sinde gençlerin ve yetişkinlerin; 2'sinde gençlerin; 1'inde çocukların yer aldığı görülmüştür.

Araştırmanın bulguları, Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında genç ve yetişkin bireylerin veya grupların yer aldığını ortaya koymuştur. Haber fotoğraflarında nadiren Afgan çocuklara yer verildiği saptanmıştır. Bu bulgular, düzensiz Afgan göçünün çoğunlukla genç ve yetişkin bireyler üzerinden temsil edildiğini göstermiştir. Bununla birlikte, araştırmanın bulguları Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında yetişkin bireylerin yer aldığını ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının bir kısmında genç bireylerin yer aldığı saptanmıştır. Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında çok nadiren çocuklara yer verildiği görülmüştür. Bulgular genel olarak örneklem gazetelerin seçici olduğunu ve düzensiz Afgan göçünü genellikle belirli bir demografik grup üzerinden temsil ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

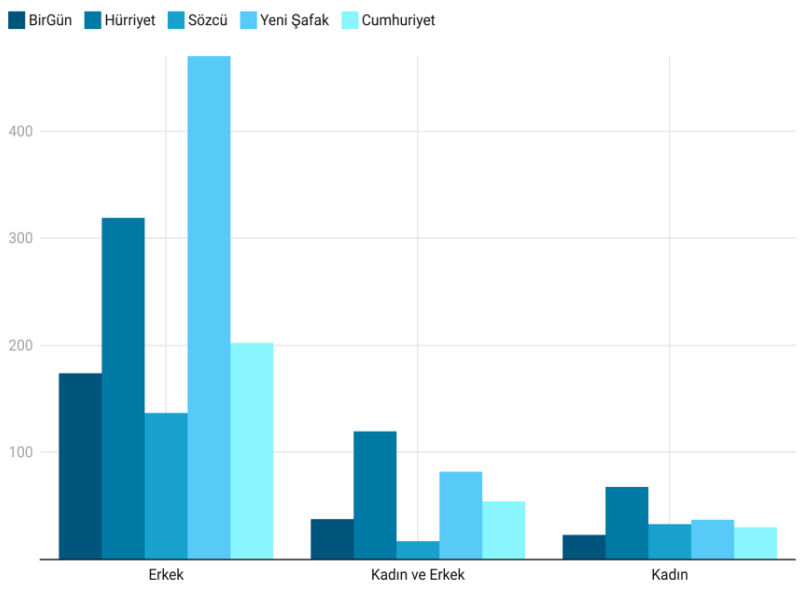

Şekil 4.96 Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı

Şekil 4.96.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 174 (%74), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 319 (%62,9), Sözcü gazetesinde yayımlanan 137 (%73,3), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 470 (%79,8) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 202 (%70,6) haber fotoğrafında sadece erkekler yer almıştır. BirGün gazetesinde yayımlanan 23 (%9,8), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 68 (%13,4),

Sözcü gazetesinde yayımlanan 33 (%17,6), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 37 (%6,3) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 30 (%10,5) haber fotoğrafında sadece kadınların yer aldığı saptanmıştır. BirGün gazetesinde yayımlanan 38 (%16,2), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 120 (%23,7), Sözcü gazetesinde yayımlanan 17 (%9,1), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 82 (%13,9) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 54 (%18,9) haber fotoğrafında ise hem kadınların hem de erkeklerin yer aldığı tespit edilmiştir.

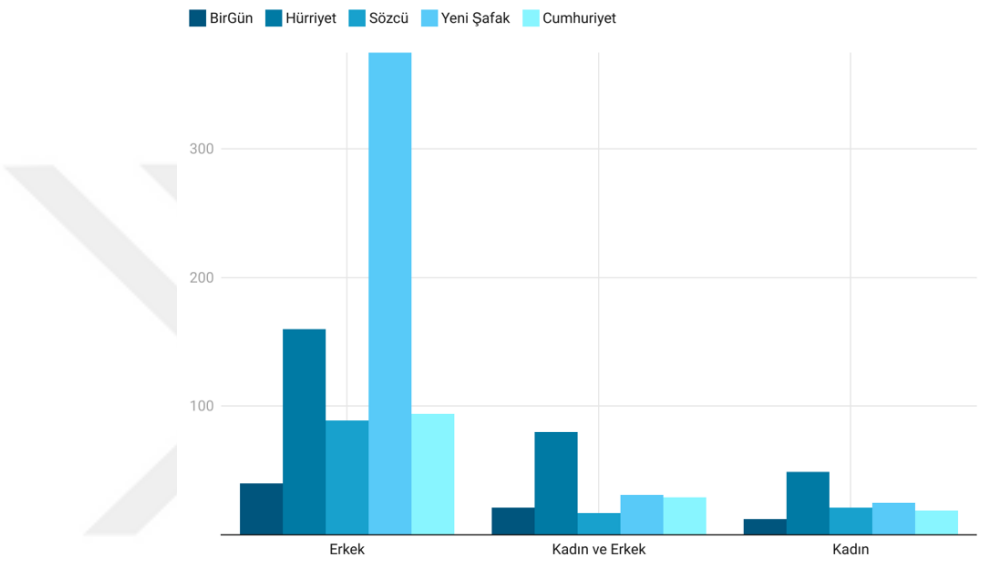

Şekil 4.97 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı

Şekil 4.97.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 40 (%54,8), Hürriyet gazetesinden 160 (%55,4), Sözcü gazetesinden 89 (%70,1), Yeni Şafak gazetesinden 375 (%87) ve Cumhuriyet gazetesinden 94 (%66,2) haber fotoğrafında erkekler yer almıştır. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 12 (%16,4), Hürriyet gazetesinden 49 (%17), Sözcü gazetesinden 21 (%16,5), Yeni Şafak gazetesinden 25 (%5,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 19 (%13,4) haber fotoğrafında kadınların yer aldığı görülmüştür. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 21 (%28,8), Hürriyet gazetesinden 80 (%27,7), Sözcü gazetesinden 17 (%13,4), Yeni Şafak gazetesinden 31 (%7,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 29 (%20,4) haber fotoğrafında ise hem kadınların hem de erkeklerin yer aldığı tespit edilmiştir.

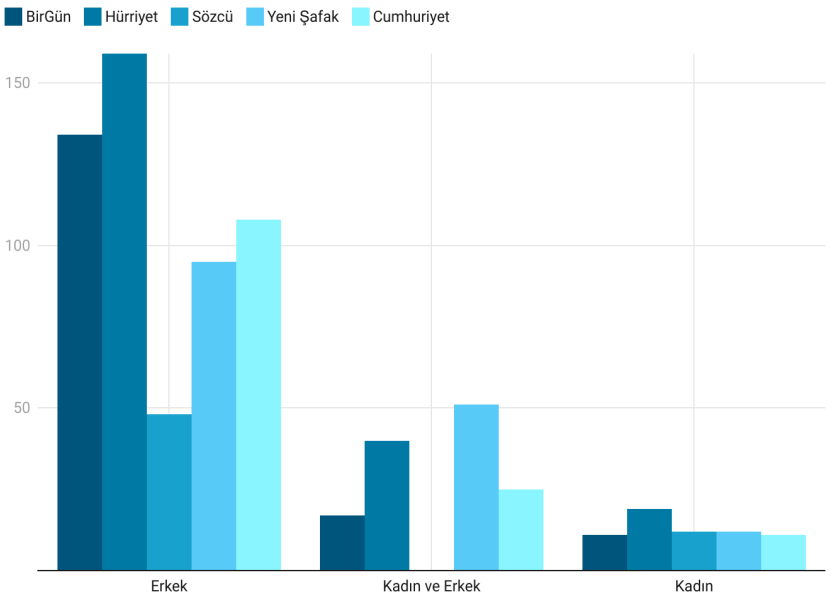

Şekil 4.98 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Cinsiyetin Dağılımı

Şekil 4.98.'de görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 134 (%82,7), Hürriyet gazetesinden 159 (%72,9), Sözcü gazetesinden 48 (%80), Yeni Şafak gazetesinden 95 (%60,1) ve Cumhuriyet gazetesinden 108 (%75) haber fotoğrafında erkekler yer almıştır. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 11 (%6,8), Hürriyet gazetesinden 19 (%8,7), Sözcü gazetesinden 12 (%20), Yeni Şafak gazetesinden 12 (%7,6) ve Cumhuriyet gazetesinden 11 (%7,6) haber fotoğrafında kadınların yer aldığı görülmüştür. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 17 (%10,5), Hürriyet gazetesinden 40 (%18,3), Yeni Şafak gazetesinden 51 (%32,3) ve Cumhuriyet gazetesinden 25 (%17,4) haber fotoğrafında hem kadınların hem de erkeklerin yer aldığı tespit edilmiştir. Sözcü gazetesinde, Afganların dışındaki aktörlerin yer aldığı haber fotoğraflarında iki cinsiyetin bir arada bulunmadığı saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında erkek bireylerin veya grupların yer aldığını ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının küçük bir kısmında kadın bireylerin veya grupların yer aldığı saptanmıştır. Bu bulgular, düzensiz Afgan göçünün çoğunlukla erkekler üzerinden temsil edildiğini göstermiştir. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın üçüncü hipotezini desteklediği

görülmüştür. Bununla birlikte, araştırmanın bulguları Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında da erkeklerin yer aldığını ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının sadece küçük bir kısmında kadınların yer aldığı saptanmıştır. Bulgular genel olarak örneklem gazetelerin hem seçici olduğunu hem de düzensiz Afgan göçünü genellikle erkekler üzerinden ve erkek bakış açısı ile temsil ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.16. Kimlik ve Meslek

Tablo 4.1 Haber Fotoğraflarında Kimlik ve Mesleklerin Dağılımı

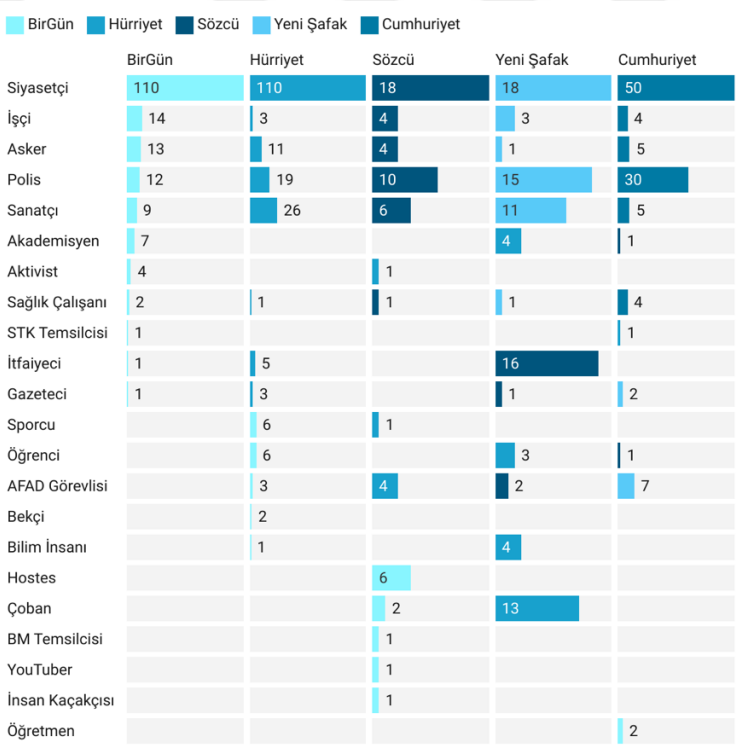

	BirGün	Hürriyet	Sözcü	Yeni Şafak	Cumhuriyet
Siyasetçi	110	110	18	18	50
İşçi	14	3	4	3	4
Asker	13	11	4	1	5
Polis	12	19	10	15	30
Sanatçı	9	26	6	11	5
Akademisyen	7			4	1
Aktivist	4		1		
Sağlık Çalışanı	2	1	1	1	4
STK Temsilcisi	1				1
İtfaiyeci	1	5		16	
Gazeteci	1	3		1	2
Sporcu		6	1		
Öğrenci		6		3	1
AFAD Görevlisi		3	4	2	7
Bekçi		2			
Bilim İnsanı		1		4	
Hostes			6		
Çoban			2	13	
BM Temsilcisi			1		
YouTuber			1		
İnsan Kaçakçısı			1		
Öğretmen					2

Tablo 4.1.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 174 (%74), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 196 (%38,7), Sözcü gazetesinde yayımlanan 60 (%32,1), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 92 (%15,6) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 112 (%39,2) haber fotoğrafında ana aktörlerin kimliklerine veya mesleklerine dair bilgi verilmiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 61 (%26), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 311 (%61,3), Sözcü gazetesinde yayımlanan 127 (%67,9), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 497 (%84,4) ve Cumhuriyet gazetesinde

yayımlanan 174 (%60,8) haber fotoğrafında ise ana aktörlerin kimliklerine veya mesleklerine dair bir bilgi verilmemiştir.

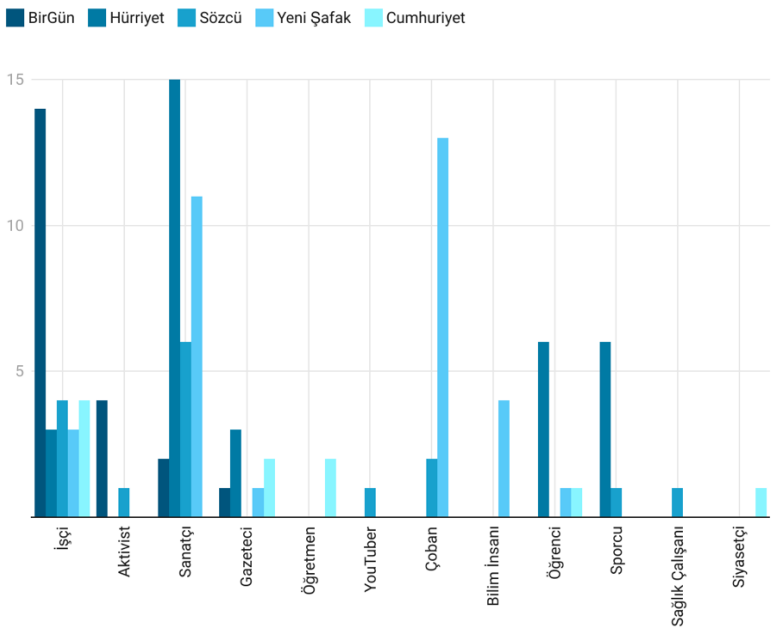

Şekil 4.99 Haber Fotoğraflarında Afganların Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı

Şekil 4.99.'da görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 21 (%28,8), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 33 (%11,4), Sözcü gazetesinde yayımlanan 16 (%12,6), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 33 (%7,7) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 10 (%7) haber fotoğrafında Afganların kimliklerine veya mesleklerine dair bilgi verilmiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 52 (%71,2) Hürriyet gazetesinde yayımlanan 256 (%88,6), Sözcü gazetesinde yayımlanan 111 (%87,4), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 398 (%92,3) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 132 (%93) haber fotoğrafında ise Afganların kimliklerine veya mesleklerine dair bir bilgi verilmemiştir.

BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganlardan 14'ünün işçi, 4'ünün aktivist, 2'sinin sanatçı ve 1'inin gazeteci; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganlardan 15'inin sanatçı, 6'sının öğrenci, 6'sının sporcu, 3'ünün gazeteci ve 3'ünün işçi; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganlardan 6'sının sanatçı, 4'ünün işçi, 2'sinin çoban, 1'inin YouTuber, 1'inin sağlık çalışanı, 1'inin aktivist ve 1'inin sporcu; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber

fotoğraflarında Afganlardan 13'ünün çoban, 11'inin sanatçı, 4'ünün bilim insanı, 3'ünün işçi, 1'inin gazeteci ve 1'inin öğrenci; Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganlardan 4'ünün işçi, 2'sinin gazeteci, 2'sinin öğretmen, 1'inin siyasetçi ve 1'inin öğrenci olduğu görülmüştür.

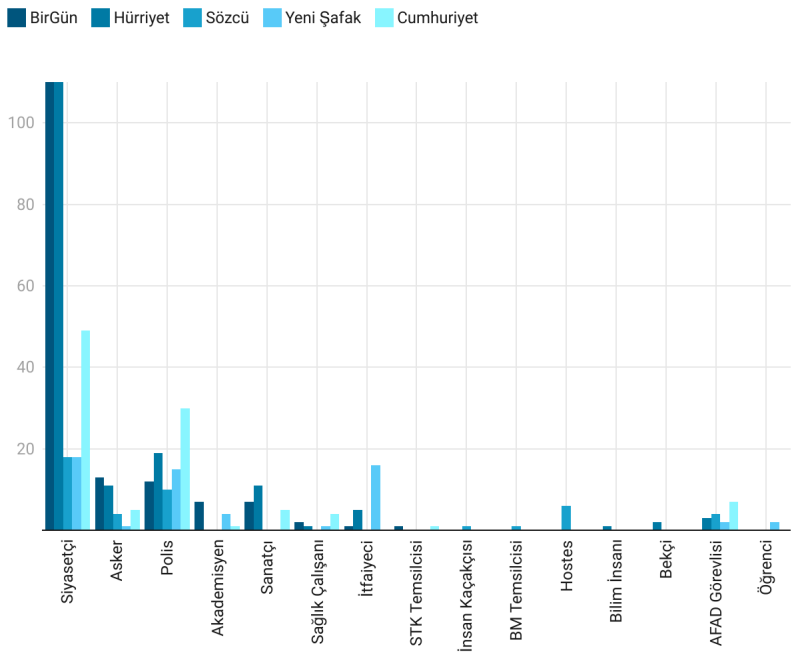

Şekil 4.100 Haber Fotoğraflarında Diğer Aktörlerin Kimlik ve Mesleklerinin Dağılımı

Şekil 4.100.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 153 (%94,4), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 163 (%74,8), Sözcü gazetesinde yayımlanan 44 (%73,3), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 59 (%37,3) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 102 (%70,8) haber fotoğrafında Afganların dışındaki aktörlerin kimliklerine veya mesleklerine dair bilgi verilmiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 9 (%5,6), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 55 (%25,2), Sözcü gazetesinde yayımlanan 16 (%26,7), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 99 (%62,7) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 42 (%29,2) haber fotoğrafında ise Afganların dışındaki aktörlerin kimliklerine veya mesleklerine dair bir bilgi verilmemiştir.

BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerden 110'unun siyasetçi, 13'ünün asker, 12'sinin polis, 7'sinin akademisyen, 7'sinin sanatçı, 2'sinin sağlık çalışanı, 1'inin STK temsilcisi ve 1'inin itfaiyeci; Hürriyet

gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerden 110'unun siyasetçi, 19'unun polis, 11'inin asker, 11'inin sanatçı, 5'inin itfaiyeci, 3'ünün AFAD görevlisi, 2'sinin bekçi, 1'inin bilim insanı ve 1'inin sağlık çalışanı; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerden 18'inin siyasetçi, 10'unun polis, 6'sının hostes, 4'ünün AFAD görevlisi, 4'ünün asker, 1'inin BM temsilcisi ve 1'inin insan kaçakçısı; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerden 18'inin siyasetçi, 16'sının itfaiyeci, 15'inin polis, 4'ünün akademisyen, 2'sinin AFAD görevlisi, 2'sinin öğrenci, 1'inin asker ve 1'inin sağlık çalışanı; Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerden 49'unun siyasetçi, 30'unun polis, 7'sinin AFAD görevlisi, 5'inin sanatçı, 4'ünün sağlık çalışanı, 5'inin asker, 1'inin akademisyen ve 1'inin STK temsilcisi olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganlara dair yayımladığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında Afganların kimliklerine ve mesleklerine dair herhangi bir bilgi sunmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, örneklem gazetelerin Afganların kimliklerine ve mesleklerine dair kapsamlı bir bakış açısı sunmadığını ve onları göç olgusuna indirgediğini göstermiştir. Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganların bir meslek icra ederken çekilmiş fotoğraflarını nadiren yayımladığını ortaya koymuştur. Afganların haber fotoğraflarının bir kısmında işçi ve çoban gibi genellikle alt sınıfa atfedilen meslekleri icra ederken kadraja alındıkları tespit edilmiştir. Afganların haber fotoğraflarının sadece küçük bir kısmında siyasetçi, sanatçı, aktivist, sağlık çalışanı, gazeteci, sporcu, öğrenci, bilim insanı, YouTuber ve öğretmen gibi çeşitli meslek veya kimliklerle kadraja alındığı görülmüştür. Bu durum, gazetelerin Afganların sosyo-ekonomik kimliklerini belirli bir çerçeve içinde konumlandırdığını ortaya koymuştur. Araştırmanın bulguları, gazetelerin Afganların dışındaki aktörlerin mesleklerini icra ederken çekilmiş fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını ortaya koymuştur. Haber fotoğraflarında siyasetçi, polis ve asker gibi meslek gruplarından aktörlere sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Bu temsil stratejileri ile hem göçün siyaset ve güvenlikle ilişkilendirildiği hem de Afganların güvenliğe tehdit oluşturan figürler olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, haber fotoğraflarında sanatçı, akademisyen ve sağlık çalışanı gibi çeşitli meslek gruplarından aktörlere yer verilerek nadiren de olsa göçün kültürel, sanatsal, sağlık, entelektüel veya

insanî boyutlarına vurgu yapıldığı saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

4.17. Temsil Biçimi

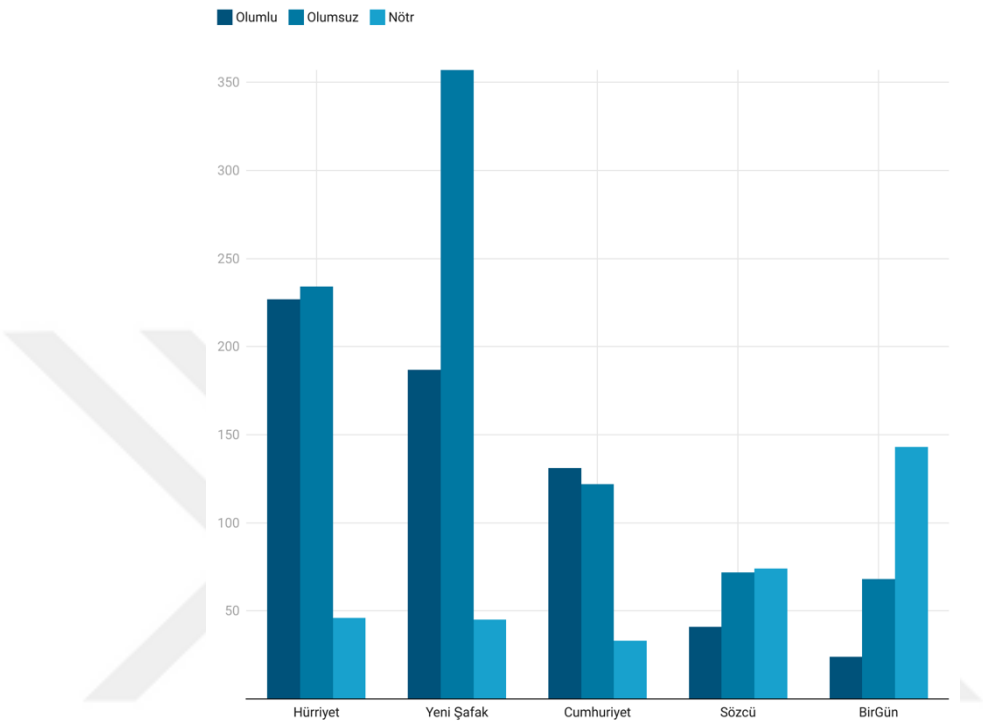

Şekil 4.101 Haber Fotoğraflarında Aktörlerin Temsil Biçimi

Şekil 4.101.'de görüldüğü üzere, aktörler, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 24'ünde (%10,2) olumlu, 68'inde (%28,9) olumsuz ve 143'ünde (%60,9) nötr; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 227'sinde (%44,8) olumlu, 234'ünde (%46,2) olumsuz ve 46'sında (%9,1) nötr; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 41'inde (%21,9) olumlu, 72'sinde (%38,5) olumsuz ve 74'ünde (%39,6) nötr; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 187'sinde (%31,7) olumlu, 357'sinde (%60,6) olumsuz ve 45'inde (%7,6) nötr ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 131'inde (%45,8) olumlu, 122'sinde (%42,7) olumsuz ve 33'ünde (%11,5) nötr olarak temsil edilmiştir.

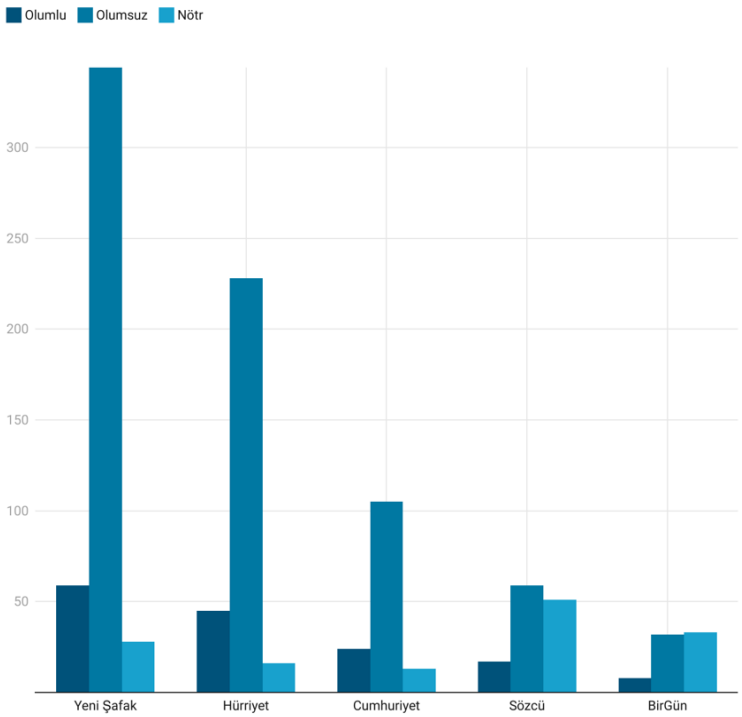

Şekil 4.102 Haber Fotoğraflarında Afganların Temsil Biçimi

Şekil 4.102.'de görüldüğü üzere, Afganlar, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 8'inde (%11) olumlu, 32'sinde (%43,8) olumsuz ve 33'ünde (%45,2) nötr; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 45'inde (%15,6) olumlu, 228'inde (%78,9) olumsuz ve 16'sında (%5,5) nötr; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 17'sinde (%13,4) olumlu, 59'unda (%46,5) olumsuz ve 51'inde (%40,2) nötr; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 59'unda (%13,7) olumlu, 344'ünde (%79,8) olumsuz ve 28'inde (%6,5) nötr ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 24'ünde (%16,9) olumlu, 105'inde (%73,9) olumsuz ve 13'ünde (%9,2) nötr olarak temsil edilmiştir.

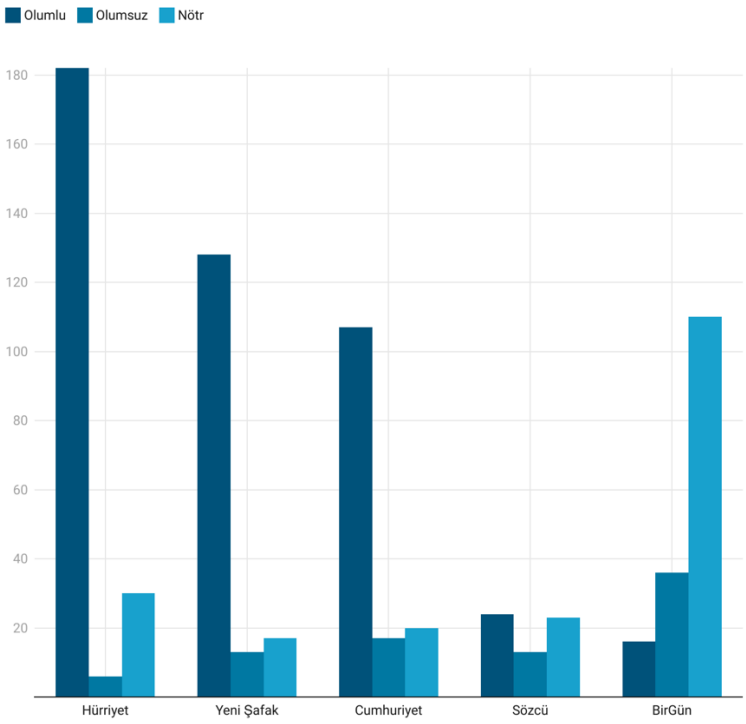

Şekil 4.103 Haber Fotoğraflarında Diğer Aktörlerin Temsil Biçimi

Şekil 4.103.'te görüldüğü üzere, Afganların dışındaki aktörler, BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 16'sında (%9,9) olumlu, 36'sında (%22,2) olumsuz ve 110'unda (%67,9) nötr; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 182'sinde (%83,5) olumlu, 6'sında (%2,8) olumsuz ve 30'unda (%13,8) nötr; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 24'ünde (%40) olumlu, 13'ünde (%21,7) olumsuz ve 23'ünde (%38,3) nötr; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 128'inde (%81) olumlu, 13'ünde (%8,2) olumsuz ve 17'sinde (%10,8) nötr ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 107'sinde (%74,3) olumlu, 17'sinde (%11,8) olumsuz ve 20'sinde (%13,9) nötr olarak temsil edilmiştir.

Şekil 4.104 Haber Fotoğraflarında Afganların Olumsuz Temsili

Araştırmanın bulguları, Afganların Yeni Şafak başta olmak üzere örneklem gazetelerin haber fotoğraflarında sıklıkla olumsuz bir şekilde temsil edildiğini ortaya koymuştur. Seçici bir şekilde olayları sunma ve belirli bir bakış açısını güçlendirme eğilimi bulunan gazetelerin, bu fotoğraflarda Afganları yasadışı işlere karışan, şiddet uygulayan, sınır ihlali yapan, gözaltına alınan veya cinsel istismarda bulunan birey veya gruplar olarak göstererek, göç gruplarına yönelik toplumsal algıda olumsuz bir izlenim bırakmaya çalıştığı saptanmıştır.

Şekil 4.105 Haber Fotoğraflarında Afganların Olumlu Temsili

Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin Afganların başarılarını betimleyen ve olumlu yönlerini vurgulayan fotoğrafları nadiren yayımladığını ortaya koymuştur. Bu fotoğraflarda, Afganların ülkenin ekonomisine katkı sağlayan, sanatla ilgilenen, spor alanında başarılar elde eden ve eğitime önem veren bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Bu tür temsiller, toplumda daha olumlu bir atmosfer yaratma ve toplumsal dayanışma hissi oluşturma potansiyeline sahip olsa da örneklem gazetelerin genel olarak Afganları olumsuz bir perspektifte sunma eğiliminde olduğu ve nadiren bu fotoğrafları yayımladığı saptanmıştır.

Şekil 4.106 Haber Fotoğraflarında Afganların Nötr Temsili

Araştırmanın bulguları, BirGün ve Sözcü gazetesinin yayımladığı haber fotoğraflarının önemli bir kısmında Afganları nötr olarak temsil ettiğini ortaya koymuştur. Diğer örneklem gazetelerin ise yayımladıkları haber fotoğraflarının çok küçük bir kısmında Afganları nötr olarak temsil ettiği saptanmıştır. Bu fotoğraflarda genellikle Afganların rutin yaşantılarına dair bir bakış sunulduğu görülmüştür. Bu fotoğraflarda, Afganların kategorize edilmediği ve sadece günlük deneyimlerini paylaşan bireyler veya gruplar olarak sunulduğu saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, BirGün dışındaki örneklem gazetelerin, Afganların dışındaki aktörleri olumlu olarak temsil eden haber fotoğraflarını sıklıkla yayımladığını göstermiştir. Örneklem gazetelerin, Afganların dışındaki aktörleri olumsuz olarak temsil eden haber fotoğraflarını çok nadiren yayımladığı saptanmıştır. Gazetelerin siyasi ve ideolojik duruşlarının, bu olumsuz haber fotoğraflarının yayımlanması üzerinde rol oynadığı görülmüştür. Örneğin, Cumhuriyet ve Sözcü gibi muhalif gazetelerin genellikle iktidar yanlısı aktörleri, Yeni Şafak ve Hürriyet gibi iktidara yakın gazetelerin ise iktidar karşıtı aktörleri olumsuz olarak temsil etme eğiliminde olduğu saptanmıştır. BirGün gazetesinin ise Afganların dışındaki aktörleri sıklıkla nötr olarak temsil ettiği tespit edilmiştir. Bu, gazetenin belirli bir tarafsızlık

veya çok yönlülük çabası içinde olduğunu göstermiştir. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini kısmen desteklediği görülmüştür.

4.18. Nesneler ve Dini Semboller

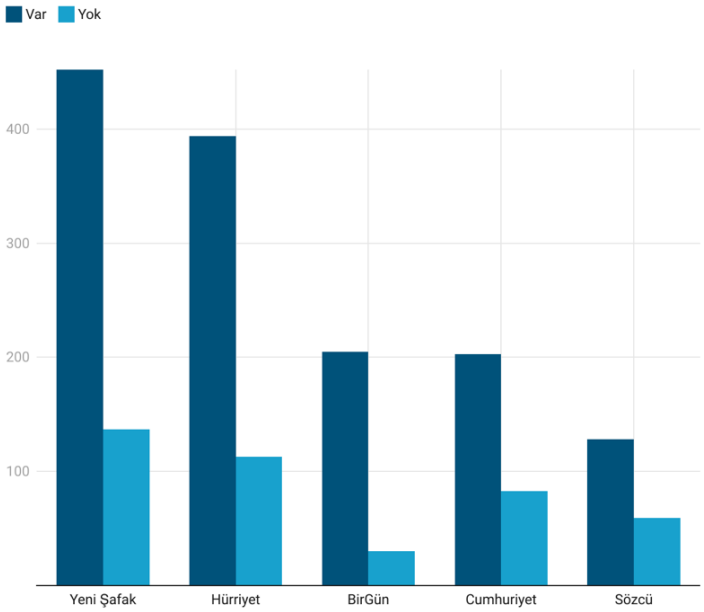

Şekil 4.107 Haber Fotoğraflarında Nesnelerin Dağılımı

Şekil 4.107.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 235 haber fotoğrafının 205'inde (%87,2) çeşitli nesneler yer almıştır. Haber fotoğraflarının 30'unda (%12,8) ise herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 73 haber fotoğrafının 12'sinde (%16,4) herhangi bir nesnenin yer almadığı saptanmıştır. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında sırası ile "sınır teli, sırt çantası, bavul, sınır duvarı, silah, uçak, maske, pankart, pet su şişesi, çadır, bot, Afganistan bayrağı, bisiklet, can yelek, motosiklet ve konteyner" gibi nesnelerin yer aldığı tespit edilmiştir. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 162 haber fotoğrafının 18'inde (%11,1) herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında sırası ile "mikrofon, Türk bayrağı, Türk bayrağı rozeti, silah, parti bayrağı, parti rozeti, AB bayrağı, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Forsu, BM bayrağı, sınır teli, sarı şerit, Afganistan bayrağı, sınır duvarı, tank, İran bayrağı, ABD bayrağı,

maske, ambulans, NATO bayrağı, Rusya bayrağı, Pakistan bayrağı, pankart, İngiltere bayrağı, parti otobüsü, polis aracı ve uçak" gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır.

Şekil 4.107.'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinde yayımlanan 507 haber fotoğrafının 394'ünde (%77,7) çeşitli nesneler yer almıştır. Haber fotoğraflarının 113'ünde (%22,3) ise herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 289 haber fotoğrafının 57'sinde (%19,7) herhangi bir nesnenin yer almadığı saptanmıştır. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında sırası ile "maske, sırt çantası, silah, polis aracı, sınır teli, çadır, sınır duvarı, bavul, mikrofon, kelepçe, can yelek, pet su şişesi, tekne, Afganistan bayrağı, bıçak, bot, ambulans, Türk bayrağı, uçak, battaniye, pasaport ve okul forması" gibi nesnelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 218 haber fotoğrafının 56'sında (%25,7) herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında sırası ile "mikrofon, Türk bayrağı, Türk bayrağı rozeti, silah, polis aracı, maske, kelepçe, sınır duvarı, sınır teli, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Forsu, Pakistan bayrağı, parti rozeti, ABD bayrağı, telsiz, Atatürk portresi, ambulans, Yunanistan bayrağı, pankart, parti bayrağı, kask ve Afganistan bayrağı" gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır.

Şekil 4.107.'de görüldüğü üzere, Sözcü gazetesinde yayımlanan 187 haber fotoğrafının 128'inde (%68,4) çeşitli nesneler yer almıştır. Haber fotoğraflarının 59'unda (%31,6) ise herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 127 haber fotoğrafının 38'inde (%29,9) herhangi bir nesnenin yer almadığı saptanmıştır. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında sırası ile "sırt çantası, bavul, maske, kelepçe, pet su şişesi, sedye, uçak, çadır, ambulans, polis aracı, fındık, silah, otobüs, battaniye, uyuşturucu, tekne, sınır teli, pankart, sınır duvarı, Afganistan bayrağı, can yelek, madalya ve stetoskop" gibi nesnelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 60 haber fotoğrafının 21'inde (%35) herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında sırası ile "mikrofon, Türk bayrağı, Türk bayrağı rozeti, silah, sedye, Avusturya bayrağı, dalış maskesi, BM

bayrağı, kelepçe, tank, kask, ambulans, uçak, UNHCR bayrağı, parti bayrağı ve polis aracı" gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır.

Şekil 4.107.'de görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 589 haber fotoğrafının 452'sinde (%76,7) çeşitli nesneler yer almıştır. Haber fotoğraflarının 137'sinde (%23,3) ise herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 431 haber fotoğrafının 57'sinde (%13,2) herhangi bir nesnenin yer almadığı saptanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında sırası ile "sırt çantası, maske, uçak, bavul, silah, polis aracı, kelepçe, bıçak, heykel, çadır, pet su şişesi, mikrofon, Meksika bayrağı, kask, motosiklet, sınır teli, sınır duvarı, tank, battaniye ve sedye" gibi nesnelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 158 haber fotoğrafının 80'inde (%50,6) herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında sırası ile "mikrofon, maske, Türk bayrağı, ambulans, polis aracı, silah, kelepçe, parti rozeti, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Forsu, Türk bayrağı rozeti, bilgisayar, AB bayrağı, kask, demir bariyer, sis bombası, telsiz, Fransa bayrağı ve sınır teli" gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır.

Şekil 4.107.'de görüldüğü üzere, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 286 haber fotoğrafının 203'ünde (%71) çeşitli nesneler yer almıştır. Haber fotoğraflarının 83'ünde (%29) ise herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı 142 haber fotoğrafının 39'unda (%27,5) herhangi bir nesnenin yer almadığı saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında sırası ile "sırt çantası, silah, polis aracı, kelepçe, maske, tekne, sınır teli, sınır duvarı, Türk bayrağı, kask, bıçak, bavul, Afganistan bayrağı, sedye, çadır ve can yelek" gibi nesnelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı 144 haber fotoğrafının 44'ünde (%30,6) herhangi bir nesnenin yer almadığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında sırası ile "mikrofon, silah, kelepçe, polis aracı, Türk bayrağı, parti bayrağı, Türk bayrağı rozeti, pankart, ambulans, parti rozeti, sedye, AB bayrağı, ABD bayrağı, sınır duvarı, Ukrayna bayrağı ve sınır teli" gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında çeşitli nesnelerin yer aldığını ortaya koymuştur. Haber fotoğraflarında yer alan sınır teli ve sınır duvarı gibi nesneler ile Afganların ulusal güvenliğe tehdit oluşturan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Haber fotoğraflarında yer alan sırt çantası, bavul, çadır, konteyner, pet su şişesi, tekne, sedye, ambulans, bot, can yelek veya battaniye gibi nesneler ile Afganların tehlikeli ve zorlu şartlarda bir yerden başka bir yere geçmeye çalışan yoksul bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği görülmüştür. Haber fotoğraflarında yer alan silah, polis aracı, tank, kelepçe, uyuşturucu, bıçak veya pankart gibi nesneler ile Afganların suçlu, tehlikeli, isyankar, düzeni bozan ve disipline edilmesi gereken bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Haber fotoğraflarında yer alan uçak veya otobüs gibi nesneler ile Afganların uzak coğrafyalara yönelik geniş çaplı bir hareketlilik içinde olan veya devletler tarafından güvenli bir şekilde ülkelerine geri gönderilen bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Haber fotoğraflarında, Afganların çoğunlukla emniyet müdürlüğü, geri gönderme merkezi ve havalimanı gibi mekanlarda maske taktığı görülmüştür. Bu haber fotoğrafları üzerinden devlet aktörlerinin sağlık standartlarına uyan, Afganların ise potansiyel sağlık riski taşıyan ve sağlıklı bir şekilde seyahat etmeyen kişi veya gruplar olarak temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Haber fotoğraflarında nadiren yer alan Türk bayrağı, Afganistan bayrağı veya Meksika bayrağı ile bu düzensiz göç hareketinin diplomatik ve siyasi bir olgu olduğu mesajı verilmiştir. Araştırmanın bulguları, Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin nadiren de olsa Afganlara mikrofon uzatıldığını gösteren fotoğrafları yayımladığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Afganların haber fotoğraflarında çok nadiren öne çıkarılan bisiklet, kask, motosiklet ve fındık gibi unsurlar ile ülke ekonomisine katkı sağlayan; pasaport gibi unsurlar ile uluslararası seyahat için geçerli belgelere sahip olan; okul forması veya stetoskop gibi unsurlar ile eğitimli olan; madalya gibi unsurlar ile spor gibi alanlarda başarılı olan ve heykel gibi unsurlar ile sanatla ilgilenen bireyler veya gruplar şeklinde temsil edildiği görülmüştür.

Araştırmanın bulguları, Yeni Şafak dışındaki örneklem gazetelerin yayımladığı ve Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının çok büyük bir kısmında çeşitli nesnelerin yer aldığını ortaya koymuştur. Bu haber fotoğraflarının

büyük bir kısmında mikrofonun yer aldığı görülmüştür. Bu bulgu, siyasetçiler başta olmak üzere Afganların dışındaki çeşitli aktörlerin düzensiz Afgan göçüne dair açıklamaları ve fikirleri önemli olan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiğini ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında Türk bayrağı, Türk bayrağı rozeti, parti bayrağı, parti rozeti, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Forsu, parti otobüsü, Atatürk portresi, pankart, AB bayrağı, BM bayrağı, Afganistan bayrağı, İran bayrağı, ABD bayrağı, NATO bayrağı, Rusya bayrağı, Pakistan bayrağı, İngiltere bayrağı, Yunanistan bayrağı, Avusturya bayrağı, UNHCR bayrağı, Fransa bayrağı ve Ukrayna bayrağı gibi nesnelerin yer aldığı görülmüştür. Bu bulgu, düzensiz Afgan göçünün haber fotoğrafları üzerinden ulusal ve uluslararası siyaseti ilgilendiren bir olgu olarak sunulduğunu göstermiştir. Silahlı kuvvetlerin yer aldığı haber fotoğraflarında sınır teli, sınır duvarı, demir bariyer, sarı şerit, silah, tank, polis aracı, kelepçe, telsiz, kask ve sis bombası gibi nesnelerin yer aldığı saptanmıştır. Bu bulgu, Afganların ülkenin sınırlarını ve güvenliğini tehdit eden, silahlı kuvvetlerin ise ülkenin sınırlarını ve güvenliğini koruyan ve göçü kontrol altına alabilecek güce sahip bireyler veya gruplar olarak temsil edildiğini ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarında bilgisayar, ambulans, sedye, dalış maskesi veya uçak gibi nesnelerin yer aldığı görülmüştür. Bu bulgu, Afganların dışındaki aktörlerin göç olayına insani ve yardım odaklı bir perspektifle yaklaşan bireyler veya gruplar olarak temsil edildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, haber fotoğraflarında Afganların dışındaki aktörlerin çoğunlukla maskeli oldukları görülmüştür. Bu bulgu, Afganların dışındaki aktörlerin gündelik hayatta hijyen kurallarına dikkat eden bireyler veya gruplar olarak temsil edildiğini göstermiştir. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın dördüncü hipotezini desteklediği, birinci hipotezini ise kısmen desteklediği görülmüştür.

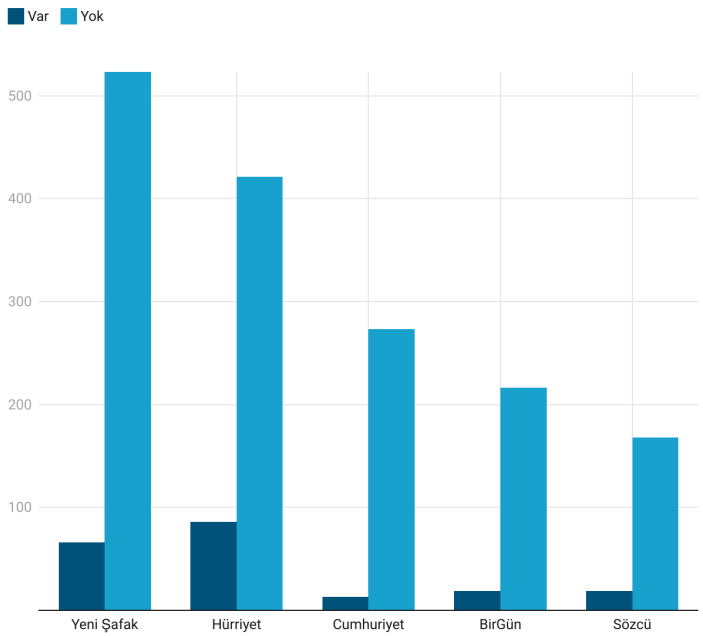

Şekil 4.108 Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı

Şekil 4.108.'de görüldüğü üzere, BirGün gazetesinde yayımlanan 216 (%91,9), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 421 (%83), Sözcü gazetesinde yayımlanan 168 (%89,8), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 523 (%88,8) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 273 (%95,5) haber fotoğrafında herhangi bir dini unsura yer verilmemiştir. BirGün gazetesinde yayımlanan 19 (%8,1), Hürriyet gazetesinde yayımlanan 86 (%17), Sözcü gazetesinde yayımlanan 19 (%10,2), Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 66 (%11,2) ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan 13 (%4,5) haber fotoğrafında ise dini unsurlara yer verildiği tespit edilmiştir.

BirGün gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 14'ünde burka, 3'ünde Cami, 1'inde yeşil bayrak ve 1'inde tevhid bayrağı; Hürriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 44'ünde başörtüsü, 40'ında burka, 1'inde haç ve 1'inde Cami; Sözcü gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 14'ünde başörtüsü ve 5'inde burka; Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 51'inde başörtüsü, 14'ünde Cami ve 1'inde burka; Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan haber fotoğraflarının 8'inde başörtüsü, 4'ünde burka ve 1'inde Cami gibi dini unsurlara yer verildiği saptanmıştır.

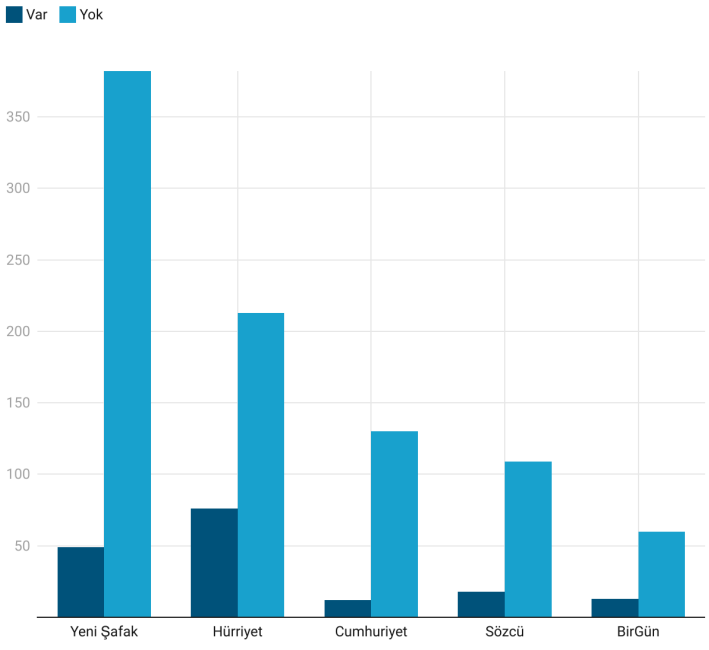

Şekil 4.109 Afganların Ana Aktör Olduğu Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı

Şekil 4.109.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 60 (%82,2), Hürriyet gazetesinden 213 (%73,7), Sözcü gazetesinden 109 (%85,8), Yeni Şafak gazetesinden 382 (%88,6) ve Cumhuriyet gazetesinden 130 (%91,5) haber fotoğrafında herhangi bir dini unsura yer verilmemiştir. Afganların ana aktör olarak yer aldığı BirGün gazetesinden 13 (%17,8), Hürriyet gazetesinden 76 (%26,3), Sözcü gazetesinden 18 (%14,2), Yeni Şafak gazetesinden 49 (%11,4) ve Cumhuriyet gazetesinden 12 (%8,5) haber fotoğrafında ise dini unsurlara yer verildiği saptanmıştır.

BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 12'sinde burka ve 1'inde tevhid bayrağı; Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 38'inde başörtüsü ve 38'inde burka; Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 13'ünde başörtüsü ve 5'inde burka; Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 48'inde başörtüsü ve 1'inde burka; Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarının 8'inde başörtüsü ve 4'ünde burka gibi dini unsurlara yer verildiği saptanmıştır.

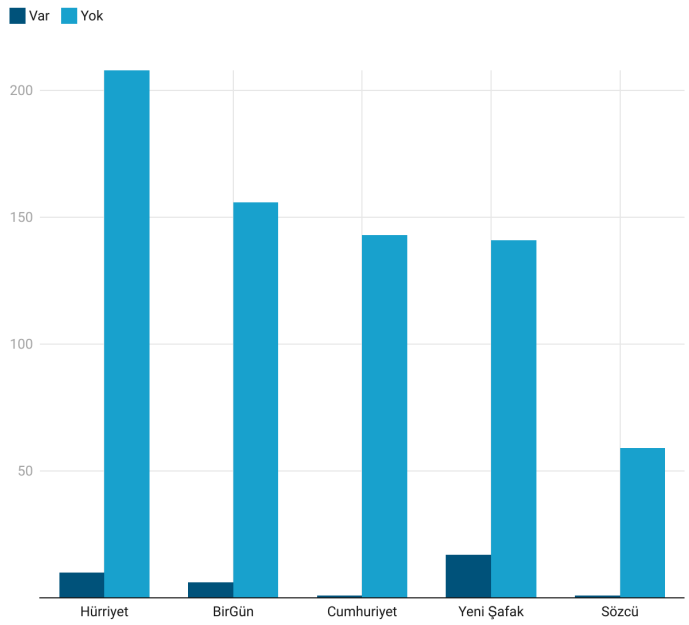

Şekil 4.110 Afganların Ana Aktör Olmadığı Haber Fotoğraflarında Dini Unsurların Dağılımı

Şekil 4.110.'da görüldüğü üzere, Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 156 (%96,3), Hürriyet gazetesinden 208 (%95,4), Sözcü gazetesinden 59 (%98,3), Yeni Şafak gazetesinden 141 (%89,2) ve Cumhuriyet gazetesinden 143 (%99,3) haber fotoğrafında herhangi bir dini unsura yer verilmemiştir. Afganların ana aktör olarak yer almadığı BirGün gazetesinden 6 (%3,7), Hürriyet gazetesinden 10 (%4,6), Sözcü gazetesinden 1 (%1,7), Yeni Şafak gazetesinden 17 (%10,8) ve Cumhuriyet gazetesinden 1 (%0,7) haber fotoğrafında ise dini unsurlara yer verildiği saptanmıştır.

BirGün gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 3'ünde Cami, 2'sinde burka ve 1'inde yeşil bayrak; Hürriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 6'sında başörtüsü, 2'sinde burka, 1'inde haç ve 1'inde cami; Sözcü gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 1'inde başörtüsü; Yeni Şafak gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 14'ünde Cami ve 3'ünde başörtüsü; Cumhuriyet gazetesinde Afganların ana aktör olarak yer almadığı haber fotoğraflarının 1'inde Cami gibi dini unsurlara yer verildiği saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları, örneklem gazetelerin düzensiz Afgan göçünü çoğunlukla siyasi, sosyal veya ekonomik boyutlarıyla ele aldığını ve haber fotoğraflarında dini unsurları nadiren öne çıkardığını ortaya koymuştur. Afganların ana aktör olarak yer aldığı haber fotoğraflarında nadiren de olsa İslami bayrakların, Cami gibi dini yapıların ve başörtülü veya burka giyen kadınların yer aldığı tespit edilmiştir. Örneklem gazetelerin bu haber fotoğrafları ile Afganistan'ın kültürel ve dini yapısını vurgulamaya çalıştığı saptanmıştır. Bununla birlikte, İslami unsurların genellikle Afgan kadınlarının bulunduğu haber fotoğraflarında öne çıktığı saptanmıştır. Bu, medyanın cinsiyet temelli bir perspektifle görsel tercihlerde bulunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bulguları, Afganların dışındaki aktörlerin yer aldığı haber fotoğraflarında dini sembollere veya unsurlara nadiren yer verildiğini göstermiştir. Bu durum, medyanın Afganların dışındaki kişileri veya olayları görsel olarak temsil ederken, genellikle dini unsurlardan kaçındığını ve farklı bir görsel dil tercih ettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu bulgularının, araştırmanın birinci hipotezini desteklemediği görülmüştür.

SONUÇ

Medya ve göç ilişkisine dair akademik çalışmalar, kamuoyunu göç gruplarının karşılaştığı zorluklar konusunda bilgilendirebilme ve bilinçlendirebilme, medyanın göç gruplarını dengeli ve insan haklarına uygun bir biçimde temsil edebilmesi için bir model oluşturabilme, sürdürülebilir göç politikalarının oluşturulmasına veya mevcut politikaların revize edilmesine katkı sağlayabilme ve sosyal bilimler alanındaki akademik bilgi birikimini artırarak gelecekteki çalışmalara temel oluşturabilme gibi çeşitli potansiyellere sahiptir. Bu doktora çalışması, Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de ülke yönetimini yeniden ele geçirmesinin ardından Türkiye'ye yönelik gerçekleşen düzensiz Afgan göçünün, Türk basınında yer alan haber metinlerinde ve haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğini kapsamlı bir şekilde araştırmayı ve elde edilen bulgulardan hareketle göçün medyadaki sorunlu temsilinin iyileştirilmesine yönelik çözüm stratejileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Doktora çalışmasında öncelikle hem araştırmanın kuramsal temellerini güçlendirmek hem de araştırmanın hipotezlerini ve yöntemini belirlemek için iki bölümden oluşan bir literatür yazılmıştır. Çalışma temel olarak düzensiz Afgan göçünün Türk basınındaki görsel temsiline odaklanmayı amaçlamıştır. Bundan dolayı, birinci bölümde göçün medyadaki görsel temsiline dair kavramsal ve kuramsal bir çerçeve sunulmuştur. İkinci bölümde ise çalışmanın özgün vakası olan Afgan göçünün hem tarihî arka planına, nedenlerine ve sonuçlarına hem de medyadaki temsiline dair bir literatüre yer verilmiştir. Doktora çalışmasında, literatürden hareketle hipotezler oluşturulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde, hipotezlerin sınanması amacıyla tasarlanan araştırma yöntemi açıklanmıştır. Bu kapsamda öncelikle tercih edilen araştırma yönteminin temel unsurları ortaya konulmuştur. Daha sonra ise çalışmanın amacına ve hipotezlerine uygun bir şekilde belirlenen evren ve örneklem ile veri toplama teknikleri açıklanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik sağlamak amacıyla izlenen adımlar ortaya konulmuştur. Araştırmaya dahil edilmeyen unsurlar, nedenleri ile belirtilmiştir. Araştırma kapsamında, amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiş olan BirGün, Hürriyet, Sözcü, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gibi farklı ideolojik görüşlere, yüksek tirajlara ve dijital haber

kaynaklarına sahip gazetelerin web sitelerinde anahtar kavramlar kullanılarak 15 Ağustos 2021 ile 15 Ağustos 2023 tarihleri arasında düzensiz Afgan göçüne dair yayımlanan tüm haber metinleri ve haber fotoğrafları toplanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında haber metinleri; ikinci aşamasında ise haber fotoğrafları ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarda yer alan tüm kodlama şablonlarından hareketle içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler, görsel araçlar kullanılarak görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir.

Gazetelerin, düzensiz Afgan göçüne dair 1156 haber yayımladığı görülmüştür. Gazetelerin, Taliban'ın yeniden ülke yönetimini ele geçirdiği dönemde Afganların yaşadığı zorunlu göçe dair haberler yayımladığı saptanmıştır. Haber temalarının zaman içinde değiştiği tespit edilmiştir. Haberlerin büyük bir kısmında, Türkiye'de yakalanan ve sınır dışı edilen Afganlara yer verildiği görülmüştür. Bu haberlerde hem devletin göçü kontrol altına aldığı ve ülkenin güvenliğini sağladığı mesajı verilmiş hem de Afganların "işgalci veya istilacı" olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Haberlerin bir kısmında, Afganların insan kaçakçılığı, şiddet veya cinsel istismar gibi temalarla ilişkilendirildiği görülmüştür. Afganların, bu haberlerde hem olumsuz olayların merkezine yerleştirildiği hem de suçlu ve sorunlu bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Haberlerin bir kısmında, ülkeye giriş yapan veya ülkeden gönderilen Afganların sadece sayılarına yer verildiği görülmüştür. Bu haberlerde, Afganların insanî boyutlarının ve kişisel deneyimlerinin göz ardı edildiği ve Afganların sayılara indirgendiği saptanmıştır. Haberlerin bir kısmında ise Afganların hedef veya transit ülkelerin ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanıldığı görülmüştür. Bu haberlerde, Afganların ekonomik bir yük olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Gazetelerin, Afganların trajedilerine veya toplumsal entegrasyon mücadelelerine dair nadiren haber yayımladığı görülmüştür. Bu bulgu, gazetelerin Afganların yaşam deneyimlerini sınırlı bir şekilde sunduğunu ve dengeli bir habercilik yaklaşımına sahip olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, haberlerde Afganların ifadelerine nadiren yer verildiği, Afgan erkeklerin sıklıkla öne çıkarıldığı, Afganların kimliklerine dair çok az bilgi sunulduğu, Afganların kitleleştirildiği, Afganlara dair hukuki statülerin gelişigüzel kullanıldığı ve Afganların “kaçak, tecavüzcü, hırsız, saldırgan, vasıfsız, terörist, gerici, katil, suçlu, istilacı, uğursuz, ataerkil veya barbar" şeklinde nitelendirildiği görülmüştür. Bu bulgular, Afganların kendi deneyimlerini ve hikayelerini ifade etme fırsatının medyada önemli ölçüde

kısıtlandığını; haberlerde cinsiyet temsili açısından bir dengesizlik olduğunu; gazetelerin Afgan göç gruplarının çeşitliliğini ve kültürel farklılıklarını vurgulama sorumluluğunu büyük ölçüde yerine getirmediğini; Afganların haberlerde anonimleştirildiğini ve homojenleştirildiğini; gazetelerin eksik ve yanıltıcı bilgiler sunduğunu ve ayrımcı bir dil kullandığını ortaya koymuştur.

Haberlerde, 1890 fotoğrafın yer aldığı görülmüştür. Bu fotoğrafların küçük bir kısmında, herhangi bir aktörün yer almadığı ve literatürde "öznesiz imge" olarak tanımlanan bu fotoğraflarda, Afganların çeşitli sembolik öğelere veya nesnelere indirgendiği saptanmıştır. Haber metinlerinin ve fotoğraflarının önemli bir kısmında Afganların yanı sıra siyasetçiler gibi çeşitli aktörlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bulgular, haber metinlerinin ile fotoğraflarının büyük ölçüde benzer temaları içerdiğini ve Afganların fotoğraflarda da olumsuz olayların merkezine yerleştirildiğini ortaya koymuştur. Gazetelerin, Afganların sınır bölgesi ve emniyet müdürlüğü gibi çeşitli mekanlarda çekilmiş fotoğraflarını yayımlayarak, göç olgusunun çok boyutluluğunu göz ardı ettiği, Afganları fiziksel bir hareketliliğe indirgediği ve Afganları yasadışı bireyler veya gruplar olarak temsil ettiği saptanmıştır. Gazetelerin, Afganların dışındaki aktörlerin sınır bölgesi, emniyet müdürlüğü veya meclis gibi çeşitli mekanlarda çekilmiş fotoğraflarını yayımlayarak, bu aktörleri ülkenin sınırlarını koruyan ve düzeni sağlayan figürler olarak temsil ettiği görülmüştür. Ayrıca, Afganlara dair fotoğraflarda "sınır teli, silah, polis aracı, kelepçe ve bıçak" gibi çeşitli nesnelerin yer aldığı ve Afganların bu nesneler üzerinden ulusal güvenliğe tehdit oluşturan, suçlu ve disipline edilmesi gereken bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği saptanmıştır. Diğer fotoğraflarda ise "mikrofon, bayrak, sınır teli ve polis aracı" gibi çeşitli nesnelerin yer aldığı ve Afganların dışındaki aktörlerin bu nesneler üzerinden fikirleri önemsenen, ülkenin sınırlarını koruyan ve düzeni sağlayan figürler olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Gazetelerin, Afganları kitleler olarak ve hareket halinde, Afganların dışındaki aktörleri ise birey olarak ve durağan halde tasvir eden fotoğraflar yayımladığı görülmüştür. Bununla birlikte, gazetelerin Afganların uzak bir mesafeden çekilmiş ve düşük kaliteli, Afganların dışındaki aktörlerin yakın bir mesafeden çekilmiş ve yüksek kaliteli fotoğraflarını yayımladığı saptanmıştır. Bu bulgular, gazetelerin Afganları homojen gruplar olarak sunduğunu, Afganları fiziksel bir hareketliliğe indirgediğini, Afganlara dair bireysel detayları göz ardı ettiğini, Afganların sorunlarını küçümsediğini ve bir tarafı diğerinden farklı bir şekilde

sunduğunu göstermiştir. Son olarak, Afganların ana aktör olarak yer aldığı fotoğrafların büyük bir kısmında genç ve yetişkin, Afganların ana aktör olarak yer almadığı fotoğrafların büyük bir kısmında ise yetişkin erkek bireylerin veya grupların yer aldığı saptanmıştır. Bu bulgular, gazetelerin hem seçici olduğunu hem de düzensiz Afgan göçünü genellikle erkekler üzerinden ve erkek bakış açısı ile temsil ettiğini ortaya koymuştur.

Literatürdeki çalışmalar, göçün medyadaki temsilini sınırlı kategoriler çerçevesinde incelemiş ve bu temsillerin gazetelerin ideolojik eğilimlerine bağlı olarak değiştiğini ortaya koymuştur. Bu doktora çalışması ise ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle Afgan göçünün ulusal basındaki temsilini incelemiş ve elde ettiği bulgularla farklı ideolojik görüşlere sahip ulusal basının Afganları ortak bir düşman olarak ilan ettiğini ve onları kamusal alanın dışında tutulması gereken varlıklar olarak sunduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın birinci hipotezini büyük oranda çürütmüştür. Doktora çalışmasının bulguları, Afganların haber metinlerinin ve fotoğraflarının büyük bir kısmında ana aktör olarak yer aldığını ortaya koymuştur. Ancak, Afganların, haber metinlerinin ve fotoğraflarının bir kısmında başkaları aracılığıyla var olabilen ve bir temsilciye muhtaç bireyler veya gruplar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, çalışmanın ikinci hipotezini kısmen doğrulamıştır. Doktora çalışmasının bulguları, Afgan erkeklerin haber metinlerinin ve fotoğraflarının büyük bir kısmında belirgin bir şekilde öne çıktığını ve göç olgusunun medyada genellikle belirli bir cinsiyetle ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın üçüncü hipotezini büyük oranda doğrulamıştır. Doktora çalışmasının bulguları, Afganların ana aktör olarak yer aldığı veya öznesi olmayan fotoğraflarda nesnelere indirgendiğini ve insani boyutlarının göz ardı edildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın dördüncü hipotezini doğrulamıştır. Sonuç olarak, doktora çalışmasının ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezlerinin kısmen veya büyük oranda doğrulandığı ve elde edilen bulguların büyük bir kısmının literatürle tutarlı olduğu görülmüştür.

Bu doktora çalışmasının bulguları, örneklem gazetelerin haber metinleri ve fotoğrafları üzerinden Afganları ortak bir düşman olarak ilan ettiğini ve onları 'bizden olmayan' anlatısı ekseninde konumlandırdığını açıkça ortaya koymuştur. Bu durum hem toplumda nefret söyleminin, önyargıların, kutuplaşmanın, İslamofobik

eğilimlerin, göç karşıtı hareketlerin, toplumsal güvensizlik duygusunun ve ayrımcı politikaların artmasına hem de göç gruplarının entegrasyon süreçlerinin zorlaşmasına ve ağır insan hakları ihlallerine zemin hazırlayabilir. Bu doktora çalışması, elde edilen bulgular ışığında medyanın göç gruplarını dengeli ve insan haklarına uygun bir biçimde temsil edebilmesi için bir rehber sunmaktadır. Göç haberlerinde öncelikle haberin kaynağı açık bir şekilde belirtilmelidir. Haber metinlerinde nesnel bir dil tercih edilmeli ve öznel ifadelerden kaçınılmalıdır. Haber metinlerinde, konunun daha derinlemesine anlaşılabilmesi için uzmanların görüşlerine yer verilmelidir. Haber metinlerinde, göç eden bireyler sayısal verilere veya göç olgusuna indirgenmemelidir. Haber metinlerinde, göç eden bireylerin kimliklerine, mesleklerine, kişisel deneyimlerine, başarı hikayelerine, katkılarına, yaşadıkları zorluklara ve hukuki haklarına dengeli bir şekilde yer verilmelidir. Haber metinlerinde, cinsiyet eşitliği ilkesine riayet edilerek tüm cinsiyet gruplarına eşit bir şekilde yer verilmeli ve göç eden bireyleri ötekileştiren olumsuz sıfatlardan kaçınılmalıdır. Haber metinlerinde, düzensiz göçmen, mülteci, sığınmacı ve göçmen gibi statüler hukuki tanımlarına uygun bir biçimde kullanılmalıdır.

Haber fotoğrafçıları, göç eden bireylerden fotoğraf çekimi için onay almalı ve bireylere fotoğrafın nasıl kullanılacağı konusunda bir bilgilendirme yapmalıdır. Yayımlanan fotoğrafların kaynağı açık bir şekilde belirtilmelidir. Haber metni ile fotoğrafı arasında bir tutarlılık olmalıdır. Haber fotoğrafları, göç eden bireylerin yaşamlarını gerçekçi bir biçimde yansıtmalıdır. Haber fotoğraflarında, göç eden bireylerin kimliklerine, mesleklerine, başarı hikayelerine, katkılarına ve yaşadıkları zorluklara dengeli bir şekilde yer verilmelidir. Göç eden bireyler, yakın bir mesafeden, birey olarak ve durağan halde kadraja alınmalıdır. Haber fotoğrafları, yüksek kaliteli olmalıdır. Haber fotoğraflarında, göç eden bireylerin yüzleri, istisnai durumlar dışında gizlenmemelidir. Haber fotoğraflarında, göç eden bireyler göç olgusuna veya nesnelere indirgenmemelidir. Çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar, fotoğraflarda eşit ve dengeli bir şekilde yer almalıdır. Haber fotoğraflarında, cinsiyet eşitliği ilkesine riayet edilerek tüm cinsiyet gruplarına eşit bir şekilde yer verilmelidir. Bu kuralların benimsenmesi ve uygulanması hem göç eden bireylerin haber metinleri ve fotoğrafları üzerinden insan haklarına uygun bir biçimde temsil edilebilmesine hem de toplumun göçle ilgili gerçekçi bir perspektife sahip olmasına önemli bir katkı sağlayabilir.

Bu doktora çalışması, önceki çalışmalardan farklı olarak göçün medyadaki temsilini ulusal ve uluslararası literatürdeki tüm kodlama şablonlarından hareketle bütünsel bir bakış açısıyla ele almış ve elde edilen bulgular ışığında medyanın göç gruplarını dengeli ve insan haklarına uygun bir biçimde temsil edebilmesi için bir rehber sunmuştur. Ancak, medya ve göç ilişkisinin tüm yönlerinin tam anlamıyla anlaşılabilmesi ve derinlemesine bir şekilde kavranabilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doktora çalışması, farklı ideolojik görüşlere sahip ulusal basının Afganlar konusunda ortak bir tavır sergilediklerini ortaya koymuştur. Gelecek çalışmalarda, araştırmacılar farklı ideolojik görüşlere sahip ulusal basının hem iç ve dış dinamiklerine hem de okur kitlesinin beklentilerine odaklanarak bu ortak tavrın nasıl oluştuğunu ortaya koyabilir. Bununla birlikte, gelecek çalışmalarda, araştırmacılar düzensiz Afgan göçünün sosyal medya, dijital oyunlar, kültür ve sanat dergileri, yerel ve uluslararası medya, podcast platformları veya radyo-televizyon kanalları başta olmak üzere çeşitli mecralardaki temsiline odaklanarak alana önemli bir katkı sağlayabilir. Medya ve göç ilişkisinin bütünsel bir şekilde anlaşılabilmesi için medyadaki göç temsillerinin bireyler tarafından nasıl algılandığının ortaya konulması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası literatürde, bu konuda yapılmış çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Gelecek çalışmalarda, araştırmacılar, medyadaki göç temsillerinin yerel halk ve göç eden bireyler tarafından nasıl algılandığını inceleyerek alandaki bilgi eksikliğini giderebilir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa.* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Abeldaño Zuñiga, R. A., & Fanta Garrido, J. (2020). *Internal displacement due to disasters in Latin America and the Caribbean.* In Climate Change, Hazards and Adaptation Options (pp. 389-409). Cham: Springer International Publishing.

Acet, G. S. & Doğan, F. (2017). 11 Eylül olayları sonrası ABD-Afganistan ilişkileri: İstiladan iş birliğine. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 17(33), 59-76.

Adhikari, S., Clemens, M., Dempster, H., & Ekeator, N. L. (2021). *A global skill partnership in information, communications, and technology (ICT) between Nigeria and Europe.* Washington: Center for Global Development.

Adıgüzel, Y. (2018). *Göç sosyolojisi.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Agamben, G. (2009). *Biz mülteciler.* İstanbul: Tesmeralsekdiz.

Ağaoğlu, C. (2021). Avrupa Birliği'nin Yeni Göç ve İltica Paktı ve Pak'tın göçmen çocuk konusundaki düzenlemelerine ilişkin değerlendirmeler. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,* 27(2), 1424-1446.

Ahmad, T., A. (2022). *What does 6 months of Taliban rule tell us about the future of Afghanistan?* Riyadh: Arab News.

Akbarshah, A. (2017). Dinsel şiddet'in sosyo-politik kaynakları: Taliban örneği. *Review of the Faculty of Theology of Uludag University,* 26(1), 118-132.

Akagündüz, Ü. (2010). *Sanayi Devrimi ve sanayileşme.* Ed. İsmail Güven, Ümüt Akagündüz. Uygarlık Tarihi (371-380). Ankara: Pegem Akademi.

Akarsu, B., & Akarsu, B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımı nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımları.* İstanbul: Cinius Yayınları.

Akbarshah, A. (2011). Dini tarihi ve sosyolojik boyutuyla Taliban hareketi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Akbaş, H. (2014). *Göçmen kaçakçılığı ve yasadışı göçle mücadele stratejileri.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Akçiçek, A. (2011). Hoşgörü üzerine bir kıyaslama: John Locke ve Jean Jacques Rousseau. *Liberal Düşünce Dergisi,* 16(63), s.15-27.

Akın, A. (2006). *II. Dünya Savaşı'ndan günümüze Orta Doğulu kimliği ve Magnum Fotoğraf Ajansı,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi,* (2), 58-83.

Akıncı, Z. (2016). *Zorunlu göç ve itici göçün etkilerine ilişkin algılar: Diyarbakır örneği (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Akkaya, B. (2019). *Uluslararası göç hukuku ve Türkiye'nin göç stratejisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Aksel, F. (2015). *Fotoğraf ve ideoloji: 17 aralık süreciyle ilgili Türk yazılı basınında kullanılan fotoğrafların göstergebilimsel çözümlemesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Aksoy, F. R. (2019). *Fransa'daki Türk göçmenler üzerine sosyolojik bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Akyıldız, İ. E. (2016). Göç teorilerinin karşılaştırmalı analizi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), 127-176.

Akyurt, İ. (2022). *Afgan göçmenler ve sığınmacılar ile ilgili haberlerin Türk basınında sunumu: Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.

Albrecht, C., Rude, B., & Stitteneder, T. (2022). *Women in Afghanistan: Developments over the last 20 years and the return of the Taliban.* In CESifo Forum (Vol. 23, No. 01, pp. 57-62). München: ifo Institut-Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München.

Alhan, H. (2017). Türkiye'de Suriyeli göçmenlerin yazılı basında temsili (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Alpay Jeong, B. (2022). Visualizing housewives: The representation of female domesticity in Stock imagery. *Mavi Atlas,* 10(1), 102-119.

Altındal, Y. (2019). Jeotermal enerji santraline direnişin medya hali: BirGün gazetesi örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi,* 3(3), 1-20.

Altun, A., & Gencel Bek, M. (2013). Haberlerde aile içi şiddetin temsili. *Kadın Araştırmaları Dergisi,* 0(13), 1-34.

Altunay, D. (2013). Video sanatında yapı çözümü: Araç ve mesaj olarak video. *Selçuk İletişim,* 4(2), 234-239.

Amar, P., J. (2009). *Basın fotoğrafçılığı.* İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Amores, J. J., Arcila-Calderón, C., & Blanco-Herrero, D. (2020). Evolution of negative visual frames of immigrants and refugees in the main media of Southern Europe. *Profesional de la Información,* 29(6), 1-21.

Amores, J. J., Calderón, C. A., & Stanek, M. (2019). Visual frames of migrants and refugees in the main Western European media. *Economics & Sociology,* 12(3), 147-161.

Amuedo-Dorantes, C. (2014). *The good and the bad in remittance flows.* IZA World of Labor.

Andishmand, M. İ. (2005). *Amerika Dar Afghanistan.* Kabil: Mayvand Bangah.

Angelo, P. J. (2021). *Why Central American migrants are arriving at the U.S. border.* New York: Council on Foreign Relations.

Anter, M. (2019). Refugee children or Afghan men? -A critical discourse analysis of representations of unaccompanied youth in Swedish newspapers. Sweden: Uppsala Universitet.

Arat, T. (2020). İletişim aracı olarak fotoğraf. *Aksaray İletişim Dergisi,* 2(1), 40-50.

Ardıç Çobaner, A. & Öğüt Yıldırım, P. (2017). Alzheimer ve Alzheimer'lı hastaların haberlerde temsili. *Kurgu,* 25(2), 1-22.

Arendt, H. (2001). *The crisis in culture: Its social and its political significance.* In: R. Beiner, & J. Nedelsky (Eds.), Judgment, imagination, and politics: Themes from Kant and Arendt (pp. 3-25). New York: Roman & Littlefield Publishers Inc.

Arendt, H. (2019). *Kant'ın siyaset felsefesi üzerine dersler.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Arı, U. (2013). *Küreselleşmenin teknolojik bağlamında haber fotoğrafçılığının geleceği ve bir çözüm yolu olarak multimedya* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Arık, E. & Akgün, H. (2019). Türk sinemasında gazeteci kimliğinin temsili. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi,* (34), 196-220.

Arık, E., & Akgün, H. (2018). Medya metinlerinin inşasında ideolojik farklılıklar: "süper teşvik paketi" haberlerinin söylem analizi. *Intermedia International E-Journal* Issn: 2149-3669, 5(9), 197-211.

Ari, Y. O. (2018). *Döngüsel göç hareketinin ekonomik belirleyicileri: Gürcistan-Türkiye örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Armaoğlu, F. H. (2019). *20. yüzyıl siyasî tarihi 1914-1980.* Ankara: Alkım Yayınevi.

Arslan, A. ve Duğan, Ö. (2016). Suça yönelmiş çocukların medyada temsili: Bir alan araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 4(1), 304-325.

Arslan, L. & Yıldız, S. (2023). Amerika kıtasında kolonizasyon ve birleşik devletlerin kuruluşu. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi,* 6(0), 242-260.

Arslan, M. (2016). Afganistan'da istikrarsızlık ve temel sebepleri, *International Journal of Business Economics and Management Perspectives* 1(2), 47-47.

Aslan, E., & Tavşancıl, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri.* İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Artantaş, E. & Gürsoy, H. (2020). Covid-19 üzerine temel sosyal tartışmalar ve Türkiye'nin aldığı tedbirlere ait bir çerçeve. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 158-171.

Artar, F. (2019). Medyada sınıfsal temsil mücadelesi: Suriyeli mülteciler 'yardıma muhtaç' mı 'ucuz emek' mi?. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* 22(2), 26-61.

Aşar, C. (2013). *Bir iletişim aracı ve kodlanmış görüntüler olarak basın fotoğrafları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Atamuratova, A. (2021). Azerbaycan-Ermenistan ihtilafının Orta Asya güvenliği kapsamında incelenmesi. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi,* 2(2), 48-67.

Atasü-Topçuoğlu, R. (2015). *Düzensiz göç: küreselleşmede kısıtlanan insan hareketliliği. Küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar* (ss. 501-518). (Der. S. Öner, N. Aslı Şirin Öner), İstanbul: İletişim Yayınları.

Augustová, K., & Karimi, H. (2021). *Migration from Afghanistan under the Taliban implications and strategies in the neighbourhood and Europe.* Berlin: Friedrich Ebert Stiftung.

Aydın, A. (2010). *Afganistan'da Taliban hareketinin ortaya çıkışı ve mezhebi görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Aydın, D., & Ercan, G. S. (2022). Gazete köşe yazısı söyleminde yükleme stratejileri: Söylem tarihsel yaklaşım çerçevesinde bir çözümleme. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi,* 33(2), 305-330.

Aydın, G. (2021). Toplumsal etkiler bağlamında uluslararası emek göçü. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,* 2(1), 1-17.

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi,* 2(2), 60-71.

Aydoğan, D. (2013). Türkiye'de dijital gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet gazeteleri örneği. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication,* 3(3), 26-40.

Aydoğdu, N. (2018). *Türk basın tarihinde ilk resimli dergi: Mirat.* Türk Basın Tarihi. (Cilt 2). (s.913-945). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Aykaç, M. & Yertüm, U. (2017). Avrupa Birliği göç politikalarının gelişimi: Misafir işçi kabulünden sığınmacı akınına. *Journal of Social Policy Conferences*, 1-29.

Aykurt, İ. (2022). *Afgan göçmenler ve sığınmacılar ile ilgili haberlerin Türk basınında sunumu: Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.

Aziz, A. (1990). *Araştırma yöntemleri-teknikleri ve iletişim.* Ankara: A.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi.

Azoulay, A. (2014). *Aïm Deüelle Lüski and horizontal photography.* Leuven: Leuven University Press.

Bazin, A. (1995). *Çağdaş sinemanın sorunları.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation.* Michigan: University of Michigan press.

Bakacak, Ö. (2014). *Köşe yazarlarının seçim dönemindeki yazıları üzerine bir inceleme: Ruhat Mengi, Emin Çölaşan, Bülent Korucu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Balcı, Ş. & Çifçi, M. E. (2021). "Makul"ü öldürmek: Kalifat dizisinde Müslüman kimliğinin temsili. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi,* 4(2), 237-250.

Baldwin-Edwards, M. (2005). *Migration in the Middle East and the Mediterranean.* Geneva: Global Commission on International Migration.

Banerjee, B. ve Kanbur, S.M. (1981). On the specification and estimation of macro rural-urban migration functions with: an application to Indian data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics,* 43, 7-29.

Banks, J. (2012). Unmasking deviance: The visual construction of asylum seekers and refugees in English national newspapers. *Critical Criminology,* 20(3), 293-310.

Banks, M. (2007). *Using visual data in qualitative research.* Los Angeles: Sage.

Barati, N. A. (2019). *İran ve Suudi Arabistan rekabetinin Afganistan üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Barthes, R. (2014). *Myth today. In Ideology* (pp. 162-172). England: Routledge.

Barthes, R. (2003). *Çağdaş söylenler.* İstanbul: Metis Yayınları.

Barışık, S. (2020). *Göç kavramı, tanımı ve türleri.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Barlas, A. W. (2022). *Population movements in Afghanistan: A historical overview, migration trends under the Taliban regime, and future outlooks.* Germany: Munich Personal RePEc Archive.

Bartram D., Poros M. V. & Monforte P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar.* Ankara: Hece Yayınları.

Basmacı, G. (2021). Çevre gazeteciliği bağlamında termik santrallerle ilgili haberlerin incelenmesi. *Selçuk İletişim,* 14(3). 1213-1258.
Başaran, Y. K. (2019). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *The Journal of Academic Social Science,* 47(47), 480-495.

Başcıllar, M., Karataş, M. & Pak Güre, M. D. (2022). Rusya-Ukrayna savaşı, zorunlu göç ve insani koridorlar: Sosyal hizmet bağlamında bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 11 (2), 794-805.

Başel, H. (2003). *Sosyal politika açısından iç göçler: Sivas'tan İstanbul'a göç örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Batalova, J., Hanna, M. & Levesque, C. (2021). *Frequently requested statistics on immigrants and immigration in the United States.* Washington: Migration Policy Institute.

Batool, S. (2019). Media representations and refugees crises: Framing of Afghan refugees in mainstream print media of Pakistan. *Pakistan Social Sciences Review,* 3(1), 461-473.

Bayazidi, E. (2016). *Türkiye-AB arasındaki geri kabul antlaşması çerçevesinde Türkiye'deki Afgan mültecilerin durumu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ben-Amittay, J. (1983). *Siyasal düşünceler tarihi.* Ankara: Savaş Yayınları.

Benhabib, S. (2006). *Ötekilerin hakları, yabancılar, yerliler, vatandaşlar.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Benjamin, W. (2012). *Pasajlar.* İstanbul: YKY.

Benjamin, W. (2013). *Fotoğrafın kısa tarihi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Berger, J. (2007). *Görme biçimleri.* İstanbul: Metis Yayınları.

Berger, J. (2014). *Bir fotoğrafı anlamak.* İstanbul: Metis Yayınları.

Berk, F. M. (2020). Göç fenomeni: Tarihsel perspektif bağlamında ilk insan göçleri. *OANNES-Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi,* 2(2), 115-134.

Berktaş, S. & Dimli Oraklıbel, R. (2021). Sanayi Devrimi ile gelen değişim: iş bölümü ve yabancılaşma. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(6), 112-121.

Bleiker, R., Campbell, D., Hutchison, E., & Nicholson, X. (2013). The visual dehumanisation of refugees. *Australian journal of political science,* 48(4), 398-416.

Bodur, F. (2005). *Fotoğrafın tarihi.* Konya: Tablet Kitapevi.

Boran, S. (2021). Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesinde geri kabul gerekliliği: Afganlar üzerinden inceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi,* 7(2), 238-260.

Borjas, G. J. (1989). Economic theory and international migration. *The International Migration Review,* 23(3), 457-485.

Bosilkov, I., & Drakaki, D. (2018). Victims or intruders? Framing the migrant crisis in Greece and Macedonia. *Journal of Identity and Migration Studies,* 12(1), 26-169.

Boyraz, H. M. (2015). İnsan hakları ve diplomasi/Numan Hazar. *Bilge Strateji,* 7(13), 169-174.

Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve insan hakları. *Moment Dergi,* 2(1), 60-80.

Bozkur, B., & Taylan, A. (2020). Medyada annelik temsili: Anaakım ve alternatif medyada anneliğin sunumuna yönelik karşılaştırma. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* (34), 45-65.

Böhning, W., R. (1994). Continuities in transnational migration: an analysis of nineteen Mexican communities, *American Journal of Sociology,* 99, 1492-1533.

Buçan, N. (2014). *Belgesel ve toplumsal belgeci fotoğrafı Walter Benjamin'le okumak* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Buçan, N. (2018). *Belgesel fotoğrafın değişen sınırları: Post belgesel fotoğraf* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Bulak, A. (2015). *Göç olgusuna teorik bir bakış* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Bulut, O. (2019). *Suriyeli göçmenlerin gündelik hayata katılım süreçlerinde etno-kültürel direnç noktaları: göçmen kimliğinin değişken rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Bulut, S. (2018). Millî mücadele dönemiyle ilgili görsel bir eser: Anadolu Hediyesi. *Atatürk Yolu Dergisi,* 16(63), 134-164.

Bulut, Y. & Bimay, M. (2020). *Göçe ilişkin kavram ve kuramlar.* Yakup Bulut ve Soner Akın (Ed.), *Yerel, ulusal ve küresel boyutlarıyla göç ve mülteci sorunu içinde* (S.9-32). İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Burton, G. (1997). *More than meets eye.* London: Arnold.

Butchard, P., Mills, C., Loft, P., Ward, M., Brien, P., & Curtis, J. (2022). *Afghanistan: One year under a Taliban government.* London: The House of Commons Library.

Butler, J. (2005). *Kırılgan hayat: Yasın ve şiddetin gücü.* İstanbul: Metis.

Büyükbaş, M. (2006). *Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'a müdahalesi ve Afganistan'da oluşturulan yeni yönetim yapısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Brettell, C.B. & Hollifield J. (2000). *Migration theory (Talking across disciplines)* In C.B. Brettell and J. Hollifield (der.) Migration Theory (Talking Across Disciplines) içinde, New York: Routledge.

Canatan, K. (2013). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: Sosyolojik bir yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 317-332.

Cansun, Ş. (2015). Yeni Safak Gazetesi'nin penceresinden AKP VE CHP'nin kadın politikaları ve kadın siyasetçilerine bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (25), 237-248.

Cantürk, A. D. (2021). *Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların göçmen kaçakçılığı ve/veya insan ticaretine maruz kalmalarının hukuksal analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi, Mersin.

Carens, J. H. (2008). The rights of irregular migrants. *Ethics & International Affairs,* 22(2), 163-186.

Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: modern dünyada uluslararası göç hareketleri.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Caviedes, A. (2015). An emerging 'European'news portrayal of immigration?. *Journal of ethnic and migration studies,* 41(6), 897-917.

Chen, Y. A. (2018). Media coverage and social changes: Examining valence of portrayal of the LGBT community from 2000 to 2014 in two US magazines. *Intercultural Communication Studies,* 27(1), 83-95.

Cheng, H. I. (2016). On migrant workers' social status in Taiwan: A critical analysis of mainstream news discourse. *International Journal of Communication,* 10(20), 2509–2528.

Cirhinlioğlu, G., Aktaş, V., & Özkan, B. (2006). Sosyal temsil kuramına genel bir bakış. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi,* 2, 163-174.

Coffey, L. (2022). *US has an opportunity to support the National Resistance Front of Afghanistan.* Washington: Hudson Institute.

Cohen, R. (1996). *Theories of migration.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Cooper, G., Blumell, L., & Bunce, M. (2021). Beyond the 'refugee crisis': How the UK news media represent asylum seekers across national boundaries. *International Communication Gazette,* 83(3), 195-216.

Coşkun, H. (2019). *Göç ve bütünleşme (entegrasyon): Suriyeli göçüne sosyal sermaye temelinde bir sosyal hizmet müdahalesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Courau, H. (2003). 'Tomorrow inch allah, chance!'people smuggler networks in sangatte. *Immigrants & Minorities,* 22(2-3), 374-387.
Cömert, R. T. (2020). *Kadına yönelik şiddet haberlerinde karşılaştırmalı bir inceleme: Hürriyet, Sözcü ve Yeni Şafak gazeteleri (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.

Chouliaraki, L., & Blaagaard, B. B. (2013). The ethics of images. *Visual Communication,* 12(3), 253-259.

Çağlak, E. (2017). *Göç olgusunun sosyo-ekonomik boyutları: Sivas ili örneği (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi,* 5(8), 26-49.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (17), 67-91.

Çakıcı, Z. (2020). *Uluslararası dijital medyada bir sosyal temsil olarak Aylan Kurdi haberleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.

Çakıcı, Z., & Meriç, E. (2022). İnternet, Haber, Habercilik. Eren Ekin Ercan (Ed.). *Haberlerde öznesiz imgeler: Sığınmacı krizinin ulusal basında temsili.* Konya: Eğitim Yayınevi.

Çalık, M., & Baykal, K. (2020). Habertürk, Sabah ve BirGün gazetelerindeki Suriyeli mülteci haberlerinin eleştirel söylem çözümlemesi. *Kültür Araştırmaları Dergisi,* (5), 241-262.

Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education And Science,* 39(174), 33-38.

Çam, F. (2014). *Avrupa birliği göç politikaları: Makedonya, Bulgaristan, Türkiye.* Ankara: Alter Yayınları.

Çapan, F. & Güvenç, B. (2017). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(18), 629-640.

Çeken, B. & Aypek Arslan, A. (2016). İmgelerin göstergebilimsel çözümlenmesi "film afişi örneği". *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,* 11(2), 0-0.

Çınarlı, Ö. (2012). Afganistan'ın etnik yapısı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 4(1), 73-84.

Çiçekli, B. (2009). *Göç terimleri sözlüğü.* Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.

Çilingir, A. (2017) İletişim alanında içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi,* 5(1), s.148-160.

Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim,* 4(1), 95-107.

Çoruk, A. Ş. (2007). Oryantalizm üzerine notlar. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 9(2), 193-204.

Çökmez, M. (2015). *Türkiye'nin göçmen politikası ve Suriyeli sığınmacılar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muş Alparslan Üniversitesi, Muş.

Dağ, N. (2016). *Sığınmacıların yaşadığı sorunların insan hakları boyutunda değerlendirilmesi: Kobani'den gelen sığınmacılar örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Dağı, İ. (2000). *İnsan hakları, küresel siyaset ve Türkiye.* İstanbul: Boyut Kitapları.

Dağı, İ. ve Polat, N. (2004). *Demokrasi ve insan hakları.* Ankara: Liberte Yayınları.

Dahinden, U., Koch, C., Wyss, V., & Keel, G. (2011). Representation of Islam and Christianity in the Swiss media. *Journal of Empirical Theology,* 24(2), 197-208.

Dashti, Z. (2021). ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi ile Taliban'ın yeniden iktidara gelmesi. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi.* 5(2), 195-212.

Dashti, Z. (2021). Afganistan'da Taliban'ın iktidara gelmesi ile yaşanan iç ve dış göç krizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 8(4), 381-403.

Dashti, Z. (2021). Zahir Şah dönemi Afganistan-Türkiye ilişkileri (1933-1973). *Anasay,* (17), 125-152.

Dashti, Z. (2022). Afghan external migration movements in the historical process. *Asya Studies,* 6(20), 301-314.

De Haas, H. (2010). Migration and development: a theoretical perspective. *International Migration Review,* 44(1), 227-264.

De Tapia, S. (2004). *Introduction to the debate: identification of issues and current and future trends of irregular migration in transit countries,* Proceedings of the Regional Conference on Migration: Migrants in the Transit Countries: Sharing Responsibilities in Management and Protection, İstanbul.

Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. E. (2020). *Göç teorileri, göçmen emeği ve entegrasyon: kadınların yeri.* K. Biehl, & D. Danış içinde, *Toplumsal cinsiyet perspektifinden Türkiye'de göç araştırmaları* (s. 18-37). İstanbul: SU gender ve GAR.

Delgado Wise, R. (2013). The migration and labor question today imperialism, unequal development, and forced migration, *Monthly Review*, 64(9), 25-38.

Demir, S. A., & Yazgan, P. (2019). Göç çatışma modeli temelinde hedef ülkedeki güvensizlik algısına yönelik analitik bir çerçeve: göçmen destek grupları, pozitif psikolojik ve sosyal sermaye. *Göç Dergisi,* 6(2), 229-248.

Demirel, Ö. (2020). Osmanlı basınında kadın temsili: Hanımlara Mahsus gazete üzerinden bir değerlendirme. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi,* 6(2), 241-264.

Derrida, J. (2000). *Of hospitality*. Stanford: Stanford University Press.

Deveci, A. & Cesur, A. A. (2021). Doktorunuz konuşuyor: Covid-19 kamu spotlarında dizilerdeki doktor karakterlerin temsili. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi,* (37), 254-273.

Digidiki, V., & Bhabha, J. (2020). EU migration pact fails to address human rights concerns in Lesvos, Greece. *Health and human rights,* 22(2), 291.

Dimitriadi, A. (2013). *Migration from Afghanistan to third countries and Greece.* IRMA Background Report, 1-34.

Dimitrova, D. V., Ozdora-Aksak, E., & Connolly-Ahern, C. (2018). On the border of the Syrian refugee crisis: Views from two different cultural perspectives. *American Behavioral Scientist,* 62(4), 532-546.

Dinç, M. A. & Dinçer, Z. (2019). Yeni medyada temsili anlamlandırmak. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi,* 2 (1), 91-102.

Dinçer, S. & Eşsiz, F. P. (2021). Uluslararası göç olgusu ve "Arap Baharı" sürecinde değişime uğrayan Avrupa Birliği göç politikaları. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi,* 7(1), 68-84.

Displacement Tracking Matrix (DTM) (2023). *Migrant presence monitoring overview of the situation with migrants,* Geneva. Erişim Adresi: https://reliefweb.int/report/turkiye/dtm-turkey-migrant-presence-monitoring-overview-situation-migrants-annual-report-2022-march-2023

Djajic, S. (2001). *Illegal immigration trends, policies and effects. In international migration: trends, policies and economic impact,* Edited by: Djajic, S. 137–161. New York: Routledge.

Doğanay, A., Ataizi, M., Şimşek, A., Salı, J. B., & Akbulut, Y. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli 'mülteciler': Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye dergisi,* 40(1), 143-184.

Doğru, M. S., & Arıkan, A. (2019). Göstergebilimsel açıdan fotoğraf incelemesi: Pulitzer ödüllü savaş fotoğrafları. *Erciyes İletişim Dergisi,* 6(2), 913-928.

Dondurucu, Z. B. (2015). Ötekileştirme pratikleri bağlamında internet gazetelerinde eşcinselliğin sunumu. *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 3(3), 991-1003.

Dottori, G. (2018). Immigration as a domestic policy issue: What strategy to "save" Europe?. *New England Journal of Public Policy,* 30(2), 8.

Du, Z., Li, Y., Zhang, Y., Tan, Y., & Zhao, W. (2020). Knowledge graph construction method on natural disaster emergency. *Geomatics and Information Science of Wuhan University,* 45(8), 1296-1302.

Durham, M. G. & Kellner, D. (2006). *Media and cultural studies: Keyworks.* Malden: Blackwell Publishing.

Durkheim, E. (2014). *Sosyolojik yöntemin kuralları.* İstanbul: Doğu Batı Yayınları.

Durmaz, İ. T. (2019). *Türkiye'ye yönelik Afgan göçünde İran etkisi (1979-2018)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Durna, T. (2014). Azınlıklar, ötekiler ve medya üzerine. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi,* 1(1), 151-160.

Düvell, F. (2008). *Transit, migration and politics: trends and constructions on the fringes of Europe.* Amsterdam: University of Amsterdam, IMISCOE Policy Brief.

Eichensehr, K. E. (2021). US withdraws from Afganistan as the Taliban take control. *American Journal of International Law,* 115(4), 745-753.

Ekşioğlu Sarılar, N. B. (2018). Türk basınında, anaakım medyada mülteci/sığınmacı temsili. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi,* 10(1), 139-157.

Elmas, Ş. M., & Paksoy, A. F. (2020). Türk basınında Suriyeli sığınmacı kadınların temsili. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi,* (35), 184-210.

Erbalan Gürbüz, Ö. N. (2015). Yeni (bağımsız) Türk sinemasında kitle iletişim aracı olarak televizyonun temsili. *Selçuk İletişim,* 8(4), 266-280.

Erdoğan, S. (2022). *Afganistan'daki siyasal değişiminin Avrupa'daki yankıları: İkinci Taliban dönemi yeni bir mülteci krizi mi?*. Şekercioğlu Bozacıoğlu, S. (Ed.), Afganistan'da Taliban yönetiminin küresel ve bölgesel etkileri (s.198-211). Ankara: Başkent Üniversitesi.

Eren, G. (2013). *Edward Said: Oryantalist söylem analizinin metodolojik temelleri* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi: Erzurum.

Eren, V., & Çakran, Ş. (2017). Mülteci politikası: Avrupa birliği ve Türkiye karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 14(39), 1-30.

Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 62(4), 1007-1062.

Erkal, A. (2017). *Türk basınında sığınmacı algısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Erken, F. (2017). Dijital medya çağında Mcluhan: Sıcak/soğuk araçlara ilişkin güncel bir revizyon. *Kurgu,* 25(3), 44-53.

Erman, K. (2013). *Afganistan'da Sovyet nüfuzu ve işgali: Etkiler ve sonuçları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Erman, K. (2017). Jeopolitik teoriler ve Afganistan. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 4(11), 394-420.

Erol, H., & Yaylacı, F. G. (2022). Türkiye'deki Afgan sığınmacılar ve medya temsilleri bağlamında görüşleri. *Göç Dergisi,* 9(2), 181-206.

Faist, T. (2000) The volumes and dynamics of international migration and transnational social spaces. Oxford: Oxford University Press.

Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. Ankara: Bağlam Yayınları.

Faret, L., Téllez, M. E. A., & Rodríguez-Tapia, L. H. (2021). Migration management and changes in mobility patterns in the North and Central American region. *Journal on Migration and Human Security,* 9(2), 63-79.

Fargues, P. (2009). Work, refuge, transit: An emerging pattern of irregular immigration south and east of the mediterranean. *International Migration Review,* 43(3), 544-577.

Farr, G. (2022). Female education in Afghanistan after the return of the Taliban. *E-International Relations,* 0, 1-5.

Felberg, T. R., & Šarić, L. (2017). In transit: Representations of migration on the Balkan route. Discourse analysis of Croatian and Serbian public broadcasters (RTS and HRT online). *Journal of Language Aggression and Conflict,* 5(2), 227-250.

Ferreira, L. C., Flister, C. V., & Morosini Filho, C. B. (2017). The representation of refuge and migration in the online media in Brazil and abroad: a Cognitive Linguistics analysis. *Signo.* 42 (75), 59-66.

Ferrie, J. P., & Hatton, T. J. (2015). Two centuries of international migration. *In Handbook of the Economics of International Migration* (1), 53-88.

Florenta, S., Wahyudi, A. B., & Sabardila, A. (2022). *Representation of masculinity in advertising text on Youtube as teaching material for Indonesian class* VIII. In International Conference of Learning on Advance Education (ICOLAE 2021) (pp. 446-453). Atlantis Press.

Fotopoulos, N., Masini, A., & Fotopoulos, S. (2022). The refugee issue in the Greek, German, and British press during the Covid-19 pandemic. *Media and Communication,* 10(2), 241–252.

Fraenkel, J.R. & N.E. Wallen. (2000). *How to design and evaluate research in education.* (4th Edt.) Boston: McGraw-Hill.

Fragomen Jr., A. T. (1970). The Refugee: A problem of definition. *Case Western Reserve Journal of International Law*, vol. 3(1), 45 – 69.

Freund, G. (2008). *Fotoğraf ve toplum.* İstanbul: Sel Yayıncılık.

Gajić, A., & Rajić, N. (2021). Withdrawal of US troops from Afghanistan: Exit strategies. *Institute of European Studies,* 0(21), 99-114.

Geçer Öndeş, H. (2019). *Soğuk savaş sonrası Avrupa'da göç krizi ve yabancı düşmanlığı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Genç, Y., Ustabaşı Gündüz, D. & Çöpoğlu, M. (2019). Göç ve kalkınma ilişkisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 7(18), 479-498.

George, A. L. (2003). *İçerik çözümlemesinde nicel ve nitel yaklaşımlar: İletişim araştırmalarında içerik çözümlemesi.* Ankara: Alternatif Yayınları.

Geyik, S. (2018). Göç ve Afganlar: "İstikrarlı mülteciler". *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 128-159.

Gezgin, S. (2002). *Basında fotoğrafçılık.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Gezik, Z. (2019). *Suriyeli göçmenlerin anaakım medyada temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ghafur, R. (2018). Portrail of Afghan refugees in the wake of aps attack. *Global Mass Communication Review,* 3, 46-60.

Gheyle, N., & Jacobs, T. (2017). Content analysis: A short overview. *Internal research note,* 10.

Giddens, A. (2010). *Göçmenlerin emek piyasası üzerindeki etkisi,* (Ed. Anthony Giddens), *Sosyoloji başlangıç okumaları.* Ankara: Say Yayınları.

Girardet, E. (1984). *Rusya'nın Afganistan'daki savaşı.* Ankara: ODTÜ Yayınları.

Goertz, G. ve J. Mahoney (2012). *A tale of two cultures: Qualitative and quantitative research in the social sciences.* Princeton ve Oxford: Princeton University Press.

Golding, P., & Murdock, G. (2008). *İdeoloji ve kitle iletişim araçları: Belirlenim sorunu.* L. Yaylagül & N. Korkmaz (Der.) Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji içinde (s. 23-58). Ankara: Dipnot.

Gordon, L. (2009). *Dorothea Lange: A life beyond limits.* London, England: W.W. Norton & Co.

Gökalp, E., Ergül, H., & Cangöz, İ. (2010). Türkiye'de yoksulluğun ve yoksulların ana akım basında temsili. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* 13(1), 144-182.

Göktuna Yaylacı, F. (2017). Eskişehir yerel basınında "mülteciler" ve "Suriyeliler". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* 20(1), 1-40.

Gölcü, A., & Dağlı, A. N. (2017). Haber söyleminde 'Öteki'yi aramak: Suriyeli mülteciler örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* (28), 11-38.

Görgülü, E. (2010). *Newsweek Türkiye dergisinde yayınlanan haber fotoğraflarında ABD Ortadoğu siyasetinin sunumu üzerine bir inceleme,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Görgülü, E. (2017). Reproducing iconic photographs: Sandro Miller's Malkovich, Malkovich, Malkovich Portraits. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi,* 7(15), 185-197.

Gözüm, K. (2017). *Uluslararası göç ve gelişmekte olan ülkelere etkisi: Türkiye örneği (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Guilmoto, C. Z., & Sandron, F. (2001). The internal dynamics of migration networks in developing countries. *Population: an English selection,* 135-164.

Güçlüten, Ç. & Cereci, S. (2021). Uluslararası göç temelinde göçmen ve suç ilişkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 18(47), 22-35.

Güdek, Ş. (2017). ABD'nin zora dayalı dış politikasında söylemsel bir değişim: 11 Eylül terörü. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 10(4), 143-158.

Güler, A. E. (2017). *Uluslararası hukuk perspektifinde Türkiye'de göç ve sığınmacı sorunu: Suriyeli sığınmacılar örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Güllüpınar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 4, 53-85.

Günay Yavuz, U. (2013). Dorothea Lange'in göçmen anne fotoğrafı üzerine. *The Journal of Academic Social Science Studies,* 6(1), 777-816.

Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 7(2), 37-60.

Güneş, A. (2014). Gündem belirleme teorisi bağlamında 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin basında sunumu: AKP ve CHP örneği. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication,* 4(2), 1-15.

Güneş, M. E. (2013). İç göç terörizm ilişkisinde Mersin örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi,* 8(2), 275-302.

Gürbüz, G., Zafer, A., & Bilecen, N. S. (2021). Medyada milliyetçilik bağlamında militarist söylem ve erkeklik temsili: söz dizisinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 21(4), 1105-1126.

Gürel, K. T. (2022). *Türkiye'de gazete haberlerinde LGBTİ+ temsili* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Güreşçi, E. (2016). Ortak ve farklı yönleriyle iç ve dış göçler. *Journal of International Social Research,* 9(43), 1058-1064.

Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik açıdan göç ve yasadışı göç hareketleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Gürleyen, S. (2012). *Siyasi temsil teorisi: Kavram, tarih, felsefe* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gürses, F. (2018). Demokratik toplum ve araştırmacı gazetecilik: Amerika Birleşik Devletleri'nden örnekler. *Kurgu,* 26(3), 179-203.

Güzel, M. (2015). Gerçeklik ilkesinin yitimi: Baudrillard'ın simülasyon teorisinin temel kavramları. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi,* 19, 65-84.

Güzelipek, Y. A. (2015). Uluslararası toplum ve Ruanda'da normalleşme çabaları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 15(2), 189-206.

Hagen-Zanker, J. (2008). *Why do people migrate? A review of the theoretical literature.* A Review of the Theoretical Literature. MPRA Working Paper, No.28197.

Haggarty, L. (1996). What is content analysis?. *Medical Teacher,* 18(2), 99-101.

Hale, T., Angrist, N., Goldszmidt, R., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T., ... & Tatlow, H. (2021). A global panel database of pandemic policies (Oxford COVID-19 Government Response Tracker). *Nature Human Behaviour*, 5(4), 529-538.

Hall, S. (2003). *The work of representation,* Stuart Hall (ed), Representation: Cultural Representations and Signifying Practies, (s. 1-75) içinde, London: Sage Publications.

Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları.* İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). Ethnography: Principles in practice. London: Routledge.

Han, A. K. (2016). Sovyet işgali ve sürekli özgürlük: Afganistan'da süper güç müdahalelerinin uluslararası sisteme etkileri üzerine karşılaştırmalı bir jeopolitik inceleme. *Ortadoğu Etütleri,* 2, 57-96.

Held, D., McGrew A., Goldblatt, D. & Perraton, J. (1999). *Global transformations: politics, economics and culture.* Cambridge: Polity Press.

Hıdıroğlu, İ., & Buçan, N. (2015). Walter Benjamin ve belgesel fotoğraf. *Atatürk İletişim Dergisi*, (8), 1-32.

Hobbes, T. (2012). *Leviathan.* İstanbul: YKY Yayınları.

Hofmann, E. T., & Chi, G. (2022). Bride kidnapping and gendered labor migration: evidence from Kyrgyzstan. *Journal of Ethnic and Migration Studies,* 48(11), 2493-2514.

Holzberg, B., Kolbe, K., & Zaborowski, R. (2018). Figures of crisis: The delineation of (un) deserving refugees in the German media. *Sociology,* 52(3), 534-550.

Horasanlı, İ. (2021). *Taliban ve Afganistan'ın geleceği.* Ankara: ULİSA.

Horsti, K. (2016). Visibility without voice: Media witnessing irregular migrants in BBC online news journalism. *African Journalism Studies,* 37(1), 1-20.

Howes, S., & Orton, B. (2020). *For Tonga, Australian labour mobility more important than aid and trade combined.* DevPolicy Blog.

Höijer, B. (2011). Social representations theory. *Nordicom Review,* 0(32), 3-16.

ICMPD (2023). *Ten migration issues to look out for in 2023 Origins, key events and priorities for Europe.* Erişim Adresi: https://reliefweb.int/report/world/migration-outlook-2023-ten-migration-issues-look-out-2023-origins-key-events-and-priorities-europe

Idemudia, E., & Boehnke, K. (2020). *Travelling routes to Europe.* In Psychosocial Experiences of African Migrants in Six European Countries (pp. 33-49). Cham: Springer.

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) (2021). *Internal displacement in a changing climate.* Norwegian Refugee Council. https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2021/

International Organization for Migration (IOM) (2021). *Central Sahel crisis response plan 2022*, Geneva. Erişim Adresi: https://crisisresponse.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1481/files/appeal/pdf/2022_Central_Sahel_Crisis_Response_Plan_2022.pdf

International Organization for Migration (IOM) (2022). *Migrants' presence monitoring situation report,* Geneva. Erişim Adresi: https://dtm.iom.int/report-product-series/migrant-presence-monitoring-situation-report

International Organization for Migration (IOM) (2022). *World migration report 2022,* Geneva. Erişim Adresi: https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022

IOM (2020). World migration report 2020: chapter 2, migration and migrants: a global overview. 42. Erişim: https://publications.iom.int/es/system/files/pdf/wmr-2020-tu-ch-2.pdf

Işıksal, A. (2020). Fotoğraf analizinde studium ve punctum kavramları. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi,* 6(2), 165-175.

İbraeva, A. (2020). *Eğitim ve uyum bağlamında Kırgızistan'dan Türkiye'ye nitelikli göç* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

İçduygu, A., & Karadağ, S. (2018). Afghan migration through Turkey to Europe: seeking refuge, forming diaspora, and becoming citizens. *Turkish Studies,* 19(3), 482-502.

İdiz, E. (2019). *Görünmeyen göçmenler Afganlar: Türkiye köprü mü, hedef mi?* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

İhtiyar, B. (2017). *Suriyeli çocuk göçmenlerin anaakım medyadaki temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

İlbaysözü, M. (2021). *Fotoğrafta hakikate yaklaşma çabaları optik gerçekliğin bir adım ötesinde Sebastião Salgado'nun Göçler Projesi üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

İlker, Z., & Bulut, S. (2020). Bir kültür üretim aracı olarak fotoğraf ve gündelik yaşamı aktarmada fotoğraf kültürü. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 0(50), 74-96.

İmançer, D. (2019). İslamcı filmlerde kadın temsili. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi,* 1(1), 77-95.

İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2579-2615.

Jackson, A. (2009). The cost of war: Afghan experiences of conflict, 1978-2009. Oxford: Oxfam International.

Jehangir, A. (2023). Finding peace journalism: An analysis of Pakistani media discourse on Afghan refugees and their forced repatriation from Pakistan. Australia: University of Wollongong.

Jelínková, M. (2019). A refugee crisis without refugees: Policy and media discourse on refugees in the Czech Republic and its implications. *Central European Journal of Public Policy,* 13(1), 33-45.

Kant, I. (1968/2). *Zum ewigen Frieden, Ein philosophischer Entwurf (1795), Kants Werke, Akademie Textausgabe VIII*, Berlin: Walter de Gruyter, s. 341- 386.

Kadianaki, I., Avraamidou, M., Ioannou, M., & Panagiotou, E. (2018). Understanding media debate around migration: The relation between favorable and unfavorable representations of migration in the Greek Cypriot press. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology, 24*(4), 407.

Kahveci, H., & Paksoy, A. F. (2019). Ulusal gazetelerin haber metinlerinde öğretmen temsili. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 21(3), 56-74.

Kalfeli, N. (2022). More (about) *borders, less (about) humans: Media coverage of migration and asylum seeking in Greece.* Germany*:* Heinrich Böll Foundation.

Kanburoğlu, Ö. (2002). *Temel fotoğraf bilgisi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Kanburoğlu, Ö. (2004). *Fotoğrafların kamuoyunu etkilemedeki gücü,* Ceyda Taşdelen (Ed.), AFSAD 6. Fotoğraf Sempozyumu (ss. 475-485). Ankara: MEB.

Kaplan, B. (2021). *Teknolojik olanaklar ışığında post-fotoğraf ve gerçeklik sorunu,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Kaplan, M. Ç. (2022). Türkiye'ye yönelik Afgan göçü ve uygulanan politikalar. *Göç Dergisi* (GD), 9(3), 307-328.

Kara, E. Ş., & Yılmaz, M. B. (2015). Malatya yerel basınında Suriyeli sığınmacılara yönelik haberlerin incelenmesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi,* 6(2), 54-69.

Kara, R. (2020). *Göçmenlerin alman toplumuna entegrasyonunda kültür sorunu (Bremen'deki Suriyeli mülteciler örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Karabıyık, M., S. (2022). *Toplumsal eşitsizlikler kesişimindeki Afgan kadınların uluslararası zorunlu göç deneyimleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Karadaş, A., G., N. (2013). Televizyon dizilerinde gücün temsili. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 2(2), 68-90.

Karadaş, N. (2012). Televizyon reklamlarında aileye ilişkin değerlerin temsili. *Selçuk İletişim,* 7(3), 78-89.

Karakaya, C., & Karakaya, E. N. (2021). Türkiye'nin göz ardı edilen göçmenleri: Afganlar. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 7(1), 100-111.

Karakoç-Dora, Z. (2021). The US-led "war on terror" in Afghanistan: 2001-2021. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 10(Özel Sayı), 172-185.

Karasar, N., (2009) *Araştırmalarda rapor hazırlama.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi,* 1(1), 62-80.

Karen, F. (2022). *Taliban'ın tarihsel değişimi.* Şekercioğlu Bozacıoğlu, S. (Ed.), Afganistan'da Taliban yönetiminin küresel ve bölgesel etkileri (s.29-44). Ankara: Başkent Üniversitesi.

Kavak, O. & Kaygın, E. (2021). Ekonomik krizlerin sivil havacılık sektörü üzerindeki etkilerine kronolojik bakış. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi,* 3(1), 181-186.

Kavas, U. (2008). *Türkiye'de basın fotoğrafçılığının görsel tarihi Osmanlı'dan 1960'a.* Ankara: Rekmay Reklam ve Tanıtım.

Kaya, M. (2022). *Gündem belirleme kuramı bağlamında mecralar arası bir karşılaştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Kaya, R., & Bayar, E. (2022). Afganistan'da Taliban iktidarı sonrası Orta Asya bölgesel güvenliği. *Security Strategies Journal,* 18(43),147-180.

Kayan, A. (2018). Çevre sorunlarına eğitimle farkındalık oluşturma. *Journal of awareness,* 3(Özel Sayı), 481-496.

Kemal, N. (2019). *Göç olgusu, Avrupa'ya giden güncel göç rotaları ve bu göçlerin ab ekonomisine etkisi (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Keser, M. H., & Yılmaz, H. (2018). *Suriyeli mültecilerin yaşama tutunma yolları: Nevşehir örneği (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Keskin, Y., Keskin, S. C., Yüceer, D. (2020). The influence of media on students' views regarding refugeehood in Turkey: A phenomenological study of seventh-grade students. *SAGE Open*. 10(1). 1-21.

Khalilzad, Z. (2016). *The envoy: From Kabul to the White House, my journey through a turbulent world.* New York: St. Martin's Press.

Kılıç, N. (2019). Gazeteci Velid Ebüzziya'nın Türk basınının gelişimine katkıları. *Atatürk İletişim Dergisi,* (17), 5-20.

Kılınç, A. (2018). Sınır aşan göçler: mülteci sorunu ve göç yönetimi. *Ombudsman Akademik*, (8), 75-102.

Kınık, K. (2010) Göç, sürgün ve iltica. *Hayat Sağlık Dergisi,* 2, 36-39.

Kırlı, S. (2009). *Türk yazılı basınında görselliğin yeri ve basın fotoğrafçılığındaki teknolojik gelişmeler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

King, E. J., & Dudina, V. I. (2019). The health needs of female labor migrants from Central Asia in Russia. *Journal of Immigrant and Minority Health,* 21(6), 1406-1415.

King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (1994). *Designing social inquiry: Scientific inference in qualitative research.* New Jersey: Princeton University Press.

King, R. (2002). Towards a new map of European migration. *International Journal of Population Geography*, 8, 89-106.

King, R. (2012). Theories and typologies of migration: An overview and a primer (Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations 3/12). Malmö: Malmö University.

King, R., & Oruc, N. (2020). *Migration in the Western Balkans: What do we know?.* London: Routledge.

Kiren, A. (2012). *Afganistan'ın yeniden yapılandırılmasında Türkiye'nin rolü* (2001-2011) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Knoll, A., & Teevan, C. (2020). *Protecting migrants and refugees in North Africa: challenges and opportunities for reform.* Maastricht: ECPDM.

Koca-Atabey, M. (2016). Yeşilçam'da körlüğün temsili: Trajik, tıbbi ve zamansız. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi,* 3(1), 1-12.

Kocabay, N. (2010). *Batı Medyasında Doğu Toplumlarının Yansıması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Koçak, A., & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim,* 4(3), 21-28.

Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 3(3), 163-184.

Korkmaz, A. (2014). Etik bağlamda haber fotoğrafçılığının manipülasyon ve propaganda aracı olarak kullanılmasının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 2(4), 27-52.

Kosinski, L.A. & Prothero, R.M. (1975). *People on the move: studies on internal migration.* London: Methuen.

Kotil, A. (1982). Ülkeler-aşırı işçi göçünün tarihsel gelişimi ve toplumsal dinamikleri. *Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi,* 3(1), 201-212.

Koyuncu, S. & Medin, B. (2015). Haber fotoğraflarında 2003 Irak Savaşı karşıtlarının temsili. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 5(2), 137-168.

Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology.* New York: Sage publications.

Kurt, S. & Rafiyev, E. (2020). İslâm'da cihat ve terör örgütlerince manipülasyonu: El-Kâide örneği. *Ortadoğu Etütleri,* 12(1), 82-117.

Kurtuluş, B. (2005). Amerika kıtasının keşfi: Kuzey Amerika-Asya bağlantısı. *Journal of Social Policy Conferences,* 0(49), 874-886.

Kuruoğlu, H., & Salman, S. (2017). Medyada yaşlılık ve Türk sinemasında yaşlılık temsili. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi,* 2(3), 1-23.

Lanni, A. & Giampaolo, M. (2022). *Migration in the case of the Afghan crisis.* Roma: FOCSIV.

Larsen, U. (2022). *Politiken's portrayal of Afghans and Ukrainians forced to flee: A critical discourse analysis of articles from the Danish newspaper Politiken.* Sweden: Malmö University.

Lauck, J. (2012). Dorothea Lange and the limits of the liberal narrative: a review essay. *Heritage Great Plains,* 45, 4–37.

Lee, E.S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.

Lemke, S. (2016). *The icon: Dorothea Lange's Migrant Mother*. In Inequality, Poverty and Precarity in Contemporary American Culture (pp. 85-105). New York: Palgrave Macmillan.

Levinas, E. (2003). *Sonsuza tanıklık.* İstanbul: Metis Yayınları.

Likić-Brborić, B. (2007). *Globalisation, EU enlargement and new migratory landscapes: The challenge of the informal economy and contingencies for 'decent work'.* İçinde E. Berggren, B. Likić-Brborić, G. Toksöz & N. Trimikliniotis (Der.), *Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe*. Maastricht: Shaker Publishing.

Linfield, S. (2013). *Acımasız aydınlık, fotoğraf ve politik şiddet.* İstanbul: Espas Yayınları.

Livberber, T. (2021). Suriyeli sığınmacıların Türk basınında temsili: Haberler üzerine eleştirel bir analiz. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 13(4), 1003-1028.

Locke, J. (2004). *Yönetim üzerine ikinci inceleme.* Ebabil Yayınları: İstanbul.

Lohrmann, R. (2000). Migrants, refugees and insecurity. current threats to peace?. *International Migration*, 38(4), s.3-22.

Lortoğlu, C. (2017). Suriyeli mültecilerin "misafir" olma haline misafirperverlik hukuku ve etiği açısından bakış. *İnsan ve İnsan*, 4(11), 54-80.

Mabogunje, A.L. (1970). Systems approach to the theory of rural-urban migration. *Geographical Analysis,* (2), 1-18.

Macnamara, J. R. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal,* 6(1), 1-34.

Madiyev, O. (2021). *The Eurasian Economic Union: Repaving Central Asia's road to Russia?* Washington: Migration Policy Institute.

Marchand, K., Siegel, M., Kuschminder, K., Majidi, N., Vanore, M., & Buil, C. (2014). *Afghanistan migration profile 2020.* Switzerland: International Organization for Migration.

Marfleet P (2006). *Refugees in a global era.* Newyork: Palgrave Macmillan, Newyork.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: a review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.

Mavi, İ. (2022). Vatandaşlık bağlamında göçün siyasallaşması. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi,* (9), 38-60.

McBrien, J. L. (2017). Refugees, asylum seekers, and other immigrants: Help for teachers with problematic definitions. *Social Studies Research and Practice*, 12(2), 113-124.

Mcluhan, M. (1965). *Understanding media: The extensions of man.* New York/London: McGraw-Hill.

Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 22(Özel Sayı 2), 273-294.

Mısırlı, G., & Erdoğan, M. (2021). Ayasofya ile ilgili haberlerin medya ve ideoloji bağlamında çözümlenmesi: Türk yazılı basını örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 9(1), 351-372.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook.* ThousandOaks, CA: Sage Publications.

Milliken, J., Krause, K. (2002). State failure, state collapse, and state reconstruction: Concepts, lessons and strategies. *Development and Change,* 33(5), 753-774.

Mohammadi, A. (2018). Dinî hareketlerin zihinleri (Afganistan Taliban Hareketi). XVIII. Türk Tarih Kongresi, 49-64.

Molho, I. (1986). Theories of migration: a review. *Scottish Journal of Political Economy*, 33(4), 396-419.

Mollard, C. (2001) *Asylum: The truth behind the headlines*. Oxfam: Norton.

Mulligan, T., & Wooters, D. (2011). *History of photography: From 1839 to the present; the George Eastman house collection.* Cologne: Taschen.

Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye,* İstanbul: Çantay Kitabevi.

Mutluer, M., & Südaş. İ, (2010). Daha iyi bir yaşama doğru yaşam biçimi göçü. *Ege Coğrafya Dergisi* 19(1), 31-47.

Myrdal, G. (1957). *Economic theory and under-developed regions*. London: Methuen.

Nalçınkaya, Ö. (2022). Gazetelerin siyasi partilere yaklaşımı: Sözcü gazetesi üzerine bir inceleme. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (smart journal),* 8(63), 1732-1751.

Nar, Ş., M. (2015). Jean-Jacques Rousseau'nun doğal hukuk anlayışı üzerine antropolojik bir değerlendirme. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi,* 30(2), 42-68.

Nas, F. (2019). Göç ve demokrasinin geleceği. *OPUS International Journal of Society Research*, 13(19), 2125-2149.

Nedelcheva, S. (2018). On the Balkan route: the image of migrants in Bulgarian online news. *International Journal of Media and Information Literacy,* 3(1), 18-29.

Ng, I., Choi, S. F., & Chan, A. L. (2019). Framing the issue of asylum seekers and refugees for tougher refugee policy—a study of the media's portrayal in post-colonial Hong Kong. *Journal of International Migration and Integration,* 20(2), 593-617.

Obayd, N. (2017). 11 Eylül saldırısı sonrası Afganistan'daki ekonomik kalkınma dönüşümü. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 4(9), 131-158.

Office of the United Nations High Commissioner for Refugees. (2022). *People forced to flee: history, change and challenge.* Oxford: Oxford University Press.

Olgun, C. K. (2008). *Nitel araştırmalarda içerik analizi tekniği.* Sosyoloji Notları, 66-70.

Olveira-Araujo, R., & Argiñano, J. L. (2021). The portrayal of sex in online media as conflictive, feminized behavior far from hedonic pleasure. *Profesional de la información,* 30(5), 1-13.

Onat, N. (2021). Bir iletişim aracı ve sanat disiplini olarak pandemi döneminde fotoğraf. *Star Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi,* 2(3), 220-226.

Oral, M. (2013). *Fotoğraf ve toplumsal değişme.* Caner Aydemir (Der.). Fotoğraf Neyi Anlatır, (ss. 81-96). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Orhan, Ö. (2012). Jean-Jacques Rousseau'da genel irade kavramı. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi,* 14, 1-25.

Ova, N. (2014). Türkiye'de yazılı basında "çocuk gelinler" in temsili. *Selçuk iletişim,* 8(2), 238-262.

Öçal, M. M. (2010). *Güzel sanatlar bağlamında dijital fotoğraf sanatını tanımak ve interaktif CD ile anlatmak,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Öğütçü, B. (2015). *Meşru müdafaa hakkı kapsamında Afganistan'a yapılan müdahalenin hukuki geçerliliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Öksüz, H., & Köksal, A. (2020). Birinci Dünya Savaşı'nda Alman propaganda albümlerine bir örnek:"Album De La Grande Guerre". *History Studies* (13094688), 12(6), 3184-3198.

Öksüz, S. (2019). *Nedenleri ve sonuçları bakımından Türkiye'de düzensiz göç: 2000-2015 yılları arasında bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Önal, M., & Çapkın, S. (2019). John locke'da özgürlük-doğa durumu ve mülkiyet hakkı bağlamında-. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* (INIJOSS), 8(1), S.203-215.

Önal, H. (2010). ABD'nin Afganistan politikasının açmazları: Bölgesel bir analiz. *Uluslararası Hukuk ve Politika,* (23), 43-71.

Önen, F. (2016). *Osmanlı Devleti'nde fotoğrafçılığın gelişimi ve fotoğrafın tarihsel kaynak değeri,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Özbey, K. (2021). Covid-19 ve sınırlar: Küresel salgın döneminde sınırların değişen anlamı. *OPUS International Journal of Society Researches, Pandemi Özel Sayısı,* 3698-3726.

Özcan, E. D. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi Ekonomi Hukuk ve Sosyal Politika*, 0(4), 183-215.

Özcan, N. Ş. (2015). Düzensiz göç üzerine bir inceleme: küresel dinamikler, ulus-devletler, göçmenler. *İdealkent,* 6(15), 22-39.

Özdamar Akarçay, G. (2012). *Etnograflar ve fotoğrafçılara yönelik bir etnografi çalışması: Hacı Bektaş Veli etkinliklerinin foto-etnografisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Özdamar, G. (2005). *Belgesel fotoğrafın propagandacı tavrı: AFSAD Fotoğraf Dergisi'ndeki işçi fotoğraflarının incelenmesi:(1978-1979)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Özdemir, M., & Akdağ, M. (2023). Ötekileştirmenin bir aracı olarak medya: Mültecilere yönelik Avrupa ve Amerika basınından örnekler. *Erciyes İletişim Dergisi,* 10(1), 395-416.

Özen, Y. & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 394-422.

Özinan, S. (2021). Roland Barthes'ın 'studium' ve 'punctum' kavramlarının oyuncunun karakter inşasındaki karşılığı. *Sahne ve Müzik,* (13), 25-39.

Özkalp, E. (1992). *Sosyolojiye giriş.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özkan, M. (2020). Siyasal temsil: bir kavramın dönüşümü. *Felsefe Dünyası,* (71), 232-262.

Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 33(47), 127-145.

Özkarslı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye göç ve Suriyelilerin enformel istihdamı (Mardin örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.

Özlem Dede, D. (2017). *Basın fotoğrafında algı yönetimi,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, E. (2014). *Türk asıllı Afgan mültecilerinin 12 Eylül Dönemi'nde iskân ve istihdamı* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, H. S. (2021). *Jacques Derrida'nın misafirperverlik kavramı çerçevesinde Türk misafirperverliği ve Suriyeli sığınmacılar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, N. (2015). *Mültecinin hukuki statüsünün belirlenmesi.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Öztürk, S. (2019). Küresel terör örgütü El-Kaide'nin gelişimi ve ön plana çıkan liderleri bağlamında "cihad" anlayışının geçirdiği değişimler. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi,* 6(2), 167-196.

Özüdoğru, Ş. (2014). Nitel araştırmanın iletişim araştırmalarında rol ve önemi üzerine bir deneme. *Global Media Journal: Turkish Edition,* 4(8), 260–275.

Özyakışır, D. (2012). *İç göç hareketleri ve geriye (tersine) göçün belirleyicileri: Tra 2 bölgesinden (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul'a gerçekleşen göç üzerine bir saha araştırması (*Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Portes, A. (2001). Introduction: The debates and significance of immigrant transnationalism, *Global Networks,* 1(3), 181-194.

Paksoy, A. F., & Şentöregil, M. (2018). Türk basınında Suriyeli sığınmacılar: İlk beş yılın analizi (2011-2015). *Selçuk İletişim,* 11(1), 237-256.

Pandır, M. (2019). Stereotyping, victimization and depoliticization in the representations of Syrian refugees. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21(2), 409-427.

Parker, S. (2015). 'Unwanted invaders': The representation of refugees and asylum seekers in the UK and Australian print media. *ESharp,* 0(23),1-21.

Parker, S., Naper, A., & Goodman, S. (2018). How a photograph of a drowned refugee child turned a migrant crisis into a refugee crisis: A comparative discourse analysis. *For (E) Dialogue,* 2(1), 12–28.

Passel, J. S., & Cohn, D. (2019). *Mexicans decline to less than half the U.S. unauthorized immigrant population for the first time.* Washington, DC: Pew Research Center.

Patton. M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). ThousandOaks, CA: Sage Publications.

Paydak, A. (2012). *Küreselleşme ile değişen göç kavramı: yasadışı göç ve Türkiye'de Adana ili örneği (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American sociological review,* 23(3), 256-266.

Peker, H. S. (2015). Avrupa'da Merkantilist uygulamalar ve Osmanlı ekonomisi ile bir karşılaştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 5(1), 1-12.

Pektaş, U., & Davut, A. (2018). Uluslararası ilişkilerde kırılgan devlet söylemi: Nedenleri ve yaklaşımlar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (39), 1-14.

Pereira, A. C. & Romero, F. (2017). A review of the meanings and the implications of the Industry 4.0 concept. *Procedia Manufacturing,* 13, 1206-1214.

Perreault, G., & Paul, N. (2018). An image of refugees through the social media lens: A narrative framing analysis of the Humans of New York series 'Syrian Americans'. *Journal of Applied Journalism & Media Studies,* 7(1), 79-102.

Piche, V. (2013). Contemporary migration theories as reflected in their founding texts. *Population-E,* 68(1), 141-164.

Pickering, S. (2001). Common sense and original deviancy: News discourses and asylum seekers in Australia. *Journal of Refugee Studies,* 14(2), 169-186.

Piore, M. J. (1979). *Birds of passage: Migrant labor and industrial societies.* Cambridge: Cambridge University Press.

Pires, J. P., Feitosa, P. W. G., da Silva, C. G. L., Araújo, J. E. B., Lima, D. G. S., Cavalcanti, S. P., ... & da Silva, U. P. (2022). Echoes of Global Silence: is there protection and safety for Venezuelan children and adolescents?. *Journal of Pediatric Nursing*, 65, e17-e18.

Polat, H. (2018). Geleneksel medyada temsil sorunu: alternatif bir mecra olarak yeni medya. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi,* 38(38), 45-60.

Ponmalar, N. A., David, M. K., & Ramayan, S. K. (2009). Representation of a minority community in a Malaysian Tamil daily. *Language in India,* 9, 128-148.

Portes, A. (1997). Immigration theory for a new century: Some problems and opportunities. *the International Migration Review,* 31/4, 799-825.

Potts, L. (1992). *Weltmarkt für Arbeitskraft, Rassismus und migration in Europa.* Göttingen: Argument Verlag.

Prehn, U. (2015). Working photos: Propaganda, participation, and the visual production of memory in Nazi Germany. *Central European History,* 48(3), 366-386.

Průchová Hrůzová, A. (2021). What is the image of refugees in Central European media?. *European Journal of Cultural Studies,* 24(1), 240-258.

Qi, J., Shen, W., & Dai, K. (2022). From digital shock to miniaturised mobility: International students' digital journey in China. *Journal of Studies in International Education,* 26(2), 128-144.

Rahimi, M. K. (2018). *Afganistan'da SSCB müdahalesiyle başlayan savaş yılları ve barışı koruma çabaları (1979-2014)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Rakotonarivo, A. (2021). *ILO global estimates on international migrant workers: results and methodology.* Geneva: ILO.

Ramadan, N. B. (2019). *Göçün insanlar üzerindeki etkisinin sosyal bağlamda araştırılması: Bulgaristan göçü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

Ramasubramanian, S., & Miles, C. (2018). Framing the Syrian refugee crisis: A comparative analysis of Arabic and English news sources. *International Journal of Communication,* 12(19), 4489-4506.

Rasheed, S. (2017). Return of Afghans from Pakistan: Linguistic and visual portrayal in the international and Pakistani print media. *Linguistics and Literature Review,* 3(2), 61-86.

Rasooly, A. T. (2020). *Afgan göçmenlerinin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri üzerine bir analiz, İstanbul örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ratha, D.K.; De, S.; Kim, E.J.; Plaza, S.; Seshan, G.K.; Yameogo, N.D. (2020). *COVID-19 crisis through a migration lens.* Washington, D.C.: World Bank Group.

Razzaq, S. K. A. (2012). Discourse analysis of the representation of migrant workers in the Star Online newspaper. *Asian Journal of Humanities and Social Sciences (AJHSS),* 1(3), 114-131.

Regional Inter-Agency Coordination Platform (R4V (2022). *Venezuelan refugees & migrants in the region.* Erişim Adresi: https://www.r4v.info/sites/default/files/2022-08/2022.08.R4V_R%26M_Map_Eng%28note%29.pdf

Regional Inter-Agency Coordination Platform (R4V) (2022). Study on the protection situation of Venezuelan refugees and migrants in the Caribbean. Erişim Adresi: https://www.r4v.info/sites/default/files/2022-02/Protection%20study%20Caribbean%202021_0.pdf

Rezaee, A., M. (2020). *11 Eylül sonrası Afganistan'daki savaş ve savaş mağdurları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Rhoda, M. (2015). *Afghan refugees: Current status and future prospects.* Washington: Congressional Research Services.

Ritzer, G., (1992). *Sociological theory.* New York: McGraw-Hill.

Robbins, J., S. (2010). *This time we win: Revisiting the tet offensive. New* York: Encounter Books.

Robinson, R. (2005). *Beyond the state-bounded immigrant incorporation regime: transnational migrant communities: Their potential contribution to Canada's leadership role and influence in a globalized world.* Ottawa: The North-South Institute.

Rouquet, C. (2016). Creation and afterlife of the iconic photographs of the Vietnam War. *Arts of War and Peace*, 2(1), 1–14.

Rousseau, J.J. (2011). *Toplum sözleşmesi.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Rukancı, F. & Anameriç, H. (2009). Türk matbaacılığının önemli isimlerinden Ahmed İhsan (Tokgöz) ve matbaası. *Erdem,* (54), 149-188.

Sasman Kaylı, D. (2014). Türkiye'de yazılı basında parlamentodaki siyasi partilerin kadın politikalarının temsili: 2011 genel seçimleri üzerine bir inceleme. *Journal of Yasar University*, *9*(36), 6338-6352.

Saenz, R. Y. (2012). Globalization, migration, and national identity: A global perspective on the role of education in second-generation immigrants. *International Journal Of Social Science And Humanity,* 2(3), 191.

Safi, S. H. (2020). *Sovyet işgalinden bugüne ABD dış politikasında Afganistan* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Sağlam, T. Ç., & Yaşar, M. (2017). Teoride, pratikte ve araştırmalarda öteki ve ötekileştirme. *Electronic Turkish Studies,* 12(3), 135-154.

Sağlamtimur, Z. Ö. (2014). Walter Benjamin'in bakış açısından tarih ve fotoğraf ilişkisi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 1(37), 237-250.

Said, E. W. (2006). *Şarkiyatçılık: Batı'nın şark anlayışları.* İstanbul: Metis yayınları.

Sal, Ö. (2015). *Zorunlu göç ve kentleşme "Siirt örneği"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Salmaşur, Y., & Şahin, B. (2020). Suriye İç Savaşı sonrası yaşanan göç hareketliliğinin Türkiye demografik yapısına yansıması. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi,* Özel Sayı, 85-103.

Sampsell-Willmann, K. (2014). Student-centered reading of Lewis Hine's photographs. *The History Teacher,* 47(3), 387-419.

Santos-Silva, D., & Guerreiro, D. (2020). Media and forced migrations: social representations of refugees in the Portuguese media in two mediatic peaks (2015 and 2019). *Comunicação e sociedade,* (38), 123-137.

Saraç, M. Ş. (2023). *Gündem belirleme kuramı kapsamında Türkiye'de 2007 genel seçimlerinin karşılaştırmalı içerik analizi: Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak*

gazeteleri örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Saraisky, N. G. (2016). Analyzing public discourse: Using media content analysis to understand the policy process. *Current Issues in Comparative Education,* 18(1), 26-41.

Sarı, M. (2020). *Terör kaynaklı iç göç: Nusaybin'den Mardin'e göç edenler üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elâzığ.

Saric, L. (2019). Visual presentation of refugees during the "Refugee Crisis" of 2015–2016 on the online portal of the Croatian public broadcaster. *International Journal of Communication,* 13, 991-1015.

Schiller, H. (1993). *Zihin yönlendirenler.* İstanbul: Pınar Yayınları.

Schloenhardt, A. (2002). *Organised crime and migrant smuggling: Australia and the Asia-Pacific.* Research and public policy series no. 44. Canberra: Australian Institute of Criminology.

Sebzeci, Ö. (2019). *Ötekilerin görsel temsili ve uzun süreli belgesel fotoğraf çalışmaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Sert, D. (2016). *Uluslararası göç yazınında bütünleyici bir kurama doğru.* S. G. Ihlamur Öner ve N. A. Şirin Öner (Ed.). *Küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar* (s. 29-47). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Sever, H. (2008). *Yasadışı göçmenlerin profili: İstanbul ili örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Polis Akademisi, Ankara.

Sever, H. (2014). *Yasadışı göç ve göçmen kaçakçılığı.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Sever, M. (2015). *Türkiye'yi hedef alan yasadışı göçmenler: İstanbul örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Sever, Ş. (2020). *Mülteci ve sığınmacı çocuklara yönelik sosyal politikalar: Türkiye, Almanya ve İtalya karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Shakir, S. (2020). *Taliban ve Peştunistan sorunlarının Afganistan-Pakistan ilişkilerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sharaf Mansoor, S. (2022). *Türkiye'deki Afgan mültecilerin durumunun ve sorunlarının sosyolojik olarak değerlendirilmesi (Konya örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Siarova, H. (2022). *Research for REGI committee: Cities and the Ukrainian refugees.* Strasbourg: European Parliament.

Siddiqui, A. J., & Butt, D. K. M. (2020). Afghanistan-Soviet relations during the Cold War: A threat for South Asian peace. *South Asian Studies,* 29(2), 617-631.

Silveira, C. (2016). The representation of (illegal) migrants in the British news. Networking Knowledge: *Journal of the MeCCSA Postgraduate Network,* 9(4), 1-16.

Cohen, J. H. & Sirkeci, İ. (2011). *Cultures of migration: The global nature of contemporary mobility.* University of Texas Press: USA.

Sirkeci, İ. & H. Cohen, J. (2015). Hareketlilik, göç, güvensizlik. *İdealkent,* 6(15), 8-21.

Sirkeci, İ., & Yaylacı, F. G. (2019). *Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar.* Filiz Göktuna Yaylacı (Der.) İçinde, *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye'de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler* (Sf.15-39) Londra: Transnational Press London.

Sirkeci, İ., Utku, D. & Yüceşahin, M. M. (2019). Göç çatışma modelinin katılım, kalkınma ve kitle açıkları üzerinden bir değerlendirmesi. *Journal of Economy Culture and Society,* (59), 157-184.

Sivrioğlu, U. T. (2020). Sovyet askeri müdahalesinden önce Sovyetler Birliği-Afganistan ilişkileri (1919-1979). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi,* 3(1), 57-75.

Skeldon, R. (2008). Migration and development. United Nations economic and social commission for Asia and the Pacific population division, *Department of Economic and Social Affairs Bangkok* 4(9), 67.

Somuncu, B. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde uluslararası göç politikası* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Sontag, S. (2004). *Başkalarının acısına bakmak*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Sontag, S. (2008). *Fotoğraf üzerine*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Sorinel, C. (2010). Immanuel Wallerstein's world system theory. *Annals of Faculty of Economics,* 1(2), 220-224.

Sowell, T. (1996). *Migrations and cultures: A world view.* New York: BasicBooks.

Söğüt, F. (2019). Yeni medya ve temsil: İnternet gazeteciliğinde cinsiyet kimliklerinin sunumu. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* (31), 212-231.

Sönmez, M. F. (2014). Televizyon dizilerinde dindarlığın temsili: "Huzur Sokağı" dizisi üzerinden bir inceleme. *Atatürk İletişim Dergisi,* (7), 113-126.

Söyler, M. (2020). Nitel ve nicel yöntem farkına çoğulcu yaklaşım: KKV-sonrası dönemde nitel yöntem ve kazanımları. *Amme İdaresi,* 53(2), 99-127.

Stahl, C. W. (1995). Theories of international labor migration: An overview. *Asian and Pacific Migration Journal,* 4(2-3), 211-232.

Stalker, P. (1994). *The work of strangers: a survey of international labour migration.* Geneva: International Labour Organization.

Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The new economics of labor migration. *The american Economic review*, 75(2), 173-178.

Südaş, İ. (2009). *Uluslararası emekli göçünün Türkiye'nin kıyı kentleri üzerindeki etkileri,* 5. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 135, 146.

Şahin, A. & Doğan, A. (2017). Mitolojiden genel kamu hukukuna "canavar yaratık" olgusu: Leviathan, Behemot, Rahav, Yılan ve Ejderha. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi,* 3(2), S.149-184.

Şahin, D. (2016). Taliban'ın ortaya çıkışı ve ABD'nin örgütün gelişim sürecindeki etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1(1), 226-245.

Şahin, S. (2020). *Transit ülkeden hedef ülkeye; 2000 sonrası Türkiye'ye yönelik Afgan göçündeki dönüşüm ve Türkiye'ye etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Şark, E. (2010). *Yeni Şafak Gazetesi'nin yayın politikası ve haber söylemi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Şeker, G. & Erdal, H. (2010). *Van ilinde gerçekleşen yasadışı göç olaylarının incelenmesi.* Özeren, S., Sözer, M.A., Demir, O.Ö. (Ed.). *Yerelden küresele sınır aşan suçlar* (s. 103-132). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Şen, A. (2011). *Afganistan insan hakları raporu 2001-2011.* İstanbul: Mazlumder Yayınları.

Şen, A. F. & Şen, Y. F. (2015). Sosyal medya, iletişim hakkı ve ifade özgürlüğü üzerine bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 17(2), 122-136.

Şen, F. (2017). Bir 'öteki' olarak mülteciler: Suriyeli mültecilerin anaakım ve alternatif medyada temsili. *Atatürk İletişim Dergisi,* (12), 27-42.

Şen, Y. F. & Çiçek, H. (2018). Boko Haram terör örgütünün bölgedeki etkisi ve örgütle müzakere olanakları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 2093-2145.

Şener, Ö. (2021). *Fotoğraf ve ideoloji: Yeni medyanın haber pratiklerinde işçi fotoğrafları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

Şentürk Kara, E. (2022). Almanya'daki Türklerin karikatürlerde temsili: Futbol ve din örnekliğinde bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 26(1), 1-20.

Şeyhanlıoğlu, H. (2008). 18. yüzyıldan günümüze kadar Afganistan'ın jeostratejik önemi. *Avrasya Etüdleri*, 34(2), 22-43.

Şişman, Y., & Balun, B. (2020). Transit göç ve Türkiye. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 21(2), 61-79.

Şit, İ. (2022). Uluslararası medya kuruluşlarında Afgan sığınmacı haberleri üzerine bir inceleme. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi,* (19), 90-115.

T.C.İ.B. (2013). *Türkiye ve göç yönetimi.* Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

Tambaş, U. (2011). Baudrillard'ı anlamak. *Özne Dergisi,* 0(14), 1-30.

Tamer, M. (2019). *Türkiye'nin göç ve sığınmacı politikaları: Hatay ili örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research,* 7(60), 2808-2818.

Taşdelen, B. (2020). Twitter'da Suriyeli mültecilere karşı çevrimiçi nefret söylemi: #suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi,* 11(2), 562-575.

Tavsancıl, E., & Aslan, E. (2001). *İçerik analiz ve uygulama örnekleri.* İstanbul: Epsilon.

Tekinkaya, E. (2015). *Göç ve etnik ekonomi: İstanbul Bayrampaşa'da Boşnak göçmenler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tekinyer, S. (2022). *Afganistanlı mültecilerin sosyal uyuma ilişkin deneyimleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Telsaç, C. & Telsaç, Y. Ö. (2022). *Causes of migration and its effects.* 2nd International Symposium "Global Migration Phenomenon" With its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions, Ankara.

Temizyürek, F., Barın, E., & Ustabulut, M. Y. (2016). Afganistan'ın dil politikası ve Afganistan'da Türkçe eğitimi tarihi. *Türkbilig,* (32), 155-168.

Teng, C. E., & Joo, T. M. (2020). Representation of disabled community in mainstream media. *International Journal of Knowledge Content Development & Technology,* 10(2), 19-37.

Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 24(41), 125-140.

Thomas, C. (2023). *US Military withdrawal and Taliban takeover in Afghanistan: Frequently asked questions.* Washington: Congressional Research Service.

Tilbe, A., & Civelek, K. (2018). Çatışma ve göç kültürü modeli bağlamında göç romanı okuması: Yüksel Pazarkaya'nın Savrulanlar'ı. *Göç Dergisi,* 5(1), 77-106.

Tirosh, N., & Klein-Avraham, I. (2019). Memorless" The visual framing of asylum seekers in Israel. *Journalism studies,* 20(3), 381-400.

Tiryaki, S. (2022). Türk basınında göçmen, sığınmacı ve mülteci haberleri üzerine bir inceleme. *Kültür Araştırmaları Dergisi,* (15), 124-156.

Todaro, M.P. & Maruszko, L. (1987). İllegal migration and us immigration reform: A conceptual framework, *Population and Development Review,* 13(1), 101-114.

Toksöz, G., Erdoğdu, S., & Kaşka, S. (2012). *Irregular labour migration in Turkey and situation of migrant workers in the labour market.* Ankara: IOM.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tomlinson, J., J. (2023). *The changing dynamics of Afghan migration after August 2021.* London: MMC.

Topçu Özçelik, D. (2017). *Türk basınında haberin fotoğraf ve infografikle anlatımının okunabilirliğinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Tunçol, İ. (2017). *Irak ve Suriye'deki çatışmaların göçe etkisi: 2003-2015 dönemi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Turton, D., & Marsden, P. (2002). *Taking refugees for a ride? The politics of refugee return to Afghanistan.* Afghanistan: AREU.

Tutsak, A. (2017). Hitler Almanya'sının yayılmacı politikası ve İkinci Dünya Savaşı (1932-1945). *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi,* (63), 190-208.

Tümtaş, M. S. (2022). Türkiye'ye düzensiz Afgan göçü: Zorunlu göç mü "istila" mı?. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 21(1), 338-353.

Türk, E. (2019). Batman yerel basınında göçmenlerin temsili üzerine bir analiz. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 8(4), 2975-3000.

Türker, N. (2006). *Basında fotoğrafın kullanılması fotoğrafın altyazı ile birlikte olayı ve durumu biçimlendirmesi,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Türkkan, B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Türkmen, F. (2021). *ABD'nin Afganistan'dan çekilme süreci: Nedenler ve sonuçlar.* İstanbul: GİFGRF.

Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve ulusal/uluslararası güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 101-118.

Türksoy, B. U. (2021). *Bir güvenlik sorunu olarak Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin göç politikaları ve Türkiye'ye etkisi: Afgan mülteci örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.

Udeoğlu, B. (2015). Basının kamuoyu oluşturma görevi: 2014 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası dönemi, Yeni Şafak ve Sözcü gazetesi örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 3(2), 346-365.

Ueland, S. (2018). Discrimination or victimisation? The construction of asylum seekers in the norwegian print media–A critical discourse analysis of the "October Children" case. Spain: Pompeu Fabra University.

Umunç, C. (2022). Sinemada temsil, göstergebilim ve sembol: "PK" filmi örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* (57), 88-111.

UN Women (2021). *Women's rights in Afganistan: Where are we now?* New York, United States. Erişim Adresi: https://www.unwomen.org/sites/default/files/2021-12/Gender-alert-Womens-rights-in-Afghanistan-en.pdf

UNHCR. (2020). *Global trends: Forced displacement in 2020.* Geneva, Switzerland. Erişim Adresi: https://www.unhcr.org/60b638e37.pdf

UNHCR. (2023). *Humanitarian action for children.* Erişim Adresi: https://www.unicef.org

UNHCR. (2023). Refugee data finder. Retrieved 01, 20, 2023, Erişim Adresi: https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=Dr3AL7

UNHCR. (2023). Regional refugee response plan for Afghanistan situation. Erişim Adresi: https://reliefweb.int

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). *International migration 2020 highlights,* New York. Erişim Adresi: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf

Ural, A. & Kılıç, İ., (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi.* Detay Yayıncılık: Ankara.

Urk, M. (2010). Göç ve insan hakları. *MSGSÜ Sosyal Bilimler,* (2), 108-119.

Urman, A., Makhortykh, M., & Ulloa, R. (2022). Auditing the representation of migrants in image web search results. *Humanities and Social Sciences Communications,* 9(1), 1-16.

Uslu-Ak, B. (2021). Göç kavramı ve kuramları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research,* 8(72), 1749-1758.

Uslubaş, F. (2010). *Büyük oyundan büyük kaosa: Taliban ve Avrasya'da cihad.* Ankara: Karınca Yayınları.

Uzun, A. & Özkan, O. (2019). Emekli göçü literatürünün değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 24(41), 141-152.

Uzun, M. (2021). Uluslararası göç, göç kuramları: Fransa'daki Türk göçmen kadınların egemen kültürle bütünleşme problemi. *Bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 1(2), 433-450.

Ün, M. B., & Paydak, U. A. (2017). Küreselleşen dünyada düzensiz göç ve Türkiye: Adana ili yabancılar misafirhanesi çalışması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 17(3), 187-204.

Ünal, A. (2019). Şartlı mülteciler ve ulusal güvenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 23(3), 1211-1225.

Ünal, I.L., (1991). İşgücü piyasalarında eğitimsel niteliklerin rolü, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 24(2),* 747- 767.

Ünür, E. (2013). Türk televizyon dizilerinde toplumsal kimliklerin temsili. *Erciyes İletişim Dergisi,* 3(2), 32-42.

Vaishnav, V. S. (2021). Portrayal of female identity in digital media: An investigation based on selected Indian web series. *International Journal of Creative Research Thoughts,* 9(3), 5745-5749.

Van Dijk, Teun (1991). *Racism and the press*. Newyork: Routledge.

Varol, E. & Çelik Varol, M. (2019). Kavram ve kuramlarıyla Marshall Mcluhan'a bakış: Günümüzün egemen medya araçları ekseninde bir değerlendirme. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 5(1), 137-158.

Vezovnik, A., & Šarić, L. (2020). Subjectless images: Visualization of migrants in Croatian and Slovenian public broadcasters' online news. *Social Semiotics,* 30(2), 168-190.

Vicsek, L., Keszi, R., & Márkus, M. (2008). Representation of refugees, asylum-seekers and refugee affairs in Hungarian dailies. *Journal of Identity and Migration Studies,* 2(2), 87-107.

Vurucu, S. (2019). *Anadolu Ajansı'nın basın fotoğrafçılığına katkısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Wakili, J. (2021). *Türk basınında Afgan mülteci ve göçmenlerin temsili* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Wallerstein, I. (1995). *Kapitalist dünya ekonomisinde hane yapıları ve emek göçü oluşumu, ırk ulus sınıf.* İstanbul: Metis.

Weiner, M. (1993). Security, stability and international migration, *International Security,* 17(3), 91-126.

Weiner, M. (1996). Bad neighbors bad neighborhoods: An inquiry into the causes of refugee flows, *International Security,* 21(1), 5-42.

White, M. D., & Marsh, E. E. (2006). Content analysis: A flexible methodology. *Library trends*, *55*(1), 22-45.

Wickramasinghe, A. A. I. N., & Wimalaratana, W. (2016). International migration and migration theories. *Social Affairs,* 1(5), 13-32.

World Health Organization (WHO) (2020). *Estonia and WHO to jointly develop digital vaccine certificate to strengthen COVAX*. WHO Newsroom.

Worster, W. T. (2012). The evolving definition of the refugee in contemporary international law. *Berkeley Journal of International Law, (*30), 93-116.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi,* Ankara: Anı Yayınları.

Yamanlar, Y. (2021). Göç kuramları çerçevesinde İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa'nın göç deneyimi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* 19(2), 553-583.

Yapar Gönenç, A. (2011). Türkiye'de dergiciliğin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* 0(29), 63-78.

Yasin, Z., Batool, S., & Naseer, I. (2020). Exploring transgender's representation, perceptions and experiences: An analytical study of portrayal of transgenders in Bollywood movies and its effects on transgender community of Lahore, Pakistan. *Global Mass Communication Review,* 3, 95-108.

Yaşar, B. (2019). *Göçün dini ve sosyal hayat üzerindeki etkisi (Suriye göçü–Harran konteyner kent örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

Yavan, S. (2019). *Uluslararası göç hareketleri ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişki: Türkiye örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Yavuz, U. G. (2012). Savaş fotoğrafı tarihinde dijitalleşme süreci ve fotografik etkisi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2(2), 79-88.

Yazar, T. & Yalçın, İ. (2018). Dijital teknoloji ve fotoğraf sanatı. *Journal of International Social Research,* 11(60), 613-621.

Ye, W., & Zeldes, G. A. (2020). The representation of people with disabilities in an official newspaper in China: a longitudinal study of the People's Daily from 2003 to 2013. *Journal of Disability Policy Studies,* 31(1), 26-34.

Yegin, A. (2015). *Afganistan siyasetini anlama kılavuzu.* Ankara: SETA.

Yeğen, M. (2022). *Amidst refugee flows, irregular migration, and authoritarianism: The politics of citizenship in Turkey.* Berlin: Centre for Applied Turkey Studies.

Yeğenoğlu, M. (2016). *Avrupa'da İslam, göçmenlik ve konukseverlik.* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yenituna, B. (2014). Çağdaş Türk kadını imajı yaratma sürecinde Cumhuriyet gazetesinin rolü (1930-1935). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 2(3), 62-89.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırımoğlu, H. (2005). Uluslararası emek göçü: Almanya'ya Türk emek göçü. *Kamu-İş Dergisi*, 8(1), 1-24.

Yıldırmaz, S. (2018). İç savaş öncesi ve sonrasında İspanya'da devlet ve sınıflar. *Aurum Journal of Social Sciences,* 3(1), 1-19.

Yıldız, E. (2021). *Türkiye'de yaşayan sığınmacıların üçüncü ülke bekleme sürecinde yaşadıkları sorunların "insan hakları" açısından analizi-Van ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yıldız, S. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme sorunu: Nicel ve nitel paradigmalardan örnekleme kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi Dergisi,* (11), 421-442.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, *9*(2), 1685-1704.

Yılmaz, A. (2018). Göç ve kent: Göç olgusuna kozmopolitan bir bakış. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi,* 3(6), 103-109.

Yılmaz, M., K. (2022). Medyanın liberalleşmesi sonrası post-truth kavramı: Afgan göçmenlerin durumlarının medyadaki yansımaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Yiğitbaşı, K., & Dalaylı, F. (2018). Suriyeli mülteci çocukların çizgi film aracılığıyla temsili: Unicef videoları üzerine bir mikro çalışma. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi,* 14(53), 279-299.

Yiğittürk Ekiyor, E. (2021). Afganistan'dan göç ve "Uçurtma Avcısı": Göç kültürü ve çatışma modeli bağlamında bir okuma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 25(1), 15-32.

Yolçu, N. (2019). Yerel basında Suriyeli sığınmacıların haber ve okur yorumlarındaki temsillerinin karşılaştırılmalı analizi. *Selçuk İletişim,* 12(2), 846-878.

Yoshida, C., & Woodland, A. (2016). *The economics of illegal immigration.* Berlin: Springer.

Yuka, O. (2020). *A comparative analysis on Afghan refugees in pre- and post-9/11 Japanese newspapers.* Japan: University of Tsukuba.

Yumurtacı, G. (2019). Toplumsal eleştirinin mizahtaki temsili: Uykusuz mizah dergisi örneği. *Kurgu,* 27(2), 147-160.

Yücel, K. (2010). *Yeni Türkiye ve dış göçler (Türkiye Cumhuriyeti ve gelen dış göç dinamiği),* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Yüksel, E. (2012). 1990 sonrası Türkiye sinemasında etnik kimliklerin temsili. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi,* 3(1), 7-28.

Yüksel, E. (2019). Daha ve Misafir filmlerinde mültecilere yönelik dışlama pratikleri ve yok-yerler. *İlef Dergisi,* 6(2), 227-250.

Yüksel, H. (2022). Türk basınında patronsuz gazetecilik olgusu. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (40), 503-528.

Zelinsky, W. (1971). The hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review,* 61, 219-249.

Zengin, Ö. F. (2017). *Sovyetler Birliği'nin Afganistan' a müdahalesini işgale dönüştüren gelişmeler.* Ankara Üniversitesi: Siyasal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Zhanaltay, Z. (2021). *Migration from Afghanistan: Migration route and Afghans in Turkey.* Almaty: Eurasian Research Institute.

EKLER

EK1: Kodlanan Tüm Haberler

Tarih	Gazete	Başlık
15.08.2021	Hürriyet	7 aylık bilanço: 37 bin göçmen sınırdışı edildi
15.08.2021	Hürriyet	Son dakika: Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Afganistan açıklaması: İstikrar için her türlü çabayı göstereceğiz
15.08.2021	Hürriyet	Akar'dan İran sınırında kaçak göç denetimi... 'Biz buradayız, giremezler komutanım'
15.08.2021	Sözcü	Erdoğan'dan Afgan göçmen açıklaması
15.08.2021	Sözcü	Afgan saldırganın hastanelik ettiği Ayşegül A.'nın sağlık durumuyla ilgili açıklama
16.08.2021	BirGün	"Uçağa tutunan 2 Afgan düştü" iddiası
16.08.2021	BirGün	İngiltere'nin Afganistan'dan kalkan ilk tahliye uçağı ülkeye ulaştı
16.08.2021	BirGün	Akşener'den iktidara sert eleştiri: Salakça bir politika izleniyor
16.08.2021	BirGün	Afganistan'ın savaş suçluları
16.08.2021	BirGün	Taliban'ın ele geçirdiği Afganistan'ın adı değişiyor
16.08.2021	BirGün	Bahçeli'den AKP'ye 'Afgan göçmen' mesajı: Türkiye barınak olmayacak
16.08.2021	BirGün	Sorumluluk hükümetlerin
16.08.2021	Hürriyet	Afganistan mesajı: İstikrar için her çabayı göstereceğiz
16.08.2021	Hürriyet	İran sınırında 61 bin 943 kaçak geçiş önlendi
16.08.2021	Sözcü	Afgan film yapımcısı Sahraa Karimi'den yardım çağrısı
17.08.2021	BirGün	AB Dışişleri Bakanları: Taliban, savaşı kazandı ve onlarla konuşmamız gerekiyor
17.08.2021	BirGün	Almanya, Afganistan'dan kargo uçağı ile sadece 7 kişiyi tahliye etti!

17.08.2021	BirGün	Yunanistan Göç Bakanı: AB ülkelerine ulaşmaya çalışan göçmenler için bir geçit olmayacağız
17.08.2021	BirGün	Taliban, Afgan mülteciler için Türkiye'ye geliyor
17.08.2021	BirGün	BM'den devletlere çağrı: Afgan vatandaşları sınır dışı edilmesin
17.08.2021	BirGün	Kılıçdaroğlu'ndan Erdoğan'a: Yeni sığınmacılar getirecek hiçbir anlaşmaya imza atamayacaksın
17.08.2021	BirGün	Emperyalizmin ve gericiliğin eseri
17.08.2021	BirGün	Macron, tepki çeken Afganistan açıklamasına ilişkin konuştu: İfadelerim çarpıtıldı
17.08.2021	Hürriyet	‘Acı, dramatik ve korkutucu’!
17.08.2021	Hürriyet	Dünya bu kareyi konuşuyor... Afganistan'dan böyle kaçtılar!
17.08.2021	Hürriyet	Afgan muhabirin zor anları: 'Benim cumhurbaşkanım nerede?' diye sordu, canlı yayında göz yaşlarına boğuldu!
17.08.2021	Hürriyet	İstanbul'da yılbaşından bu yana 38 bin 251 kaçak göçmen yakalandı
17.08.2021	Hürriyet	Kılıçdaroğlu: Bunca sığınmacıyı bu topraklar kabul edemez
17.08.2021	Sözcü	Kılıçdaroğlu’ndan sığınmacı tepkisi: İmza atamayacaksın Erdoğan!
17.08.2021	Sözcü	Eski Afgan futbolcu Khalida Popal, Taliban sonrası Afganistan’daki korku iklimini anlattı
17.08.2021	Sözcü	Son anda kurtuldular: 150 kişilik uçakta 640 Afgan, Taliban’dan kaçtı
17.08.2021	Yeni Şafak	Yardım çağrısında bulunan Afgan yönetmen Sahraa Karimi'den Türkiye'ye teşekkür
17.08.2021	Yeni Şafak	Afgan gazeteci Pentagon’da gözyaşlarına boğuldu: Benim Cumhurbaşkanım nerede?
18.08.2021	BirGün	Akşener: Avrupa'nın göçmenler üzerinden Erdoğan tarafından tehdit edilmesi, Türkiye'nin hangi işine yaradı?
18.08.2021	BirGün	Soylu, Taliban heyetiyle görüştü
18.08.2021	BirGün	EŞİK: Afgan kadınlar ve Afgan halkı için harekete geçin
18.08.2021	BirGün	Kılıçdaroğlu, ABD Büyükelçiliği’nin açıklamasını inandırıcı bulmadı
18.08.2021	BirGün	İran’dan sınırdaki güvenlik güçlerine Afgan mültecilerin ülkeye girişini engelleme talimatı
18.08.2021	BirGün	Yunanistan, Afgan sığınmacılara karşı önlem almaya hazırlanıyor

18.08.2021	BirGün	ABD, Kabil'den kalkan tahliye uçağında insan vücudu parçaları bulunduğunu açıkladı!
18.08.2021	BirGün	ABD'den, Erdoğan - Biden arasında 'Afgan göçmen anlaşması' iddialarına yanıt
18.08.2021	BirGün	Avustralya Afganistan'daki vatandaşlarını tahliye etmeye başladı
18.08.2021	BirGün	Kılıçdaroğlu, MHP'den CHP'ye geçen yurttaşın konuşmasını paylaştı: "Bunu da yırtıp atıyorum"
18.08.2021	BirGün	CHP Genel Merkezi'ne 'Sınır Namustur' pankartı asıldı
18.08.2021	BirGün	Borrell, Türkiye'yi işaret etti: Afganların Avrupa'ya gelişlerinin önlenmesi için önemli rol oynayacak
18.08.2021	BirGün	Taliban masası bataklık olur
18.08.2021	BirGün	Bolu Belediye Başkanı: Afganlar bizden 100 yıl geride
18.08.2021	BirGün	ABD'nin açıklamasını savunup yurttaşlarla dalga geçen AKP'li vekil, tweetini sildi
18.08.2021	BirGün	NATO: Kabil Havalimanı'nda çıkan izdihamda 17 kişi yaralandı
18.08.2021	BirGün	Erdoğan: Taliban yöneticilerinin yaptığı itidalli ve ılımlı açıklamaları memnuniyetle karşılıyoruz
18.08.2021	Cumhuriyet	AB Yüksek Temsilcisi'nden 'Afgan göçü' açıklaması: 'Türkiye önemli rol oynayacak'
18.08.2021	Hürriyet	Yolcu sayısını duyunca böyle dedi: '800 kişi mi? Vay canına!'
18.08.2021	Hürriyet	Başkentte 'Afganlara yardım edin' mitingi
18.08.2021	Hürriyet	İngiltere'den Afgan mülteci kararı... Sayıyı açıkladılar!
18.08.2021	Hürriyet	Dünya günlerce bu görüntüyü konuşmuştu... ABD uçağındaki Afganların akıbeti belli oldu!
18.08.2021	Hürriyet	Taksi ile seyahat eden 5 kaçak göçmen yakalandı
18.08.2021	Hürriyet	ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan Türkiye açıklaması
18.08.2021	Hürriyet	ABD uçağındaki kişilerin Afganistan'dan Uganda'ya gittiği iddia ediliyor
18.08.2021	Hürriyet	Vali Yerlikaya: 547 düzensiz göçmen yakalandı
18.08.2021	Sözcü	ABD Büyükelçiliği'nden Afgan mülteci pazarlığı açıklaması

19.08.2021	BirGün	Pakistan Büyükelçisi Qazi yanıt verdi: Pakistan, Türkiye'nin Taliban ile görüşmesinde bir rol oynayacak mı?
19.08.2021	BirGün	Hırvatistan: Türkiye, Suriye'de olduğu gibi Afganistan konusunda da AB'ye destek olacaktır
19.08.2021	BirGün	Erdoğan: Aşı olmayan öğretmenlerden haftada 2 kere PCR testi istenecek
19.08.2021	BirGün	Laiklik kadınların yaşam sigortasıdır
19.08.2021	BirGün	İngiltere Dışişleri Bakanı, Afgan çevirmenler nedeniyle istifa baskısı altında
19.08.2021	Cumhuriyet	İngiltere'de muhalefet Dışişleri Bakanı'nın Afgan çevirmenler nedeniyle istifasını istedi
19.08.2021	Cumhuriyet	İstanbul'daki "Afgan" gerçeği: "Hem istemiyoruz hem de faydalanıyoruz"
19.08.2021	Hürriyet	Erdoğan'dan Taliban'la görüşme mesajı: 'Afgan halkı için her türlü işbirliğine hazırız'
19.08.2021	Hürriyet	Afganistan'dan tahliyeler sürüyor! 271 kişi daha Türkiye'de...
19.08.2021	Hürriyet	İngiliz Bakan'dan infial yaratan hareket: Hepsini yüz üstü bıraktı, tatilde keyif çattı!
19.08.2021	Hürriyet	Kılıçdaroğlu ‘anlaşma’ iddiasını yineledi
19.08.2021	Hürriyet	ABD Büyükelçisi Satterfield Hürriyet’e açıkladı: Afganlar konusunda gizli bir anlaşma yok
19.08.2021	Sözcü	Afgan Popstar kargo jetiyle Türkiye’ye kaçtı
20.08.2021	BirGün	NATO Genel Sekreteri Stoltenberg: Diplomatik ilişki Taliban’ın verdiği sözleri tutmasına bağlı
20.08.2021	BirGün	CHP, Türkiye'nin göçmen politikası için Meclis araştırması istedi
20.08.2021	BirGün	İktidar, 'sus payı'nı kaptı tampona ışık yaktı
20.08.2021	BirGün	EŞİK, çevrimiçi toplandı: Afganistanlı kadınlar için sesimizi yükseltmeliyiz
20.08.2021	BirGün	Erdoğan: 300 bin Afgan söz konusu, muhalefetin söylediği rakam yalan
20.08.2021	BirGün	CHP'li Öztrak: Size Taliban'ı meşrulaştırma görevini kim verdi
20.08.2021	Cumhuriyet	Erdoğan, Türkiye'deki Afgan göçmenlerin sayısını açıkladı
20.08.2021	Hürriyet	Aşı olmayan öğretmene haftada iki test zorunlu

20.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yunanistan Başbakanı Miçotakis ile görüştü
20.08.2021	Hürriyet	BM'den flaş Afgan mülteci çağrısı
20.08.2021	Hürriyet	Kabil'den gelen görüntüler dünyanın gündemine oturmuştu! ABD tahliye uçağı ile Türkiye tahliye uçağı arasında dikkat çeken fark
20.08.2021	Hürriyet	Afganistan'a gitmek istiyoruz ancak polis izin vermiyor diyen göçmenler yakalandı
20.08.2021	Hürriyet	İstanbul Valisi Yerlikaya duyurdu! 436 düzensiz göçmen yakalandı
20.08.2021	Hürriyet	Türkiye'ye Afgan göçü... Cumhurbaşkanı Erdoğan: Afganistan'dan Türkiye'ye 1,5 milyon göç olmadı
20.08.2021	Hürriyet	Avrupa'da yer yerinden oynadı! Belarus'un göçmen oyunu kameralara yakalandı
20.08.2021	Hürriyet	Taliban hepsinin numarasını biliyor... Arayıp 'Sizi alacağız' diyorlar!
20.08.2021	Sözcü	Afgan yönetmen Sahraa Karimi, Taliban yönetiminden kaçışını anlattı
20.08.2021	Sözcü	Yunanistan ordusu Batı Trakya sınırında Afgan göçmenler için teyakkuza geçti
20.08.2021	Sözcü	Erdoğan: Taliban'la zaman zaman görüşmelerimiz oldu
20.08.2021	Sözcü	Hangi ülke kaç Afgan mülteci alacak?
20.08.2021	Sözcü	Birleşik Arap Emirlikleri, geçici olarak Afganları kabul edecek
20.08.2021	Sözcü	Taliban'dan kaçan Afgan kadın: Eşim ve çocuklarımdan haber alamıyorum
21.08.2021	BirGün	Acil çözüm için harekete geçin
21.08.2021	BirGün	Erdoğan ile Bahçeli'yi tedirgin edecek 'Afgan mülteci' anketi
21.08.2021	BirGün	Angelina Jolie, Afgan mülteciler için Instagram hesabı açtı ve bir mektup paylaştı
21.08.2021	BirGün	AB Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen: Taliban'ı tanımıyoruz
21.08.2021	BirGün	İnce: Erdoğan'ın Türkiye'ye yapacağı bir tek şey var artık, torun bakmak
21.08.2021	Cumhuriyet	Kolombiya, ABD için çalışan 4 bin Afgan'ı geçici olarak ülkeye kabul edecek
21.08.2021	Hürriyet	Yıllar önce önlem olarak iki göğsünü de aldırmıştı: Angelina Jolie'yi hastane kapısında çocukları böyle karşıladı

21.08.2021	Hürriyet	Göçmen akınından korkuyorlar: Yunanistan Türkiye sınırında 40 km'lik duvar ördü!
21.08.2021	Hürriyet	Angelina Jolie, Afganistan dramına sessiz kalmadı
21.08.2021	Hürriyet	‘10 mülteci alırız’ sözüne öfke
21.08.2021	Hürriyet	Afganistan’a dönmek istiyorlardı, gidiyorlar
21.08.2021	Hürriyet	‘Kapı çalındığında açar görüşürüz’
21.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan dünya liderleriyle kritik temaslar! İşte öne çıkan başlıklar...
21.08.2021	Hürriyet	Pentagon'dan Afganistan'dan tahliye açıklaması!
21.08.2021	Sözcü	‘Türkiye’de yaşamak istemiyorum’ diyen Afgan hakkındaki karar belli oldu
21.08.2021	Sözcü	Skandal görüntü: Dev askeri uçak Afganistan’dan bomboş döndü
21.08.2021	Sözcü	Afgan göçmenler Karadeniz’de fındık ve çay topluyor
21.08.2021	Sözcü	“Bir aydır yoldayız, İranlılar paralarımızı çaldı, Ankara’ya gitmek istiyoruz”
21.08.2021	Sözcü	İki dairede saklanan 78 Afgan göçmen yakalandı
22.08.2021	BirGün	Erdoğan'dan AB Konseyi Başkanı Michel'e: Türkiye ilave bir göç yükünü kaldıramaz
22.08.2021	BirGün	Afganistan'ın eski İletişim Bakanı, Almanya'da yemek kuryeliği yapıyor
22.08.2021	BirGün	Dışişleri: İngiltere'nin Türkiye'de Afgan mülteciler için merkez kuracağı haberleri gerçek dışı
22.08.2021	BirGün	Kılıçdaroğlu'ndan İngiltere'ye: Sizin sorumsuzluğunuzun ceremesini halkımız mahallesinde çekmeyecek
22.08.2021	BirGün	İngiltere: Türkiye ve Pakistan gibi ülkelerde mülteci merkezleri kurmayı planlıyoruz
22.08.2021	BirGün	Afganistan’daki göçe karşı 'çözüm' yüksek duvar
22.08.2021	Hürriyet	İşte Türkiye-İran sınırı... Afgan göçüne duvar
22.08.2021	Hürriyet	Afgan hakimden korkunç iddia: Taliban, kötü yemek yaptığı gerekçesiyle bir kadını ateşe verdi
22.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan AB Konseyi Başkanı Michel'e Afgan göçmen mesajı: Türkiye ilave bir yükü kaldıramaz

22.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan AB Konseyi Başkanı Charles Michel ile göüştü
22.08.2021	Hürriyet	İngiltere Savunma Bakanlığı: Afganistan'dan yaklaşık 4 bin kişi tahliye ettik
22.08.2021	Hürriyet	Muharrem İnce'den Soyer'e: Kimsin sen de benim afişlerimi söküyorsun
22.08.2021	Hürriyet	Afganistan'da iletişim bakanıydı, Almanya'da kurye oldu!
22.08.2021	Hürriyet	Bakanlıktan kuryeliğe...
22.08.2021	Hürriyet	Afganistan'dan 357 yolcu daha tahliye edildi
22.08.2021	Hürriyet	Dışişleri'nden 'İltica merkezleri' haberlerine yalanlama
22.08.2021	Hürriyet	Türkiye'deki Afgan kadınlar anlatıyor: Annemin hayatı bombalar altında geçmiş, 20 yıl öncesine dönmek istemiyoruz!
22.08.2021	Sözcü	Afganistan'dan tahliye edilirken uçakta bir bebek dünyaya getirdi
22.08.2021	Sözcü	Kurz: Daha fazla Afgan alınmasına karşıyım
22.08.2021	Sözcü	Afgan uyruklu şahıs, tartıştığı kadını öldürdü
22.08.2021	Sözcü	İngiltere, Türkiye'deki 'Afgan mülteci' planını açıkladı, siyasetçilerden tepki yağdı
22.08.2021	Sözcü	Afgan uyruklu şahıs, konuşma isteğini reddeden kadını öldürdü
23.08.2021	BirGün	Sınıra duvar örmek çözüm değil
23.08.2021	BirGün	AKP Sözcüsü Ömer Çelik: Türkiye bir göçmen kampı değildir
23.08.2021	BirGün	CHP'li Başarır: İsim değişikliği süresi, Türk vatandaşlığına geçen seçmenleri gizlemek için mi uzatıldı?
23.08.2021	BirGün	Seçim listesi iddialarına yanıt: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri'nden 'ad ve soyadı değişikliği' açıklaması
23.08.2021	BirGün	CHP'li Öztrak'tan Bakan Varank'a: Trollüğü bırak da işini yap
23.08.2021	BirGün	BBC Türkçe'den tartışma yaratan 'mülteci merkezleri' haberi için açıklama
23.08.2021	BirGün	İstanbul Valisi: Son 3 günde 1251 kaçak göçmen yakalandı
23.08.2021	Hürriyet	İletişim Başkanı Fahrettin Altun: Talep gelse dahi asla kabul etmeyiz
23.08.2021	Hürriyet	İletişim Başkanı Fahrettin Altun: Lütfen özür dileyin ve artık yalan söylemeyi bırakın

23.08.2021	Hürriyet	Ali Yerlikaya son 3 günde bin 251 kaçak göçmen yakalandı
23.08.2021	Hürriyet	AK Parti Sözcüsü Çelik'ten mülteci açıklaması: Bizim için yok hükmündedir
23.08.2021	Hürriyet	Avrupa taşın altına elini koymalı
23.08.2021	Hürriyet	Afgan göçmenlerin ‘Bekleme evleri’ne baskın
23.08.2021	Hürriyet	Putin'den flaş 'Afgan mülteci' açıklaması
23.08.2021	Hürriyet	Firuze’nin gözyaşları
23.08.2021	Sözcü	Afgan sığınmacılara da Türk vatandaşlığı verilecek mi?
24.08.2021	BirGün	Borell: 260 kişi daha Afganistan'dan tahliye edildi
24.08.2021	BirGün	Umutlar azalıyor
24.08.2021	BirGün	Ukrayna Dışişleri Sözcüsü, Kabil'e giden tahliye uçağının kaçırıldığı yönündeki açıklamayı yalanladı
24.08.2021	BirGün	BM: Taliban’ın ciddi insan hakları ihlallerine dair raporlar aldık
24.08.2021	BirGün	Angelina Jolie'yi bir saatte 1.7 milyon kullanıcı takip etti
24.08.2021	Hürriyet	Dev şirketten flaş karar! 20 bin Afgan sığınmacıya ücretsiz konaklama hizmeti verecek
24.08.2021	Hürriyet	Nereden çıktı bu Türkiye iddiası... Ankara'dan jet yalanlama: Asla kabul etmeyiz
24.08.2021	Hürriyet	Afgan göçmen skandalında yeni perde! Kriz büyüyor... Harekete geçtiler
24.08.2021	Hürriyet	Bakan Çavuşoğlu'ndan flaş açıklamalar
24.08.2021	Hürriyet	AB liderleri çağrıda bulunmuştu... Biden Afganistan'dan tahliye sürecinde son noktayı koydu!
24.08.2021	Sözcü	AB, Afgan mültecileri kabul edenlere yardımı 4 katına çıkardı
24.08.2021	Sözcü	Airbnb: 20.000 Afgan mülteciye ev sağlayacağız
24.08.2021	Sözcü	Kaçtığı uçakta doğurdu
24.08.2021	Sözcü	‘Taliban mensubu İnönü Üniversitesi’nden kabul aldı’ iddiası! Rektörlükten açıklama
25.08.2021	BirGün	Kalifiye olanı al, mesleksizi bırak
25.08.2021	BirGün	Rusya, Afganistan’dan bin kişiyi 'şartlı' olarak ülkeye kabul edeceğini açıkladı
25.08.2021	BirGün	Soylu’dan Türkiye’ye gelen sığınmacılarla ilgili yorum: İnsanlar zengin bölgelere gelmek isterler

25.08.2021	BirGün	Lavrov'dan ABD'ye: Zorla nasıl yaşayacağını hiç kimseye öğretemezsin
25.08.2021	BirGün	CHP'li Öztrak: Sınırlarımız maşallah Nasreddin Hoca'nın türbesi gibi
25.08.2021	BirGün	Karamollaoğlu: Erdoğan bugün bambaşka bir türkü söylüyor
25.08.2021	BirGün	ABD'nin zayıflayan hegemonyası
25.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Kalın'dan 'Afganistan'dan tahliye' açıklaması: '24-36 saat içerisinde tamamlanabilir'
25.08.2021	Hürriyet	Erdoğan'ın Başdanışmanı İlnur Çevik: Avrupa Afgan sığınmacılar konusunda Türkiye'ye güvenemez
25.08.2021	Yeni Şafak	Meksika 'Afgan robotik ekibi üyelerini' mülteci olarak kabul etti
26.08.2021	BirGün	Taliban'dan Türkiye ve İran'ın payına düşecekler
26.08.2021	BirGün	Ümit Özdağ'ın hedef gösterdiği Afgan Market'in ismi değiştirildi
26.08.2021	BirGün	Taşlar yerinden oynadı, yeni dengeler oluşuyor
26.08.2021	BirGün	Mücadelesiz bir mutlu son hayal
26.08.2021	Hürriyet	Hürriyet sınırda tanıklık etti: Umuda yolculuk böyle bitti
26.08.2021	Hürriyet	Özhaseki: Burası göçmen kampı değil
26.08.2021	Sözcü	Sosyal medyada müstehcen yayın yapan Afgan gözaltına alındı
27.08.2021	BirGün	Erdoğan: Taliban ile görüşme yapıldı, yine görüşürüz
27.08.2021	Sözcü	Afganistan'da şampiyondu, Erzincan'da…
27.08.2021	Sözcü	BM'den Afgan göçmenlerle ilgili açıklama: Milyonlarca kişi…
27.08.2021	Yeni Şafak	Meksika Afganistan'dan kaçan robotik ekibi üyelerinden sonra 124 gazeteciyi de ülkeye kabul etti
28.08.2021	BirGün	Horasan grubu kime çalışıyor?
28.08.2021	BirGün	Kılıçdaroğlu: İslam ülkelerinde acı var, kan var, gözyaşı var
28.08.2021	BirGün	Bu bizim kaderimiz ve biz yazmalıyız: Umut 'sihirli güçte' değil laiklikte
28.08.2021	Hürriyet	Kabil'den tahliye edilen Afganlar Washington yakınlarındaki Dulles Havalimanı'na getiriliyor
28.08.2021	Hürriyet	Afgan göçmenleri harekete geçiren söylenti! Bir anda yayıldı, Edirne'ye akın ettiler

28.08.2021	Hürriyet	AK Parti Sözcüsü Çelik: Silahlı kuvvetlerine Afganistan'da ihtiyaç kalmadı
28.08.2021	Hürriyet	Afgan göçmenler, 'Yunanistan sınır kapılarını açtı' söylentisi üzerine Edirne'ye akın etti
28.08.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay'dan terörle mücadele mesajı: 'Enselerinde olmaya devam edeceğiz'
28.08.2021	Sözcü	Yasak bölgede Afgan göçmenleri çekmek isteyen İngiliz gazeteciler tutuklandı
28.08.2021	Sözcü	Afgan göçmenler, 'Yunanistan sınır kapılarını açtı' söylentisi üzerine Edirne'ye akın etti
28.08.2021	Sözcü	Tahliye uçuşunda Afgan bir kız çocuğu dünyaya geldi
29.08.2021	BirGün	Duvarların ötesinde
29.08.2021	BirGün	Tam bağımsız cehennem!
29.08.2021	BirGün	Tek umutları sınır kapısı
29.08.2021	Cumhuriyet	Afgan göçmenler Edirne'ye akın etti; kentte alarm verildi
29.08.2021	Cumhuriyet	İranlı gazeteciden kritik açıklama: Taliban üyeleri kaçak yollardan Türkiye'ye geliyor
29.08.2021	Hürriyet	ABD'ye niyet Uganda'ya kısmet
30.08.2021	Hürriyet	Bakanlıktan kuryeliğe... Almanya'da kuryelik yapan eski Afgan bakan ilk defa konuştu!
30.08.2021	Hürriyet	Afgan akınına karşı Meriç 2 planı
01.09.2021	BirGün	Savaş suçlarının hesabı sorulmalı
01.09.2021	BirGün	Joe Biden, Afganistan kararını savundu
01.09.2021	Cumhuriyet	Binlerce Afgan, Pakistan sınırından İran'a geçiyor: "Varış noktası Türkiye"
01.09.2021	Hürriyet	BM: Dünya genelinde 35 milyon insan açlıktan ölüyor veya ölmek üzere
01.09.2021	Sözcü	Bir ahırda 42 Afgan
01.09.2021	Sözcü	Konya'da Afgan uyruklu şahıs, eşini sokak ortasında bıçakladı
01.09.2021	Sözcü	Sınıra ulaşmak için çölü aştılar
02.09.2021	BirGün	Çavuşoğlu'ndan Kabil Havalimanı açıklaması: İlle bir devlet olmak zorunda değil, şirketler de var
02.09.2021	Hürriyet	CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu: Millet ittifakı olarak birden fazla adayımız olabilir
02.09.2021	Hürriyet	Bakan Çavuşoğlu'ndan Afganistan ve Kabil Havalimanı açıklaması
02.09.2021	Hürriyet	Pakistan ve İran sınırında yığılma: Akın akın kaçıyorlar

02.09.2021	Hürriyet	AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Ömer Çelik açıklamalarda bulundu
02.09.2021	Hürriyet	Afganistan'da yeni hayat! Taliban kararttı... İşte Kabil'in ertesi günü
02.09.2021	Sözcü	Turkcell'den dikkat çeken paket: Sadece Türkiye'den Afganistan yönüne arama yapılabiliyor
03.09.2021	BirGün	Şartlar kötü, artık gitmek istiyoruz
03.09.2021	Hürriyet	'Parayı veriyoruz, Afganları tutun' olmaz
03.09.2021	Hürriyet	'Sorumluluk Türkiye'ye atılmamalı'
05.09.2021	BirGün	Göç akınından korkan Batı'da tedirginlik hâkim
05.09.2021	Hürriyet	MSB'den açıklama: 1865 terörist etkisiz hale getirildi
06.09.2021	BirGün	Taliban'dan Almanya Başbakanı Merkel'in 'müzakere' açıklamasına yanıt
06.09.2021	BirGün	İçişleri Bakanlığı'ndan Afgan göçmen sayılarıyla ilgili bilgilendirme
06.09.2021	Hürriyet	İçişleri Bakan Yardımcısı Çataklı'dan Afgan göçmen dalgası açıklaması
06.09.2021	Hürriyet	NATO'dan flaş tahliye açıklaması!
06.09.2021	Hürriyet	Sınırda üç kademeli önlem
06.09.2021	Sözcü	İYİ Partili Çıray'dan çapıcı iddia! 'Üç bin Afgan para karşılığında T.C. vatandaşı mı yapıldı?'
07.09.2021	BirGün	Bakan Çavuşoğlu, dış politikada yeni 'U' dönüşlerinin sinyalini verdi
07.09.2021	Cumhuriyet	Angelina Jolie: Afgan kadınları ve çocukları düşünüyorum
07.09.2021	Hürriyet	Türkiye'de 'Mu varyantı' görüldü mü? Yeni dönemde kısıtlama olacak mı? Bakan Koca açıkladı
08.09.2021	BirGün	BM Mülteciler Yüksek Komiserinden Türkiye mesajı: Daha fazla uluslararası yardıma ihtiyaç var!
08.09.2021	Cumhuriyet	Eski Afgan bakan Almanya'da pizza dağıtıyor
08.09.2021	Sözcü	Afganlar Türkiye vatandaşlığına mı geçirildi? Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nden açıklama
08.09.2021	Sözcü	Bloomberg'den Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Afganistan analizi: Sonuçları ağır olabilir
09.09.2021	Hürriyet	Mülteci sorunu masada
09.09.2021	Hürriyet	Taliban izin verdi! Kabil'den ayrıldılar
09.09.2021	Hürriyet	Yalın ve güçlü bir çocuk göçmen anlatısı...

09.09.2021	Hürriyet	150 Afgan ABD'ye gitmek için Afganistan'dan ayrıldı
10.09.2021	Hürriyet	Bakan Soylu: 3 yılda 1 milyon 250 bin kaçak göçmeni sınırda engelledik
10.09.2021	Hürriyet	Beyaz Saray, kızamık nedeniyle Afganların ABD'ye girişini durdurdu
10.09.2021	Sözcü	BM Mülteciler Komiseri Grandi: Afganistan sınırlarında büyük göçmen hareketliliği görülmüyor
11.09.2021	Hürriyet	Lavrov: Mülteci sorunu bir an önce çözülmeli
11.09.2021	Hürriyet	Manipülasyona karşı Doğrulama Platformu
11.09.2021	Hürriyet	BM 'den Türkiye'ye övgü: Dünyaya örnek oluyorlar
11.09.2021	Hürriyet	Kabil'den kaçan yıldız İstanbul'da konuştu: 'Beni kafamdan vur dedim'
13.09.2021	BirGün	AB Türkiye Delegasyonu Başkanı: Düzensiz göç Türkiye ile iş birliğini güçlendirmek istiyoruz
14.09.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya Cumhurbaşkanı ile görüştü
14.09.2021	Hürriyet	Avrupa Birliği'nden 'Afganistan' özeleştirisi: 'Ders çıkarmalıyız'
15.09.2021	BirGün	Afgan kadın futbol takımı tahliye edildi: Pakistan'a ulaştılar
15.09.2021	Hürriyet	İçişleri Bakanı Soylu'dan göçmen açıklaması
15.09.2021	Sözcü	Afgan şahıs İstanbul'da dehşet saçtı! Kadını defalarca bıçakladı
16.09.2021	BirGün	Koridor değil artık son durak
16.09.2021	BirGün	ABD'de hangi eyaletin ne kadar Afgan mülteci alacağı belli oldu
16.09.2021	Hürriyet	İçişleri Bakanı Soylu: '2 milyon 327 bin kaçak göçmeni engelledik'
16.09.2021	Hürriyet	Afgan tercümanlardan yürek burkan eylem: Ağızlarını bantlayıp açlık grevine başladılar!
20.09.2021	BirGün	ORC Araştırma: AKP'nin kemik kitlesi kırıldı
20.09.2021	BirGün	AB: Avrupa ordusu şu an için gündemde değil
20.09.2021	Hürriyet	Avrupa Komisyonu: Türkiye olası göç akını için doğru mesajlar veriyor
21.09.2021	BirGün	Erdoğan: Paris İklim Anlaşması'nı Meclis'e sunuyoruz
21.09.2021	BirGün	Taliban'dan kaçan Afgan şarkıcı: Türkiye hükümetine ulaşmayı planlıyorum

21.09.2021	Cumhuriyet	Afgan kadın akademisyen Jalali, Cumhuriyet'e konuştu: Afganistan terör rejimi altında yaşamaya zorlanıyor
21.09.2021	Hürriyet	Mustafa Sarıgül'den 'Cumhur İttifakı' sorusuna yanıt
21.09.2021	Hürriyet	TBMM Başkanı Şentop: Parlamenterleri kandırarak karar çıkarmaya çalışıyorlar
21.09.2021	Hürriyet	Dünya onu aşı karşıtı lider olarak tanıdı... Tehlike şimdi de BM Genel Kurulu'na taşındı!
21.09.2021	Hürriyet	Taliban'dan kaçan Afgan şarkıcı: Sanatın ve müziğin Afganistan'da geleceği yok
21.09.2021	Sözcü	Afgan şarkıcı Aryana Sayeed: Türkiye hükümetine ulaşmayı planlıyorum
22.09.2021	BirGün	Erdoğan'dan 'Afgan mülteci' mesajı: Ülkemizin gücü yetmez
22.09.2021	Cumhuriyet	Erdoğan'dan "Afgan göçmen" açıklaması
22.09.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan BM Genel Kurulu'nda önemli mesajlar
22.09.2021	Hürriyet	3'üncü kattan düşmüştü... İşte 2 yaşındaki Ali'nin sağlık durumu
22.09.2021	Hürriyet	Erdoğan'dan Afgan mülteci mesajı
22.09.2021	Sözcü	Cumhurbaşkanı Erdoğan: Hala Afgan mülteci almaya gücümüz yetmez
23.09.2021	BirGün	Erdoğan: Biden ile iyi başlamadık
23.09.2021	Hürriyet	'ABD bu sorunun cevabını versin'
23.09.2021	Hürriyet	Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan ABD ziyareti sonrası çok önemli açıklamalar! S-400, ABD ile ilişkiler, CHP'ye sert eleştiri, fahiş fiyat...
24.09.2021	BirGün	Şentop, Avrupa basınına konuştu: Son 5 yılda 300 bin Afgan aldık
25.09.2021	Sözcü	Can pazarı: 1 Afgan mülteci hayatını kaybetti
25.09.2021	Sözcü	Resmi araçla göçmen kaçakçılığı
26.09.2021	BirGün	Erdoğan: Biden benimle ilgili 'otokrat' tanımıyla neyi ifade etti bilemem
27.09.2021	BirGün	Yunanistan vaadiyle kandırılan göçmenler Avcılar'a bırakıldı
27.09.2021	Hürriyet	Sürücü 'araç bozuldu' deyip bırakınca 24 kaçak göçmen yakalandı
27.09.2021	Sözcü	Kaçakların Yunanistan hayali Avcılar'da sonlandı
30.09.2021	BirGün	Milli Güvenlik Kurulu Saray'da toplanacak
01.10.2021	BirGün	AB'den Belarus'a yeni yaptırım yolda

01.10.2021	BirGün	İbrahim Kalın: Kapasitemizi aşarak 4 milyon Suriyeliyi kabul ettik
01.10.2021	Hürriyet	Kovalamaca sonucu durduruldu, içinden 60 Afgan göçmen çıktı
03.10.2021	Hürriyet	İstanbul'da 5 ilçede uyuşturucu operasyonlarında 7 şüpheli yakalandı
05.10.2021	BirGün	TBMM Başkanı Şentop: Suriye'de göçe sebebiyet veren gelişmelerde Türkiye'nin sorumluluğu yok
05.10.2021	BirGün	Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı açıklandı
05.10.2021	BirGün	Depo baskınlarında gözaltına alınan 3 kağıt toplama işçisi tutuklandı
05.10.2021	Sözcü	Kayseri'de Afgan çobanı öldüren Suriyeli çobanın cezası belli oldu
06.10.2021	BirGün	İstanbul'da kağıt toplayıcılarına eş zamanlı operasyon: 200'e yakın gözaltı
06.10.2021	BirGün	Çöpten kazanılan hayatlar
07.10.2021	BirGün	İstanbul'da kağıt toplayıcılarına bir operasyon daha
07.10.2021	Hürriyet	Gizli kamera dehşete düşüren anları kaydetti... AB'den göçmenlere görülmemiş şiddet!
10.10.2021	BirGün	Atık işçilerinin endişesi artıyor
10.10.2021	Hürriyet	Özgür müzik operasyonu! Afgan müzisyenler özgürlüğe uçtu
10.10.2021	Hürriyet	'Okula gidiyoruz diye Taliban bizi kaçırmak istedi'
11.10.2021	BirGün	Taliban'dan dünya ülkelerine çağrı: İç işlerimize karışmayın
11.10.2021	BirGün	BM Genel Sekreteri Guterres: Afganistan'a yardım etmezsek tüm dünya bedel öder
11.10.2021	Hürriyet	Bakan Soylu'dan çarpıcı sözler: Girilemeyen ne kadar bölge varsa girdik
12.10.2021	BirGün	Erdoğan, Afganistan göçü için G20 bünyesinde çalışma grubu önerdi: Başkanlığa talibiz
12.10.2021	Hürriyet	G20'den olağanüstü toplantı! Gündem: Afganistan
12.10.2021	Sözcü	Yaylada su dolu çukurda yıkanmak isteyen Afgan çoban boğuldu
13.10.2021	Hürriyet	Afganistan'dan göç uyarısı! Avrupa'yı da etkiler
13.10.2021	Sözcü	Biden'ın hayatını kurtaran Afgan tercüman Khalili Taliban'dan kaçmayı başardı
14.10.2021	BirGün	Uluslararası Kadın Sempozyumu İzmir'de

14.10.2021	Hürriyet	Taliban heyeti Dışişleri Bakanlığı'nda... Bakan Çavuşoğlu'ndan ilk açıklama
15.10.2021	BirGün	İzmir, Uluslararası Kadın Sempozyumu'na ev sahipliği yapıyor
15.10.2021	Hürriyet	Bitlis'te minibüs ile çekme karavanda 70 kaçak göçmen yakalandı
15.10.2021	Hürriyet	Rize'de sokak ortasında bıçaklı kavga: 3 yaralı, 3 gözaltı
15.10.2021	Hürriyet	Taliban'dan ilk ziyaret
15.10.2021	Hürriyet	ABD, Afganistan'dan tahliye uçuşlarını sürdürmeyi planlıyor
16.10.2021	BirGün	Merkel'den Türkiye'ye veda ziyareti
17.10.2021	Sözcü	Keşke Atatürk gibi bir liderimiz olsaydı
18.10.2021	BirGün	Afgan kadınlar Taliban'ı iyi biliyor
19.10.2021	Sözcü	IMF: Afganistan'daki ekonomik durum Türkiye'deki mülteci krizini tetikleyebilir
20.10.2021	Yeni Şafak	ABD Afgan mültecileri askeri üslerde bekletiyor: Neredeyse yarısı çocuk
22.10.2021	Hürriyet	Afgan sınav birincisine tıp bursu
22.10.2021	Yeni Şafak	Büyükşen çifti cinayetinin Afgan uyruklu tutuklu şüphelisine tahliye
24.10.2021	BirGün	Asya Sineması 6: İran | Tutsaklık içinde film yapmak
25.10.2021	Cumhuriyet	Bitlis'te minibüste 48 Afgan göçmen yakalandı
25.10.2021	Hürriyet	Bitlis'te bir minibüste 48 kaçak göçmen yakalandı
25.10.2021	Sözcü	Bir minibüste 48 Afgan yakalandı
26.10.2021	Hürriyet	BM'den Afganistan'ın komşu ülkelerine flaş çağrı
26.10.2021	Sözcü	Taliban'dan sonra "Afgan kızı" İtalya'ya tahliye oldu
28.10.2021	BirGün	İran, Afganistan'ı kazanabilecek mi?
28.10.2021	Yeni Şafak	Özbekistan'da bulunma süresi dolan Afgan vatandaşları sınır dışı edilmeyecek
30.10.2021	Hürriyet	Girit açıklarında bir 'tuhaf' kurtarma operasyonu
31.10.2021	Hürriyet	Ege'de 400 rehin: Yunanistan, Afgan sığınmacıları denizde bekletiyor
01.11.2021	Hürriyet	O sığınmacılar İstanköy'de
01.11.2021	Hürriyet	ABD ile F-35 ve F-16 toplantıları... Güvenlik kaynakları: İkinci toplantı ABD'de yapılacak
02.11.2021	BirGün	Bulgaristan Türkiye sınırına asker gönderdi
02.11.2021	BirGün	Adana'da uçağın önüne çıkan Afganlar gözaltına alındı

03.11.2021	BirGün	Ülkeden kaçmak artık ‘umut’ oldu
03.11.2021	Cumhuriyet	İngiltere'de bir öğretmen, Taliban'a rağmen Afganistan'daki kız çocuklarına internetten eğitim veren bir okul açtı
04.11.2021	Hürriyet	TEM Otoyolu'nda 9 yolculu taksi akaryakıt tankerine arkadan çarptı
04.11.2021	Sözcü	9 Afgan yolculu taksi akaryakıt tankerine çarptı: 10 yaralı
05.11.2021	BirGün	Bitlis'te durdurulan TIR'ın dorsesinde 149 Afgan bulundu
05.11.2021	Hürriyet	Bakan Çavuşoğlu'ndan muhalefete 'adalar' yanıtı
08.11.2021	Yeni Şafak	Dört bin lira harcadı: Evinde kendi tasarladığı elektrikli bisikleti yaptı
09.11.2021	Hürriyet	Onur ödülü Afgan kadınlarına
10.11.2021	BirGün	Hollandalı gazeteci, canlı yayında Yunanistan Başbakanı Miçotakis'i yalan söylemekle suçladı
10.11.2021	Hürriyet	Miçotakis'i terleten soru! Küplere bindi, Türkiye'ye kara çaldı
10.11.2021	Yeni Şafak	İstanbul'da işkence evi: Almanya hayali Arnavutköy’de son buldu
11.11.2021	Hürriyet	Hollandalı gazeteci Beugel: Yalan söylemeyi ne zaman bırakacaksınız?
12.11.2021	BirGün	Sınırlar açılsın
12.11.2021	Hürriyet	300 bin Afgan ülkeyi terk etti
13.11.2021	BirGün	Putin: Göçmen krizinin sebebi Batılı ülkeler
13.11.2021	Yeni Şafak	Kırklareli'nde 22 düzensiz göçmen yakalandı
19.11.2021	BirGün	Mansur Yavaş açıkladı: Ankara'da apartmandaki patlamanın nedeni tüp
19.11.2021	Cumhuriyet	Ümraniye'de uyuşturucu operasyonu: 1 kişi tutuklandı
21.11.2021	BirGün	Asya Sineması 7: Afganistan-kadınlar ve çocuklar
22.11.2021	Cumhuriyet	Cinsel saldırıya uğrayan Ayşegül, yaşam mücadelesini kaybetti
22.11.2021	Sözcü	Ayşegül Aydın yaşam mücadelesini kaybetti
22.11.2021	Yeni Şafak	Başına taşla vurularak katledildi! Ayşegül'e yürek yakan veda: Bundan sonra seni Allah koruyacak
22.11.2021	Yeni Şafak	Evine giderken saldırıya uğramıştı: Ayşegül'den acı haber geldi
24.11.2021	BirGün	Giderayak ülkeyi ateşe attı
24.11.2021	Hürriyet	Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali’nin sunucuları belli oldu!
25.11.2021	Sözcü	‘Afgan çoban’ ilanı veren şahıs gözaltına alındı

25.11.2021	Yeni Şafak	'Elimde kaliteli Afgan çoban var' ilanına gözaltı
25.11.2021	Yeni Şafak	Genç kıza dehşeti yaşattı
25.11.2021	Yeni Şafak	Genç kıza dehşeti yaşatmıştı: Sınır dışı edilecek
26.11.2021	BirGün	‘Afgan kızı’ İtalya’ya göç etti
26.11.2021	Cumhuriyet	Ünlü fotoğraftaki 'Afgan kızı' İtalya'ya sığındı
26.11.2021	Hürriyet	Dünya onu bu kare ile tanımıştı... 'Afgan kızı'nın akıbeti belli oldu!
26.11.2021	Yeni Şafak	National Geographic'in meşhur 'Afgan kızı' Şarbat Gula İtalya'da
27.11.2021	Cumhuriyet	Kapak fotoğrafıyla hafızalara kazınmıştı: Yeşil gözlü 'Afgan kızı' İtalya'ya sığındı
27.11.2021	Cumhuriyet	Kapak fotoğrafıyla hafızalara kazınmıştı: Yeşil gözlü 'Afgan kızı' İtalya'ya sığındı
28.11.2021	Hürriyet	ABD ve Avrupa'nın yeni kabusu olacak! Binlerce Afgan otellerde ve askeri birliklerde mahsur kaldı
28.11.2021	Sözcü	Erdoğan: Afgan ekonomisini ayağa kaldıramazsak…
30.11.2021	BirGün	Afgan kadınların mücadelesine ışık
01.12.2021	BirGün	ABD'den Rusya'ya: Ukrayna'ya saldırırsanız ağır bedeller ödetiriz
02.12.2021	Yeni Şafak	Bulgaristan’dan insanlık dışı muamele
05.12.2021	Sözcü	Gümrük mühürlü kaçakçılık! Bir TIR dolusu Afgan daha…
06.12.2021	BirGün	Göçmenlere zorbalık
09.12.2021	BirGün	AB üyesi 15 ülke, 40 bin Afganı kabul edecek
10.12.2021	BirGün	Erdoğan'dan halka 'açlık' müjdesi
11.12.2021	Cumhuriyet	Afganistan'ın kadın milletvekilleri Taliban'ın yönetimi ele geçirmesi sonrası nerede?
13.12.2021	BirGün	AKP'li Yasin Aktay, üniversite mezunlarını suçladı: Hoşnutsuzluk kaynağı haline geliyorlar
18.12.2021	BirGün	CHP'li Açıkel: Saray'ın sürdürülebilir bir mülteci politikası yok
22.12.2021	Yeni Şafak	Avrupa'ya iltica başvuruları salgın öncesi seviyeyi geçti: En fazla başvuruyu Afganlar yaptı
23.12.2021	Yeni Şafak	Afganistan'da kendisinden kaçan kadını İstanbul'da boğarak öldürdü
28.12.2021	Yeni Şafak	ABD'ye yaklaşık 1450 Afgan çocuk aileleri olmadan tahliye edildi

31.12.2021	Hürriyet	2021'e damga vuranlar: varyantlar, aşılar ve iklim krizi
02.01.2022	BirGün	Almanak | Kriz sarmalı
02.01.2022	Cumhuriyet	Afgan anne donarak yaşamını yitirdi: Van Valiliği açıklama yaptı
02.01.2022	Hürriyet	Afgan anne çocuklarını kurtardı, kendi donarak hayatını kaybetti
02.01.2022	Sözcü	Üşümesinler diye çorabını çocuklarına eldiven yapan anne donarak öldü
02.01.2022	Yeni Şafak	Anne soğuktan öldü 2 çocuğu donmak üzereyken bulundu
04.01.2022	Hürriyet	İçişleri Bakanlığı'ndan İBB'ye teftiş... Bahçeli: Suç sabit görülürse İBB Başkanı makamı işgal edemez
05.01.2022	Cumhuriyet	Kanadoğlu: Cumhuriyetin savcısıydım | Ortak aday kamuoyu araştırmasıyla belirlenmeli
06.01.2022	Yeni Şafak	Afganistan'a dönene yeni hayat: Kızılay ülkelerine dönen Afganlara iş imkanı sağlıyor
07.01.2022	Yeni Şafak	İran: Son 4 ayda ülkeye 800 bin Afgan göçmen geldi
09.01.2022	Cumhuriyet	Afganistan'daki tahliyeler esnasında kaybolan bir bebek aylar sonra ailesine kavuştu
10.01.2022	Sözcü	İngiltere bu okulu konuşuyor: Prenses ve Afgan mülteciler birlikte okuyor
11.01.2022	BirGün	AKP görmüyor, saldırılar artıyor
11.01.2022	Cumhuriyet	Türkiye'deki demografik dönüşüm: Gelenler
11.01.2022	Sözcü	Gasp için Suriyeli genci bıçakla öldüren Afgan ve 7 şüpheli yakalandı
12.01.2022	BirGün	19 yaşındaki Nail'i katlettiler
16.01.2022	Cumhuriyet	İzmir'de 492 kaçak göçmen yakalandı: 6 gözaltı
16.01.2022	Hürriyet	İzmir'de 492 kaçak göçmen yakalandı: 6 gözaltı
17.01.2022	Hürriyet	Van'da çamaşır makinesinin arkasına saklanan göçmen yakalandı
17.01.2022	Hürriyet	Erzurum'da korku dolu dakikalar! 3 çocuğu kurtardı! Kalp krizi geçirdi
17.01.2022	Sözcü	Diriliş hikayesinin kadın kahramanı Nadia Nadim…. O artık bir cerrah!
17.01.2022	Yeni Şafak	Yangında mahsur kalan çocuklara kendi maskesini veren itfaiyeci kalp krizi geçirdi
18.01.2022	Hürriyet	2 yangın 2 kahraman

18.01.2022	Yeni Şafak	Kahraman itfaiyeci Afgan çocuğa nefes oldu: Kendi maskesini verdi
19.01.2022	Hürriyet	Kahraman itfaiye eri konuştu: Yine olsa yine yaparım
19.01.2022	Yeni Şafak	Kahraman itfaiye eri: Yine olsa aynısını yaparım
24.01.2022	BirGün	Norveç'e giden Taliban heyeti, ülkedeki Afganlar tarafından protesto edildi
26.01.2022	BirGün	ABD'li temsilci, Taliban heyetiyle yapılan görüşmeye başörtüsüyle katıldı
31.01.2022	BirGün	The Guardian, Türkiye'deki sahte pasaport şebekesini yazdı: Müşteriler IŞİD üyeleri
31.01.2022	Hürriyet	Van'da sahte pasaportla yurda giren 8 kaçak göçmen yakalandı
01.02.2022	BirGün	Angelina Jolie'den Afgan kadınlar için çağrı
02.02.2022	Cumhuriyet	Angelina Jolie'den Afgan kadınlar için çağrı: 'Çiçeği kesebilirsin, ama baharın gelişini durduramazsın'
06.02.2022	Hürriyet	Fatih'te üst geçit asansöründen çıkarken dehşeti yaşadı
08.02.2022	Cumhuriyet	Angelina Jolie, Afgan kadının mektubunu paylaştı: 'Bir daha hiç dışarı çıkamayabilirim'
08.02.2022	Hürriyet	Bir Kadir Şeker vakası daha! Eşini ve kızına saldıran kocayı bıçakla yaralayan Tolga Daşkıran tutuklandı
08.02.2022	Hürriyet	Göçmenlerin barındığı metruk evler yıkıldı; kamyon kasasında 130 Afgan yakalandı
08.02.2022	Yeni Şafak	Kamyon kasasında 130 düzensiz göçmen yakalandı
09.02.2022	Hürriyet	İkinci Kadir Şeker olayında flaş gelişme! Tolga Daşkıran tahliye edildi
09.02.2022	Hürriyet	Dehşet saçan kocayı bıçaklayan 19 yaşındaki Tolga'ya tahliye
09.02.2022	Sözcü	Tolga Daşkıran hakkında sıcak gelişme
09.02.2022	Yeni Şafak	İkinci Kadir Şeker olayında yeni gelişme: Tolga Daşkıran için karar verildi
11.02.2022	Sözcü	Gasp için Suriyeli genci bıçakla öldüren Afgan ve 7 şüpheli yakalandı
11.02.2022	Yeni Şafak	Afgan kadın ve kızını kurtaran Tolga Daşkıran: Benim annem de zamanında şiddet görmüştü
15.02.2022	Yeni Şafak	Gruplar halinde Türkiye'ye girerken yakalandılar

16.02.2022	Hürriyet	Afganistan’dan kaçtı, tren kazasında öldü
17.02.2022	BirGün	Süleyman Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını açıkladı
17.02.2022	Cumhuriyet	Süleyman Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını açıkladı
22.02.2022	Cumhuriyet	Afganistan'dan Türkiye'ye gelmişti: 'Tecavüzcü' iddiasının odağında
23.02.2022	Cumhuriyet	Rehineleri sosyal medyadan attıkları konum kurtardı
23.02.2022	Cumhuriyet	Göz yaşartan belgeseller
23.02.2022	Hürriyet	İtalya'ya gitmek isterken, Afgan çetenin eline düştüler
23.02.2022	Hürriyet	Kaçak Afganları İstanbul diye Osmaniye'ye bırakmışlar
23.02.2022	Yeni Şafak	İtalya hayali kuran 5 kişiye işkence
23.02.2022	Yeni Şafak	'Banker Bilo' filmi gerçek oldu: İstanbul'a gitmek isterken kendilerini Osmaniye'de buldular
24.02.2022	Hürriyet	İstanbul'da kaçak göçmen operasyonu: 315 göçmen yakalandı
24.02.2022	Sözcü	Silah paylaşımı yapan Afganlara baskın: Ev sahibi de gözaltında
25.02.2022	BirGün	Zonguldak'ta kaçak maden ocağında göçük: 2 işçi yaşamını yitirdi
25.02.2022	Cumhuriyet	Kaçak maden ocağında göçük: 2 işçi mahsur kaldı
25.02.2022	Hürriyet	Bu görüntüleri çeken 5 Afgan’a sınır dışı... Ev sahiplerine gözaltı
26.02.2022	Cumhuriyet	Arnavutköy'de özel harekatlı operasyon: Çatıda yakalandılar
26.02.2022	Cumhuriyet	Ukrayna'nın işgali: Kabil'den Kiev'e kaçan Afgan göçmenlerin hikayesi
27.02.2022	BirGün	Yine ve yeniden savaşa hayır!
28.02.2022	Sözcü	Ukrayna’ya sığınan Afgan mülteci şimdi de Rus işgalinden kaçıyor…
01.03.2022	Yeni Şafak	BM'den mültecilere yönelik çifte standarda tepki: Günün sonunda hatırlamamız gereken hepsinin insan olduğudur
01.03.2022	Yeni Şafak	Batı’nın çirkin ırkçı söylemlerine tepki yağdı: Bunlar Afgan değil sarı saçlı mavi gözlü
02.03.2022	BirGün	Afganları 'Avrupa' diye Büyükçekmece'ye bıraktılar
02.03.2022	Cumhuriyet	'Banker Bilo' filmi gerçek oldu: Göçmenleri Büyükçekmece'de bıraktılar
02.03.2022	Hürriyet	Yer İstanbul... Film gibi olay! 8 bin Euro'ları çöpe gitti

02.03.2022	Hürriyet	Afgan göçmenler "Burası Yunanistan" denilerek Büyükçekmece'ye bırakıldı
02.03.2022	Sözcü	Afgan göçmenler “Yunanistan” diye Büyükçekmece’ye bırakıldı
02.03.2022	Yeni Şafak	Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan iki yüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazırız
02.03.2022	Yeni Şafak	Fransa İçişleri Bakanı Gerald Darmanin'den ülkedeki mültecilere skandal çağrı: Çadırlarınızı Ukraynalılara verin
03.03.2022	Yeni Şafak	Her gün binlerce Afgan "Taliban kontrolünde" yasa dışı geçişlerle ülkeyi terk ediyor
05.03.2022	Cumhuriyet	Şarkıcı Çelik'ten, Zafer Partisi'ne destek: 'İstanbul Buluşması'na katıldı
05.03.2022	Hürriyet	İzmir’de kamyonda 152 kaçak göçmen yakalandı
05.03.2022	Yeni Şafak	Metruk binada 85 Afgan kaçak göçmen yakalandı
06.03.2022	Cumhuriyet	Fransa İçişleri Bakanı, 'mülteciler arasında ayrımcılık' eleştirilerini reddetti
06.03.2022	Hürriyet	Bambaşka hayatları olan 12 kadın anlattı...
07.03.2022	Cumhuriyet	İşte 2021 yılının ödüllü basın fotoğrafları
07.03.2022	Cumhuriyet	Hollanda işçi açığını Ukraynalılar ile kapatacak
09.03.2022	Hürriyet	Ayşegül Aydın'ın hatıralarını odasında yaşatıyorlar... 'O yıkıldı biz de yıkıldık'
09.03.2022	Sözcü	Şallı köpek hırsızlığı
10.03.2022	Sözcü	Kadınlar gününde eşini öldüren Afgan koca tutuklandı
11.03.2022	Cumhuriyet	8 Mart'ta eşini öldürmüştü; Pişkin savunma
11.03.2022	Hürriyet	8 Mart'ta eşini öldüren koca: Çocuklarımı vermek istemeyince bıçakladım
13.03.2022	Cumhuriyet	Konya'daki Afgan cinayetinde 2 tutuklama
13.03.2022	Sözcü	İtalya’ya giden göçmen teknesi Ege’de battı 101 göçmen kurtarıldı
14.03.2022	Hürriyet	İzmir'de kaçak göçmen operasyonu: 2 organizatör tutuklandı
15.03.2022	Hürriyet	'Yeni hayat' başlarına yıkıldı... 11 yaşında ama 2'inci kez savaştan kaçıyor!
15.03.2022	Hürriyet	Batman’da 62 düzensiz göçmen yakalandı

15.03.2022	Yeni Şafak	Yardım kuruluşlarından Fransa'ya 'mülteci ayrımı' suçlaması: Ukraynalılar en iyi şekilde ağırlanıyor
15.03.2022	Yeni Şafak	Cumhurbaşkanı Erdoğan: Dünyanın neresinden gelirse gelsin tüm mazlumlara kapımızı ve gönlümüzü açmaya devam edeceğiz
16.03.2022	Yeni Şafak	Cumhurbaşkanı Erdoğan muhalefetin mülteci düşmanlığını eleştirdi: Bu ülke hep mazlumların sığınağı olacak
16.03.2022	Yeni Şafak	Taliban yurt dışındaki Afganların dönmesi için komisyon kurdu
18.03.2022	Cumhuriyet	İstanbul'da kaçak göçmen operasyonu: 93 göçmen yakalandı
18.03.2022	Yeni Şafak	7 ülkede insani trajedi: Ukrayna üç haftada en fazla göç veren 4. ülke oldu
19.03.2022	Yeni Şafak	Avrupa'da skandal mülteci uygulaması: Ukraynalılar için mevcut göçmenleri barınaklardan atıyorlar
20.03.2022	Sözcü	Afganistan'ın son ekonomi bakanı Uber şoförü oldu: Fotoğrafı ortaya çıktı
25.03.2022	Cumhuriyet	Oscar 2022: Ödüllerde öne çıkan 16 film
25.03.2022	Yeni Şafak	Bakan Soylu Diyarbakırlılara seslendi: Bizi kaosa sokmazlarsa başka şeylerle uğraşırız
26.03.2022	Hürriyet	Arnavutköy'de onlarca göçmen polisten böyle kaçtı
26.03.2022	Yeni Şafak	Arnavutköy'de göçmen operasyonu: Polisi görünce böyle kaçtılar
28.03.2022	Cumhuriyet	Suriyeliler polis olabilecek mi? Bakanlık'tan açıklama geldi
06.04.2022	Cumhuriyet	TIR'dan 3'ü çocuk 129 kaçak göçmen çıktı
06.04.2022	Hürriyet	Bitlis'te TIR'dan 3'ü çocuk 129 kaçak göçmen çıktı
08.04.2022	Cumhuriyet	İtalya'ya gitmek isteyen 123 kaçak ve 2 Afgan organizatör filikada yakalandı
09.04.2022	Hürriyet	Mültecide renk farkı
09.04.2022	Yeni Şafak	Van'da 50 düzensiz göçmen yakalandı
09.04.2022	Yeni Şafak	Trafik kazası zannediliyordu cinayet çıktı: Durdurmaya çalıştığı için hırsızlar ezmiş
09.04.2022	Yeni Şafak	İki gün içinde toplam 454 Afgan düzensiz göçmen ülkelerine geri gönderildi
10.04.2022	Cumhuriyet	Ek gelir elde etmek için... İşçi, memur atık topluyor

11.04.2022	BirGün	Emniyet'ten 'Zeytinburnu Kasabı' hakkında açıklama: Ali Ahmedi 2 ay önce tutuklanmış
11.04.2022	Cumhuriyet	Emniyet'ten 'Zeytinburnu Kasabı' açıklaması
11.04.2022	Hürriyet	Yunanistan'da şimdi de mültecilere ayrımcılık
11.04.2022	Hürriyet	Sosyal medyada büyük tepki topladı! Emniyet'ten 'Zeytinburnu Kasabı' açıklaması
11.04.2022	Hürriyet	Tek katlı evde 35 kaçak göçmen yakalandı! Gizli ek kapı girişi yapılmış
11.04.2022	Yeni Şafak	İstanbul Emniyeti duyurdu: 'Zeytinburnu Kasabı' tutuklandı
12.04.2022	BirGün	Esenler'de ev arkadaşlarını öldürüp hastaneye bırakan iki Afgan tutuklandı
12.04.2022	Cumhuriyet	Ev arkadaşlarını öldürüp hastaneye bıraktılar
12.04.2022	Cumhuriyet	İstanbul'da cinayet: Ev arkadaşını öldüren zanlılar tutuklandı
12.04.2022	Hürriyet	'Zeytinburnu Kasabı' tutuklandı
12.04.2022	Hürriyet	Esenler'de korkunç olay! Ev arkadaşlarını canice öldürdüler
12.04.2022	Hürriyet	Bu görüntüler sosyal medyada infial yarattı... O 'Kasap' cezaevinde çıktı
13.04.2022	Hürriyet	Muharrem İnce: İthalat lobilerine teslim olmayacağız
14.04.2022	Cumhuriyet	Afganistan'dan tahliye edilip İngiltere'ye getirilen mülteciler 7 aydır otelde bekliyor
14.04.2022	Hürriyet	Eşini bıçaklayan Afgan'a 22, ona engel olmaya çalışan Tolga Daşkıran'a 4 yıl hapis istendi
15.04.2022	BirGün	Sınır dışı kararları insanlığa aykırı
15.04.2022	BirGün	İstanbul Valiliği, 2022'de işlem yapılan Afgan ve Pakistanlıların sayısını açıkladı
15.04.2022	Cumhuriyet	İstanbul Valiliği işlem yapılan göçmenlerin sayısını açıkladı
15.04.2022	Hürriyet	Bakan Özer, yetim çocuklarla iftar yaptı
16.04.2022	Hürriyet	'Şok evleri'ne göçmen baskını
16.04.2022	Sözcü	'Türkiye'de 1,5 milyon Afgan var'
17.04.2022	BirGün	Perinçek'ten Özdağ'a: Biz onu pıstıracağız, ortalıkta dolaşamayacak
17.04.2022	Cumhuriyet	Doğu Perinçek, Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ'ı hedef aldı: 'Biz onu pıstıracağız'
17.04.2022	Yeni Şafak	Kurala uymayan gönderilsin: Biz de huzursuz ve rahatsızız

18.04.2022	Hürriyet	Geri Gönderme Merkezi'nden eve dönüş
18.04.2022	Sözcü	Bu yıl kaç göçmen ülkesine gönderildi? Göç İdaresi açıkladı
19.04.2022	Yeni Şafak	Afganistanlı çoban aylık aldığı 11 bin TL ile başlık parası biriktiriyor
20.04.2022	BirGün	Murat Yetkin: Erdoğan ve Bahçeli, Kılıçdaroğlu'nun dediğine geliyor
20.04.2022	Hürriyet	Malatya'da 32 kaçak göçmen yakalandı
20.04.2022	Hürriyet	Ayvacık açıklarında 57 kaçak göçmen kurtarıldı
21.04.2022	Yeni Şafak	İzmir'de 52 kaçak göçmen ve 1 organizatör yakalandı
22.04.2022	Cumhuriyet	CHP'li Türkel'den 'kararname' açıklaması: Yalvarıyorum, evinizi dükkanınızı Suriyelilere satmayın
22.04.2022	Hürriyet	'Çiçekler' Özer'i ziyaret etti
22.04.2022	Hürriyet	Afganistan uyruklu 227 kaçak göçmen ülkelerine gönderildi
22.04.2022	Sözcü	Malatya'dan Afganistan'a tersine göç
22.04.2022	Yeni Şafak	Almanya'dan mültecilere utanç verici uygulama: Afgan'ı atıyor Ukraynalı alıyorlar
23.04.2022	Yeni Şafak	Afgan göçmen çöpten topladığı atıklarla kazan dairesinde heykel yapıyor
24.04.2022	BirGün	Sosyal medyada mülteci karşıtlığı örgütlenmesi
24.04.2022	Hürriyet	Afgan kaçaklar, 3'üncü charter sefer ile ülkelerine gönderildi
24.04.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 227 düzensiz göçmen daha ülkelerine gönderildi
26.04.2022	Cumhuriyet	Dev şirketleri bir araya getirdi
26.04.2022	Yeni Şafak	Kahrolsun ırkçılık!
26.04.2022	Yeni Şafak	Fransa'da düzensiz göçmenler otoparkta yaşam mücadelesi veriyor
27.04.2022	Hürriyet	Göç İdaresi Başkanı Savaş Ünlü: Suriyelilere bayrama özel izin yok
27.04.2022	Sözcü	Afgan katilin iddiası: Parada anlaşamadık, öldürdüm
27.04.2022	Yeni Şafak	Van'da 30 düzensiz göçmen yakalandı
28.04.2022	Hürriyet	İtalya hayali Arnavutköy'de son buldu
28.04.2022	Hürriyet	İtalya'ya gitmek isterken rehin düştüler... Polisin operasyonuyla kurtuldular
28.04.2022	Hürriyet	Arnavutköy'de dehşet evi! İtalya'ya götürme vaadiyle kandırıp rehin aldılar... 8 gün boyunca işkence yaptılar

28.04.2022	Yeni Şafak	Afganlar Afganları İtalya'ya götürme vaadiyle kandırıp rehin aldı: 8 gün boyunca işkence ettiler
29.04.2022	BirGün	Kılıçdaroğlu: Onları bulundukları makamlardan alacağız, hiçbirisi hakim değil
29.04.2022	Cumhuriyet	Taliban: Göçmenlere kötü muamele yapılması insan haklarına aykırı
29.04.2022	Cumhuriyet	Göçmenler, Türkiye'ye kaçak yollardan girmeye devam ediyor
29.04.2022	Cumhuriyet	Kemal Kılıçdaroğlu: Onları bulundukları makamlardan alacağız, hiçbirisi hakim değil
29.04.2022	Cumhuriyet	Tuzla'da erkek berberinde düzensiz göçmenler için 'gizli geçit' bulundu
30.04.2022	Hürriyet	Üstü kuaför altı şok evi
30.04.2022	Hürriyet	Almanya’da sığınmacı ayrımı: Afganlar dışarı, Ukraynalılar içeri
02.05.2022	Cumhuriyet	Van'ın İran sınırında 101 Afgan kaçak yakalandı
02.05.2022	Hürriyet	Van'da kaçak göçmen operasyonu: 101 Afgan yakalandı
02.05.2022	Sözcü	Van’ın İran sınırında 101 Afgan kaçak yakalandı
03.05.2022	Sözcü	Beyoğlu’ndaki sloganlar polisi harekete geçirdi
03.05.2022	Sözcü	İstanbul’da üç günde 204 kaçak göçmen yakalandı
03.05.2022	Yeni Şafak	Emniyet duyurdu: Kendini 'Afgan ve Pakistanlı' gibi gösteren provokatif hesaplara soruşturma
04.05.2022	BirGün	CHP'li Toprak, Eurostat verilerini hatırlattı: Çalışanın emeği 1 kilo domatesten ucuz
04.05.2022	BirGün	Bakan Yardımcısı duyurdu: 3 isim hakkında suç duyurusunda bulunulacak
04.05.2022	Hürriyet	Dehşete düşüren o görüntülere 97 gözaltı
05.05.2022	Hürriyet	Bakan Soylu, '1 milyon gönüllü geri dönüş'ün detaylarını anlattı
05.05.2022	Hürriyet	Valilik İstanbul’da 1.3 milyon yasal yabancı
05.05.2022	Sözcü	Gelibolu’da 31 Afgan kaçak göçmen yakalandı
06.05.2022	BirGün	İçişleri Bakanlığı'ndan 'Ümit Özdağ' açıklaması: Piyonları muhatap almayacağız
06.05.2022	Cumhuriyet	Aksaraylı köylüler meraya OSB yapılmasına tepkili: 'Bunun arkasında rant var'

06.05.2022	Hürriyet	İçişleri Sözcüsü Çataklı: Resmi rakamları itibarsızlaştırmaya dönük bir kampanya ile karşı karşıyayız
06.05.2022	Hürriyet	Kamyonetteki saman balyalarının arasında 8 kaçak göçmen yakalandı
06.05.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da 449 düzensiz göçmen yakalandı: Kaçaklar sınır dışı edilmek üzere uçağa bindirildi
06.05.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da yakalanmışlardı: 449 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
06.05.2022	Yeni Şafak	Ağrı'da saman yüklü kamyonette 8 düzensiz göçmen yakalandı
07.05.2022	BirGün	TKP'den göçmenlerle ilgili 8 maddelik açıklama: AKP'yi kurtarıyorlar
07.05.2022	Cumhuriyet	Sınır dışı edilen 192 Afgan uçakla ülkelerine gönderildi
07.05.2022	Hürriyet	Sınır dışı edilen 192 Afgan, uçakla ülkelerine gönderildi
07.05.2022	Sözcü	192 Afgan uçakla ülkelerine gönderildi
07.05.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da yakalanmışlardı: Sınır dışı edilen 192 Afgan uçakla ülkelerine gönderildi
08.05.2022	Cumhuriyet	Sınır dışı edilen 178 Afgan, uçakla ülkelerine gönderildi
08.05.2022	Hürriyet	İçişleri Bakan Yardımcısı tek tek açıkladı! Rakam rakam Türkiye'nin sığınmacıları
08.05.2022	Hürriyet	Avrupa'da gençler uyuşturucu batağında! Türkiye'de zehir tacirlerine fırsat verilmedi…
09.05.2022	BirGün	CHP'li Gürsel Tekin, İstanbul'un göç haritasını çıkardı
09.05.2022	BirGün	AKP'li Kurtulmuş: Göçmen kardeşlerimizin kendi ülkelerine salimen dönebilmesi için bütün projeler yapılıyor
09.05.2022	Cumhuriyet	CHP'li Gürsel Tekin, İstanbul'un göç haritasını çıkardı: Her ülkeden insan var
09.05.2022	Sözcü	Afgan sanık, öldürdüğü Ayşegül'e cinsel istismarda bulunmuş
10.05.2022	Hürriyet	Kılıçdaroğlu: Suriyeliler emeği sömürülen halk olarak bulunuyor
10.05.2022	Sözcü	Gelibolu'da 31 Afgan kaçak göçmen yakalandı
11.05.2022	BirGün	AKP'li Kurtulmuş: 1 milyonu aşkın Suriyeli kardeşimiz yurtlarına geri dönecektir
11.05.2022	BirGün	Erdoğan: Türkiye'nin, dünyanın en büyük 10 ülke ekonomisine girmesi 2023'te yapılacak tercihe bağlıdır

11.05.2022	Cumhuriyet	CHP'li Sertel'den Oktay'a tepki: 'Yol geçen hanına çevirmek için mi temizledik?'
11.05.2022	Cumhuriyet	AKP'li Kurtulmuş: '1 milyonu aşkın Suriyeli yurtlarına geri dönecektir'
11.05.2022	Cumhuriyet	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan: 'Allah'ın izniyle siz bu kardeşlerimizi geri gönderemeyeceksiniz'
11.05.2022	Hürriyet	Kılıçdaroğlu'na sığınmacı tepkisi... Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bu kardeşlerimizi bu ülkeden geri gönderemeyeceksiniz
11.05.2022	Hürriyet	Kurtulmuş: 1 milyonu aşkın Suriyeli yurtlarına geri dönecektir
11.05.2022	Yeni Şafak	Kartal'da moloz yüklü asansör yere çakıldı: İki işçi yaralandı
11.05.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da 441 düzensiz göçmen yakalandı: Sınır dışı ediliyorlar
12.05.2022	Hürriyet	Ekip otosunda Afgan bayrağı
12.05.2022	Hürriyet	Sığınmacı çıkışı: Asla itmeyiz
12.05.2022	Yeni Şafak	Ünlü tarihçi İlber Ortaylı: Sığınmacıları atalım diyorlar neyi atıyorsun?
12.05.2022	Yeni Şafak	Türkiye'ye yasadışı geçiş yapan 20 göçmen sınır dışı edildi
13.05.2022	BirGün	SOL Parti'den sığınmacı krizine ilişkin 7 maddelik çözüm önerisi: Sorumluluk alalım
13.05.2022	Cumhuriyet	SOL Parti'den göçmen sorununa ilişkin 7 maddelik çözüm önerisi
13.05.2022	Cumhuriyet	'Mülteci' açıklamaları gündem olmuştu: İlber Ortaylı, 'sözlerim cımbızla çekildi' dedi
13.05.2022	Hürriyet	Ortaylı 'sığınmacı' sözlerine açıklık getirdi: Trollük yapıyorlar
14.05.2022	Cumhuriyet	AKP hükümetinin başarısız adımları her geçen gün ayrımcılığı körüklüyor
14.05.2022	Cumhuriyet	Aksaraylı bir vatandaş: "Hadi eti göremiyoruz da tavuğu da yiyemez olduk"
15.05.2022	Cumhuriyet	Hollanda lale değil göç ülkesi
16.05.2022	Cumhuriyet	Taliban'ın terör rejiminin normalleştirilmemesi yönünde Afgan kadınlarından uyarı
16.05.2022	Sözcü	Yer Esenyurt, mağdur Afrikalı, gaspçı Afgan, kurtaran Türk
17.05.2022	Hürriyet	İstanbul Valiliği: Son bir hafta içinde 17 bin 116 düzensiz göçmen yakalandı
17.05.2022	Hürriyet	Afgan 377 kaçak göçmen, ülkelerine gönderildi
17.05.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 377 düzensiz göçmen daha ülkelerine gönderildi

18.05.2022	Hürriyet	Eskişehir'de dehşet saçan koca hakim karşısında... Eşi ve kızını 'dışarı çıkma' tartışmasında bıçaklamış
18.05.2022	Yeni Şafak	Van'da polisi şaşırtan kaçakçılık: 2 otobüsün gizli bölümlerinde saklanmış 47 kaçak göçmen yakalandı
18.05.2022	Yeni Şafak	İkinci Kadir Şeker vakası: Dehşet saçan koca eşini ve kızını neden bıçakladığını anlattı
20.05.2022	BirGün	Soylu, ülkesine dönen sığınmacı sayısını açıkladı
20.05.2022	Hürriyet	İçişleri Bakanı Soylu: 502 bin sığınmacı gönüllü olarak ülkesi döndü
23.05.2022	Cumhuriyet	Erdoğan 'Göndermeyeceğiz' demişti: AKP'lilerin yanıtı dikkat çekti
23.05.2022	Yeni Şafak	Düzensiz göçle mücadele: 28 bin 581 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
23.05.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 414 düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi
23.05.2022	Yeni Şafak	414 Afgan göçmen Erzurum'dan ülkesine gönderildi
23.05.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da 199 düzensiz göçmen daha yakalandı
24.05.2022	Cumhuriyet	Zeytinburnu'nda 'kaçak göçmen' operasyonu: 54 kişi yakalandı
24.05.2022	Hürriyet	5 ayda 28 bin 581 sınır dışı
25.05.2022	BirGün	Kocaeli Valiliği'nden TIR'lardan inen göçmenlere yönelik açıklama
25.05.2022	Cumhuriyet	Araçtan inip kaçtılar: Kocaeli Valiliği görüntülerle ilgili açıklama yaptı
25.05.2022	Cumhuriyet	Afganistan ve Pakistan'dan gelen sığınmacılar arasında çocuk felci arttı
25.05.2022	Hürriyet	Kılıçdaroğlu: O yollar, köprüler, tamamını kamulaştıracağım
25.05.2022	Hürriyet	Kamyon kasasındaki Afganistan uyruklu 27 kişi yakalandı
25.05.2022	Hürriyet	Eşini bıçaklayıp 2 çocuğu ile balkondan attı
25.05.2022	Hürriyet	Kocaeli'de kamyonun kasasında 35 Afgan yakalandı!
25.05.2022	Sözcü	Eşini bıçaklayıp 2 çocuğu ile balkondan attı
25.05.2022	Yeni Şafak	Aksaray'da baba vahşeti: Eşini bıçakla çocuklarını da balkondan atarak öldürdü
25.05.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 272 düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi
26.05.2022	Hürriyet	Kocaeli'de yakalanan 400 düzensiz göçmen sınır dışı ediliyor

26.05.2022	Sözcü	Kocaeli'de yakalanan Afganistan uyruklu 400 göçmen sınır dışı ediliyor
26.05.2022	Yeni Şafak	İnsanlık dışı muamele: Yunanistan sınırı geçmeye çalışan düzensiz göçmenlere karşı plastik mermi kullandı
26.05.2022	Yeni Şafak	Kocaeli'de yakalanan 400 düzensiz göçmen sınır dışı edilecek
27.05.2022	Yeni Şafak	Bitlis'te 15 kişilik minibüsten 42 kaçak göçmen çıktı
28.05.2022	Cumhuriyet	Muğla'da yelkenli teknede 35 düzensiz göçmen yakalandı
28.05.2022	Cumhuriyet	Eşini ve çocuklarını öldürüp intihar etmişti: Aksaray'daki katliamda cenazeler teslim alınmadı
28.05.2022	Hürriyet	Aksaray'daki dehşet! Afgan aile, cenazeleri alan olmazsa kimsesizler mezarlığına defnedilecek
29.05.2022	Yeni Şafak	Van'da dron ile tespit edilen düzensiz göçmenler yakalandı
30.05.2022	Hürriyet	Rize'de korkunç olay! Tartıştığı çay işçilerine ateş etti: 1 ölü, 2 yaralı
30.05.2022	Yeni Şafak	Kırklareli'nde 32 düzensiz göçmen yakalandı
01.06.2022	Hürriyet	Sınır dışı edilen 236 Afgan, uçakla ülkelerine gönderildi
01.06.2022	Hürriyet	Bakan Soylu: 503 bin 150 Suriyeli kardeşimiz ülkesine gönüllü olarak geri döndü
01.06.2022	Sözcü	Erdoğan: Afgan halkına yardım hususunda birlikte çaba sarf ediyoruz
01.06.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilen 236 Afgan uyruklu kaçak göçmen ülkelerine gönderildi
01.06.2022	Yeni Şafak	236 Afgan göçmen ülkesine gönderildi
01.06.2022	Yeni Şafak	Farklı illerde yakalanan 236 Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
01.06.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da son 24 saatte 285 kaçak göçmen yakalandı
01.06.2022	Yeni Şafak	Irkçı terörü: Rize'de Afgan öldürüldü, Gaziantep'te yaşlı kadını tekmelediler
02.06.2022	Hürriyet	Afgan 377 kaçak göçmen, ülkelerine gönderildi
04.06.2022	BirGün	Sultangazi'de 'maymun çiçeği' şüphesiyle hastaneye götürülen 3 kişinin test sonucu bekleniyor
04.06.2022	Cumhuriyet	İtalya: Tahıl krizi göçü artırıyor, Türkiye üzerinden yeni bir göç rotası oluşuyor

04.06.2022	Cumhuriyet	Kırklareli'nde 5 düzensiz göçmen yakalandı
04.06.2022	Cumhuriyet	Sultangazi'de 'maymun çiçeği ' hareketliliği: Test sonuçları bekleniyor!
04.06.2022	Cumhuriyet	Manisa'da 12 kaçak göçmen yakalandı
04.06.2022	Hürriyet	Sultangazi'de 'Maymun çiçeği ' hareketliliği
04.06.2022	Sözcü	2 Afganistan vatandaşı Atatürk Barajında boğuldu
04.06.2022	Sözcü	Manisa'da çoğu çocuk 12 Afgan göçmen yakalandı
05.06.2022	Cumhuriyet	Kamyon kasasından 111 düzensiz göçmen çıktı
05.06.2022	Cumhuriyet	Afganistan uyruklu 2 tarım işçisi baraj gölünde boğularak hayatını kaybetti
06.06.2022	Cumhuriyet	CHP'li Ali Öztunç'tan Süleyman Soylu'ya: Sığınmacılar otomatik silahları nereden buluyor?
06.06.2022	Cumhuriyet	Afgan Milat, boğazından ve göğsünden vuruldu: 4 kişiye gözaltı
06.06.2022	Yeni Şafak	Arıza yapan kamyondan atlayıp ormana kaçan göçmenler yakalandı
07.06.2022	Cumhuriyet	Büyükşen çifti cinayetinde 2'şer kez 'ağırlaşmış müebbet hapis' cezası istenildi
07.06.2022	Yeni Şafak	İstanbul Valiliği açıkladı: Son bir haftada 2 bin 103 kaçak göçmen yakalandı
08.06.2022	Cumhuriyet	İçişleri Bakanlığı, ülkesine gönderilen Afgan göçmen sayısını açıkladı
08.06.2022	Hürriyet	Sınır dışı edilen 178 Afgan, uçakla ülkelerine gönderildi
08.06.2022	Yeni Şafak	İçişleri Bakanlığı: 18 bin 256 Afganistanlı kaçak göçmen ülkesine gönderildi
09.06.2022	Hürriyet	Büyükşen çifti cinayetinde azmettirici Esra Taş, annesinden 'hakim ve savcının dilini bağlama büyüsü' yapmasını istemiş
09.06.2022	Yeni Şafak	6 ayda 34 bin kaçak gönderildi
10.06.2022	Hürriyet	Ağrı'da 499 Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
10.06.2022	Yeni Şafak	Türkiye genelinde yakalanan 221 Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
10.06.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilen 221 Afgan düzensiz göçmen uçakla ülkelerine gönderildi
10.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 499 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
11.06.2022	BirGün	İnsan kaçakçılığının cezaları çok düşük

12.06.2022	Cumhuriyet	BUPAR Araştırma Şirketi, Genç seçmenin nabzını tuttu: 'Yeni biri olsun'
13.06.2022	Cumhuriyet	Ataşehir'de, yabancı uyruklu sandıkları genci bıçakladılar!
13.06.2022	Cumhuriyet	Ataşehir'de 15 yaşındaki çocuğun ölümüne ilişkin ifadeler ortaya çıktı
13.06.2022	Hürriyet	Afgan 1237 kaçak göçmen daha ülkesine gönderildi
13.06.2022	Hürriyet	Yunan güvenlik güçleri sınırda göçmenlere ateş açtı: 1 Afgan hayatını kaybetti
13.06.2022	Yeni Şafak	Yunan unsurları sınırda göçmenlere ateş açtı: 1 ölü
13.06.2022	Yeni Şafak	Sınırı aşanlara sınır dışı: Ülkesine gönderilen düzensiz göçmen sayısı yüzde 89 arttı
14.06.2022	BirGün	Amerikan basını: Kabil düşerken kaçan Afgan yöneticiler, ABD, BAE ve Türkiye'de lüks içinde yaşıyor
14.06.2022	Cumhuriyet	İstanbul Valiliği'nden 'Esenyurt' açıklaması: 6 ayda 3 bin 921 göçmen yakalandı
14.06.2022	Hürriyet	İstanbul Valiliği duyurdu! Esenyurt'ta 6 ayda 3 bin 921 göçmen yakalandı
14.06.2022	Yeni Şafak	Miçotakis'e kötü haber: ABD'nin ayakta alkışladığı liderlerin biri ortada kaldı diğeri halkın saldırısına uğradı
15.06.2022	Hürriyet	Afganistan uyruklu 272 kaçak göçmen ülkelerine gönderildi
15.06.2022	Hürriyet	Ankara moderniteyle geleneğin buluşma noktası
15.06.2022	Sözcü	Polis brandayı açtı: Çocuk, kadın, erkek 44 kişi yakalandı
15.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 272 kaçak göçmen Iğdır'dan ülkelerine gönderildi
16.06.2022	Hürriyet	Bayrampaşa'da evde rehin alınanlar kurtarıldı
16.06.2022	Hürriyet	Afgan uyruklu 209 kaçak göçmen, sınır dışı edilmek üzere İstanbul'a gönderildi
16.06.2022	Sözcü	Afgan çoban hırsız çıktı: 2 milyon TL'lik vurgun
16.06.2022	Yeni Şafak	Irkçılar yine istismar etti: Trafik kazasında ölen gencin Afganlar tarafından öldürüldüğü yalanı yayıldı
16.06.2022	Yeni Şafak	Başakşehir'de minibüste 28 düzensiz göçmen yakalandı

16.06.2022	Yeni Şafak	Edirne'de yakalanan Afganistan uyruklu düzensiz göçmenler sınır dışı edilecek
16.06.2022	Yeni Şafak	Irkçılar yine istismar etti: Trafik kazasında ölen gencin Afganlar tarafından öldürüldüğü yalanı yayıldı
16.06.2022	Yeni Şafak	Çiftlikte hırsız çoban şoku: Çaldığı 41 büyükbaşı kestirip kasaplara satmış
17.06.2022	Hürriyet	Kasaturalı Afgan çeteye baskın
17.06.2022	Yeni Şafak	Yunan unsurlarının darbettiği göçmen: Bulamasınlar diye 50 euro yuttum
17.06.2022	Yeni Şafak	Samsun merkezli göçmen kaçakçılığı operasyonunda Afgan uyruklu iki şüpheli Bursa'da yakalandı
17.06.2022	Yeni Şafak	Sınırda Bulgar zulmü: Göçmenlerin üzerine köpeklerini saldılar
18.06.2022	BirGün	Soylu: Bizi cinsiyetsizleştirip, LGBTi yapacaklarmış
18.06.2022	Hürriyet	Soylu: 6'lı masa değil 6 bin masa da kursalar bu milleti durduramayacaklar
18.06.2022	Sözcü	Soylu: Afgan çobanları alalım tarımın ne olacağını hep birlikte görelim
18.06.2022	Yeni Şafak	Çanakkale'de 227 Afganistanlı kaçak göçmen, uçakla sınır dışı edildi
18.06.2022	Yeni Şafak	41 bin göçmeni 'ittiler': İşkence edip öyle gönderiyor
19.06.2022	BirGün	Konya'da çobanla çatıştı: 1 kişi öldü
19.06.2022	Cumhuriyet	Çobanlar arasında silahlı kavga: 1 kişi öldü
19.06.2022	Cumhuriyet	Konya'da Afgan çoban öldürüldü
19.06.2022	Hürriyet	227 kaçak göçmen, ülkesine gönderildi
20.06.2022	Cumhuriyet	Emek Partisi'nden Göç Gözlem Raporu: 'Çözüm yerli ve göçmen emekçilerin birliğinde'
20.06.2022	Hürriyet	Denizde kaybolduğu sanılan çocuk karada sağ bulundu
20.06.2022	Hürriyet	Samsun'da büyük panik yaşadılar! Önce feryat, sonra büyük sevinç
20.06.2022	Sözcü	İran'da 2 din görevlisini öldüren Afgan idam edildi
20.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 227 düzensiz göçmen daha sınır dışı edildi
21.06.2022	BirGün	Van'da sadece 1 yılda 479 insan kaçakçısı yakalandı
21.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 454 düzensiz göçmen daha sınır dışı edildi
22.06.2022	BirGün	Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nden Özdağ'a yanıt

22.06.2022	Cumhuriyet	Almanya’da gözler kalifiyeli eleman için Türkiye’de: 'Ankara’nın hamle yapması gerekiyor'
24.06.2022	Yeni Şafak	İzmir'de Afganistan uyruklu 226 düzensiz göçmen uçakla sınır dışı edildi
24.06.2022	Yeni Şafak	Kocaeli’de yakalanan 136 göçmen ülkelerine gönderildi
25.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 131 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
26.06.2022	Sözcü	Korku dolu anları anlattı: ‘Bırakma’ diyordu…
26.06.2022	Yeni Şafak	Bebek balkondan üzerine düştü: 'Orada olmam bir mucize' dedi
27.06.2022	BirGün	Sınıra mayın döşemeye giden Ümit Özdağ'ın Hatay'a girişi engellendi
27.06.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 107 düzensiz göçmen Malatya'dan sınır dışı edildi
27.06.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilecek 227 Afgan Edirne'den İstanbul'a gönderildi
28.06.2022	Sözcü	AB’ye iltica başvurularında büyük artış: Çoğu Suriyeli ve Afgan…
28.06.2022	Yeni Şafak	Edirne'de yakalanan Afganistan uyruklu 227 kaçak göçmen sınır dışı edilecek
28.06.2022	Yeni Şafak	Van'da, Afganistanlı 20 kaçak göçmen yakalandı
29.06.2022	BirGün	16 yaşındaki Ayşegül'ü cinsel istismarda bulunduktan sonra öldüren erkek için ağırlaştırılmış müebbet talebi
29.06.2022	Cumhuriyet	Başını taşla ezmişti... Ayşegül'ü ölüme götüren vahşete 'ağırlaştırılmış müebbet' istemi
29.06.2022	Hürriyet	Ayşegül'ü ölüme götüren vahşette istenen ceza belli oldu!
29.06.2022	Hürriyet	Niğde'de yangında balkondan atlayan kadını komşusu böyle yakaladı... O anlar kamerada
30.06.2022	Sözcü	Afgan organizatörler göçmen kaçakçılığı tarifelerini açıkladı
01.07.2022	Yeni Şafak	İzmir'de 59 kaçak göçmen yakalandı
02.07.2022	BirGün	Ümit Özdağ: AKP'lileri gözaltına alan polis ve bekçi açığa alındı
02.07.2022	Cumhuriyet	Ümit Özdağ'dan çarpıcı iddia: 'AKP'lileri gözaltına alınca sürüldüler'
02.07.2022	Cumhuriyet	Sırbistan-Macaristan sınırındaki göçmen kampında çatışma: 1 ölü, 7 yaralı
02.07.2022	Hürriyet	Sırbistan-Macaristan sınırındaki göçmen kampında çatışma: 1 ölü, 7 yaralı
03.07.2022	Cumhuriyet	Kültür Rotası

03.07.2022	Cumhuriyet	Edirne'den 363 Afgan göçmen ülkelerine gönderilmek üzere İstanbul'a götürüldü
03.07.2022	Hürriyet	363 Afgan göçmen ülkelerine gönderilmek üzere İstanbul'a götürüldü
04.07.2022	Cumhuriyet	Afgan çobanı öldüren 2 kişiye ağırlaştırılmış müebbet hapis
05.07.2022	BirGün	‘Seken kurşun’ değil cinayet
05.07.2022	Sözcü	Yunanistan’ın darp ettiği Afgan mülteciler konuştu
05.07.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilen 273 Afgan göçmen uçakla ülkelerine gönderildi
05.07.2022	Yeni Şafak	Ağrı’da sınır dışı edilen 273 Afgan göçmen uçakla ülkelerine gönderildi
05.07.2022	Yeni Şafak	Ağrı’dan Afganistan'a üç uçak seferi: 379 göçmen ülkesine gönderildi
06.07.2022	Sözcü	Denizli’de Türk vatandaşları ve Afganlar arasında kavga
06.07.2022	Yeni Şafak	Kırklareli'nde 226 Afganistan uyruklu göçmen sınır dışı edildi
06.07.2022	Yeni Şafak	Sığınmacı provokasyonunu sürdüren Ümit Özdağ'ın algı oyununu Esenler Kaymakamlığı bozdu
07.07.2022	Yeni Şafak	Van’da yakalanan 408 Afgan göçmen ülkesine gönderildi
08.07.2022	Yeni Şafak	Van'da 17 düzensiz göçmen yakalandı
09.07.2022	Hürriyet	AİHM’den Atina’ya geri itme cezası
10.07.2022	Sözcü	Afganlar Konya’da birbirine girdi: 1 ölü, 2 yaralı
11.07.2022	Hürriyet	Sürü bulundu, Afgan çobana ulaşılamadı
12.07.2022	Yeni Şafak	Edirne’de yakalanan 260 göçmen sınır dışı edilmek üzere İstanbul’a gönderildi
13.07.2022	Hürriyet	İçişleri Bakan Yardımcısı ve Bakanlık Sözcüsü İsmai Çataklı'dan o görüntüler hakkında açıklama
14.07.2022	Cumhuriyet	Tecavüzden yargılanan Afgan göçmen: 'Ülkemde genç erkeklerle seks yapmak normal'
14.07.2022	Yeni Şafak	Van'da 23 düzensiz göçmen yakalandı
15.07.2022	Cumhuriyet	Kemal Kılıçdaroğlu'ndan F-16 açıklaması
16.07.2022	BirGün	Dışişleri'nden İngiltere'ye 'göçmen' yanıtı: Türkiye sığınmacı kampı olmayacak
16.07.2022	Cumhuriyet	Liz Truss, İngiltere'nin yeni başbakanı olması halinde göçmenleri Türkiye'ye göndermek için çalışacak

16.07.2022	Cumhuriyet	Dışişleri'nden İngiltere'ye: İddiaların asılsız olmasını ümit ediyoruz
16.07.2022	Hürriyet	Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Bilgiç: Türkiye herhangi bir ülkenin sığınmacı kampı olmayacaktır
17.07.2022	Hürriyet	AK Parti Sözcüsü: Kılıçdaroğlu darbeci terör örgütünden söz etmedi
20.07.2022	Hürriyet	Tecavüzcü '16 yaşındayım' dedi, serbest kaldı
21.07.2022	Yeni Şafak	Kamu düzenini bozan yabancılar ülkeden çıkarılıyor
24.07.2022	Hürriyet	2 günde 592 Afgan göçmen sınır dışı edildi
24.07.2022	Hürriyet	542 kaçak Afgan, ülkelerine gönderildi
24.07.2022	Yeni Şafak	Edirne ve Kırklareli'den 542 kaçak Afgan ülkelerine gönderildi
24.07.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilecekler: 542 Afganistan uyruklu göçmen İstanbul'a gönderildi
26.07.2022	Yeni Şafak	Van'da 14 düzensiz göçmen yakalandı
27.07.2022	Yeni Şafak	Hayvan nakil aracında polisi bile şaşırtan görüntü: Balık istifi şeklinde doldurulan 70 sığınmacı çıktı
28.07.2022	Hürriyet	Van'da bir apartmanda 1'i çocuk 16 kaçak göçmen yakalandı
28.07.2022	Yeni Şafak	Muğla'da 2 minibüste 70 kaçak göçmen ile 4 organizatör yakalandı
29.07.2022	Cumhuriyet	Sendikalıları izne çıkardılar, Afgan ve Suriyelileri işe aldılar
02.08.2022	Hürriyet	Yalova merkezli 3 ilde göçmen kaçakçılığı operasyonu
02.08.2022	Yeni Şafak	Yalova merkezli operasyonda 32 düzensiz göçmen yakalandı
02.08.2022	Yeni Şafak	Yalova merkezli 3 ilde kaçak göçmen operasyonu
03.08.2022	Hürriyet	Tekirdağ'da atık toplayanlara operasyon: 12 Afgan gözaltında
03.08.2022	Sözcü	Yunanistan geri itti, Meriç Nehri ortasında doğum yaptı
04.08.2022	Yeni Şafak	İstanbul'da kamyon kasasında 56 düzensiz göçmen yakalandı
06.08.2022	Sözcü	Yakalanan 227 kaçak Afgan, İstanbul'a gönderildi
06.08.2022	Yeni Şafak	227 göçmen sınır dışı edilmek üzere İstanbul'a gönderildi
07.08.2022	Hürriyet	226 Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
08.08.2022	Yeni Şafak	Iğdır'dan 362 Afganistan uyruklu düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi

09.08.2022	Hürriyet	ABD'de İslam toplumu diken üstünde: 4 Müslüman seri katil kurbanı mı
09.08.2022	Yeni Şafak	'Yunanistan'a geldiniz' diyerek Marmaris'e bıraktılar: 23 göçmen kaçamadan yakalandı
10.08.2022	Yeni Şafak	Van'da metruk evde 33 düzensiz göçmen yakalandı
11.08.2022	Yeni Şafak	Afgan uyruklu 227 düzensiz göçmen Erzurum'dan ülkelerine gönderildi
12.08.2022	BirGün	İşçiler patronların yazını kışa çevirdi
13.08.2022	Yeni Şafak	136 Afganistan uyruklu düzensiz göçmen daha ülkelerine gönderildi
14.08.2022	Cumhuriyet	Konya'da feci kaza: 3 kişi hayatını kaybetti
14.08.2022	Hürriyet	227 Afgan göçmen daha ülkelerine gönderildi
14.08.2022	Yeni Şafak	Erzurum'da Afganistan uyruklu 136 düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi
14.08.2022	Yeni Şafak	Sınır dışı edilecek 227 Afganistan uyruklu düzensiz göçmen Kırklareli'nden gönderildi
15.08.2022	BirGün	Afgan gazeteci Zainab Ahmedi: Gericilik hayatımızı kararttı, kimse güvende değil
15.08.2022	BirGün	Erdoğan: Yoğunlaşan bir Afgan göçmen dalgasıyla karşı karşıyayız
15.08.2022	BirGün	Kılıçdaroğlu'ndan Erdoğan'ın Afgan göçmen açıklamasına yanıt: Yine mi mal varlığınla tehdit edildin
15.08.2022	Yeni Şafak	Iğdır ve Ağrı'dan Türkiye'ye yasa dışı yollarla giriş yapan Afganistan uyruklu 136 göçmen ülkelerine gönderildi
16.08.2022	Yeni Şafak	Kırklareli'nde yasa dışı yollarla yurda giren 20 düzensiz göçmen yakalandı
17.08.2022	BirGün	Taliban, Afgan mülteciler için Türkiye'ye geliyor
17.08.2022	Cumhuriyet	Taliban, Afgan mültecilerin durumunu görüşmek üzere Türkiye'ye heyet gönderecek
17.08.2022	Hürriyet	Taliban Afgan mültecilerin durumunu görüşmek üzere Türkiye'ye heyet gönderecek
17.08.2022	Sözcü	Taliban, Afgan mülteciler için Türkiye'ye heyet gönderiyor
18.08.2022	BirGün	Kılıçdaroğlu, MHP'den CHP'ye geçen yurttaşın konuşmasını paylaştı: "Bunu da yırtıp atıyorum"
18.08.2022	BirGün	Soylu, Taliban heyetiyle görüştü

18.08.2022	Cumhuriyet	Kemal Kılıçdaroğlu: Çözmemiz gereken oldukça birikmiş sorunu var milletimizin
18.08.2022	Hürriyet	Son dakika: Bakan Soylu, Suriyeli seçmen sayısını açıkladı
18.08.2022	Sözcü	Bakan Soylu'dan 'kaçak göç' görüşmesi
18.08.2022	Yeni Şafak	Fıstık bahçesinde saklanan 28 kaçak göçmen yakalandı
19.08.2022	Hürriyet	Taliban, Afgan mülteciler için heyet gönderiyor
19.08.2022	Hürriyet	Afgan kaçak, üzerinde zabıta kıyafetiyle yakalandı
19.08.2022	Sözcü	Özdağ: Son 1 ayda 1481 Afgan'a daha Türk vatandaşlığı verildiğini gösteriyor
20.08.2022	Cumhuriyet	Ümit Özdağ'dan Süleyman Soylu'ya zehir zemberek sözler: Seni son kez uyarıyorum!
21.08.2022	Sözcü	Balkondan atlayınca komşunun kurtardığı kadın konuştu
21.08.2022	Yeni Şafak	Edirne'de 227 Afgan göçmen sınır dışı edilmek üzere İstanbul'a gönderildi
22.08.2022	Hürriyet	Polisten kaçan 10 kişilik minibüsten 20 kaçak göçmen çıktı
23.08.2022	BirGün	CHP'li Başarır: İsim değişikliği süresi, Türk vatandaşlığına geçen seçmenleri gizlemek için mi uzatıldı?
23.08.2022	BirGün	Seçim listesi iddialarına yanıt: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri'nden 'ad ve soyadı değişikliği' açıklaması
23.08.2022	Cumhuriyet	Ali Mahir Başarır'dan 'e-Devlet'te isim değişikliği' iddiası
24.08.2022	BirGün	CHP'li Başarır'dan Nüfus Müdürlüğü'nün ad ve soyadı değişikliği açıklamasına yanıt
24.08.2022	Cumhuriyet	CHP'li Ali Mahir Başarır'dan Nüfus Müdürlüğü'nün ad ve soyadı değişikliği açıklamasına yanıt
24.08.2022	Sözcü	Eski Almanya Başbakanı Merkel'e UNESCO Barış Ödülü
25.08.2022	Sözcü	Muğla'da 3 minibüste 92 kaçak göçmen yakalandı
25.08.2022	Yeni Şafak	Afganistan'daki işgal ve cinayetlerin tanığı: Mansoor
28.08.2022	Yeni Şafak	Marmaris'te yakalandılar: 68 düzensiz göçmeni vatandaşlar fark etti
29.08.2022	BirGün	Afganistan'da çözüm halkın elinde
29.08.2022	Yeni Şafak	Ege'de Yunan zulmü: Bir bardak su istedim gelip beni dövmeye başladılar

31.08.2022	BirGün	Uluslararası Af Örgütü'nden Türkiye ve İran raporu: "Sınırlarda şiddet kullanılıyor"
31.08.2022	BirGün	Kılıçdaroğlu: Devlette kim neyi yapıyor belli değil
01.09.2022	Hürriyet	Erzurum'da sokak ortasındaki bıçaklı kavga
01.09.2022	Sözcü	Afgan ev sahibi istedi Uysal evi tahliye etti!
01.09.2022	Yeni Şafak	Ümit Özdağ ve Gültekin Uysal arasında 'sığınmacı düşmanlığı' yarışı
06.09.2022	Hürriyet	Akşener: 2026'da tüm Suriyelileri memleketlerine kavuşturmuş olacağız
06.09.2022	Yeni Şafak	Van'da 13 düzensiz göçmen yakalandı
09.09.2022	Hürriyet	17 yaşındaki gence saldıran Afgan kökenli öldürüldü
13.09.2022	BirGün	Türkiye'deki Suriyeli göçmen sayısı 21 günde 2 bin 676 arttı
20.09.2022	Cumhuriyet	Ümit Özdağ, 'İç savaş çıkar' sözlerini açıkladı
20.09.2022	Hürriyet	Son dakika: Cumhurbaşkanı Erdoğan BM'de dünyaya seslendi: Kalıcı barış çabalarımıza destek verilmeli
21.09.2022	BirGün	HRW raporu: Türkiye, Avrupa'dan en çok plastik atık ithal eden ülke haline geldi
21.09.2022	Cumhuriyet	Türkiye bu olayı konuşmuştu: Büyükşen çifti cinayetinin zanlıları hakim karşısında
21.09.2022	Hürriyet	Konya'daki Büyükşen çifti cinayetinin sanıkları hakim karşısında!
21.09.2022	Hürriyet	Takıntılı olduğu kadının evine girmiş! Yakalanmamak için balkondan kaçtı
22.09.2022	Cumhuriyet	CHP'li Öztunç: Yangınların sorumlusu Recep Tayyip Erdoğan'dır
22.09.2022	Cumhuriyet	Canice katledilen Ayşegül'ün duruşmasında tercümana jiletli saldırı!
22.09.2022	Hürriyet	483 kaçak göçmen Iğdır'dan Afganistan'a gönderildi
22.09.2022	Sözcü	Ayşegül'ü ormanlık alana sürükleyip tecavüz etmek istemişti! Duruşma salonu karıştı
22.09.2022	Yeni Şafak	Iğdır'dan Afganistan'a 483 düzensiz göçmen gönderildi
22.09.2022	Yeni Şafak	Afganistan uyruklu 227 düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi

22.09.2022	Yeni Şafak	Türkiye'ye yasa dışı yollarla giriş yapan Afganistan uyruklu 400 göçmen Iğdır'dan uçak ile ülkelerine gönderildi
23.09.2022	Cumhuriyet	Duruşma salonunda sanığın tercümanını kesici aletle yaralayan şüpheli tutuklandı
23.09.2022	Yeni Şafak	Menfezde saklanan Afganistan uyruklu 21 kaçak göçmen yakalandı
24.09.2022	Sözcü	Afgan gazeteci Saadat'a 6 yıla kadar hapis istendi
25.09.2022	Hürriyet	Afgan gazeteciye 6 yıl hapis istendi
26.09.2022	Sözcü	Gaziosmanpaşa'da 120 kaçak göçmen yakalandı
30.09.2022	Hürriyet	Ağrı'da ambulanstan 12 kaçak göçmen çıktı
30.09.2022	Sözcü	Ambulansla göçmen kaçakçılığı
30.09.2022	Yeni Şafak	Ambulanstan 12 kaçak göçmen çıktı
01.10.2022	Cumhuriyet	Muharrem İnce'den 'tartışma' çağrısı: Memleket Partisi'nin oyu yüzde 70 olur
02.10.2022	BirGün	Uyuşturucu cehennemine hoş geldiniz
02.10.2022	Cumhuriyet	Ümit Özdağ: 2009'dan itibaren Recep Tayyip Erdoğan, FETÖ'nün bir casusluk örgütü olduğunu biliyordu
02.10.2022	Hürriyet	Muharrem İnce: 'Altılı masaya sesleniyorum altın gününden vazgeçin'
08.10.2022	Yeni Şafak	Edirne'de yakalanan 139 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
10.10.2022	BirGün	Trajedinin aktörleri aynı masa etrafında
11.10.2022	Yeni Şafak	Ankara'da korkunç olay: Bir evde Afganistan uyruklu 5 kişinin cesedi bulundu
11.10.2022	Yeni Şafak	Ankara'da Afgan uyruklu 5 kişinin cesedinin bulunduğu evin önünden ilk görüntüler
11.10.2022	Yeni Şafak	Van'da kaçak göçmen operasyonu: Evin bodrumunda 25 kaçak göçmen yakalandı
12.10.2022	Cumhuriyet	Denizli'de yol kenarında bulunan kadın cesediyle ilgili ayrıntılar belli oldu: Fare zehri, plastik kelepçe...
12.10.2022	Hürriyet	Denizli'de vahşet! Fare zehri ile öldürmüş, cesedi el arabasıyla 2 km taşımış
12.10.2022	Yeni Şafak	Tekirdağ'da yasa dışı yollarla yurda girdikleri belirlenen 75 düzensiz göçmen yakalandı
13.10.2022	Cumhuriyet	Pakistan'dan Hindistan'a diyalog mesajı: Diyalog yükümlülüğü Yeni Delhi'nin elinde

13.10.2022	Cumhuriyet	Çantasından telefonunu aldı diye 14 yaşındaki oğlunu bıçakladı
14.10.2022	Yeni Şafak	Avrupa Birliğini göçmen endişesi sardı
15.10.2022	BirGün	BIFED Büyük Ödülü Meksika'ya gitti
17.10.2022	Hürriyet	Denizli'deki fare zehirli vahşette yeni gelişme: Tüyler ürperten detaylar
17.10.2022	Sözcü	Almanya her ay 1000 Afgan aileyi kabul edecek
17.10.2022	Sözcü	Nadia'yı zehirlediği pilavdan kendisi az yemiş
17.10.2022	Yeni Şafak	Erzurum'da yasa dışı yollarla yurda girdikleri belirlenen 34 düzensiz göçmen yakalandı
18.10.2022	Yeni Şafak	Kırklareli'nde yasa dışı yollarla yurda girdiği tespit edilen 11 düzensiz göçmen yakalandı
20.10.2022	BirGün	Soylu: Biz, kimsenin göçmen deposu değiliz
20.10.2022	Hürriyet	Bakan Soylu: Biz, kimsenin göçmen deposu değiliz
22.10.2022	BirGün	Soylu: Kaçak göç baskısı bir önceki yıla göre yüzde 35 azaldı
22.10.2022	Hürriyet	İçişleri Bakanı Soylu: 2021 yılbaşından beri gönüllü geri dönüş yapan Suriyeli sayısı 50 bin
23.10.2022	BirGün	Yaşadığımız bir göçmenlik öyküsü
24.10.2022	Hürriyet	Yanlışlıkla öldürülen Büyükşen çifti cinayeti davasında eski sevgili dinlendi
25.10.2022	Cumhuriyet	Nevşehir'de iki ayrı kaza: 2 ölü, 1 yaralı
28.10.2022	Cumhuriyet	'Dur' ihtarına uymayan minibüsten 45 kaçak göçmen çıktı
28.10.2022	Hürriyet	Sürücüsü 'dur' ihtarına uymayan minibüsten 45 kaçak göçmen çıktı
30.10.2022	Yeni Şafak	10 ayda 97 bin 448 kaçak göçmen sınır dışı edildi
04.11.2022	Cumhuriyet	CHP'li Onursal Adıgüzel: '200 bin Suriyeli, Afgan, Irak, İran ve Libya'dan gelen seçmen var'
04.11.2022	Hürriyet	5. Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi başladı
04.11.2022	Sözcü	Adıgüzel: Seçmen listelerinde 200 bin Suriyeli, Afgan, Irak, İran ve Libya'dan gelen seçmen var
05.11.2022	Cumhuriyet	Bingöl'de göçmen kaçakçılığına 2 tutuklama
07.11.2022	BirGün	Esenler'de 3 kişi, bir Afgan'ı darp ederek telefon ve parasını aldı

07.11.2022	BirGün	‘Torbacı’ genç Salih: Rabbimden hayırlı ölüm istiyom*
07.11.2022	Cumhuriyet	Esenler'de dehşet: Yolda görüp gasbettiler!
07.11.2022	Hürriyet	Bir aylık kirayı vermediği için öldürüldü
07.11.2022	Hürriyet	Yolda gördüler, dövüp gasp ettiler
09.11.2022	Cumhuriyet	Antalya'da 9 'insan kaçakçısı' tutuklandı
09.11.2022	Hürriyet	TBMM Başkanı Şentop, AGİT PA Başkanı Cederfelt ile görüştü
09.11.2022	Hürriyet	Antalya'da göçmen kaçakçısı 9 kişi, tutuklandı
10.11.2022	Cumhuriyet	Ankara'da katliam: 5 kişi ölü bulundu
10.11.2022	Hürriyet	Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir evde Afganistan uyruklu 5 kişinin cesedi bulundu.
10.11.2022	Sözcü	Afgan çoban, kurt yerine arkadaşını vurdu
10.11.2022	Sözcü	Ankara’da dehşet! Evden 5 ceset çıktı
10.11.2022	Yeni Şafak	Ankara'da korkunç olay: Bir evde Afganistan uyruklu 5 kişinin cesedi bulundu
11.11.2022	BirGün	Ankara'da öldürülen Afgan uyruklu 5 kişinin kimliği belirlendi
11.11.2022	BirGün	Ankara'da 5 kişinin öldürüldüğü olayda bir şüpheli aranıyor
11.11.2022	Cumhuriyet	5 kişinin öldüğü bölgede giriş çıkışlar kapatıldı
11.11.2022	Cumhuriyet	5 Afgan'ın sır ölümünde soruşturma sürüyor: 2 kişi Emniyet'e götürüldü
11.11.2022	Hürriyet	Son dakika! Ankara'da 5 Afgan'ın cansız bedeni bulundu
11.11.2022	Hürriyet	Ankara’da kan donduran olay
11.11.2022	Hürriyet	Ankara'da Afgan uyruklu 5 kişi bir evde ölü bulunmuştu! Güvenlik önlemleri üst seviyede, tüm sokaklar kapatıldı
11.11.2022	Hürriyet	Ankara'da 5 Afgan'ın sır ölümü! 2 kişi ifade veriyor, polis bu ihtimal üzerinde duruyor
11.11.2022	Sözcü	Ankara’da 5 Afgan’ın öldürülmesiyle ilgili bir şüpheli aranıyor
12.11.2022	BirGün	5 Afgan'ın ölümü: Emniyet ilk saldırıdan hiç ders çıkarmadı
12.11.2022	Yeni Şafak	5 cana para için kıymışlar
12.11.2022	Yeni Şafak	İçişleri Bakanlığı: 11 ayda 101 bin 574 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
13.11.2022	BirGün	Çeteleşmenin Türkiyelileşmesi

13.11.2022	Hürriyet	ABD'nin iddiası ortalığı karıştırdı... Putin'den sert açıklama
15.11.2022	Cumhuriyet	5 Afgan cinayetini 'özel ekip' araştıracak
15.11.2022	Hürriyet	Kan donduran olayda yeni gelişme... 5 Afgan cinayetini özel ekip araştıracak
15.11.2022	Sözcü	Ankara'da 5 Afgan'ın öldürülmesiyle ilgili özel ekip kuruldu
16.11.2022	BirGün	Ankara'da öldürülen 5 Afgan'ın katil zanlısının Afganistan'a kaçtığı belirlendi
16.11.2022	Cumhuriyet	Ankara'da 5 Afgan cinayeti: Uyutularak öldürülmüşler
16.11.2022	Hürriyet	Son dakika: 5 Afgan öldürülmüştü... Katil zanlısı Afganistan'a kaçtı
16.11.2022	Sözcü	5 Afgan, ilaçla uyutulup öldürülmüş
16.11.2022	Sözcü	5 kişinin katil zanlısı Afganistan'a kaçmış!
16.11.2022	Yeni Şafak	Ankara'da öldürülen beş Afganlının katil zanlısının Afganistan'a kaçtığı belirlendi
17.11.2022	Hürriyet	Yunanistan'da Başbakan Miçotakis'le tartışan Hollandalı gazeteci konuştu: Ülkeden ayrılmayı düşünüyorum
17.11.2022	Hürriyet	Numan Kurtulmuş: Teröre destek kesilsin, 10 günde dünyanın hiçbir yerinde terör örgütü kalmaz
18.11.2022	BirGün	Soylu "Eşkıya" dedi, CHP'li Başarır yanıt verdi: Onurun yok, yüzün keçe olmuş
18.11.2022	Cumhuriyet	CHP'li Başarır, Soylu'ya ateş püskürdü: 'Sen ahlakını, onurunu, utanma duygunu yitirmişsin'
19.11.2022	BirGün	CHP'li Nazlıaka: Fotoroman Süleyman, Genel Başkanımıza hakaret etmekten sorunlara vakit ayıramıyor
19.11.2022	Cumhuriyet	CHP Kadın Kolları Genel Başkanı Aylin Nazlıaka: 'Fotoroman Süleyman...'
19.11.2022	Hürriyet	28 binden fazla Afgan ABD'ye "şartlı insani tahliye" başvurusu yaptı
19.11.2022	Hürriyet	Bakan Soylu: Saldırı Menbiç'te planlandı
20.11.2022	Yeni Şafak	227 kaçak göçmen Afganistan'a geri gönderildi
21.11.2022	BirGün	Bir kağıt parçası ve bir bayrak: Kürt yoksul Sadık
21.11.2022	Hürriyet	Kapıyı kırdı, ağlayan çocuğu alevlerden kurtardı! 'O bizim küçük kahramanımız'
22.11.2022	Cumhuriyet	Ertan Aksoy değerlendirdi... Yeni Kaygı Alanı: Sınır Güvenliği

22.11.2022	Yeni Şafak	Iğdır'dan 226 göçmen daha ülkelerine gönderildi
22.11.2022	Yeni Şafak	Ağrı'dan 136 Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
25.11.2022	Cumhuriyet	Eşinin yüzüne kaynar su döken erkek, adli kontrolle serbest
25.11.2022	Hürriyet	Eşinin yüzüne kaynar su döken Afgan koca hakkında karar: Serbest bırakıldı
25.11.2022	Sözcü	Kayseri'de koca dehşeti! Eşinin yüzüne kaynar su döktü, serbest bırakıldı
28.11.2022	Yeni Şafak	Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Yunanistan'a tepki: Kardeşlerimizin vakıfları ve malları gasp ediliyor buna sessiz kalamayız
30.11.2022	Hürriyet	1990'dan bu yana en yüksek rakam kaydedildi
01.12.2022	Hürriyet	Türkiye'nin yeni mühendis kızları belli oldu
01.12.2022	Hürriyet	5 Afgan'ı öldürüp, ülkesine kaçmıştı! Kırmızı bülten kararı...
01.12.2022	Sözcü	5 kişiyi öldüren Afgan için kırmızı bülten
03.12.2022	Hürriyet	Kaçak göçmenleri taşıyan minibüs polisten kaçarken devrildi
03.12.2022	Hürriyet	Kaçak göçmenleri taşıyan minibüs, polisten kaçarken devrildi
03.12.2022	Hürriyet	19 kilometrelik kuyruk! Ucu bucağı görünmüyor... 72 saati aştı
03.12.2022	Hürriyet	Hamzabeyli Sınır Kapısı'nda 19 kilometrelik TIR kuyruğu
04.12.2022	Hürriyet	Doktorlar hakkındaki şikâyetler 'Yok artık' dedirtiyor! 'Neden bana kurşun kalem verdiniz?'
04.12.2022	Hürriyet	Akyurt Geri Gönderme Merkezi'nde eve gitmeyi bekliyorlar
05.12.2022	Cumhuriyet	Binlerce Ortadoğulu Türkiye'den mülk ediniyor!
06.12.2022	Hürriyet	Zeytinburnu'nda satırlı bıçaklı kavga kamerada
07.12.2022	Hürriyet	Dünya kadınları yemekle birleşti
09.12.2022	Hürriyet	Ayşegül Aydın vahşice katledilmişti! Adli tıp raporu mahkemede: Muhammed Atikullah'ın cinsel istismarda bulunduğu belirlendi
09.12.2022	Sözcü	Afgan sanık, öldürdüğü Ayşegül'e cinsel istismarda bulunmuş
10.12.2022	Hürriyet	İslam İşbirliği Teşkilatı buluşması... Cumhurbaşkanı Erdoğan: Ülkemiz yeni bir göç akınını karşılayamaz

10.12.2022	Hürriyet	AB gözetiminde skandal! Mültecilere kafeste insanlık dışı muamele
10.12.2022	Hürriyet	Konya'da vahşet! Başına çuval geçirilmiş, domuz bağıyla öldürülmüş
10.12.2022	Hürriyet	BUGÜNÜN KAYIP İNSANLARI "TAŞLARIN ARASINDA"
11.12.2022	Hürriyet	'Yeni bir göç yükünü kaldıramayız'
11.12.2022	Sözcü	Skandal görüntüler: Afganları resmi araçla şehrin göbeğine bıraktılar
12.12.2022	BirGün	AKP hayranı Ali: "Yaşamak parayla, rezillik bedava!"
12.12.2022	Hürriyet	Kayseri'de göçmenlerin serbest bırakıldığı iddiasına Göç İdaresi Başkanlığı'ndan yalanlama
12.12.2022	Sözcü	Göç İdaresi Kayseri'deki skandal görüntüleri savundu
13.12.2022	BirGün	11 ayda bin 658 işçi öldü
13.12.2022	Hürriyet	Sultangazi'de yabancı uyrukluların bıçaklı, taşlı, sopalı kavgası kamerada
13.12.2022	Hürriyet	Bitlis'te 130 kaçak göçmen yakalandı; organizatörler gözaltında
13.12.2022	Yeni Şafak	Bitlis'te 130 düzensiz göçmen yakalandı
14.12.2022	Hürriyet	Hastalar eczane eczane dolaşıyor... 4 ilaçtan biri bulunamıyor
15.12.2022	Sözcü	Afgan futbolcuya, çocuğa cinsel istismardan 11 yıl 8 ay hapis
16.12.2022	Hürriyet	'Domuz bağı' cinayeti çözüldü! Yüzük yakalattı
17.12.2022	Cumhuriyet	Bir haftada bin 878 kaçak göçmen yakalandı
17.12.2022	Hürriyet	Kocaeli'de depoya 'kaçak etil alkol' baskını: 4 gözaltı
20.12.2022	Hürriyet	Fatih'te elektrikli şofben içerisinde uyuşturucu madde ele geçirildi
20.12.2022	Hürriyet	Erzincan'da trenin çarptığı çoban öldü
21.12.2022	Hürriyet	Bakan Çavuşoğlu, Vişegrad Grubu ile aile fotoğrafı çektirdi
21.12.2022	Hürriyet	Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'dan Taliban'a tepki
21.12.2022	Sözcü	Afgan kardeşler, işkence gördükleri evde bağlı bulundu
24.12.2022	Yeni Şafak	Düzensiz göçle mücadele sürüyor: Kırklareli'nde bir yılda altı bin 261 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
25.12.2022	BirGün	Afgan kadınlar BirGün'e konuştu: Taliban rejiminde yaşamak diri diri gömülmek gibi

25.12.2022	Cumhuriyet	Afgan göçmenleri rehin alıp, yakınlarından fidye istediler
25.12.2022	Sözcü	Afgan göçmenleri rehin alıp, yakınlarından fidye istediler
25.12.2022	Yeni Şafak	Van'da düzensiz göçmenleri alıkoyarak ailelerinden fidye isteyen 4 şüpheli tutuklandı
28.12.2022	Hürriyet	İstanbul'daki Haliç Kafe'de gizli kamera skandalı... Dikkat! Biri sizi gözetliyor olabilir
02.01.2023	Cumhuriyet	Rize'de taksiden 8 kaçak göçmen çıktı
02.01.2023	Yeni Şafak	Rize'de taksiden 8 kaçak göçmen çıktı
03.01.2023	Hürriyet	İnsanlık 'dondu'
05.01.2023	BirGün	İddia: Van'da 2 asker, mülteci kadına tecavüz ettikleri gerekçesiyle tutuklandı
05.01.2023	Hürriyet	Kocaeli'de TIR dorsesinde çok sayıda kaçak göçmen yakalandı
05.01.2023	Hürriyet	227 göçmen uçakla Afganistan'a gönderildi
05.01.2023	Hürriyet	Kocaeli'de TIR dorsesinde çok sayıda kaçak göçmen yakalandı
05.01.2023	Yeni Şafak	TIR'ın dorsesinde plastik borular altında saklanmış çok sayıda kaçak göçmen yakalandı
06.01.2023	Cumhuriyet	Hulusi Akar'dan yanıt bekleniyor! Van'da 'askerlerden sığınmacı kadına tecavüz' iddiası
07.01.2023	Hürriyet	TIR'ın dorsesindeki gizli bölmeden 24 kaçak göçmen çıktı
07.01.2023	Hürriyet	Bu ırkçılık değil de nedir?
07.01.2023	Hürriyet	TIR'ın dorsesindeki gizli bölmeden 24 kaçak göçmen çıktı
07.01.2023	Sözcü	Bolu’da TIR’ın dorsesindeki gizli bölmeden 24 kaçak göçmen çıktı
07.01.2023	Yeni Şafak	TIR'ın gizli bölmesinden 24 kaçak göçmen çıktı
09.01.2023	Yeni Şafak	Erzurum'da 227 düzensiz göçmen ülkelerine gönderildi
10.01.2023	Cumhuriyet	Göç İdaresi’nde göçmenleri toplayacak da besleyecek de para kalmadı
10.01.2023	Sözcü	227 Afgan göçmen, ülkelerine gönderildi
10.01.2023	Yeni Şafak	Sınır dışı edilecek 227 Afganistan uyruklu Kocaeli'den gönderildi
11.01.2023	BirGün	Erdoğan'dan kız çocuklarına eğitimi yasaklayan Taliban'a tepki

12.01.2023	Sözcü	İstismar girişiminde bulunan Afgan tarafından öldürülmüştü: Olayda yeni gelişme
13.01.2023	Hürriyet	Malatya'da otobüste 15 kaçak göçmen yakalandı
14.01.2023	Cumhuriyet	Bir haftada 2 bin 321 kaçak göçmen sınır dışı edildi
15.01.2023	BirGün	Ankara'daki 5 cinayetin faili Afganistan'da yakalandı
15.01.2023	Hürriyet	Ankara'da 5 Afgan'ı öldürmüştü! Sır perdesi aralandı
15.01.2023	Sözcü	Ankara'da 5 Afgan'ı öldürdü, Afganistan'da yakalandı
16.01.2023	Hürriyet	Malatya'da 12 Afgan kaçak yakalandı
17.01.2023	Hürriyet	Afgan kadınlar Hürriyet aracılığıyla dünyaya seslendi: Sesimiz olun zincirleri kıralım
20.01.2023	Hürriyet	Malatya'da minibüste 35 kaçak göçmen yakalandı
21.01.2023	Hürriyet	Van'da su deposunda 24 kaçak göçmen yakalandı
24.01.2023	Cumhuriyet	Ağrı'da dehşet: Çoban, tartıştığı arkadaşı ile ev sahibi çifti pompalı tüfekle öldürdü!
24.01.2023	Sözcü	Ağrı'da 1'i Afgan 3 kişinin öldüğü sır cinayet gizemini koruyor
25.01.2023	BirGün	Uyuşturucu ile Mücadele Derneği Başkanı: Kullanım yaşı 10'a kadar düştü
25.01.2023	Cumhuriyet	Eşi ile Afgan çobanı öldürüp intihar etmiş
25.01.2023	Cumhuriyet	DP'li Aksoy uyuşturucu dosyasını açtı: Metamfetamin ve fuhuş zirvede
25.01.2023	Sözcü	Bulunan 3 cesedin sırrı çözüldü: Afgan çoban detayı…
28.01.2023	Hürriyet	İşte sınır dışı edilen kaçak göçmenlerin sayısı
28.01.2023	Yeni Şafak	Göç İdaresi Başkanı Ünlü: Bu yıl 8 bin 571 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
11.02.2023	Cumhuriyet	Soylu isim vermeden duyurdu: Masterchef yarışmacısı Uğur Kardaş gözaltına alındı
11.02.2023	Cumhuriyet	İçişleri Bakanı Süleyman Soylu: O videoyu çeken şahıs şu an gözaltında
11.02.2023	Yeni Şafak	"Afganlar bilezik için cesetlerin kolunu kesiyor" yalanını atan provokatör gözaltına alındı
11.02.2023	Yeni Şafak	Bakan Soylu: 'Bir Afgan çıkan cesetlerin elini kesti altınlarından dolayı' yalanını atan şahıs gözaltına atıldı

12.02.2023	Cumhuriyet	MasterChef şampiyonu Uğur Kardaş tutuklandı
12.02.2023	Yeni Şafak	"Afganlar bilezik için cesetlerin kolunu kesiyor" yalanını atan Uğur Kardaş tutuklandı
12.02.2023	Yeni Şafak	'Afganlılar kol kesip altın çalıyor' iddiası asılsız çıkan MasterChef şampiyonu Uğur Kardaş tutuklandı
15.02.2023	Sözcü	Afgan çoban, Suriyeli çobanı bıçaklayarak öldürdü
17.02.2023	Cumhuriyet	Ayşegül Aydın'ı vahşice katleden Muhammed Atikullah'a ağırlaştırılmış müebbet ve 30 yıl hapis
19.02.2023	Hürriyet	Bulgaristan'da bir kamyonda 18 göçmen ölü bulundu
19.02.2023	Sözcü	Kamyon kasasından göçmenler çıktı: Çok sayıda ölü var
23.02.2023	BirGün	AB'ye ilticada Türkiye 3'üncü
26.02.2023	Hürriyet	Ülkesinde tehdit alıyordu Afgan Küçük Messi İtalya'ya kaçtı
01.03.2023	Yeni Şafak	Kaçak göçmen operasyonu: Afganistanlı 136 kişi ülkesine gönderildi
02.03.2023	Yeni Şafak	136 düzensiz göçmen Afganistan'a geri gönderildi
06.03.2023	Hürriyet	Mezarlıkta bedeninin yarısı toprağa gömülü bulunmuştu! Katil zanlısı üvey ablasının sevgilisi çıktı
06.03.2023	Sözcü	Konya'da mezarlıktaki korkunç cinayetin faili belli oldu
06.03.2023	Yeni Şafak	Ağrı'da 136 düzensiz göçmen Afganistan'a gönderildi
11.03.2023	Cumhuriyet	Kaçak göçmen taşıyan kamyonet şoförü: Allah rızası için aldım
13.03.2023	Hürriyet	Türk bayraklı cesur yürek
14.03.2023	Hürriyet	İranlı Reza'yı para için öldürmüşler! 6 Afgan gözaltında...
14.03.2023	Sözcü	İranlı Reza, evinde bıçaklanarak öldürüldü: 6 Afgan gözaltına alındı
20.03.2023	Sözcü	Eşini ve kızını bıçaklayan Afgan'ın 22 yıla kadar hapis istendi
27.03.2023	Cumhuriyet	Afgan uyruklu kişinin zorla imza attırılıp şiddet uygulanarak ülkesine gönderildiği iddia edildi
28.03.2023	Cumhuriyet	The Telegraph'tan dikkat çeken yazı: 'Hatay'daki küçük Afganistan'
29.03.2023	Cumhuriyet	Serbest bırakılan MasterChef şampiyonu Uğur Kardaş'tan ilk paylaşım
02.04.2023	BirGün	Kemal Kılıçdaroğlu: Afgan kaçakların ülkemize aktığının haberleri geliyor

02.04.2023	Sözcü	Kılıçdaroğlu askere seslendi: Görevinizi yapın, kimseyi dinlemeyin
02.04.2023	Sözcü	‘Ellerini kollarını sallayarak geliyorlar’
02.04.2023	Yeni Şafak	Kılıçdaroğlu askerlere ‘mültecileri vurun’ çağrısı mı yaptı? 'Komutanlarınızı dinlemeyin'
03.04.2023	Cumhuriyet	Kılıçdaroğlu 'Haberler geliyor' demişti... Bakan Akar'dan 'hudut güvenliği' açıklaması
03.04.2023	Cumhuriyet	Eski Emniyet Müdürü Saçan, Kılıçdaroğlu'nun Mehmetçik çıkışını değerlendirdi: Duvar örülmeli
03.04.2023	Yeni Şafak	Bakan Akar'dan Kılıçdaroğlu'nun 'sığınmacı akını' iddialarına yalanlama: Yasa dışı geçişlere asla izin verilmiyor
04.04.2023	BirGün	Fox TV, Röportaj Adam'ın Ganalı emlakçı videosunu gerçek sandı: 'Görgü tanığı çok güvenilir değil'
05.04.2023	Cumhuriyet	Elleri ve ayakları bağlanmıştı... 16 yaşındaki genç cinayetinde 3 gözaltı
05.04.2023	Hürriyet	Fatih'te kan donduran cinayet! 16 yaşındaki çocuk, elleri ve ayakları bağlı halde ölü bulundu
08.04.2023	Cumhuriyet	Bir haftada 1872 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
08.04.2023	Hürriyet	Afganistanlı 138 kaçak göçmen ülkelerine gönderildi
09.04.2023	Yeni Şafak	Ağrı’da 365 Afgan göçmen sınır dışı edildi
10.04.2023	Yeni Şafak	Filmdi gerçek oldu
11.04.2023	Hürriyet	Başakşehir'de yasa dışı para transferi yapılan bakkal görünümlü büroya baskın
12.04.2023	BirGün	Balıkesir'de devrilen traktörün altında kalan kişi yaşamını yitirdi
15.04.2023	Cumhuriyet	Afganistan'da Taliban yönetiminin ikinci yılı geride kaldı
15.04.2023	Hürriyet	Bitlis’te 70 kaçak göçmen yakalandı
15.04.2023	Yeni Şafak	Göçmen kaçakçılarından ilginç ifade: Yolda görüp minibüse aldık
16.04.2023	Hürriyet	Van’da 13 Afganistan uyruklu düzensiz göçmen yakalandı
19.04.2023	Cumhuriyet	İstanbul Sinema Müzesi’nde Steve McCurry sergisi
20.04.2023	Sözcü	Oy kullanacak Suriyelilerle ilgili çarpıcı açıklama
28.04.2023	BirGün	Kırşehir'de cenazede çıkan kavgada bir kişi öldü
28.04.2023	Cumhuriyet	Mezarlıkta cenaze taşıma kavgası: 1 ölü

29.04.2023	Cumhuriyet	Son bir haftada 1001 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
30.04.2023	Yeni Şafak	İstanbul'dan 138 düzensiz Afgan göçmen ülkelerine gönderildi
03.05.2023	Hürriyet	16 yaşındaki Afgan kız, kayıp
04.05.2023	Hürriyet	Uyuşturucu baronu bazadan çıktı! Kritik isim böyle yakalandı
05.05.2023	Sözcü	Konya'da uyuşturucu operasyonu: 18 Afgan gözaltına alındı
06.05.2023	Yeni Şafak	73 göçmeni o ölüme yolladı
10.05.2023	Hürriyet	Sinan Oğan: Afet bakanlığı kuracağız
10.05.2023	Sözcü	Polisi işaretleyip, silah sesli efekt ekleyen Afgan tutuklandı
10.05.2023	Yeni Şafak	Ağrı'da 227 Afgan göçmen sınır dışı edildi
11.05.2023	Sözcü	Siteye çöken çete, Afgan pilotu dövüp evini almış
12.05.2023	Cumhuriyet	Foreign policy: Göçmenler Erdoğan'ın yanında
12.05.2023	Sözcü	Steve McCurry 'Afgan Kızı' fotoğrafını anlattı
16.05.2023	Hürriyet	Afgan genç denizde boğuldu
17.05.2023	Yeni Şafak	Kusursuzluk Türk fotoğrafını yok ediyor
18.05.2023	Sözcü	Tanju Özcan: 9 yaşında kız çocuğu ile evlendirilen bir Afgan Türkiye'ye entegre olmaz
20.05.2023	Cumhuriyet	Hulusi Akar'dan sınırda çekildiği iddia edilen görüntülere ilişkin açıklama
21.05.2023	Hürriyet	137 Afgan göçmen, uçakla ülkelerine gönderildi
21.05.2023	Yeni Şafak	Çanakkale'de balık avlamak için gölete açılan üç kişinin içinde bulunduğu tekne battı
24.05.2023	Hürriyet	Vagonların üzerine çıkan yabancı uyruklu çocuk akıma kapıldı
25.05.2023	Cumhuriyet	Vagonların üzerine çıkan yabancı uyruklu çocuk akıma kapıldı
25.05.2023	Yeni Şafak	136 kaçak Afgan göçmen sınır dışı edildi
26.05.2023	Cumhuriyet	Güngören'de hareketli dakikalar... Kadınlar tuvaletinde yakalandı: Linç edilmekten polis kurtardı
27.05.2023	Yeni Şafak	Tuğlaların arasından kaçak göçmen çıktı
31.05.2023	Yeni Şafak	Ormanlık alanda yakalandılar: 34 düzensiz göçmen devriye nöbetinde tespit edildi
01.06.2023	Yeni Şafak	Göçmen kaçakçılarına ağır darbe: 8 kişi tutuklandı

02.06.2023	Hürriyet	Afgan 377 kaçak göçmen, ülkelerine gönderildi
07.06.2023	Cumhuriyet	Denizli'de dehşet: Yemeğine fare zehri koymuş, cesedi taşımak için kardeşinden yardım istemiş!
09.06.2023	Cumhuriyet	Zeytinburnu'nda kafeye silahlı saldırı: 2'si yoldan geçen 3 kişi yaralandı
09.06.2023	Sözcü	İstanbul'da kafeye silahlı saldırı: 3 yaralı
10.06.2023	Cumhuriyet	İzmir'deki bıçaklama olayıyla ilgili İletişim Daire Başkanlığından açıklama: Afganistanlı değil Çorumlu
12.06.2023	BirGün	Ümit Özdağ, AKP'den bakanlık talep ettiğini doğruladı
12.06.2023	Cumhuriyet	Göç İdaresi: 42 bin 685 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
12.06.2023	Hürriyet	Göç İdaresi: 42 bin 685 düzensiz göçmen sınır dışı edildi
15.06.2023	BirGün	Afganistan'ın Ankara Büyükelçisi Ramin'e göre son seçimde oy kullanan Afgan sayısı 60-65 bin civarında
15.06.2023	Cumhuriyet	Balıkesir'de şantiyede vinç kolu kırıldı: 1 kişi hayatını kaybetti
18.06.2023	BirGün	"İnsanı insanla kırdılar…"
19.06.2023	Hürriyet	Taliban'dan kaçtılar, vize engelini aşamadılar
19.06.2023	Yeni Şafak	İstanbul'daki pazarlarda kurbanlık satışları üreticileri memnun etti: 30 bin liraya çoban bulamıyoruz
22.06.2023	Sözcü	229 Afgan sınır dışı edildi
23.06.2023	Cumhuriyet	Zafer Partisi Genel Başkan Yardımcısı: Türkiye'de uyuşturucu kullanım yaşının 8'e düştü
23.06.2023	Cumhuriyet	Afganistan uyruklu 229 kaçak göçmen, ülkelerine gönderildi
23.06.2023	Sözcü	Koruma altındaydı: 6 yaşındaki Afgan çocuk yaşamını yitirdi
24.06.2023	Hürriyet	Afganistan uyruklu 296 kaçak göçmen ülkelerine gönderildi
24.06.2023	Sözcü	296 Afgan ülkelerine gönderildi
26.06.2023	Sözcü	İstanbul'da Afganlar arasında silahlı çatışma
29.06.2023	Sözcü	Kütahya'da Geri Gönderme Merkezi'ndeki 12 kişi hastaneye kaldırıldı
03.07.2023	Cumhuriyet	Trabzon'da endüstriyel temizlik tesisinde patlama: 1 kişi hayatını kaybetti
03.07.2023	Yeni Şafak	Trabzon'da endüstriyel temizlik tesisinde patlama: 1 ölü

05.07.2023	Cumhuriyet	Dilovası'nda Suriyelilerle yaşanan gerilim gözleri sığınmacı problemine çevirdi: 'Güvenlik sorunu ciddi'
08.07.2023	Cumhuriyet	Türkiye'de iç karışıklık ihtimali mi var? Bordo bereli Emekli Albay Orkun Özeller 'İkaz ediyorum' diyerek uyardı
12.07.2023	Cumhuriyet	Korku nefrete dönüştü: Mülteciler kaygılandırıyor...
14.07.2023	Hürriyet	'Jandarma' yazılı gömlekle fotoğraf çekip paylaşmıştı! Kaçak göçmen Tatvan'da yakalandı
14.07.2023	Sözcü	'Jandarma' gömleği giyip paylaşım yapan kaçak göçmen yakalandı
15.07.2023	Cumhuriyet	Çankırı'da serinlemek için gölete giren çoban boğuldu!
17.07.2023	Hürriyet	Kaçak göçmene kaçış yok
18.07.2023	Hürriyet	Çorum'da kaçak göçmen operasyonu
28.07.2023	Yeni Şafak	Edirne'de 38 düzensiz göçmen yakalandı
01.08.2023	Sözcü	Van'da metruk evde kaçak 10 Afgan göçmen yakalandı
02.08.2023	BirGün	Bilecik'te bir erkek aynı evde yaşadığı kadının parmaklarını satırla kesti
02.08.2023	Cumhuriyet	Erkek vahşeti: Aynı evde yaşadığı kadının parmaklarını satırla kesti
03.08.2023	BirGün	İran son bir ayda 43 binden fazla Afgan'ı sınır dışı etti
03.08.2023	Cumhuriyet	Taliban: On binlerce Afgan, İran'dan sınır dışı edildi
03.08.2023	Hürriyet	Kız arkadaşının parmaklarını kesti: Cani sevgili
03.08.2023	Sözcü	İran binlerce Afgan'ı sınır dışı etti
07.08.2023	Cumhuriyet	Ayvacık açıklarında 37 kaçak göçmen yakalandı
10.08.2023	Sözcü	Dışişleri Bakanı Fidan, Taliban yetkilileriyle görüştü
10.08.2023	Yeni Şafak	Düzensiz göçle mücadele sürüyor: Kocaeli'de yakalanan 163 Afgan kaçak göçmen ülkesine gönderildi
14.08.2023	Hürriyet	Tokat'ta elli kaçak göçmen yakalandı

ÖZGEÇMİŞ

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite	: T.C. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
Enstitü	: SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Hazırlayanın Adı Soyadı	: Zindan ÇAKICI
Tez Başlığı	: Türk Basınında Düzensiz Göçün Görsel Temsili: Taliban Yönetimi Sonrası Afgan Göçü
Savunma Tarihi	: 30/01/2024
Danışman	: Doç. Dr. Emine Nazlı AYTUNA

JÜRİ ÜYELERİ:

Unvan, Ad-Soyadı İmza

Doç. Dr. Emine Nazlı AYTUNA

Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR

Prof. Dr. Banu Müjde KARSAK

Prof. Dr. Banu BAYBARS

Prof. Dr. Halime YÜCEL BOURSE

Prof. Dr. Ulun AKTURAN
Enstitü Müdürü